T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ALEVÎ-BEKTÂŞÎ KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ ARŞİVİ 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

Yüksek Lisans Tezi

ÖMER ÇAĞLAYAN

İZMİR-2022

T.C.
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ALEVÎ-BEKTÂŞÎ KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ ARŞİVİ 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

Yüksek Lisans Tezi

ÖMER ÇAĞLAYAN

DANIŞMAN: PROF. DR. ÖMÜR CEYLAN

İZMİR-2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivi 24 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

07/03/2022

ÖMER ÇAĞLAYAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ALEVÎ-BEKTÂŞÎ KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ ARŞİVİ 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

ÖMER ÇAĞLAYAN

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Klasik edebiyat araştırmaları ve edebiyat tarihi için önemli kaynaklardan biri şiir mecmualarıdır. Mecmualar, yazıldıkları dönemlerin edebî zevkini göstermeleri, şair ve yazarların bilinmeyen ya da tespit edilmeyen şiir ve yazıları hakkında bilgi vermeleri bakımından önemlidirler.

Çalışmamızın konusunu Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivi (Almanya-Köln) 24 numarada kayıtlı olan şiir mecmuası oluşturmaktadır. Çalışmamız genel itibariyle üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm genel olarak mecmualar ve mezkûr mecmua hakkında bilgileri içermektedir. İkinci bölümde, mecmuadaki şiirler transkribe edilmiş; bu şiirler yayımlanmış divanlar, yüksek lisans ve doktora tezleri ve makaleler ile mukayese edilmiştir. Son bölüm ise incelediğimiz mecmuanın MESTAP'a göre tasnifini ve tıpkıbasımını ihtiva etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı,Mecmua,Şiir Mecmuaları, MESTAP

ABSTRACT

Master's Thesis

The Transcribed Text of The Poem Magazine Registered at Numbers 24 in Culture Institute of Alevi-Bektashi and the Classification According to The Systematic Classification of The Poem Magazines (MESTAP)

ÖMER ÇAĞLAYAN

İzmir Katip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

One of the important sources for classical literature research and literary history is poetry journals. Journals are important in that they show the literary taste of the periods in which they were written, and provide information about the unknown or unidentified poems and writings of poets and writers.

The subject of our study is the poetry magazine registered at number 24 in the Archive of the Alevi-Bektashi Culture Institute (Germany-Cologne). Our study generally consists of three parts. The first part contains information about journals in general and the aforementioned journal. In the second part, the poems in the journal were transcribed; These poems have been compared with published divans, master's and doctoral theses and articles. The last part contains the classification and facsimile of the magazine we examined according to MESTAP.

Keywords: Classical Turkish Literature, Journal, Poetry, MESTAP

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ…….….ii

ÖZET……..iii

ABSTRACT……iv

İÇİNDEKİLER……...v

TABLOLAR LİSTESİ…….....vii

ŞEKİLLER LİSTESİ……...ix

KISALTMALAR…….……...x

ÖNSÖZ…….……...……...xi

GİRİŞ...…….……...1

A. Mecmua ve Şiir Mecmuaları.....1

B. Mecmuaların Tasnifi.....2

C. Mecmuaların Önemi ve Edebiyat Tarihine Katkıları.....5

D. MESTAP Hakkında.....8

BİRİNCİ BÖLÜM

TANITIM

1.ABKEA 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TANITIMI 9

1.1.Nüsha Tavsifi 9

1.2.Mecmuanın Tertip Hususiyetleri 10

1.3. Mecmuada Yer Alan Şairler, Biyografileri, Şiir Sayıları ve Yaşadıkları Yüzyıllar.....11

1.4. Mecmuada Kullanılan Vezinler.....19

1.5. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri / Türleri.....21

1.6. Mecmuada Yer Alan Mensur Metinler.....22

1.7. Mecmuanın Tertip Tarihi ve Mürettibin Kimliği.....23

1.8. İmla Hususiyetleri.....25

2. MECMUANIN EDEBİ AÇIDAN İNCELENMESİ..... 26

2.1. Mukayesesi Yapılan Divan Neşirlerinde Yer Almayan Manzumeler 37

İKİNCİ BÖLÜM

ABKEA 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1.METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOL-YÖNTEM 44

2.KARŞILAŞTIRMALI METİN..... 49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABKEA 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ

1.Mecmuanın MESTAP'a Göre Tasnifi..... 433

SONUÇ..... 475

KAYNAKÇA.....477

EK 1 : TIPKIBASIM.....485

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mecmuada Yer Alan Şairler, Biyografileri, Şiir Sayıları ve Yaşadıkları Yüzyıllar.....12

Tablo 2. Mecmuada Kullanılan Vezinler.....19

Tablo 3. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri / Türleri.....21

Tablo 4. Mecmuada Yer Alan Tarih Kayıtları.....23

Tablo 5. Mukayesesi Yapılan Divan Neşirlerinde Yer Almayan Manzumeler.....38

Tablo 6. Transkripsiyon Alfabesi.....48

Tablo 7. Manzum Bölümler Tablosu.....434

Tablo 8. Mensur Bölümler Tablosu.....473

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Mecmuada Şiiri En Çok Bulunan Şairler..……...…...18

Şekil 2. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı…..…...……...19

Şekil 3. Mecmuada Kullanılan Vezinler….....……....20

Şekil 4. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri / Türleri…..……...22

KISALTMALAR

ABKEA. : Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivi

AD. : Âhî Divanı

AHD. : Ahdî Divanı

ARD. : Arşî Divanı

ASD. : ‘Askerî Divanı

AŞD. : ‘Aşkî Divanı

BAD. : Bâkî Divanı

BD. : Beyânî Divanı

BHŞD. : Behiştî Divanı

Bk. : Bakınız

BRD. : Bağdatlı Rûhî Divanı

C. : Cilt

CD. : Celâlî Divanı

CİD. : Cinânî Divanı

CMD. : Cemâlî Divanı

FÇD. : Fehîm Çelebi Divanı

FD. : Fuzûlî Divanı

FGD. : Figânî Divançesi

FSHD. : Fasîh Divanı

GAD. : Gelibolulu Âlî Divanı

GND. : Ganizâde Nâdirî Divanı

HAYŞ. : Haylî Şiirleri

haz. : Hazırlayan

HD. : Hâşimî Divanı

HÜD. : Hüdâyî Divanı

İD. : İshak Divanı

İLD. : İlmî Divanı

KD. : Kabûlî Divanı

M. : Manzume

MAND. : Mantıkî Divançesi

MD. : Medhî Divanı

MESTAP : Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi

MEŞ. : Meşâmî Şiirleri

MHD. : Muhibbî Divanı

MND. : Mânî Divanı

NAD. : Nâbî Divanı

NAİD. : Na'ilî Divanı

ND. : Nev'î Divanı

NECD. : Necâtî Divanı

NESD. : Nesîmî Divanı

NEŞD. : Neşâtî Divanı

NFD. : Nef'î Divanı

NİD. : Ni'metî Divanı

NSD. : Nisârî Divanı

RAHD. : Râhî Divançesi

RHD. : Rahmî Divanı

RVD. : Revânî Divanı

s. : Sayfa

SABD. : Sâbit Divanı

SAHD. : Sâhib Divanı

SLKŞ. : Selîkî Şiirleri

SML. : Sultan III. Murad'ın Lugazları ve Bu Lugazlara Yazılan Cevaplar

SPD. : Sâbir Pârsâ Divanı

ŞBD. : Şeyhülislâm Bahâyî Divanı

ŞEYD. : Şeyhî Divanı

ŞYD. : Şeyhülislâm Yahyâ Divanı

TDV. : Türk Diyanet Vakfı

TŞ. : Tîgî Şiirleri

TTK. : Türk Tarih Kurumu

UBD. : Ubeydî Divanı

UD. : Ulvî Divanı

USD. : Usûlî Divanı

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri

vr. : Varak

vs. : Vesaire

Yay. : Yayın

yy. : Yüzyıl

ZD. : Za'fî Divanı

ZHD. : Zuhûrî Divanı

ÖNSÖZ

Edebiyat tarihi, ulus kültürünün izlerini taşıyan, geçmiş ile gelecek arasında köprü kuran ve uygarlık tarihine önemli katkılarda bulunan bir alandır. Edebî eserler ve bu eserlerin yaratıcıları, edebiyat tarihi yazımı için temel kaynakların başında yer alır ve yaşadıkları zamandan izler taşırlar. Bu izler, ulus kültürü için birer belge niteliğindedir.

Klasik Türk edebiyatının temel kaynakları, nitelik ve nicelik bakımından Türk edebiyat tarihi yazımı için büyük önem arz etmektedir. Edebiyat tarihçisi, şu ana kadar çoğunlukla birincil kaynak diyebileceğimiz türleri kullanmıştır. Bu kaynakların başında divanlar, mesneviler; umumi tarihler, münşeat mecmuaları, şakayık tercüme ve zeylleri ile tezkireler gelmektedir. Bunlarla birlikte, edebiyat tarihi için büyük önem arz eden türlerden biri şiir mecmualarıdır. Araştırmacıların pek ilgisini çekmeyen şiir mecmuaları üzerine çalışmalar son zamanlarda artmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen veriler, bu eserlerin kültür ve edebiyat tarihi için ne kadar önemli olduğunu bizlere göstermektedir.

Şiir mecmuaları, divan tertip edememiş ya da divanları günümüze ulaşamamış şairleri gün yüzüne çıkarma konusunda temel kaynaklardandır. Mecmualar sayesinde divan tertip edemeyen, tezkirelerde yer almayan veya var olan eserleri günümüze ulaşmayan şairler hakkında bilgilere ulaşırız. Bununla birlikte mecmualar; şairlerin birbirleriyle olan münasebetlerine, dönemin zevk ve anlayışına ve kültür tarihimiz için önemli olan birçok hususa da kaynaklık etmektedir. Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'ın öncülüğünde oluşturulan Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) ile birlikte mecmualarda kültür ve edebiyat tarihimiz için önemli olabilecek birçok yeni bilgiye de ulaşmış olacağız.

Yukarıda bahsettiğimiz amaçlara ve hedeflere katkıda bulunmak adına çalışmamızın konusunu Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivinde 24 numarada kayıtlı olan şiir mecmuası oluşturmaktadır. Çalışmamız genel itibariyle üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm genel olarak mecmualar ve mezkûr mecmua hakkında bilgileri içermektedir. İkinci bölümde, mecmuadaki şiirler transkribe edilmiş; bu şiirler yayımlanmış divanlar, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve makaleler ile

mukayese edilmiştir. Son bölüm ise incelediğimiz mecmuanın MESTAP'a göre tasnifini ve tıpkıbasımını ihtiva etmektedir.

Beni tez öğrencisi olarak kabul edip onurlandıran, metni belirleyip temin eden, bilgi ve tecrübesine, ilmine ve iş ahlakına büyük hayranlık duyduğum, her zaman desteğini arkamda hissettiğim danışman hocam Prof. Dr. Ömür Ceylan'a şükranlarımı sunarım. Tez yazım sürecinde tezin tashih ve tasnifine dair kıymetli zamanını ayırıp yardımcı olan, takıldığım her hususta çekinmeden kapısını çaldığım ve her defasında kapıyı sonuna kadar açan hocam Arş. Gör. Ortaç Uludüz'e; zor zamanlarımda yanımda olan, bana her türlü desteği veren sevgili arkadaşlarım Serkan'a, Levent'e, Meryem'e, Özge'ye, Tuğba'ya ve aileme çokça teşekkür ederim.

Ömer ÇAĞLAYAN

İzmir-2022

GİRİŞ

A. Mecmua ve Şiir Mecmuaları

Kültür ve edebiyat tarihimiz için önemli kaynaklardan biri mecmualardır. Mecmua, Arapça cem‘ ‘‘toplama, yığma’’ sözünün mef‘ûl bâbının müennes şeklidir. ‘‘Toplanıp biriktirilmiş, tertîp ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi’’ (Devellioğlu, 2011:689) anlamlarına gelmektedir. Mecmuanın yanı sıra mecâmî‘, mecma‘, câmi‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle –yalnız Osmanlı Türkçesinde- cüzdan, defter ve cerîde isimleri de aynı mânâda kullanılmıştır (Uzun, 2003:265). Kütüphanecilik literatüründe mecmûanın karşılığı ‘‘derleme’’dir. Günümüz Türkçesinde ‘‘dergi’’ olarak karşılığını bulan mecmûa, yakın zamana kadar da günlük olmayan (haftalık,aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb.) periyodlarla yayımlanan süreli yayınlar karşılığında kullanılmaktaydı (Köksal, 2012: 411).

Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiş olan mecmualar genel özellikleri ve muhtevaları dikkate alınarak ‘‘mecmûatü’l-eş‘âr, mecmûa-i ed‘iye, mecmûatü’l-münşeât’’ vb. şekillerde adlandırılmıştır (Uzun, 2003:265). Herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği/müşterekliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalara şiir mecmuası denir (Köksal, 2012: 411-412). Şiir mecmuaları, farklı yüzyıllarda yaşamış şairlere ait manzumeleri içermesi bakımından birer şiir antolojisi niteliğindedirler. Mecmualardaki manzumelerin şeçiminde en büyük etken derleyicinin edebi zevkidir.[1]

[1]Mecmualar hakkında detaylı bilgi için Bk. Uzun, Mustafa (2003). ‘‘Mecmua’’, TDV İslam Ansiklopedisi, XXVIII, 265-268, Ankara; Kut, Günay (1993). ‘‘Mecmûa’’, TDEA, VI, 170-173; Gökyay, O. Şaik (1993). ‘‘Cönk’’, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 8. s.73-75, İstanbul; Elmalı, Hüseyin

B. Mecmuaların Tasnifi

Mecmuaların tasnifi konusunda günümüze dek çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. Son zamanlarda yapılan tasniflerin geçmişte yapılan tasniflere nazaran daha kapsayıcı olduğu görülmektedir. Tasniflerin kapsayıcılığının artmasının ana sebeplerinden biri elbette ki son zamanlarda yapılan akademik çalışmaların sayısında görülen nicel artıştır. Mecmuaların şekil ve muhteva açısından ne kadar geniş ve zengin olduğunu görmemiz açısından yapılan her tasnif ayrı bir öneme sahiptir.

Mecmua tasnifine dair günümüze dek birçok bilim insanı çalışma yapmıştır. Biz burada, kendisinden önce yapılan tasnifleri de bünyesinde barındırması ve daha kapsamlı olması bakımından M. Fatih Köksal'ın yaptığı tasnifi vermekle yetineceğiz.[2]

Mecmuaları şekil ve muhteva açısından ele alan M. Fatih Köksal'ın tasnifi şu şekildedir:

I. Şekil Bakımından

A. Kitap şeklinde tertiplenmiş mecmualar

1. İçinde birden fazla eserin bulunduğu mecmualar

2. Tamamı bir eser olan mecmualar

B. Tûlânî (uzunlamasına) ciltlenmiş mecmualar

(2002). ''el-Keşkül'', TDV İslam Ansiklopedisi, C.25. s.324-325, Ankara; Köksal, M. Fatih (2010). "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzî Mecmuası" Klasik Türk Edebiyatında Biyografi (Mustafa İsen Adına Uluslararası Sempozyum), AKM Yayınları, 449-468; Köksal, M. Fatih (2012). "Şiir Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP)", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, haz. Hatice Aynur vd. , İstanbul: Turkuaz, s.421.; Levend, Agâh Sırrı (2018). Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Akçağ Yayınları, s.166-176.

[2] Mecmuaların tasnifine dair yapılan çalışmalar için Bk. :Levend, Agâh Sırrı (2018). Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Akçağ Yayınları, s.166-176. ;Kut, Günay (1986). ''Mecmûa'', Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler), C.6, s. 170-172, Dergâh Yay., İstanbul.; Kılıç, Atabey (2012). "Mecmûaların Tasnifine Dair" Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s.75-96; Gürbüz, Mehmet (2012). Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s.97-113. ; Köksal, M. Fatih (2018). "Yazma Mecmualara Dair Yeni Bir Tasnif Denemesi" 2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS 2018) s.87-92. Antalya.

II. Muhteva Bakımından

A. Risale Mecmuaları

a. Farklı Müelliflere Ait Eserleri Toplayan Risale Mecmuaları

1. Aynı/yakın/benzer konudaki/türdeki eserleri toplayan risale mecmuaları

i. Divan mecmuaları

ii. Lügat mecmuaları

iii. Mesnevi mecmuaları

iv. Mi'râciye mecmuaları

v. Mevlid mecmuaları

vi. Hilye mecmuaları

vii. Şehrengiz mecmuaları

2. Farkı konulardaki eserleri toplayan risale mecmuaları

b. Aynı Müellife Ait Eserleri Toplayan Mecmualar

B. Diğer Mecmualar

a. Manzum mecmualar

i. Şiir mecmuaları ve cönkler

1. Şiir mecmuaları

a. Sistematik (mürettep) şiir mecmuaları

b. Karışık şiir mecmuaları

2. Cönkler

a. Klasik cönkler

b. Farklı muhtevadaki cönkler

ii. Belli bir nazım şekline tahsis edilmiş mecmualar

1. Kaside mecmuaları

2. Gazel mecmuaları

3. Müstezâd mecmuaları

4. Şarkı mecmuaları

5. Beyit mecmuaları ve müfred mecmuaları

6. Rubâi mecmuaları

7. Kıt'a mecmuaları

iii. Belli bir nazım türüne tahsis edilmiş mecmualar

1. İlahi mecmuaları

2. Naat mecmuaları

3. Mersiye/muharremiye mecmuaları

4. Nazire mecmuaları

5. Tarih mecmuaları

6. Vefeyât mecmuaları

7. Muamma mecmuaları

8. Lügaz (Elgâz) mecmuaları

9. Güfte mecmuaları

b. Mensur mecmualar

i. Belli bir konuya tahsis edilen mecmualar

1. Din ve tasavvufa dair mecmualar

2. Müspet ilimlere dair mecmualar

3. Gizli ilimlere dair mecmualar

4. Muhtelif sanat dallarına dair mecmualar

5. Dil ve edebiyata dair mecmualar

ii. Belli bir konuya tahsis edilmeyen mecmualar

c. Manzum-mensur karışık mecmualar

i. Eş'âr ve fevâyid mecmualar (Köksal, 2018: 87-92).

C. Mecmuaların Önemi ve Edebiyat Tarihine Katkıları

Mecmualar antoloji mahiyetinde olan derleme türü eserlerdir. Derlendiği dönemin tarihini, estetik beğenisini ve birçok alana katkıları bakımından şiir mecmuaları, kültür ve edebiyat tarihimiz için oldukça önemlidir.

''Mecmualar, edebiyat tarihinde büyük bir boşluğu doldurur. Bazen edebiyat tarihinin asıl kaynaklarına yardımcı olur, bazen yegâne kaynak olarak işlev üstlenir. Edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynakları olan tezkirelere yansımamış birçok şair, şiir, tür ve belgede de mecmualar edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları durumundadır(Aydemir, 2007:123).''''Mecmuadaki eserler, bize devrin umûmî, edebî zevkini verir, devrin edebî zeminini gösterir. Orada birinci derecedeki şairlerin yanında bazen adı sanı bilinmeyen sanatkârlara rastlanır. Bu iki zümre arasında ikinci ve üçüncü derecede şairler ekseriyeti teşkil eder. Devrin ma'şerî zevkini temsil eden onlardır. Onların eserleri görüldükten sonradır ki büyük şairlerin hakikî tefevvuk sebepleri anlaşılır. Divan şairlerinin birçoğu da müretteb divan vücuda getirmemiş amatörlerden teşekkül eder. Bunların eserleri ancak mecmualarda görülebilir (Tarlan,1948:490-491).''

Mecmuaların edebiyat tarihi ve edebiyat bilgilerine katkılarını M. Fatih Köksal şu maddelerle açıklamıştır:

- Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
- Bilinen şairlerin bilinmeyen / divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
- Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.

- Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır. Özellikle kırk hadis, mi'raciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hâl, kimi mektup ve münşeâta dair risaleler vb. fazla uzun olmayan türlerin çoğu bu mecmuaların arasında gizlidir.
- Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.
- Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkanı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.
- Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.
- Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın / şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmularında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.
- Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan- şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur.
- Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız

edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe''ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeat örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan –asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarih, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kırıntılarından. Bunları bileşkesi Türk milletinin 5 kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle alınması çok çok önemlidir.

- Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Meselâ Bâkî'nin divanında bulunmayan şiirlerini inceleyecek olsak bir tek mecmuayı taramamız ne ifade eder? Yahut bir mecmuada falan şairin şu kadar filan şairin bu kadar şiirinin bulunmasının bir anlamı var mıdır? Bu olsa olsa bize o derleyicinin şiir zevkini yansıtan bir işareti verir. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir (Köksal, 2012: 417-421).

''Şiir mecmuaları, estetik beğeniyle meydana getirilmiş seçkiler olmalarının yanı sıra, metin tenkidine katkı sağlamalarıyla da dikkate değer konumdadır. Şairlerin divanlarından hareketle yapılan tenkitli metin neşirleri çoğu zaman bir şairin bütün şiirlerini ihtiva ederken, bazen şairin divanına geçmemiş yahut divanı tertip edildikten sonra yazılmış manzumelere mecmualarda rastlanmaktadır. Ayrıca, herhangi bir manzumede görülebilecek dörtlük, beyit, mısra eksiklikleri; kelime değişiklikleri ve kelime eksikliğinden doğan vezin kusurları mecmualar sayesinde tamir edilebilmektedir (Yılmaz, 2008: 257).''

Ozan Yılmaz, şiir mecmualarının tenkitli metin neşirlerine olan katkılarını şu şekilde tasnif etmiştir:

- Şiir mecmualarının tenkitli neşirlere geçmeyen manzumeler içermesi
- Bozuk/eksik kelime yahut vezinli metinlerin tamir edilmesinde şiir mecmualarının katkısı
- Şiir mecmualarının çeşitli nazım şekilleriyle yazılmış manzumelerdeki eksik kısımları tamamlaması
- Mecmuaların, divanı bilinmeyen/olmayan bir şairin şiirlerini tespit etmeye katkısı (Yılmaz, 2008:257-261).

D. MESTAP Hakkında

Bugün hem ülkemizde hem de farklı ülkelerde bulunan yazma eserler kütüphanelerinde incelenen ve incelenmeyi bekleyen birçok mecmua vardır. Mecmuaların birçok alanda edebiyat tarihine katkıda bulunuyor olması planlı ve nitelikli bir şekilde incelenmesini zaruri kılmıştır. Bu bağlamda mecmualar üzerine yapılan akademik çalışmaların tek bir veri tabanında birleştirilmesi için M. Fatih Köksal önderliğinde bir proje çalışması başlatılmıştır. Bu proje, Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)'dir. Köksal, projenin hedefini ''öncelikli olarak şiir mecmuaları, nihaî olarak da edebiyatla ilgili -cönkler de dâhil olmak üzere- bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılması'' olarak açıklamaktadır (Köksal, 2012:422). Proje, katılmayı kabul ve taahhüt eden Eski Türk Edebiyatı alanı çalışanlarının lisansüstü –tercihen yüksek lisans- öğrencilerine yaptırılacak tezler halinde yürütülecektir.[3]

[3]MESTAP hakkında ayrıntılı bilgi için Bk. M. Fatih Köksal, "Şiir Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP)", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, haz. Hatice Aynur vd. , İstanbul: Turkuaz, 2012, s. 421-431.; https://mestap.com/mestap/(erişim tarihi: 15.03.2022).

BİRİNCİ BÖLÜM

TANITIM

1.ABKEA 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TANITIMI

1.1.Nüsha Tavsifi[4]

Eser Adı: Mecmû'â-i Eş'âr

Kütüphane: Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivi – Almanya /Köln

Yer/ Arşiv Numarası: ABKEA 24

Cilt: Cilt parçalanmış durumdadır; şiraze dağılmak üzeredir, baştan ve sondan eksiktir.

Yazı/ Hat: Siyah mürekkep, söz başları umumiyetle kırmızı mürekkep; Nesih hat

Varak: 110 varak

Sütun: Üç sütun, bazı yerler muhtelif

Satır: Muhtelif

Ebat/ Ölçü: 19.5 × 13.5

Müstensih: Belîğ

İstinsah Tarihi: -

Baş:

[4]Ceylan, Ömür ve Mehmet Ersal (2019). Alevi-Bektaşi Kültür Enstitüsü Arşivi Yazma Eserler KataloğuI, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, Sayı: 20, s. 173-208.

Māʾilüm ol meh-i bī-mihre diyüẕevḳ itme

Ẕevḳ odur ki saña ol māh-liḳā māʾil ola

Son:

Kemer-i ġayreti ʿaşḳ ileṭolanup beliñe

Ṭolanur kūy-ı dil-ārāyı ʿAṭā seḥerī

1.2.Mecmuanın Tertip Hususiyetleri

İncelediğimiz mecmua 1a'da Bağdatlı Rûhî'nin gazeli ile başlayıp 110b'de Atâ'nın gazeli ile son bulmuştur. Mecmua toplam 110 varaktan oluşmaktadır. Mecmuada her sayfada üç sütun, her sütunda beş beyit olmak üzere toplam 15 beyit yer almaktadır. Mecmuada umumiyetle bu düzene uyulmuştur. Bu düzenin görülmediği sayfalarda mensur metinler ve birkaç fevayid örneği yer almakla beraber beyit sayılarında da farklılıklar göze çarpmaktadır.

Mecmuanın 1a-59b varakları arasında bir düzensizlik söz konusu değildir. 60a'da varağın sol kısmında 7 beyitlik bir kısım tahrip olmuştur. Yine bu varakta yazı stili ve tertibi, mecmua sistemiyle uyuşmayan 2 beyit yer almaktadır. Bu beyitler de yarı silik vaziyettedir. 60b'de de bu durum devam etmektedir. Bu varakta mensur bir fevayid örneği –ilaç tarifi- ve 6 beyit yer almaktadır. 61a ile birlikte mecmua tekrar eski düzeniyle devam etmekte ve bu düzen 99a'ya kadar devam etmektedir. Bu varak aralığında olan 89b'de 3 beyit, 92a'da ise 1 beyit tamamen silinmiş haldedir. Mecmuanın 99b ve 100a sayfalarında ise mensur bir metin yer almaktadır. Buradaki yazı stili de farklıdır. 100b'den itibaren hem mecmuanın düzeni hem varaklardaki beyit sayıları hem de yazı stili değişmiştir. Yine 100b ile başlayıp mecmuanın sonuna kadar yıpranmış, tahrip olmuş veya silinmiş yerler de fazlalaşmıştır. Mecmuanın 103a ile 103b sayfalarında, tekrar mensur metin yer almaktadır. 104a ile beraber manzum metinler, tekrar mecmuanın sonuna kadar sıralanmıştır. Yine bu varak aralığında yer alan manzumelerin bir düzen içerisinde verildiği de söylenemez.

Mecmuada yer alan şairler çoğunlukla 16. ve 17. yüzyıl şairleridir. Bununla birlikte önceki yüzyıllarda yaşamış olan ve kendi dönemlerinde ön planda olan

şairlere (Nesîmî, Necâtî, Ahmedî, Şeyhî vs.) de mecmuada rastlamaktayız. Mecmuada 17. yüzyılın sonu ile 18. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşayan, 18. yüzyıl şairi diyebileceğimiz isimler de (Râsîh-ö.1144/1731, Nahîfî - ö.1151/1738) yer almaktadır.

Eserde yer alan şiirlerin dili Türkçedir. 3a'de yer alan şair Şîrî'ye ait bir müsemmenin 3. bendinin ilk iki mısrası Arapçadır. Yine 67b'de derkenarda Farsça bir beyit yer almaktadır. Metinde, bunların dışında Arapça ve Farsça manzum veya mensur metinlere rastlanmamaktadır.

Mecmuada yer alan şiirler çoğunlukla bir düzen içerisinde verilmiştir: Örneğin; mecmuada yer alan lugaz ve muammaların hepsi art arda verilmiştir. Yine Muhammed Sâbir Pârsâ, Riyâzî ve Fehîm'in şiirlerinin tamamı art arda sistematik bir şekilde kaydedilmiştir. Burada müstensihin bütünü kapsayan ana başlıklar kullandığı da görülmektedir. (Der-beyân-ı Lugaz, Muammeyât, Gazeliyât-ı Muhammed Pârsa Et-Tesmiye Bi-Sâbir, Gazeliyât-ı Riyâzî, Müfredât vs.)

Mecmuada şiir başlıkları muhteliftir. Bazı şiirlerde yalnızca nazım şekli, bazılarında şair adı, bazılarında ise şair adı + nazım şekli (Gazel-i Cemâlî) kullanılmıştır. Bu başlıklar mecmuada umumiyetle kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 100. varaktan itibaren bir iki yer hariç başlıklarda kırmızı mürekkebin kullanılmadığı görülmektedir.

1.3. Mecmuada Yer Alan Şairler, Biyografileri, Şiir Sayıları ve Yaşadıkları Yüzyıllar

Mecmuada toplam 464 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden 1'i Farsça olmakla beraber 2 tanesi derkenarda yer almaktadır. Bu 464 şiirin 355'inin şairi tespit edilmiştir. 109 şiirin ise kime ait olduğu tespit edilememiştir. Kimliği tespit edilen şair sayısı 117'dir. Mecmuada en çok şiiri bulunan şair Muhammed Sâbir Pârsâ (79)'dır. Sâbir'i sırasıyla Riyâzî (20), Fehîm Çelebi (19), G. Mustafâ Âlî (17), Bâkî (14) ve Kabûlî (10) takip etmektedir. Mecmuada ağırlıklı olarak 16. yy. şairleri yer almaktadır. Bununla beraber, 17. yy. şairlerinin de fazla olduğu görülmektedir. 14. yy.dan Nesîmî, 15. yy.dan ise Necâtî , Şeyhî, Ahmedî ve Lebîbî isimleri de mecmuada yer alan şairlerdir. Mecmuada yer alan şairler, biyografik bilgilerine

ulaşabileceğimiz TDV İslam Ansiklopedisi veya Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS) madde linki, şiir sayıları ve yaşadıkları yüzyıllar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.[5]

Tablo 1. Mecmuada Yer Alan Şairler, Biyografileri, Şiir Sayıları ve Yaşadıkları Yüzyıllar

Sıra	Mahlas	Nazım Şekli/ Şiir Sayısı	Yaşadığı Yüzyıl
1.	Abdî	2 tahmis	(16-17.yy)
2.	Âgehî[6]	1 tahmis	16.yy
3.	Ahdî[7]	1 tahmis	16.yy
4.	Âhî[8]	1 gazel	16.yy
5.	Ahmed Paşa(Ahmedî)[9]	1 gazel	15.yy
6.	Ali	1 müseddes	?
7.	Âlî, Gelibolulu[10]	10 gazel, 2 kaside, 2 tahmis, 1 müsemmen, 2 terci-bend	16.yy
8.	Amrî[11]	1 gazel	16.yy
9.	Ârif Çelebî[12]	1 gazel, 1 kıt‘a	17.yy
10.	Arşî[13]	1 gazel	16.yy

[5] Bu bölümde; birçok kaynakta ulaşabileceğimiz şair biyografilerini tekrar etmenin tezin hacmini lüzumsuz yere büyüteceğini düşünerek yalnızca TDV İslam Ansiklopedisi ve TEİS madde linki vermekle yetindik. Mecmua 14. ve 18. yüzyıllar arasında yaşayan şairleri kapsamaktadır. Yaşadığı yüzyılı tespit edemediğimiz bazı şairler için şiirlerinden ve TEİS’teki arama sonuçlarından yola çıkarak yaşadıkları muhtemel yüzyılların hangileri olabileceğini belirleme yoluna gittik. Söz gelimi; Cemâlî’nin mecmuada 2 şiiri yer almaktadır. Bu şiirlerden biri gazel diğeri ise tahmistir. Cemâlî’nin yaşadığı yüzyılı netleştiremediğimiz için tabloda yüzyıl kısmına soru işareti (?) simgesi yazmayıp mecmuadaki şiirlerden ve TEİS arama sonuçlarından yola çıkarak yaşamış olabileceği yüzyılları belirleme yoluna gittik. Cemâlî’nin şiirlerinden biri Fuzûlî’nin şiirine yazdığı tahmistir. Fuzûlî’nin yaşadığı yüzyılı bildiğimiz için TEİS’teki madde sonuçlarından da yola çıkarak mecmuadaki Cemâlî’nin 14, 15 ve 18. yy. şairi olmadığını tespit ettik ve tablodaki yüzyıl kısmına (16.-17.yy) yazdık.

[6] https://islamansiklopedisi.org.tr/agehi-mansur

[7] https://islamansiklopedisi.org.tr/ahdi

[8] https://islamansiklopedisi.org.tr/ahi-benli-hasan

[9] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahmedi-ahmed-ahmedi-rumi

[10] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa

[11] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/amri-abdulkerim-efendi

[12] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arif-beytulmaleminizade-mehmed

[13] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arsi

11.	Askerî[14]	1 tesdis	17.yy
12.	Âşıkî[15]	1 tahmis	16.yy
13.	Aşkî[16]	1 gazel, 2 tahmis	16.yy
14.	Atâ	1 gazel	?
15.	Âzerî[17]	1 müseddes	16.yy
16.	Azmî[18]	1 gazel, 1 müseddes	16.yy
17.	Bahâyî[19]	2 gazel	17.yy
18.	Bâkî[20]	14 gazel	16.yy
19.	Behiştî[21]	1 gazel	16.yy
20.	Belîğ (Musannif)	1 gazel, 1 kıt‘a	(17-18.yy)
21.	Beyânî[22]	1 tahmis, 1 müseddes	17.yy
22.	Celâlî[23]	1 gazel	16.yy
23.	Cemâlî	1 gazel, 1 tahmis	(16-17.yy)
24.	Cevrî[24]	1 gazel	17.yy
25.	Cihâdî Beg[25]	1 lugaz	17.yy
26.	Cinânî[26]	1 gazel, 1 kaside, 1 tahmis,4 müseddes, 1 lugaz	16.yy
27.	Derviş Fasîh[27]	1 gazel	17.yy
28.	Derviş Sâhib[28]	2 gazel	18.yy
29.	Esîrî Efendi	1 gazel	?
30.	Fahrî	1 gazel	?
31.	Fehim Çelebi[29]	17 gazel, 1 muaşşer, 1	17.yy

[14] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/askeri-gulaboglu-muhammed
[15] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/asiki
[16] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/aski-mdbir
[17] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/azeri-ibrahim-celebi
[18] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/azmi-pir-mehmed
[19] https://islamansiklopedisi.org.tr/bahai-mehmed-efendi
[20] https://islamansiklopedisi.org.tr/baki--sair
[21] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/behisti-ramazan-abdulmuhsin
[22] https://islamansiklopedisi.org.tr/beyani
[23] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/celal-celali-manastirli
[24] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cevri-ibrahim-celebi
[25] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cihadi-cihadi-efendi
[26] https://islamansiklopedisi.org.tr/cinani
[27] https://islamansiklopedisi.org.tr/fasih-ahmed-dede
[28] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/pirizade-mehmed-sahib-efendi

		mi‘raciyye(kaside)	
32.	Fevrî[30]	3 gazel, 1 müsebba‘, 1 terci-bend	16.yy
33.	Firâkî	1 gazel	?
34.	Fuzûlî[31]	1 gazel, 1 müfred	16.yy
35.	Gubârî	1 lugaz	?
36.	Hâlî	1 müseddes	?
37.	Hâşimî[32]	3 müseddes, 1 kaside	17.yy
38.	Hâtifî	1 müseddes	?
39.	Hayâtî	1 gazel	?
40.	Haylî[33]	1 tahmis	16.yy
41.	Hayretî[34]	2 gazel, 1 şarkı	16.yy
42.	Hulûsî	1 gazel, 1 lugaz	?
43.	Hüdâyî[35]	1 müseddes	16.yy
44.	Hüseynî El-Gördösî (?)	1 terci-bend	?
45.	İlmî	1 müseddes	?
46.	İshak[36]	3 gazel	16.yy
47.	Kabûlî	10 gazel	16.yy
48.	Kadrî[37]	1 gazel	17.yy
49.	Kâmî	1 tahmis	?
50.	Kemalpaşazâde[38]	1 muhammes, 1 terci-bend	16.yy
51.	Kıyâsî[39]	1 muaşşer	16.yy
52.	Lâmi‘î[40]	1 gazel, 1 lugaz	16.yy

[29] https://islamansiklopedisi.org.tr/fehim-i-kadim
[30] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fevri-ahmed
[31] https://islamansiklopedisi.org.tr/fuzuli
[32] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasimi-bakkalzade-seyyid-mehmed
[33] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayli-ahmed-celebi-mdbir
[34] https://islamansiklopedisi.org.tr/hayreti
[35] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayii-kadim-mustafa
[36] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ishak-celebi
[37] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadri-abdulkadir-celebi
[38] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal
[39] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kiyasi
[40] https://islamansiklopedisi.org.tr/lamii-celebi

53.	Lebîbî[41]	1 müseddes	15.yy
54.	Lem‘î[42]	1 müseddes	16.yy
55.	Lutfî	1 gazel	?
56.	Mahvî	1 terkib-bend	?
57.	Makâlî[43]	1 tahmis	16.yy
58.	Mânî[44]	1 gazel	16.yy
59.	Mantıkî[45]	1 gazel	17.yy
60.	Mecdî	1 gazel	?
61.	Medhî[46]	2 müseddes	16.yy
62.	Medîhî[47]	2 gazel	(16-17.yy)
63.	Meylî	1 müseddes	?
64.	Muhibbî[48]	1 gazel	16.yy
65.	Muhyî	1 müseddes	?
66.	Nâ’ilî[49]	1 gazel	17.yy
67.	Nâbî[50]	1 gazel	17.yy
68.	Nâdirî[51]	1 gazel, 1 müseddes	17.yy
69.	Nahîfî[52]	1 tahmis	18.yy
70.	Nakşî	1 müseddes	?
71.	Nâmî[53]	1 müseddes	17.yy
72.	Necâtî[54]	3 gazel	15.yy
73.	Nef‘î[55]	2 gazel	17.yy

[41] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tursun-bey-lebibi-turi-sina
[42] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lemi-lamiizade-dervis-mehmed-celebi
[43] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/makali-mehmed-celebi ; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/makali-mustafa-bey
[44] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mani
[45] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mantiki-ahmed-efendi
[46] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mehdi-dervis-hasan
[47] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/medihi-mustafa-medihi-celebi ; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/medihi-mehmed-medihi-efendi
[48] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhibbi
[49] https://islamansiklopedisi.org.tr/naili
[50] https://islamansiklopedisi.org.tr/nabi
[51] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadiri-abdulganizade-mehmed-nadir
[52] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nahifi-suleyman
[53] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nami-ahmed
[54] https://islamansiklopedisi.org.tr/necati-bey
[55] https://islamansiklopedisi.org.tr/nefi

74.	Nesîmî[56]	1 gazel, 1 muamma	14.yy
75.	Neşâtî[57]	1 gazel	17.yy
76.	Nev‘î[58]	5 gazel, 2 terci-bend	16.yy
77.	Ni‘metî[59]	1 gazel	17.yy
78.	Nisârî[60]	7 gazel	17.yy
79.	Râhî[61]	1 gazel	16.yy
80.	Rahmî[62]	1 gazel, 1 müseddes	16.yy
81.	Râsih[63]	1 gazel	18.yy
82.	Resmî	1 gazel	?
83.	Revânî[64]	1 gazel	16.yy
84.	Rif‘atî	1 tahmis	?
85.	Riyâzî[65]	20 gazel	17.yy
86.	Rûhî[66]	7 gazel, 1 tahmis	16. yy
87.	Rüsûhî[67]	1 gazel	17.yy
88.	Sâ‘î	1 müseddes	?
89.	Sâbir Pârsâ[68]	79 gazel	17.yy
90.	Sâbit[69]	2 gazel	17.yy
91.	Sabrî	1 gazel, 1 müseddes	?
92.	Sâdıkî	1 müseddes	?
93.	Sâkinî[70]	1 gazel	17.yy
94.	Salâhî	1 gazel	?

[56] https://islamansiklopedisi.org.tr/nesimi
[57] https://islamansiklopedisi.org.tr/nesati
[58] https://islamansiklopedisi.org.tr/nevi--divan-sairi
[59] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nimeti-ahmed-nimeti-efendi
[60] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nisari-yakup-nisari-celebi
[61] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahi
[62] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-bursali-pir-mehmed
[63] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rasih-mehmed ; http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rasih-balikesirli-rasih-ahmed-bey.
[64] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/revani
[65] https://islamansiklopedisi.org.tr/riyazi
[66] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli
[67] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rusuhi-seyh-ismail-efendi
[68] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sabir-parsa-agazade-sabir-parsa
[69] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sabit-alaaddin-ali
[70] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sakini

95.	Selâmî	1 gazel	?
96.	Selîkî[71]	1 müseddes	16.yy
97.	Seyfî	1 gazel	?
98.	Sultan Murâd[72]	1 lugaz	16. yy
99.	Şeyhî[73]	1 terkib-bend	15.yy
100.	Şeyh-i Arzî-i Mevlevî[74]	1 gazel	17.yy
101.	Şîrî	1 müsemmen	?
102.	Tâcî	1 gazel	?
103.	Tâlib Efendi[75]	1 gazel	17.yy
104.	Tîgî[76]	2 tahmis, 3 müseddes	16.yy
105.	Ubeydî[77]	3 gazel	16.yy
106.	Ulvî[78]	3 gazel, 3 müseddes	16.yy
107.	Usûlî[79]	1 gazel	16.yy
108.	Vahdetî[80]	1 tahmis	17.yy
109.	Vâhid Çelebi[81]	1 gazel	17.yy
110.	Vahîdî	1 tahmis	(16-17.yy)
111.	Veysî[82]	1 gazel, 1 terci-bend	17.yy
112.	Yahyâ, Şeyhülislâm[83]	8 gazel	17.yy
113.	Yahyâ, Taşlıcalı[84]	1 gazel, 1 müseddes	16.yy
114.	Za'fî[85]	2 gazel, 1 tahmis	16.yy

[71] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seliki
[72] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/murad-muradi-sultan-iii-murad
[73] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhi-yusuf-sinaneddin
[74] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arzi-mehmed-efendi
[75] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/talib
[76] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tigi-mehmed-bey
[77] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ubeydi-abdurrahman-celebi
[78] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulvi-terzizade-mehmed-ulvi-celebi
[79] https://islamansiklopedisi.org.tr/usuli
[80] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vahdeti-baba
[81] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vahid-resmi-vahid-mehmed-efendi
[82] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/veysi-uveys-celebi-uveys-mehmed
[83] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhulislam-yahya
[84] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade

115.	Zevkî[86]	2 gazel	17.yy
116.	Zihnî	1 tahmis	(16-17-18.yy)
117.	Zuhûrî[87]	2 gazel	18.yy

Şekil 1. Mecmuada Şiiri En Çok Bulunan Şairler

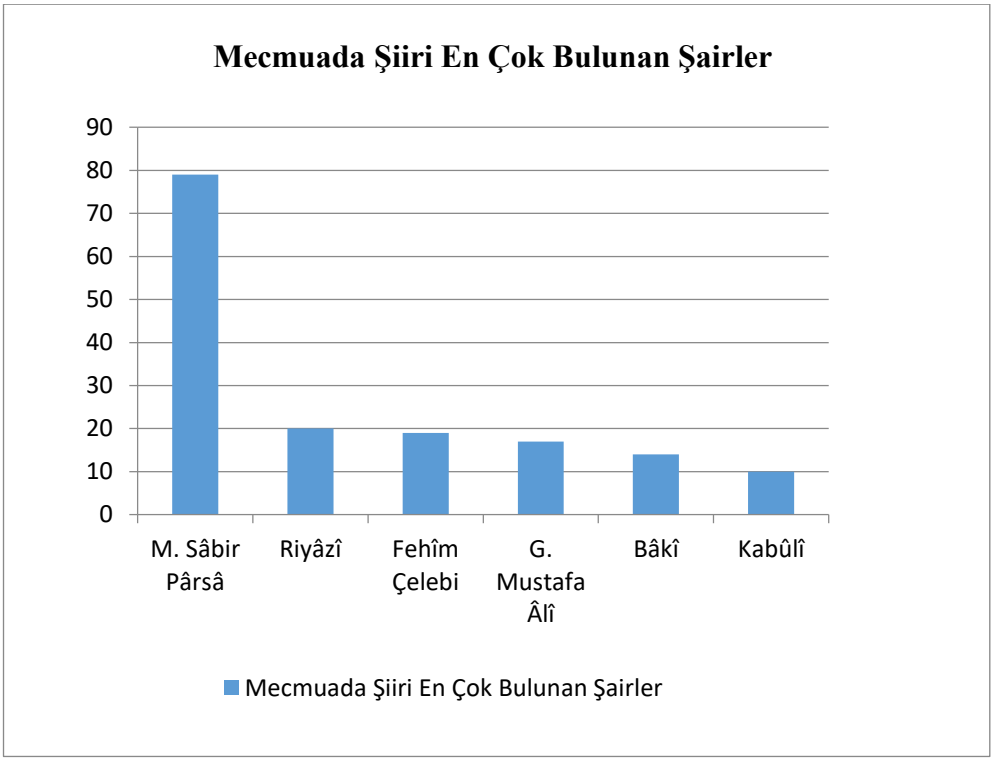

[85] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zaifi-pir-muhammed
[86] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zevki-mdbir
[87] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ishakzade-mehmed-salih-zuhuri-efendi(erişim tarihi: 15.03.2022).

Şekil 2. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

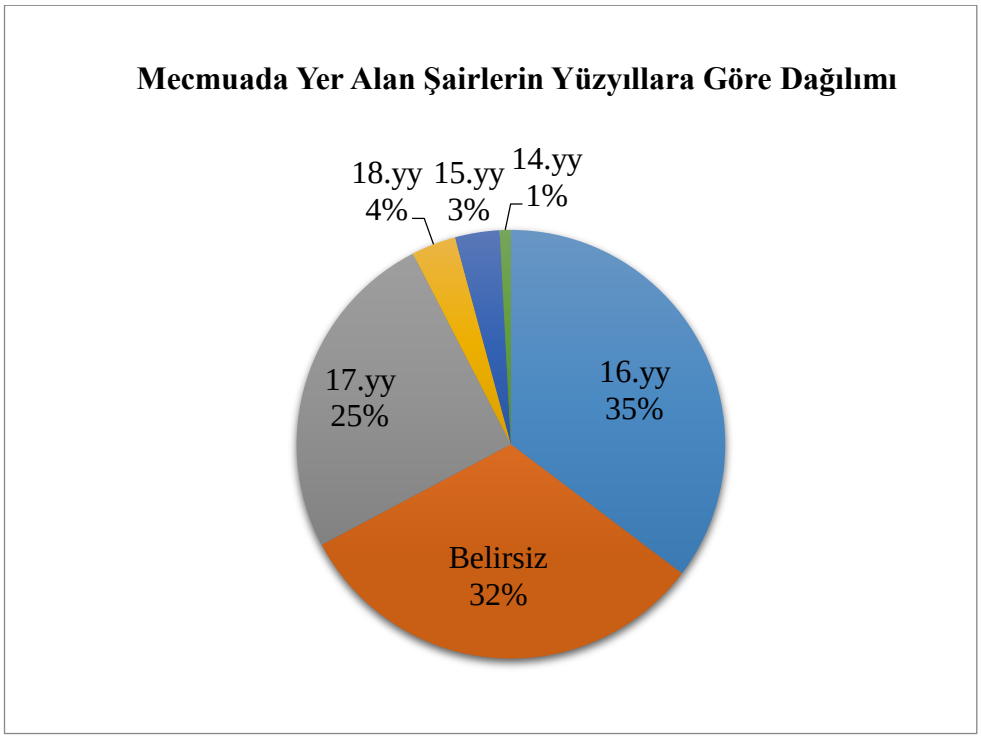

1.4. Mecmuada Kullanılan Vezinler

Mecmuada yer alan manzumeler 19 farklı aruz vezniyle yazılmıştır. En çok kullanılan vezin *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün* (96) kalıbıdır. Vezni tespit edilemeyen / hiçbir kalıba uymayan şiir sayısı 2'dir. Mecmuada kullanılan aruz kalıpları ve sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Mecmuada Kullanılan Vezinler

SIRA	ARUZ KALIPLARI	ADET
1.	Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün	92
2.	Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʾilün	3
3.	Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün	2
4.	Mefāʿ ilün Feʿ ilātün Mefāʿ ilün Feʿ ilātün	2
5.	Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün	96
6.	Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün	89

7.	Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün	9
8.	Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün	37
9.	Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün	27
10.	Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün	1
11.	Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün	1
12.	Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün	6
13.	Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün	35
14.	Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün	50
15.	Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün	6
16.	Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl	1
17.	Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün	1
18.	Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün	1
19.	Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün (Müstefʿilün Feʿūlün Müstefʿilün Feʿūlün)	3
20.	Belirsiz/ Bulunamayan	2
	TOPLAM	**464**

Şekil 3. Mecmuada Kullanılan Vezinler

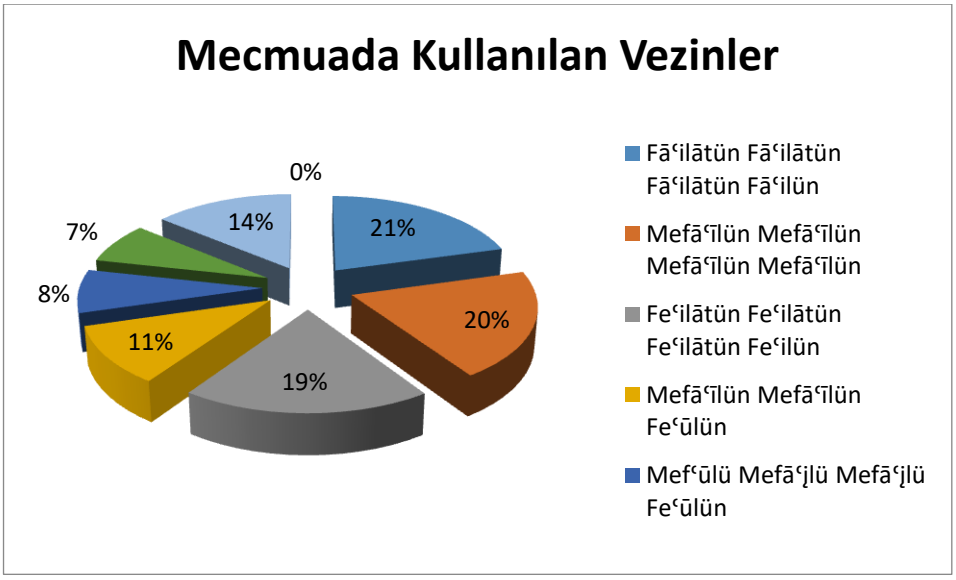

1.5. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri/Türleri

Mecmuada toplam 464 şiir yer almaktadır. Mecmuada en çok yer alan nazım şekli/türü gazel (263)'dir. Gazeli sırasıyla Lugaz (64), Müseddes (36), Muamma (29), Tahmis (24) ve Müfred (18) takip etmektedir. Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan nazım şekilleri ve türleri gösterilmiştir.

Tablo 3. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri / Türleri

SIRA	NAZIM ŞEKLİ/TÜRÜ	SAYI
1.	Gazel	263
2.	Lugaz	64
3.	Müseddes	36
4.	Muamma	29
5.	Tahmis	24
6.	Müfred (Beyt, Matla)	18
7.	Terci-i Bend	8
8.	Kaside	5
9.	Kıt'a	4
10.	Terkib-i Bend	2
11.	Müsemmen	2
12.	Tesdis	2
13.	Muaşşer	2
14.	Muhammes	1
15.	Müsebba	1
16.	Şarkı	1
17.	Belirsiz/Bulunamayan	2
	TOPLAM	**464**

Şekil 4. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri / Türleri

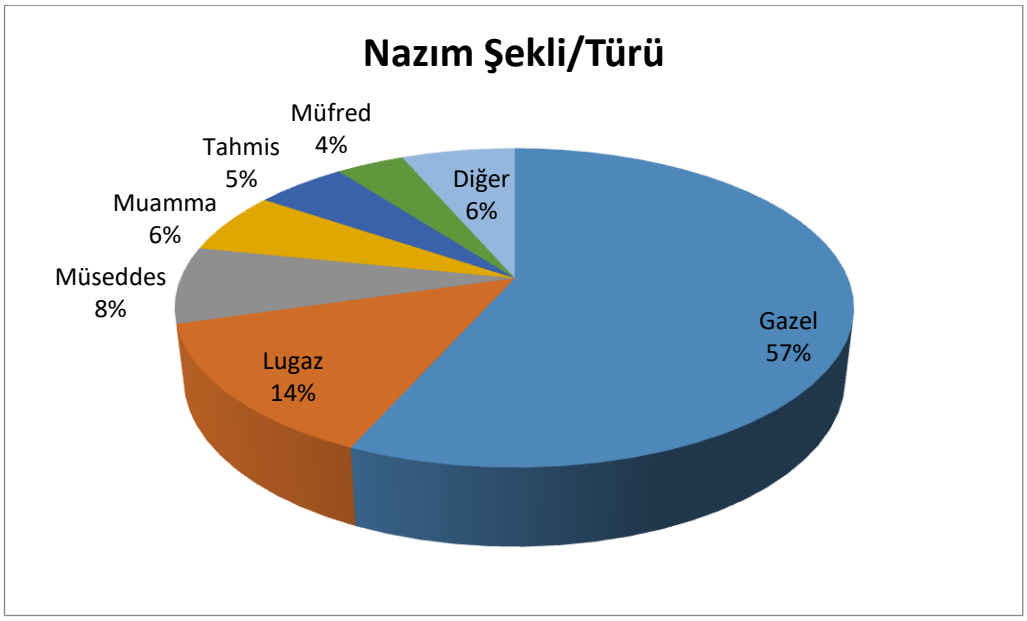

1.6.Mecmuada Yer Alan Mensur Metinler

Mecmuada toplam 5 adet mensur metin yer almaktadır. Bu metinlerden ikisi (59b,103b) fevayid örneğidir. Bu metinlerde bel ağrısı için ilaç tarifi verilmiştir. Derkenârda yer alan bu metinlerin yazı hattı mecmua yazı hattından farklıdır. 59b'deki metnin sonunda yer alan tarih kaydı da 19. yüzyılın ilk yıllarına denk gelmektedir. Bu sebeplerden dolayı mecmuadaki fevâyid örneklerinin sonradan eklenmiş olabileceğini düşünmekteyiz. 99b ve 100a'da bulunan mensur metin, bir mahkeme hüküm belgesidir. Bu metinde kuşlar arasında kurulan bir mahkeme anlatılmıştır.[88]Yazı hattı farklı olan bu metnin de mecmuaya sonradan eklenmiş olabileceği ihtimal dahilindedir. Mecmuadaki bir diğer mensur metin 103a-103b'de yer alan ''Sûret-i Hüccet-i Âşık u Maʿşûk'' başlıklı metindir. Sebeb-i tahrir olan bu metinde, aşık ve maşuk arasında geçen tavırlar mizahi bir şekilde anlatılmaktadır. Yazı hattı mecmuayla aynı olan bu metnin sonunda yer alan tarih

[88]Metnin, yapılan araştırmalar sonucunda, mecmuada eksik olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Metnin tamamı ve daha geniş bilgi için Bk. Ceylan, Ömür (2007). Kuşlar Divanı: Osmanlı Şiir Kuşları, Kapı Yayınları, İstanbul, s. 15-18 ; Hüseyin, G. Yurdaydın (1984). XVIII. Yüzyıla Ait İlginç Bir Mahkeme Hükmü., Belleten, 48(189-190), 257-270.

kaydı, mecmuanın tertip tarihine dair fikir vermesi bakımından da önemlidir. Mecmuada yer alan son mensur metin ise 103b'deki ''Sûret-i Fetvâ-yı Uşşâk'' başlıklı fetvâ örneğidir. Bu metnin yazı hattı da mecmua yazı hattıyla aynıdır ve mürettib tarafından mecmuaya dahil edilmiştir denilebilir.

1.7.Mecmuanın Tertip Tarihi ve Mürettibin Kimliği

Mecmuada tertip tarihi konusunda bizi aydınlatacak tarihler yer almaktadır. Ancak mecmuada yer alan bu tarihlerin birbirlerinden farklı olması ve ferağ kaydının olmaması bizleri net bir sonuca götürememektedir. Mecmuanın 60b varağında yer alan bir fevayid (ilaç tarifi) ve lugaz örneklerinin sonunda birbirinden farklı iki tarih kaydedilmiştir. Yine 103a-103b'de ''Sûret-i Hüccet-i Âşık u Maʿşûk'' başlığı altında verilen bir nesir örneğinin sonunda da bir tarih yer almaktadır. Bu tarihlerin ilgili yerlerde olan metinlerin sonunda yer alması bizde, mezkur metinlerin o tarihlerde mecmuaya kaydedilmiş olabileceği fikrini uyandırmaktadır. 103a-103b'de yer alan metin sebeb-i tahrir metnidir ve yazı hattı mecmua yazı hattıyla aynıdır. Mecmuanın genelinde Bursalı şairlere dair özel bir ilginin olduğunu tespit etmiştik. Bu metinde bahsi geçen ''tâife-i âşıkân'' da ''vilâyet-i Burusa''dandır. Bu sebeplerden dolayı, metnin sonunda yer alan bu tarih kaydı, mecmuanın tertip tarihine dair bizlere daha net bilgi vermektedir. Mecmuada yer alan tarihler sırasıyla şöyledir:

Tablo 4. Mecmuada Yer Alan Tarih Kayıtları

VARAK NUMARASI	HİCRİ	MİLADİ
60b	fi 5 Za. (Zilkade) Sene (1)225	2 Aralık 1810
60b	fi 4 S.(Safer)Sene (1)129	18 Ocak 1717-Pazartesi

103a-103b	Hurrire fi-Rebîʿü'l-Evvel 1069	Kasım/ Aralık- 1658[89]

Yukarıda bahsi geçen tarihlerle birlikte, mecmuada yer alan şairlerden bazılarının (Sâbit, Nâbî, Nahîfî, Râsîh, Sâhib) 18. yüzyılın ilk çeyreğine kadar yaşamış olmaları, mecmuanın 18.yüzyılın başlarından sonraki tarihlerde tertip edilmiş olabileceğini bizlere göstermektedir.

Mecmuada 101b'de yer alan ''Li-râkımihi'l-fakîr'' başlıklı gazel ve 105a'da bulunan ''Li-muharrihi'l-fakîr'' başlıklı kıt'a, mecmuada mürettibe ait olan şiirlerdir. 101b'deki gazelde kullanılan mahlasla birlikte mecmua mürettibinin Belîğ adında biri olduğu anlaşılmaktadır. Beliğ adındaki tüm şairler tarafımızca araştırılmış ve eserlerine bakılmıştır. Ancak eserlerde bu iki şiire de rastlanmamıştır. Mecmuada dikkati çeken unsurlardan biri ''Bursa''dır. Mürettib mecmuanın bazı yerlerinde Bursalı şairleri art arda vermiştir. (13a - Lem'î;13b - Cinânî; 14a – Âzerî). Yine mecmuada Bursalı şairlerin çok olması, Haylî'ye ait ''Bursanuñ'' redifli bir gazelin olması ve ''Sûret-i Hüccet-i Âşık u Maʿşûk'' başlıklı mensur metinde Bursa vilayetinden bahsedilmesi, bizde; mürettibin Bursalı olabileceği fikrini uyandırmaktadır. Bu bağlamda, zihnimizde Bursalı İsmail Belîğ ismi belirmiştir. Eldeki verileri göz önünde bulundurarak Belîğ'in Nuhbetü'l- Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l- Eş'âr adlı tezkiresinde yer alan şairler ile mecmuadaki şairleri ve şiirleri mukayese etme yoluna gittik. Mukayese sonucunda mecmuadaki 117 şairin 46'sının ve bu şairlere ait 29 manzumenin tezkiredeyer aldığı tespit edilmiştir.Söz gelimi; mecmuada Derviş Fasîh (1), Kadrî (1), Mânî (1), Mantıkî (1), Vâhid Çelebi (1), Bahâyî (2), Cevrî (1), Tâlib Efendi (1) ve Arzî (1)'ye ait şiir örneklerinin tamamı tezkirede yer almaktadır. Bununla birlikte Sâbir Pârsâ'nın 14,Fehîm'in 3, Sâbit ve Nef'î'nin ise 1şiiri tezkirede yer alan diğer şiirlerdir.Tüm bu bilgiler mecmua mürettibinin Bursalı İsmail Belîğ olduğu ihtimalini güçlendirmiş olsa da maalesef kesin bir yargıya ulaşmak için yeterli değildir.

[89] Mecmuada yer alan bu tarihlerin çevriminde Türk Tarih Kurumu -Tarih Çevirme Kılavuzu'ndan faydalanılmıştır. TTK Tarih Çevirme Kılavuzu için Bk. https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/(erişim tarihi: 15.03.2022).

1.8.İmla Hususiyetleri

Mecmuanın imla hususiyetlerine bakıldığı zaman metnin genelinde birbiriyle tutarlı bir imla kullanıldığı söylenebilir. Mecmuada birkaç yerde müstensihin hareke kullandığı görülmektedir. Kullanılan bu harekeler metinde geçen kelimelerin hatasız okunmasına yöneliktir. Sözgelimi ‘‘ müesser / müessir ’’ sözcüklerinin yazımları bir olduğu için müstensih bu sözcüğü yazarken hareke kullanmıştır. Dikkatsizlik sonucu yapılan hatalar mecmuada asgari düzeydedir. Bu hatalar metni okumada herhangi bir zorluğa sebebiyet vermemektedir. Metin oluşturulurken Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında birlik sağlanması için İsmail Ünver'in ‘‘Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler’’ adlı makalesi göz önünde tutulmuştur. Mecmuada imlaya dair diğer hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Mecmuada hemze içeren sözcüklerde müstensihin hemzeyi bazen kullandığı bazen ise yalnızca hemzenin kürsüsünü teşkil eden ye ‘‘ ى’’harfini yazdığı görülmektedir: mā ʾil, fāyik vb.

- Mecmuada bazı yerlerde kelimelerin birlikte yazıldığı görülmektedir. Bunlar isim + isim; isim + fiil; isim + edat; isim + bağlaç şeklinde yapılardan oluşmaktadır. Örnek:
  …misün kim > …misünkim
  benüm de > benümde
  almış idüm > almışidüm
  gerçi kim > gerçikim
  varıbilirsin > varı bilirsin
  yalvarıbilirsin > yalvarı bilirsin

2. MECMUANIN EDEBİ AÇIDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde ‘‘Mecmuada yer alan manzumelerin konu bakımından mahiyeti nedir? Mecmuada ağırlıklı şiir türleri nelerdir? Mecmuanın muhtemel okur kitlesi kimdir? Musannifin edebî zevki nasıldır? Mecmuada yer alan şairler ve bu şairler arasındaki etkileşim hakkında neler söylenebilir? Mecmuadan hareketle devrin umûmî ve edebî zevki hakkında neler söylenebilir? Mecmuada dikkate değer hususlar nelerdir? ’’ gibi sorulara cevap arayacağız.

İncelediğimiz mecmuaya bakıldığında şiir ve şair yelpazesinin oldukça geniş olduğu görülmektedir. Mecmua 14. yüzyıl ile 18. yüzyılın ilk yarısına kadar süregelen şairleri kapsamaktadır. Bu şairler içerisinde Türk edebiyatının önemli isimleri (Bâkî, Fuzûlî, Nef’î gibi) olmakla beraber herhangi bir divan tertip edemeyen ve ünü yaşadığı dönemle sınırlı kalan şairler de yer almaktadır. Bu şairlerin tamamını bir alanda değerlendirmek mümkün değildir. Mecmuada bazen dinî-tasavvufî bazen şûhâne bazen rindâne bazen de hikemî tarzda yazan şairlere rastlamaktayız.

Mecmuada en çok şiiri bulunan şair Muhammed Sâbir Pârsâ (79)’dır. Hem mutasavvıf hem âlim bir şair olan Pârsâ’nın mecmuadaki şiirlerinde tasavvufî ve beşerî unsurlar olmakla beraber hikemî anlayış ağırlıktadır. Daha çok dünya hayatının geçiciliğinden bahseden bu şiirlerde lirik-didaktik bir tarz hakimdir. Sebk-i Hindî’nin önemli temsilcilerinden olan Sâbir’in bu şiirleri, mecmuadaki diğer birçok manzumeye göre daha süslü ve sanatlıdır.

gönül piyāde beyābānda kārvān geçeyor
meded meded yetiş ey Ḫıżr kim zamān geçeyor (Sâbir, M.319)

cihānda biz o ġarībü’d-diyāra döndük kim
ne kimse lehcesin añlar ne tercemān bulunur (Sâbir, M.321)

bildüm ol mihr-i münīrümde maḥabbet var imiş
gül-i gülzār-ı mecāzumda ḥaḳīḳat var imiş

ẕevḳi ben cām-ı mey-i ġamla ṣanurdum ancaḳ

sāġar-ı bāde-i ʿişretde de leẕẕet var imiş (Sâbir, M.326)

ṣubḥ- dem cānā nesīm-i zülf-i ḫoş-būyuñ senüñ
añdurur ʿuşşāḳa sevdā-yı ser-i kūyuñ senüñ (Sâbir, M.330)

mey-ḫāne ki dūdmānumuzdur
ṣūfīleriyüz o ḫānḳāhuñ (Sâbir, M.333)

virdüm ser ü cān gevher-i yek-dāne-i ʿaşḳa
gördüm ki metāʿ-ı dü-cihānı deger aldum (Sâbir, M.338)

hezār-ı sāde-levḥ-i gülşen-i tecrīd iken Ṣābir
düşüp biñ fikre ḫāristān-ı ʿālemde ġarīb oldum (Sâbir, M.341)

refīḳ olursa göñül kūy-ı yāra dek giderüz
ḳarārgāh-ı dil-i bī-ḳarāra dek giderüz

derūnumuzdaki ser-māye-i maḥabbet ile
metāʿ-ı dil bulınur bir diyāra dek giderüz (Sâbir, M.378)

Sâbir Pârsâ'dan sonra mecmuada en çok şiiri bulunan şairler sırasıyla Riyâzî (20), Fehîm Çelebi (19), Gelibolulu Mustafa Âlî (17), Bâkî (14) ve Kabûlî (10)'dir. Riyâzî'nin mecmuada yer alan şiirleri diğer şairlerin şiirleri gibi çeşitlilik gösterse de çoğunlukla âşıkâne ve rindâne tarzda yazılmış şiirlerdir.

mey-ḫˇāreye anuñ gibi bir pīşkeş olmaz
ṭoldur ḳadeḥe bāde-i rindāne çekilsün (Riyâzî, M.390)

dil-i pür-zaḫmumuza yine çıḳar yoḳ andan
ḥoḳḳa-i çarḫ-ı felek olsa leb-ā-leb merhem (Riyâzî, M.396)

irdi bahār sāġara sāḳi şarābı ḳo
yaʿni nigīn-i cāma ol laʿl-i müẕābı ḳo (Riyâzî, M.399)

mey meclisidür bunda gedā bunda Cem olmaz
ḳānūn-ı muḥabbetde begüm zīr ü bem olmaz (Riyâzî, M.404)

Fehîm Çelebi'nin şiirlerinde Sâbir Pârsâ'da olduğu gibi Sebk-i Hindî izlerini görmekteyiz. Mecmuada yer alan diğer şiirlere nazaran anlamın biraz kapalı olduğu bu şiirlerde lirik bir söyleyişle beraber şairin iç dünyasına dair izlere rastlamaktayız. Mecmuada mirâcnâme türünde yazılmış tek manzume de Fehîm'e aittir.[90]

ʿaşḳa yār ol ʿaḳl ile germ-iḫtilāt olma göñül
āşinā bīgāne vü bīgāne olmaz āşinā (Fehîm, M.133)

sen de Fehīm yaḳma beni ṭaʿn-ı ʿaşḳla
yetmez mi derd-i sūziş-i dāġ-ı ciger baña (Fehîm, M.130)

geçmişüm ben ki şehīd olmaġ içün cānumdan
geçme ḳurbānuñ olam başuñ içün ḳanumdan

mekteb-i bāġ-ı melāḥatde Gülistān oḳuyup
bülbülān meşḳ alurlar dil-i nālānumdan (Fehîm, M.177)

Mustafa Âlî'nin şiirlerinin tamamı da tek bir konu etrafında yazılmış şiirler değildir. Konu bakımından çeşitlilik gösteren bu manzumelerde bazen günlük hayattan bir kesit bazen şûh ve rind bir eda bazen de âşıkâne bir söyleyiş

[90]Kaside nazım şekliyle yazılan mirâcnâmeden alınan birkaç beyit şöyledir:
gele ey nāme-i efsūn-ger-i iʿcāz-nümā
gülşen-i midḥate bülbül gibi ol naġme-serā

o şeh-i şuḳḳa-firāz-ı ʿalem-i lāhūtī
o meh-i ġurre-ṭırāz-ı nüh-i ṭāḳ-ı mīnā

meşʿal-efrūz meh-i leyle-i Ḳadr ü Miʿrāc
şuʿle-perdāz-ı mehārī-i dem-i ṣubḥ u mesā

ḳıldı bir şeb ḥarem-i maḥrem-i miʿrāca ʿurūc
bir burāḳ-ı tīz-reftār ile manend-i ṣabā

vāṣıl-ı Kaʿbe-i maḳṣūd u murād olduġı dem
ümmeti maġfiretin ḳıldı bu vech-ile ricā (Fehîm, M.144)

görmekteyiz. Yine, Âlî tarafından Hz. Hüseyin'in şehit edilişi sebebiyle yazılan mersiye, mecmuadaki tek mersiye örneği olması sebebiyle önemlidir.[91]

içüp vaḥdet şarābın nice ʿārif kendüden geçdi
beḳāsemtin ṭutup gitdi ḳonup göçdi yiyüp içdi
ne ẓāhir gözlerin açdı ne aġı ḳaradan seçdi
nice gündüz gice oldu ve nice ay u yıl geçdi
dirīġā olmadı gitdi şeb-i hecre seḥer peydā (Âlî, M.274)

süzilsün çeşm-i mestüñ devlet-i bī-dārı görsünler
bozılsun bend-i zülfüñ bendeler dīdārı görsünler
çözilsün dügmeler mirʾāt-ı pür-envārı görsünler
çıḳar pirāhenüñ tā ḳudret-i Settārı görsünler
meded rūḥ-ı muṣavver nic'olurmış bārı görsünler (Âlî, M.290)

yār ile ṣoḥbet budur ʿĀlī leṭāfet bundadur
ol saña düşnām ide sen varasın yalvarasın (Âlî, M.453)

Mecmuada en çok şiiri bulunan bir diğer isim Bâkî'dir. Bâkî'nin tüm şiirleri divan neşrinde de mevcuttur. Bu şiirler, aşk, eğlence ve içki meclislerindeki zevklerle örülü hayatın izlerini yansıtan şiirlerdir.

lāleler bezm-i çemende cām-ı ʿişret gösterür
devletinde ḫusrev-i gül ʿayşa fırṣat gösterür (Bâkî, M.153)

[91] Terkîb-i bend nazım şekliyle yazılan mersiyeden alınan bir bölüm şöyledir:
ne yazıdur ki deşt-i Kerbelā pür derd ü miḥnetdür
meger kerb [ü] belālardan mürekkeb bir muṣībetdür
niẓāmın bozdı çün kim ehl-i beyt-i Muṣṭafā'nuñ ol
ne naẓm-ı bī-selāsetdür ne nā-mevzūn ḥikāyetdür
ḳopar her demde ġavgā-yı ḳıyāmet līk ʿāṣūruñ
dem-i mātemde her bir rūzı üç nevbet ḳıyāmetdür
o gül-gūn ṭurfa sancaḳlar ki ṣaf baġlar ḥarīm içre
o bāġuñ serv-i ḫūnīn olduġından bir ʿālāmetdür
yatur gül gibi gülgūn perdesinde ravżanuñ bir gül
gezüp mersiye-ḫˇānlar bülbülān-ı bāġ-ı cennetdür
o ḳāmet düşdügi sāʿat ḳıyāmet ḳopmamaḳ maḥżā
anuñ tā ḥaşr olınca mātemin her yıl iḳāmetdür

dögün ṭaşlarla sen ey sīne sen ḳan aġla ey dīde
dem-i mātem durur nehr eyle yaşuñ çaġla ey dīde (Âlî, M.285/3)

bilini ḳucmadadur ol ṣanemüñ derd ü belā
yoḫsa şīrīn lebi ʿāşıḳlara ḥāżır helvā (Bâkî, M.169)

göñül bir rind-i ʿālem-sūz şūh u şeh-levend ister
ki ʿaşḳ odına yaḳmaġa dil ü cāndan sipend ister (Bâkî, M.178)

Kabûlî'nin şiirleri ise çoğunlukla aşk konulu beşerî ve dünyevî şiirlerdir.

dil-ber-i şīvekārı kim sevmez
naḫl-i pür-berg ü bārı kim sevmez

māʾilüz ey Ḳabūlī Rūm iline
dilberi çoḳ diyārı kim sevmez (Kabûlî, M.6)

nādān olımaz meclis-i ʿirfān arasında
ḫar-mühre ṣıġar mı dür ü mercān arasında

eşʿār u ġazel söyle hemān ṭurma Ḳabūlī
tek añdıra gör nāmuñı aḳrān arasında (Kabûlî, M.119)

ey göñül āvāresin pür-yāresin ṣad-pāresin
derdi çoḳ dil-ḫastesin dermānı yoḳ bī-çāresin (Kabûlî, M.163)

Yukarıda mecmuada en çok şiiri yer alan 5 şaire ve şiirlerine değindik. Mecmuada en çok şiiri bulunan bu şairlerle beraber Bursalı şairlerin de mecmuada çokça yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, mecmuada Nisârî'ye ait ''Bursanuñ'' redifli bir gazelin yer alması ve ''Sûret-i Hüccet-i 'Âşık u Ma'şûk'' başlıklı mensur metinde Bursa vilayetinden bahsedilmesi mecmuada Bursa'ya dair özel bir ilginin olduğunu da bizlere göstermektedir. Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda şunlar söylenebilir:

- Mecmuada en çok Sâbir Pârsâ'nın şiirlerinin yer alması sebebiyle Pârsâ'nın o dönemde çokça okunduğu ve beğenildiği yahut musannifin veya okurun-sipariş üzerine yazıldıysa- Pârsâ'yı edebî açıdan beğendiği sonucuna

ulaşılabilir. Yine mecmuada önceki yüzyıllarda yaşayan Bâkî, Necâtî, Fuzûlî gibi isimlerin yer alması, mecmuanın tertip edildiği yüzyılda da bu şairlerin beğenildiğini ve okunduğunu bizlere göstermektedir.

- Mecmuada ön planda olduğu görülen Bursa'dan hareketle, musannifin veya muhtemel okur kitlesinin Bursalı olabileceği düşünülebilir.

- Mecmuada yer alan şairlere bakıldığında musannifin sadece sanat anlayışı ve edebî zevki aynı olan şairleri bir araya getirmediği görülmektedir. Birçok açıdan birbirlerinden farklı olduğu görülen bu şairlerin mecmuada kendilerine yer bulması hedef okur kitlesinin de geniş olduğu ihtimalini göstermektedir.

Mecmuada toplam 464 şiir yer almaktadır. Bu şiirler toplam 16 nazım şekli/türüyle yazılmıştır. Mecmuada en çok kullanılan nazım şekli/türü gazel (263)'dir. Gazeli sırasıyla Lugaz (64), Müseddes (36), Muamma (29), Tahmis (24) ve Müfred (18) takip etmektedir. Bu manzumeleri konularına göre tasnif ettiğimizde çoğunluk olarak âşıkâne ve rindâne tarzda yazılmış şiirlere rastlamaktayız. Bununla birlikte hikemî, şûhâne, dinî-tasavvufî, dünyevî, beşerî ve ârifâne tarzda yazılmış şiirler de mecmuanın muhtevasında yer almaktadır. Bu bakımdan mecmuanın şair kadrosu gibi şiir dünyası da çeşitlilik arz etmektedir.

ṣanemā sencileyin dilber-i raʿnā bulamam
bāġ-ı ḥüsnüñ gibi bir özge temāşā bulamam
rāzumı açmaġa göñlüm gibi şeydā bulamam
saña derdüm dimesem gerçi tesellā bulamam
ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bulamam (Ulvî, M.35)

çāk çāk idi dilüm ḫançer-i āzāruñ ile
şevḳ şevḳ idi göñül leẕẕet-i güftāruñ ile
sīne-ber-sīne idüm ġamze-i ḫūn-ḫˇāruñ ile
güft ü gū eyler idüm çeşm-i sitem-kāruñ ile
şimdi sen iller ile ẕevḳ u ṣafā itmedesin
dil-i sevdāzedeye cevr ü cefā itmedesin (Mahvî, M.48)

dün gice ṣoḥbetümüz yār ile rindāne idi
sāġar idi ben idüm şemʿ idi pervāne idi (Nevʻî, M.19)

sāḳıyā ḳalmaz imiş çünki bu ṣoḥbet bāḳī
mey-i gül-gūn içelüm bāde-i cennet bāḳī (Bâkî, M.20)

lebüñi öpmede cānā ne ʿaceb leẕẕet var
bā-ḫuṣūṣ ince belüñ ḳucmada çoḳ ḥālet var (Âlî, M.95)

meclis-i meyde būse ʿādetdür
cān-ı ʿuşşāḳa bu saʿādetdür

āb-ı kevṯer didükleri ḥalḳuñ
leb-i cānāndan kināyetdür (Cemâlî, M.437)

ṭut ḳanāʿat yolını her dem dilā diñle beni
ẕillet-i seyl-i fenāya gel düşürmesin seni
iḫtiyā[r]-ı künc-i ʿuzlet ḳıl çek elden dāmeni
ḳılma teklīf-i ʿabā ʿüryān ḳalsun ḳo teni
minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni
geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni (Beyânî, M.33)

Dinî-tasavvufî manzumelerde Hz. Peygamber, dört halife, ehl-i beyt, tasavvuf ehli, tarikat ve din büyükleri konu edinmiştir. Bu şiirler bazen münâcât bazen naat bazen mersiye bazen de mirâcnâme türünde yazılmış eserlerdir.

yā İlāhī beni bu ġuṣṣadan āzād eyle
keremüñden dil-i ġam-gīnimizi şād eyle (Hayâtî, M.101)

yā Resūlallāh çü sensin ṣadr-ı bedr-i kāʾināt
mefḫar-i peyġamberān u maẓhar-ı ẕāt u ṣıfāt (Hâşimî, M.275)

ey resūl-i faḫr-i ʿālem cāmiʿ-i ümmü'l-kitāb
maẓhar-ı ẕāt-ı Ḫudāsın maḳṣad-ı ʿālīcenāb

şānuña *levlāke levlāk* geldi Ḥaḳdan şübhesiz
küntü kenzüñ pertevine çün sen olduñ feṯḥ-i bāb

cümle eşyānuñ kemāli senden oldı āşikār
ḫūb cemālüñ ẕerresinden oldı şems ü āfitāb (Selâmî, M.276)

Mecmualarda dönemin genel zevklerinin yanı sıra kişisel temayüllere ve şairler arası etkileşime dair izlere rastlayabiliriz. Musannifin bazı şairler arasındaki teselsül bağlarına dair ipuçları vermesi, şairlerin birbirlerinin şiirlerine nazireler yazması ve bazı şiirlere eklemeler yaparak yeni nazım şekilleri (tahmis, tesdis gibi) kaleme alması mecmualarda bize ferdî temayüller ve şairler arası etkileşim hakkında önemli bilgiler vermektedir.

İncelediğimiz mecmuada toplamda 18 nazire tespit edilmiştir. Musannif tarafından tamamı art arda verilen bu nazirelerin 16 tanesinde hangi şairin kime nazire yazdığı bellidir. 41a'da yer alan Nazîre-i Fehîm ve Nazîre-i Rûhî şiirlerinde şairlerin kime nazire yazdığı belli değildir.[92] Yine, mecmuada Cinânî'ye[93] ait olan bir gazelin çağdaşı Nev'î'nin[94] bir gazeline nazire olduğu tarafımızca tespit edilmiştir.

Mecmuada nazirelerin yanı sıra şairler arası etkileşimi gösteren başka hususlar da vardır. Bu hususları birkaç maddede şöyle açıklayabiliriz:

- Muhammed Sâbir Pârsâ'nın mecmuada yer alan manzumelerinden 2 tanesi müşterek gazel örneğidir. Bu gazellerin biri Nâbî diğeri ise Mezâkî ile ortak yazılmıştır.[95]

[92] Mecmuada yer alan nazireler için Bk. M. 14-15; M. 21-22; M. 23-24; M. 81-82; M. 83-84; M. 127; M. 128; M. 159-160; M. 441-442; M. 444-445.
[93] ḳapuñda çāker olmaḳ dehre ṣultān olmadan yegdür
işigüñde gedālıḳ şāh-ı devrān olmadan yegdür (Bk. Cinânî, M.88)
[94] senün maḥzūnuñ olmak baña şādān olmadan yegdür
ġamunla aġlamak illerle ḫandān olmadan yegdür (Tulum ve Tanyeri, 1997: M.133:1)
[95] Bahsi geçen müşterek gazeller için Bk. M. 323-377.

- Mecmuada Sultan Murad'a ait bir lugaza Cihâdî Beg'in verdiği cevap mevcuttur.[96]
- Mecmuada toplam 24 tahmis ve 2 tesdis vardır. Örneğin; 66b ve 67a'da Muhibbî'ye ait olan bir gazelin Vahîdî ve Aşkî tarafından tahmis edildiği görülmektedir. Aynı gazele yapılan bu tahmis örnekleri musannif tarafından art arda verilmiştir.[97]
- Mecmuada Resmî'ye ait bir gazelden hemen sonra Nesîmî'ye ait bir gazel örneğine rastlamaktayız. Bilinen gazel kafiyelenişinden farklı olan bu iki gazel örneği (aa, bb, cc...) kafiye, redif ve konu bakımından aynıdır. Buradan hareketle, Resmî'nin Nesîmî'yi beğendiği ve ona nazire yazdığı sonucuna ulaşılabilir.[98]
- Bursa ve Bursalı şairlerin mecmua için bir önemli husus olduğuna daha evvel değinmiştik. Mecmuada yer alan Lem'î, Cinânî ve Âzerî isimleri art arda verilmiştir. Bu 3 şair Bursalıdır. Lem'î mecmuada 2 manzumesi yer alan Lâmi'î Çelebi'nin oğludur. Âzerî ise Cinânî'nin çok yakın arkadaşıdır.

Yukarıda, mecmuaya dair sorduğumuz çeşitli sorulara karşılık gelen bazı cevaplarvermeye çalıştık. Mecmuada, verdiğimiz cevaplara katkıda bulunabilecek dikkate değer farklı hususlar da vardır. Tespit ettiğimiz bu hususlar şunlardır:

- Mecmuada Celâlî'ye ait ''kahve'' redifli bir gazel yer almaktadır. Mecmuanın muhtevasındaki genel anlayıştan farklı olan bu şiir, musannifin konu bakımından mecmuayı geniş bir yelpazede ele aldığına örnek olarak gösterilebilir.

ṣunsa ben ḫastasına nāz ile cānān ḳahve
cān ḳatar cānımuza şevḳ ile ol ān kahve (Celâlî, M.9)

[96] Sultan Murâd'ın lugazı ve Cihâdî Beg'in verdiği cevap için Bk. M. 257-258.
[97] Vahîdî ve Aşkî tahmisleri için Bk. M. 277-278.
[98] Resmî ve Nesîmî şiirleri için Bk. M. 123-124.

- Mecmuada Kabûlî, Fehîm ve Rûhî'ye ait olmak üzere 3 tane noktasız gazel (gazel-i bî-nukat) örneği yer almaktadır. Bu 3 şiir musannif tarafından art arda verilmiştir.[99]

- Mecmuada Gazel-i Latîf başlığı altında Râhî'ye ait bir kekeme gazel örneği yer almaktadır.

  di di dīvāne ṣanduñ ṣa ṣa ṣalduñ reseni
  zü zü zülfüñ ne sebebden be be bend itdi beni (Râhî, M.459)

- Mecmuada 23b'de müfredât başlığı altında 7 adet müfred sıralanmıştır. Kime ait olduğu tespit edilemeyen bu müfredlerin 6 tanesi biçim ve içerik bakımından aynı tarzda kaleme alınmıştır. Kafiye ve rediflerin aynı olduğu bu müfredler, aynı şair tarafından yazılmış olabileceği gibi farklı şairler tarafından birbirlerine yazılmış nazireler olarak da düşünülebilir.

  bu leṭāfet ki Ḫudā çehre-i dilberde ḳodı
  ne ḳamerde bunı ne mihr-i münevverde ḳodı (M. 66)

  bu leṭāfet ki Ḫudā ʿārıż-ı dilberde ḳodı
  ne gül-i terde ne ḫod lāle-i aḥmerde ḳodı (M. 67)

- 50a'da Kabûlî'ye ait bir gazel; içerisindeki ses tekrarları, gramatikal unsurlar ve paralel yapılar bakımından süslü nesir metni gibidir. Mecmuada bu kadar yoğun simetrik yapıların olduğu başka bir manzumenin olmaması sebebiyle bu gazel dikkat çekicidir. Sevgilinin vasıfları üzerine kurulu bu gazel, mecmua musannifinin de estetik beğenisi kapsamında mecmuaya alınmış olmalıdır.

  o nezāket o leṭāfet o ṭarāvet o ṣafā
  o riyāset o siyādet o saʿādet o edā

[99]Noktasız gazel örnekleri için Bk. M. 126-127-128.

o ẓarāfet o feṣāḥat o belāġat ol cūd
o ʿadālet o ʿināyet o seḫāvet o ʿaṭā

o maḥabbet o meveddet o mürüvvet o raḥm
o riʿāyet o ḥimāyet o şefāʿat o vefā

o muraṣṣaʿ o mülemmaʿ o muṣannaʿ elfāz
o tebessüm o tekellüm o terennüm o nidā

nedür ol yāre Ḳabūlī bu ḳadar ʿizzet-ile
o teşevvuḳ o taʿaşşuḳ o taʿalluḳ o hevā (Kabûlî, M.161)

- Mecmuada 76a'da kime ait olduğunu tespit edemediğimiz ''Berây-ı Manavân'' başlıklı bir kaside yer almaktadır. Bu kaside, Manav halkı üzerine yazılmış bir tarihi metin gibidir. Manavların tarihte yaptıkları kötülüklerin, zulümlerin, haksız kazançların ve din düşmanlıklarının çok sert bir dille anlatıldığı bu eser bir hicviye örneğidir. Dua, beddua, münâcât ve hiciv formlarının tamamına rastladığımız bu manzume tarihi bir belge niteliğindedir.

İlāhī birligüñ ḥaḳḳı bizi ḳurtar Manavlardan
temāmet rubʿ-ı meskūnı ḫalāṣ eyle Manavlardan

senüñ evlādına ḳaṣdın bilürsin yā Resūlallāh
Yezīd'üñ ḫayline yardım irişmişdür Manavlardan

ki çār-ı yāre ʿāṣīdür bu ḳavmüñ ekṣeri yā Rab
bilürsin ehl-i İslāma żarar vardur Manavlardan

eger ʿābid eger monlā eger ʿabd [u] eger mevlā
eger aʿlā eger ednā degül rāzī Manavlardan

ʿadālet tīġini çek gel eyā sulṭān-ı dehr olan
köküni ḳaz temiz eyle meded mülküñ Manavlardan

ʿAcem Tātār-ile Kürd ü Fireng-ile Macar'dan hem
elem çekme bulardan hīç ṣaḳın şāhım Manavlardan

kürek çekmez bedel virmez donanmadan ḳaçar gelmez
ekin ekmez ʿöşür virmez ḫarāc al sen Manavlardan

ḥaseble hem neseblerin eger kim bilmek isterseñ
kilāb aṣlı durur nesli eşek yegdür Manavlardan

budur aṣlı ki yüzsüzdür köpek-ḫilḳat durur cümle
eşek gibi temerrüddür ḫayır gelmez Manavlardan

İlāhā sen müdemmer ḳıl Manavġātuñ pahıl Türkin
ki bir ferd gelmemişdür ṭoġrı īmāna Manavlardan (M. 302)

İncelediğimiz mecmuanın 17. yüzyılın ikinci yarısından sonra tertip edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Yukarıda verdiğimiz bilgileri toparladığımızda, mecmuanın yazıldığı dönemde okur kitlesinin ve estetik beğeninin muhtelif olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Her kesimden okuyucunun kendine dair bir şeyler bulabileceği bu mecmua; ulaştığımız sonuçlar doğrultusunda devrin umûmî zevki, musannifin estetik beğenisi, şair ve şiir dünyası ve edebiyat tarihi için kuşkusuz önem arz etmektedir.

2.1. Mukayesesi Yapılan Divan Neşirlerinde Yer Almayan Manzumeler

Mecmuada, divan neşirlerinde yer almayan 34 şiir tespit edilmiştir. Bu şiirler, neşri yapılan divanlara olan katkıları bakımından oldukça önemlidir. Aşağıdaki tabloda divan neşirlerinde yer almayan manzumeler gösterilmiştir.

Tablo 5. Mukayesesi Yapılan Divan Neşirlerinde Yer Almayan Manzumeler

Şiir Numarası	Şair Adı / Mahlası	Matla Beyti / Bendi	Nazım Şekli / Türü	Vezin	Açıklamalar
3	Rūḥī	her kimüñ dünyāda fikri manṣıb-ı aʿlādadur ġuṣṣadan ḫāli degül tā bir nefes dünyādadur	Gazel	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
6	Ḳabūlī	zere kim māʾil olmaz ey ḫāˇce merd-i kāmil-ʿayārı kim sevmez	Gazel	..-- / .-.- / ..-	Divan neşrinde gazelin yalnızca bu beyti yoktur.
33	Beyānī	ṭut ḳanāʿat yolını her dem dilā diñle beni ẕillet-i seyl-i fenāya gel düşürmesin seni iḥtiyā[r]-ı künc-i ʿuzlet ḳıl çek elden dāmeni ḳılma teklīf-i ʿabā ʿüryān ḳalsun ḳo teni minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni	Müsedes	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
38	Hāşimī	dime viṣāl [ü] fürḳati eyyāma bağludur ḫūbānı ṣayd şöhret ile nāma bağludur açmaḳ o şūḫı bāde-i gül-fāma bağludur irmek murāda bir sehl-i ibrāma bağludur yarüñ viṣāli el virür iḳdāma bağludur elbette feth-i bāb olur ibrāma bağludur	Müsedes	--. / -.-. / .--. / -.-	
41	ʿAskerī	çünki zeyn oldı şükūf ile çemen eṭrāfı sāḳiyā bezme şürūʿ eyle Ḫudādur ʿāfī ʿārife mevsim-i gülde bu işāret kāfī muṭribā çünki el ur bezme getür deffāfı jeng-i ġamdan diler-iseñ ola göñlüñ ṣāfī ḳoma elden ḳoma bir laḥẓa ṣarāb-ı ṣāfı	Tesdis	..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ġazel-i Muḥibbī-i Tesdīs-i ʿAskerī[100]
44	Hāşimī	bī-beḳādur ġāfil olma dehr-i bī-bünyāddan bir ribāṭ-ı köhnedür ḳalmış Şemūd u ʿĀddan ḳıṣṣa-i İskenderi gör ḥiṣṣe al Şeddāddan	Müsedes	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	

[100] MHD. s. 1702. //Askeri divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.ASD. // Muhibbî divanı esas alınarak bentlerin son iki mısrası mukayese edilmiştir. Bk. MHD.

		neyledi taḫt-ı Süleymānı suʾāl it bāddan merḥamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan kimse maʿmūr olmamışdur bu ḫarāb-ābāddan			
52	Nāmī	şehsüvār-ı ʿarṣa-i ḥüsnüm bugün meydan benüm ṭop [u] çevgānum durur şimdi meh-i tābān benüm ḳullarumdan ṣayılur bay u gedā sulṭān benüm ger süvār olsam rikābumda yürür ḫūbān benüm yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm	Müsed des	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
57	Beyānī	görenler sen melek-sīmāyı cāna ḥūrdur dirler yüzüñ nūr-ı tecellīdür mekānuñ Ṭūrdur dirler bu elde muʿciz-i Mūsā gibi meşhūrdur dirler yed-i beyżāñı seyrān eyleyenler nūrdur dirler baḳanlar sīneñe āyīne-i billūrdur dirler	Tahmis	.--- / .--- / .--- / .---	Taḫmīs-i Beyānī-i Ġazel-i Rāmī[101]
60	ʿİlmī	şehr zīnet buldı maʿmūr oldı hep vīrāneler başladı mestāne reftār itmege cānāneler ʿayş u ʿişret oldı yer yer yüridi peymāneler hāy u hūy-ı mest ile güm güm öter kāşāneler ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler	Müsed des	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
77	Żaʿfī	ḳanı bir ṭālib-i ḥaḳ şimdi fenā şeklinde ṣūret uġrusı çoġaldı fuḳarā şeklinde	Gazel	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
100	Hāşimī	bilinmez ṣanup itme ġayrılarla ʿahd u peymānı bilinmez nesne olmaz her ne deñlü olsa pinhānı meṣeldür gözlüye yoḳ gizlü dirler cānımuñ cānı kerem ḳıl göz göre itme raḳībe luṭf-ı iḥsānı dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī	Müsed des	.--- / .--- / .--- / .---	
102	ʿĀlī G.	yanında ḫoş görüpdür düşmen-i dūna eziyyet yoḳ[102]	Terci-bend	.--- / .--- / .--- / .---	Manzumenin yalnızca bu mısraı divan neşrinde

[101] Bu şiire Beyânî divanında rastlanmamıştır. Bk. BD. // Tahmis edilen gazel de Râmî divanında mevcut değildir. Bk. RMD.

[102] Divan neşrinde bu mısra yoktur. ‘‘Ser-i kem-baḫtuñı ur ṭaşa kim başuñda devlet yoḳ’’ mısraı yer almaktadır. Bk. GAD.

					yoktur.
113	ʿĀlī G.	ʿālem içre ʿāşıḳuñ bir şīvekār eglencesi ḫˇāce-i ṣāḥib-vaḳāruñ kār u bār eglencesi zāhidüñ tesbīḥ ü fikr-i kirdigār eglencesi fāsıḳuñ cām-ı şarāb-ı ḫoş-güvār eglencesi kimi şāh olmış cihānda iftiḫār eglencesi kiminüñ künc-i belāda ḫārḫār eglencesi kimi bülbül gibi zār olmış bahār eglencesi kimi gül gibi ṣafāda var hezār eglencesi kiminüñ Yaʿḳūb-veş feryād u zār eglencesi kiminüñ Mecnūn-āsā kūhsār eglencesi kiminüñ Ferhād-veş ʿaşḳ-ı nigār eglencesi ḥasret-i yār ile kimüñ intiẓār eglencesi kiminüñ dildār ile seyr-i kenār eglencesi bu fenāda kiminüñ ʿizz ü vaḳār eglencesi herkesüñ ḥālī degül ḥālince var eglencesi bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi	Terci-bend	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
116	Ẓuhūrī	bugün seyr eyledüm bir ḫūb-ı dilber nihāl-i ḳaddi olmış serve hem-ser	Gazel	.--- / .--- / .--	
118	Nevʿī	yine ʿārifce güzel şīvelü dilbercik olur yine fettān u cefā-pīşe sitemgercik olur	Gazel	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
122	ʿĀlī G.	virmezse ʿāşıḳa ol bī-amān amān el virmez ehl-i ʿaşḳa her zamān zamān[103]	Gazel	--. / -.-. / .--. / -.-	
128	Rūḥī	-görme revā ki dilde melāl-i viṣāl ola[104] - alsañ veraʿla kās elüñe almasañ olur[105]	Gazel	--. / -.-. / .--. / -.-	Divan neşrinde yalnızca bu 2 mısra yer almamaktadır.
144	Fehīm	gele ey nāme-i efsūn-ger-i iʿcāz-nümā	Mi'râci	..-- / ..-- /	

[103] Her iki mısra da eksiktir.
[104] Divan neşrinde bu mısra yer almamaktadır. Bk. BRD.
[105] Bu mısra divan neşrinde yer almamaktadır.

		gülşen-i midḥate bülbül gibi ol naġme-serā	yye	..-- / ..-	
158	Selīḳī	gāh firḳat bir yañadan göñlüme virür elem gāh ḥasret bir yañadan cānuma eyler sitem gāh miḥnet bir yañadan gösterür rāh-ı ʿadem gāh ġam bir yaña cānum almaḳ ister dem-be-dem dört yañadan baña oldılar[106] ḥavāle neyleyem gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam	Müsed des	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müseddes-i Selīḳī[107]
199	Nesīmī	ey Nesīmī kimse bilmez bu muʿammā sırrını iki noḳṭa üç ḥurūf vü dört kitāb andan çıḳar	Lugaz	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳalem
272	Żaʿfī	ey ruḫuñ levh-i ilahī k'anda naḳş olmuş suṭūr ʿārıżun şerḥindedür İncīl ü Furḳān u Zebūr ṣūret-i insānda Haḳ sen eyledüñ Haḳ'dan ẓuhūr ey saçuñ ẓıll-ı ilahī v'ey ruḫuñ Allāhü nūr ravżanuñ servi boyuñdur ʿindehā cennātü ḥūr	Tahmis	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Nesīmī Taḫmīs-i Żaʿfī[108]
275	Hāşimī	yā Resūlallāh çü sensin ṣadr-ı bedr-i kāʾināt mefḫar-i peyġamberān u maẓhar-ı ẕāt u ṣıfāt	Kaside	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
280	Naḫīfī	ṣancılupdur tīr-i müjgānı o yārüñ cāna hep bir yüzi ḫūnāb çeşmümden boyandı ḳana hep yandı kālā-yı vücūdum āteş-i ḥırmāna hep bildirürdüm derdümi bir āhile cānāne hep ḳorḳarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep	Tahmis	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Nefʿī Taḫmīs-i Naḫīfī[109]

[106] oldılar: olurlar SLKŞ.

[107] SLKŞ. s. 193-194. // Müseddesin 2. 3. ve 4. bentleri Selîkî'nin yayımlanan şiirlerinde yer almamaktadır. Bk. SLKŞ.

[108] Divan neşrinde bu şiir yer almamaktadır. Ancak Nesîmî'ye ait olan bu gazelin Zaʿfî-i Gülşenî tarafından tahmis edildiği ve bu tahmisin bazı şiir mecmualarında yer aldığı bilgisi Zaʿfî üzerine yapılan başka bir çalışmada yer almaktadır. Bk. Adak, Abdurrahman (2006). *''Zaʿfî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divanının İncelenmesi''* , Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara,, s. 154.

[109] NFD. s. 241. // Nahîfî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Nefʿî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. NFD.

283	Ḫaylī Beg	diñle aḥvālümi ey pādişeh-i mülk-i himem ḥālime ḳıl naẓar ey dāfiʿ-i endūh u elem dem-be-dem[110] baña ʿadū itmekiçün cevr ü sitem elümi ḳanda çıḳarursa ʿaceb mi her dem ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem	Tahmis	..-- / ..-- / ..-- / ..-	Taḫmīs-i Ḫaylī Beg[111]
301	Revānī	bezm-i ġamda gözlerüm yaşın şarāb etdim yine ḫūn-ı dilden sāḳīyā çün sāġar-ı şahbā gerek[112]	Gazel	-.-- / -.-- / - .-- / -.-	Divan neşrinde yalnızca bu beyit yer almamaktadır.
304	Tīġī	kimseye taʿn oḳını atmaġa ʿādet etme ʿaḳluñı başuña cemʿ eyle sefāhat etme tīġ-pend ile şaḳın ḳaṭʿı meveddet etme dime cānāneye aġyār ile ṣoḥbet etme seni sevsin dir iseñ aña naṣīḥat etme	Tahmis	..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ġazel-i ʿUbeydī Taḫmīs-i Tīġī[113]
306	Fużūlī	işidüp pend-i pīrānı civānuñ terkini urmaz göñül bir dilber ile çift olur elbette tek ṭurmaz	Müfred	.--- / .- - - / .--- / .---	
407	Şeyḫī	rāġıb olma şöhrete meyl etme ey dil şevkete sīret-i inşānı gözle nāẓır olma ṣūrete her denīye eyleme iḳdām ʿarż-ı ḥācete aġlama aḥvālüñi bildürme her bī-şefḳate aġlamaḳla çāre bulmazsın belā vü fürḳate Ḥaḳka şükrüñ dāʾim it irmek dilerseñ rifʿate	Terkib-bend	-.-- / -.-- / - .-- / -.-	
428	Tīġī	niçe bir arzū-yı vaṣl ile çekmek cefā senden niçe bir bezm-i ġamda görmemek rūy-ı vefā senden [n]aṣībim oldı dāʾim cürʿa-i ḳahr u belā senden müyesser olmadı çün kim baña bir merḥabā senden ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden	Müsed des	.--- / .- - - / .--- / .---	

[110] dembedem: demidür HAYŞ.
[111] HAYŞ. s. 383. // Haylî'nin ilgili makalede yayımlanan manzumelerinde bu şiirin yalnızca ilk bendi yer almaktadır. Bk. HAYŞ.
[112] Divan neşrinde bu beyit yoktur. Bu beytin yerinde yer alan beyit şöyledir:
ʿışḳa uyma ey göñül kim ʿaşḳ yolında kişi / vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā gerek Bk. RVD.
[113] Bu şiir Tîgî şiirlerinde yer almamaktadır. Bk. TŞ. // Ubeydî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. UBD.

432	Dervīş Ṣāḥib	çeşm-i baḫtum olalı yeʾs-ile ḫ̆āb-ālūde nigeh-i ġamze-i yār oldı ʿitāb-ālūde	Gazel	..-- / ..-- / ..-- / ..-	
441	Żuhūrī	ḳanāʿat pīşesinde şīr-i nerdür mūrı söyletseñ hümā-yı evc-i istiġnā geçer ʿusfūrı söyletseñ	Gazel	.--- / .- - - / .--- / .---	
442	Rūḥī	Süleymānlıḳda ben bir dāneyüm dir mūrı söyletseñ ben ol ʿanḳā-şikārum dir eger ʿuṣfūrı söyletseñ	Gazel	.--- / .- - - / .--- / .---	Naẓīre-i Rūḥī[114]
446-457	Ẕevḳī	murġ-ı cān ey ḳaşı yā yoluna ḳurbān olsun sīneme çekmege tek tīrüñe imkān olsun	Gazel	..-- / ..-- / ..-- / ..-	Bu gazel musannif tarafından iki kere kaydedilmiştir.
459	Rāhī	[di di dīvā]ne ṣanduñ ṣa ṣa ṣalduñ reseni zü zü zülfüñ ne sebebden be be bend itdi beni	Gazel	..-- / ..-- / ..-- / ..-	Mecmuada ‘‘Ġazel-i Laṭīf’’ başlığıyla yer alan bu manzume kekeme gazel örneğidir.

[114] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk.BRD.

İKİNCİ BÖLÜM

ABKEA 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1.METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOL-YÖNTEM

- Mecmuanın her bir varak numarası metin içerisinde gösterilmiştir: (1a, 50a, 75b, 111a)
- Mecmuadaki şiirler sırasıyla numaralandırılmıştır: (1,2,3...)
  Verilen numaradan hemen sonra manzumenin adı, nazım şekli, türü, şair adı vs. (mecmuada nasıl yer alıyorsa) yazılmıştır:
  (Baki; Gazel; Kaside-i Haşimi; Velehu; Der-Beyan-ı Lugaz vs.)
  Daha sonra manzumenin vezni belirtilmiş ve hemen altına manzumenin kendisi yazılmıştır. Örnek:

  46a
  145
  ʿ Azmī
  Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
  .--- / .- - - / .--- / .---
- Vezinler metin içerisinde şiirlerin üzerinde yazılmıştır. Hemen altında veznin ‘‘- .’’ şeklindeki işaretleri de belirtilmiştir:

  ‘‘Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün’’
  ‘‘..-- / ..-- / ..-- / ..-’’
- Bendlerle yazılan nazım şekillerinde her bendin başına Romen rakamları eklenmiştir. (I, II, III, IV, V …)

- Mecmuadaki şiirler yayımlanmış-yayımlanmamış yüksek lisans veya doktora tezi olarak hazırlanmış divan neşirleri, makaleler ve muhtelif çalışmalar baz alınarak mukayese edilmiştir. Mukayese edilen manzumelerdeki farklılıklar dipnotta belli bir düzen çerçevesinde gösterilmiştir. Örneğin mukayese edilen manzume Baki'ye aitse öncelikle Baki isminin yanına dipnot düşülüp bu manzumenin divan neşrinde hangi sayfada yer aldığı belirtilmiştir. Burada divan neşri için kısaltma kullanılmıştır:

  ‘‘BAD. s. 350’’

  Eğer mecmua ile divan neşrindeki manzumede herhangi bir farklılık yoksa manzumenin divanda kaçıncı sayfada yer aldığı bilgisi dipnot olarak verilmedi.
- Daha sonra mukayese edilen her kelimenin öncelikle mecmuadaki şekli verilmiş olup hemen yanına divan neşrindeki şekli yazılmıştır. Kelimenin divan neşrindeki şekli verildikten sonra ise yararlanılan divan neşrinin kısaltması eklenmiştir. Örneğin:

  ‘‘ bāde-i gül-renge: bāde-i rengīne BAD.’’

  ‘‘ rāġıb olan: raġbet iden ND.’’
- Mecmuada manzumelerin başında yazılan başlıklarda bir tutarlılık söz konusu değildir. Müstensih bazen şairin adını/mahlasını bazen şiirin türünü bazen de nazım şeklini vermiştir. Herhangi bir şaire ait art arda verilen manzumelerin bazen tamamında başlık kullanılmış bazen de yalnızca ilk manzumede başlık kullanılıp devamında ‘‘velehu’’ ibaresi ya da velehu yerine geçen bir paraf (ω) kullanılmıştır. Parafkullanılan yerlerde manzumelerin başına tarafımızca köşeli parantez [ ] içerisinde şair adı/mahlası eklenmiştir:

  ‘‘[Muḥammed Ṣābir Pārsā]’’

  ‘‘[Riyāżī]’’
- Mecmuanın bazı bölümlerinde mütekerrir beyitler müstensih tarafından bilinçli bir şekilde bazı kelimeleri yazılmadan aktarılmıştır. Yine bazı yerlerde rediflerin de tasarruf edildiği görülmektedir. Tüm bu eksik kelimeler tarafımızca köşeli parantez içerisinde [ ] verilmiştir:

‘‘Geçdi [bizden bu felek] biz daḫı [andan] geçelim
Ey gö[ñül gel kerem] it [bāri] geçenden [geçelim]’’

- Mecmuada bazı yerlerde atıf vavları yazılmamıştır. Yazılmayan atıf vavları tarafımızca ‘‘[u]’’ şeklinde metne eklenmiştir.
- Farsça ‘‘vâv-ı mechûleler’’ transkribe edilirken daima kısa ünlü olarak yazılmıştır: Hoş, hod, hurşid vb.
- Mecmuada soru eki ‘‘ -mı/-mi ’’ kendisinden önceki kelimelerle bitişik olarak yazılmıştır. Bu ek metin transkribe edilirken tarafımızca ayrı olarak yazılmıştır.
- Metinde bir iki yerde Arapça ve Farsça mısralar bulunmaktadır. Bu mısraların olduğu kısımlar Arap harfli olarak yazılıp metne dahil edilmiştir.
- Metin içerisinde yer alan âyet, hadis, sûre vb. sözler italik olarak yazılmış olup anlamları dipnotta verilmiştir.
- Manzumeler, mukayesesi yapılmak üzere ulaşılan çalışmalarda yer almamışsa bu durum dipnotta şu şekilde belirtilmiştir:
  ‘‘Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. İLD.’’
- Metinde vezin bakımından sorunlu olan mısralar ya da beyitler dipnotta ‘‘Bu mısrada vezin kusurludur. Bk. GAD.’’ şeklinde belirtilmiştir. Yine veznin aksadığı ancak divan neşrindeki şekli esas alındığında sorunun giderildiği kelimelerde divan neşri esas alınmış olup bu durum dipnotta şöyle belirtilmiştir:
  ‘‘Sözcük mecmuada ‘‘cānuñ’’ şeklindedir ancak vezne uymadığı için divan neşri esas alınmıştır. Bk. GAD.’’
- Mukayese edilen şiirlerde divan neşirlerinde yer almayan beyitler dipnotta belirtilmiştir. Yine divan neşrinde olup mecmuada yer almayan beyitler de dipnota eklenmiştir.
  ‘‘Bu gazel divan neşrinde 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır.’’
- Mecmuada bazı yerlerde beyitlerin bir kısmı tahrip olmuştur. Tahrip olan kısımlar mukayese edilen divan neşirleri esas alınarak metne köşeli parantez [ ] içerisinde eklenmiştir ve bu durum dipnotta belirtilmiştir:

‘‘Mecmuada bu beytin bir kısmı tahrip olmuştur. Tahrip olan kısımlar divan neşri esas alınarak eklenmiştir.’’

- Mecmuada tahrip olan ve divan neşrinde de ulaşılamayan şiirlerin tahrip olan kısımları köşeli parantez içerisinde üç nokta eklenerek gösterilmiştir:
  ‘‘[…] ṣandıñ ṣa ṣa ṣaldıñ reseni
  Zü zü zülfüñ ne sebebden be be bend itdi beni’’
- Mecmuada müstensih tarafından yanlış yazılan yerler tarafımızca düzeltilip bu durum dipnotta belirtilmiştir:
  ‘‘Mecmuada müseddes olarak yazılan bu şiir bir tahmis örneğidir.’’
  ‘‘Mecmuada Terkib-i Bend olarak yazılan bu şiir bir Terciʿ-i Bend örneğidir. Divan neşrinde de Terciʿ-i Bend olarak geçmektedir. Bk.ND.’’

Tablo 6.Transkripsiyon Alfabesi

ا (آ)	Ā, ā, a	ص	Ṣ, ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	Ḍ, ḍ, Ż, ż
ب	B, b, p	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	ʿ
ث	S̱, s̱	غ	Ġ, ġ
ج	C, c, ç	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Ḳ, ḳ
ح	Ḥ, ḥ	ك	K, k, g, ñ
خ	Ḫ, ḫ	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Ẕ, ẕ	ن	N, n
ر	R, r	و	V,v, U, u, ū, Ü, ü, O, o, Ö, ö
ز	Z, z	ه	H, h, a, e
ژ	J, j	ى	Y, y, I, ı, İ i, ī
س	S, s	ء	ʾ
ش	Ş, ş		

2.KARŞILAŞTIRMALI METİN

1a

1

[Rūḥī][115]

..--/..--/..--/..-

māʾilüm[116] ol meh-i bī-mihre[117] diyü zevḳ itmez
ẕevḳ odur ki[118] saña ol māh-liḳā[119] māʾil ola[120]

sevmezüz ol[121] güzeli kim ola eşhās-pesend
biz aña meyl iderüz kim ẓurefā māʾil ola[122]

ḳorḳarım baġrumı ḫūn ide nifāḳ-ı aʿdā
ṣūretā istemem ol şūḫ baña māʾil ola

işi yoḳ āşıḳına cevr ü cefādan ġayrı
o[123] sitem-kāra nice ehl-i vefā mā[ʾil ola]

naẓar it ḥāline ḳaçma güzelüm Rūḥīden
devlet ol serv-ḳadüñ kim şuʿarā māʾil ola

2

Müseddes-i Medḥī[124]

..--/..--/..--/..-

---

[115] BRD. s.946-947. // Gazel divan neşrinde 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
düşme ol semte ki erbāb-ı riyā māyil ola/aña meyl eyle ki erbāb-ı ṣafā māyil ola; yāra derd-i dili şerḫ eyleyelüm nolsa gerek/ ġāyeti yā bize ḳahr eyleye yā māyil ola Bk.BRD.
[116] māʾilüm: māyilüz BRD.
[117] bī-mihre: bed-mihre BRD.
[118] ki: kim BRD.
[119] māh-liḳā sözü mecmuada liḳā şeklindedir. Vezin gereği divan neşri esas alınmıştır. Bk. BRD.
[120] Bu beyit divan neşrinde 5. sıradadır. Bk. BRD.
[121] ol: kim BRD.
[122] Bu beyit divan neşrinde 2. sıradadır. Bk. BRD.
[123] o: ol BRD.
[124] MD. s.207.

I

benem āşüfte vü[125] sevdā-zede-i zülf-i ʿizār[126]
yaḳdı yandurdı beni āteş-i rūy-ı dildār
baña ẓulm oldı meded ḫusrev-i ʿāli-miḳdār
dün ü gün[127] ṣubḥa degin eyler iken[128] āh ile zār[129]
bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār[130]
dün yolum başdı benüm yaġmaladı her ne ki var

II

begler ol ḫūni bizüm baġrumuzı ḫūn itdi
göz göre gözlerümüz yaşunı Ceyḥūn itdi
neylediyse bize ol ḳāmeti mevzūn itdi
ṭoġrusı bu hele her vech-ile meftūn itdi
bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār
dün yolum başdı benüm yaġmaladı her ne ki var

III

görinür çeşm [ü müjem] başuma çün ḳadd-i nigār
bir gümüş servi[131] bitürmiş yine saḫn-ı gül-zār
pāyüñe yüz süre geldüm nitekim cūy-ı bahār
ġarażum saña şikāyet degül ammā ḫünkār
bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār
dün yolum başdı benüm yaġmaladı her ne ki var

IV

ḫāne-i dil naẓarıñ[132] almadı[133] vīrān oldı

[125] āşüfte vü: āşüfte-i MD.
[126] zülf-i ‘izār: zülf ü ʿizār MD.
[127] dün ü gün: dün gice MD.
[128] eyler iken: eyler idüm MD.
[129] āh ile zār: nāle vü zār MD.
[130] Divan neşrinde mısra ‘‘bir siyeh-çeşm ü siyeh-pūş u siyeh-çerde nigār’’şeklindedir. Bk.MD.
[131] servi: serv MD.
[132] nazaruñ: nazarı MD.

ṣoyunup tekye-i ġamda göñül ʿüryan oldı

1b

görüp esrar-ı leb-i laʿliñi ḥayrān oldı

ʿaḳl u fikr ü dil ü cān cümlesi nālān oldı

bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār

dün yolum başdı benüm yaġmaladı her neki var

V

ḳulı ḳurbānı olup bir şeh-i ʿāli-şānuñ

umaram ḳahrını[134] her dem[135]o meh-i tābānuñ

elem ü[136] faḳr u[137] firāḳ-ile çıkarsa cānuñ

Medḥiyā nām-ı şerīfin dime zinhār anuñ

bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār

dün yolum başdı benüm yaġmaladı her neki var

3

Rūḥī[138]

-.--/-.--/-.--/-.-

her kimüñ dünyāda fikri manṣıb-ı aʿlādadur

ġuṣṣadan ḫāli degül tā bir nefes dünyādadur

meyl idüp her kebg-reftāra tenezzül eylemez

göñlümüz şeh-bāzı şimdi evc-i istiġnādadur

alışınca ādemüñ göñlünde aṣlā ġam ḳomaz

ḥaḳ bu kim eglencesi bezm-i cihānuñ bādedür

---

[133] almadı: olmadı MD.
[134] ḳahrını: mihrini MD.
[135] her dem: dilden MD.
[136] elem ü: elem-i MD.
[137] faḳr u: hecr ü MD.
[138] Divan neşrinde bu gazele rastlanmamıştır. Bk. BRD.

bāġ-bān gül vaṣfın itmekle açılmaz tabʿ ımız [göñlümüz]
gönlümüz şimdi bizim ol ġonce-i raʿ nādadur

dün dimiş bir ʿ āşıḳı ḳatl eylemekdür niyyetüm
ekṣer ammā iḫtimāli Rūhi-i şeydādadur

4
Niʿ metī[139]
..--/..--/..--/..-

maʿ rifet ehline ʿ ālemde dilā raġbet yoḳ
miḥnet ü derd ise çoḳ ẕerre ḳadar rāḥat yoḳ

pāy-māl-i reh-i ġam itse ʿ aceb mi dünyā
ḫalḳ-ı ʿ ālemde daḫı merḥamet ü şefḳat yoḳ

çār-deh sāle civān sevmek olurdı ammā
Dil-i şeydāda zer ü sīme ise vüsʿ at yoḳ

ḳāmetüm oldı dü-tā ey şeh-i ḫūbān-ı cihān
çekmege bār-ı cefāñı güzelüm ṭāḳat yoḳ

vaṣlına irmek olurdı o şeh-i ḫūbānuñ
neyleyim Niʿ metiyā başda ise devlet yoḳ

2a
5
Seyfī
.---/.---/.---/.---/

dilerseñ idesüñ ẕevḳ ü sürūrı

[139]NİD. s.206-207.

dilā ʿazm-i sefer eyle żarūrī

ṣebātı yoḳ durur māl ile cāhuñ
cihānda itmesün kimse ġurūrı

kimine dehr virmez füls-i aḥmer
kimine virür ol bī-ḥad filori

ṣafā-yı ḫāṭırı bilmez edānī
ki ʿirfān-iledür ḳalbüñ ḥużūrı

yüri Seyfī murāduñ Haḳ'dan iste
efendüñdür sever ġāyet ṣabūrı

6

Ḳabūlī[140]

..--/.-.-/..-

dil-ber-i şīvekārı kim sevmez
naḫl-i pür-berg ü bārı kim sevmez

rūy-ı zibā-yı[141] yāre kim baḳmaz
seyr-i bāġ u bahārı kim sevmez

nār-ı ʿaşḳ-ı nigāra kim yanmaz[142]
böyle nārin[143] nigārı kim sevmez

[140] KD. s.600. // Bu gazel divan neşrinde 10 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
çeşm-i āhū nigārı kim sevmez / ṣayda ḳābil şikārı kim sevmez; seyl-i seyl-āb-ı eşke kim gelmez / ṭaraf-ı cūybārı kim sevmez; severüz elde sāġarı sāḳī / ele gelmiş şikārı kim sevmez Bk. KD.
[141] zībā-yı: raʿnā-yı KD.
[142] Divan neşrinde beyit ''dilde yaḳdum maḥabbeti nārın / böyle nārin nigārı kim sevmez'' şeklindedir. Bk. KD.
[143] Sözcük mecmuada ''nāzenīn'' şeklindedir. Vezin gereği divan neşri esas alınıp ''nārīn'' kelimesi kullanılmıştır. Bk. KD.

ḳaḳısa sögse yār ḫaẕẕ iderüz
ʿizzet ü iʿtibārı kim sevmez

şevḳümüz kūşesi durur leb-i yār[144]
mīve-i ābdārı kim sevmez

zere kim māʾil olmaz ey ḫāˇce[145]
merd-i kāmil-ʿayārı kim sevmez

māʾilüz ey Ḳabūlī Rūm iline
dilberi çoḳ diyārı kim sevmez

7
ʿĀlī[146]
-.--/-.--/-.--/-.-

dil-ber-i pākīze sāḳī cām-ı bī-ġışdur baña
bāʿiş oldur kim ḥabāb-ı bāde gözdeşdür baña

bir ayaġ içse hemān-dem bī-ser ü sāmān olur
ser-ḫoşuñ evżāʿı başdan ayaġa ḫoşdur baña

ḳanda bir nā-mihrbān her-cāʾi dil-ber var ise
ṭāliʿi gör lā-büd ol dildār mehveşdür baña
2b
cām-ı meyden geçme geç muġ-beççe sevmekden diyü
şeyḫ-i şehrüñ ḫāṭırı ḫayli[147] müşevveşdür baña

māh-rūlardan sitārem yoḳdur ey ʿĀlī benüm

[144] Bu mısra divan neşrinde ‘‘būse-i lā‘l-i yāre cān virürüz’’ şeklindedir. Bk. KD.
[145] Bu beyit divan neşrinde yer almıyor. Bk. KD.
[146] GAD. s.523-524.
[147] ḫayli: dāʾim GAD.

il mülāyim ṣanduġı elbette ser-keşdür baña

8

Bahāyī[148]

--. /.- -. /.- -. /.- -

geh baña vü geh ol ḫançer-i bürrāne baḳarsuñ
maḳṣūduñ eger cān ise cānā ne baḳarsun

her vaʿdi idersüñ nice biñ ʿahd ile muḥkem
ammā yine ne ʿahde ne peymāna baḳarsun

ḫavf itme misüñ kim alışa vaḥş ile çeşmüñ
vaḥşī-ṣıfat ol deñlü ki yābāna baḳarsun

ey ġamze-i cellād nedür çaḳ[149] bu ḳadar nāz
iş görmede çün sen daḫı fermāna baḳarsun

söyleşmek olurdı ġam u miḥnetle Bahāyī
ammā yine sen ḫāṭır-ı yārāna baḳarsun

9

Celālī

..-- / ..-- / ..-- / ..-

ṣunsa ben ḫastasına nāz ile cānān ḳahve
cān ḳatar cānumuza şevḳ ile ol ān kahve

varuban meykedede bāde-i nāb içdügüne

[148] ŞBD. s.81. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
ṣād ḫayf ü ṣad efsūs ki ol çeşm-i siyehle / dānāyı ḳoyup merdüm-i nādāna baḳarsuñ; ābād ola dersüñ olur ol daḫi perīşān / ol çeşm ile kim bu dil-i virāna baḳarsuñ Bk. ŞBD.
[149] çaḳ: tā ŞBD.

oldı yanup yaḳılup reşk ile sūzān kahve

var iken ekşi ʿArab şerbeti Tatar bozası
ne revādur ki içe Türk ü Aḫıryān ḳahve

ḳalmadı ẕerre ḳadar bāde-i gülgūna revāc
içmege başlıyalı zümre-i ʿirfān ḳahve

ey Celālī diler iseñ idesin defʿ-i melāl
bir yiyüm berşi yiyüp iç iki fincān ḳahve

10

ʿArşī[150]

..--/.-.-/..-

ʿāşıḳuñ meşrebi fütāde gerek
dil-berüñ şefḳati ziyāde gerek

dil-berüñ ġamzesi çekince ḳılıç
ʿāşıḳuñ sīnesi küşāde gerek

ʿāşıḳuñ fikri bu[151] cefā-keş ola
dil-berüñ ḫāṭırı vefāda gerek

3a

dil-berüñ miḥnet-i ḫadengi içün
ʿāşıḳuñ ḳāmeti kepāde gerek

ʿāşıḳuñ ṭarzı dil-berüñ revīşi
ʿArşiyā cümle istifāde gerek

11

[150]ARD. s.245.
[151] bu: pür ARD.

Müşemmen-i Şīrī

-.--/-.--/-.--/-.-

I

urdı nevbet ṣubḥ-dem Keyḫüsrev-i ḫāver-zemīn
ḫayme-i zerrīn-sütūnın ḳurdı çarḫ-ı çārümīn
manẓar-ı fīrūzeden zer ḥalḳa ṭaḳdı laʿlgīn
inse vü cinne Süleymān ʿarż ḳıldı ḫātemin
dīdeden gitdi sebel açıldı çeşm-i dūr-bīn
ḫākiyān urdı yine lāf-ı hevā-yı āteşīn
çıḳdı nīl-i ḥoḳḳadan bir gevher-i ʿāli-nigīn
ṭoġdı mihr-i ʿālem-ārā nūr ile ṭoldı zemīn

II

seyrim oldı bāl açup maḳṣūre-i kevn ü mekān
himmetüm raḫşını sürdüm tā be-evc-i āsumān
ʿālem-i nāsutdan ṭaşra göründi bir mekān
sākinān-ı bī-sükūn [u] ḳāʾilān-ı bī-zebān
maḥfilinde ḥalḳa olmuş zümre-i kerrūbiyān
bir zümürrüd minber-i ʿāli ḳurulmuş der-meyān
bir Mesīḥā-dem ḫaṭīb aġzunda bu ḫuṭbe revān
Muṣṭafādur ṣadr-ı ʿālem *raḥmeten li'l-ʿālemīn*[152]

III[153]

سلمو ١إ قومنا صلو١ على خير الور١
الذ ى يهدى ١لمضلي إنو١ر ١لهد١

gülbin-i bāġ-ı risālet bülbül-i *ḳul innemā*[154]
ḫākim-i ḥükm-i ilāhī maʿni-i müşkil-güşā

[152] ''Âlemlere rahmet olarak (gönderdik).''
[153]Bendin ilk iki mısrası Arapçadır.

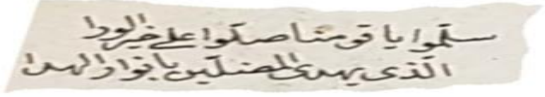

[154] '' De ki : Şüphesiz''

muḳtedā-yı enbiyā vü pīşvā-yı aṣfiyā
ḳāżī-i mesned-nişīn-i bārgāh-ı kibriyā
maʿni-i gīsūları *ve'l-leyli*[155] vechi *ve'd-ḍuḥā*[156]
eṣṣalātü ve's-selām[157] ey Hażret-i sulṭān-ı dīn

IV

ṭūṭi-i sükker-kelām līmaʿ allāh ḫoş-naẓar
keübītü maṭbaḫından çekdi ḫān-ı mā-ḥażar
3b
nergis-i mekḥūl-i çeşm nūr-ı māzāġa'l-baṣar
ṣadr-ı pākine *elem neşraḥ*[158] şürūḥ-ı muḫtaṣar
ġonca-i zanbaḳlarınuñ muʿcizi şaḳḳu'l-ḳamer
dürr-i lā-aḥṣā ṣadef aġzunda mānend-i güher
ḳābe ḳavseyn[159] oḳın atduġın virür ḳaşı ḫaber
gösterür müjgānı tīġi *ḳum fe-enzir*[160] ez-kemīn

V

Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i ekberdür emīr-i yār-ı ġār
oldı iḳdām-ı ʿÖmerle dīn-i Aḥmed āşikār
cemʿ-i Ḳurʾān itdi ʿOṣmān ḳaldı andan yādigār
lā feta illā ʿAli lā seyfe illā Zülfikār
sāʿideyn-i ʿarşdur sıbṭeyn-i maʿṣūm-ı süvār
Ḥamza vü ʿAbbās ʿammeyn-i Resūl-i Kirdigār
āl ü aṣḥābına anuñ Şīrīyā leyl ü nehār
virdüñ olsun *raḥmetullāhi aleyhim*[161] ecmaʿīn

12

Nādirī[162]

---

[155] ''Geceye and olsun.''
[156] ''Kuşluk vaktine and olsun.''
[157] ''Salât ve selâm onun üzerine olsun.''
[158] ''Senin için bağrını açmadık mı?''
[159] ''İki yay aralığı kadar''
[160] ''Kalk, uyar.''
[161] ''Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.''

-.--/-.--/-.--/-.-

ey cemālüñ şemʿ-i bezm-ārā-yı ḫuld-ı Kirdigār[163]
Cebre'īl āvāre-i nūr-ı ruḫuñ pervāne-vār

şemʿ-i ẕātuñ olmasa dönmezdi fānus-ı felek
bunca eşkāl u ṣuver ḳandan olurdı aşikār

ʿācizān-ı maḥşer üzre ẓılluñı teksīr içün
ṣaḳladı dār-ı fenāda sāyeñi perverdigār

heybet-i ʿazmüñle çāk oldı sipihrüñ zehresi
ḫalḳ-ı ʿālem ṣandı kim[164] şaḳḳ oldı māh-ı tāb-dār

āsumānı āsitānuñ ẓann idüp bekler Mesīḥ
ümmetüñden olmaġa çekmekde dā'im intiẓār

maṭlab-ı aʿlā-yı ev-ednāda cāy itseñ n'ola[165]
tīr-veş itdüñ maḳām-ı ḳābe ḳavseyni güzār

yā Resūlallāh bir edna çākerüñdür Nādirī
gerçi çoḳdur cürmi ammā luṭfuña yoḳdur şumār

13

Müfred

-.--/-.--/-.--/-.-

yazmadan mecmūʿalar eglence ise ger ġaraż
ʿārife mecmūʿa-yı ʿālem ʿaceb eglencedür

---

[162] GND. s.235-236.
[163] ḫuld-ı Kirdigār: ḳurb-ı Kirdigār GND.
[164] ṣandı kim: ṣandılar GND.
[165] Bu beyit divanda ikinci beyit olarak geçmektedir.

4a

14

Bāḳī[166]

-..-/.-.-/-..-/.-.-

müşkīl imiş ki dil-rübā ṭıfl ola dil-sitān ola
ʿāşıḳ-ı zār [u] mübtelā pīr ola nā-tevān ola

yaşuma baḳmaz ol perī bilmedi ḳadr-i cevheri[167]
ṭālib ola bu demleri bulmaya bir zamān ola

gūş ṭutup münāfıḳa cevri ḳo yār-ı ṣādıḳa
dil-ber odur ki ʿāşıḳa müşfiḳ ü mihr-bān ola

ġayl-i şirār-ı nār-ı dil cünd-i nücūma muttaşıl
böyle ḳalursa şöyle bil gökde nice ḳıran ola

Bāḳī'ye sāḳīyā ferāḥ vir ki fenā bula teraḥ
şol meyi ṣun ki bir ḳadeḥ pīr içe nev-cevān ola

15

Naẓīre-i Sākinī

-..-/.-.-/-..-/.-.-

müşkil odur ki mehliḳā ġūni ü bī-amān ola
ʿāşıḳıyım diyen gedā bī-kes ü bī-nişān ola

nisbet idüp o bī-vefā cevr ider ise ger saña
cevrine incinme dilā ola ki imtiḥān ola

[166]BAD. s.349.
[167]cevheri: gevheri BAD.

ol ruḫ-ı verd-i ālimüz yoḳlamaz ise ḥālimüz
ḳıṣṣa-i pür-melālimüz ʿāleme dāsitān ola

ey būy-ı serv-i bostān herkese olma mihribān
ḳorḳum odur ki nāgihān bir gün arada ḳan ola

Sākinī-i şikeste-dil zülfüñe baġladı göñül
kārı ġamuñla muttaṣıl niceye dek fiġān ola

16

Nevʿī[168]

.--/.--/.--/.-

güzel el güzel göz[169] güzellik maḥal
naẓīrüñ bulunmaz güzelsin güzel

benüm serv-i nāzum efendüm meded
cefā-yile nāzı dırāz itme gel

şeh-i kāmurānsın güzeller[170] ḳuluñ
güzellikde saña bulunmaz bedel

kime kim elüñ öpmek oldı naṣīb
saʿādetle devlet aña virdi el

seni māʾil itmiş gibi o ġazāl
neden düşdi Nevʿī bu güne ġazel

4b

[168] ND. s.400.
[169] güzel el güzel göz: güzel göz güzel el ND.
[170] güzeller: göñül ND.

17

ʿĀlī[171]

..--/..--/..--/..-

manṣıbum gitse ṣanurlar beni maʿzūl olurum[172]
ḫalḳa merdūd oluben Ḫāliḳa maḳbūl olurum

şāhlar virdügi manṣıbdan idüp ḳaṭʿ-ı recā
ḳulınuñ niʿmetini kesmeyene ḳul olurum

muttaṣıl defter-i aʿmālüme defterdārum[173]
ṣanasın[174] rūz-ı ḥisāb emrüme[175] meşġūl olurum

ḳısmet-i rūz-ı ezel ʿilm ile maʿlūmum iken
göre cehlümi benüm tālib-i mechūl olurum[176]

der-be-der sāʾile döndüm gezerim[177] ey ʿĀlī
ḳorḳarum[178] şirk-i ḫafīden daḫı[179] mesʾūl olurum

18

Yaḥyā[180]

--. /.--- /--. / .---

bu āhum ile yaşum bu nāle vü efġānum

---

[171] GAD. s.1060-1061.
[172] ‘‘olurum’’ redifi divan neşrinde ‘‘olurın’’ şeklindedir. Ayrıca bu gazel divan neşrinde 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
devlet-i ḥādiṣe meyl itse vücūd-ı fāni/ manṣıbı ḥāl idinüp ʿazline maḥlūl olurın; başarın ʿālem-i ıṭlāḳa ferāġatle ḳadem / pāyeler ḳaṭʿın idüp yāra çıḳar yol olurın Bk. GAD.
[173] defterdārum: defterdarın GAD.
[174] ṣanasın: ġūyiyā GAD.
[175] emrüme: emrine GAD.
[176] Mısra divan neşrinde ‘‘gör benüm cehlümi kim tālib-i mechūl olurın’’ şeklindedir. Bk. GAD.
[177] gezerim: gezerin GAD.
[178] ḳorkarım: ḳorkarın GAD.
[179] daḫı: bile GAD.
[180] TYD. s. 457.

cānāna beyān eyler aḥvāl-i perīşānum

ṭoġruluġ-ile sevdüm sen serv-i ḫırāmānı
aġyāra ḳıyās itme ben kuluñı sulṭānum

sevdügine ʿāşıḳlar maḳdūrunı ṣarf eyler
cānum daḫi isterseñ olsun yoluña cānum

bir bir dimege ḫalḳa esrār-ı ġam-ı ʿaşḳı
gūyā dehen olmışdur bu çāk-i girībānum

yaşı gibi Yahyā'nuñ ḳarşuña[181] çıḳar cānı
nāz ile ḳaçan gelseñ ey ḫusrev-i ḫūbānum

19

Nevʿī

..--/..--/..--/..-

dün gice ṣoḥbetümiz yār ile rindāne idi
sāġar idi ben idüm şemʿ idi pervāne idi

gözi bādāmını nuḳl itmiş idük bezmümüze
dirhem-i eşk-i revān anda ḫarīfāne idi

raḫne-i daġlarum itmiş idüm āyīne
ser-i gīsū-yı perīşāna elüm şāne idi

o gice sāḳī ile sāġara ḥācet yoġ idi
dil ü dīdem baña peymāne vü meyḫāne idi

her gedā-meşreb olan ol deme irmez Nevʿī

[181]ḳarşuña: ḳarşuya TYD.

o da bir luṭf-ı Ḫudā baḫşiş-i şāhāne idi

5a

20

Bāḳī

..--/..--/..--/..-

sāḳıyā ḳalmaz imiş çünki bu ṣoḥbet bāḳī
mey-i gül-gūn içelüm bāde-i cennet bāḳī

ḫˇābda almış idüm būs-ı leb-i cānānı
cān dimāġında daḫı şimdi o leẕẕet bāḳī

beni öldürdi fırāḳuñ meded ey dōst yitiş
hele bir pāre daḫı tende ḥarāret bāḳī

aġlamazdum bu ḳadar zār u zebūn olduġuma
ḳalsa bir pāre ġamuñ çekmege ṭāḳat bāḳī

Bāḳī ölsün yoluña pādişehüm sen ṣaġ ol
baḫt pāyende Ḫudā yār saʿādet bāḳī

21

Żaʿf fī

.---/.---/.---/.---

ser-ā-ser gülşen-i dehrüñ dilā ẕevḳini sorduñ ṭut
temāşāgāh-ı ʿālemde ne kim var ise gördüñ ṭut

olup fermān-berüñ maḫlūḳ-ı ʿālem Ḳāf-ı ḳudretde
Süleymān bārgāhını hevā üstinde ḳurduñ ṭut

bu ʿālem kişţzārın hīçe ṣay bir ḥabbeye alma
ne ḥāṣıl ser-te-ser ṣahrā-yı ʿālem cümle yurduñ ṭut

kemān-ı ʿaşḳı meydān-ı maḥabbetde çeküp ey dil
murāduñ tīri ile ṭable-i maḳṣūdı urduñ ṭut

zebūn idüp beni ḫāke ṣalar merd-i ecel Żaʿfī
maḥabbet ʿarṣasında pençe-i maḥbūbı burduñ ṭut

22
Firāḳī
.---/.---/.---/.---

cihānda şāh olup şāhum cihān ṭurduḳca ṭurduñ ṭut
cihān mülkine şeddādī binā bünyādın urduñ ṭut

göçersen kūs-ı rıḥlet çalınur bir gün bu menzilden
otaġuñ pādişāhum lāle-veş ṣahrāda ḳurduñ ṭut

vücūd iḳlīminüñ farżā ki olmışsun Süleymānı
ʿadem deryāsına ol salṭanat mührin düşürdüñ ṭut

ḳonaġuñ ʿākıbet bāġ-ı ferāġatdür benüm cānum
ṣābā gibi çapup her yaña hā yeldüñ yüpürdüñ ṭut

ayaġı bezm-i keşretden götürür her kişi āḫir
Firāḳī bir el öñdin ʿālem-i rıḥletde yurduñ ṭut

5b
23
Nevʿī[182]

[182] ND. s.386-387.

.---/.---/.---/.---

bugün[183] aḳ sāde geymişsin yine var māh-peykerlik
güzellenmişsin ey āfet nedür bu tāzelik terlik

tırāş itmek ne lāzım sīneye gel al göñül naḳdin
benüm çoḳ sevdügüm zergerlük it lazım mı berberlik[184]

saña meftūn [u] maġbūn olmaduḳ bir dil mi ḳor cānā
bu zībālıḳ bu ġarralıḳ bu raʿnālıḳ bu dilberlik

beni öldürmegi şemşīr-i ġamzeñle revā gördüñ
efendüm[185] saña gelmişdür mürüvvet bende-perverlik

taʿalluḳ resmini gel ṣafḥa-i dilden tırāş eyle
ḫalāṣ ol ḳayd-ı nefsüñden budur Nevʿī ḳalenderlik

24

Naẓīre-i ʿUlvī[186]

.---/.---/.---/.---

nedür bu serv-ḳadlik lāle-ḫadlik māh-peykerlik
nedür bu sīm-tenlik nāzenīnlik nāz-perverlik

nice başlar kesüp ḳanlar döküp diller alur cānā[187]
müjen tīġuñda ḫatm olmış dil-āverlik ciger-derlik

levendāne güzelsin[188] sine çāk olsun münāsibdür[189]

[183] bugün: yine ND.
[184] Divan neşrinde 2.ve3. beyitler takdim-tehirlidir. Bk.ND.
[185] efendüm: efendi ND.
[186] UD. s.369.
[187] cānā: her-dem UD.
[188] güzelsin: gezersin UD.

senüñ şānundadur şāhāne dilberlik dil-āverlik[190]

Mesīḥā-veş tecerrüd ḳaṣdın it baḳma denī dehre[191]
aña meyl itmek[192] ʿālemde[193] degildür ey göñül erlik

belā vādilerinde[194] geşt idenler[195] post-pūş olsun[196]
yaraşur ʿUlvī'yā seyyaḥ olanlara ḳalenderlik

25

Āhī[197]

..--/..--/..--/..-

derd-i ḥasret bu degül kim ola fürḳat bāḳī
derd odur kim ben ölem ḳala bu ḥasret bāḳī

sīnede[198] geçti müjeñ zaḫmı ṭurur dilde henüz
çıḳdı peykānı velī ḳaldı cerāḥat bāḳī[199]

bī-vefādur bu felek ʿaşḳ maḥabbet çoḳ olur
ne ḥüsn sende ne ḫod bende maḥabbet bāḳī[200]

cān çıḳınca hele ḫıdmetde bir eksük ḳomadum
eger ölmezsem efendi yine ḫıdmet bāḳī[201]

---

[189] Divan neşrinde 3. ve 4. beyitler takdim-tehirlidir. Bk.UD.
[190] dil-āverlik: semen-berlik UD.
[191] baḳma denī dehre: baḳmadan dehre UD.
[192] itmek: eylemek UD.
[193] ʿālemde:erlik UD.
[194] vādilerinde: vādilerin UD.
[195] idenler: eyleyenler UD.
[196] olsun: olmış UD.
[197] AD. s.60.
[198] sīnede: sīneden AD.
[199] Divan neşrinde 3.beyittir. Bk.AD.
[200] Divan neşrinde 4.beyittir. Bk.AD.
[201] Divan neşrinde 2.beyittir. Bk.AD.

ṣoḥbeti var mey-i nāb ile bu gün Āhī'nüñ[202]
yüri ey ṣūfī[203] senüñle yine ṣoḥbet bāḳī

6a

26

Müfred

..--/..--/..--/..-

gitme yābāna meded ḫˇāceñ ile yārānsız
seni pehlūya çeker key ṣaḳın ol ṭumansız

27

Müfred

.---/.---/.---/.---

işidüp pend-ı pīrānı civānuñ terkini urmaz
göñül bir dilber ile çift olur elbette tek ṭurmaz

28

Müfred

..--/..--/..--/..-

kelle-pūşa ḳoculan dilbere dilber mi dinür
hele dülbend ile destāra ṣarılmaḳ bir cins

29

Müfred

.---/.---/.---/.---

seri pā itmeyince baḥr-ı ʿaşḳa ṭalıbilmezsin
nefes ṭutmaz iseñ dürr-i yetīmi alıbilmezsin

[202] Āhī'nün: yārānuñ AD.
[203] ṣūfī: Āhī AD.

30

Müfred

..--/..--/..--/..-

niye ḫalḳ itdi dime Ḥażret-i Mevlā nāyı
añdırur ḫalḳa hele Ḥazret-i Mevlānā'yı

31

Ḳasīde-i ʿĀlī[204]

-.--/-.--/-.--/-.-

ẓerreden yüz gösteren mihr-i cihān-ārā nedür
ḳaṭreler içre temevvüc eyleyen deryā nedür

maẓhar-ı nūr-ı tecellī ẕāt-ı pāküñdür senüñ
bilmezem aradagı dünyā nedür ʿuḳbā nedür

maʿrifet gül-bünleridür çün bu bāġuñ ḥāṣılı
nā-şüküfte ġoncalarla bülbül-i gūyā nedür

her ne yüzden ṣorsalar daʿvā-yı vaḥdetdür işüñ
ʿālem-i keṯretde yā başuñdagı ġavġā nedür

çekmedin ḳullāb-ı himmetle eneʾl-ḥaḳ yayını
menzile tīr irgüren Manṣūr-ı bī-pervā nedür

rāzdār-ı şāh-ı iẕʿānam velī hīç bilmezem
gel baña[205] añlat bunı[206] aġa nedür paşa nedür

[204] GAD. s.75-76.
[205] baña:bunı GAD.
[206] bunı: baña GAD.

cāma ṣıġmaz artup eksilmez bu bezmüñ bādesi
yā fiġān idüp gezen rind-i ḳadeḥ-peymā nedür

ġayr-ı maḥsūṣ oldı çün imkān-ı külliyyāt-ı çerḫ
māh-ı nevden ey ʿaceb menḳūş olan ṭuġra nedür

ser-be-ser seyr eyledüm kendine[207] mālik kimse yok
alan alanuñ bu şehr içindeki yaġma nedür

bir gedādan cāme-i cismüñde yoḳdur imtiyāz
a begüm a pādişāhum yā bu istiġnā nedür

6b

yoġ iken bir ẕerre kālāsında dünyānuñ revāc
çerḫ-i aṭlasda ser-ā-ser zeyn olan tamġā nedür

şöyle maʿdūm eyledüm āhumla[208] cismüm kim baña
mümkin olsa bir naẓar gösterseler ʿanḳā nedür

mezraʿ-ı toḫm-ı maḥabbetde[209] tenüm herkes bilür
kimse bilmez anda lākin ḥabbetüʾs-sevdā nedür

baḥr-ı ẕātum ḫalḳa iẓhār itmek içün dostum
eşkümüñ her ḳaṭresi bir gevher-i yek-tānedür

bir yire cemʿ eyleme nefsüñle rūḥ-ı pāküñi
bilmeye ʿĀlī gibi hīç pīr[210] ü nā-peydā nedür

32

Ḳasīde-i Cinānī[211]

[207] kendüne: kendüyeGAD.
[208] āhumla: ismimle GAD.
[209] maḫabbetde: maḫabbetdür GAD.
[210] bilmeye ʿ Ālī gibi hīç pīr: bilme hīç ʿ Ālī gibi peydā GAD.

--.-/--.-/--.-/--.-

ol sīm-ber virmez ḫaber tenhā gezer ḳılmaz ḫazer
ḳıl bir naẓar dirsem eger biñ nāz ider baḳmaz geçer

zülf-i siyeh[212] ruḫsār[213] meh sen pür-sipeh[214] bir pādişeh
ben bī-güneh ḥālüm tebeh dil pür-veleh cān muḥtażar

hāk oldı ten ey pür-fiten bu mekr ü fen her dem neden
devletle sen ḳal ṣaġ esen hicrüñle ben ḳıldum sefer

virdüm seri ben serseri ol ruḫları verd-i tarī
açmaz deri eyler beri ben çākeri şām u seḥer

iden bulur ṣanma ḳalur bir gün olur vaḳti gelür
ḥālüm bilür şefḳat ḳılur ḥaḳḳum alur dirsem eger

baḥr-ı ʿaṭā kān-ı seḫā şīr-i veġā seyf-i Ḫudā
şehler aña nisbet gedā Sulṭān Murād-ı nām-ver

şāh-ı felek bi-müşterek ṭutar dilek virür yelek
bī-reyb ü şek ḳalbi miḥek reşk-i melek ḳutb-ı beşer[215]

ḳad nārven ruḫ nesteren ḫat yāsemen yā ḫod semen
şīrīn-suḫen nāzük-beden serv-i çemen naḫl- hüner

ṣāḥib-kerem ʿālī-himem devrinde ġam maḥż-ı ʿadem
Dārā-ḥaşem Sencer-ʿalem maḥkūmı hem baḥr ile ber

---

[211] CİD. s.67-68-69. // Divan neşrinde bu kaside 21 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir: gitsün ḳamu ḳavm-i ʿadū sen gel beru ey māh-rū / şimden girü ṭolsun sebū ḳılsun kedū defi kederBk.CİD.
[212] zülf-i siyeh: zülfüñ CİD.
[213] ruḫsār: ruḫsāre CİD.
[214] pür-sipeh: bī-şübeh CİD.
[215] ḳutb-ı beşer: nevʿi-i beşer CİD.

kārı ʿamel zühdi meṣel bilmez kesel kılmaz ẕelel
söyler ġazel naẓmı güzel hep bī-bedel ol şiʿr-i ter

7a

vālā-neseb nigū-ḥaseb ṭavr-ı ʿaceb aḫlāḳı hep
her rūz şeb ṣormaz sebeb sim ü zeheb iḥsān ider

bābı sened bī-dāda sed iḥsāna ḥad olmaz ʿaded[216]
tā ced-be-ced nesl-i esed bilmez ebed ḫavf u ḫaṭar[217]

tīr nirū-rey mülkinde key ser-cümle şey ʿadliyle ḥay
kim içse mey gūş itse ney baġrunda key ḳanı heder[218]

güftārı haḳ fikri adaḳ şehler sebaḳ alsa ehaḳ
māh-ı ġasaḳ mihr-i falaḳ zībā-nesak nigū-siyer[219]

ʿālī-meniş bī-serzeniş dād u dihiş aña reviş
altun gümüş virmekdür[220] iş bād ü beleş kim ḳılsa cer[221]

çarḫuñ mehi dehrüñ şehi mülki[222] zihi ġamdan tehi
şehler gehī gūyā rehi ol dergehi eyler maḳarr[223]

ẕātı velī gūyā ʿĀlī ʿahdı melī nassı celī[224]
şiʿr-i belī söyler velī şīrīn dili şehd ü şeker[225]

vaṣfında[226] kes bī-dest-res ıṭnāba pes ḳılma heves

[216] iḥsāna ḫadd olmaz ʿaded: yir ḫasm-ı bed andan leked CİD.
[217] Bu beyit divan neşrinde 15. beyit olarak geçmektedir. Bk.CİD.
[218] Bu beyit divan neşrinde 16. beyit olarak geçmektedir. Bk.CİD.
[219] Bu beyit divan neşrinde 17. beyit olarak geçmektedir. Bk.CİD.
[220] virmekdür: almaḳdur: CİD.
[221] Bu beyit divan neşrinde 18. beyit olarak geçmektedir. Bk.CİD.
[222] mülki: ʿasruñ CİD
[223] Bu beyit divan neşrinde 13. beyit olarak geçmektedir. Bk.CİD.
[224] Divan neşrinde ‘‘ ‘ahdı melī’’ ve ‘‘nassı celī’’ takdim-tehirlidir. Bk.CİD.
[225] Bu beyit divan neşrinde 14. beyit olarak geçmektedir. Bk.CİD.

bu deñlü bes ey ḫoş-nefes gel sözi kes ḳıl muḫtaṣar

Ḥaḳ yeksere nuṣret[227] vire luṭfı[228] ire ol servere
ḫaṣmı ḳıra tīġi ura dāʾim göre feṭḥ ü ẓafer

rengīn edā olur[229] şehā rūḥa ġıdā cāna ṣafā
dirsem revā bu ḫoş-nevā ḳalsun Cinānī'den eṣer

33

Müseddes-i Beyānī[230]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

ṭut ḳanāʿat yolını her dem dilā diñle beni
ẕillet-i seyl-i fenāya gel düşürmesin seni
iḥtiyā[r]-ı künc-i ʿuzlet ḳıl çek elden dāmeni
ḳılma teklīf-i ʿabā ʿüryān ḳalsun ḳo teni
minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni
geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni

II

sāde ṣulṭānī giyüp virür ise ol şāha beng
yek-cihet yek-dil olup hem giyme şāhum güldereng(?)
kendüñi girdāba ṣal ʿālemde minnet çekme tek
eyleyüp ḳatʿ-ı ricā çek ārzūdan el etek

7b

minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni
geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni

---

[226] vaṣfında: vaṣfına CİD.
[227] nuṣret: furṣat CİD.
[228] luṭfı: ʿavni CİD.
[229] olur: oldur CİD.
[230] Beyânî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.BD.

III

māʾil olma çarḫ-ı dūnıñ aṭlas u dībāsına
ya ʿabā giymiş ḳabā ya aṭlas u dībāsı ne
aç açıḳ ḳalmaz teveccüh eyleyen Mevlāsına
ʿālemüñ düş vādī-i deryā-yı istiġnāsına
minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni
geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni

IV

ḳomaz erbāb-ı ḥamiyyet olan ey dil ġayretin
ṣusuz olursa da çekmez bir içim ṣu minnetin
giyme minnetle denī şaḫṣuñ ḳabā vü ḫilʿatin
saña o ḫilʿat ḥicāb olur çekersin zaḥmetin
minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni
geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni

V

ḳalenderlik iẓhār eyleyüp ḫalḳa dime oldum faḳīr[231]
ider isen kendü kendüñ yok yere ḥor [u] ḥaḳīr
ḳısmet olan ḫod gelür saña ḳalīl ü ger keṯīr
gāh bī-minnet nemed giy ey Beyāni geh ḥarīr
minnet ile gül ṭaḳınma al elüne sūseni
geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsun ṣu seni

34

Müseddes-i Cinānī[232]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

ḫalḳ-ı ʿālem ġamdan āzād olduġından baña ne

[231] Mısrada vezin kusurludur. Mısra ‘‘eyleyüp iẓhār Ḳalenderlik dime oldum faḳīr’’ şeklinde düzeltilirse vezin kusuru giderilmiş olur.
[232] CİD. s.338-339.

yā esīr-i ḳayd-ı bīdād olduġından baña ne
herkesüñ mesrūr u dilşād olduġından baña ne
kāʾinātuñ luṭfa muʿtād olduġından baña ne
ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne
ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne

II

virmeyüp ben hasteye hergiz emānı ey felek
ḳaṣd idersin almaġa cevrüñle cānı ey felek
luṭf ile maʿmūr[233] idüp kevn ü mekānı[234] ey felek
gerçi kim yapduñ dil-i ḫalḳ-ı cihānı ey felek

8a

ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne
ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne

III

ʿaḳlumı alduñ ġubār-ı ġamla ḥayrān eyledüñ
künc-i firḳatden[235] esīr-i bend-i zindān[236] eyledüñ
yire çalduñ ʿarżımı[237] ḫāk ile yeksān eyledüñ
ḫāne-i ḳalbüm yıḳup ẓulm ile vīrān eyledüñ
ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne
ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne

IV

ġayrılar kesb-i ṣafā itmeḳde[238] dāʾim māh u sāl
ben ḳalup hecr ile öldüm kūşe-i miḥnetde[239] ḳāl
seyr idüp āyine-i ḫāṭırda jengār-ı melāl
ey niçün maġmūm[240] olursın diyüben iden[241] suʾāl

[233] maʿmūr: ābād CİD.
[234] kevn ü mekānı: her ḥandānı CİD.
[235] künc-i firḳatden:künc-i ġamdan CİD.
[236] esīr-i bend-i zindān: mübtelā-yı bend-i hicrān CİD.
[237] ʿarżımı: ḳadrümi CİD.
[238] itmekde: ḳılmaḳda CİD.
[239] gūşe-i miḥnetde: pūte-i miḥnetde CİD.

ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne
ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne

V

illeri ḫandān ider devr-i felek giryān iken
ḳalbümi ammā benüm maḫzūn ider şādān iken
pāymāl oldum Cinānī-veş refiʿ ü'ş-şān iken
ah kim ḳaṣr-ı felek[242] maʿ mūr u ābādan iken
ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne
ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne

35

Müseddes-i ʿUlvī[243]

..--/..--/..--/..-

I

ṣanemā sencileyin dilber-i raʿ nā bulamam
bāġ-ı ḥüsnüñ gibi bir özge temāşā bulamam
rāzumı açmaġa göñlüm gibi şeydā bulamam
saña derdüm dimesem gerçi tesellā bulamam
ʿ arż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[244]

II

āh idersem açarım rāzumı ʿ ārum ḳalmaz
virürin ḫāk[a] teni bādaġubārum[245] ḳalmaz
ḫalḳa rüsvā olurum ʿ ırż [u] vaḳārum ḳalmaz
kūyuña ʿ azm iderüm ṣabr u ḳarārum ḳalmaz

---

[240] maġmum: maḫzūn CİD.
[241] diyüben iden: sen diyü iden CİD.
[242] ḳaṣr-ı felek: ḳaṣr-ı beden CİD.
[243] UD. s.173-174.
[244] bilemem: bulımam UD.
[245] ḫāk[a] teni bāda ġubārum: ḫāke teni bād-ı ġubārum UD.

8b

ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[246]

III[247]

sūz ile nāme yazarsam[248] saña ʿālem ṭutışur
kül olur ḫāme vü kāġıd dil-i pür-ġam ṭutışur
söylesem ger sözümüñ sūzı ile fem tutışur[249]
niçe fem belki[250] sözüm işiden ādem ṭutışur
ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[251]

IV

seni aġyār ile gördükde gelür ḳalbe melāl
ḥayretümden[252] olur ol demde dil-i nāṭıḳa lāl
gün yüzüñ[253] yalıñız eylersen eger ʿarż-ı cemāl
başlasam ḥālümi taḳrīre gider nuṭḳa mecāl
ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[254]

V

ḥāl-i dil miḫnet-i ʿaşḳ ile diger-gūn olalı
ḫāṭırum ġuṣṣa vü hicrān[255] ile maḥzūn olalı
ḥayret-i laʿl-i lebüñle[256] cigerüm ḫūn olalı
leylī-i zülfüñe ʿUlvī gibi meftūn[257] olalı

---

[246] bilemem: bulımam UD.
[247] Divan neşrinde 3. ve 4. bend takdim-tehirlidir. Bk. UD.
[248] yazarsam: yazarsaḳ UD.
[249] Divan neşrinde mısrā ‘‘söylesem söz ile ger sūz-ı dil-i fam ṭutışur’’şeklindedir.Bk.UD.
[250] belki: bileñ UD.
[251] bilemem: bulımam UD.
[252] ḫayretümden: ḫayretüñden UD.
[253] yüzüñ: gibi UD.
[254] bilemem: bulımam UD.
[255] ġussa vü hicrān: ġussa-i hicrān UD.
[256] ḫayret-i laʿl-i lebüñle: ʿişret-i laʿl-i lebüñle UD.
[257] meftūn: mecnūn UD.

ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam
seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[258]

36

Müseddes-i Nādirī[259]

..--/..--/..--/..-

I

yā İlāhī baña şādī vü melāḥat[260] senden
dile zaḫm u elem[261] [ü] merhem ü rāḥat[262] senden
cāna düşdi yine bir nār-ı melālet[263] senden
dāġ-ı fürḳatle irişdi dile āfet senden
meded Allāh meded luṭf u ʿ ināyet senden
bu firāḳ āteşine döymege[264] ṭāḳat senden

II

nice bir miḥnet-i hicrān ile efġān ideyim[265]
nice bir ḥasret ile çāk-ı giribān ideyim
nice bir sīne-i bī-kīnemi[266] sūzān ideyim[267]
nice bir dīde-i ġam-dīdemi[268] giryān ideyim

9a

meded Allāh meded luṭf u ʿ ināyet senden
bu firāḳ āteşine döymege ṭāḳat senden

---

[258] bilemem: bulımam UD.
[259] GND. s.212-213. // Divan neşrinde bu şiir 6 bendden oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan bend şöyledir:
raḫmetüñ ābını yā Rab dile bārān eyle / külḫān-ı sīne-i sūzānı gülistān eyle / Nādirīḫastayı ġarḳ-ı yem-i iḫsān eyle / söndürüp āteşini derdine dermān eyle / meded Allāh meded luṭf uʿ ināyet senden / bu firāḳ āteşine döymege ṭāḳat sendenBk.GND.
[260] melāḥat: melālet GND.
[261] zaḫm u elem: zaḫm-ı elem GND.
[262] merhem ü rāḥat: merhem-i rāḥat GND.
[263] melālet: melāmet GND.
[264] Divan neşrinde şiirin mütekerrir mısralarında sözcük ‘‘dögmeye’’ şeklindedir. Bk. GND.
[265] Divan neşrinde bendin tamamında sözcük ‘‘ideyin’’ şeklindedir. Bk.GND.
[266] bī-kīnemi: bī-kīneyi GND.
[267] Bu mısra divan neşrinde bir sonraki mısra ile takdim-tehirlidir. Bk. GND.
[268] ġam-dīdemi: ġam-dīdeyi GND.

III

beni terk eyledi ol tāze civānum gitdi
n'ola ḫāk olsa tenüm ḫasta[269] ki cānum gitdi
o mehi bulmaġa her yaña[270] fiġānum gitdi
mededüm ḳalmadı feryāda tuvānum gitdi
meded Allāh meded luṭf u ʿ ināyet senden
bu firāḳ āteşine döymege ṭāḳat senden

IV

cāna kār itdi diriġā elem-i fürḳat-ı yār
ḳalmadı ẕerre ḳadar sīnede ārām u ḳarār
dīde pür-ḫūn u dil āzürde vü ḫāṭır bīmār
baḫt[271] bergeşte[272] ü ṭāḳat kem ü miḥnet bisyār[273]
meded Allāh meded luṭf u ʿ ināyet senden
bu firāḳ āteşine döymege ṭāḳat senden

V

Nādirī ḫasteyi öldürdi meded renc ü firāḳ
dūd-ı āhı olup āteş-fiken-i sebʿ-i ṭıbāḳ
oldı her laḥẓā belā çekmek ile ṭāḳat ṭāḳ
görinen ṣanma şafaḳ yandı serāser āfāḳ
meded Allāh meded lutf u ʿ ināyet senden
bu firāḳ āteşine döymege ṭākaṭ senden

37

Müseddes-i Cinānī[274]

[269] tenüm hasta: ten-i hasta GND.
[270] her yaña : āfāḳa GND.
[271] baḫt: sīne GND.
[272] bergeşte: pür-āteş GND.
[273] bisyār: bisvār GND.
[274] CİD. s. 289-290. // Divan neşrinde şiir 6 bentten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan bend şöyledir:

.---/.---/.---/.---

I

nigāra derd-i ʿaşḳuñ[275] nice bir dilde nihan olsun
bilinsün mihr-i ʿaşḳuñ[276] cümle aḥvāli ʿayān olsun[277]
demidür ʿāleme ṣıdḳ-ı derūnum dāstān olsun
ḳapuñda[278] imtiyāzum ḫalḳ içinde bī-gümān olsun
gerek derviş-i dil-rīş gerek şāh-ı cihān olsun
saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun

II

kimi ṭālib geçer vaṣla kimisi sāde pehlūya
sözüm tut iʿtimād itme ṣaḳın[279] aġyār-ı bed-ḫūya[280]
ġarażsuz kimse meyl itmez ṣaḳınsun[281] serv-i dil-cūya[282]
ḳanāʿat eylemez il ḫaṭṭ u ḫāl [ü] çeşm [ü] ebrūya
9b
gerek derviş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun
saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun

III

şu kim eyler ḥabībüm vaṣluñ içün saña ibrāmı[283]
ṣaḳın ṣayd itmesünler senhümā içün ḳurup dāmı[284]
ḥazer ḳıl anı ʿāşıḳ ṣanma ḫayr olmaz ser-encāmı
dil-i şūrīde[285] gibi pençe[286] ṣalma[287] gördügüñ ḫāmı

---

aḳup dil cūy-ı gülşen gibi sen serv-i dilārāya / ṣafā-yı ḳalb ile kāniʿ dürür ancaḳ temāşāya / girüp meydān-ıʿışḳa başlayup cān ile daʿvāya / direm bī-bāk olup her ʿāşıḳ-ı miskīn ü şeydāya / gerek dervīş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun / Saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḫān olsunBk.CİD.
[275] derd-i ʿaşḳuñ: ʿışḳ-ı pāküñ CİD.
[276] mihr-i ʿaşḳuñ: müddeʿīnüñ CİD.
[277] Divan neşrinde bu bendin ikinci ve üçüncü mısraları takdim-tehirlidir. Bk.CİD.
[278] ḳapuñda: benüm de CİD.
[279] ṣaḳın: varup CİD.
[280] bed-ḫūya:bed-gūya CİD. // Mısra divan neşrinde bendin 4. mısrasıdır. Bk.CİD.
[281] ṣaḳınsun: ṣaḳın sen CİD.
[282] Bu mısra divan neşrinde bendin 2. mısrasıdır. Bk.CİD.
[283] Divan neşrinde bu bend ile bir sonraki bend takdim-tehirlidir. Bk.CİD.
[284] Divan neşrinde bendin bu mısrası ile üçüncü mısrası takdim-tehirlidir.Bk.CİD.

gerek dervīş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun
saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun

IV

seni sevdüm diyü kim bezl iderse yoluña mālın
reh-i ʿaşḳuñda sādıḳ zann idüp gūş itme aḳvālin
zemāne ḫalḳınuñ çoḳdur bilirsin mekr ile ālin
eger bilmek dilerseñ āşıḳuñ[288] keyfiyyet-i ḥālin
gerek dervīş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun
saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun

V

ḳapuñda pādişāhum ḳullaruñ çok gerçi kim sādıḳ[289]
Cinānīyem ḳanı bir baña beñzer ʿāşıḳ-ı sādıḳ
benem aḳrān içinde hamdüli'llāh ʿaşḳ ile fāiḳ
maḥabbet[290] ḳullesinde[291] pīr-i ʿaşḳ oldum disem lāyıḳ
gerek dervīş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun
saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun

38

Müseddes-i Hāşimī[292]

--. / -.-. / .--. / -.-

I

dime viṣāl [ü] fürḳati eyyāma baġludur
ḫūbānı ṣayd şöhret ile nāma baġludur
açmaḳ o şūḫı bāde-i gül-fāma baġludur

[285] dil-i şūrīde: dil-şūrīde CİD.
[286] pençe:puhte CİD.
[287] ṣalma:ṣanma CİD.
[288] ʿāşıḳuñ: añlaruñ CİD.
[289] ṣādıḳ: ʿāşıḳ CİD.
[290] maḥabbet: melāmet CİD.
[291] ḳullesinde: tekyesinde CİD.
[292] Hâşimî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.HD.

irmek murāda bir sehl-i ibrāma baġludur
yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur
elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur

II

vaṣl-ı nigāra irmegi ṣanma dilā muḥāl
itme miyān-ı yāri ḳoculmaz diyü ḫayāl
düşdükçe o sīm-tene eyle yüri ʿarż-ı ḥāl
yalvar yakar düş ayaġına virme hīç mecāl
10a
yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur
elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur

III

ibrāma ṣanma ṭayına serkeşlik ide yār
iḳdāma nesne döymedigi günden āşikār
her gice bekle kūyını āh eyle bī-şumār
her gün ḳapuyı bekle ḫalḳa-i der gibi var
yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur
elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur

IV

bir ʿāşıḳuñ ki vuṣlat olup ḳaṣd-ı himmeti
düşdükce yāre eylese ibrām u minneti
pāyine düşse eyleyüp iḳdāma cürʾeti
açılmamaġa yoḳ aña çāre bāb-ı vuṣlatı
yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur
elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur

V

iḳdām imiş vaṣl-ı nigāra hemān ʿamel
ṭoprak ḳapuyı Hāşimī açmaz ḳo bir sehel

var kūy-ı yāre anda idin mesken ü maḥal
cānuñ çıḳınca bekle ḳapusını gitme gel
yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur
elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur

39

Müseddes-i Medḥī[293]

.---/.---/.---/.---

I

vefāsız dil-rübālardan begüm hergiz vefā gelmez[294]
anuñçün ḳalb-i maḫzūna niçe demdür ṣafā gelmez
bu pendi[295] güş iden dānālara derd ü belā gelmez
ki yaʿni yaḫşı ādemden yeriyle kem edā gelmez
vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez
aṣıl[296] azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez

II

şu kim yār-ı ḳadīmüñdür ʿādu-yı bī-emān olmaz
göñül sen iṭtirāz itme saña andan ziyān olmaz
meṣeldür mā[297]-teḳaddemden bu söz hergiz yalan olmaz
yamanlar yaḫşı vü yaḫşı olanlar hīç yaman olmaz
10b
vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez
aṣıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez

III

marīż-i derd-i ʿaşḳ olan kişi ister mi dermānı
şeb-i vaṣluñ ṣoñında yoḳ mıdur yā rūz-ı hicrānı

[293] MD. s.191.
[294] Divan neşrinde mısra ‘‘çü gördüm dil-rübālardan dilā vefā gelmez’’ şeklindedir.Bk. MD.
[295] pendi: ḳavli MD.
[296] aṣıl: uṣul MD.
[297] ma: tā MD.

cefāya ṣabr ider her dem anuñ kim ola izʿ ānı
oḳur bu maṭlaʿ ı gördüm bu dehrüñ bir suḫan-dānı
vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez
aṣıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez

IV

gerekse[298] mıṣr-ı dilde Yūsuf-ı ḫüsn ü bahā olsun
gerek rāh-ı mezelletde yatur bir bī-nevā olsun
gerekse pādişāh[299] olsun gerekse bir gedā olsun
gerek bi-gāne ve'l-ḥāsıl gerekse āşinā olsun
vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez
aṣıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez

V

gerek bir ḳāmeti ṭūba gerekse bir melek-ḫūdur[300]
ya ḫod baġ-ı melāḥatde açılmış[301] serv-i dil-cūdur
gerek ednā gerek aʿ lā gerekse bir semen-būdur[302]
hele ey Medḥī-i şeydā benüm de bildügüm budur
vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez
aṣıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez

40

Müseddes-i Hüdāyī[303]

..--/..--/..--/..-

I

ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum
ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum

[298] gerekse: gerekdür MD.
[299] pādişāh:pādişā MD.
[300] melek-ḫūdur: semen-būdur MD.
[301] açılmış: gerekse MD.
[302] Divan neşrinde mısra''gerek aʿ lā gerek ednā gerekse bir melek-ḫūdur''Bk. MD.
[303] HÜD. s.110.

az ḳalupdur ki çıḳa burc-ı bedenden[304] cānum
ey lebi derd-i dile hikmet ile Loḳmānum
şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum
düşmesün boynuña hicrüñle olürsem ḳanum

II

niçe bir dür döke bu dīde-i terler niçe bir
niçe bir żāyiʿ ola bunca güherler niçe bir
āh idem ḥasretile şām u seḥerler niçe bir
nār-ı ġamda niçe bir yana cigerler niçe bir

11a

ṭutdı āfāḳı meded dūd-ı dil-i sūzānum
ġarażuñ cevr ü cefa ise yeter sulṭānum

III

ben senüñ pādişāhum bende-i fermānuñ olam
pāymāl-i ser-i gīsū-yı perīşānuñ olam
ḳaşlaruñ yayına biñ cānile ḳurbānuñ olam
bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam
saña lāyıḳ mıdur ey ḫusrev-iʿ āli-şānum
baña ẓulm eyleyesin çarḫa çıḳa efġānum

IV

n'ola yanuñda senüñ sehv-ile itdümse günāh
baña baġışla güzel başuñ-içün eyle nigāh
ḳul günāh itse dem olur ki baġışlar anı şāh
merḥamet[305] eyler iseñ raḥmet ide saña İlāh
yüzime[306] bir güle[307] bak tā ki sevinsün cānum
dest-i luṭfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum

[304] ki çıḳa burc-ı bedenden: çıḳa burc-ı bedenümden HÜD.
[305] merḥamet: baña raḥm HÜD.
[306] yüzime: yolıma HÜD.
[307] güle: gele HÜD.

V

varayım[308] ʿaşḳuñ-ile ʿāleme destān olayım[309]
düşeyim[310] ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayım
sāyeveş mihrüñ-ile hākile yeksān olayım[311]
genc-iʿaşḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayım
bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum
ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum

41

Ġazel-i Muḥibbī-i Tesdīs-i ʿAskerī[312]

..--/..--/..--/..-

I

çünki zeyn oldı şükūf ile çemen eṭrāfı
sāḳiyā bezme şürūʿ eyle Ḫudādur ʿāfī
ʿārife mevsim-i gülde bu işāret kāfī
muṭribā çünki el ur bezme getür deffāfı
jeng-i ġamdan diler-iseñ ola göñlüñ ṣāfī
ḳoma elden ḳoma bir laḥẓa şarāb-ı ṣāfı

II

ʿāşıḳuñ hemdemi meyḫāne vü peymāne yiter
sāḳi bir lebleri mül gözleri mestāne yiter
ḳanda bir gül bulınur ʿārıż-ı canāna yiter
ola mı yanmaġa bir şemʿ-i şebistāna yiter

11b

meclis içre ʿaşḳ eri yanmaġa[313] pervāne yiter[314]

---

[308] varayım:varayın HÜD.
[309] Bu bentte her dizenin sonundaki ‘‘olayım’’sözü divan neşrinde ‘‘olayın’’ şeklindedir.
[310] düşeyim: düşeyin HÜD.
[311] Bu dize ile bir sonraki dize divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk.HÜD.
[312] MHD. s. 1702. //Askeri divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.ASD. // Muhibbî divanı esas alınarak bentlerin son iki mısraı mukayese edilmiştir. Bk. MHD.

bülbül-i gülşeni añma gider o[315] leffāfı

III

ser-i kūyuñda gözüm yaşı aḳup eyledi yol
merḥamet eyle gözüm merdüminüñ yaşı sil
şimdi dīvāne diyü başuna üşdi anuñ il
ey ṭabīb-i dil ü cān ḫastalaruñ derdüni bil
leblerüñ[316] dār-ı şifāsına irem diyü bu dil
giceler[317] ṣubḥa degin vird idinür yā[318] şāfī

IV

şimdi bir dürr-i güher-ġāʾibe dil ṭālib olup
ol hevā-yıla eser yel gibi bād ile yelüp
ṣadef-i baḥr-ı maḥabbet ḫaberin cānda bulup
ʿaşḳ deryāsına baḥrī gibi kendüyi ṣalup
yine ġavvāṣ-ṣıfat baḥr-ı maʿānīye ṭalup
niçe dürler çıḳarup oldum anuñ ṣarrāfı

V

ʿAskerī çekse sitem tīġini ḳaṣduña nigār
itme teʾḫīr işigüñe yüri yüz[ler] süri var
eyle Ferhād gibi cānuñı yolında īṣār
ḫoş dimişdür bu sözi Ḫüsrev-i şīrīn-güftār
ḳanumı içmege geldükçe benüm ḳaṣd-ı nigār[319]
bu Muḥibbī dir aña cān-ile ṣıḥḥā ʿāfī

42

Müseddes-i Muḥyī

---

[313] meclis içre ʿaşḳ eri yanmaġa: meclis-i ʿışḳda cān yaḳmaġa MHD.
[314] Mısrada vezin kusurludr.
[315] o: ol MHD.
[316] leblerüñ: lebleri MHD.
[317] giceler: ḫastadur MHD.
[318] vird idinür yā: virdi bu deryā MHD.
[319] ḳaṣd-ı nigār: ġamze-i dōst MHD.

.---/.---/.---/.---

I

temāşa eyledüm gezdüm serāser mülk-i ʿOs̱mānı
ne şehre uġradumsa sevdi dil bir māh-ı tābānı
didiler geşt idenler Çīn ü Māçīn [ü] Ḫorāsānı
sen olduñ rubʿ-ı meskūnuñ bugün sulṭān-ı ḫūbānı
ḫaber aldum görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı
naẓīrüñ görmedüm işitmedüm ey Yūsuf-ı şānī

II

lebüñ yāḳut-ı aḥmerden dişüñ dürr-i ʿAdenden yeğ
ʿizāruñ berg-i gülden kākülüñ müşg-i Ḫotenden yeğ
miyānuñ mūdan ince ḳāmetüñ serv-i çemenden yeğ
söze gelse zebānuñ ṭūṭī-i şīrīn-süḫandan yeğ
12a
ḫaber aldum görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı
naẓīrüñ görmedük işitmedük ey Yūsuf-ı şānī

III

aḳıtdum ṣu gibi dil gördüğüm serv-i ḫırāmāna
geçürdüm ġoncasın gözden naẓar ḳıldum gülistāna
nice şemʿ-i cemāle per yaḳup mānend-i pervāne
ṣaçı leylālar evṣāfında gūş itdüm çoḳ efsāne
ḫaber aldum görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı
naẓīrüñ görmedüm işitmedüm ey Yūsūf-ı şānī

IV

ġubār-ı ḫāk-i pāyüñ küḥl idinüp nergis-i binā
yoluñda çalḳarup varın olup şūrīde-dil deryā
ṣadā-yı vaṣf-ı ḳaddüñle pür olup ʿālem-i bālā
belālardan vücūd-ı ẕāt-ı pāküñ ṣaḳlasun Mevlā

ḫaber aldum görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı
naẓīrüñ görmedüm işitmedüm ey Yūsūf-ı şānī

V

görüp kāküllerüñ başdan perīşān oldı sünbüller
ruḫuñ şevḳ ile yer yer daġlar yaḳdı ḳaranfüller
oḳur medḥ-i ruḫuñ Muḥyī gibi gülşende bülbüller
ḳulaḳdan ʿāşıḳuñ oldı yaḳasın çāk idüp güller
ḫaber aldım görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı
naẓīrüñ görmedüm işitmedüm ey Yūsūf-ı şānī

43

Müseddes-i Tīġī[320]

.---/.---/.---/.---

I

ne mümkindür ṭurup[321] ol şāhdan yolda selām almaḳ
ne ḳābildür varup vaṣl içün aġzından peyām almaḳ
naṣīb olmadı[322] laʿl-i yārdan ẕevḳ-i müdām almaḳ
olaydı bārī aʿdā raġmına gül gibi cām almaḳ
egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ
bütün dünyā deger ammā ʿadūdan intiḳām almaḳ

II

taḥammül ḳıl cefā vü cevrine aġyār-ı meẕmūmuñ
meṣeldür bu ezelden yirde ḳalmaz āhı maẓlūmuñ
alursın kīnüñi ṣabr eyler iseñ[323] cān-ı maġmūmuñ
bir adı Müntaḳimdür Hażret-i Ḳahhār u Ḳayyūmuñ

12b

[320] TŞ. s.122-123.
[321] ṭurup: urup TŞ.
[322] olmadı:olmaz çü TŞ.
[323] ṣabr eyler iseñ: ṣabr eyle ey dil TŞ.

egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ
bütün dünyādeger ammā ʿadūdan intiḳām almaḳ

III

murādātı ne dem kim itdi Ḳassām-ı ezel ḳısmet
naṣībi oldı erbāb-ı dilüñ ol dem ġam u miḥnet
irişmez gerçi kim taḳdīre taġyīr eyleyüp himmet
zen-i dehre başılmaz merd olan dāʾim çeker ġayret
egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ
bütün dünyā deger ammā ʿadūdan intiḳām almaḳ

IV

şeġāl-i ḥīle-cū şol dem ki nūr-ı[324] Zāl-i devrānı
düşürdi çāh-ı ḳahra eyleyüp mekr ile dostānı
urup cān-ı ʿadūya āh ile bir tīġ-i bürrānı[325]
bu maʿnāyı diyüp ol demde teslīm eylemiş cānı
egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ
bütün dünyā deger ammā ʿadūdan intiḳām almaḳ

V

bekā yoḳdur cihān içinde[326]cümle gerçi[327] fānìdür
ʿadūdan ṣoñra bir dem zindegānī cāvidānīdür
olanlar düşmene ġālib cihānuñ ḳahramānıdur[328]
dimişler Tīġīyā anlar ki dehrüñ ḳām-rānıdur
egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ
bütün dünyā deger ammā ʿadūdan intiḳām almak

44

Müseddes-i Hāşimī[329]

[324] nūr-ı:pūr-ı TŞ.
[325] tīġ-i bürrānı: tīr-i bürrānı TŞ.
[326] içinde: mülkineTŞ.
[327] cümle gerçi: gerçi cümle TŞ.
[328]ḳahramānıdur: pehlevānıdur TŞ.

-.--/-.--/-.--/-.-

I

bī-beḳādur ġāfil olma dehr-i bī-bünyāddan
bir ribāṭ-ı köhnedür ḳalmış Ṣemūd u ʿĀddan
ḳıṣṣa-i İskenderi gör ḥiṣṣe al Şeddāddan
neyledi taḫt-ı Süleymānı suʾāl it bāddan
merḥamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan
kimse maʿmūr olmamışdur bu ḫarāb-ābāddan

II

kimseye raḥm eylemez cellād-ı çarḫ-ı bī-amān
ẓulm ile vīrān ider bir demde niçe ḫānumān
azdur gün başına eylerse ger biñ kerre ḳan
şefḳat itmez eyleseñ biñ kerre derd ile fiġān
13a
merhamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan
kimse maʿmūr olmamışdur bu ḫarāb-ābāddan

III

şāh olup olsañ serīr-i salṭanatda pür-sürūr
olsa emrüñde Süleymān gibi hep vaḥş u ṭuyūr
ʿāḳıbet tīr-i ḳaża idüp seni ehl-i ḳubūr
olısar nāzük tenüñ yerde gedā-yı mār u mūr
merhamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan
kimse maʿmūr olmamışdur bu ḫarāb-ābāddan

IV

vuṣlat ile her kimi bir dem felek ḫandān ider
aġladur bir niçe demler hicr-ile giryān ider
raḫt u baḫtın daġıdup ʿayşı evin tālān ider

[329] Hâşimî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.HD.

ʿ āḳıbet bir gün binā-yı ʿ ömrini vīrān ider
merhamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan
kimse maʿ mūr olmamışdur bu ḫarāb-ābāddan

V

başa ilter kārını devrān gehī ḫoş-ḥāl ider
luṭf ile yüz gösterüp iḳbāl ü istiḳbāl ider
gāh döner ey Hāşimī ḫāke ṣalup pāmāl ider
güne güne ḥāṣılı insāna mekr ü āl ider
merhamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan
kimse maʿ mūr olmamışdur bu ḫarāb-ābāddan

45

Müseddes-i Lemʿī

-.--/-.--/-.--/-.-

I

gūş idüp her cāhil-i dūnuñ sözin çekme elem
pādişāh-ı dehr olursañ da iderler yine ẕem
böyledür böyle ezel aḥvāl-i dehr-i pür-sitem
oḳuyup bu maṭlaʿ -ı ġarrāyı ey dil çekme ġam
dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam
fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem

II

her denī ṭabʿ -ı erāzil meşrebe olma yaḳīn
ṭabʿ ı nāḳış cāhil [ü] nādān ile olma ḳarīn
ṭaʿ n-ı teşnī-i ʿ adūdan olmasun ḳalbüñ ḥazīn
ḫoş dimiş bu maṭlaʿ ı bir şāʿ ir-i sihr-āferīn

13b

dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam
fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem

III

bülbül-āsā gülşen-i kūyuñda yārüñ ḳıl fiġān
tāb ile ol şāh-ı ḥüsni sevdigüñ ḫalḳ-ı cihān
nīk ü bed aʿdāna dirlerse disünler sen hemān
ey dil-i dīvāne it bu maṭlaʿı vird-i zebān
dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam
fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem

IV

dünyede bir şāh-ı ḥüsnüñ bendesi olup dilā
cān u başı rāh-ı ʿaşḳunda anuñ eyle fedā
şeyṭanet idüp ʿadūlar itseler çekme cefā
ḫoş dimiş bu matlaʿı bir şāʿir-i rengīn-edā
dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam
fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem

V

oldı sevdā-yı ġam-ı zülfüñde dil Mecnūn miṯāl
olmazam ṭaʿn-ı ʿadū-yıla o fiʿle pür-melāl
mū-miyānuñ fikri ile cismüm oldı bir-hilāl
vaṣf-ı ḥālüm düşdi ey Lemʿī bu naẓm-ı ḫoş maḳāl
dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam
fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem

46

Müseddes-i Cinānī[330]

--. /.--. /.- -. /.- -

I

ḫalḳuñ ne ʿaceb ḥikmet olur ʿaḳl[331] ile ḥalli

[330] CİD. s.278-279.

her ḥāle münāsib görinür cümle maḥalli
eyler kimisi fikr-i teraḳḳī vü teʿallī
gelmiş kimine ʿālem-i süflīde tesellī
ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī
her şaḫṣı[332] birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

II

olmış kimisi cümle cihān mülkine sulṭān
başında ġam-i ṭanṭana-i şevket ü dīvān
ammā kiminüñ ḳudreti yoḳ müflis ü ḥayrān[333]
her birisi ḥālince yine ḫurrem ü ḫandān

14a

ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī
her şeyi birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

III[334]

olmış kimisi mīr ü kimi şaḥne vü ḳādī
ġavġası olur derd ü belā-yı müteḳādī
ṣorarsañ yine aḥvālini[335]müstaḳbel ü māżī
her bir kişi[336] ḥālinden olur şākir ü rāżı
ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī
her şeyi birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

IV

geymiş kimisi cāme-i zer-beft [ü] zer-endūd
peşmine geyüp kimi gezer faḳr ile merdūd
ḫırmān iledür kimisi de[337] vāṣıl-ı maḳṣūd

---

[331]ʿaḳl: ʿaḳd CİD.
[332] Mecmuadaki müseddesin her bendinin mütekerrir mısraında ‘‘şaḫṣı’’ şeklinde geçen bu sözcük divan neşrinde‘‘şeyʾi’’ şeklindedir. Bk.CİD.
[333]ḫayrān:ʿuryān CİD.
[334] Divan neşrinde 3. ve 4. bend takdim-tehirlidir. Bk.CİD.
[335]ṣorarsañ yine aḫvālini:līkin ṣorar olsañ yine CİD.
[336] bir kişi: birisi CİD.
[337]kimisi de: kimi kimi CİD.

ḥikmet bu ki her biri yine ḥāline[338] ḫoşnūd
ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī
her şeyi birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

V

erbāb-ı ġınā devlet-i[339] iḳbāl ile maġrūr
aṣḥāb-ı hüner fażl u kemālāt ile meşhūr[340]
zühhād[341] Cinānī ḥarem ü[342] cennet ile ḥūr
ʿuşşāḳa ṣadā-yı ney [ü] āvāze-i ṭanbūr
ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī
her şeyi birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

47

Müseddes-i Āzerī

.---/.---/.---/.---

I

göñüller ṣayd iden yārüñ ṣaçı müşgīn-kemend olsa
iki gīsūları cāna birer zincīr-bend olsa
getürse ṭūṭi-i ṭabʿ-ı maḳāle laʿl-ḳand olsa
dil alsa dil-rubālıḳ itse dāʾim dil-pesend olsa
söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa
peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa

II

ḥayāt-efzā söziyle eylese ʿāşıḳları iḥyā
ḳılurdı bir nefesde nice maḫzūnı ferah-peymā
ḳulūba [cān] baġışlardı olurdı ʿāfiyet-baḫşā

[338] ‘‘yine’’ve ‘‘ḫāline’’ sözcükleri mecmuada takdim-tehirlidir. Vezin gereği divan neşri esas alınmıştır. Bk. CİD.
[339] devlet-i iḳbāl: devlet ü iḳbāl CİD.
[340] meşhūr: mesrūr CİD.
[341] zühhād:zühhāda CİD.
[342] ḥarem ü:ḥarem-i CİD.

ider[di] her kelāmı dilde yüz biñ derdi nā-peydā

14b

söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa

peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa

III

ölince kimse yād itmezdi hergiz özge dildārı

olurdı germ gün günden metāʿ-ı ḥüsn bāzārı

bahā olmazdı yüz biñ cān u dil olsa ḫarīdārı

nice mihr-i cihān-ārā degerdi māh-ı ruḫsārı

söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa

peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa

IV

[olu]rdı ʿāşḳı ile herkesüñ rüsvā-yı aḥvāli

[olurd]ı ʿāşıḳ u ṣādıḳ hezārān fārigü'l-bāli

idüp taḫṣīṣ vaṣf-ı ḥüsnüne rūz [u] meh ü sāli

olurdı niçe Ḥassān gibi siḥr-āmīz dellālı

söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa

peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa

V

inansa Āzerī ʿarż-ı niyāza iʿtimād itse

cefālar itmese ʿuşşāḳı iḥsān ile yād itse

vefā resmin çıḳarsa ʿāleme luṭf ile dād itse

hezārān nüktelerle ḫāṭır-ı maḥzūnı şād itse

söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa

peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa

48

Terkīb-i Bend-i Maḥvī

..--/..--/..--/..-

I

eyledüñ bir nigeh-i nāz ile bīmār beni
zülf-i pür-çīn-i ḳażā bende giriftār beni
ārzū-yı elem-i ʿaşḳuñ ile yār beni
heves-i vaṣl-ı ġam-ı ʿaşḳa sezāvār beni
sergüzeşti dil-i bī-tāba ḥikāyet güçdür
senden ey şūḫ-ı cihān ʿacz u şikāyet güçdür

II

çāk çāk idi dilüm ḫançer-i āzāruñ ile
şevḳ şevḳ idi göñül leẕẕet-i güftāruñ ile
sīne-ber-sīne idüm ġamze-i ḫūn-ḫˇāruñ ile
güft ü gū eyler idüm çeşm-i sitem-kāruñ ile
15a
şimdi sen iller ile ẕevḳ u ṣafā itmedesin
dil-i sevdāzedeye cevr ü cefā itmedesin

III

dil-i sevdāzede biñ cān ile meftūn mı degül
ʿişve-i dil siyehüñ māye-i efsūn mı degül
zülfüñi yād idenüñ şöhreti Mecnūn mı degül
saña ʿāşıḳ olanuñ ḥāli diger-gūn mı degül
ey büt-i dil-şikenüm resm-i maḥabbet bu mıdur
gülbin-i nevber-i gülzār-ı ḥaḳīḳat bu mıdur

IV

saña bīgāne iken bir ḫarı dem-sāz itdüñ
gāh ʿaşḳ ile gehī nāz ile iʿzāz itdüñ
sebeb-i ḫande iken ʿāleme mümtāẕ itdüñ
ḫāk-i pāyüñ olana ḫande idüp nāz itdüñ
bu ḳadar nāz u ʿitāb ʿāşıḳa her gāh neden

her ḫār-ı bī-ḫırede şīve vü dil-ḫˇāh neden

V

saña bīgāne olup ʿāşıḳ-ı dīvānelerüñ
ġayr-ı şemʿüñ olalar zīnet-i pervānelerüñ
kār-ger olmaz olur ġamze-i mestānelerüñ
sebeb-i ḫande olur şīve-i şāhānelerüñ
ḥaẕer it ʿāşıḳıña cevr ü cefādan ḥaẕer it
pertev-i āyine-i şuʿle-nümādan ḥaẕer it

VI

bunca yıldır ki senüñ ʿāşıḳ-ı nālānuñ olam
bülbül-i naġme-zen-i ġonce-i bostānuñ olam
nā-murād-ı dil olam bende-i fermānuñ olam
hīç mümkin mi senüñ münkir-i iḥsānuñ olam
dil-i Maḥvīye baḳup ben de ferāġat idemem
ġayrı şūḫuñ elem-i ʿaşḳuna ṭāḳāt idemem

49

Taḫmīs-i[343] Zihnī-i Ġazel-i Bāḳī

.---/.---/.---/.---

I

teʿālallāh nedür bu ḥüsn-i dil-keş çehre-i zībā
ne maṭlaʿdan ṭulūʿ itdi ʿaceb ol ṭalʿat-i ġarrā
nedür bu ġonce-i ḫandān nedür bu nergis-i şehlā
nedür bu ḫandeler bu şīveler bu nāz u istiġnā
nedür bu ʿişveler bu cilveler bu ḳāmet-i bālā

15b

II

[343] Mecmuada müseddes olarak yazılan bu şiir bir tahmis örneğidir.

hevā-yı ḳadd-i mevzūnuñ aḳıtdı dīdeden cūlar
ḫayāl-i laʿlüñ ile oldı ḳan gözden aḳan ṣular
beni öldürmege yetmez midi ol iki gīsūlar
nedür bu ʿārıż u ḫadd ü nedür bu çeşm ü ebrūlar
nedür bu ḫāl-i ʿanber-bū nedür bu ḥabbetü’s-sevdā

III

uzanur şāneden ruḫsāruñ üzre dem-be-dem kākül
ne kāfirdür göre ḳor muṣḥaf üstine ḳadem kākül
yeridür ger yedi başlu bir ejderdür disem kākül
nedür bu pīç ü pīç ü çīn çīn ü ḫam-be-ḫam kākül
nedür bu ṭurralar bu ḥalḳa ḥalḳa zülf-i müşgāsā

IV

düşelden lüṭfuña maẓhar senüñ erbāb-ı dīrīneñ
nedür yā ʿāşıḳ-ı bīçāreñe bu ḫışm ile kīneñ
meded çıḳsun beyāża görelüm ṭut ḳarşu āyīneñ
miyānuñ rişte-i cān mı gümiş āyīne mi sīneñ
bināgūşuñla mengūşuñ gül ile jāledür gūyā

V

yoluñda tīġ-veş Zihnī senüñ yek-dil muvāfıḳdur
ne mümkindür ki cevrüñden döne ʿaşḳuñda ṣādıḳdur
disem vaṣluñ ʿināyet ḳıl iderseñ daḫı lāyıḳdur
vefā ummaz cefādan yüz çevürmez Bāḳī ʿāşıḳdur
niyāz itmek aña cānā yaraşur saña istiġnā

50

Müseddes-i Ālī

..--/..--/..--/..-

I

yine nakkāş-ı ezel naḳş-ı ruḫuñ sāde ḳodı
yüzüñe ḳarşu göñül murġını feryāda ḳodı
beni göz yaşı gibi bir ulu deryāda ḳodı
seni cān gülşenine serv-veş āzāde ḳodı
kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı

II

n’ola yoluñda çekersem elem ü derd ü ġamı
dünyede kimse mi var çekmeye işbu elemi
hele sen ẕevḳ u ṣafā-yıla süre ṭur bu demi
ki ezel kātibi bu resme çeküpdür ḳalemi
16a
kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı

III

işigüñ yaṣlanuben ider idüm derd ile zār
ṣaḳınırdum ki ẓafer eylemeye sen güle ḫār
dehenüñ fikri ile oldı cihān başuma dar
saña gülmek ṣanemā aġlamaḳ oldı baña kār
kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı

IV

n’ola aġlarsa gözüm gül gibi sen gül ṣanemā
yeridür bülbül-i dil eylese ġulġul ṣanemā
ola bezmüñde gözüm sāġar-ı pür-mül ṣanemā
seni gül ḳıldı beni sen güle bülbül ṣanemā
kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı

V

göreli sen güli dīdem gibi ḳan oldu yürek
göge yer yer dikilür āh-ı duḫānumla derek
ḥāl-i Ālīye naẓar eyle gel ey ḳatı yürek
beni aġlatma didüm didi o dilber gülerek
kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı
güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı

51

Müseddes-i Raḥmī[344]

..--/.-.-/..-

I

irmedin[345] vuṣlat-ı nigāra daḫı
bitmeden[346] sīnemizde yāre daḫı
devr idelden meh [ü] sitāre daḫı
dönmedi çarḫ bir ḳarāra daḫı
fülk-i dil çıḳmadın[347] kenāra daḫı
rūzgār atdı bir diyāra daḫı

II[348]

baḥr-ı ʿummān olup aḳar yaşum
mevc-i ḥayret durur iki ḳaşum
döndi gird-āba çeşm-i ḫūn-pāşum
ġam yimem Ḫıżr olursa yoldaşum

16b

fülk-i dil çıḳmadın kenāra daḫı
rūzgār atdı bir diyāra daḫı

[344]RHD. s.296-297-298.
[345] irmedin: irmeden RHD.
[346] bitmeden: bitmedi RHD.
[347] çıḳmadın: çıḳmadan RHD.
[348] Bu bend divan neşrinde 3. bend olarak geçmektedir. Bk.RHD.

III[349]

göñlüm ednā iken turāb gibi
ḳadrüm aʿlādur āftāb gibi
yārlardan kim[350] uçdı āb gibi
düşdi deryālara habāb gibi
fülk-i dil çıkmadın kenāra daḫı
rūzgār atdı bir diyāra daḫı

IV

yār içün irdi[351] üstüme aġyār
bir müselmāna nitekim küffār
ġarḳ olup baḥr-ı ʿaşḳa āḫir-i kār
ḥūt-ı ġam ḳūt idindi Yūnus-vār
fülk-i dil çıkmadın kenāra daḫı
rūzgār atdı bir diyāra daḫı

V

düşdi gird-āb-ı ʿaşḳa keştī-i ten
anda mellāḥ açamaz yelken
Raḥmiyā lengerüñ gözet hele sen
iregör sāḥiline saġ u esen
fülk-i dil çıḳmadın kenāra daḫı
rūzgār atdı bir diyāra daḫı

52

Müseddes-i Nāmī[352]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

[349] Bu bend divan neşrinde 2.bend olarak geçmektedir. Bk.RHD.
[350] kim: geh RHD.
[351] irdi: üşdi RHD.
[352] Nâmî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.NAMD.

şehsüvār-ı ʿarṣa-i ḥüsnüm bugün meydan benüm
ṭop [u] çevgānum durur şimdi meh-i tābān benüm
ḳullarumdan ṣayılur bay u gedā sulṭān benüm
ger süvār olsam rikābumda yürür ḫūbān benüm
yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm
pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm

II

ʿaḳlı gitdi kim ki gördi şīve-i reftārumı
aḳdı göñli ṣu gibi seyr eyleyen dīdārumı
ḳalmadı nuṭḳa mecāli işiden güftārumı
her kişi ġāyetde taḥsīn eyledi eṭvārumı
17a
yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm
pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm

III

ḥüsn-i behcet kimseye virilmedi illā baña
vechi var dinse güzeller içre müsteṣna baña
var mıdur iḳlīm-i ḥüsn içre ʿaceb hem-tā baña
ʿāşıḳ-ı dīvāne olmışdur bütün dünyā baña
yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm
pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm

IV

aḳıdur ṣu gibi göñlin ḳadd-i dil-cūmı gören
ya gibi ḳaddi dü-tā olmaz mı ebrūmı gören
ṭaġlara düşse ʿaceb mi cism-i nikūmı gören
ṣoyınup abdāl olur bir kerre pehlūmı gören
yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm
pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm

V

var mı bir kimse baña ʿālemde ṭālib olmaya
yā ayaġum öpmege cān ile rāġıb olmaya
bāña hīç Nāmī gibi yār ü muṣāḥib olmaya
ḳullarum çoḳdur velī andan münāsib olmaya
yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm
pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm

53

Tesdīs

..--/..--/..--/..-

I

alma āh-ı dil-i ʿuşşāḳı şehā eyle ḥazer
ser-i kūyuñda görüp itme şitāb ile güẕer
dime ḳapumda nedür bunça gedā-yı aḥḳar
terk-i tecrīd yarar meşrebi ṣāfī diller
itme dervīş-i ʿabā-pūşa ḥaḳāretle naẓar
o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

II

bu Işıḳdur bu Ḳalender dime bu Ḥayderīdür
kimisi Mevlevī ḫalḳuñ kimisi Caʿferīdür
Gülşenī ḫānḳahınuñ kimi ḫāk-i deridür
her biri kisve çeker faḳr u fenā serveridür

17b

itme dervīş-i ʿabā-pūşa ḥaḳāretle naẓar
o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

III

ḳalb-i dervīşe ki esrār-ı cihān mülhemdür
Ḥaḳ-şināş ehl-i dil ʿārifler ile hem-demdür

ḥarem-ı vaḥdete bīgāne degül maḥremdür
kimisi Ḫażret-i Monlā kimisi Edhemdür
itme dervīş-i ʿabā-pūşe ḥaḳāretle naẓar
o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

IV

ṭaʿn u ṭanz eyleme dervīş-i nemed-pūşlara
cezbe-i ḥālet-i ʿaşḳ ile o medhūşlara
münkirüñ sözlerini ḳoymadılar gūşlara
kim ulaşdı nefese uġradı ḫāmūşlara
itme dervīş-i ʿabā-pūşe ḥaḳāretle naẓar
o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

V

ḳılma erbāb-ı ḫarābātdan istinkāfı
ḫırḳası gerçi mey-ālūde vü ḳalbi ṣāfi
vardur ol ṭāʾifenüñ ḫāli degül eşrāfı
kimi Behlül-i zamāne kimi Bişr-i Ḥāfī
itme dervīş-i ʿabā-pūşe ḥaḳāretle naẓar
o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

VI

idüp iḥsān ile şermende gedā ṭāʾifesin
hem-dem ü mūnisüñ eyle fuḳarā ṭāʾifesin
ḳılma taʿyīb bürehne budalā ṭāʾifesin
sūʾ-i ẓan itme görüp ehl-i fenā ṭāʾifesin
itme dervīş-i ʿabā-pūşe ḥaḳāretle naẓar
o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

54

Müseddes-i Sāʿī

--. /.--. /.- -. /.- -

I

ʿālemde ṣafā seyr-i ruḫ-ı yāri bilürsin
ġam gelse sebeb ḥīle-i aġyārı bilürsin
māʿil saña ol şūḫ-ı cefākārı bilürsin
kec-revlik ider çarḫ-ı sitemkārı bilürsin

18a

ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin
ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin

II

meclisde elin öpmege ibrām idemezsin
ayaġuna yüz sürmege iḳdām idemezsin
bir an yüzini görmeseñ ārām idemezsin
nāmeyle daḫı ḥāliñi iʿlām idemezsin
ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin
ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin

III

iller seni añlar ki gelüp ʿālem idersin
mey nūş idüben şevḳ ile defʿ-i ġam idersin
maḫzūn-dil iken ḫāṭıruñı ḫürrem idersin
añduḳca ruḫın dīdelerüñ pür-nem idersin
ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin
ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin

IV

ṣoldı elem-i ḫār ile ḥayfā gül-i ālüñ
āşüftesisin bir şeh-i iḳlīm-i cemālüñ
lāyıḳ mı cefā ide gelüp ṣormaya ḥālüñ
bīmār olalı ḳalmadı reftāra mecālüñ
ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin

ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin

V

gülşende açılsa ḳaçan ol ġonce-i zībā
feryād u fiġān eylese her bülbül-i gūyā
ey Sāʿī-i dil-ḫaste idüp rāzuñı ifşā
ṣanursın ola cümle muḳayyed saña dünyā
ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin
ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin

55

Müseddes-i Cinānī[353]

.---/.---/.---/.---

I

ne dilberde bir iki mübtelā ile ḳanāʿat var[354]
ne bu gerdūn-ı dūn-perverde aġyāra nihayet var
ne bende iḫtimāl-i terk ü imkān-ı ferāġat var
ne tende tāb-ı hicrāna taḥammül ṣabr u ṭāḳat var
18b
ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var
ne peyvend-i taʿalluḳ ḳaṭʿına ḫāṭırda ruḫṣat var

II

görüp ol bī-vefāyı ḳavl iderken ġayr ile pinhān
taʿalluḳ fikrini[355] tarḥ itdi ḫāṭırdan dil-i nālān
peşīmān itdi anı şimdi ammā miḥnet-i hicrān
ḳalup ḥayretde oldum ara yirde zār u ser-gerdān
ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var
ne peyvend-i taʿalluḳ ḳaṭʿına ḫāṭırda ruḫṣat var

[353] CİD. s. 301-302.
[354] Mısra divanda ‘‘ne meyl-i keşret-i ʿuşşāḳa dilberde ḳanāʿat var ’’şeklindedir. Bk.CİD.
[355] fikrini: resmini CİD.

III[356]

ḳarīb oldı raḳībe şimdi[357] benden ictināb üzre
ḳoyup gitti dil-i şūrīde-ḥāli ıżṭırāb üzre
gehī reşk ile geh hicr āteşiyle teff ü tāb üzre
cihānda[358] ḥāṣılı bī-çāre ḳaldum inḳılāb üzre
ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var
ne peyvend-i taʿalluḳ ḳatʿına ḫāṭırda ruḫṣat var

IV

ʿadūyı ol gül-i ter vaṣl ile dāʾim ḳılur ḫurrem
velī ḫār-ı elem nālān ider bülbül-ṣıfat muḥkem
velī[359] derd-i firāḳa çāre yoḳ ṣabr itmege her[360] dem
bu iki[361] müşkilüñ fikrinde ḳaldum n'eyleyem bilmem
ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var
ne peyvend-i taʿalluḳ ḳatʿına ḫāṭırda ruḫṣat var

V

Cinānī niçe gündür firḳat-i dildār ile zārem
belā küncinde ḳaldum bister-i miḥnetde bīmārem
cefā-yı yār u cevr-i taʿn-ı aġyār ile efkārem
bu efkār[362] ile her şeb ṣubḥa dek bī-ḫāʾb u bī-dārem
ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var
ne peyvend-i taʿalluḳ ḳatʿına ḫāṭırda ruḫṣat var

56

Taḫmīs-i ʿAhdī-i Ġazel-i İsḥaḳ[363]

---

[356] Bu bend divan neşrinde 4.sıradadır. Bk.CİD.
[357] şimdi: yār CİD.
[358] cihānda: efendüm CİD.
[359] velī: yine CİD.
[360] her: bir CİD.
[361] iki: kār-ı CİD.
[362] efkār: eẕkār CİD.
[363] AHD. s.52-53.

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

I

yine sevdi dil-i dīvāne bir şūḫ-ı sitem-kārı
ḥalāl olsun içerse ḳanumı şol çeşm-i ḫūn-ḫˇārı
beni yād eyledi dilber alup yanına aġyārı
baña[364] her dem söger yārüñ leb-i laʿl-i şeker-bārı
kim acırdı anı emmiş[365] ya öpmüş olsavuz bārī

19a

II

düşelden bezm-i cān içre ḫayāl-i şemʿ-i ruḫsāruñ
olupdur bu dil-i dīvāne[366] cān ile ḫarīdāruñ
beni öldürmege ḳaṣd eyler ol zülf-i siyeh-kāruñ
dil ü cān ise maḳṣūduñ biri yetmez mi bunlaruñ
behey kāfir iki yerden ḳuşanmaḳ ne ki zünnārı

III

bizümle irteye cānān idüpdür vaʿde-i vuṣlat
dirīġā intihāsına irişmez bu şeb-i fürḳat
dilā ger vaṣl-ı dil-dāra iresin[367] el virüp furṣat
nigārı sīne-ber-sīne der-āġūş itmedür ṣoḥbet
ne minnet būseye ol ḫod olupdur[368] aġzı iḳrarı

IV

dil-i maḫzūnumı deşt-i belāya ṣalmaḳ istermiş
beni ṭarḥ eyleyüp yanuñda tenhā ḳalmaḳ istermiş
raḳīb-i bed-liḳā vaṣluñ metāʿın almaḳ istermiş
gözüm izüñ tozını naḳd-i cāna almak istermiş

[364] baña: bize AHD.
[365] emmiş: emsek AHD.
[366] Dil-i dīvāne: dil-i pervāne AHD.
[367] iresin: irersen AHD.
[368] olupdur: muḳarrer AHD.

ḳo ḫayr itsün begüm senden yañadur bozma bāzārı

V

senüñ ʿaşḳuñdan el çekmek eşeddür küfr-i muṭlaḳdan
baña laʿl-i lebüñ rāciḥdurur cām-ı muravvaḳdan
el açup rūz [u] şeb dāʾim duʿāmız bu durur Ḥaḳdan
bizi tīrüñ ḫalāṣ itse götürse gelse ṭopraḳdan
geçüpdür cānuma her dem aña yalvārı yalvārı

VI

düşüp dil baḥr-ı efkāra bu ʿaḳl-i pāy-mālümle
aradum ʿālemi ḫayrān ḳaluben[369] pür-melālümle
kimesne bulmadum tartam ki sen[370] Yūsuf-cemālümle
senüñle māhı[371] vezn itdüm terāzū-yı ḫayālümle
öbür cānib[372] göge aġdı ḳo maʿlūm oldı miḳdārı

VII

ʿaceb mi ʿAhdiyā dilber saña ʿarż eylese Ḫallāḳ[373]
mülāyimdür anuñ laʿlin emüpdür cümle-i ʿuşşāḳ
dimişdür āfitāb-ı naẓma olan maṭlaʿ-ı āfāḳ
güzellerden birer būse alurdı[374] şiʿrine İsḥāḳ
anuñçün böyle ṭatludur anuñ ebyāt [ü] eşʿārı

19b

57

Taḫmīs-i Beyānī-i Ġazel-i Rāmī[375]

.---/.---/.---/.---

[369] ḫayrān ḳaluben: mīzān-ı ḳalb-i AHD.
[370] tartam ki sen: ki sen gibi AHD.
[371] senüñle māhı: seni māh ile AHD.
[372] cānib: yanı AHD.
[373] Ḫallaḳ: aḫlaḳ AHD.
[374] alurdı: alur her AHD.
[375] Bu şiire Beyânî divanında rastlanmamıştır. Bk.BD. // Tahmis edilen gazel de Râmî divanında mevcut değildir. Bk.RMD.

I

görenler sen melek-sīmāyı cāna ḥūrdur dirler
yüzüñ nūr-ı tecellīdür mekānuñ Ṭūrdur dirler
bu elde muʿciz-i Mūsā gibi meşhūrdur dirler
yed-i beyżāñı seyrān eyleyenler nūrdur dirler
baḳanlar sīneñe āyīne-i billūrdur dirler

II

ḳomadı dil-şikeste ol tabībim ḳıldı tīmārı
tenin cismüme yaḳı urdı yaḳdı ḳalb-i aġyārı
ḥasedden def gibi gögsün döger ney-veş ḳılur zārı
görenler sīne-i mecrūhum üzre sīne-i yāri
ṣarılmış yārede ṣan merhem-i kāfurdur dirler

III

felekde geşt idüp devr eyledüñ dünyāyı ser-tā-pā
cihānda ḳalmamışdur başımuzdan geçmedik ġavġā
ḳomazduḳ azucuḳ elden ayaġı bir zamān aṣla
ḫarābāt-ı muġāna gerçi çoḳdan varmaduḳ ammā
işitdük hep varanlardan anı maʿmūrdur dirler

IV

vefā idüp saña nerm oldı gibi ol dil-i sengīn
zehī baḫt u şeref ẕi-ṭāliʿ-i ferḫundedür taḫsīn
yüzüñ pister ḳoluñı ḫˇāb-gehde eyleyüp bālīn
gice vuṣlatda mıyduñ yār ile ey ʿāşıḳ-ı miskīn
seḥerde ṭuş olanlar saña ki mesrūrdur dirler

V

Beyānī bāde-i nāba muʿādil var mı keyfiyyet
ḥayāt ābı gibi virür ölümlüsine ol ṣıḥḥat

ʿaceb ḥikmet degül mi gūş ḳıl kim bundadur ṣoḥbet
ḫarābātīlıġ-ile şöyle Rāmī bulmuşuz şöhret
ḳażā-yıla olursak ḫasta da maḥmūrdur dirler

58

Müseddes-i Meylī

.---/.---/.---/.---

I

saña lāyıḳ mıdur ṣalmaḳ beni ferdāya sulṭānum
revā mıdur gülünç itmek ḳamu aʿdāya sulṭānum
iderken luṭflar aʿlā ile ednāya sulṭānum
beni ḳahruñla rüsvā eyledüñ dünyāya sulṭānum
20a
neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

II

cemāl-i bā-kemālüñ göricek derd ile āh itdüm
seni dil mülkine bād-ı naẓarda pādişāh itdüm
ṭutalum kim yüzüñe ṭoġrı bir kerre nigāh itdüm
yüzüme baḳmaz olduñ dostum ben ne günāh itdüm
neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

III

baña nā-ḥaḳ yire ey bī-vefā çoḳ ẓulm idersin sen
firāḳuñla ḥarīḳ-i āteş-i ḥırmān olupdur ten
çekildüñ nemden incindüñ benüm hīç bilmezem nemden
ḳaçup vażʿ-ı muḫālifden rıżāñı gözler iken ben
neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

IV

ḥaẕer ḳıl yirde ḳalmaz ʿāşıḳuñ āh-ı seḥer-gāhı
dirīġ itme nigāhı dostum ben bendeden gāhī
suçum varmışsa bāri ey melāḥat mülkinüñ māhı
günāhum ʿāşıḳ oldıġumdur ancaḳ saña vallāhi
neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

V

eger nāz ile şīveyse yiter ey dilber-i raʿnā
eger cevr ü cefā ise nihāyet yoḳ mıdur cānā
ġam-ı hicrānuñ itdi Meylī[yi] ʿālemlere rüsvā
güzel gel barışalum bāḳī ḳalmaz kimseye dünyā
neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum
nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum

59

Müseddes-i Hātifī

..--/..--/..--/..-

I

ey benüm burc-ı melāḥatde meh-i tābānum
raʿd-veş gök yüzüni ṭutdı yine efġānum
niçe bir yaş döke bu dīde-i ḫūn-efşānum
aldı ġam āteşi bu dūd-ı dil-i büryānum
20b
a benüm ḥüsn serīrinde şeh-i ḫūbānum
niçe bir olmaya taʿmīr dil-i vīrānum

II

niçe bir bize cefā ola vü aġyāra vefā

niçe bir ġayrıya luṭf eyleyesin bize eẕā
niçe bir hem-demimüz eyleyesin derd ü ʿanā
niçe bir aġladasun bendeñi her ṣubḥ u mesā
hīç düşer mi saña ey dilber-i ʿālī-şānum
başuma yaġdurasın tīr-i belā sulṭānum

III

kendüñi hem-dem-i aġyār idesin lāyıḳ mı
hem-nişīnüñ gül iken ḫār idesin lāyıḳ mı
bülbülüñ ey yüzi gül zār idesin lāyıḳ mı
yerümüz firḳat ile tār idesin lāyıḳ mı
āh kim odlara yandı ġam odıyla cānum
kime feryād ideyim derd-i dilümden ḫanum

IV

geçme aġyār ile luṭf eyle benüm yanumdan
geçürürsin beni ḳorḳum budurur cānumdan
ḳuluñ umar mı idem hīç bunı sulṭānumdan
ḫalḳ-ı ʿālem uyumaz giceler efġānumdan
luṭf idüp ney gibi iñletme beni sulṭānum
yoluña gelmesün eşküm gibi dökme ḳanum

V

Hātifī bendeñüñ itme işini nāle vü āh
neye dek ẓulm idesin bir gün esirge beni şāh
luṭf idüp ʿayn-ı ʿināyetle baña eyle nigāh
dostum ẕerre ḳadar itdüm ise cürm ü günāh
tīġ-i hicrüñ ile çāk eyle ten-i bī-cānum
ḫançer-i ġamzeñ ile yire dökülsün ḳanum

60

Müseddes-i ʿİlmī[376]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

şehr zīnet buldı maʿmūr oldı hep vīrāneler
başladı mestāne reftār itmege cānāneler
ʿayş u ʿişret oldı yer yer yüridi peymāneler
hāy u hūy-ı mest ile güm güm öter kāşāneler

21a

ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler
velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler

II

müjde-i mey eyledi rindānı ḫaylī şādumān
müjdegānī virdiler hep câme vü tācı hemān
ortada ʿüryān ṭoluları yüridi çoḳ zamān
şevḳle bu maṭlaʿı oḳurdı bir rind-i cihān
ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler
velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler

III

nev-bahār oldı şükūfeyle bezendi bezm [ü] bāġ
diñmesün meclisde muṭrib düşmesün elden ayāġ
sāḳī-i gül-çehreler şevḳ ile yaḳsun tāze dāġ
şāhımuz virdi icāzet bādeye gitdi yasaġ
ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler
velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler

IV

bir dem oldı ki cināna döndi gülzār-ı cihān
gördiler virdi bugün firdevs-i aʿlādan nişān

[376] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. İLD.

ḥūrilerle ḫūblar eyler çemenlerde çemān
bu ṣafādan mest olup feryād iderler ʿāşıḳān
ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler
velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler

V

ʿİlmiyā ʿālem ayaġ üzre ṣafāda kām-kār
ṭurma ʿālem ide gör ʿālem degildür ber-ḳarār
kimisin gördüm nigār ile ider seyr-i kenār
bāde-nūş olmış kimi derd ile eyler āh u zār
ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler
velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler

61

Müseddes-i Naḳşī

.---/.---/.---/.---

I

liyāḳāt olmayınca ṣadre geçmek key ḳabāḥatdür
ḳabāḥāt nidügin fehm itmemek ʿayn-ı sefāhatdür
sefāhat vażʿ-ı nā-hemvār ile ʿarż-ı vecāhatdür
vecāhat cübbe vü destār-ı şöhretden ʿibāretdür

21b

miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür
biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür

II

ider mi ḫadd-i ẕātunda tecāvüz ʿārif-i kāmil
kemāle irmeyince baḥṣ-ı ʿilm ider mi hīç kāmil
faẓīlet herkesüñ miḳdārını bilmekdür el-ḥāṣıl
ḥuṣūli mümkin olmayan ricāyı eylemez ʿāḳil
miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür

biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür

III

fenā cāmın görüp ayaḳda ḳalmaz cürʿa-veş dānā
olur dānāda lābüd neşve-i dānişle bir maʿnā
bu maʿnādan netīce ẓāhirā āṣārıdur ammā
çıkar ammā cevāb ile suʾāl olsa nice fetvā
miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür
biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür

IV

taḥayyür baḥrinüñ gird-ābına düşmüş ḳamu ʿālem
bu ʿālemde şināverlik idüp çalışmada her dem
dem olmaz kim ṣafānuñ āḫirinde olmaya bir ġam
ġam u şādī beni ādem içinde geldiler tevʾem
miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür
biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür

V

misāfir ḫānedür dār-ı fenā lābüdd ḳonan göçdi
göçünce bi'z-żarūrī niçe dürlü vādiler geçdi
geçenler var ise ḳatʿ-ı menāzil nidügin seçdi
seçildi Naḳşī-i dāʿī bu yolda cān gözin açdı
miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür
biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür

62

Taḫmīs-i Cemālī-i Ġazel-i Fużūlī

.---/.---/.---/.---

I

maḥabbet baḥrine düşdüm başumda mevc-i miḥnet var

selāmet yaḳasın geçdim benümçün çoḳ melāmet var
dil ü cān ile aġyāra ḳapuñda ḫaylī raġbet var
yoluñda cān virem kimi derūnumda ʿalāmet var
şehīd-i tīġ-i ʿaşḳ olmaġa göñlümde şehādet var

22a

II

ḫayāl-i ḫāl-i ḫaddüñle uçupdur dīdeden uyḫu
perīşān ḳıldı aḥvālüm benüm ol sünbül-i gül-bū
hezārān āḥ u zār itdi gül-i ruḫsārıña ḳarşu
döküldi gözlerüm yaşı naẓar ḳılmaduñ ey mehrū
düşüpdür yıldızum beñzer sitāremde nuḥūset var

III

ḫam oldı ḳāmetüm şol deñlü çekdüm cevr-i gerdūnı
dirīġā raḥm idüp şād itmedüñ bir dem bu maḥzūnı
ṭaşup başdan bulandurdı sirişküm cūy-ı ceyhūnı
beni gel öldürüp ḳurtar belādan bāri ey ḫūnī
ne sende merḥamet şefḳat ne bende ṣabr u ṭāḳat var

IV

başum kesseñ baña senden kesilmek yoḳdurur ḳaṭʿā
ḳomaz dāmān-ı luṭfuñ elden ey meh-rū dil-i şeydā
ayaḳladı beni ġam destgīrüm olmaduñ cānā
efendüm pādişāhum ben kime varup idem şekvā
baña çoḳ cevr ü ẓulm itdüñ saña senden şikāyet var

V

Cemālī mest-i ʿaşḳ oldı anıñçün cān fedā eyler
metāʿ-ı vaṣluñı naḳd-i ḥayāt ile ricā eyler
meṣeldür bāde insānı begüm ehl-i seḫā eyler
gedāyı ʿāleme sulṭān vü sulṭānı gedā eyler

şarāb-ı laʿl-i dilberde Fużūlī özge ḥālet var

63

Taḫmīs-i Vaḥdetī[377]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

vāḳıf-ı esrār olan insānı her cān añlamaz
ṣūret-i maʿnā[378] nedür peydā vü pinhān añlamaz
dilberüñ māhiyetini dīv-i nādān añlamaz
rūḥ-ı insān neydügin her ṭabʿ-ı ḥayvān añlamaz
yaʿni nūr-ı Aḥmedi Būcehl [ü] Mervān añlamaz

II

bağlayup[379] zünnār-ı inkārın[380] beline ol şaḳī
göz göre setr eylemek ister vücūd-ı muṭlaḳı
gözlerinde nūr[381] yoḳdur göremez sırr-ı Haḳı
Muṣḥaf-ı ruḫsāruña īmān getürmezmiş faḳı
öldürüñ şol[382] cāhili kim ḳadr-i Ḳur'ān añlamaz

22b

III

ʿaşḳ ile yanan bilür mihr ü maḥabbet nārını
her nefes ol nār ile görür bu ʿālem varını
seyr ider bil her ne yüzden olur ise yārini
münkere ʿarż eyleme anuñ güzel dīdārını
ḫod bilürsin ṣūret-i Raḥmānı şeyṭān añlamaz

[377]VD. s.20-21.
[378]ṣūret-i maʿnā: ṣūret ü maʿnā VD.
[379] bağlayup: bağladı VD.
[380]zünnār-ı inkārın: inkār zünnārı VD.
[381] gözlerinde nūr: gözlerinüñ nūrı VD.
[382]şol: ol VD.

IV

mebḥaş-ı ʿirfān-ı bāb-ı noḳṭadur yārüñ femi
Ḥaḳ taʿālā ḳodı anda[383] sırr-ı seyr-i Meryemi[384]
laʿl-i yāḳūtuñda gizlidür Süleymān ḫātemi
leblerinden bir kināyet ṭutarız cām-ı Cemi
şöyle bil bu nükteyi belki[385] Süleymān añlamaz

V

maʿnīde birdür müʾeşşirle müʾeşşer hem eşer
āşıḳ [u] maʿşūḳ bir olduġı gibidür meger[386]
ʿayn-ı vāḥid[387] mi degüldür kevkeb [ü] şems ü ḳamer
çeşm-i nā-bīnā velī bir żerre görmez nūr [u] fer
nūrsız ḳalsun o göz kim vech-i insān añlamaz

VI

ʿārif iseñ ey göñül gūş eyle benden bir suḫan
rāzuñı ketm eyle nuṭḳa açmaġıl aṣlā dehen
ʿayn-ı vāḥiddür egerçi fi'l-ḥaḳīḳa cān u ten
nefs-i ādemden ḥaber virme velī nādāna sen
şehr-i ḥikmet yolını dīv-i beyābān añlamaz

VII

rāz-ı ʿaşḳı ben nice tesvīd ü taḥrīr ideyüm
nūr-ı pāki yā nice aʿmāya taḳrīr ideyüm
āftābı yā nice ḫuffāşa taʿbīr ideyüm
ḫāl ü ḥaṭṭın dilberüñ ben kime tefsīr ideyüm
Vaḥdetī her bir denī teʾvīl-i bürhān[388]anlamaz

[383]ḳodı anda: andaḳoydı VD.
[384]sırr-ı seyr-i Meryemi: genc-i sırr-ı Meryemi VD.
[385]belki: her bir VD.
[386] Mısra divanda ''ʿāşıḳ u maʿşūḳ u ʿışḳ olduġı gibi meger'' şeklindedir. Bk. VD.
[387]ʿayn-ı vāḥid: nūr-ı vāḥid VD.
[388] bürhān: Ḳur'ān VD.

64

Ġazel-i Sulṭān Süleymān Taḫmīs-i Āgehī[389]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

düşme ey dil sīm ü zer sevdāsına firʿavn gibi
aṭlas u zer-beft ile zeyn itme kendüñ zen gibi
germe gögsüñ germ olup sen merd-i şīr-efken gibi
māl u cāha ġırre olma dime yokdur ben gibi
sür yüzüñ yire tevāzuʿ ehli ol dāmen gibi

23a

II

berr ü baḥriżabṭ idüp olsañ emīr-i tācdār
nice yıl olsañ serīr-i salṭanatda ber-ḳarār
fülk-i cisme irişür devr-i felekden inkisār
şaḳın aldanma eser bir gün muḫalif rūzigār
kibr ü kīni terk ḳıl germe gögüs yelken gibi

III

raḥmet-i Haḳ ister isen merḥamet ḳıl merḥamet
dembedem erbāb-ı faẓla kārıñ olsun ʿāṭıfet
bulmaḳ isterseñ eger bāġ-ı cihānda ʿāfiyet
ister iseñ kim perīşān olmayasın ʿāḳıbet
dil uzatma kimsenüñ ḥaḳḳına sen sūzen[390] gibi

IV

rāst-rev olmaḳ saʿādetdür cihānda ʿāḳile
istiḳāmet zīb ü zīnetdür dilā her kāmile

[389]MHD. s.1700. // Âgehî divanına ulaşılamadığı için Muhibbî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir. Muhibbi divanında bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada Agehi tarafından tahmis edilmiş 6 beyit vardır. Tahmis edilmemiş beyit divan neşrinde 5.beyit olarak yer almaktadır. Bu beyit şöyledir: ḳanı İskender Ferīdūn Ḫusrev ü Dārā vü Cem / ḳanda gitdi Zāl u Rüstem Gīv-ile Bījen gibi Bk.MHD.
[390] sūzen: sūsen MHD.

tīġveş ṣāf olmayınca varma her ṣāḥib-dile
oḳ gibi toġrulmayınca iremezsin[391] menzile
kimde kim yoḳ bir ʿamel[392] yolda ḳalur segzen gibi

V

ʿāḳil iseñ eyleme her sūdı yoḳ sevdāyı cemʿ
başuña alup belālar ḳılma her ġavġāyı cemʿ
çalışup ḳılsañ dilā dünyā ile ʿuḳbāyı cemʿ
dāne dāne saʿy ḳılsañ eyleseñ dünyāyı cemʿ
daġıdur bād-ı fenā āḫir anı ḫırmen gibi

VI

ʿāḳil olan zāl-i dehre hergiz olmaz āşinā
merd olan ey Āgehī nā-merde olmaz āşinā
bir nefes luṭf itse eyler nice biñ cevr [ü] cefā
ey Muḥibbī dār-ı dünyā kimseye ḳılmaz vefā
gösterür kendüsini[393] ol[394] ziynet ile zen gibi

65

Taḫmīs-i Rifʿatī

..--/..--/..--/..-

I

her gedā kim irişür ʿaşḳuña ʿizzet dilemez
düşer ayaġuña ol pāye-i rifʿat dilemez
bezm-i ʿaşḳuñda olan bir daḫı ṣoḥbet dilemez
ʿaşḳ derdine düşen dünyede ṣıḥḥat dilemez
faḫr iden faḳr ile sīm ü zer-i devlet dilemez

[391] iremezsin: varımazsın MHD.
[392] kim yoḳ bir ʿamel: yoḳ perr-i ʿamel MHD.
[393]kendüsini: kendüyi MHD.
[394] ol: evvel MHD.

23b

II

rāh-ı ʿaşḳuñda senüñ eylemeye kimse ger āh
aña āh itmedigi olmaya mı özge günāh
irişür herkese ʿaşḳuñla şehā feyż-i İlāh
ṭaleb-i dünye vü ʿuḳbā idemez Ehlullāh
ehl-i dīdāra iren ravża-i cennet dilemez

III

ʿāḳil oldur ki bile nidügini cānānı
ḥükm idüp mülk-i vücūdunda olan sulṭānı
aña ʿāşıḳ mı direm ben saña virmez cānı
ʿārif-i Haḳ nider ʿālemde ḳurı ʿünvānı
evliyā salṭanat ü devlet ü ḥaşmet dilemez

IV

terk idüp cevr [ü] cefāyı bize ʿarż eyle cemāl
saña lāyıḳ degül ol gösteresin rūy-ı celāl
ʿārif-iseñ bu kelāmı işit ey nīk-ḫıṣāl
kendüyi żillet-i faḳra düşürür ehl-i kemāl
tāc u taḫt u şeref [ü] ʿizzet ü şöhret dilemez

V

ʿizzet-i ḫalḳ-ıla şol kimse ki ḥürmetde olur
ṣūretā miḥnet ü maʿnāda o ḥürmetde olur
başı eflāka irüp sāye-i rifʿatde olur
ḫalḳdan vaḥşet iden vaḥdet ü rahmetde olur
Rifʿatī gibi şu kim ṣıḳlet ü keṣret dilemez

Müfredāt

66

..--/..--/..--/..-

bu leṭāfet ki Ḫudā çehre-i dilberde ḳodı
ne ḳamerde bunı ne mihr-i münevverde ḳodı

67
[Müfred]
..--/..--/..--/..-

bu leṭāfet ki Ḫudā ʿārıż-ı dilberde ḳodı
ne gül-i terde ne ḫod lāle-i aḥmerde ḳodı

68
[Müfred]
..--/..--/..--/..-

bu leṭāfet ki Ḫudā kākül-i dilberde ḳodı
bunı ne müşg-i ḫatunda vü ne ʿanberde ḳodı

69
[Müfred]
..--/..--/..--/..-

bu leṭāfet ki Ḫudā laʿl-i leb-i terde ḳodı
bunı ne laʿl-i bedaḫşānda ne gevherde ḳodı

70
[Müfred]
..--/..--/..--/..-

bu leṭāfet ki Ḫudā sīne-i dilberde ḳodı
anı ne berg-i semende ne gül-i terde ḳodı

71

[Müfred]

..--/..--/..--/..-

bu leṭāfet ki Ḫudā ḳāmet-i dilberde ḳodı

anı ne serv-i sehīde ne ṣanavberde ḳodı

72

[Müfred]

..--/..--/..--/..-

irmek isterseñ eger mertebe-i aʿlāya

sür yüziñ ḫāk-i der-i Hażret-i Mevlānāya

24a

73

Müseddes-i Ḫālī

--./.--./.- -./.- -

I

yoluñda ne ḫarc eylemege sīm ü zerüm var

ne bār-ı ġamuñ çekmege fermān u ferüm var

bīmār-ı ġarībim şeb-i ġamda seḥerüm var

āḫir nefesümdür saña gel bir ḫaberüm var

gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var

bir boynı uzak yola giderven seferüm var

II

çün ḳıbledür ey dost yüzüñ kaʿbe cemālüñ

beñzer ḥacerü'l-esvede boynuñdaki ḫālüñ

menʿ eyleme erbāb-ı ṣafādan ruḫ-ı ālüñ

şāyed ki naṣīb olmaya bir daḫı viṣālüñ

gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var
bir boynı uzak yola giderven seferüm var

III

ditrer dil ü cān ol ṣanem-i sīmber üzre
şol müflis-i muḥtāc gibi kim sīm ü zer üzre
ben nicesi cān virmeyem ol laʿl-i ter üzre
ṣāʾim mi olur ḫasta ḫuṣūṣā sefer üzre
gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var
bir boynı uzak yola giderven seferüm var

IV

cān vireli sen ḳaddi elif ḳaşı kemāna
tīr-i ġama ben ḫāki nişān itdi zamāne
çün geçdi cefā nīzesi cāndan öte cāna
rıḥlet demidür sevdicegüm ḳılma bahāne
gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var
bir boynı uzak yola giderven seferüm var

V

bir dem ki benüm ḫāneme luṭf eyle güẕer ḳıl
aḥvāl-i diger-gūnuma şefḳatle naẓar ḳıl
sen būse-i laʿl-i lebüñi nuḳl u şeker ḳıl
ḫālī ḳulıña tehniye-i zār-ı sefer ḳıl
gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var
bir boynı uzak yola giderven seferüm var

24b

74

Güfte-i Aḥmed Paşa

[Ġazel]

[.?.][395]

ey büt-i şīrīn-zebān ḳāmet-i serv-i revān
bir gice sen gelesin bizüm oṭaya hemān

sen gelesin ḳapuya zūr ile ben gir derüm
içerü diye seni ʿizzet ile baʿd-ez-ān

sen geçüp oturasın ben saña az az ḳoyam
bir ḳadehüñ içine ṣāfī-i mey erġuvān

ser-hoş olup yatasın donla ḳalkup eyleyem
ekşilice şorbāyı maḫmūr içesin revān

şöyle uram içerü hīç kalmaya ṭışaru
düşmenüñüñ baġrına ḫançer-i tīġ-i bürrān

iki ṭutam bir ḳarış egilivir ṣoḳayım
nergis ile lāleyi başuña ey nev-civān

pek yapışup belüñe ite ite geçürem
parmaġuña ey ṣanem ḫatem-i zerrīn-nişān

key ḳatı şād oluram arduña bir aġıcaḳ
iki bölük ṣaçuñı sünbül-i zülf-i gerān

her ṣabāḥın gelesin Aḥmedī'ye viresin
ḫˇāce selāmun ʿaleyk şāhum ʿaleykümselām

75

Ġazel-i Nefʿī Taḫmīs-i Tīġī[396]

[395] Şiirin vezni bulunamamıştır.

..--/..--/..--/..-

I

çekerim[397] cevrini bir ḳaşı kemānı severim[398]
ġamzesi tīrine olmaġa nişānı severim
baġlanup zülfine ol mūy-miyānı severim
māʾilem ceẕbe-i dīdāra bem[399] anı severim
bir güzel çehrede ān olsa ben anı severim

II

ʿayn-ı iẕʿān ile mīzāna çeküp ḫūbānı
isterim[400] kim ola ḫoş-ḫūy[401] cevāhir kānı[402]
göricek ṣūret [ü] sīretle muḳayyed anı
dilerem ḥüsni gibi ḫulḳı güzel cānānı
muṭlaḳa böyle olan şūh-ı cihānı severim

III

göricek bir yüzi gül ġonca-dehen dildārı
iderüm şevḳ[403] ile açmazdan anuñ-çün zārı
ṣaḳlarum[404] mihrini göñlümde muʿammāvārī
severim[405] ẓāhir ü bāṭın göricek bir yāri[406]
ʿarż-ı ḥāle meded olmazsa nihānī severim

25a

IV

sevmeyüp her meh-i bī-mihr-i cihān-āşūbı

---

[396] TŞ. s.113-114.
[397] çekerim: çekerin TŞ.
[398] ‘‘severim’’ sözü makalede tüm bentlerde ‘‘severin’’ şeklindedir. Bk. TŞ.
[399] ben: hem TŞ.
[400] isterin: isterin TŞ.
[401] ḫoş-ḫūy: ḫoş-ḫū TŞ.
[402] cevāhir kānı : çü meh-i Kenʿānı TŞ.
[403] şevḳ: ʿışḳ TŞ.
[404] ṣaḳlarum: ṣaḳlayup TŞ.
[405] severim: severin TŞ.
[406] bir yāri: dildārı TŞ.

degme Rüstem sitemüñ olmaz iken maġlūbı
degülem gerçi[407] [ki] şıpsevdi görüp maḥbūbı[408]
sevmezem sevmezem ammā göricek bir ḥūbı[409]
nerede var ise bir āfet-i cānı severim

V

ḫalḳ-ı ʿālem[410]ṭaḳınan[411] lāle-ʿiẕārı sevmem
ḥüsn-i Yūsufda[412] geçen köhne bahārı sevmem
ger Züleyḫā-yı zamān olsa da ḳarı sevmem
ne ḳadar nāzük ü nerm olsa nigārı sevmem
ne ḳadar āfet-i cān ise[413] cİvānı severim

VI

bir naẓar ʿayn-ı ʿināyetle naẓar itdüm aña
şu gibi aḳdı göñül sūy-ı bedenden o yaña
münkeşif olmadı bu ʿilm-i żarūrī çü saña
iḫtiyār elde degül ṣūfi ne dirseñ di baña
severim ḥāṣılı ol rūḫ-ı revānı severim

VII

Tīġīyā ḳalbe şafā virse küdūret defʿi
mümkin olmaz idi hīç mihr ü maḥabbet refʿi
olsa ʿaşḳuñ żararı maḥż-ı miṣāl-i efʿī
çāre yoḳ bir güzeli sevmemege ey Nefʿī
saña lāzım mı dimek işte fülānı severim

76

Taḫmīs-i ʿAbdī-i Ġazel-i Necātī[414]

[407] gerçi: gerçi ki TŞ.
[408] maḫbūbı: her ḫūbı TŞ.
[409] bir ḫūbı: maḫbūbı TŞ.
[410] ḫalḳ-ı ʿālem: ḫāṣ u ʿāma TŞ.
[411] ṭaḳınan: ṭaḳılan TŞ.
[412] Yūsufda: Yūsufla TŞ.
[413] ise: olsa TŞ.

..--/..--/..--/..-

I

yoḳdur ey dil saña ḳısmetde belādan ġayrı
mihnet ü derd ü ġam ü hicr [ü] ʿanādan ġayrı
ger ṣorarsa saña erbāb-ı ṣafādan ġayrı
dime kim yārda yoḳ cevr [ü] cefādan ġayrı
ne dilerseñ bulınur mihr [ü] vefādan ġayrı

II

nāgihān nevbet-i rıḥlet baña bir gün gelicek
nāvek-i ḳavs-i ecel sīne-i ʿömrüm delicek
ṣarṣar-ı bād-ı fenā çāk-ı vücūdum silicek
beni aġlañ beni kim üstüme gelmez ölicek
bir avuç ṭopraḳ atar bād-ı ṣabādan ġayrı

III

çeşmüñe ehl-i naẓar nergis-i şehlā dediler
laʿl-i nābuñ göricek bāde-i ṣahbā dediler
ḫaṭṭ-ı ḫālüñ añıcaḳ ʿanber-i sārā dediler
elifi ḳāmetüñe vü[415] ḳaşuña rā dediler[416]
göñlümi egleyemez kimse o rādan ġayrı

IV

naẓar itmem felege mihr-i cemālüñ var iken
serve meyl eylemezem tāze nihālüñ var iken
25b
çeşme-i Ḫızrı nidem āb-ı zülālüñ var iken
ne ümīd[417] eyleye ʿuşşāḳ viṣālüñ var iken

[414] NECD. s. 418. //Abdî divanına ulaşılamadığı için Necâtî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir. Bk. NECD.
[415] elifi ḳāmetüñe vü: elif-i ḳāmetin ile NECD.
[416] dediler: diyeli NECD.
[417] ümīd: ġaraż NECD.

ne murād eyleye bīmār devādan ġayrı

V

baña öpdürmedi çün el meyil-i vuṣlat elin
örtüben dāmen-i hicri öpeyin firḳat elin
ʿAbdiyā bir seḥer āh ile açup himmet elin
ne ʿaceb ṭutsa Necātī yüzine ḫaclet elin[418]
nesi var yüze[419] gelür dest-i duʿādan ġayrı

77

Żaʿfī[420]

..--/..--/..--/..-

ḳanı bir ṭālib-i ḥaḳ şimdi fenā şeklinde
ṣūret uġrusı çoġaldı fuḳarā şeklinde

men ʿaref sırrını fehm eylemedin bunda henüz
puḫte zāhid geçinür var ṣuleḥā şeklinde

cühelā çoḳ saña bir mesʾele-i fetḥ idemez
ṣūretā ẓāhiri ammā ʿulemā şeklinde

daḫı ʿömründe nedür bilmez iken ḥüsn-i edā
her denī-ṭabʿı görürsün zürefā şeklinde

Ẓaʿfiyā mülk-i fenāda ḳatı nādir bulınur
şimdi bir mürşid-i kāmil budalā şeklinde

78

Nefʿī[421]

[418] Divan neşrinde mısra ‘‘yüzüne tutsa Necātī ne ʿaceb ḫaclet elin’’ şeklindedir. Bk. NECD.
[419] yüze: yüzü NECD.
[420] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZD.

-.--/-.--/-.--/-.-

bildirirdüm derdümi bir āh ile cānāna hep
ḳorḳarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep

gün gibi bilmem kimüñ gamhānesin pür şevḳ ider
ḫalḳ-ı ʿālem mübtelā bir āfet-i devrāna hep

dāne virmez ḫırmeninden merdüm-i dānāya çarḫ
bezl ider varını ammā bulsa bir nādāna hep

ceng iderler dīdede her şeb ḫayāl-i yār içün
girseler müjgānlarum n'ola boyunca ḳana hep

olmaz ey Nefʿī bu vādīde senüñle[422] hemʿinān
çıḳsun[423] esb-i ṭabʿına maġrūr olan meydāna hep

79

Nābī[424]

..--/..--/..--/..-

yāri açdum açıl ey gonce-dehānum diyerek
bezme geldi gele ey serv-i revānum[425] diyerek

āh bir kerre miyānını alup āgūşa
sīneye çeksem o sīmīn-teni cānum diyerek

26a

---

[421] NFD. s.241.
[422] senüñle: benimle NFD.
[423] çıḳsun: gelsin NFD.
[424] NAD. s.716. // Divan neşrinde bu gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
pāyine bāri bu taḳrīb ile düşsem yārüñ/ ḳalmadı āh meded tāb ü tüvānum diyerek Bk. NAD.
[425] serv-i revānum: şūḫ-ı cihānum NAD.

ḫat ber-āverde olan tāze dem-i vuṣlatda
başḳa bir ẕevḳ virür geçdi zamānum diyerek

yār söyletdi baña bu ġazeli ey Nābī
söyleye söyleye ey tāze-zebānum diyerek

80

ʿUlvī[426]

..--/..--/..--/..-

her kimi görse göñül kendüsine yār ṣanur
her vefāsuz güzeli yār-ı vefā-dār ṣanur

gördügi ḫūba olur cān u göñülden ʿāşıḳ
bī-vefālarda ḥakīḳat eṣeri var ṣanur

aldanur ḫandesine ʿāḳıbetin fikr itmez
ehl-i dünyā felegüñ ḥālini hem-vār ṣanur

künc-i ġamda ne bilür faḳr u fenā aḥvālin
ḫˇāce her gördügini mālik-i dīnār ṣanur

n'ola ʿUlvī ḳuluna virmese ol şāh selām
żaʿf-ı cismin göricek ṣūret-i dīvār ṣanur

81

Yaḥyā Efendī[427]

-.--/-.--/-.--/-.-

aşḳa ḳābil dil mi yoḳ şehr içre yā dil-ber mi yoḳ
mest mi[428] yoḳ meclisde bilmem mey mi yok sāgar mı yoḳ

[426] UD. s.270-271.
[427] ŞYD. s.205.

ġonce-i dil açılup ḫāṭır niçün şād olmaya
bāġda güller mi yoḳ gülşende bülbüller mi yoḳ

görmeziz bir dil ki ṭūṭī gibi güftār eyleye
söyledür mi yoḳ cihānda bilmezem söyler mi yoḳ

sengden dil kem mi yā seng-i siyāhı laʿl ider[429]
āftāb-ı feyz-bahşā-yı bülend-aḫter mi yoḳ

niçün ebkār-ı maʿāni b[es]lemez erbāb-ı nazm
yohsa Yaḥyā gibi üstād-ı suḥan-perver mi yoḳ

82

Naẓīre-i Rüsūḫī

-.--/-.--/-.--/-.-

şehrimizde aşḳa ḳābil dil de var dilber de var
mest-i ʿaşḳ-ı meclis içre mey de var sāġar da var

baḫt-ı şūmundan açılmaz ḫāṭır-ı merd-i Ḫudā
gerçi kim güller de var gülşende bülbüller de var

ḳand-ı iḥsān ile dil ṭūṭī-ṣıfat güftār ider
söyledürseñ luṭfuñ ile söz de var söyler de var

26b

bir naẓar-ı hākdür seng-i siyāhı laʿl ider
gün gibi pertev ṣalar merd-i bülend aḫter de var

Rūm ilidür bunda ebkār-ı maʿāni bilinür
bu Rüsūḫī bendeñiz gibi süḫan-perver de var

---

[428] mest mi: mest ŞYD.
[429] ider: iden ŞYD.

83

Ṣabrī

.---/.---/.---/.---

düşüp gül ḥasretinden ḫārḫāra bülbül-i şeydā
seḥer başlar hezārān āh u zāra bülbül-i şeydā

tenin sad-çāk ider şimşīr-i ḫār olmaz yine mecrūḥ
olur güller yolunda pāre pāre bülbül-i şeydā

seḥer çıḳdı çemende mahmilinden ġonce-veş Leylī
demidür dönse Ḳays-ı bī-ḳarāra bülbül-i şeydā

fiġān itmekde yoḳdur iḫtiyār[ı] bāġ-ı kūyuñda
ne var dinse dil-i bī-iḫtiyāra bülbül-i şeydā

ġurūr-ı ḥüsn ile nāz u niyāz itmekde sulṭānum
saña gül öykünür Ṣabrī-i zāra bülbül-i şeydā

84

Ḫulūṣī

.---/.---/.---/.---

seḥer gülşende başlar āh u zāra bülbül-i şeydā
ider rāz-ı nihānın āşikāre bülbül-i şeydā

gider ṣabr u ḳarār u iḫtiyārı her güli görse
nice beñzer dil-i bī-iḫtiyāra bülbül-i şeydā

perīşān eyler evrāk-ı güli bād-ı ḫazān bir gün
nice döysün cefā-yı rūzgāra bülbül-i şeydā

dem olmaz bunda efġān olmaya gülzār-ı miḫnetdür
ider feryādı ara ʿāşıḳ ara bülbül-i şeydā

Ḫulūṣī ārzū-mend-i viṣāli-i yār olur her dem
belī māʾildür eyyām-ı bahāra bülbül-i şeydā

85

ʿĀlī[430]

..--/..--/..--/..-

söylesem söyleme dir yār baña nʾeyleyeyim[431]
aña ʿarż itmeyeyin ḥālümi yā nʾeyleyeyim

ney gibi iñleme āh eyleme dirler ammā
neyile egleneyin ben ʿacabā nʾeyleyeyim

günde biñ derde düşen ḫasteye dermān olmaz[432]
bilmezem[433] ey dil-i bī-çāre saña nʾeyleyeyim

27a

baña dirler iñen açılma hevāyiligi ḳo
güller açıldı eser bād-ı ṣabā nʾeyleyeyim

ḥamdü liʾllāh kime incinse dir olmış hele yār
seni ʿĀlī gibi rüsvā-yı fenā[434] eyleyeyim

86

Müseddes-i ʿUlvī[435]

---

[430] GAD. s.1068.
[431] n'eyleyeyim redifi divan neşrinde ''n'eyleyeyin'' şeklindedir. Bk. GAD.
[432] olmaz: n'olur GAD.
[433] bilmezem: bilmezin GAD.
[434] rüsvā-yı fenā: rüsvā-yı cihān GAD.
[435] UD. s.168-169.

..--/..--/..--/..-

I

sevdüñ ey dil yine bir tāze gül-i raʿnāyı
artırırsuñ n'ola bülbül gibi vāveylāyı
mesken it künc-i ẖarabātı olup rüsvāyı
defʿ-i ġam itmek[436] içün al elüñe ṣaḥbāyı
ʿayş u nūş eyle dilā[437] añma ġam-ı ferdāyı
saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

II

ḳāniʿ-i fürḳat olup keşret-i yārāndan[438] geç
māʾil-i ẕillet olup devlet-i ʿunvāndan geç
ʿārif-i vaḥdet olup vuṣlat-ı cānāndan[439] geç
dāfiʿ-i ḳısmet[440] olup ġayret-i aḳrāndan geç
ʿayş u nūş eyle dilā[441] añma ġam-ı ferdāyı
saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

III

ẕevḳ-ı dünyā ile şād olma ġam ancaḳ ötesi
dirhemüm yoḳ diyü ġam çekme hem ancaḳ ötesi
şāh-ı ʿālemde olursañ ölüm[442] ancaḳ ötesi
āḳıbet rāh-ı vücūduñ ʿadem ancaḳ ötesi
ʿayş u nūş eyle dilā[443] añma ġam-ı ferdāyı
saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

IV

[436] itmek: ḳılmaġ UD.
[437] dilā: bu gün UD.
[438] keşret-i yārāndan: vuṣlat-ı cānāndan UD.
[439] vuṣlat-ı cānāndan: keşret-i yārāndan UD.
[440] dāfiʿ-i ḳısmet : ḳāniʿ-i ḳısmet UD.
[441] dilā: bu gün UD.
[442] ölüm: elem UD.
[443] dilā: bu gün UD.

çekmeyem[444] dirseñ eger sen de bu dünyā ġamını
bāde iç bāde[445] ḳomaz kişinüñ aṣlā ġamını
ibni vaḳt ol be gönül añma ferdā ġamını
ʿāḳil[446] olan getirür mi dile dünyā ġamını
ʿayş u nūş eyle begüm[447] añma ġam-ı ferdāyı
saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

V

ʿUlvī'yā ḫırḳa giyüp[448] cismüñi ʿuryān eyle
dest-i şevḳ ile çeküp çāk-ı girībān eyle
27b
ber-ḳarār olma gezüp ʿālemi seyrān eyle
her gice kendüñi bir kūşede pinhān[449] eyle
ʿayş u nūş eyle bu gün añma ġam-ı ferdāyı
saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı

87

Müsebbaʿ-ı Fevrī Çelebī

-.--/-.--/-.--/-.-

I

cān çıkarsa kūy-ı firḳatde ġam-ı dildārdan
baş giderse ʿaşḳ içinde cünbüş-i aġyārdan
câme-i ten yansa nār-ı sīne-i bīmārdan
tāc-ı ser-hoşa hevā-yı āh-ı āteş-bārdan
el çeküp hep baş u cān u cübbe vü destārdan
geçmeyem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan
dönmeyem ḳālū belāda itdügüm iḳrārdan

[444] çekmeyem: çekmeyin UD.
[445] bāde: bād UD.
[446] ʿāḳil: ʿārif UD.
[447] begüm: bu gün UD.
[448] giyüp: giyinüp UD.
[449] pinhān: mihmān UD.

II

nāẓır isem nergise ol ġamze-kārı terk idüp
māʾil isem serve ol ḳadd-i çenārı terk idüp
ḳāʾil isem gülşene ol gül-ʿizārı terk idüp
ṭālib isem ḥūriye ol ġam-güsārı terk idüp
rāġıb isem Kevsere laʿl-i nigārı terk idüp
ḳāniʿ isem cennete ruḫsār-ı yāri terk idüp
rūz-ı maḥşer zāhidā maḥrūm olam dīdārdan

III

başda dāġ-ı ḫāl-i ruḫsāruñ ḳaranfil vārdur
dīdede çeşmüñ ḫayāli nergis-i bī-dārdur
tende zaḫm-ı tīr-i müjgānun gül-i bī-ḫārdur
dilde fikr-i āteş-i laʿl-i lebüñ gülnārdur
bāġ-ı cānda naḫl-i ḳaddüñ serv-i hoş-reftārdur
çeşm ü müjgānuñ ruḫunʿ aksiyle bir gülzārdur
kim anuñ eṭrāfına ḥavl çekilmiş ḫārdan

IV

ol ṣanem kūyuna eylerseñ saʿādetle sefer
yolun izüñ açıḳ olsun leyle ey bād-ı seḥer
işigüne yüz sürüp senden duʿā itdükde ger
deyr-i miḫnetde ṣorarsa çekdigüm ġamdan ḫaber
diyesin şimdi belā-yı hicr-ile ey sīm-ber
şöyle żaʿfı var ki bir dīvāra söykünse eger
peykeri teşhīṣ olunmaz ṣūret-i dīvārdan

28a

V

cān u dildür varı yoġı ʿāşıḳuñ didüm aña
virsem olmaz mı dehān-ı laʿliñe ey bī-vefā

didi ancaḳ anlara dünyā vü ʿuḳbādur bahā
ben tereddüd eyleyüp baḳup ṭururken her yaña
gūş-ı cāna irdi hātifden bu beyt-i cān-fezā
irmek isterseñ dehān-ı laʿl-i yāre Fevriyā
geç iki ʿālemden el çek cümle yoḳdan vardan

88

Cinānī[450]

.---/.---/.---/.---

ḳapuñda çāker olmaḳ dehre ṣultān olmadan yegdür
işigüñde gedālıḳ şāh-ı devrān olmadan yegdür

ser-i kūyuñda bir şeb itlerüñle hem-sifāl olmak
nedīm-i meclis-i faġfūr [u] ḫāḳān olmadan yegdür

ġubār-ı dergehüñde ẕerre-veş pāmāl olup ḳalmaḳ
saʿādet evcine ḫūrşīd-i raḫşān olmadan yegdür

ġam-ı hicrüñle her şeb[451] girye ḳılmak künc-i firḳatde
viṣāl-i ġayr ile mesrūr [u] şādān olmadan yegdür[452]

ḥarīm-i cennet-i kūyında ol yārüñ[453] vaṭan ṭutmaḳ
Cinānī gūşe-gīr-i bezm-i Rıḍvān[454] olmadan yegdür

89

Müseddes-i ʿUlvī[455]

[450] CİD. s.477.
[451] her şeb: her dem CİD.
[452] Divan neşrinde bu beyitten sonra bir beyit daha yer almaktadır. Beyit şöyledir: cihānuñ niʿmetinden tūşe-i ṣabr ile göz yummaḳ/ Açup bu dīde-i ḥırṣı nigeh-bān olmadan yegdürBk.CİD.
[453] yārüñ: ḫūruñ CİD.
[454] bezm-i Rıḍvān: bāġ-ı Rıḍvān CİD.
[455] UD. s. 161-162.

..--/..--/..--/..-

I

ber-murād itdi felek gerçi dil-i nā-kāmı
ṣundı ammā nideyin[456] zehr ile ṭolu cāmı[457]
irdi cān ḳulaġına peyk-i ecel[458] peyġāmı
āh kim geldi meded ġuṣṣa vü ġam eyyāmı[459]
ne ʿaceb tiz geçer zevḳ-ı sürūr eyyāmı
irmedin[460] nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

II[461]

niceler ʿālem-i ʿuḳbāya revān olmaḳda
niceler ḥırṣ ile ṣulṭān-ı cihān olmaḳda
ḳudret [ü] ḫayl u ḫaşem cümle yalan olmaḳda
sāʿat-ı ʿömr ise her dem güzerān olmaḳda
ne ʿaceb tiz geçer zevḳ-ı sürūr eyyāmı
irmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

III[462]

yāri aġyār ile gördüm ġam ile geçdi günüm
ḫalḳ ʿıyd itdi benüm mātem ile geçdi günüm
28b
siper-i taʿne olup dirhem ile geçdi günüm
şeb-i ġamda elem-i ʿālem ile geçdi günüm
ne ʿaceb tiz geçer zevḳ-ı sürūr eyyāmı
irmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

[456] nideyin: yine UD.
[457] ṭolu cāmı: ṭolu bir cāmı UD.
[458] peyk-i ecel: peyk-i ʿadem UD.
[459] eyyāmı: hengāmı UD.
[460] Mütekerrir mısraların tamamında ‘‘irmedin’’ olarak yer alan kelime divan neşrinde ‘‘olmadın’’ şeklindedir. Bk.UD.
[461] Divan neşrinde 4.benttir. Bk.UD.
[462] Divan neşrinde 2.benttir. Bk.UD.

IV[463]

ẕevḳ-ı vuṣlatda iken irdi fırāḳ āfātı[464]
dem-i fursatda każā itmiş idüm[465] mā-fātı
künc-i miḫnetde geçirdük ġam ile evḳātı
rūzımuz eyledi tīre şeb-i ġam ẓulmātı
ne ʿaceb tiz geçer ẕevḳ-ı sürūr eyyāmı
irmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı

V

cān virüp hicr ile Ulvī[466] olıcaḳ mürde tenüm
ṭolıcak şīven-i ahbāb ile beytü'l-ḥazenüm
yazalar seng-i mezārumda bu ebyātı benim
baña telḳīn idicek oḳıyalar bu süḫanum
ne ʿaceb tiz geçer ẕevḳ-ı sürūr eyyāmı
irmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşamı

90

ʿĀlī[467]

-.--/-.--/-.--/-.-

tāze dilber sevse ʿāşıḳ eski derdin tāzeler
tāzeler keyfiyyetin erbāb-ı ʿaşḳın tāzeler

illerüñ göñlin dirüp devşürmek içün āl ile
şīve-kārum geh bozar dül-bendini geh tāzeler

bir ḳadeḥ meydür şırāsı terk-i ser[468] sermāyesi
ḫˇāceler ʿaşḳuñ metāʿın yoḳ yire endāzeler

[463] Divan neşrinde 3.benttir. Bk.UD.
[464] āfātı: āfāḳı UD.
[465] itmiş idüm: idemeden UD.
[466] cān virüp hecr ile ʿUlvī: ʿUlvīyā derd ü ġam ile UD.
[467] GAD. s.708.
[468] şırāsı terk-i ser: dü ʿālem terkinüñ GAD.

ḳaçdı dil şeh-bāzı benden ḳondı naḫl-i ḳaddüñe
nāle ṣanma aña ḳarşu eylerem āġāzeler[469]

rū-siyehler ḫāmeveş şimdi el[470] uzatsa ne ġam
vaḳt ola ʿĀlī sözüñ altun ḳalemle yazalar

91
ʿĀlī[471]
-.--/-.--/-.--/-.-

öldi gitdi hicr ile bir tāze cān ister göñül
eski derdin tāzeler bir nev-civān ister göñül

dügmesi ellenmemiş[472] bendine yād el urmamış[473]
biñ ṭılısm altında bir genc-i nihān ister göñül
29a
söylese bülbül gibi gül-ruḫları rengīn ola
ġayra açılmaz nihāl-i erġavān ister göñül

yār mihr itmez felek dönmez murādumca dime
hep olur didüklerüñ ammā zemān ister göñül

ḳollamaġa hāleveş ʿĀlī felekde her gice
bir hilāl-ebrū meh-i nā- mihrbān ister göñül

92
Müseddes-i ʿAzmī
.---/.---/.---/.---

[469] āġāzeler: āvāzeler GAD.
[470] el: dil GAD.
[471] GAD. s.892-893.
[472] ellenmemiş: alınmamış GAD.
[473] urmamış: degmemiş GAD.

I

dilā her ne murād isterseñ ol dergāhdan iste
dimezler saña var bir mürşid-i gümrāhdan iste
ne baḫt-ı ṭāliʿ-i bedden ne mihr ü māhdan iste
ne şeyḫ-i şöhret-i āyīn ne ehl-i cāhdan iste
ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

II

Ḫudānuñdur cihān ḫalḳına çün mebẕūl olan niʿmet
naṣībüñ irüşür güç ile virme kendüñe zaḥmet
ḥaẕer ḳıl çeşm-i cānı ḳaplamasun perde-i ġaflet
sözüñ ḫarc eyleyüp hīç eyleme gel yoḳ yere minnet
ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
yürü yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

III

niyāzı cānib-i dergāh-ı Ḫaḳḳa it ki ḳādirdür
degül aʿmāl-i eşkāle ḳulūb-ı ʿayna nāẕırdur
bu ḳavli gūş-ı hūş ile işit bürhān-ı bāhirdür
umūrunda serāser ḫalḳ-ı ʿālem cümle ḳāṣırdur
ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
yürü yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

IV

elüñ çek ḫalḳ-ı ʿālemden idin bir kūşe-i meʾvā
dimişler fāʾide yoḳ kimseden hīç kimseye aṣlā
kelāmım cevherin ṭaḳ gūş-ı cāna eyleyüp ışġā
tażarruʿlar ḳılup baş aç duʿāya ḳaldur el ammā
ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
yürü yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

29b

V

ümīdüñ cāmesin ʿAzmī ḳatı teng eyleyüp ḳaşma
atup tīr-i murādātı nişāna yayını yaşma
ḳılıcuñ bunda diyüp şaḳın el dīvārına aşma
menāşıb isteyü kimse ḳapusuna ayaḳ başma
ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste
yürü yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste

93

Ḳadrī

.---/.---/.---/.---

çıḳarduñ başa cānā bāliş-i rüzgāra yüz virdüñ
ḳoparduñ fitneler yer yer ḫaṭ-ı jengāra yüz virdüñ

gelüp būs itmege şırr-ı ḳarār ruḫsār-arāḳnāka
ḫatā itdüñ şehā ol ṭurre-i ṭarrāra yüz virdüñ

hemān bir dāneyim dir mülket-i bāġ-ı cemālüñde
o Hindū-yı siyeh-rū ḫāl-i ʿanber-bāra yüz virdüñ

çıḳardı naḳşuñı ey pādişāh-ı mülk-i istiġnā
o ṣūret uġrusı āyīne-i gaddāra yüz virdüñ

elüñ ḳo sīneye inṣāfa gel bu Ḳadrī-i zāra
aña bir dest-būsun virmedüñ aġyāra yüz virdüñ

94

ʿUbeydī[474]

[474] UBD. s.503-504.

..--/..--/..--/..-

dime cānāneye aġyār ile ṣoḥbet itme
seni sevsin dir iseñ aña naṣīḥat itme

ġayra meyl eylemezin diyü yemīn eylerise
mümteniʿ dür inanup aña ḥamāḳat itme

her ne ḥālet ki ẓuhūr eyleye dilberdendür
kimseye anuñiçün buġż u ʿadāvet itme

iḫtiyār elde olaydı dir idüm saña göñül
ḫūblar zümresine meyl ü[475] maḥabbet itme

çünki bunlarda ʿUbeydī ġarażuñ var senüñ
ehl-i ʿırż olımadum diyü nedāmet itme

95

ʿĀlī Efendī[476]

..--/..--/..--/..-

lebüñi öpmede cānā ne ʿaceb leẕẕet var
bā-ḫuṣūṣ ince belüñ ḳucmada çoḳ ḥālet var

cünbişüñ cāna ṣafā[477] söyleyişüñ derde devā
yaluñız ḥüsn degül sende begüm ḥikmet var

30a

bilemem[478] baña ne siḥr oldı ki kendüm bilemem
şunı ancaḳ bilürüm[479] bende ḳatı ḥayret var

[475] meyl ü: hīç UBD.
[476] GAD. s.607.
[477] ṣafā: şifā GAD.
[478] bilemem: bilmezem GAD.
[479] bilürüm: bilürin GAD.

görmez isem ölürüm[480] görmege ḫod cān virürüm[481]
sende ey rūḥ-ı revānum ne ʿaceb ḫaṣlet var

ayaġuñ tozını baş üzre ṭutarmış ʿĀlī
iʿtiḳādum bu ki başında anuñ devlet var

96

ʿĀlī[482]

.---/.---/.---/.---

di ey bād-ı ṣabā[483] ol ġonca- leb gülden ḫaber yoḳ mu[484]
perīşān bülbüle ol zülf-i sünbülden haber yoḳ mu

gülüñ yaḳlaşdı devri gül gibi dönmez mi cām-ı mey
göñül gül-gūn şarāb ister leb-i mülden ḫaber yoḳ mu

ruḫ-ı şevḳ-ile meclisde ne vaḳtin devr ider sāġar
o kāse kāse zeyn olmış ḳaranfülden ḫaber yoḳ mu

benüm ol şeh-süvār-ı şīve-kārum yoldadur dirler
ya anuñ ḫāk-i pāyından ya ol yoldan ḫaber yoḳ mu

güm oldı ortalıḳda hecr-ile ʿĀlī gibi şeydā
o verd-i nāz-perverde o bülbülden ḫaber yoḳ mu

97

Yaḥyā[485]

[480] ölürüm: ölürin GAD.
[481] virürüm: virürin GAD.
[482] GAD. s.1215.
[483] bād-ı ṣabā: bād-ı ṣubḫ GAD.
[484] ‘‘-den ḫaber yoḳ mu’’ redifi divan neşrinde ‘‘-den ḫaber var mı’’ şeklindedir. Bk. GAD.
[485] ŞYD. s.117.

--./.--./.--.-./.--

ṣun ṣāġarı sākī bize[486] mestāne disünler
uṣlanmadı gitdi gör o dīvāne disünler

peymānesini her kişi ṭoldurmada bunda
şimdengerü bu mescide meyḫāne disünler

dil-ḫānesini yıḳ ḳoma ṭaş üstüne ṭaş
sen yap anı iller aña vīrāne disünler

göñlüñde senüñ ġayrı hevā[487] ṣūreti vardur[488]
lāyıḳ mı bu kim Kaʿbe'ye büt-ḫāne disünler

Yaḥyānuñ olup sözleri esrār-ı maḫabbet[489]
yārān işidüp söyleme yābāne disünler

98

ʿUbeydī[490]

.---/.---/.---/.---

ayaġum adım atmaz bir ḳadem[491] meyḫāneden gayrı
elüm bir nesne ṭutmaz sāḳīyā peymāneden ġayrı

ḳoya ġavġāyı ey vāʿiz ḳulaġum nesne güş itmez
ṣürāhī ġulġulıyla naʿre-i mestāneden ġayrı

30b

ʿaceb mi zāhidā ḥūr-ı behişte nāẓır olmazsam

[486] bize: baña ŞYD.
[487] ġayrı hevā: ġayr u sivā ŞYD.
[488] vardur: neyler ŞYD.
[489] esrār-ı maḫabbet: hep sırr-ı maḫabbet ŞYD.
[490] UBD. s.528-529.
[491] ḳadem: yire UBD.

gözüm hīç nesne[492] görmez şāhid-i kāşāneden ġayrı[493]

niçe rengīn ü şīrīn olmasun güftār-ı dil-sūzum
dilüm bir nesne ẕikr itmez leb-i cānāneden ġayrı

ʿUbeydīnüñ mekānını ṣorarsañ ey perī-peyker
yataġı yoḳdur ol dīvānenüñ vīrāneden ġayrı

99

Müşemmen-i ʿĀlī[494]

..--/..--/..--/..-

I

yine bir şāha esīr itdi beni devr-i zemān
yine bir āteş ile oldu vücūdum sūzān
ne nazīri bulınur ne olur aña aḳrān
iʿtiḳādum bu durur miṯli bulınmaz el-ān
nedir ol ḳāmet-i bālā nedür ol ḥüsn ile[495] ān
ṭoġrısın söyleyeyim[496] aña ḳıyās ile hemān
hecr-i Yūsufda benüm bu Yūsufumı görse ʿayān
giryeden el yur idi Hażret-i Pīr-i Kenʿān

II

luṭf u ḳahrını görüp vuṣlat ile hicrānuñ
gerçi çoḳ ḳahrına[497] dil virmiş idüm devrānuñ
bu ḥarāretlerini görmemiş idüm cānuñ[498]
böyle rüsvālıġı olmazdı dil-i nālānuñ
bilemez kimse ne siḥr itdigün ol fettānuñ

[492] nesne: kimse UBD.
[493] Divan neşrinde bu mısra ile 4. beytin ikinci mısrası takdim-tehirlidir. Bk. UBD.
[494] GAD. s.450-451-452.
[495] ḥüsn ile: nāz ile GAD.
[496] söyleyeyim: söyleyeyin GAD.
[497] ḳahrına: mihrine GAD.
[498] görmemiş idüm cānuñ: görmiş idüm cānānuñ GAD.

nāzı çoḳ ḳanḳı birin şerḥ ideyim[499] ben anuñ
böyle mümtāz güzel nādir olur ʿālemde
böyle meh-pāreye kim ḳādir olur ʿālemde

III

muttaṣıl göñlüm alup ḳalbümi ceẕb itmekde
ḫāne-i ṣabr ise vīrān oluban gitmekde
nāzlar şīveler itdükçe işüm bitmekde
gözi şeh-bāzı ise[500] cān murġın[501] ürkitmekde[502]
gice gündüz dile cevr eyleyüp incitmekde
bezme geldükce bu ben ʿāşıḳı serkitmekde
gitdi ẓulm ile ḥarāb oldı dil-i nālānum
aġlasam ḫandeler eyler sevinür cānānum

31a

IV

ġayra dil virme diyü bana naṣīḥatler ider
benden artuḳ bana ol[503] ʿarż-ı maḥabbetler ider
ḥīlelerle dil ü cān mülküñi ġaretler ider
göñlümi almada görseñ ne ẓarāfetler ider
gerçi ḫalḳ içre bana luṭf [u] ʿināyetler[504] ider
dem olur ġamzeler ile ne ihānetler ider
kimseler tāze cevān sevmege meyl eylemesün[505]
ṭıfl-ı nev-reste seven vaṣlına irdüm[506] dimesün

V

ṭutalım şīve vü nāz ile helāk ide seni

[499] ideyim: ideyin GAD.
[500] ise: da GAD.
[501] murġın: murġını GAD.
[502] Bu mısrada vezin kusurludur. Bk. GAD.
[503] bana ol: o bana GAD.
[504] ʿ ināyetler: riʿāyetler GAD.
[505] eylemesün: itmesün GAD.
[506] irdüm: irsem GAD.

düşmeye[507] gerdenüñe kākül-i ʿanber-şikeni
dem-i vuṣlatda girüp aramuza pīreheni
ḳoymaya sīneye ṣarmaġa o nāzük bedeni
o maḥalde baña yüz virmeye vech-i ḥaseni
ne beni[508] ḳoya anuñ ġamzesi ʿĀlī ne seni[509]
yine hīç cevr ü cefāsından anuñ aġlamazam[510]
terk idüp ol ṣanemi ġayrıya meyl eylemezem[511]

100

Müseddes-i Hāşimī[512]

.---/.---/.---/.---

I

bilinmez ṣanup itme ġayrılarla ʿahd u peymānı
bilinmez nesne olmaz her ne deñlü olsa pinhānı
meṣeldür gözlüye yoḳ gizlü dirler cānımuñ cānı
kerem ḳıl göz göre itme raḳībe luṭf-ı iḥsānı
dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı
olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī

II

alup ṣatmaḳdadur ʿuşşāḳı her dem ḥāşılı kāruñ
ḳo gitsün var raḳībile nice mahfīce bāzāruñ
şehādet eyler iken ṭurmayup evżāʿ-ı eṭvāruñ
ḥabībim fāʾide itmez senüñ yoḳ yire inkāruñ
dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı
olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī

---

[507] düşmeye: düşmege GAD.
[508] beni: seni GAD.
[509] seni: beni GAD.
[510] aġlamazam: aġlamazın GAD.
[511] meyl eylemezem: dil bağlamazam GAD.
[512] Hâşimî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.HD.

III

lebüñi dişleyüp ḳaṣd-ı işāret itme aġyāra
ṣatup bu bendeñi gel başlama herkesle bāzāra

31b

acıtma cānımı gel ḫurde geçme bu dil-i zāra
göz ucıyla beni ġamz eyleme her bir ḫas u ḫāra
dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı
olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī

IV

ola ṣanma ṣaḳın ʿuşşāḳı senden ey perī ġāfil
ṭuyulmaz añlayup olma rakīb-i dīve gel māʾil
egerçi dürlü dürlü perde aṣmaḳ ṣoñradan ḳābil
fe-emmā ʿāşıḳuz olmaz bize kevn ü mekān ḫāʾil
dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı
olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī

V

elüñ yüze ṭutup aġyāra açmazdan vefā itme
bu yüzden Hāşimī miskīne ṣulṭānum eẕā itme
el altından eyle[513] luṭf u bize cevr ü cefā itme
ṭuyulmaz ġayre meylüñ ṣanma yañlışdur ḫaṭā itme
dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı
olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī

101

Ḥayātī

..--/..--/..--/..-

yā İlāhī beni bu ġuṣṣadan āzād eyle
keremüñden dil-i ġam-gīnimizi şād eyle

[513] Vezin gereği ‘‘idüp’’ olmalıdır.

ey hevā üzre ṭokuz ḳubbeye bünyād uran
dest-i lüṭfuñla göñül ḫānesin ābād eyle

ḳamu maẓlūma meded senden irişür yā Rab
ḳaldum ol ẓālim elinde baña sen dād eyle

keremüñden ya Hayātīyi belādan ḳurtar
ya anı bār-ı belā çekmege muʿtād eyle

bu duʿāyı umarım ḥażret-i Ḫaḳ ide ḳabūl
ṭurmayup sen okı bu maṭlaʿı feryād eyle

102

Tercīʿ-i Bend-i ʿĀlī[514]

.---/.---/.---/.---

I

yine bir serv-i bālāya ḳul oldum iḫtiyārumla
görinmez derde düşdüm dīde-i gevher-niṣārumla
ṭuyurdum rāz-ı pinhānı[515] cihāna āh u zārumla
ʿadū oldum dil-i dīvāne gibi yār-ı ġārumla[516]

32a

müyesser olmadum hem-bezm olam ṣabr u ḳarārumla[517]
göñül bir yaña gitdi ḳalmadı bu[518] cism-i zārumla[519]
barışmaz yıldızum ḥayfā o māh-ı tābdārumla[520]
ʿaceb ḥālim n'olur āḫir benüm bu intiẓārumla

[514] GAD. s.424-425. // Divan neşrinde bu şiir ''Tercīʿ-i Bend'' olarak değil; ''Muʿaşşerler'' başlığı altında ''Muʿaşşer-i Merġub'' ismiyle yer almaktadır. Bk. GAD.
[515] rāz-ı pinhānı: rāz-ı pinhānum GAB.
[516] Bu mısra divan neşrinde yoktur. Bentte yer alan mısra ''dem-ā-dem ḫāṭırum maḥzūn ḳaldum inkisārumla''şeklindedir ve bendin 7. mısraında yer almaktadır. Bk. GAD.
[517] Divan neşrinde bendin 4. mısraıdır. Bk. GAD.
[518] ḳalmadı bu : ḳaldı cān GAD.
[519] Divan neşrinde bendin 5. mısraıdır. Bk. GAD.
[520] māh-ı tābdārumla: mihr-i tābdārumla GAD. // Divan neşrinde bendin 6. mısraıdır. Bk. GAD.

eger ḥaşr olmaz isem[521] ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla
gezem maḥşerde sīnem[522] dögerek seng-i mezārumla

II

niçün ser-keşlik eyler bilmem ol serv-i ḫırāmānum
ne ḳanlar dökdügin görmez mi her dem çeşm-i giryānum
niçe bir ḫār-ı miḥnet ile ṣad-çāk ola der-bānum[523]
alınmaz mı ölince dest-i miḫnetden girībānum
işitmez mi ʿaceb şeb-tā-seḥer feryād u efġānum
yaḫud görmez mi āh itdükce dūd-ı āteş-efşānum
bu ġamdan ben ölürsem[524] ayrılursa sīneden cānum
mezārum sengine naḳş eylesün bu beyti yārānum
eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla
gezem maḥşerde sīnem dögerek seng-i mezārumla

III

egerçi hicr-i yāra[525] hergiz ey dil ḥadd u ġāyet yoḳ
o meh-rū saña rām olmaġa baḫtuñda[526] saʿādet yoḳ
ne kevkebdür bu kevkeb kim nüḫūset çoḳ[527] saʿādet yoḳ
ne maḳṣūd idinürseñ mānīʿüñ var[528] ehl-i himmet yoḳ
yanında ḫoş görüpdür düşmen-i dūna eziyyet yoḳ[529]
ihānet ḳaṣd ider aġyār yāruñdan ḥimāyet[530] yoḳ
hele ben bildigüm bu kim firāḳa hīç nihāyet yoḳ
ölürsem şimdilik ḫāṭırda bundan ġayrı fikret yoḳ
eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla

[521] Mecmuada ‘‘olmaz isem’’ olarak yer alan ibare divan neşrinde şiirin tüm mütekerrir beyitlerinde ‘‘olamazsam’’ şeklindedir. Bk. GAD.
[522] Divan neşrinde şiirin mütekerrir beyitlerinin tamamında ‘‘gögsüm’’ şeklindedir. Bk. GAD.
[523] der-bānum: dermānum GAD.
[524] ben ölürsem: ḫāk olursam GAD.
[525] egerçi hecr-i yāra: şeb-i hicrān-ı yāra GAD.
[526] baḫtuñda: baḫtuñdan GAD.
[527] çoḳ: var GAD.
[528] var: çoḳ GAD.
[529] Divan neşrinde bu mısra yoktur. ‘‘Ser-i kem-baḫtuñı ur ṭaşa kim başuñda devlet yoḳ’’ mısraı yer almaktadır. Bk. GAD.
[530] ḥimāyet: riʿāyet GAD.

gezem maḥşerde sīnem dögerek seng-i mezārumla

IV

uṣanmaz mı ʿaceb ol bī-vefā cevr ü cefāsından
ḥicāb itmez mi Haḳḳuñ maḥżarında[531] mübtelāsından
dehānı gibi hergiz bir ʿalāmet yoḳ vefāsından
ṭutalum şāh imiş lāyık mı ʿār itmek gedāsından
32b
ḳulından şermsār olmazsa[532] ḫavf itsün[533] Ḫudāsından
ḫalāṣ itsün[534] dil-i dīvānemi hicri[535] belāsından
ferāġāt eylemez çünkim[536] bu ben ḥāke eẕāsından
şaḳınsun ehl-i maḥşer eşk-i çeşmüm mācerāsından
eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla
gezem maḥşerde sīnem dögerek seng-i mezārumla

V

gören rūyın o māhuñ māʾil olmaz ḥūr-ı ġılmāna
rıżāsın gözleyen baḳmaz riyāż-ı ḫuld [u] Rıḍvāna
eger dünyāda derd-i firḳati irmezse pāyāna
żiyā virmezse mihr-i vaṣl-ı dil-ber şām-ı hicrāna
zebānum bir nefes yād itmezem[537] feryād u efġāna
suʾāl itsün felekler çekdügüm ālāmı yārāna[538]
nice bir[539] zaḫm irişsün bu dem içre cism-i ʿuryāna
benüm bu ʿahdüm ey ʿĀlī irişdür cümle iḫvāna[540]
eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla
gezem maḥşerde sīnem dögerek seng-i mezārumla

[531] maḥżarında: maḥżarından GAD.
[532] olmazsa: itmezse GAD.
[533] itsün: itmez GAD.
[534] itsün: itmez GAD.
[535] hicri: hicrān GAD.
[536] eylemez çünkim: eylemezmiş çünki GAD.
[537] itmezem: itmezin GAD.
[538] yārāna: mīzāna GAD.
[539] bir: biñ GAD.
[540] iḫvāna: yārāna GAD.

103

Ġazel-i Ḫüsrev Taḫmīs-i Kāmī

.---/.- - -/.---/.---

I

egerçi ṣūretā cānā melek-sīmāya beñzersin
velī bu ṭarz ile daḫı nice eşyāya beñzersin
giyersüñ lāle-veş allar gül-i ḥamrāya beñzersin
yeşiller giydigüñce ṭūṭi-i gūyāya beñzersin
siyeh-pūş olduġuñca Kaʿbe-i ʿUlyāya beñzersin

II

miṣālüñ gördügi yoḳdur bu ṣūretde zen-i dünyā
egerçi kim görüpdür nice aʿlā vü nice ednā
yed-i ḳudretle istiḫrāc idüpdür ġālibā deryā
ḳaçan kim nāz ile aḳ sāde giyseñ ey melek-sīmā
ṣadefde ḥāṣıl olmış bir dür-i yektāya beñzersin

III

nihāl-i cismüñi Yūsuf gibi sen pīrehen itseñ
maḳāmım Hażret-i Yaʿḳūb-veş beytü'l-ḥazan itseñ
sözümi ṭutsañ ey ġonca suʾāli bendeden itseñ
giyüp egnüñe māī cāmeler seyr-i çemen itseñ
yem-i ḫaḍrāda Ḫızra gökdeki ʿİsā'ya beñzersin

33a

IV

ḳalur ḥayretde ʿarʿarlar çıkup cānā göründükçe
aḳar ṣu kendüden varur girüp bāġa ṣalındıḳça
yaraşur her niçe gezseñ velī bu şekle girdikçe
libās-ı surḫla cānā yeşil ferrāce giydikçe

ṭarāvet gülşeninde ġonce-i zībāya beñzersin

V

kelāmum müstedām olsun daḫı ṣāḥib-nevālarla
mülebbes oldı ol meh-rū ḳatı rengīn ḳabālarla
ġaraẕ tezyīn ise Kāmī yeter medḥ ü ṣenālarla
o gül-ruḫsārı vaṣf itdük ʿaceb rengīn edālarla
sözüñden Ḫüsrevā sen bülbül-i şeydāya beñzersin

104

Niṣārī[541]

-.--/-.--/-.--/-.-

nār-ı hicre şemʿ-veş yansam ʿaceb mi ben ġarīb
yüz çevirdi ben ġarīb üftādesinden ol ḫabīb

her ḫas ü ḫār ile gül gülşende dāʾim hem-nişīn
rūz-ı şeb feryād ider bī-hūde miskīn ʿandelīb

ey muʿālic çekme zaḫmet kim ʿilāc olmaz bana
derd-i ʿaşḳuñ bulmadı zīrā devāsın bir ṭabīb

ḫāss u ʿāma niʿmet-i vaṣluñ niçün mebzūl iken[542]
mübtelā-yı ʿaşḳa degmez ḫˇān-ı vaṣlıñdan naṣīb

yārüñ aʿdāya ḳarīn olsa Niṣārī çekme ġam
ʿādet ancaḳ dil-rubālar olmaḳ aġyāra ḳarīb

105

Niṣārī[543]

[541] NSD. s.93.
[542] Mısra divan neşrinde ‘‘Ḫass ü ʿāma niʿmet-i vaṣlıñdan naṣib ’’ şeklindedir. Bk. NSD.
[543] NSD. s.100.

..--/.-.-/..-

yoġise sende ger vefāya meded
çekmege bende yoḳ cefāya meded

ḳorḳarım ʿaks ider iñen[544] daḫı yüz
virme mirʾāt-ı bī-ḥayāya meded

ʿıyd-gehde raḳīb-i güfte-ḫora
elüñ uzatma merḥabāya meded

baña imdāduñ olması ne baʿīd
pādişāhlar ider gedāya meded

şeb-i hicrānda bu Niṣārī-i zār
çaġırır durma Muṣtafāya meded

33b
106
Niṣārī[545]
-.--/-.--/-.--/-.-

rāh-ı ʿaşḳın içre cismim eyledi ber-bād bād
olmadı bir dem ḳatuñda itdigüm feryād yād

buldı ʿaks-i ruḫlaruñdan ay güneş mehtāb tāb
şīve-i ḳaddüñle oldı bāġda şimşād şād

reşk-i ruḫsār-ı laṭīfüñden gül-i gülzār zār
çeşm-i pür-ḫışmuñ düşürdi ʿāleme bī-dād dād

[544] iñen: iken NSD.
[545] NSD. s.100.

bunca vaż‘-ı ḥaml ider çarḫ ey ruḫ-ı gül-fām fām
ṭoġmadı bir[546] sen gibi hīç[547] ṭıfl-ı şīrīn-zād zād

ġamla varanlar Niṣārī gibi hep ġamsız gelür
sākiyā meyḫāne-i pīr-i muġān ābād bād

107

Niṣārī[548]

.---/.- - -/.---/.---

hevā-yı ‘aşḳa yeltenmek dilā ‘ayn-ı melāmetdür
zamāne dilberine mübtelā olmaḳ sefāhatdür

şu dilber kim piyāle nūş ider bezm-i erāzilde[549]
aña mā’il geçinmek ḫiffet-i ‘aḳla delāletdür

raḳīb-i seg ne lāyıḳdur k’ola bezmüñde hem-zānū
ıraḳdan merhabā itseñ bile cānā kerāhetdür[550]

ferāġat eylemezseñ ger ‘adū-yı bed-liḳālardan
sözüñ taḥḳīḳi bu kim çāremiz senden ferāġatdür

kemend-i zülfüne boynum uraldan bir cefākāruñ
Niṣārī sergüzeştim şerḥ olunmaz bir ḥikāyetdür

108

Niṣārī[551]

---

[546] bir: hīç NSD.
[547] hīç: bir NSD.
[548] NSD. s.111-112. // Divan neşrinde bu gazel 6 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
saçuñ zincirine dil virdigüm günden berü hergiz/ ṣafā-yı ḫātırum yoḳ rūz u şeb kārım nedāmetdür Bk. NSD.
[549] erāzilde: erāzīde NSD.
[550] kerāhetdür: kerāmetdür NSD.

--. / .--. / .- -. / .- -

laʿlüñ hevesi baġrumı ḳan eylemek ister
pinhān ġamımı ḫalḳa ʿayān eylemek ister

bī-hūde baña cevr ü cefā itmeden ol yār
beñzer beni rüsvā-yı cihān eylemek ister

üftādesin öldürmege ʿahd itmiş o ḫūnī
ẓulm ile niçün yoḳ yere ḳan eylemek ister

ol serv-i revānuñ yolına merdüm-i çeşmüm
dürr-i güher-i eşk revān eylemek ister

ʿāşıḳlıġını cümle cihān ḫalḳı bilürken
ʿaşḳın dil-i dīvāne nihān eylemek ister

34a

bülbül gibi şeb-tābe-seḥer[552] ey lebi ġonca
kūyuñda göñül āh u fiġān eylemek ister

ḳapuñda Niṣārī güzelim yahşi ḳuluñdur
aʿdā-yı bed-endīş yamān eylemek ister

109

Niṣārī[553]

-.-- / -.-- / -.-- / -.-

ol ṭabīb-i cān u dil ben ḫastasın yād eylemez
künc-i ġamda ḫāṭır-ı nā-şādımı şād eylemez

[551] NSD. s.122.
[552] şeb-tābe-seḥer: şeb tā seḥer NSD.
[553] NSD. s.127.

gülşen içre ḫār-ile hem-sāye görmüş ġoncasın
bülbül-i şeydā dilā bī-hūde feryād eylemez

ṭaġı ṭaġ[554] üzre ḳoyardım ey göñül ammā ne sūd
ol lebi Şīrīn beni yolında Ferhād eylemez

bunca dād itdüm ser-i kūyundaol sengīn-dilüñ[555]
dest-i luṭfıyla dil-i vīrānūm ābād eylemez

bend-i ġamda ol ṣanem ḫāṭır-ı perīşān görse ger
ey Niṣārī raḥm idüp hīç terk-i bīdād eylemez

110

Niṣārī[556]

-.--/-.--/-.--/-.-

gül-ʿizār [u] ġonca-femdür dil-rübāsı Bursanuñ
bülbüli ḫoş-naġmedür ṣāḥib-nevāsı Bursanuñ

mesken [ü] meʾvā idinse ṭan mıdur erbāb-ı dil
iʿtidāl üstündedür zīrā hevāsı Bursanuñ

ṣan ʿuyūn-ı selsebīl içre gümüş māhī durur
ḳapluca ḥavżında her bir meh-likāsı Bursanuñ

meclis-i meyde ṣurāhī ġulġulun yād itdirüp[557]
başḳa bir ʿālemdedür ehl-i ṣafāsı Bursanuñ

n'ola itdiyse Niṣārī Bursada cāy-ı ḳarār

[554]ṭaġı ṭaġ: dāġ dāġ NSD.
[555] Divan neşrinde bu mısra ile makta beytinin ilk mısrası takdim-tehirlidir. Bk. NSD.
[556] NSD. s.140.
[557] itdirüp: eyleyüp NSD.

hep mesīreyle ser-ā-serdür feżāsı Bursanuñ

111

Muʿaşşer-i Fehīm Çelebī[558]

..--/..--/..--/..-

I

ey nigāh-gażabı mest-i mey-i naḫvet-i nāz
ġamzesi sāki-i cām-ı ecel-i ehl-i niyāz
ey furūġ-ı ruh-ı ḫūy-gerdesi ḫūrşīd-güdāz
ey leb-i nādire gül-berg-i gül-i gülşen-i rāz
ḳorḳarım rāzumı fāş ide o çeşm-i ġammāz
āşinā oldı dile ġamze-i peykāne-nüvāz

34b

şeb-i hicr [ü] ġam-ı zülf [ü] dil-i sevdā-perdāz
iḫtiyārī degül āh eyler-isem dūr [u] dırāz
āh idersem n'ola sevdāñ ile ṭolmış göñlüm
ḥaberüm[559] yoḳ ki senüñ ʿāşıḳuñ olmış göñlüm

II

ḥüsnüñ evvel baḳışumda beni itdi meftūn
eyledi sāḥir-i çeşmüñ baña biñ dürlü[560] füsūn
zülfüñ itdi dilümi silsile-cünbān-ı cünūn
āḫirü'l-emr bu sevdā ile oldum mecnūn
gördüñ oldum elem-i ʿaşḳuñ ile zār u zebūn
şerbet-i luṭfuñ[561] ile derd-i dilüm oldı[562] füzūn
ṭoldı tā derd-i maḥabbetle derūn [u] bīrūn
başladuñ zehr-i sitemle cigerüm itmege ḫūn
rūy-ı dil gösterüp itdüñ beni çün dīvāne

[558] FÇD. s. 264-270. // Bu şiir divan neşrinde terkib-bend olarak geçmektedir. Bk. FÇD.
[559] ḫaberüm: ḫaberüñ FÇD.
[560] dürlü: mekr ü FÇD.
[561] luṭfuñ: luṭf FÇD.
[562] oldı: itdüñ FÇD.

olduñ[563] ey āhū-yı vaḥşī giderek bīgāne

III

bī-mürüvvet ne idi arż-ı maḥabbet evvel
ne idi eyledügüñ luṭf u mürüvvet evvel
niye virdüñ dil-i neẕẕāreye[564] ruḫṣat evvel
niçün itdün dil-i bīçāreye şefḳat evvel
itmek idi ġarażuñ çünki ferāġat evvel
ne idi tā bu ḳadar germī-i ülfet evvel
üns idi elde iken şānuña ʿādet evvel
şāhbāzım yoġ idi sende bu vaḥşet evvel
ʿafv ḳıl ḥüsnüñe küstāḫ nigāh itdüm ise
iḫtiyār elde degül girye vü āh itdüm ise

IV

gerçi ben serhoşı ʿaşḳuñla serāb[565] itmez idüñ
āteş-i cevr ile baġrumda kebāb itmez idüñ
evvel ālüfteñe tā böyle ʿitāb itmez idüñ
biñ suʾāl eylese bir tünd cevāb itmez idüñ
luṭf iderdüñ gażab-ālūde ḫitāb itmez idüñ
beni gördükde ser-i rehde şitāb itmez idüñ
35a
çeşmümi āteş-i ḥasretle pür-āb itmez idüñ
dil-i vīrānemi tekrār ḫarāb itmez idüñ
şimdi ḳurbānuñ olam söyle nedür n'oldı sebeb
āşinā-yı ezelīye bu tecāhül bu ġażab

V

mest-i şīrīn-sühanım telḫi-i güftār nedür
luṭfuñ evvel ne idi şimdi bu āzār nedür

[563] olduñ: oldum FÇD.
[564] dil-i neẕẕāreye: dile bīçāreye FÇD.
[565] serāb: şarāb FÇD.

pür-teġāfül nigeh-i nergis-i bīmār nedür
ġonce-i gül gibi laʿlīn-i şeker-bār nedür
beni gördükde[566] şitāb ile o reftār nedür
mübtelāña nedür ey şūh bu eṭvār nedür[567]
sitem-i ġamze yeter çeşm-i cefā-kār nedür
renciş-i bī-sebeb-i ġamze-i pür-kār nedür
sitem itmekde yine ḳādir iseñ eyle bāna
ʿāşıḳım ʿāşıḳım ey şūḫ-ı cefā-kār saña

VI

ḫod-perestim reviş-i dīnüñe ḳurbān olayım
ʿāşıḳ āyinesin āyinüñe ḳurbān olayım
pīçiş-i ṭurra-i müşgīnüñe ḳurbān olayım
reşkden bister [ü] bālīnüñe ḳurbān olayım
çeşm-i ʿayyār-ı süḫan-çīnüñe ḳurbān olayım
o kemān ebru-yı pür-çīnüñe ḳurbān olayım
nāvek-i ġamze-i pür-kīnüñe ḳurbān olayım
zehr-i ḳand-ı leb-i şīrīnüñe ḳurbān olayım
sīneñi kīneden ey āyine-ruḫ ṣāf eyle
öleyim mi ele mirʾāt alup inṣāf eyle

VII

ḥüsnüñi görse eger Yūsuf olur bende saña
ʿāşıḳ olurduñ eger görse idüñ sen de saña
ḫayl-i ʿuşşāḳ nice olmasun efgende saña[568]
böyledür ḳısmet-i Ḥaḳ girye bāña ḫande saña[569]
bu[570] naṣīḥatdür ider ʿāşıḳ-ı şermende saña
ḳorḳarum yār olur aġyār-ı firībende saña

35b

[566] gördükde: gördükçe FÇD.
[567] Divan neşrinde bendin bu mısraı ile 8. mısra takdim-tehirlidir. Bk. FÇD.
[568] Divan neşrinde bu mısra ile bir önceki mısra takdim-tehirlidir. Bk. FÇD.
[569] Divan neşrinde bu mısra ile 8. mısra takdim-tehirlidir. Bk. FÇD.
[570] bu: bir FÇD.

ḫande it aġlasa ḥālüñ dil-i nālende saña
baʿ dezīn bendeyim ey ḫūb-ı cihān bende saña
girde-bālīn gül-āgendüñ olup[571] pūte-i ḫār
derd-i ġayretle helāk ola Fehīm-i bīmār

112

Tercīʿ-i Bend-i Veysī

..--/..--/..--/..-

I

yeter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kār yeter
yeter ey cān-ı belā-dīde bu efkār yeter
ceyb-i endīşeye çek başuñı fikr it ḥālüñ
ḫalḳla eyledügüñ bī-hūde güftār yeter
rişte-i fikre dür-i eşk-i nedāmet nazm it
ārzū-yı dil içün didigüñ eşʿār yeter
murġ-ı anḳā-per-i ʿazmüñ yitür ol yirlere kim
şāh-bāz-ı naẓar-ı himmet-i ebrār yeter
der-i Mevlāya yüzüñ sür yeter itdüñ kendüñ
bende-i halḳa-be-gūş-ı der-i eşrār yeter
yeter oldı bu hevā vü hevesi terk idelüm
yönelüp Ḥaḳḳa reh-i ṣıdḳ u sedāda gidelüm

II

evvelā ʿazm idelüm bārgeh-i iclāle
ravża-i şāh-ı rusül merḳad-i saḥb u āle
ol şehüñ ġāşiye berdūş olalum maḥmiline
yüz sürüp ḫāk-i reh-i nāḳa-i zer ḫalḫāle
yollaruñ ḫār muġaylānına yüzler sürelüm
lāle-veş ġarḳ idelüm çehreyi ḫūn-ı āle
eşk-i ḥasret ṣaçalım reh-güzer-i ḥuccāca

[571] gül-āgendüñ olup: gül-āgende idüp FÇD.

şurezārında Hicāz'uñ bite sünbül lāle
sünbül-i āteş-i dilden ṣaçılan dūd-ı kebūd
lālesi ḫūn-ı cigerden dökülen pergāle
gel senüñle varalum yüz sürelim dergāha
yaʿni dergāh-ı muʿallā-yı Resūlullāha

III

ravżası ḫāküñe fersūde kılup pīşānı
lāle-gūn eyleyelüm dīde-i ḫūn-efşānı
36a
diyelüm aña eyā ümmetinüñ ġam-hˇārı
ḫasteler çāresi bī-çārelerüñ dermānı
enbiyā mefḫarı Ḫallāḳ-ı cihān maḥbūbı
iki ʿālem güneşi iki cihān ṣulṭānı
feyż-i luṭf u keremüñden bizi maḥrūm itme
raḥmet-i ʿālem iken ʿizzetüñüñ ʿunvānı
yüz sürerken o ṣafāgāh-ı bülend-eyvāna
būs iderken o ḳadem-cāy-ı celīlü'ş-şānı
ḳaldırup dest-i duʿā ḳıblegeh-i aʿlāya
yalvaralum bizi yoḳdan yaradan Mevlāya

IV

diyelüm ey bizi yoḳdan getürüp var iden
cevher-i ʿaḳl ile ṭıfl-ı dili huşyār iden
tac-ı īmān u itāʿatle ser-firāz ḳılup
dīn-i İslāma kemer-beste-i aḥrār iden
ḳalbimüz ġonçe-i serbeste-i ṭaṣdīḳ idüp
dilimüz bülbül-i destān-zen-i iḳrār iden
kimimüz devlet ile şāh-ı cihān-dār idüp
kimimüz künc-i ḳanâāʿatde sebük-bār iden
ey bizi maḥż-ı kemāl-i kereminden her dem
dār-ı dünyāda bu elṭāfa sezā-var iden

soñra lāyıḳ mı bizi ḫaste-i hicrān itmek
mübtelā-yı elem-i āteş-i sūzān itmek

V

geçdi ʿömrüm heves-i zülf-i muʿanberde benüm
ḳaldı ʿaḳlum girih-i kākül-i dilberde benüm
şāh-bāz-ı naẓarum niceye dek beste ḳıla
dām-ı dil-gīr-i ḫaṭ-ı yār-i semen-berde benüm
tīġına ḫançerine māʾil olup dil-dāruñ
çekdügüm derd ü belā söylene dillerde benüm
seyyiʾātum yazan ol kātib-i aʿmāl-nüvīs
vay eger itdügümi hep yaza defterde benüm
36b
saḳalum aḳ yüzüm ḳara sözüm ʿayn-ı ḫatā
baña aġlañ baña kim ʿarṣa-i maḥşerde benüm
ne yüzüm var naẓar-ı ḥażret-i Ḥaḳḳa varacak
ne yüzüm var varıcaḳ ḥażretine yalvaracaḳ

VI

ṣadme-i ḳahr ile bir gün yıḳılur tākbetāḳ
bu bir efrāşte-i eyvān-ı zer-endūde revāḳ
vaḳtidür āhuñı tīr it ḳadüñi eyle kemān
sefer-i āḫirete saña gerekmez mi yaraḳ
āh kim fısḳ ile geçdi giceler gündüzler
ne ʿibādāt-ı teheccüd ne ṣalāt-ı işrāḳ
etdügüm cürme benüm yer ile gök şāhiddür
bende yerden göge dekdür gażaba istiḥḳāḳ
virme dāmānumı dest-i ḫuṣemāya yā Rab
varıcaḳ ḥażretüñe başı ḳaba yalın ayaḳ
virmek olursa eger ḫaṣma benüm dāmānum
yine iḥsān u kerem senden olur sulṭānum

VII

mest olup bāde-i ġafletle yitürdük özümüz
bilmedük düş gibi geçdi gicemüz gündüzümüz
ẕikr ü tesbīhüñe ṣarf eylemedük ʿömrümüzü
ḫażret-i Ḥaḳḳa niyāz itmege yoḳdur sözümüz
çehre-fersūde-i erbāb-ı erāzil olduḳ
ḳalmadı ḥażretine varmaġa hergiz yüzümüz
ten-i ḫākimüzi bir gün götüre ṣarṣar-ı merg
şöyle ber-bād ola kim görmeye kimse tozumuz
görseñ ey dīde neler gelse gerek başumuza
bilseñ ey dīde neler görse gerekdür gözümüz
ẕü'l-celālā baña ol demleri āsān eyle
işümi ẕikr-i cemīlüñ eşüm īmān eyle

VIII

tevbe yā Rabbi giriftār-ı hevā olduġuma
tevbe yā Rabi ṭaleb-kār-ı belā olduġuma
37a
tevbe yā Rabbi esīr-i mey-i gül-reng olup
bende-i muġ-beçe-i ʿişve-nümā olduġuma
ārzū-yı ṣanem-i māh-likā etdigüme
mübtelā-yı heves-i mihr ü vefā olduġuma
tevbe yā Rabbi ʿibādet ṣanup itdüklerime
dāmen-ālūde-i çirk-āb-ı riyā olduġuma
pey-rev oldum o suḫan-pervere etdim tevbe
dāʾimā rehber-i endūh-ı ḫaṭā olduġuma
tevbe yā Rabbi ḫaṭā yolına gitdüklerüme
bilüp itdüklerüme bilmeyüp itdüklerüme

IX

yā İlāhī şeref-i ḫażret-i peyġamber içün
siper-i māhı iki pāre iden server içün

şeb-i İsrāda olan sırr-ı muḳaddes ḥaḳḳı
leyle-i Ḳadrdeki vaḳt-i ṣafā-güster içün
ḫande-i ḥüsn-i cihān-sūzı içün Ṣıddīḳuñ
girye-i Haẕret-i Yaʿḳūb-ı belā-perveriçün
nūr-ı Ṣıddīḳ-ı Nebī maʿdelet-i Fārūḳī
ḥilm-i ʿOs̱mān [u] kerem-güsterī-i Ḥayderiçün
ol iki dürr-i dil-efrūz-ı bīnā-gūş-ı felek
yaʿni ol ḳurretü'l-ʿayn-ı şeh-i Ḥayberiçün
luṭf idüp eyledügi cürm ü fesāda baḳma
Veysī-i rū-siyehi nār-ı caḥīme yaḳma

113

Tercīʿ-i Bend-i ʿĀlī[572]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

ʿālem içre ʿāşıḳuñ bir şīvekār eglencesi
ḫ̆āce-i ṣāḥib-vaḳāruñ kār u bār eglencesi
zāhidüñ tesbīḥ ü fikr-i kirdigār eglencesi
fāsıḳuñ cām-ı şarāb-ı ḫoş-güvār eglencesi
kimi şāh olmuş cihānda iftiḫār eglencesi
kiminüñ künc-i belāda ḫārḫār eglencesi
kimi bülbül gibi zār olmuş bahār eglencesi
kimi gül gibi ṣafāda var hezār eglencesi

37b

kiminüñ Yaʿḳūb-veş feryād u zār eglencesi
kiminüñ Mecnūn-āsā kūhsār eglencesi
kiminüñ Ferhād-veş ʿaşḳ-ı nigār eglencesi
ḥasret-i yār ile kimüñ intiẕār eglencesi
kiminüñ dildār ile seyr-i kenār eglencesi
bu fenāda kiminüñ ʿizz ü vaḳār eglencesi

[572] Bu şiir Gelibolulu Mustafâ Âlî divanında yer almamaktadır. Bk. GAD.

herkesüñ ḥālī degül ḥālince var eglencesi
bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi

II

kimisi bülbül gibi feryād u efġān itmede
kimi gül gibi çeküp çāk-i girībān itmede
kimisi sāġar gibi baġrın ṭolu ḳan itmede
bezm-i ġamda kimisi ney gibi nālān itmede
ṣubḥ-dem bād-ı seḥer seyr-i gülistān itmede
ġoncalar aguz açup tevḥīd-i Yezdān itmede
çalışup ʿālemde kim bünyād-ı eyvān itmede
cehd idüp dil ḳaṣrını kimisi vīrān itmede
kimisi hercāyī yārim diyü efġān itmede
kimisi yārin alup hercāyī seyrān itmede
kimi şāh olmuş işi luṭf ile iḥsān itmede
kimisi dervīş olup ʿazm-i Ḫorāsān itmede
çarḫ ise hīç ṭurmayup bu resme devrān itmede
kimini şādān idüp kimin perīşān itmede
herkesüñ ḥālī degül ḥālince var eglencesi
bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi

III

kimine virmiş Ḫudā ʿālemde māl-i bī-ḥesāb
faḳr u fākayla kiminüñ çekdigi dāʾim ʿaẕāb
bāġ-ı ʿālemde kimi ṭūṭī kimi olmuş ġurāb
kiminüñ işi şeḳāvet kimisi ehl-i ṣavāb
gözlerinden aḳıdup ṭōlāb-veş kimisi āb
dāne-i ʿömrün kiminüñ çarḫ itdi āsiyāb

38a

bezm-i ġamda kimisinüñ nālesi olmuş rebāb
defʿ-i ġam ḳılmaġ içün kimisi nūş eyler şarāb
kimisinüñ ṭāliʿi burc-ı şerefde āfitāb

püster-i rāḥatda kimiñ gözlerin ṭoldurdı ḫˇāb
kimisi sāʾildür eyler herkese dāʾim ḫiṭāb
kimisi lāl oldı ḫalḳuñ kimseye virmez cevāb
kimisi rüsvā-yı ʿālem kimisi ehl-i niḳāb
herkese ḥālince olmuş ʿālem içre feṭḥ-i bāb
herkesüñ ḫālī degül ḥālince var eglencesi
bülbülün gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi

IV

göñlüm aldı nāgehan bir dilber-i Yūsuf-cemāl
beyt-i aḫzānumda ḳaldum ben meded Yaʿḳūb-miṣāl
bār-ı miḫnet çekmeden oldı elif ḳaddüm çü dāl
terk idüp tāc u ḳabāyı giydüm uş bir ḳara şal
bāġa vardum kim ḳılam defʿ-i ḳulūb-ı pür-melāl
çeşm-i ʿibretle baḳup gördüm özüm bir ḫaste-ḥāl
nergisüñ beñzi ṣararmış sūsen olmuş bī-mecāl
servler ḥayretde ḳalmış cūylar hem pāymāl
ṭurmayup feryād eyler bülbül-i şīrīn-maḳāl
her birini ġonca ḳılmış ʿaşḳ ile āşüfte-ḥāl
n'oldı size diyüben anlara ḳılınca suʾāl
gūş-ı cāna irdi nāgeh bir ṣadā-yı bī-miṣāl
didi kim ḥālini ṣorma gördügüñden ʿibret al
gün gibi dünyāyı seyr it eyleme ceng ü cidāl
herkesüñ ḫāli degül ḥālince var eglencesi
bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi

V

ʿĀlīyā ḥalḳ-ı cihānuñ kimi ḫāṣ u kimi ʿām
ḥāl-i ʿālem buldı bu minvāl üzre intiẓām
kimi İskender kimi Dārā kimisi oldı Sām
her biri bir ḥālet ile ḳor gider ʿālemde nām
38b

gebr ü tersādur kimisi kimisi Aḥmed'e rām
kimine nūr-ı hidāyet kimine ermiş ẓalām
kimisi zühd ile zāhid işi tevḥīd ü ṣıyām
kimisi nūş ider alup cām-ı Cem gibi müdām
kimisi maġrūr-ı ʿālem kimseye virmez selām
bār-ı miḥnet kiminüñ ḳılmış elif ḳaddini lām
kimisi ẕevḳ u ṣafāda kimine olmuş ḥarām
dār-ı dünyā kimine zindān kimine ḫoş maḳām
her kişiye gösterüp bir şāh-rāhı lā-yenām
her biri bir semt ile bulmuş cihān içinde nām
herkesüñ ḥālī degül ḥālince var eglencesi
bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi

114

İsḥaḳ[573]

.---/.- - -/.---/.---

bize her dem söger yārüñ leb-i laʿl-i şeker-bārı
kim acırdı anı emsek[574] ya öpmüş olsavuz bārī

nigārı sīne-ber-sīne der-āġūş itmedür ṣoḥbet
ne minnet boynına ol ḫod maḳarrer aġzı iḳrārı

gözüm cān naḳdine izüñ tozını almaḳ istermiş
ḳo ḫayr itsün begüm senden yañadur bozma bāzārı

bizi tīrüñ ḫalāṣ idüp[575] götürse gelse ṭopraḳdan
geçüpdür cānuma her dem aña yalvarı yalvarı

[573] İD. s.345-346. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
Dil ü cān ise maḳṣūduñ biri yetmez mi bu zülfüñ / behey kāfir iki yerden ḳuşanmaḳ neyki zünnārı; senüñle māhı vezn itdüm terāzū-yı ḫayālümle / öbür yanı göge aġdı ḳo maʿlūm oldı miḳdārı İD.
[574] emsek: emmiş İD.
[575] idüp: itse İD.

güzellerden birer būse alur her şiʿrine İsḫaḳ
anuñçün böyle ṭatludur ḳamu ebyāt [u] eşʿārı

115

Rūḥī[576]

--./.--./.-.-./.--

gül gitdi ise sāġar-ı ṣahbā elimüzde
bāġ olmazise dāmen-i ṣaḥrā elimüzde

seyr itmededür[577] şāhid-i maḳṣūd-ı cemālin
sāġar gibi mirʾāt-ı mücellā elimüzde

māhiyyetini cümleden aʿlā bilürüz biz
zīrā büyüdi ol meh-i ġarrā elimüzde

ḳātillerimüzde[578] dehenüñ gerçi görünmez
cānā hele ol zülfi muṭarrā elimüzde

39a

Rūḥī dil-i dīvānede[579] biñ genc ü güher[580] var
ṣarf itmege bir ḥabbe yoḳ ammā elimüzde

116

Ẓuhūrī[581]

.---/.---/.--

[576] BRD. s.910-911. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
Eylerdi bizi çarḫ-ı denīḫākile yeksān/ olmasa idi dāmen-i Pāşā elimüzde; ʿOşmān-ı felek-ḳadr ki devr-i kereminde/ ḫākile berāber zer-i dünyā elimüzde Bk. BRD.
[577] itmededür: itmedeyüz BRD.
[578] ḳātillerimüzde: ḳātillerimüzden BRD.
[579] dīvānede: vīrānede BRD.
[580] genc ü güher: genc-i güher BRD.
[581] Zuhûrî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZHD.

bugün seyr eyledüm bir ḫūb-ı dilber
nihāl-i ḳaddi olmuş serve hem-ser

gözi nergis ṣaçı sünbül lebi mül
ṭarāvetde yañaġı verd-i aḥmer

ṭopuġına eger bir fiske ursañ
iki üç gün omuzı başı ditrer

o şīrīn sözlü āhū gözlü yāri
delü göñlüm benüm ṣayd itmek ister

Ẓuhūrīnüñ yanunda yatma yoḫsa
ḳuzucāġım hemān ḳoynuña sürter

117

Mānī[582]

..--/..--/..--/..-

ḫātem-i laʿlini göstermiş idi dün gice yār
ġāʾib oldu yine öpmiş gibi anı aġyār

vaʿde-i mihr ü vefādur işi[583] hep uşşāḳa
ḳatı nevreste gibi dilber-i şīrīn-güftār

bendeñe mihr ü vefā[584] eyle benüm sulṭānum
devr-i ḫüsnüñde n'ola[585] görse mürüvvet dil-i zār

gāhī uġrat güzelüm kūyunaʿ uşşāḳı didüm

[582] MND. s.69.
[583] vaʿde-i mihr ü vefādur işi: vaʿde-i mihr-i vefādur sözi MND.
[584] mihr ü vefā: mihr-i vefā MND.
[585] n'ola: ne var MND.

ol[586] ḳadar söyledüm uġratmadı aṣla dildār

bilmezüz cürmümüzüñ n'eydügini ey Mānī
naġmeler itdi murabbaʿlar oḳurken bize yār

118

Nevʿī[587]

..--/..--/..--/..-

yine ʿārifce güzel şīvelü dilbercik olur
yine fettān u cefā-pīşe sitemgercik olur

yine nāzik yine şīrīn yine şūḫ u şengül
yine cān-pārecigi rūḥ-ı muṣavvercik olur

yine ebrū yine gözdür yine tīr-i müjgān
yine yaydur yine oḳdur yine ḫançercik olur

yine sāḥir yine māhir yine nāzik yine ḫūb
yine āfet yine ḳāmet yine peykercik olur

yine ʿārif yine kāmil yine ʿāḳil Nevʿī
yoluña cān virecek sevmeli dilbercik olur

39b

119

Ḳabūlī[588]

--./.--./.--./.--

nādān olımaz meclis-i ʿirfān arasında

[586] ol: şol MND.
[587] Divan neşrinde bu gazel yokdur. Bk.ND.
[588] KD. s.698.

ḫar-mühre ṣıġar mı dür ü mercān arasında

mūlar aġarup göz ḳararup yaş ile ṭoldı
ḳaldum yalıñuz berf-ile[589] bārān arasında[590]

cānāna[591] didüm būs-ı kenār ola mı ḳābil
didi ne tekellüf aña yārān arasında

ʿuşşāḳa cefā ġayre vefā eylemek āḫir
bir ḳāʿidedür ḳaldı cüvānān arasında[592]

eşʿār u ġazel söyle hemān ṭurma Ḳabūlī
tek añdıra gör nāmuñı aḳrān arasında

120

Medīḥī

..--/..--/..--/..-

nice bir derd-ile dil mūnis-i firḳat olsun
nice bir menzilimiz kūşe-i miḥnet olsun

seni sevdigüm içün şöyle cefā ḳıl ki baña
dostum ġayrılara mūcib-i ʿibret olsun

seg raḳībüñ kerem it virme amān kes başın
arada ḳatʿ-ı nizāʿ faṣl-ı ḫuṣūmet olsun

beni ḳatl eyle sicill-i ḫaṭ-ı tezvīrüñ ile
yār-ı hercāyī seven ʿāşıḳa ḫüccet olsun

[589] berf-ile: bir fele KD.
[590] Bu beyit divan neşrinde gazelin 4. beyitidir.
[591] cānāna: dil-dāra KD.
[592] Bu beyit divan neşrinde gazelin 2. beyitidir.

bī-vefā yāre göñül virme Medīḥī zinhār
saña ey ʿāşıḳ-ı şūrīde naṣīḥat olsun

121

Cevrī

-.--/-.--/-.--/-.-

rind-i ʿaşḳum mescid ü meyḫāne yeksāndur bańa
ṣavt-ı sūfī naʿre-i mestāne yeksāndur bańa

ol gedā-yı şāh-tabʿu lāʾubālī-meşrebim
efser-i Cemşīd ile peymāne yeksāndur bańa

ṭālib-i dīdār-ı yārüm mest-i şevḳ-i vuṣlatum
gülşen-i firdevs ile ġamhāne yeksāndur bańa

luṭf-ı yāre şād olup ḳahr-ı ʿadūdan aġlamam
ol sebebden āşinā bīgāne yeksāndur bańa

bī-tekellüfʿāşıḳ-ı dīvāneyem Cevrī gibi
ḳaṣr-ı şāhī kūşe-i vīrāne yeksāndur bańa

40a

122

ʿĀlī[593]

--./-.-./.--./-.-

virmezse ʿāşıḳa ol bī-amān amān
el virmez ehl-i ʿaşḳa her zamān zamān[594]

[593] Gelibolulu Âlî divanında bu gazel yer almamaktadır. Bk. GAD.
[594] Her iki mısra da eksiktir.

pā-māl olur yolunda anuñ ḫāksār olup
reftāra geldügünce o şūḫ-ı cihān cihān

evvel nişānı cān u dil olurdı tīrinüñ
alsa ḳaçan eline o ḳaşı kemān kemān

dil-teng olurdı cümle dilā bülbülān-ı bāġ
açsa eger o dilber-i ġonca-dehān dehān

yaḫşı ṣanup viṣālüne meyl etme ḳıl ḥaẕer
ʿĀlī ṣaḳın ki ol büt-i raʿnā yamān yamān

123

Resmī

.---/.- - -/.---/.---

meh-i bedrüm semā-ḳadrüm münīrüm mihr-i raḫşānum
sitārem ṭāliʿüm baḫtum fürūġum māh-ı tābānum

ḥabībüm hemdemüm yārüm ḥarīfüm mūnisüm varum
müdāmum nuḳlüm ü cāmum Cemüm şemʿ-i şebistānum

behiştüm müntehā-ḳaddüm nihālüm gülbin-i nāẕum
ẕülālüm kevṯerüm ʿaynum naʿīmüm ḥūr u Rıḍvānum

bahārum gülşenüm ʿömrüm nesīmüm rūz-ı nevrūzum
emīrüm sünbülüm ġonçem şükūfem verd-i ḫandānum

ser-efrāzum cefā-sāzum dil-efrūzum ciger-sūzum
dil-i zārum sezāvārum güzeller şāhı sulṭānum

ʿazīzüm ʿizzetüm cāhum emīrüm ʿālī dergāhum

sürūrum serverüm ṣadrum serīrinde Süleymānum

ḫalīlüm Āzerüm nārum gülüm gül yüzlü dildārum
Kelīmüm Tūr'um u nūrum yed-i beyżā-yı burhānum

Mesīhüm nefhüm ü rūḥum revānum cān-baḫşum hem
ḥużūrum ḥāżırum Ḫızr'um ḫayāt-ı āb-ı hayvānum

ḫayālüm fikr ü ẕikrüm meʾālüm ḳālüm ü ḥālüm
kemālüm kāmilüm kāmum kelāmum rāz-ı pinhānum

ʿabīrüm ʿanberüm ʿūdum Ḳamārum müşk-i Tātārum
buḫūrum miḥberümʿıṭrum meşāmmum rūḥ-ı reyḥānum
40b
fiġānum nālişüm zārum enīnüm işidüp Resmī
dimiş ol yüzi gülzārum ġazel-ḫānum ḫoş-elḥānum

124
Nesīmī[595]
.---/.- - -/.---/.---

nigārum dil-berüm yārüm enīsüm mūnisüm cānum
refīḳum hem-demüm ʿömrüm revānum derde dermānum

şehüm māhum dil-ārāmum ḥayātum dirligüm ʿömrüm[596]
penāhum maḳṣadum meylüm ḥabībüm ḥūr-ı vildānum[597]

ḳamer-çehrem perī-rūyum ḥarīr[üm] şāh-ı ḫūbānum[598]
semen-būyum gül-endāmum zehī serv-i gülistānum

[595] NESD. s. 485.
[596] ʿömrüm: rūḥum NESD.
[597] ḥabībüm ḥūr-ı vildānum: medārum fikrüm ü cānum NESD.
[598] ḥarīr[üm] şāh-ı ḫūbānum: ẓarīfüm şūḫum u şenüm NESD.

laṭīfüm nāziküm ḫūbum[599] ḥabībüm ṭurfe-maḥbūbum
Ḥicāzum Kaʿbe [vü] Ṭūrum behiştüm ḥūr [u] Rıḍvānum

gül-i[600] reyḥānum eşcārum ʿabīrüm ʿanberüm ʿūdum
dürüm yāḳūtum eşcārum aḳīḳ-i[601] laʿl-i mercānum

dil-efrūzum vefā-dārum ciger-sūzum cefā-kārum
ḫüdāvendüm cihān-dārum güzeller içre sulṭānum[602]

çerāġum şemʿüm ü nūrum ḥayātum dirligüm şemʿüm[603]
hezārum bülbülüm zārum Nesīmī-veş ḫoş-elḥānum[604]

125

Bāḳī[605]

..--/..--/..--/..-

merḥaba eylesem ol şūḫ ile bayrām olsa
devlet el virse yüzin gördüğüm eyyām olsa[606]

olıcak yar gibi dil-ber-i şīrīn ḥarekāt
teni pālūde-i ter gözleri bādām olsa

gül gibi bāde-i gülrenge[607] ne ibrām gerek
ẕāhidüñ ḳanın içerdüm eger ibrām olsa

ḥasret-i ḳaddüñ ile ḳanlu elifler çeksem

[599] Divan neşrinde bu sözcük yoktur. Vezin gereği olmalıdır.
[600] gül-i: gülüm NESD.
[601] yāḳūtum eşcārum ʿaḳīḳ-i: mervāridüm kāhum ʿāḳīḳum NESD.
[602] güzeller içre sulṭānum: emīrüm şāh u sulṭānum NESD.
[603] ḥayātum dirligüm şemʿüm: żiyāʾüm yulduzun şemsüm NESD.
[604] zārum Nesīmī-veş ḫoş-elḥānum: kebküm Nesīmī yaḫşı elḫānum NESD.
[605] BAD. s.384-385.
[606] Divan neşrinde bu beytin mısraları takdim-tehirlidir. Bk. BAD.
[607] bāde-i gül-renge: bāde-i rengīne BAD.

sīnede her biri bir serv-i gül-endām olsa

Bāḳīyā ʿayş-ı bahār eyler idük meclisde
sāḳī-i lāle-ʿiẕār u mey-i gül-fam olsa

126

Ġazel-i Bī-Nuḳat-ı Ḳabūlī[608]

.---/.---/.---/.---

dil alsa gördügüñ demde dil-ārāda kemāl olsa
murāduñ añlasa ʿālemde dil-dār ehl-i ḥāl olsa

ʿadū kām almasa rām olmasa ʿālemde her güle (?)
aña sevmek sevilmek mā-ḥaṣal emr-i muḥāl olsa

41a

elüñe lāleāsā kāse alsañ kelle-germ[609] olsañ
müdām-ı āl[610] görsek gül gül olsañ ālüñ āl[611] olsa

kemāl-i ʿilm ile maʿlūm-ı ʿālem olsañ el-ḥāṣıl
dilā ehl-i kemāl olsañ kelāmuñda meʾāl olsa

Ḳabūlī māh-rūlarda viṣāle vaʿde olmasa
dem-i vaṣl-ı dil-ārā her dem ü her māh u sāl olsa

127

Naẓīre-i Fehīm[612]

--./-.-./.--./-.-

her mürde-dil ki mālik-i mülk-i viṣāl olur

---

[608] KD. s.709-710.
[609] kelle-germ: gülle germ KD.
[610] müdām-ı āl: müdāmī al KD.
[611] ālüñ āl: elüñ al KD.
[612] FÇD. s. 414.

ḥükm-i ʿadem ol ādeme emr-i muḥāl olur

aḥvāl-i derd-i dil aña ilhām ola meger
ol māh-ı sāde-rū ki melek görse lāl olur

derd ü elem ki madde-i aṣl-ı viṣāldür
mādām mihre vāṣıl ola meh hilāl olur

ger ṣalsa āl-i mül dilüme laʿl-vār ʿaks
gör tāliʿüm ki lāle-i kūh-ı hilāl[613] olur

hem-rāh-ı mihr olursa meh-āsā göñül revā
ʿālemde merd-i sālik-i rāh-ı kemāl olur[614]

ḥāl añladuñsa olma gel[615] ālūde-i kelām
esrāra ol ki maḥrem ola ehl-i ḥāl olur

olsam rüsūm-kār-ı ṭılısm her kelām-ı dil
kilk-i Fehīm mevrid-i siḥr-i helāl olur

128

Naẓīre-i Rūḥī[616]

--. / -.-. / .--. / -.-

dildār odur ki kāmil ola ehl-i ḥāl ola
server odur ki mālik-i mülk-i kemāl ola [617]

[613] hilāl: melāl FÇD.
[614] Mısrada ‘‘ālemde’’ sözünden sonra ‘‘her’’ sözü yer almaktadır. Vezin gereği divan neşri esas alınıp eklenmemiştir.
[615] Mecmuada ‘‘gel’’ sözü yerine ‘‘göñül’’ sözü yer almaktadır. Vezin gereği divan neşri esas alınmıştır. Bk. FÇD.
[616] BRD. s.907. // Divan neşrinde ‘‘ġazel-i bī-nuḳaṭ’’ örneği olarak yer alan bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
Kāmil degül durur o ki rām ola herkese/ kāmil odur ki hemdem-i ehl-i kemāl ola; olsam melūl göñlüm eger almasa ele/ ol lāle-rū ki kār ola her demde lāl ola Bk. BRD.
[617] mālik-i mülk-i kemāl ola: kāmil ola ehl-i māl ola BRD.

olsa viṣālüñ ellere vallāh sevdigüm
ʿālemde ölmemek elemüñle[618] muḥāl ola

dildādeñe[619] müdām viṣālüñ durur murād
görme revā ki dilde melāl-i viṣāl ola[620]

alsañ veraʿla kās elüñe almasañ olur[621]
ammā revā degül ki göñülde melāl ola[622]

Rūḥī müdām laʿlüñe meddāḥdur[623] eger
kār aña medḥüñ olmasa ʿālemde lāl ola

41b
129
Fehīm[624]
..--/..--/..--/..-

ben ki āzāde-dilim ḳayd-ı taṣarruf ne belā
yāre[625] aġyāra müdāra vü telaṭṭuf ne belā

yār-ı maʿşūḳ gerek kim çeke dil teklīfin
rind-i ālüfteye erbāb-ı tekellüf ne belā

iderüm bezmde[626] küstāḫ temennā-yı viṣāl
ġayre[627] mestān-ı mey-i ʿaşḳa tevaḳḳuf ne belā

[618] ölmemek elemüñle: ölmek ölmemekle BRD.
[619] dildādeñe: dildāruña BRD.
[620] Divan neşrinde bu mısra yer almamaktadır. Bk. BRD.
[621] Bu mısra divan neşrinde yer almamaktadır.
[622] Bu mısra divan neşrinde bir önceki beyitin 2. mısraıdır. Bk. BRD.
[623] meddāḥdur: meddaḥ durur BRD.
[624] FÇD. s. 308-309.
[625] yāre: yār u FÇD.
[626] bezmde: bezme FÇD.
[627] ġayre: ḫīre FÇD.

dilbere māʾil olan merd gerek bü'l-hevesā
her Ẕüleyhā-yı zamāne ġam-ı Yūsuf ne belā

cānı cānānuñ ile müttehidü'l-eczā ḳıl
dem-i vaṣla ṣeḳaf u hicre teʾessüf ne belā

bil vücūdile ʿadem birbirine āyīne
ḳıl temāşā ṣuver-i ʿaks-i taʿarrüf[628] ne belā

merd-i bī-bāk-levendim şuʿarā içre Fehīm
zen-ṭabīʿat süfehā gibi taẓarruf ne belā

130

Fehīm[629]

--. / -.-. / .--. / -.-

ey nīş-i ġamze zaḫm-ı nigāhı yeter baña
her mūyum etme sen daḫı bir nīşter baña

gülzār-ı reh-i[630] ḫüsnüñ olan şūḫ bülbülüm
gül-berg-i terden olsa n'ola[631] bāl ü per baña

ben hīç-kāre ʿāşıḳ-ı küstāḫuñum senüñ
taʿn-ı raḳīb-i ḫīle-ger itmez eṣer baña

bīgāne-ḫū[y] olmalu bir āşinā nigāh
besdür helāk-ı ġamzeñ olam bir naẓar baña

[628] taʿarrüf: taṣavvuf FÇD.
[629] FÇD. s. 312-314.
[630] reh-i: zār-ı FÇD.
[631] n'ola: revā FÇD.

żaʿf-ı cefā-yı ġamze beni etdi bī-nişān
olmaz ḫadeng-i cevr [ü] cefā kār-ger baña

yāḳūt-ı āfitāb-ile hem-māyedür göñül
ey āteş-i derūn idemezsin żarar baña

sen de Fehīm yaḳma beni ṭaʿn-ı ʿaşḳla
yetmez mi derd-i sūziş-i dāġ-ı ciger baña

131

Fehīm[632]

-.--/-.--/-.--/-.-

meclis-i ʿuşşāḳda ol meh ki sāġar nūş ider
çeşm ü ġamze bāde-i nāzı beraber nūş ider

42a

cām-ı leb-rīz-i eceldür şunduġı ʿuşşāḳa hep
bāde-i nāzı ki ol çeşm-i sitem-ger nūş ider

çeşm mest-i ʿişvedür bilmez nedür ḫūn-āb-ı ʿaşḳ[633]
ol şarābı ġamze-i ḫūn-rīz-i dilber nūş ider

künc-i ḫayretde mey-i ḫūn-āb-ı çeşm-i ʿāşıḳı
muttaşıl geh āstīnü gāh pister nūş ider

maḥrem-i bezm-i viṣāl-i yār olmazsa Fehīm
cām-ı zehr-i firḳati tā rūz-ı maḥşer nūş ider

132

Fehīm[634]

---

[632] FÇD. s. 372.
[633] ʿaşḳ: dil FÇD.
[634] FÇD. s. 312.

-.--/-.--/-.--/-.-

bir ḥayāt içün ḳażā bilmem ne nāz eyler baña
ben şehīd-i ġamzeyim ʿİsā niyāz eyler baña

bī-tekellüf maḥrem-i ḫalvet-serā-yı ġamzeyim
çeşm-i şūḫ-ı dilberān ifşā-yı rāz eyler baña

istemez kālā-yı ḥüsni ola tārīḥ-i nigāh[635]
perde-i zülfün anuñçün nīm-bāz eyler baña

seng-i miʿyār-ı cünūnum ben ki ṣarrāf-ı ḫıred
feyż-i temyīz ile[636] ʿarż-ı imtiyāz eyler baña

şāh-ı istiġnā-sipāhım ben Fehīmā çarḫ-ı dūn
ḫavfla biñ dürlü vazʿ-ı dil-nüvāz eyler baña

133

Fehīm[637]

-.--/-.--/-.--/-.-

ehl-i ʿaşḳa ġamze-i cānāne olmaz āşinā
ġāfil olma mest ile dīvāne olmaz āşinā

iʿtimād itme nigāh-ı çeşmine ey bü'l-heves
merdüm-i huşyār ile mestāne olmaz āşinā

ġarḳa-i deryā-yı istiġnā gerek erbāb-ı ʿaşḳ
bunda ey dil şuʿleye[638] pervāne olmaz āşinā

[635] tārīḥ-i nigāh: tārāc-ı nigāh FÇD.
[636] temyīz ile: temyīzümle FÇD.
[637] FÇD. s. 318.
[638] şuʿleye: şemʿ ile FÇD.

ʿaşḳa yār ol ʿaḳl ile germ-iḫtilāt olma göñül
āşinā bīgāne vü bīgāne olmaz āşinā

maḥrem-i rāz eyleme Cibrīl olursa ger Fehīm
rind-i ʿaşḳa āḳil u ferzāne olmaz āşinā

134

Fehīm[639]

.---/.- - -/.---/.---

giriftār olmasa āsūde olmaz bir nefes ʿāşıḳ
hümā-yı dil hevā-düşmen olur lābüd ḳafes-ʿāşıḳ

42b

ṭabīʿī[640] bü'l-heveslerdür demişler[641] Ḳays [u] Ferhād'ı
ki olmuş Leylī'ye ḫuffāş u Şīrīn'e meges ʿāşıḳ

gül-i ḫurşīde meyyāldür[642] çerāġ-ı ḥüsne pervāne
dil-i dīvāneye[643] baḳ görmedüñse bü'l-heves ʿāşıḳ

şafaḳda[644] mihr ṣanmañ kelle-i pür-ḫūn-ı bülbüldür[645]
ki ḳurbān eylemiş yāre bulunca dest-res ʿāşıḳ

cevāb-ı *lenterānī*[646] bāʿiṣ-i ibrām-ı ṭālibdür
Fehīm-āsā ne çāre ġayrı bilmez mültemes ʿāşıḳ

135

---

[639] FÇD. s. 526.
[640] ṭabīʿī: ki ṭabʿ-ı FÇD.
[641] demişler: bu dehrüñ FÇD.
[642] meyyāldür: bülbüldür FÇD.
[643] dīvāneye: dīvāneme FÇD.
[644] şafaḳda: şafaḳdan FÇD.
[645] bülbüldür: baḫtıdur FÇD.
[646] ''Beni (asla) göremezsin.''

Fehīm

-..-/-..-/-.-

çeşm-i siyeh mesti ki maḫmūrdur
nīm-nigāh eylese maʿ ẕūrdur

eyledi mestāne cihānı ḫarāb
anuñ içün ġamzesi mestūrdur

nāz ider Yūsuf ise ʿāşıḳı
ʿişve-gerüm ḥüsnüne maġrūrdur

ḥüsni ki pertev ṣala bir gülşene
ḫārları hep şecer-i Ṭūrdur

merdüm-i çeşmi gibi ḫāl-i ruḫı
perde-nişīn-i ḥarem-i nūrdur

fikr-i nigāhıyla feżā-yı dilüm
cāy-geh-i ʿarbede vü şūrdur

merhem aña bāʿiṣ-i hicrān olur
ẕaḫm-ı dilüm ʿāşıḳ-ı nā-sūrdur

muʿcize-i şiʿr-ile şimdi Fehīm
şehrde bir şāʿir-i meşhūrdur

136

Fehīm[647]

.---/.---/.--

[647] FÇD. s. 524-526.

ġam-ı cāvid-i dildür yār-ı ʿāşıḳ
yine ġamdur olan ġam-ḫˇār-ı ʿāşıḳ

şatar cins-i neşāṭın naḳd-i derde
budur bāzār-ı ġamda kār-ı ʿāşıḳ

olurdı tūtiyā-yı çeşm-i ṣıḥḥat
ġubār olsa ten-i bīmār-ı ʿāşıḳ
43a
serinde penbe-i dāġ-ı cünūndur
hemīşe ṭurra vü[648] destār-ı ʿāşıḳ

olupdur pasbān-ı taḫt-ı[649] pür-hˇāb
eẕelden dīde-i bīdār-ı ʿāşıḳ

cihānda ʿāşıḳ āzāruñ eytdi[650]
yeter ey şeh yeter āzār-ı ʿāşıḳ

ne ḥācetdür Fehīmā nefḫa-i ṣūr[651]
yaḳar[652] dünyāyı āh u zār-ı ʿāşıḳ

137
Fehīm[653]
..--/..--/..--/..-

nigeh-i şūḫı ile ġamze-i ġammāzına baḳ
nice fāş olmadadur cān u dilüñ zārına[654] baḳ

[648] ṭurra vü: ṭurra-i FÇD.
[649] taḫt-ı: baḫt-ı FÇD.
[650] eytdi: itdüñ FÇD.
[651] nefḫa-i Ṣūr: nefḫ-i Ṣūr'a FÇD.
[652] yaḳar: yıḳar FÇD.
[653] FÇD. s. 520.
[654] zārına: rāzına FÇD.

var ḳıyās it nic’olur mülk-i dil-i ehl-i niyāz
o şeh-i kişver-i ḥüsnüñ sipeh-i nāzına baḳ

bāʿiṣ olmuş nice biñ fitnenüñ āsāyişine
sāye-i ṭurrasına naḫl-i ser-efrāzına baḳ

maʿni-i muʿciz-i Mūsāyı temāşa eyle
ẕülf-i ḫam-der-ḫamına çeşm-i füsūn-sāzına baḳ

ne imiş şuʿbede-kārī-i[655] ḳażā seyr eyle
ġamzeye teşne geçen ʿāşıḳ-ı ser-bāzına baḳ

olsa ḫāmūş Fehīmā-[yı] süḫan-sāz n’ola
ḳalem-i nükte-ver-i nāṭıḳa-perdāzına baḳ

138

Fehīm[656]

--. / -.-. / .--. / -.-

ẕülfün o mest ḫāk ile yeksān idüp gelür
ʿāşıḳı pāymāl ü[657] perīşān idüp gelür

ḫançer-be-dest [ü] çeşm-i siyeh mest-i ḫūn-ı dil
bī-dillere ʿitāb ḳılup ḳan idüp gelür

feryād idende[658] kāfir-i bī-raḥm-ı ḫod-perest
dīninden ehl-i zühdi peşīmān idüp gelür

her bü'l-heves öñünde girīzān olup gider

---

[655] şuʿbede-kārī-i: şuʿbede-bāzī-i FÇD.
[656] FÇD. s.452-454.
[657] ʿāşıḳı pāymāl ü: ʿuşşāḳ-ı pāymāli FÇD.
[658] idende: o tünd- FÇD.

her sīne-ṣāf yanına efġān idüp gelür

her kūşeden bir āfet-i ḫalḳ [u] belā-yı cān[659][660]
cānın nigāh-ı şūḫuna ḳurbān idüp gelür

43b

böyle gelürse ḳarşusına kim ṭurur anuñ
zīrā semend-i çeşmine meydān idüp gelür

ol şeh bu ḥāl ile gelür ammā Fehīm ise
başın yolında[661] şevḳ ile ġaltān idüp gelür

139

Fehīm[662]

--. /.--. /.- -. /.- -

her kāküle ṣad-pāre göñül şānelüg eyler
her silsile-i ṭurreye dīvānelüg eyler

sevdā-yı ġam-ı zülf [ü] cünūn etdi ser-ā-pā
bīçāre dili gör yine ferzānelüg eyler

teʾşīr-i ḥayāl-i nigeh-i çeşm-i bütāndur
ṭabʿum dil-i sermestüme meyḫānelüg eyler

dil-gūşe-i çeşminde mekān eyledi[663] yārüñ
maḫmūr da olsa yine mestānelüg eyler

---

[659] Mısrada vezin kusurludur.
[660] Mecmuada ‘‘cihān’’ olarak geçen sözcük vezin gereği divan neşri esas alınıp ‘‘cān’’ olarak yazılmıştır.
[661] yolında: yolına FÇD.
[662] FÇD. s. 374-376. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
mirʾāt-ı tecellī olalı sīne-żamīrüm / ʿaks-i mey-dīdār ile peymānelüg eyler Bk. FÇD.
[663] eyledi: ideli FÇD.

ḥüsni avudur[664] şemʿ-i şebistān-ı ḫaṭında
ancaḳ yine ḫāli aña pervānelüg eyler

āġūş-ı ḫayālinde iken meskeni her şeb
gördükçe Fehīmi yine bīgānelüg eyler

140

Fehīm[665]

..--/..--/..--/..-

nigehiyle yine bir dilber-i Mirrīḫ-nijād
eyledi leşker-i pür-şūr-ı belāya imdād

ne nigeh zaḫm-ı zen-i[666] sīne-i şimşīr-i ḳażā
ne nigeh dāġ-ı dil-i cevher-i tīġ-i cellād

pür olursa nigeh ü ġamze maʿāzallāh eger
ḫavfdan şaḫṣ-ı ecel eylese āh u feryād

nice āh eylemesün şaḫṣ-ı ecel olduġıçün
ki biri itse eger ʿāleme ʿarż-ı imdād[667]

ḫavfdan bir yere gelmezdi ʿanāṣır aṣlā
bīmden dāḫil-i ervāḥ olurdı ecsād

ʿaks-i laʿl ü ruḫını āyine-i mihr içre
eyleyüp seyr Mesīḥ itdi bu naẓmı i[n]şād

---

[664] avudur: ki odur FÇD.
[665] FÇD. s. 352-354. // Bu gazel divan neşrinde 11 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
ne nigeh ṣāʿiḳā-i ḫāne-ber-endāz-ı verāʿ / ne nigeh bāriḳa-i ḫırmen-i zühd ü zühhād Bk. FÇD.
[666] zen-i dil-i FÇD.
[667] imdād: bīdād FÇD.

Bārekallāh zehī cevher-i rūḥ-ı ḫūrşīd
Şānekallāh zehī zübde-i aṣl-ı īcād

44a

ḥüsni ol mertebe kim baḳsa eger mirʾāta[668]
görinür cevher-i āyine aña tīre-nihād

kendüyi[669] beste-i zünnār bulurdı fī'l-ḥāl
pīçiş-i ṭurrasını eylese bir zāhid yād

ne belā āfet olur kim[670] göricek kākülini
bend-i zencīr-i cünūn oldı Fehīm-i āzād

141

Fehīm[671]

-.--/-.--/-.--/-.-

vālih-i ʿaşḳum cünūn yār-ı ḳadīmümdür benüm
şāh-ı sevdā-leşkerüm Mecnūn nedīmümdür benüm

gülsitān-ı ʿālem-i rūḥum kelīmüm[672] laʿl-i yār
bülbülüm cān-ı dem-i ʿİsā nesīmümdür benüm

nuṭḳa āġāz eylese ṭūtī-i nefs-i nāṭıḳa
şāf-dil mirʿāt aña tabʿ-ı selīmümdür benüm

sīnem içre rūz [u] şeb ḫūn-ı cigerle beslerim
ṭıfl-ı ġam perverde-i nāz u naʿīmümdür benüm

diye ḫākümde görüp dūd-ı dilüm bir gün o māh

[668] baḳsa eger mirʾāta: āyīneye baḳsa eger FÇD.
[669] kendüyi: kendüsin FÇD.
[670] āfet olur kim: āfet-i dildür FÇD.
[671] FÇD. s. 600.
[672] kelīmüm: gülümdür FÇD.

nev-şüküfte[673] sünbül-i ḳabr-i Fehīmümdür benüm

142

Fehīm[674]

--. / .--. / .- -. / .- -

bī-ṭāḳat ider ehl-i dili bār-ı tekellüf
mestāneye düşvār gelür kār-ı tekellüf

yārān ile bī-minnet ider meykedede ʿayş
rinde ne belādur ġam-ı āzār-ı tekellüf

gülzārına cān ehlinüñ etmeñ beni teklīf
çāk eylemesün ceyb-i dilüm ḫār-ı tekellüf

hep gülleri üşküfte[675] vü maḥrūm-ı tebessüm
açılmaz ebed gonce-i gülzār-ı tekellüf

pūşīde ḳalur ḥüsn ü[676] hüner rūy-ı ṣafā hem
bir yerde pey-ā-pey ola iẓhār-ı tekellüf

ʿārifdür o kim şāh-ı cihān ölse yüzünden
bir vech ile fāş olmaya esrār-ı tekellüf

küstāḫ ise maʿzūr ṭutuñ bende Fehīmi
dīvāne bilür mi nedür eṭvār-ı tekellüf

44b

143

[673] nev-şüküfte: nev-şükūfe FÇD.
[674] FÇD. s. 516-518.
[675] üşküfte: neşküfte FÇD.
[676] ḥüsn ü: ḥüsn-i FÇD.

Fehīm Çelebī[677]

..--/..--/..--/..-

yeter olduñ dile ḫançer-zen-i bīdād yeter
yeter itdüñ beni bīdāduña muʿtād yeter

dūd-ı āhum niçe bir ʿarşa sütūn eyleyesin
ḫayme-i nüh-felegi eyledi berbād yeter

görelüm şūriş ü āşūbda tenhā hünerin
itmesün ġamzelerüñ fitneye imdād yeter

eyle ʿuşşāḳı perīşān ki benüm ʿālem-i ʿaşḳ
ġarażuñ ʿāşıḳ ise bu dil-i nāşād yeter

bu[678] dili beste-i bend-i ser-i zülf eylemeden
bendeñi başuñ içün eyle gel āzād yeter

sen perī-ruḫ var iken ẕerrece gelmez gözüme
ʿarż-ı ḥüsn eylemesün mihr-i felek-zād yeter

naġme-i ʿişveye āhenk ideyor ṣabr ile
besdür ey ʿāşıḳ-ı sevdā-zede feryād yeter

peyk-i vādī-i melāmet dil-i çalākumdur
ki bu yolda aña ne Ḳays u ne Ferhād yeter

fenn-i iʿcāzı serāpā bileyim[679] dirse Fehīm
ġamze-i sāḥir-i cānān aña üstād yeter

[677] FÇD. s. 384-386.
[678] bu: her FÇD.
[679] bileyim: bilmeyim FÇD.

144

Miʿrāciyye-i Fehīm[680]

..--/..--/..--/..-

gele ey nāme-i efsūn-ger-i iʿcāz-nümā
gülşen-i midḥate bülbül gibi ol naġme-serā

o şeh-i şuḳḳa-firāz-ı ʿalem-i lāhūtī
o meh-i ġurre-ṭırāz-ı nüh-i ṭāḳ-ı mīnā

meşʿal-efrūz meh-i leyle-i Ḳadr ü Miʿrāc
şuʿle-perdāz-ı mehārī-i dem-i ṣubḥ u mesā

sālik-i rāh-ı resānende-i şehr-i maḳṣūd
mālik-i çetr-i serā-perde-i dīn ü dünyā

fāżıl-ı cilve-dih-i şāhed-i feyż-i ezelī
kāmil-i ruḳʿa-nüvīsende-i aḥkām-ı Ḫudā

ṭūṭī-i sebz-i çemen-sāz-ı belāġat-güftār
bülbül-i naġme ser-āġāz-ı gülistān-ı edā

45a

gevher-i dürr-i girān-māye-i baḥr-ı ḥikmet
ḫāzin-i cevher-i gencīne-i sırr-ı Mevlā

menbaʿ-ı serv-i risālet ser-i sālār-ı rüsül
maṭlaʿ-ı nūr-ı saʿādet meh-i burc-ı aʿlā

naẓar-ı luṭfı nümāyende-i cūd u iḥsān
kerem-i ḳuflı küşāyende-i ebvāb-ı recā

[680] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. FÇD.

ʿārıżı rūşen-i āyīne-i şems ü ḳamer
ḫākrāh-ı ḥaremi mışḳala-i jeng-jedā

ḳad-ḥamīde ġam-ı ebrūsı ile māh-ı nevīn
ser-girānīde bu nüh ḳubbe-i ṭāk-ı mīnā

lebleri dürc-i melāḥatde feṣāhat-engīz
ruḫları burc-ı letāfetde münīr-i ġarrā

şemme-i ġāliye-i ṭurra-i vesmīne-keşī
şimem-i bād-ı nesīm-i seḥer-i nāfe-güşā

beste-i silsile-i ṭurraları sünbül-i bāġ
ser-bülend-i kad-i ḥayret-dih-i serv-i bālā

şerm-sār-ı ḫaṭ-ı müşgīni benefşe her dem
dilfigār-ı gül-i ruḫsāresi verd-i raʿnā

dehen-i ḫaḳ-süḫanı ṭūṭi-i bustān-ı maḳāl
zemzem-i ġonçe-i laʿli şekeristan-ı ṣafā

ḫaddi revnāk-şiken-i āyīne-i āb-ı zülāl
ḳāmeti ser-fiken-i naḫl-i miṣāl-i ṭūbā

sīne-sūzān-ı tef-i āteş-i ʿaşḳı cümle
ser-firāzān-ı cihāndār-ı mülūk-ı Dārā

o ṭabīb-i dil ü cān yaʿni resūl-i kevneyn
o ḥabīb-i dü-cihān pādişeh-i rūz-ı cezā

rūy-māl itmege ḫāk-i rehine bād-ı nesīm
ḥarem-i kūyını pūyān ider ol bī-ser ü pā

ḳıldı bir şeb ḥarem-i maḥrem-i miʿrāca ʿurūc
bir burāḳ-ı tīz-reftār ile manend-i ṣabā

45b

vāṣıl-ı Kaʿbe-i maḳṣūd u murād olduġı dem
ümmeti maġfiretin ḳıldı bu vech-ile ricā

didi bir ḳaṭre-i kem-kuṭra-i iḥsānuñdur
ġarḳ-ı baḥr-ı kerem-i maġfiretüñdür dünyā

nükte-i ḥikmetüñüñ sırrına vāḳıf olımaz
ḫıred-i ḫurde-şināsān-ı ʿuḳūl-ı büleġā

ẕātuñı fehm idemez künhi ile ʿaḳl u ḳıyās
ḳadrüñi farḳ idemez merdüm-i çeşm-i bīnā

süfre-i levḥ ü ḳamer ṭās-ı zer-endūd-ı mihr
behre-yābān-ı nevāl-i keremüñdür şāhā

ḥikmet-ārā-yı nümūdār-ı ṣıfātuñ her şey
ḳudret-i ẕātuña nisbetle cihān nā-peydā

ol şehinşāh-ı sera-perde-i sālār-ı rüsül
idicek maġfiret-i ümmetini böyle recā

oldı maḳbūl-ı Ḫudāvend-i ḳadīm-i ḳayyūm
eyledi iki cihānı aña ol demde ʿaṭā

ḥamdülillāh ki zülāl-i kerem-i luṭf-ı ilāh
virdi gülzār-ı vücūd-ı ümeme neşv [ü] nemā

olalı bende ʿināndār-ı kümeyt-i nefsüm

ṭutdı dünyā yüzini cürm ü fesādum ammā

benüm ol bülbül-i gūyende-i gülzār-ı cemāl
benüm ol bī-dil ü dermānde-i bīmār u gedā

benüm ol sīne-siper-gerde-i tīġ-ı ʿaşḳum
benüm ol neşʾe-i ṣahbā-yı mey-i bezm-i liḳā

Fehim-i çāker-i meddāḥ-ı resūl-i ʿaşkum
ʿāşıḳım eyledüm ʿaşkıyla vücūdum ifnā

bir ten-efkende vü üftāde vü āşüftesiyim
dest-gīr ola ümīdim budurur rūz-ı cezā

yoḫsa bu bende ġarīḳ-i yem-i ʿiṣyān oldum
keşti-i luṭfuñ eger irmez ise vāveylā

luṭfuña bende meyān-besteyim ey şāh-ı rüsül
ḳıl şefāʿat beni Ḥaḳdan dem-i rūz-ı ferdā

46a
145
ʿAzmī
.---/.- - -/.---/.---

seḥer bād-ı ṣabā ṭurmaz eser āheste āheste
ṣafādan serv başını ṣalar āheste āheste

gice tā ṣubḥ olınca derd ile efġān ider bülbül
işidüp gül anuñ zārın güler āheste āheste

ḳonar hicrüñle her şeb ḫāne-i dilde sipāh-ı ġam

yine rūz-ı viṣālüñle göçer āheste āheste

çıḳup gülşende bülbüller dehān-ı yāri medḥ itse
ṣafādan ġonçeler aġzın açar āheste āheste

viṣāl-i yāri isterseñ taḥammül eyle ey ʿAzmī
murāda ṣabr iden kişi irür āheste āheste

146

Rūḥī[681]

..--/..--/..--/..-

ṣanma ey ẖˇāce ki[682] senden zer ü sīm isterler
yevme lā-yenfaʿu[683]da ḳalb-i selīm isterler

berzaḫ-i ḫavf u recādan geçegör nā-kām ol
dem-i āḫirde ne ümmīd u ne bīm isterler

unudup bildigüñi ʿārif iseñ nādān ol
bezm-i vaḥdetde ne ʿilm u ne ʿalīm isterler

ʿālem-i bī-meh ü ḫurşīd [ü] felekde hergiz
ne mühendis ne müneccim ne ḥakīm isterler

meclis-i[684] keşf-i maʿānīde çoḳ esrār açılur
varımaz nefs-i ġażūb anda ḥalīm isterler

ḥarem-i maʿnide[685] bīgāneye yol virmezler
āşinā-yı ezelī yār-ı ḳadīm isterler

---

[681] BRD. s.581-582.
[682] ḫˇāce ki: ḫˇāce BRD.
[683] ‘‘Hiçbir şeyin fayda etmeyeceği gün (mahşer günü).’’
[684] meclis-i: maḫbes-i BRD.
[685] maʿnide: maʿnāya BRD.

sākin-i dergeh-i teslīm ü rıżā ol dāʾim
ber-murād itmege ḫıdmetde muḳīm isterler

gergeh-i faḳra varup dirligüñi ʿarż etme
anda hergiz ne sipāhī ne zaʿīm isterler

cürmüñe muʿterif ol ṭāʿata maġrūr olma
ki şifā-ḫāne-i ḥikmetde saḳīm isterler

ʿāşıḳ ol şerbet-i vaṣl ister iseñ kim ʿuşşāḳ
çāresüz derd arayup renc-i elīm isterler

46b

niʿmet-i ẓāhire dil-beste olan gürsineler
müzd-i nān-pāreye cennāt-ı naʿīm isterler

ḳıble-i maʿniyi fehm eylemeyen kec-revler
sehv ile secde idüp ecr-i ʿaẓīm isterler

ezber it ḳıṣṣa-i esrār-ı dili ey Rūḥī
ḥāẓır ol bezm-i İlāhīde nedīm isterler

147

Rūḥī[686]

..--/..--/..--/..-

kimi mestāne seḥer yār ile gülşende yatur
kimi derd ü ġam-ı hicrān ile külḫanda yatur

ey ḳaşı ya nice girsün eline aġyāruñ
ki oḳuñ dilde vü dil tende vü ten cānda[687] yatur

[686] BRD. s.414-415.

ḫāneden taşra ḫırām eyle ki[688] ey serv-i sehī
her ḳadem ḫāk-i rehüñde nice efgende yatur

seḥerī her yaña mestāne ḳulaḳ ṭut gör ki[689]
gülistānuñda nice bülbül-i güyende yatur

kīn-i ʿuşşāḳ-ı[690] belā-keş dil-i sengīnüñdür
beñzer ol āteş-i sūzāna ki āhende yatur

künc-i miḫnetde raḳībā beni tenhā ṣanma
yār eger anda yatursa elemi bende yatur

ḫāk-rāh[691] içre yatur derd [u] ġamuñla Rūḥī
yād idüp anı dimezsin ki ʿaceb ḳande yatur

148

Ġazel-i Fevrī Taḫmīs-i Cinānī[692]

.---/.- - -/.---/.---

I

dilā bāḳī degildür şevket-i Dārāyı n'eylersin
libās-ı ʿāriyetdür aṭlas [u] dībāyı n'eylersin
ġam-ı ʿazline degmez manṣıb-ı aʿlāyı n'eylersin
çün āḫir ḳor gidersin devlet-i dünyāyı n'eylersin
riyāset ʿadd idüp bu ḫalḳ ile ġavġāyı n'eylersin

II

---

[687] dilde vü dil tende vü ten cānda: ḳande vü ḳan dilde vü dil tende BRD.
[688] ki: gör BRD.
[689] ki: kim BRD.
[690] uşşāḳ-ı : ʿuşşāḳa BRD.
[691] ḫāk-rāh: ḫāk u ḫūn BRD.
[692] CİD. s.239-240-241.

nedür bāʿiş düşen bu intiẓām-ı ḥāl-i devrāna
ne maʿnā ḳaṣd ider ṣūret viren eşkāl-i insāna
vücūd-ı vācibi idrāk içün geldüñ bu meydāna
başīretle çü ḳılmazsın naẓar āṣār-ı Raḥmāna
ya dünyāya açup bu dīde-i bināyı n'eylersin

47a

III

giyüp fāḫir libāsı[693] ḫalḳa ʿarż-ı devlet eylersin
gedā-yı ḫırḳa-pūşı faḳr ucından töhmet eylersin
fenāsın bilmeyüp dünyāya ṣarf-ı himmet eylersin
gedā-veş çünki āḫir bir kefenle rıḥlet eylersin
bir tāc-ı Keyḳubād [u] ḫilʿat-i Dārā'yı n'eylersin

IV

çemen bezminde bād-ı ṣubḥ-gāhī olsa ferrāşuñ
müheyyā ḳılsa hep esbāb-ı ʿayşı nefs-i ʿayyāşuñ
elüñde cām-ı gül-gūn olsa Cem gibi ayakdaşuñ
bu bezmüñ çün beḳāsı yoḳ ya ġavġāya virüp başuñ
bu ʿayş u nūş [u] sāz u sūz [u] çeng [ü] nāyı n'eylersin

V

hemişe kārumuz cürm ü ḫaṭādur gerçi rūz [u] şeb
biḥār-ı maʿṣiyetde ġarḳ olupdur cümleten ḳāleb
dili[694] pāk eyleyüp şirk-i meʿāṣiden[695] serāser hep
yumazsa āb-ı raḥmet ehl-i cürmüñ cürmini yā Rab
ya ol bī-ḥadd ü bī-pāyān olan deryāyı n'eylersin

VI

Cinānī çün sever ʿarż-ı niyāzı ḫażret-i ʿizzet

[693] giyüp fāḫir libāsı: libās-ı fāḫirüñle CİD.
[694] dili: eger CİD.
[695] şirk-i meʿāṣiden: çirk-i meʿāṣiden CİD.

demidür aġla ḥālüñ ġāfil olma geçmesün furṣat
cihānda cürm ile ālūde iken eyleyüp rıḥlet
meşī-i[696] muḥsine taʿyīn olınca dūzaḫ ü cennet
ʿaceb ol demde Fevrī bu dil-i şeydāyı n'eylersin

149

Tercīʿ-i Bend-i Fevrī

.---/.- - -/.---/.---

I

Ḫudāyā kullaruñdan kimine tāc u ḫilāfet vir
kimin sulṭān-ı ʿālem-gīr idüp küllī riyāset vir
kimin bir şāh-ı gerdūn-ḳadr[e] düstūr it vezāret vir
kimin ṣāḥib-menāṣıb eyle devlet vir saʿādet vir
cihānı ehline sevḳ eyle baña şevḳ ü ḥālet vir
keşāfet ḳalbi jeng itdükce ṣayḳal ḳıl leṭāfet vir
kemāl-i fażl-ı ḳūt-ı lā-yemūt ile siyādet vir
dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir

II

şeref ʿadd eyleyüp fażl u kemāle ʿizz ü nāzum yoḳ
cihānuñ manṣıb [u] cāhına hergiz ḥırṣ u āzum yoḳ
47b
ḳażā-yı devlet-i māfātiçün sūz [u] güdāzum yoḳ
iki dünyā içün ṭūl-ı emel fikr-i dırāzum yoḳ
eḍāniye denī dünyā içün aṣlā niyāzum yoḳ
ṭapuñdan ġayrı bir ferde cihānda keşf-i rāzum yoḳ
faḳīrim derd-mendüm senden özge çāre-sāzum yoḳ
dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir

III

[696] meşī-i: Mūsī [vü] CİD.

olaldan cāri ṣaḥrā-yı vücūda ḳulzüm-ı ʿālem
ʿadem baḥrinde nā-peydā idüm çün reşḥa-i mübhem
taʿayyün eyleyüp iʿṭā miṯāl-i ḳatre-i şebnem
düşürdüñ raḥme dem ḳılduñ dönüp feyż eyledüñ cān hem
çıḳarduñ ʿāḳıbet rū-yı zemīne eyledüñ ādem
beni nevʿiñ cihānda ekṯerinden eyledüñ ekrem
bu günden soñra yā Rabī bi-ḥaḳḳı ismüke'l-aʿaẓam
dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir

IV

İlāhī fażl-ı cūduñ gibi luṭf-ı bī-nihāyet ḳıl
tarīḳ-i şerʿ-i faḫr-i ʿāleme sevḳ it hidāyet ḳıl
dil ü cānı şürūr-ı nefs-i şeytāndan ḥimāyet ḳıl
gice gündüz işim gücüm riyāżet ḳıl ʿibādet ḳıl
kesel geldükce şevḳuñ birle ḳuvvet vir iʿānet ḳıl
kemāl-i fażl u ʿilm ü ḥilmi dāʾim baña ʿādet ḳıl
ḳamu cürm [ü] günāhum maġfiret ḳıl hem ʿināyet ḳıl
dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir

V

Ḫudāyā Fevrinüñ itdügi āh u vāh ḥaḳḳıyçün
yoluña baş [u] cān viren gedā vü şāh ḥaḳḳıyçün
müsemmā-yı maḳam-ı ḳurb olan dergāh ḥaḳḳıyçün
o dergāh içün olan nāle ile āh haḳḳıyçün
ḫavāṣṣı ṭapuña irişdiren şeh-rāh ḥaḳḳıyçün
o rāh içre bulınan fażl u ʿizz ü cāh ḥaḳḳıyçün
cemīʿ-i enbiyā ile Resūlullāh ḥaḳḳıyçün
dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir

48a

150

Bāḳī[697]

-.--/-.--/-.--/-.-

çeşm-i pür-ḫūnum yoluñda eşk-bār itsem gerek
ayaġun tozına gevherler niṯār itsem gerek

gül gibi pīrāhen-i nāmusı ṣad-çāk eyleyüp
ġonca-veş[698] dāġ-ı nihānum āşikār itsem gerek

ḳırma yazıyla ʿadūnuñ[699] dişleri vaṣfın yazup
nusḫa-i çeşm[-i] sevādın pür-ġubār itsem gerek

eyleyüp zühdüñ binā-yı süst-bünyādın ḫarāb
ḫāne-i ʿaşḳuñ esāsın üstüvār itsem gerek

bezm-i keṯretden çekildi cām-veş Bāḳī göñül
tekye-i ʿuzletde vaḥdet[700] ihtiyār itsem gerek

151

Bāḳī[701]

-.--/-.--/-.--/-.-

bir lebi ġonca yüzi gül-zār dirseñ işte sen
ḫār-ı ġamda ʿandelīb-i zār dirseñ işte ben

lebleri mül saçları sünbül yanaġı berg-i gül
bir semen-ber serv-i ḫoş-reftār dirseñ işte sen

pāyine yüzler sürer her serv-i dil-cūnun revān

---

[697] BAD. s.268.
[698] ġonca-veş: lāle-veş BAD.
[699] ʿadūnuñ: raḳībüñ BAD.
[700] tekye-i ʿuzletde vaḥdet: tekye-i vaḥdetde ʿuzlet BAD.
[701] BAD. s.334.

su gibi bir ʿāşıḳ-ı dīdār dirseñ işte ben

zülfi sāḥir ṭurrası tarrār şūḫ-ı şīvekār
çeşmi cādū ġamzesi mekkār dirseñ işte sen

fürḳatüñden[702] teşne-leb ḥāṭır-perīşān ḫaste-ḥāl[703]
künc-i ġamda bī-kes ü bīmār dirseñ işte ben

gözleri ṣabr u selāmet mülkini tārāc ider
bir amānsuz gözleri[704] Tātār dirseñ işte sen

Bāḳīyā Ferhad ile Mecnūn-ı şeydādan bedel
ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u dil kim var dirseñ işte ben

152

Fużūlī[705]

.---/.- - -/.---/.---

baña bād-ı ṣabā ol serv-i gül-ruḫdan ḫaber virmez
açılmaz ġonçe-i baḫtum ümīdüm naḫli ber virmez

döküp göz yaşını sensiz helāküm isterem ammā
ecel peykine seyl-i eşk gird-ābı güzer virmez

gözümde mesken it ḫār-ı müjemden iḥtirāz itme
gül-i ḫandāna ṣordum ḫāra yaṣdanmaḳ[706] żarar virmez

48b

[702] fürḳatüñden: fürḳatüñde BAD.
[703] ḫaste-ḥāl: ḫaste-dil BAD.
[704] gözleri: ġamzesi BAD.
[705] FD. s.252. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
Belā zımnında rāḥat olduġın iẓhār ider ḫalḳa/felek bī-hūde ḫār-ı huşḳdan gül-berg-i ter virmez Bk. FD.
[706] ṣordum ḫāra yaṣdanmaḳ: her dem ḫāra yar olmaḳ FD.

eger cān almaḳ isterseñ tenümden tīġüñi kesme
ki pejmürde nihāle virmeyince ṣu ṣemer virmez

ḳıyās it şemʿdan vehm eyle çerḫüñ inḳılābından
kim ol baş almaġa ḳaṣd itmeyince tāc-ı zer virmez

Fużūlī dehrden kām almaḳ olmaz olmadan giryān
ṣadef ṣu almayınca ebr-i nīsāndan güher virmez

153

Bāḳī[707]

-.--/-.--/-.--/-.-

lāleler bezm-i çemende cām-ı ʿişret gösterür
devletinde ḫusrev-i gül ʿayşa fırṣat[708] gösterür

mevsim-i gül ʿīd ile yār [u] muṣāḥib düşdiler
birbirine iki dil-berdür muḥabbet gösterür

ʿīdgehde varalım ṭolāba dilber seyrine
görelüm āyine-i devrān ne ṣūret gösterür

ḳaddüñe ḳul olmaġa gelmiş dizilmiş ḳarşuña
servler ṭurmış çemen ṣaḫnında ḳāmet gösterür

ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u ārām eyleyüp seyyāḥ ider
memleket seyr itdürür ʿaşḳuñ vilāyet gösterür

Bīsütūn-ı ġamda Bāḳī seng-i miḥnet kesmege[709]
şöyle üstād oldı kim Ferhāda ṣanʿat gösterür

[707] BAD. s.131-132.
[708] fırṣat: ruḫṣat BAD.
[709] kesmege: kesmede BAD.

154

Bāḳī[710]

-.--/-.--/-.--/-.-

zaḫm-ı sīnem ol gözi fettāna ġāyet hoş gelür
yaralar açsam[711] revādur yāre ġāyet hoş gelür

tūtiyānuñ miḥnetin[712] keḥḥāl derdin[713] çekmeden
ḫāk-i pāyüñ dīde-i ḫūnbārā ġāyet ḫoş gelür

bir ʿaceb dārü'ş-şifādur kūyı derd ehline kim
anda hep nā-ḫoş varan bīçāre ġāyet ḫoş gelür[714]

eylese cevr ü cefā mihr ü vefādur ġāyeti
Ḥaḳ budur kim ʿāşıḳ-ı ġam-ḫˇāra ġāyet ḫoş gelür

cāna rāḥatdur ser-i kūyunda āh itdükleri
ol hevālar Bāḳī-i bīmāra ġāyet ḫoş gelür

155

Necātī[715]

.---/.---/.--

cihānda ādem olan bī-ġam olmaz
anuñçün bī-ġam olan ādem olmaz

49a

[710] BAD. s.134-135.
[711] yaralar açsam: yara açarsam BAD.
[712] miḥnetin: minnetin BAD.
[713] derdin: ḳahrın BAD.
[714] Divan neşrinde bu beyit 4.sıradadır. Bk.BAD.
[715] NECD. s. 249. // Divan neşrinde gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
dikildüm serv gibi doġru geldim/eşiginden bir adım gitsem olmaz NECD.

göñül gözyaşını yaġdurmayınca
maḥabbet sebze-zārı ḫurrem olmaz

güzeller ṭaş baġırlı olmayınca
binā-yı ʿaşḳ iñende muḥkem olmaz

lebi ġonçe beli ince güzeller
öpüp kocmag ile[716] ġālib kem olmaz

gelüp[717] aḫşamlayam dimişdi ol māh
sitāremde dirīġā aḫşam olmaz

Necātī tevbeyi[718] bozmaḳ dilerler
çemende lāle vü gül epsem olmaz

156

Bāḳī[719]

..--/..--/..--/..-

merḥabā eylesem ol şūḫ ile bayrām olsa
devlet el virse yüzin gördügüm eyyām olsa[720]

olıcaḳ yār gibi dil-ber-i şīrīn-ḥarekāt
teni pālūde-i ter gözleri bādām olsa

gül gibi bāde-i gül-renge[721] ne ibrām gerek
zāhidüñ ḳanın içerdüm eger ibrām olsa

[716] ile: içün NECD.
[717] gelüp: gelem NECD.
[718] tevbeyi: tevbeni NECD.
[719] BAD. s.384-385.
[720] Divan neşrinde bu beytin mısraları takdim-tehirlidir. Bk.BAD.
[721] bāde-i gül-renge: bāde-i rengīne BAD.

ḥasret-i kaddüñ ile ḳanlu elifler çeksem
sīnede her biri bir serv-i gül-endām olsa

Bāḳīyā ʿayş-ı bahār eyler idik meclisde
sāḳī-i lāle-ʿiẕār u mey-i gül-fām olsa

157

Necātī[722]

-.--/-.--/-.--/-.-

ḥalḳ-ı ʿālem bir yaña bīçāre tenhā[723] bir yaña
cennet-i kūyuñ ḳomazam olsa dünyā bir yaña

bulımayup aradılar[724] şīve-i reftāruñı
gitdi ṭūbā bir yaña serv-i dil-ārā bir yaña

söz ile biñ kez müdāvā eyledüñ ben ḫasteye[725]
itmedüñ ey ʿİsī-i sükker-leb ammā bir yaña

māl-ı dünyā ile şerḥ eyler tecerrüd ḥālini
yerde Ḳārūn bir yaña gökde Mesīḥā bir yaña

cānına oldı Necātīnüñ ḥavāle ʿaşḳ-ı yār
ey ecel sen de gelüp itme teḳāżā bir yaña

49b

158

[722] NECD. s. 151-152. // Bu gazel divan neşrinde 9 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
ermesin dersen cemāl-i ber-kemāle bir zevāl/gün gibi ey şāh-ı ʿālem gitme tenhā bir yaña; devlet-i ʿaşḳında senden artıḳ olur leşkerim / bir yaña tursa ża'īf olan tüvānā bir yaña; ʿaşḳa māniʿ olamaz nāsiḥ kelām-ı hūş-mend / kimsene ḳarşı duramaz aḳsa deryā bir yaña; ġamzeñ üstündür lebinden söz yoḳ ammā ḫastana / iki raḥmetden birisin eyle cānā bir yaña NECD.
[723] bīçāre tenhā: oldu bu şeydā NECD.
[724] bulımayup aradılar: bulamadılar arayıp NECD.
[725] Divan neşrinde mısra ‘‘söz ile ben ḫasteye biñ kez müdāvā eyledüñ’’ şeklindedir. Bk. NECD.

Müseddes-i Selīḳī[726]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

gāh firḳat bir yañadan göñlüme virür elem
gāh ḥasret bir yañadan cānuma eyler sitem
gāh miḥnet bir yañadan gösterür rāh-ı ʿadem
gāh ġam bir yaña cānum almaḳ ister dem-be-dem
dört yañadan baña oldılar[727] ḥavāle neyleyem
gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam

II

tīr-i firḳat ki delüp baġrum derūna kār ider
ḫançer-i ḥasret ki olur sīnemi efkār ider
derd ü miḥnet ki beni künc-i belāda zār ider
gāh ġam göñlüme geldükce beni bīmār ider
her biri bir yaña ʿālemden beni bī-zār ider
gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam

III

dil belā bezminde her dem ney gibi nālān olur
gözlerüm yaşı şarāb olup ciger büryān ider
şemʿ olup ol bezme cānum riştesi sūzān olur
zerd olup beñzüm demādem gözlerüm giryān olur
ʿayş içün ben bīkes ile hem-dem-i bārān olur
gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam

IV

başuma üşdi benüm zenbūr-ı endūh-ı belā
Neyleyüm kim cānuma kār eyledi nīş-i cefā

[726] SLKŞ. s. 193-194. // Müseddesin 2. 3. ve 4. bentleri Selîkî'nin yayımlanan şiirlerinde yer almamaktadır. Bk. SLKŞ.
[727] oldılar: olurlar SLKŞ.

nūş-ı şadī vü feraḥ bir dem naṣīb olmaz bañā[728]
derdümüñ ḳanġı birisin diyeyim ben mübtelā
eksük olmaz āh kim ben mübtelādan dāʾimā[729]
gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam

V

ey Selīḳī gāh firḳatden n'ola ḳılsañ fiġān
gāh ḥasretden yeridür yaşuñ olursa revān
gāh miḥnetden n'ola olsañ żaʿif-i nā-tüvān
gāh ġamdan n'ola olursa vücūduñ bī-nişān
rāh-ı ʿaşḳa girenüñ olur yolunda her zamān
gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam

50a

159

Bāḳī[730]

--. /.--. /.--. /.--

sabr eyle dilā derdüñi cānāna ṭuyurma
cān içre nihān eyle velī cāna ṭuyurma

zinhār ṣaḳın mey yirine ḳanuñ içerler
keyfiyyetüñ ol gözleri mestāna ṭuyurma

sūfī gelicek açma ṣaḳın ʿaşḳ ḥadīsin
dānā-dil iseñ sırruñı nā-dāna ṭuyurma[731]

esrāruñı keşf eyleme taḥṣīl-i mizāc it
nūş eyle mey-i nābı ḥakīmāna ṭuyurma

[728]Divan neşrinde mısra ''nūş-ı vaṣl-ı yār olmadı müyesser hīç bañā'' şeklindedir. Bk. SLKŞ.
[729] āh kim ben mübtelādan dāʾimā: dāyimā ben bī-nevāya bir belā SLKŞ.
[730] BAD. s.350.
[731] Divan neşrinde bu beyit 4.sıradadır. Bk. BAD.

Yaʿḳūb-ṣıfat Bāḳīyi ol Yūsuf-ı ṣānī
ḫüzn içre ḳomaz ḳışṣayı iḫvāna ṭuyurma

160

Naẓīre-i Nevʿī[732]

--./.--./.--./.--

meclisde öpüp laʿlini rindāna ṭuyurma
ol ḥāleti aġzuñdaki dendāna ṭuyurma

rüsvā-yı cihān olmaġ ile yār[733] ele girmez
bilmezlik ile ʿaşḳuñı cānāna ṭuyurma

ol Yūsuf ile vuṣlatı sen düşde görürsüñ[734]
erbāb-ı ḥasedden ṣaḳın iḫvāna ṭuyurma

ben böyle ḥayātı n'ideyin rāḥat-ı cān yoḳ
ey hˇāb-ı ecel gel elemüm cāna ṭuyurma

mey içme güzel sevme dimezler saña Nevʿī
ol zevḳi hemān zümre-i nādāna ṭuyurma

161

Ḳabūlī[735]

..--/..--/..--/..-

o nezāket o leṭāfet o ṭarāvet o ṣafā
o riyāset o siyādet o saʿādet o edā[736]

---

[732] ND. s.465-466.
[733] yār: cān ND.
[734] düşde görürsüñ: düşde de görseñ ND.
[735] KD. s.536-537.
[736] o edā: o kerem KD. // Divan neşrinde bu mısra ile 2. beytin 1. mısrası takdim-tehirlidir. Bk.KD.

o ẕarāfet o feṣāḥat o belāġat ol cūd[737]
o ʿadālet o ʿināyet o seḫāvet o ʿaṭā

o maḥabbet o meveddet o mürüvvet o raḥm[738]
o riʿāyet o ḥimāyet o şefāʿat o vefā

o muraṣṣaʿ o mülemmaʿ o muṣannaʿ[739] elfāz
o tebessüm o tekellüm o terennüm o nidā

nedür ol yāre Ḳabūlī bu ḳadar ʿizzet-ile[740]
o teşevvuḳ o taʿaşşuḳ o taʿalluḳ o hevā

50b
162
Ḳabūlī[741]
.---/.---/.---/.---

gedā-yı dergehüñ olan muḳīme ḳıyma sulṭānım
saḳīme eyle cevri mustaḳīme ḳıyma sulṭānım

ʿadū-yı köfte-ḫˇārı şerḥa şerḥa eyleyüp tīġüñ
vücūdın eyle şimşīrüñle ḳıyma ḳıyma sulṭānım

mürüvvet dād-ı Haḳdur herkes andan müstefīż olmaz
kerem gelmez hünersüzden[742] ʿaḳīme ḳıyma sulṭānım

cüdā idüp beni senden seri tenden cüdā ḳılma

---

[737] ol cūd: o edā KD.
[738]Mısra divan neşrinde ‘‘o mürüvvet o maḥabbet o meveddet o raḥm’’şeklindedir.
[739]o mulemmaʿ o muṣannaʿ: o muṣannaʿ o mülemmaʿ KD.
[740]ʿ izzet-ile: ʿizzetler KD.
[741] KD. s.644.
[742] hünersüzden: keremsüzden KD.

ʿ ināyet eyle lüṭfuñla ḳaḳıma ḳıyma sulṭānım

Ḳabūlī ḳapuña geldi ider ʿayn-ı ʿubūdiyyet[743]
naẓar ḳıl rāfiʿ-i refʿ-i[744] raḳīme ḳıyma sulṭānım

163

Ḳabūlī[745]

-.--/-.--/-.--/-.-

ey göñül āvāresin pür-yāresin ṣad-pāresin
derdi çoḳ dil-ḫastesin dermānı yoḳ bī-çāresin

ẕevḳ odur yārüñ senüñle geh küse geh barışa
nāz ide ol gelmeye sen varasın yalvarasın

açma sen[746] ol ġonçeye rāzuñ saña ol açılur
sen nihān itseñ o gül raʿnā[747] bilür āvāresin

reng-i rū[748] yoḳdur gül ü gülşende[749] ruḫsāruñ gibi
var mıdır görsün ṣabā evrāḳ-ı gülzār[750] arasın

müttehemdür kākül-i dil-ber göñül almaġ ile
söyle dil-dāra Ḳabūlī anı yusun ṭarasın

164

Behiştī[751]

-.--/-.--/-.--/-.-

---

[743] geldi ider ʿayn-ı ʿubūdiyyet: ʿarż-ı ʿubūdiyyet ider dāʾim KD.
[744] refʿ-i: raḳm-ı KD.
[745] KD. s.691.
[746] açma sen: açmasun KD.
[747] o gül raʿnā: eger ol gül KD.
[748] reng-i rū : renklü rū KD.
[749] gül ü gülşende: gül-i gülşende KD.
[750] evrāḳ-ı gülzār: gülzārı varsun KD.
[751] BHŞD. s.335-336.

sīneye[752] bir sāde-rū dil-dārı muḥkem ṣarasın
derd-i ʿaşḳuñ görmedim bir[753] bundan özge çāresin

bundan özge ʿālem olur mu ki bezm-i ʿaşḳda[754]
nāzenīnüñ nāz ide sen ṭurmaya yalvarasın

ḳatlüme ḳaṣd itdüñ ammā ey sipihr-i ceng-cū
tīġ-ı āhumdan benüm sen ḳanda baş ḳurtarasın

cāme-i ʿaşḳla müzeyyen olmuş idi[755] ṭıfl-ı cān
cismimüñ ḫayyāṭ-ı ḳudret çatmadın āvāresin

ġamzesin añma Behiştīye kemān-ebrūsunuñ[756]
baġrına[757] oḳlar ururun tāzelersin yāresin[758]

51a
165
Ḳabūlī[759]
.---/.---/.--

dilā ol sevdigüñ dil-ber nesinde
güzellik tāzelik terlik nesinde

naẓar ḳıl semm-i sūzenden cihāna
ne ʿazm-i Rūm u Hind ile ne Sinde[760]

---

[752] sīneye: sīneñe BHŞD.
[753] görmedim bir: bulmadum ben BHŞD.
[754]bezm-i ʿaşḳda: bezm-i hāsda BHŞD.
[755] müzeyyen olmış idi: olmışdur müzeyyen BHŞD.
[756] kemān-ebrūsunuñ: kemān-ebrūsunı BHŞD.
[757] baġruna: baġruma BHŞD.
[758] yāresin: yarasın BHŞD.
[759] KD. s.719.
[760] Bu beyit divan neşrinde 4. sıradadır. Beytin ikinci mısraı ise şöyledir: ‘‘Ne Hinde ʿazm [ü] cezm eyle ne Sinde’’Bk. KD.

nesin sevdüñ be sūfī bu cihānuñ
ʿaceb bilsem senüñ göñlüñ nesinde[761]

ne diş ḳaldı aşınmaduḳ ne dırnaḳ
ne sümde şimdi[762] ḳuvvet var ne sinde

Ḳabūlī fāriġ ol ṭūl-i emelden
saña ne bunda rāḥat var ne sinde

166

ʿAşḳī[763]

-.--/-.--/-.--/-.-

geymiş ol meh-çehre[764] bir zībā serāser cumʿa gün
yaḳmaḳ içün ḫalḳ-ı dünyāyı serāser cumʿa gün

yüzi bāzārirtesi gibi raḳībüñ gülmedi[765]
merḥabā ḳıldı[766] bize cāmiʿ de dilber cumʿa gün

muṣḥaf-ı ḫüsnüñ temāşā eyleyüp cānā ḫaṭīb
oḳudı nūr āyetin minberde ez-ber cumʿa gün

sen ḳıyām itseñ varup cāmiʿ de ol sāʿat ḳopar
her ṭarafdan naʿra-i *Allāhu ekber*[767] cumʿa gün

ʿAşḳiyā cumʿa namāzın ḳıl da gel mey-ḫāneye
terk ider mi ṣohbetin ʿāḳiller ekṣer cumʿa gün

[761] Bu beyit divan neşrinde 2. sıradadır. Bk. KD.
[762] şimdi: ḳūta KD.
[763] AŞD. s.531.
[764] meh-çehre: meh-pāre AŞD.
[765] Divan neşrinde mısra ‘‘bāzār irtesi gibi gülmez raḳībüñ ṣūreti’’ şeklindedir. Bk. AŞD.
[766] ḳıldı: ḳılsa AŞD.
[767] ‘‘Allah, en büyüktür.’’

167

İsḥaḳ[768]

..--/..--/..--/..-

gerçi Yūsuf gibi mümtāz güzel nādir olur
iki ʿālemde naẓīrüñ daḫı yoḳ söz bir olur

mūcib-i mihr ü vefā ola mı ḫaṭṭuñ gelicek
bir iki gün hele ṣabr eyleyelüm ẓāhir olur

her güzelle ṣalınan kesb-i ẓarāfet idemez
her Gülistan oḳıyan ṣanma ki hep şāʿir olur

muṭribe uymaġ ile kāmil olur çeng[769] ü rebāb
her ki gūş eyleye üstād sözin māhir olur

yalıñuz cān ile cānān ele girmez İsḥaḳ
devlet ol ʿāşıḳa[770] kim sīm ü zere ḳādir olur

51b

168

Fevrī

-.--/-.--/-.--/-.-

öp lebin yārüñ dilā aġyār ṭuysun ṭuymasun
gül ḳo bir gülşenden ammā ḫār ṭuysun ṭuymasun

[768] İD. s.176. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
Zülfüñe hey de ruḫuñda yine serkeşlik ider/ ḳıbleden yüz çevüren göz göre ḫod kāfir olur; şimdi dünyāda ḥużūr ol kişinüñdür cānā / ki itüñ gibi ḳapuñda dün ü gün ḥāżır olur Bk. İD.
[769] çeng: ʿūd İD.
[770] ʿāşıḳa: kişiye İD.

nāleler ḳıl gülşen-i kūyunda var bülbül-ṣıfat
ol yüzi gül serv-i ḫoş-reftār ṭuysun ṭuymasun

nūş idüp cām-ı şarāb-ı ʿaşḳı ol mest-i müdām
sīneye çek dilberi her bār ṭuysun ṭuymasun

rāz-ı ʿaşḳı ṣaḳla dilde ṭuymasun nādān anı
dil-firīb olduġunı dildār ṭuysun ṭuymasun

ḥasb-i ḥālüñ yāre eşʿār ile işʿār it yüri
Fevrīyā amma dilüñ zinhār ṭuysun ṭuymasun

169

Bāḳī[771]

..--/..--/..--/..-

bilini ḳucmadadur ol ṣanemüñ derd ü belā
yoḫsa[772] şīrīn lebi ʿāşıḳlara[773] ḥāżır helvā

ser-i zülfiyle ḫaṭın örter imiş dirler o şūḫ
açmadı kimse ammā burayı[774] bād-ı ṣabā

ḳızarup ruḫları gül-gūne-i tāb-ı meyden[775]
şuʿle-i sāġar-ı mey destine yaḳmış ḥınnā

meclis-i meyde leb-i yāre ṭolaşur dirler
elüme girmeye mi bir daḫı cām-ı ṣahbā

---

[771] BAD. s.107. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
Āteş urmış yüzi gül ḫırmenine ol māhuñ / devr-i sāgarda ruḫı ʿaksini ḳılmış peydā; öykünürdi lebüñe cām-ı mey ammā dönmiş / bu gün almışlar ele bir yire gelmiş ẓürafāBk. BAD.
[772] yoḫsa: yoġsa BAD.
[773] şīrīn lebi ʿāşıḳlara: ʿāşıḳlara şīrīn lebi BAD.
[774] burayı: orayı BAD.
[775] meyden: mülden BAD.

lūle-i ḫāme ile çeşme-i dilden Bāḳī
eyledi ḳāʿide-i āb-ı ḥayātı icrā

170

Ḥayretī

..--/..--/..--/..-

niçe bir virmeye el vuṣlat-ı cānān niçe bir
niçe bir yana fırāḳ āteşine cān niçe bir

niçe bir ḳan döke derdile firāḳında göñül
niçe bir yaş döke bu dīde-i giryān niçe bir

niçe bir pāreleye tīġ-ı firāḳıyla beni
o cefākār ḳılıcı āfet-i devrān niçe bir

yār çünkim oḳumaz mihr-i vefā destānın
niçe bir yazıla bu defter-i dīvān niçe bir

niçe bir vādi-i hicrāna düşüp ser-gerdān
gezesin Hayretiyā bī-ser [ü] sāmān niçe bir

52a

171

Ġazel-i Fiġānī Taḫmīs-i Maḳālī[776]

.---/.---/.---/.---

I

şikāyet rūzigārumdan ki bir dem olmadum ḫoşnūd
fiġān baḫt-ı siyāhumdan ki ḳılmaz ṭāliʿ üm mesʿūd

[776] FGD. s. 40. // Makâlî divanı olmadığı için Figânî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir.

yumuldı ġonçe-i baḫtum elümde cām-ı Cem fersūd
bu ḫāristān-ı ʿālemde açılmaz bir[777] gül-i maḳṣūd
ne ġam ey bülbül-i cān çünki[778] gülzār-ı ʿadem mevcūd

II

zemīn-i dilde eşcār-ı maḥabbet tā ki ṣaldı bīḫ
ḳażādan başuma her berg ü bār oldı birer tevbīḫ
siyāsetgāh-ı ʿaşḳuñda senüñ ey gözleri mirrīḫ
urupdur[779] başuma cellād-ı ġamzeñ niçe ḳızmış mīḫ
gözümden uçları çıḳdı degül müjgān-ı ḫūn-ālūd

III

seni bu ḥüsn ile kim görse āh-ı derdnāk eyler
girībānın çeküp gül gibi ol dem çāk çāk eyler
beni sünbül ṣaçuñ sevdāları āḫir helāk eyler
ruḫuñda ḫāl-i yektāñile[780] baḥṣ-i iştirāk eyler
ʿaceb mi ehl-i Hind oda yaḳarsa kāfir oldı ʿūd

IV

belā bezminde nār-ı ġam yaḳup baġrum kebāb itdi
aḳıtdı ḳanlu yaşum ʿaks-i laʿlüñle şarāb itdi
ne ẓālimdür ġam-ı ʿaşḳuñ beni yaḳdı ḫarāb itdi
ḳomadı bir yaşum rūy-ı zemīni ġarḳ-ı āb itdi
anuñçün dūd-ı āhum oldı yer yer[781] göklere memdūd

V

Maḳālī laʿl-i dilber var iken yāḳūt-ı aḥmerden
yudum al çeşme-i āb-ı ḥayāt-ı bāde-i terden
ne olur cām-ı Cemşīd ile mirʾāt-i Sikenderden

[777] açılmaz bir: açılmazsa FGD.
[778] çünki: işte FGD.
[779] urupdur: ḳaḳupdur FGD.
[780] yektāñile: yek-tāneyle FGD.
[781] ‘‘oldı’’ ve ‘‘yer yer’’ sözcükleri divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. FGD.

tecellī-i ṣafā-yı ṣayḳal-ı mirʾāt-ı ḫāverden
o māhuñ ʿaks-i ḥüsnidür Fiġānī mā hüve'l-maḳṣūd

172

Lāmiʿī

..--/..--/..--/..-

şunda bir bikr-i ḳız oġlān bulınur mı dellāl
dili sükker sözi şīrin yañaġı gül gibi al

beñi Hindū gözi cādū ḳaşı yā kirpigi oḳ
zülfi ʿanber nefesi misk ü teni penbe-miṣāl

52b

deheni ḥoḳḳa-i mercān lebi laʿl ü dişi dürr
alnı ay u yüzi gün ṣaçları şeb ḳaşı hilāl

sāʿid ü sāḳı yoġun ince beli ḳaddi uzun
ḫarekāt u sekenātı ḳamu pür-şīve vü āl

boyı soylaḳ teni āblaḳ ne ḳızıl ola ne aḳ
ne ḳatı ola ne yumuşaḳ ser[i] tā pā-yı kemāl

ola boyı gibi her parmaġı bir sīm elif
düşe ẕülfi gibi perçem ṣaçı her fitne vü āl

yürise fitne ola ṭursa ḳıyāmet ḳopara
söylese nāzile baḳsa ḳomaya tende mecāl

çārdeh sāle ola ḥüsn ile bedr ay gibi
yücele ḳāmet-i bālāsı çü der-bāġ-ı nihāl

gül gibi ḫār u ḫas irmemiş ola dāmenine

ġonce-veş dürcini açmamış ola dest-i ḫayāl

ṭaleb it şehri yüri bul bu ṣıfatlı güzeli
Lāmiʿī'den ne bahā ister iseñ gel berü al

173

Bāḳī[782]

-.--/-.--/-.--/-.-

ḥalḳa ḥalḳa zülf kim ol ḫaṭṭ u ḫāl üstindedür
şekl-i ṭuġrādur miṣāl-i bī-miṣāl üstindedür

ʿārıż-ı gülgūnuñ üzre ḫāl-i fettānuñ senüñ
fitneden ḥālī degül her lahẓa āl üstindedür

sāʿid-i sāḳī ile cām-ı mey-i gülgūna baḳ
berg-i gül seyr itdirür[783] gūyā nihāl üstindedür

ʿāşıḳ-ı bī-çāreler bār-ı belā[784] altındadur
derd-mend üftādeler görseñ ne ḥāl üstindedür

rūy-baḫş[-ı][785] bedr olur burc-ı felekde[786] ʿāḳıbet
şol[787] ki māh-ı nev gibi kesb-i kemāl üstindedür

mīmdür gūyā dehānuñ ṣafḥa-i māh üzredür
sīne beñzer şāne-i zülfüñde[788] sāl üstindedür

---

[782] BAD. s.177-178. // Divan neşrinde bu gazel 8 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada ise gazel 7 beyittir. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
Naḳş-ı ḫadd-i lāle-reng ol ʿārız-ı pākīzede / berg-i güldür gūyiyā āb-ı zülāl üstindedür Bk. BAD.
[783] berg-i gül seyr itdirür: bir gül-i sīr-ābdur BAD.
[784] bār-ı belā: bār-ı belāñ BAD.
[785] rūy-baḫş[-ı]: rūy-ı baḫtı BAD.
[786] bürc-i felekde: bürc-i şerefde BAD.
[787] şol: her BAD.
[788] şāne-i zülfüñde: şāne-i zülfüñ ki BAD.

çarḫ yüz döndürmedin gül-şende ʿayş it Bāḳīyā
sebzeler zībā hevālar iʿitidāl üstindedür

53a

174

Uṣūlī[789]

.---/.- - -/.---/.---

İlāhī ʿāşıḳı mülk-i cihāna pādişā eyle
ki yaʿnī ben gedāyı ḫāk-i rāh-ı Muṣṭafā eyle

ṣabā ger ḫāk olursam ben izi tozundan ol servüñ
yüri var ṭopraġumı cān gözine tūtiya eyle[790]

sücūd it ol büte ey dil ḳo gitsün zühd ü taḳvāyı
çü bulduñ ḳıbleñi geçmiş namāzuñ hep ḳażā eyle[791]

yüzüñ[792] tennūrı cūş idüp ḳoparsun dīdeden ṭūfān
yayılsun cümle dünyāya[793] göñül bir mācerā eyle

ben özge derde uġradum baña pendi ḳo ey nāṣiḥ[794]
eger bir himmetüñ var ise luṭf it bir duʿā eyle[795]

ser-i kūyına bir yaña çeker cān bir yaña göñül
beni gel ey ecel luṭf it ki billāh bir yaña eyle

bu yād illerde çün yoḳdur göñül eglencesi bir yār
ser-i kūyına var ey dil özüñi āşinā eyle

[789] USD. s.275.
[790] Bu beyit divan neşrinde 5. sıradadır. Bk. USD.
[791]Bu beyit divan neşrinde 2. sıradadadır. Bk. USD.
[792] yüzüñ: yürek USD.
[793] dünyāya: ʿāleme USD.
[794]pendi ḳo ey nāṣīḥ: bu pendi ḳo ey şeyḫ USD.
[795] Bu beyit divan neşrinde 3. sıradadır. Bk.USD.

demüñden bezm-i ʿuşşāḳuñ ḥarāret bulsun ey muṭrib
Uṣūlī şiʿrin oḳı ʿāşıḳāne bir ṣadā eyle

175

Muḥibbī[796]

.---/.---/.--

güzeller nāz ile reftār iderler
dönerler ġonçe-veş güftār iderler

ḳoyup ʿāşıḳların ol māh-rūlar
raḳīb ile varup bāzār iderler

dün iḳrār itmiş iken[797] būse-i yār
ʿaceb n'oldı bu gün inkār iderler

güzellerden vefā ummaḳ ne mümkin[798]
cefā dirseñ iñen bisyār iderler

Muḥibbī sırr-ı ʿaşḳı itme iẓhār
ṣaḳın Manṣūr-veş ber-dār iderler

176

ʿAmrī

.---/.---/.--

ḳomaduñ baġrumı çün yarmayınca
ḳomazam ben de āḫir ṣarmayınca

[796] MHD. s.645.
[797] itmiş iken: eylemişken MHD.
[798] ne mümkün: ʿacebdür MHD.

iremez kimse sen serv ayaġına
ḫazān yapraḳ gibi ṣararmayınca
53b
yabanda arama ġamzeñ oḳını
bulamazsın yüregim yarmayınca

benüm cennetde de göñlüm açılmaz
[o] ẕevḳ meyḫānesine varmayınca

güzellerde budur ʿādet ki ʿAmrī
işi bitmez kişi yalvarmayınca

177
Fehīm[799]
..--/..--/..-

geçmişem ben ki şehīd olmaġ içün cānumdan
geçme ḳurbānuñ olam başuñ içün ḳanumdan

toḫm-ı ḫūrşīd ü meh olurdı zemīn içre eger
düşse bir ḳaṭre ʿaraḳ ʿārıż-ı cānānumdan

lāle-i tīre-dilem kevkeb-i baḫtum gibi ben
gül-i ḫūrşīd açılur gerçi gülistānumdan

āb-gīr olur o gülşen güli nīlūfer olur
feyż-i teʾsīr-i ruḫu dīde-i giryānumdan

mekteb-i bāġ-ı melāḥatde[800] Gülistān oḳuyup
bülbülān meşḳ alurlar dil-i nālānumdan

[799] FÇD. s. 606.
[800] Melāḥatde: maḥabbetde FÇD.

zīr-i mevcinde ḳalur cümle kevākib çün rīg
kemterīn[801] ḳaṭre ki cūş eyleye ʿummānumdan

ben Fehīmem o sebebden[802] felek-i lā-yefhem
tīġ-i cehliyle ayırdı ser ü sāmānumdan

178
Bāḳī[803]
.---/.---/.---/.---

göñül bir rind-i ʿālem-sūz şūh u şeh-levend[804] ister
ki ʿaşḳ odına yaḳmaġa dil ü cāndan sipend ister

belā-yı bend-i zülfüñden ḫalāṣ it cān-ı miskīni
esīr-i miḥnet-i ʿaşḳuñ ne bend ü ne kemend ister

ḳarār itmez göñül murġı bu bāġuñ degme şāḫında
nihāl-i ḳadd-i dil-ber gibi bir serv-i bülend ister

meẕāḳın zehr-i ḳahr-ı miḫnet-i eyyām telḫ itmiş
lebüñden ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u dil bir pāre ḳand ister

murādı sīneye ol serv-i sīm-endāmı çekmekdür
semend-i ṭabʿ-ı Bāḳī bir gümüşden sīne-bend ister

54a
Der-Beyān-ı Luġaz
179
Ḳarpūz

---

[801] kemterīn: bir kemīn FÇD.
[802] sebebden: cihetden FÇD.
[803] BAD. s.190-191.
[804] şūḫ u şeh-levend: şūḫ-ı şeh-levend BAD.

-.--/-.--/-.--/-.-

nāgehan gördüm güzel bir ḫoş ḥışār
ol ḥışāruñ bir zeberced burcı var

ne ḳapu vardur ḥışārda ne baca
ṣuyı içinde aḳar irte gice

diñle imdi ol ḥışār oġlanların
aġ u ṣarı ḳara ḳızıl ṭonların

yaz olıcak gider aşlıḳ işine
her biri bir ḳalʿa yapar başına

180
Raḥle
.---/.---/.--

cihān içre nedür ol bir ġarāʾib
iki nesne biribirine ṭālib

ikişer başlu ikişer ayaḳlu
yürekleri delik iki ḳanatlu

181
Kestāne
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim bikdür anuñ neşteri
leẕẕetine cümle ʿālem müşteri

giydigi ḳaftān ḳara gömlek ṣarı

anası var yüz yaşında bir ḳarı

182

Nerdübān

.---/.---/.--

nedür ol kim ile dizgīn ṭayaḳdur
teni başdan başa cümle ayaḳdur

ne yire varur ise yayıḳ olmaz
ḳamular aña biner ol yayaḳdur

183

Pire

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim çāpük ü çālāk u cüst
gicede ʿayyār olur gündüz süst

gice ol raḳḳāṣ olur ṣan çengidür
gündüz ol maḫmūr olur ṣan bengidür

184

Şemʿ

-.--/-.--/-.--/-.-

bir siyeh perçemlü yaluñ yüzlü yār
sīm ü sīma sīm zerrīn tācı var

mülk-i şāmuñ şāhı giymiş tāc-ı zer
her ṭaraf otaġ ile eyler sefer

bir nefes bād-ı ṣabā anı eger
ṭaşra bulsa ḫaymeden tācın ḳapar

ṣubḥ olınca çün uyur ḫ̌āba varur
yine bir zengī irişüp uyarur

54b
185
Gergef
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim dört ayaḳlı cānı yoḳ
ṣanki bir ḳurı deridür ḳanı yoḳ

günde biñ ḫançer ururlar cānına
acısından nāle vü efġānı yoḳ

üstine her dem düşer ʿāşıḳları
anları defʿ itmege imkānı yoḳ

yine anda tāze güller bitürür
güllerinüñ bülbül-i nālānı yoḳ

ey Ġubārī bu rumūzı kim bilür
ehl-i dildendür anuñ noḳṣānı yoḳ

186
Cīve
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim biri biñdür biñi bir
cānı yoḳdur zindedür bu ṭurfe sır

baḥr olur çün ḳaṭre ḳaṭre ola cemʿ
tārumār olıcaḳ encümdür çü şemʿ

sen anı ḳatl itseñ ol ḳattāl olur
nuṭḳı baġlanduḳca ehl-i ḥāl olur

bī-ser ü pādur u illā ki zuġal
degme bir ṣāḥib-kemāle virmez el

187
Oḳ
.---/.---/.--

nedür ol kim uçarlar şol hevāda
yatur ellisi ḳırḳı bir yuvada

kime kim uġrarise ḳuṣdurur ḳan
teni mecrūḥ olur yāḫūd virür cān

188
Sivrisiñek
.---/.---/.--

nedür ol kim ṣıfatda ḳuş gibidür
kimi ṭolu kimisi boş gibidür

geyik boynuzlu vü kerkes ḳanatlu
ḳaçarsa birine yetmez biñ atlu

yılandur ḳuyruġı vü ḳarnı ʿaḳreb
ṭutup itmez kimesne anı merkeb

başında ḫortumı var file beñzer
velīkin incelikde ḳıla beñzer

55a
189
Cenāze
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim yüzdür anuñ parmaġı
sekiz ayaḳ üstünedür ṭurmaġı

beş başı var beş dili var dört cānı
anı da öyle yaratmış ol ġanī

190
Kestāne
.---/.---/.--

nedür ol nīm-ḳubbe kim müdevver
içi kāfūrī mumdur ṭaşı ʿanber

ger āteş görse koparur ṭarāḳa
üni varur Ḫorāsān u ʿIrāḳ'a

ḥarīm-i gül gibidür ḫār u ḫāşāk
idüpdür ġonce gibi cübbesin çāk

iñen çoḳ fikre varma bengiyāne
çerezdür puḫte olsa dāne dāne

191

Rūzgār

.---/.---/.--

nedür ol kim kimesne görmez anı
ṣadā ile pür eyler bu cihānı

kime ṣorsañ anı bir bilmedik yoḳ
velī kimse gözüyle gördügi yoḳ

ṣabā şehrinden ol gelse nihānī
getürür ehl-i ʿaşḳa armaġānı

192

Sümüklü Böcek

.---/.---/.--

bugün arḳasına urmuş bir ādem
çıḳar ṣaḥrāyı seyr eyler demādem

eli vü ayaġı yoḳ boynuzı var
velī her ḳande giderse izi var

193

Ṣu

.---/.---/.--

nedür ol kim yürür bir yirde ṭurmaz
eli yoḳ ayaġı yoḳ hem uyumaz

ne aġzı var anuñ ne ḫod lisānı
gice gündüz ider ammā fiġānı

194

Saṭranc

-.--/-.--/-.--/-.-

ol ne ḳalʿadur ki anuñ leşkeri vardur dü-reng
cānı yoḳdur ḳavminüñ geh ṣulḥ iderler gāh ceng

ṣulḥ olıcaḳ ḳalʿa vīrān ceng olunca yapılur
maʿnīye var kim bu remzi fehm idüp itme direng

55b

195

[Cinānī]

Sāʿat[805]

.---/.---/.--

nedür ol çeşme kim yapduḳda üstād
ʿaceb sanʿatla[806] urmış aña bünyād

binā itmiş aña iki ḫazīne
müşābih ḳılmış anı birbirine

derūnı ṣāfdur çün ber-ḳarāra
olur mā-fi'ż-żamīri āşikāre

ʿaceb bir çeşmedür kim miṯli nā-yāb
içinde[807] ḫāk aḳar maḫzenleri āb

iderken dāʾim elden iḫtirāzı
yine gāhī ele virür boġazı

[805] CİD. s.169-170.
[806] ṣanʿatle: ṣunʿ ile CİD.
[807] içinde: içinden CİD.

tekellüm ḳılmaz ammā fi'l-ḥaḳīḳa
beyāna gelse fevt itmez daḳīḳa

seri pā pāyı ser devr içre her bār
delinmiş baġrı gūyā ʿāşıḳ-ı zār

taḥammül eylemez hīç inkisāra
ṭayanmaz rūzigār-ı zūrkara

olup sermāye-i zühd ü ʿibādāt
hemīşe eylemez taẓyīʿ-i evkāt

ḳayırmaz dinse ḳum cevr-i felekden
geçürmişdür anı devrān elekden

ne ḥikmetdür degilken müflis ü āc
anı devr eylemiş bir pula muḥtāc

demādem olduġıyçün ṣadrı meşrūḥ
olur reʾyi[808] sipihrüñ aña meşrūḥ

anı kim ḥall iderse ey Cinānī
müyesser ola her sāʿat emānī

196

Sene ve Aylar ve Evḳāt-ı Ḫamse

.---/.---/.--

nedür ol bir aġaç kim tutdı bāġı
kim anuñ vardur on iki budaġı

[808] reʾyi: rāzı CİD.

ki her bir budaġuñ yapraġı otuz
degildür artıḳ eksik cümle düpdüz

56a

197

Süleymān

-.--/-.--/-.--/-.-

dir suˇāl itseydüm ismin dilbere
dişlenen limānın altısı bire

198

Bāde

.---/.---/.--

ḥamīdüñ kim yer ise içi yaġın
yidürürler aña başın ayaġın

199

Ḳalem[809]

-.--/-.--/-.--/-.-

ey Nesīmī kimse bilmez bu muʿammā sırrını
iki noḳṭa üç ḥurūf vü dört kitāb andan çıḳar

200

Ḳāsım

..--/..--/..-

aduñ üstine ḳalem başını ḳo

[809] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. NESD.

ẓāhir ola saña nām-ı meh-rū

201

Çadır

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim isminüñ ʿunṣur gibi
çārdur ḥarfi kaçan etseñ şümār

ol çehāruñ ger giderseñ birini
yine yerinde ḳalur anuñ çehār

eyleseñ dördünden ısḳāt ikisin
hemçünān dört üzre olur ber-ḳarār

bu ʿacebdür kim giderseñ dördünü
çār olur bāḳī hemīn ey baḫtiyār

ḫıdmetinde bende ol çadır gibi
Lāmiʿī bu ismi kim feṭḥ itse var

202

Niyāzī

-.--/-.--/-.--/-.-

ney içinde vardurur yaz u bahār
anuñçün ʿāşıḳı ıṭrāb ider

203

Bilāl

-.--/-.--/-.--/-.-

dilsüze ṭavşan ayaġı oldı tāc
bulıgör işbu muʿammāya ʿilāc

204

Ḥüseyin

.---/.---/.--

bilem dirseñ bu ism-i nāzenīni
çıḳar ḥamsīn içinden erbaʿīni

205

Mezīd

-.--/-.--/-.--/-.-

yārimüñ ismi dizüm altındadır
dizimi döndür ki maʿlūm ola tā

206

Seydī

-.--/-.--/-.--/-.-

dilberümüñ adı dört harfdür didüm
giderirseñ birisin yedi ḳalur

207

Ḳara Tut

.---/.---/.--

nedür ol kim anuñ rengi ḳaradur
teni başdan başa pāreperādur
56b
ayaġundan aṣupdur Tañrı anı

el ursañ ṣaçılur üstüñe ḳanı

208

Āteş

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim baḳdugunca göz anı
gehī ṣarı görür gāh ḳızıl anı

uçdugunca ḳanadı altun ṣaçar
dīv ü perī ādemī andan ḳaçar

dirligi insānuñ ansuz daḫı yoḳ
ṣıġınan Allāh'a andan ʿaḳlı çoḳ

209

Dolāb ve Öküz

.---/.---/.--

nedür ol kim anuñ çoḳ gözleri var
aḳıdur yaşları şöyle ki pıñar

yider bir kör öñünce anı her dem
bunuñ gibi ʿaceb görmedi deyyār

210

Āb

.---/.---/.--

nedür ol kim anuñla ḳılsa ṣoḥbet
anuñ rengīni ṭutar zehi ḳudret

anuñla ḳılmaz ise bir dem ülfet
bulımaz dünyede hīç kimse leẕẕet

ne rengi var ne cismi var ne heyʾet
velīkin Tañrıdandur ḫalḳa raḥmet

211

Ḳarpuz

-.--/-.--/-.--/-.-

ḳudret-i yezdāndur serḫānesi
oġlunuñ ḳarnında yatur ānesi

oldur oġlunı göresin ānesi
tā ki yüz oġlān vire her dānesi

212

Yumurta

.---/.---/.--

nedür ol kim ola bir ḳubbe maʿmūr
ne ḳapu var ne baca aña meşhūr

velīkin içi anuñ ṭopṭoludur
yarusı zaʿferān yarusı kāfūr

213

Paça

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim bir ṭutamdan artıcaḳ
başı yarıḳ boynı dibi kerticek

hem siñirdür hem süñükdür hem deri
yerler anı işbu ḫalḳuñ ekṣeri

57a
214
[İncir]
.---/.---/.--

bu kez her yapraġuñ üstünde ey cān
yaratmış beş yemiş ol yüce Sübḥān

üçü gölgede ikisi güneşde
nedür söyle bunı ḳuruda yaşda

215
Ḳandīl
-../-.--/-../-.--

bir ḳalʿa-i muʿallaḳ vardur içinde deryā
deryā içinde cānā bir balıḳ eylemiş cā

ṭutar balıḳ aġzında bir gevher-i yegāne
ṭurduḳça gevher anda balıġı ider ifnā

216
Yüz
-.--/-.--/-.--/-.-

bir gümüşden ḳalʿadur maḥbūs olupdur anda āb
geldi zerrīn top-ıla feṯḥ itdi anı āfitāb

217

Ḫayme

-.--/-.--/-.--/-.-

ḳarşudan gördi gözüm bir ḫoş ḥışār
eli yoḳdur cānı yoḳdur donı var

var anuñ uzun uzun parmaḳları
yire geçmiş ḳahr ile ṭırnaḳları

ṣūretā yoḳdur başında ulu tāc
ṭursa ṭoḳdur gitse ḳarnı olur aç

218

Ḳandīl

.---/.---/.--

nedür ol ḳalʿa aṣılmış ḳılla
birisin şerḥ idemezüm dille

ḳaçan kim üstüne yaġı gelür çoḳ
ṣaġalur ṣayrusı acı olur ṭoḳ

ḳaçan kim üstüne gelmez yaġı
ölür begi ḳalur ol kalʿa ḥālī

219

Āyīne

.---/.---/.--

nedür ol ṣuffe-i pāk u mücellā
cihān naḳşı olur ḳalbinde peydā

gehī Yūsufleyin çāha ṣalarlar
gehī Manṣūr-veş ber-dār iderler

alurlar nāzile zenler dizine
gice olınca baḳmazlar yüzine

220
Āteş
.---/.---/.--

ne güldür ol ki baḳmaz ḳışa yaza
açılur her nefesde tāze tāze

çıḳar ṭaşdan ider ḫāk içre mesken
ḳararur ṣudan u semrür hevādan

57b
221
Mektūb
.---/.---/.--

nedür ol kim anuñ yoḳdur lisānı
velī söyler ḳamu dilce beyānı

ayaġı yoḳ durur eyler teferrüc
gehī Rum'u gehī Hindüstān'ı

222
Ḳalem
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim ayaġı başındadur
ṣūret [ü] maʿnā anuñ işindedür

aġzı birdür dili iki cānı yoḳ
ʿömrü hem otuz iki yaşındadur

223
Uyḳu
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim sīm ü zerden ṭatludur
nūn ile hem vāv ile mīm adludur

224
Ṣarmaşıḳ
.---/.---/.--

nedür ol kim açılur tāze tāze
bahār olur o baḳmaz ḳışa yaza

gehī açar zebercedden o dükkān
ṣatar miskince ḥablar ḫūb u ḫandān

225
Gül
.---/.---/.--

nedür ol kimi surḫ u kimi aḳdur
serinde tāc-ı zībāsı varaḳdur

anadan yılda bir ṭoġar o ruḫsār
emīrāne ṣarar başına destār

cihāna fer virüp zībā cemāli
müdām bāḳī ḳalur āb-ı zülāli

ider ol merḥabā bay u gedāya
ṣalavāt vir Muḥammed Muṣṭafā'ya

226
Mekik
.---/.---/.--

ne māhīdür ki anuñ ḳarnı boşdur
ḳarada yüzmeg-ile başı ḫoşdur

bağırsağı dökilür göbeginden
başı āhen anuñ cismi ağaçdur

227
Mināre
.---/.---/.--

ne ejderhā durur ṭutmuş ḳarār ol
başından ayağa naḳş-ı nigār ol

oyını günde beş kez ādemīdir
aşağıdan yir ağzından ḳuşar ol

58a
228
Arı
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim bir ḳarından biñ çıḳar
biñi daḫı ṭurmayup ezgi ḳurar

her birisi baş kesici uġrıdur
şöyle bil kim ḥaḳ ḳatında ṭoġrıdur

229

Furūn

.---/.---/.--

nedür ol kim ḍalāletdür aña ḫū
ḍalālet ġālib olıcaḳ diler ṣu

diler ābı ṣanasun ṣayrudur bu
virürler penbe ile aġzına ṣu

ṣudan ṣoñra girü diler taʿāmı
virürler ḳarnı ṭoyunca ṭaʿāmı

ḍalālet defʿ olunca ḳuṣar anı
ki hīçbir ẕerre irgürmez ziyānı

230

Ḳalem

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim ẕerre ẕerre kān olur
toḫmı azdur mīvesi çendān olur

aġzı birdür dili iki cānı yoḳ
çoḳ kişi bu maʿnide ḥayrān olur

231

Gemi

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim ḳırḳ ayaḳlı cānı yoḳ
yer yüzünde durmaġa imkānı yoḳ

ṭoldurup āb u hevā ile başın
ḳuş gibi varur bitürür her işin

Muʿammeyāt

232

Saʿīd

-.--/-.--/-.--/-.-

kes müderris ayaġını hem muʿīdüñ başını
ayaġı ḳo baş yerine tā bilesin nāmını

233

Sinān

.---/.---/.--

ḳo etmek üstüne bir parça balı
biline bu muʿammānın ḫayāli

234

Ṭāhir

.---/.---/.--

didüm maḥbūbuma adıñı bilsem
didi bir noḳṭa ile ẓāhir olur

235

ʿÖmer

.---/.---/.--

yarım ṭaş üstüne bir göz ḳomuşlar
anı bir dilberüñ adı dimişler

236

ʿOṯmān

.---/.---/.--

benüm dildārımuñ beş ḥarfi vardur
sekiz ḳalur birini giderirseñ

58b

237

ʿAlī

-.--/-.--/-.--/-.-

bilmek istersen habībüñ nāmını
meksūr oḳu harf-i cerrüñ lāmını

238

ʿAlī

..--/..--/..-

üç olur dilber adı ḥarf idecek
otuz olur ikisin ṣarf idecek

239

ʿAlī

.---/.---/.--

selām virüp ḥabībe ṣordum adın
ʿaleyk alup didi senden geçesin

240
Celāl
-.--/-.--/-.--/-.-

üç otuzla bir otuz bir ad olur
bu muʿammāyı bilen üstād olur

241
Kemāl
.---/.---/.--

gülüñ ortasına ṣu gelse ey cān
olur bir dilberüñ ismi nümāyān

242
İbrāhīm
.---/.- - -/.---/.---

yoluñ başına ṣu çıḳmış ayaġında deñiz olmuş
muʿammādan murād olan bedilber aduñuz olmuş

243
Yūsuf
..--/..--/..-

iki hā vü iki cīm ü iki lām
iki daḫı mīmle olur tamām

244

ʿAcem

-.--/-.--/-.--/-.-

bir ʿadū bir cānān bir müddeʿī baş ḳoşdular
cümlesinüñ başını kes daḫı divşür bir yere

245

Ḳarġa

-.--/-.--/-.--/-.-

ben bu gün bāġ içre bir ḳuş görmüşüm
yedi baş bir gövde biñ ayaġı var

246

ʿÖmer

..--/..--/..--/..-

yaşı yetmiş beli ḳırḳ ayaġı vardur iki yüz
bu muʿammāyı bilen yārāna olmaz hīç söz

247

Ḥabīb

-.--/-.--/-.--/-.-

aġzına aldıḳda zülfün ol ṣanem
kim görürse ciğerinden ḳan ṭamar

248

Ḫıżr

.---/.---/.--

eger ṭutmaḳ dilerseñ pīr etegin
żamīrüñden çıḳarma fikrini sen

249
Mūsa
-.--/-.--/-.--/-.-

kes ḳarınca ayaġını seyfle
cemʿ idicek bir ḥabībe nām olur

250
Cüneyd
..--/..--/..-

dedenüñ beline ṣoḳduḳda düdük
anı bir dilberüñ adını didük

251
Ḫızr
.---/.---/.--

ʿacāib görmek isterseñ biyāre
sekiz yüz kişi binmiş bir ḥımāra

59a
252
Ḳalem
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim yoḳdurur cisminde cān
ḳarnı içi ṭopṭolu yılān çıyān

aġzı yoḳdur yetmiş iki dil bilür
kesicek başını dil söyler hemān

253
Ḳaṭırġa
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim ḳırḳ ayaḳlı cānı yoḳ
yeryüzünde ṭurmaġa imkānı yoḳ

ṭoldurup āb u hevā ile başın
ḳuş gibi varur yetürür her işin

254
Tavla
.---/.---/.--

nedür ol kim sever anı civānlar
alurlar ortaya ṣāḥib-ḳırānlar

dögerler def gibi sīnesin anuñ
iderler dāʾimā ẕevḳ u ṣafālar

255
Ṣu
-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim dāʾimā devrān ider
ʿālemi başdan başa seyrān ider

yoḳ ḳarārı arzū-yı yār ider
yüzüni yerden götürmez ʿār ider

256

Dollāb

-.--/-.--/-.--/-.-

ol nedür kim elli altmış gözi var
gice gündüz çaġırur ol zār zār

ġuṣṣa-i dehrile bükmüş belini
kimse ṭutmaz gözlerinüñ selini

257

Ḳandil

Luġaz-ı Sulṭān Murād[810]

-../-.--/-../-.--

bir ḳalʿa-i muʿallaḳ içinde oldu[811] deryā
ol ḳalʿa anuñ[812] içinde bir balıḳ oldu peydā[813]

ṭutar aġzında balıḳ[814] bir gevher-i yegāne
ṭurduḳça gevher anda balığı eyler ifnā

[didüm Murādī bunı tāb-ile ehl-i ʿirfān][815]
her kim dilerse manṣıb feṯḥ ide bunı raʿnā[816]

258

Cevāb-ı Cihādī Beg[817]

---

[810] SML. s. 256.
[811] oldu: iki SML.
[812] ḳalʿa anuñ: deryānuñ SML.
[813] oldu peydā: eylemiş cā SML.
[814] ṭutar aġzında balıḳ: aġzında o balığuñ SML.
[815] Mecmuada bu mısra yoktur. İlgili makale esas alınarak eklenmiştir. Bk. SML.
[816] raʿnā: aʿlā SML.
[817] SML. s. 256-257.

-.. /-.- - /-.. /-.- -

ḳandīl ḳalʿa şāhum içinde oldu[818] deryā
balıḳ fetīl olupdur içinde eylemiş cā

oldı ʿalev aġızda ol gevher-i yegāne
ṭurup yanınca her şeb māhīyi[819] eyler ifnā

[Vaʿd eylemişsüñ ey şāh kāşiflere ʿināyet][820]
çavuşluġu zeʿāmet ister Cihādī şāhā

59b
259
Ḳapu
.--- /.--- /.--

nedür ol iki hümām kim ʿıyāndur
ikisi birbiriyle tevʾemāndur

görürler yād elinden cevr-i bīdād
iderler ayrılıḳçün āh u feryād

dil aġız bir idicek ol iki yār
ne mümkin ara yere gire aġyār

dehānı her birinüñ mīme beñzer
kemerler belleründe sīme beñzer

bu ikinüñ n'ola żamm olsa ḫāli
degül bir beyt bulardan hīç ḫālī

[818] içinde oldu: rūġān içinde SML.
[819] māhīyi: balıġı SML.
[820] Mecmuada bu mısra yoktur. İlgili makale esas alınarak eklenmişitir. Bk. SML.

260

Çekirge

-.--/-.--/-.--/-.-

ʿālem içre görmüşüm bir ṭurfa-sūret cānver
diyeyin şekl-i şemāyilin saña ben āşikār

ḳarnı ʿaḳreb ḳarnı gibi gözleri ṭoñuz gözi
ḳanadı kerkes ḳanadı ḳuyruġı yılan i yār

göğsü arslan göğsüne beñzer ve fil boyunludur
hem deve ayaḳlıdur at başı gibi başı var

bu luġazı kim ki fehm eylerse istiḫrācla
miṣli yoḳ kāmil durur ol āferīnler ṣad hezār

261

Süpürge

-.--/-.--/-.--/-.-

ḫidmete bel bağlamış bir niçe yār
birlige yetmiş ḳamusı āşikār

meskenet yüzin yere urur müdām
pes der-i dildār olur aña maḳām

262

Fıstıḳ

.---/.---/.--

nedür ol ḳubbesi çoḳ dāne dāne

müdevverdür bināsı ḫāne ḫāne

açılmaz ḳapusı berkdür bināsı
meger bāb bāb yaḳıla yana yana

263
Terāzū
-.--/-.--/-.--/-.-

bir ʿacāib nesne gördüm ey civān
raḫşa beñzer cānı yoḳ olur revān

her yanında var anuñ üç ayaġı
her üç ayaġında var bir ṭırnaġı
60a
dürlü niʿmetler çekilür içine
hīç birin yemez virür ḫalḳa yine

aġzı yoḳ var dili delmişler dilin
diline ṭaḳmışlar anuñ dizginin

aġzı yoḳ söyler işāretle dili
ḥaḳ budur bāṭıl budur dir ḫāṣılı

istiḳāmetle ṭutanlar dizginin
cennet-i aʿlāda buldılar yerin

bu muʿammā müşkili ḥallin baña
kim virürse raḥmet ide Ḥaḳ aña

ol nedür kim ṭınmasañ ṭınmaz ṭurur
söyledir olsañ cihānı hep bilür

her kim anuñ sözine inkār ider
cümle ʿālem ol kesi ikfār ider

sinni artar līk aġarmaz ḫaṭı
ey Ḫulūṣī bu lüġaz müşkil ḳatı

[Görsel silik ve kesik olduğu için birer beyitlik iki muamma okunamadı.]

60b

Bāb bel aġrısı vesāir aġrılar içün ġāyet mücerreb

Afyon	Nişadır
Rūhu	Rūhu
Dirhem	Dirhem
7	7

Bu eczāları birbirlerine ḳarışdırup aġrıyan yere oġa oġa oġa süreler defʿa defʿa tecrübe olınmışdur nice ādemlere ṣaġlıḳ virdüm anlar daḫı tertīb üzre eylediler derdlerinden ḫalāṣ buldılar efendim
Fī 5Za. (Zilḳaʿde) sene 225

264

Luġaz-ı Ḳıble-nümā

.---/.---/.--

nedür ol kim vücūdı tāb-bende
gözi ṣubḥ u mesā Mülk-i ʿArab'da

hidāyet ḥāṣıl olur raʿşesinden
münevver ḳaṣr içinde ḳılsa mesken

üç aylıḳ yolda eyler saña taʿbīr
bunı bilmekde ʿāciz ehl-i tefsīr

iṭāʿat ehlinüñ düşmez elinden
begāyet ḥaẕr iderler maḥmilinden

saʿādet ehli aña müşterīdür
şeḳāvet ehli hep andan berīdür

neye degse ʿaṣāsın aña cehd it
ġubārın ṭıfl-ı cān u cisme mihr it

fī 4 S. (Safer) sene 129

61a
265
Öreke
.---/.---/.--

nedürür ol ṣaḳallu pīr-i maʿnā
ṣaḳalını virür ʿavret eline

ṣaḳalından eger bir ḳıl çekerseñ
döner ol dem ṣaḳalı eñsesine

266
Öreke
.---/.---/.--

nedür ol kim ḳamu cismi çıyāndur
uzundur şekli gūyā kim yılandur

ayaġı yaṣṣıdır hem başı sivri
ṣaḳalı ṣaçı aġarmışca cāndur

267

Ḥammām

.---/.---/.--

nedür ol başı büyük gözleri çoḳ
giceyle aç oturur gündüzin ṭoḳ

ġıdāsı her zamān ādemdir anuñ
seni de yese ḥaẓẓ eylerdi cānuñ

gözüm yaşı gibi yaşı çoġ olsun
gerek ıssı gerekse sovuġ olsun

vücūdı ber-devām olsun demādem
cihānda ansız olmasun bir ādem

268

Pire

.---/.- - -/.---/.---

nedür ol bir alay ḫūn-ḫār ḳara yüzlü ʿ Arablar kim
ḥaremde ḥacıya anlar belā-yı āsumānīdir

belānuñ büyügi bu kim birin biñ saʿyile ṭutup
helāk iden herīfüñ dökdügi ḳan kendü ḳanıdır

269

Ḳar

.---/.---/.--

nedür ol kim ṭaşı aḳ içi ḳara

ṣovuḳdur gerçi beñzer fiʿli nāra

ḳatı ḳuvvetlüdür hem nā-tuvāndur
teʾemmül ḳıl ki gün gibi ʿayāndur

270
Ḳurʾān
.---/.---/.--

nedür ol kim meṭāʿ-ı ins ü cāndur
cihānda ṣu gibi ḥükmi revāndur

anuñ sözin ṭutanlar oldu kāmil
aña kim uymadıysa oldu cāhil

yaratmamışdur anı Haḳ Teʿālā
yüz on dört pāre ḳılmış līk Mevlā

61b
271
İbrāhīm
-.--/-.--/-.--/-.-

yoluñ üzre şol ḳadar āb aḳıdur bu gözlerim
ger teraḥḥüm eylemezseñ ʿāḳıbet deryā olur

272
Ġazel-i Nesīmī Taḫmīs-i Żaʿfī[821]
-.--/-.--/-.--/-.-

[821] Divan neşrinde bu şiir yer almamaktadır. Ancak Nesîmî'ye ait olan bu gazelin Zaʿfî-i Gülşenî tarafından tahmis edildiği ve bu tahmisin bazı şiir mecmualarında yer aldığı bilgisi Zaʿfî üzerine yapılan başka bir çalışmada yer almaktadır. Bk. Abdurrahman Adak, *''Zaʿfî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divanının İncelenmesi''* , Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006, s. 154.

I

ey ruḫuñ levh-i ilahī k'anda naḳş olmuş suṭūr
ʿ ārıżun şerḫindedür İncīl ü Furḳān u Zebūr
ṣūret-i insānda Haḳ sen eyledüñ Haḳ'dan ẓuhūr
ey saçuñ ẓıll-ı ilahī v'ey ruḫuñ Allāhü nūr
ravżanuñ servi boyuñdur ʿ indehā cennātü ḥūr

II

niçe bir fikr-i ḥıyel bu gerdiş-i ġaddārede
ya niçe bir ḳalasın sevdā-yı aġ u ḳārede
kimdür ol kim bu ṭoḳuz mīnāyı böyle yarada
fāʿ il-i muṭlaḳdan özge nesne yoḳdur arada
ger sen idrāk eylemezsin belki sendendür ḳuṣūr

III

dest-i ḳudret kendü luṭfundan düzetmiş ḫılḳatüñ
ḫayme-i genc-i ilahīdür ṭılısm-ı ṭıynetüñ
câme-i teşrīf-i *kerremnā*[822]yı ḳılmış ḫilʿ atüñ
on sekiz biñ ʿ ālemüñ āyīnesidür ṣūretüñ
kim ki şol mirʿ ātı buldı oldı *min ehli's-sürūr*

IV

ey gümān ü vehm ile maḥcūb olan ehl-i ḥicāb
cānib-ı Haḳ'dan işitmeyen ḫitāb-ı müsteṭāb
diñler-iseñ gūş-ı cān ile budur şāfī cevāb
ādemüñ vechidür Allāh'uñ kitābı uş kitāb
ey kelāmullāha münkir *ḫıfminallāhi'l-gayūr*[823]

V

ṣūretüñ şānında nāzil oldı çün vech-i cemīl

[822] ''Biz üstün kıldık.''
[823] ''Gayret Allah'tandır.''

biz anı sebʿu'l-mesānī añladuḳ bī-ḳāl u ḳīl
ṣafḥa-i ḫaddüñde ḫaṭṭuñ ʿārife rūşen delīl
istivāsıdur şaçuñ *innā hedeynāhu's-sebīl*[824]

62a

cennet anuñdur ki ḳıldı şol ṣırāṭ üzre ʿubūr

VI

ʿayn ile ʿaynoluben ol ʿaynı bu aʿyānda gör
vācibün bi'ẕ-ẕāt ẓāhir kisvet-i insānda gör
ʿāşıḳ u maʿşūḳ birdür ṣūret-i Raḥmānda gör
ʿayn u şīn ü ḳāfa baḳ yārüñ cemālin anda gör
ḳıl tebārek yā muṣavvir *leyse fihā min-fuṭūr*[825]

VII

pīr-i ʿaşḳa inḳıyād it ṭālibā gel çekme baş
māsivānuñ naḳşın eyle ṣafḥa-i dilden tırāş
maʿnī-yı ümmü'l-kitābı şerḥ ider ol göz ü ḳaş
küntü kenzüñ[826] perdesinden ġāfirü'z-zenb oldı fāş
zāhid istiġfāra geldi her dem eydür yā ġafūr

VIII

gün gibi enver ḳılup āfāḳı ol şems-i celī
bu meẓāhirde meḳādir nice olmuş müncelī
her ser-ā-pāda görinen ṣūret-i ḥaḳdır belī
ḳahr u lüṭfuñ illeti maʿnīde vāhiddür velī
bilmedi şeyṭān bu tevḥīdi eḥadden oldı dūr

IX

bu ṣıfātuñ lāyezāli nūr-ı ẕātuñ ʿaynıdur
ʿālem-i tevḥīd ü hem ẕāt-ı ṣıfātuñ ʿaynıdur

824 ‘‘Elbette biz yolu ona gösterdik.’’
825 ‘‘Onda (göklerde) bir bozukluk yoktur.’’
826 ‘‘Ben (gizli) bir hazine idim.’’

bī-cihetdür gerçi ammā şeş-cihātuñ ʿaynıdur
ʿālemü'l-ġaybuñ vücūdı kāʾinātuñ ʿaynıdur
ey şehādetden ḫabersüz yevmü'n-nüşūr

X

ruḫlaruñ ʿuşşāḳa olmışdur nuṣūḥ-ı vāḍıḥa
vechüñ anı şerh ider ḥācet degildür şāriḥe
sen kelāmullāhsın ḥāṭırdadur bu lāyiḥa
ey ṣıfātuñ ḳul huvallāh v'ey cemālüñ fātiḥa
işde Furḳān işte Tevrīt işde İncīl ü Zebūr

62b

XI

Żaʿ fīyā bir pūte şanma bu ṭılısm-ı āb u gil
iʿtidāl ile olupdur çār ʿunṣur muʿtedil
irişüp fażl-ı ilahī cism ü cāna muṭṭaṣıl
rūḥ-ı ḳudsīdür Nesīmīnüñ sözi ey zinde-dil
ger Mesīḥā tek dirilseñ yatma kim çalındı ṣūr

273

Ġazel-i Uṣūlī Taḫmīs-i ʿĀşıḳī[827]

.---/.- - -/.---/.---

I

iden naḳḳāş-ı ḳudretdür ḳamu şeyde ṣuver peydā
muḥaḳḳaḳ nūr-ı ḥaḳdur eyleyen gözde naẓar peydā
ki her söz nuṭḳ-ı ḥaḳdur ḥaḳdan oldı bu ḫaber peydā
vücūd-ı muṭlaḳuñ baḥri ne mevcī kim ider peydā
ene'l-Ḥaḳ sırrını söyler eger maḥfī eger peydā

II

[827]USD. s. 144-145. // Âşıkî divanına ulaşılamadığı için Usûlî'ye ait mısralar mukayese edilmiştir.

cihān bāġını zeyn ü naḳş iden ādemle mānī bir
niçe nevʿ itdi ḥayvān cismini illā ki cānı bir
ṣūretler dürlü dürlü ise ẕātında meʿ ānī bir
bu bāġuñ ger ḥaḳīḳatde ṣuyu bir bāġbānı bir
velī olmuş ḥaḳāyıḳda nice yüz biñ şecer peydā

III

nebīdür kimisi ḫalḳuñ velī kimisi gerçek er
kimi gebr ü kimi müʾmin kimi mollā kimi çāker
kimisi ḫayrile ʿāmil kiminüñ cümle fiʿli şer
naẓar ḳıl nevʿ-i insāna kimi zehr ü kimi sükker
ʿaceb ḥikmet bir aġaçdan olur dürlü ṣemer peydā

IV

kimi zühd ü ʿibādetde ki geçmiş seyyiātından
kimi deccāle uymuş biner inmez nefs atından
budur kārı bu ḫalḳuñ bellüdür ḥāli ṣıfātından
meʿādindür ḳamu eşyā ider öz kendü ẕātından
kimisi sīm ü zer ẓāhir kimi seng ü meder peydā

V

niçeler işbu dünyāya gelüben yine gitmişler
fenā dārın ḫarāb idüp yaḳasını bir itmişler
kimi yıḳar kimi yapar nedendür bunca bu işler
düzilür niçe biñ işler bozulur bunca[828] cünbişler
ne kār-ı bü'l-ʿacebdür bu ki[829] olmaz kārger peydā

63a

VI

cihān sultānları baḳmazlar idi ḫār u ḫāşāke
esīr olmuşlar idi tāc [u] taḫt u māl u emlāke

[828] bunca: niçe USD.
[829] ki: kim USD.

felek içün kelek denmez bu ḳandan secde ol ḫāke(?)
şu serverler ki ṭaġlar gibi baş eğmezdi eflāke
yaturlar yerde pest olmuş ne tāc[830] u ne kemer peydā

VII

diyār-ı firḳat içre dil iñen çoḳ şehr ü il geçdi
irişmez menzil-i vaṣla ne çāre cān u dil geçdi
meded vā ḥasretā hayfā ʿömür ḫor [u] ẕelīl geçdi
nice gündüz gice oldu nice biñ ay u yıl geçdi
dirīġā olmadı ḳaldı şeb-i hicre seḥer peydā

VIII

ʿadem mülkine ʿazm idüp naẓar itdüm ben ol yaña
giden gelmez varan ḳalur ʿaceb sır bu didüm saña
yitürdüm ʿaḳl u idrāki ne dirsin bilmezin baña
yolumuz bir beyābāna irişdi nāgehān k'aña
girer biñ kārbān olmaz birinden bir eṣer peydā

IX

ki bu ṣaḥra-yı ḥayretde nice yıl yeldi ḳārihler
birisi irmedi menzile ḳaldı cümle ʿāmihler
niçe ḥāl ehli bu yolda olup ḥayrān u vālihler
niçe şūrīde ʿāşıḳlar gezerler cümle tāyihler
bu tīh-i bī-nihāyetde ne reh ne rāhber peydā

X

bu ʿālem gülistānında ekilüp gül gibi bitdüñ
beş on yıl seyr-i gülzār eyleyüp gitdüñ vü hem yetdüñ
neden geldüñ niye gitdüñ ḫaber vir neyledüñ netdüñ
bu ṭoḳuz ḳubbe vü şeş sū içine geldüñ ü gitdüñ
ne geldigüñ ḳapu ẓāhir ne gitdigün memer peydā

[830]tāc: tīġ USD.

XI

ḥaḳīḳat sırrınuñ keşfin dilerseñ cehd it ol kāşif
ledünnī ʿilmi feṯḥ ola bu sırra olasın vāḳıf
belā çek maʿrifet yolunda ʿömri ṣarf it ey ṣārif
niçe zaḥmet çeker kesb-i kemāl idince bir ʿārif
belī çoḳ ḳan yudar kān eyleyince bir güher peydā

63b

XII

düşüp bir gerçek erbābına ḫāk olmaḳ gerek tā kim
bu yolda cān virüben sīne-çāk olmaḳ gerek tā kim
ne cān başdan ayaġa çākçāk olmaḳ gerek tā kim
niçe bir ādem oġlanı helāk olmaḳ gerek tā kim
yalancı fānī[831] dünyāda ola bir gerçek er peydā

XIII

kemāl ü maʿrifet ehline mīr olan o serverdür
bugün meydān-ı naẓmuñ pehlevānı gerçek er[ler]dür
meʿānī ehli içre ʿĀşıḳī bir pīr-perverdür
ḳamu neẓẓārede ebkār-ı maʿnī muntaẓırlardur
Uṣūlī gibi tā kim ola bir ṣāḥib-naẓar peydā

274

Ġazel-i Uṣūlī Taḫmīs-i ʿĀlī[832]

.---/.---/.---/.---

I

[831] fānī: ḳaḥbe USD.
[832] GAD. s.397-398-399. // Bu şiir divan neşrinde 13 bentten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan bent şöyledir:
Biter naḫl-i vücūduñ mīvesi geh telḫ ü geh ḫoş-ter / görinür berg ü bārı gāhi her-dem tāze geh bī-fer/ nice ḫām u nice puḫte nice kāmil nice ebter/ naẓar ḳıl nevʿ-i insāna kimi zehr ü kimi sükker / ʿaceb ḥikmet bir aġaçdan olur dürlü şemer peydā Bk. GAD.

ne deryā sāḥilinden[833] oldı yā Rab ḫuşk u ter peydā
ne baḥruñ mālikindendür melek ẓāhir beşer peydā
şanasın ḳatrelerdür anda her pinhān u her peydā
vücūd-ı muṭlaḳuñ baḥri ne mevci kim ider peydā
ene'l-ḥaḳ sırrını söyler eger maḫfī eger peydā

II

fenā gülzārıdur ʿālem güli bir[834] gülistānı bir
ser-ā-pā nergis ammā şāḫsār-ı erġavānı bir
hezārān bülbüli var cümlesinüñ āşiyānı bir
bu bāġuñ ger ḥaḳīḳatde şuyı bir bāġbānı bir
velī olmış ḥaḳāyıḳda niçe dürlü[835] şecer peydā

III[836]

maḥabbet bādesiyle[837] ḫˇāba varmış nice ser-ḫoşlar
degül taʿbīre ḳābil her birinüñ gördügi düşler
alınca ten ḥişārın nefs-i ser-keşden ʿadū-küşler
bozılur[838] nice biñ işler düzilür[839] nice cünbüşler
ne kār-ı bü'l-ʿacebdür kim olımaz[840] kārger peydā

IV[841]

suʾāl itdüm ṭarīḳat semtini bir merd-i bī-bāke
didüm luṭf it ḥaḳīḳat yolların göster bu ben ḫāke
didi zinhār maġrūr olma māl u cāh u emlāke
şu serverler ki ṭaġlar tek[842] baş egmezlerdi[843] eflāke
yaturlar pest olup ne yirde[844] tīġ u ne kemer peydā

[833] sāḥilinden: sāḥilinde GAD.
[834] bir: çoḳ GAD.
[835] dürlü: yüz biñ GAD.
[836] Divan neşrinde 5. sıradadır. Bk. GAD.
[837] maḥabbet bādesiyle: ḥaḳīḳat bādesinden GAD.
[838] bozılur: düzilür GAD.
[839] düzilür: bozılur GAD.
[840] kim olımaz: bu ne olmaz GAD.
[841] Divan neşrinde 6. sıradadır. Bk. GAD.
[842] tek: gibi GAD.
[843] egmezlerdi: egmezdi GAD.

64a

V[845]

içüp vaḥdet şarābın nice ʿārif kendüden geçdi[846]
beḳā[847] semtin ṭutup gitdi ḳonup göçdi yiyüp içdi[848]
ne ẓāhir gözlerin açdı ne aġı ḳaradan seçdi
nice gündüz gice oldu ve nice[849] ay u yıl geçdi
dirīġā olmadı gitdi[850] şeb-i hecre seḥer peydā

VI[851]

ticāret ʿazmin eylerseñ beḳādan yaña uy baña
düşürme naḳd-i ḳalbi ḳalbe bir pendüm budur saña
seçildük[852] bir alay bī-dillerüz biz gerçi ol yaña
yolumuz bir beyābāna irişdi nā-gehān k'aña
gider[853] biñ kārbān olmaz birinden bir eṣer peydā

VII[854]

bu bir vādīdir ey zāhid ki küldür ḫāki ser-tā-ser
ne āteş var ne āteş-zen[855] velīkin ṣūretā yir yir[856]
görinür her ṭaşı ḫūn-ābeden bir pāre-i aḫker
nice şūrīde ʿāşıḳlar gezerler cümle tāyihler
bu tīh-i bī-nihāyetde ne reh ne rāhber peydā

VIII[857]

---

[844] pest olup ne yirde:yirde pest olmış ne GAD.
[845] Divan neşrinde 7. sıradadır.
[846] Divan neşrinde mısra ''bumeclisde nice ʿārif şarāb-ı vaḥdeti içdi'' şeklindedir. Bk. GAD.
[847]beḳā: fenā GAD.
[848]ḳonup göçdi yiyüp içdi: yiyüp içüp ḳonup göçdi GAD.
[849] vü nice: nice biñ GAD.
[850] gitdi: ḳaldı GAD.
[851] Divan neşrinde 8. sıradadır. Bk. GAD.
[852]seçildük: çekildük GAD.
[853]gider: giden GAD.
[854] Divan neşrinde 9. sıradadır. Bk.GAD.
[855] āteş-zen: āteş-dān GAD.
[856] Divan neşrinde bu bendin 2.ve3. mısraı takdim-tehirlidir. Bk.GAD.

cihānda toḫm-ı zāduñ kiştzār ile eküp biçdüñ[858]
egerçi anda tez[859] bitdüñ femmā[860] yine tez yitdüñ
bir iki gün fenā dünyāda bilmem n'eyledüñ n'itdüñ
bu ṭoḳuz ḳubbe-i şeş sū içine[861] geldüñ ü gitdüñ
ne geldigüñ ḳapu ẓāhir ne gitdigüñ memer[862] peydā

IX[863]

olup[864] peygūle-i ʿuzletde ṣūfī nice yıl ʿākif
keşef gibi yatur esrār-ı ʿaşḳı olamaz kāşif
maʿārif gevherine degme ṣarrāf olamaz vāḳıf
ne zaḥmetler[865] çeker kesb-i kemāl idince bir ʿārif
ne ḳanlar yudar ol[866] kān eyleyince bir güher peydā

X[867]

reh-i ḫidmetde nice dāye[868] ḫāk olmaḳ gerek tā kim
peder māder dem-ā-dem derdnāk olmaḳ gerek tā kim
cigerler ḳan bedenler çāk çāk olmaḳ gerek tā kim
niçe biñ ādem oġlanı helāk olmaḳ gerek tā kim
yalancı fānī[869] dünyāda ola bir gerçek er peydā

64b

XI[870]

güherdür biledür[871] ḥāṣıl cihānıñ vāridātından

---

[857] Divan neşrinde 10.sıradadır. Bk.GAD.
[858] Divan neşrinde mısra ''cihānuñ kiştzāruñ toḫm-ı zāʾilden oñup bitdüñ'' şeklindedir. Bk. GAD.
[859] egerçi anda tez: egerçi anda sen tez GAD.
[860] femmā: ammā GAD.
[861] içine: içinde GAD.
[862] memer: kemer GAD.
[863] Divan neşrinde 11.sıradadır. Bk. GAD.
[864] olup: olur GAD.
[865] ne zaḥmetler: nice zaḥmet GAD.
[866] ne ḳanlar yudar ol: belī çoḳḳan yudar GAD.
[867] Divan neşrinde 11.sıradadır. Bk.GAD.
[868] nice dāye: her bir dāne GAD.
[869] fānī: ḳaḥbe GAD.
[870] Divan neşrinde 4.sıradadır. Bk.GAD.
[871] biledür: pīledür GAD.

dür-i şehvār [872] ḫāşāk oldı baḥruñ lāzımātından
bilinmez[873] nīk ü bed ʿilm-i ledün içre ṣıfātından
maʿādindür ḳamu eşyā ider öz kendi ẕātından
kimisi sīm ü zer ẓāhir kim seng ü meder peydā

XII

sevād-ı mülk-i maʿna ehl-i ʿirfāna musaḫḫardur
anuñçün[874] her biri manẓur-ı sulṭān-ı hünerverdür
suḫan bir gencdürür[875] nāẓır aña ʿĀlī gibi[876] erdür[877]
ḳamu nezzārede ebkār-ı maʿnā muntaẓırlardur
Uṣūlī gibi tā kim ola bir ṣāḥib-naẓar peydā

275

Kaṣīde-i Hāşimī[878]

-.--/-.--/-.--/-.-

yā Resūlallāh çü sensin ṣadr-ı bedr-i kāʾināt
mefḫar-i peyġamberān u maẓhar-ı ẕāt u ṣıfāt

ḳaşlaruñ *nūn ve'l-ḳalem*[879]dür sūre-i *Kevŝer*[880] lebüñ
ṣaçlaruñ *ve'l-leyl*[881]*l*ḫaddüñ noḳṭa-i *ve'n-nāziʿāt*[882]

sensin ol nūr-ı şerīʿat yā imāme'l-mürselīn
maʿden-i luṭf u mürüvvet menbaʿ-ı ṣıdḳ u necāt

sensin ol maḳbūl-ı ḥażret sensin ol sulṭān[-ı dīn]

---

[872] şehvār ḫāşāk: şehvār u ḫāşāk GAD.
[873] bilinmez: bilindi GAD.
[874] anuñçün: ḫuṣūṣā GAD.
[875] gencdürür: gencdür GAD.
[876] gibi: bir GAD.
[877] erdür: ejderdür GAD.
[878] Divan neşrinde bu kasideye rastlanmamıştır. Bk.HD.
[879] ‘‘Nûn. And olsun kaleme.’’
[880] ‘‘Kur’an’ın 108. suresidir.’’
[881] ‘‘Kur’an’ın 92. suresidir.’’
[882] ‘‘Kur’an’ın 79. suresidir; Ölüm meleklerinden biridir.’’

Muṣḥaf-ı ḥüsnüñle ẓāhir āyet *ve'n-nāşitāt*[883]

*ḳābe Ḳavseyn*e[884] irişdüñ oldı miʿrācuñ tamām
sırr-ı *sübḥānelleẕi*[885]den ṭoldı ḳalbüñ vāridāt

meh-cebīnüñ ġurre-i ser-levḥa-i ʿarş-ı berīn
gün yüzüñ *ve'ş-şems*[886] ü ḫaṭṭuñ āyet-i *ve'l-ʿādiyāt*[887]

sen ne burcuñ māhısın kim Cibreʾīl peyküñ senüñ
ṭurfetü'l-ʿayn içre irdi sidreden açup ḳanāt

kākül-i ʿanber -şemīmüñ ḫoş ṣafā-yı dilgüşā
sünbül-i firdevse beñzer kim ṣaçılmışdur nebāt

olmasañ sen yaradılmazdı eyā maḥbūb-ı Ḥaḳ
nüh felekle heşt cennet heft zemīn ü şeş cihāt

ol benān-ı muʿciz-āṣāruñla şaḳḳ itdi ḳamer
ṣad-hezārān āferīnler ẕī-ʿacāib muʿcizāt
65a
yedi kez ṭolandı Kaʿbe dāmını bedr-i münīr
gördiler ḥāżır durur hep müʾminīn ü müʾmināt

didi sensin yā Muḥammed çünki ḫatmü'l-mürselīn
saña Haḳdan nāzil oldı sūre-i *ve'l-mürselāt*[888]

kaʿbe ḳapuña yüzin sürdi Ṣafā vü Merve hem
cūşa geldi māʾ-i zemzem āb-ı Ceyḥūn u Fırāt

[883] ''Ölüm meleklerinden biridir.''
[884] ''İki yay aralığı kadar''
[885] ''Şanı yücedir.''
[886] ''Kur'an'ın 91. suresidir.''
[887] ''Kur'an'ın 100. suresidir.''
[888] ''Kur'an'ın 77. suresidir.''

kaʿbeyi feṯḥ itdigüñ dem ey emīn-i genc-i Ḥaḳ
cümle putlar bāṭıl oldı yıḳılup Lāt u Menāt

rūz-ı maḥşer saña ḳalmışdur şefāʿat ey Resūl
sen şefīʿü'l-müznibīnsin ümmetüñ gerçi ʿuṣāt

bir ḳoyunla üç yüz aṣḥābı ṭoyurduñ serverā
cābir evinde o gün gösterdüñ ulu muʿcizāt

ālüñe evlāduña aṣḥābuña etbāʿuña
çār-yār-ı bā-ṣafāya biñ selām u biñ ṣalāt

yār-ı evvel Hażret-i Ṣıddīḳ Būbekr-i Velī
varını bezl itdi āḫir buldı çün bāḳī necāt

hem ikinci yāridür ol kim emīrü'l-müʾminīn
şāh-ı ādil ḥażret-i Fāruḳ-ı ṣulṭān-ı ġuzāt

pes üçünci yāridür ʿOṯmān-ı ẕi'n-nūreyn anuñ
ṣāḥib-i ḥilm ü ḥayā vü gevher-i baḥr-i necāt

çār-ı yāridür anuñ zīrā ʿAliyyü'l-Murtażā
āb-ı rūy-ı evliyā ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt

hel etā[889] şānında nāzil olduġun bildük yaḳīn
lā fetā illā ʿAlī[890]den nuṭḳa geldi mümkināt

şīr-i yezdān şāh-ı merdān sırr-ı sübḥān-ı velī
pençe-i Ḫayber-küşāsından ʿadūlar oldı māt

[889] ''Hakikatte (kesin, şüphesiz) geldi.''
[890] ''Ali'den başka genç (yiğit er) yoktur.''

yedüñiz yüz biñ çerisin Ḳayṣerin bozdı o gün
zī-velāyet zī-kerāmet zī-muʿayyen beyyināt

ẕülfikāra ṭuʿme oldı niçe biñ aʿdā-yı dīn
düldülün yüzdürdi ḳana ṣanki Ceyḫūn ile Şāt
65b
sevmeyen ol şehsüvārı görmedi cennet yüzin
ḳaldı nār içre muḫalled oldı yiri esfelāt

ol iki pākīze gevher güşvār-ı ʿarş itmiş
böyle yazmışlar eʾimme böyle naḳl itdi ruvāt

Ḥaydar'uñ evlādını zehr ile ḳılmışlar şehīd
az ḳarīnüñ(?) yaḳdı cānın āteş-i āb-ı Fırāt

zī-muḫannet nā-müselmān zī-cehennem itleri
Kerbelā natʿında ol şāha sürüp fī'l-cümle at

bir içim ṣu isteseñ menʿ eylemez ḥāşā Yehūd
bunlaruñ itdügin itmez ʿābid-i aṣnām-ı Lāt

dūr olup raḥmetden oldılar baʿīd ol ṭāʾife
ʿAmr [u] Naḥs [u] Şimr [ü] ʿAbdullah Yezīd-i bed-ṣıfāt

dest-gīr ol Hāşimīye yā Resūl-i Hāşimī
cürm-i bī-ḥad bī-şümār u başdan aşdı seyyiʾāt

ġarḳ-ı ʿiṣyān olmuşumdur yā Resūl-i kibriyā
sen iriş feryādıma ey saḥil-i baḥr-ı necāt

yā İlāhī cürmini ʿafv eyle ʿāṣī ḳullaruñ
cümlesin cennetlik eyle ellerine vir berāt

pādişāhā ḳıl teraḥḥüm bir bölük ʿācizlere
iḥtiyācuñdur ḳamu hep müʾminīn ü müʾmināt

ṣabr-ı Eyyūb ḫüzn-i Yaʿḳūb ṣıdḳ-ı Yūsuf ḥaḳḳıçün
āyet-i sebʿa'l-meṯānī ṣūre-i *ve'z-zāriyāt*[891]

Hūd u Ṣāliḥ ibn-i Meryem ḫūn-ı Yaḥyā ḥürmeti
ḳıl Muḥammed ümmetine rūz-ı maḫşer iltifāt

bir avuç ṭopraġı ġarḳa virse baḥr-i raḥmetüñ
eksilür mi pādişāhum yā irer mi nāḳıṣāt

yā İlāhī bu ġarībi eyle ḳulluġa ḳabūl
sensin anuñ pādişāhı ey Ḫudā-yı kāʾināt

görsün ol bīçāre yarın cennet ü dīdāruñı
sen ʿaṭā ḳıl ḥūr [u] ġılmān u ḳuṣūr-ı ʿāliyāt

66a

āl-i Aḥmed ḥürmetiyçün yā İlāhe'l-ʿālemīn
cürmini ʿafv eyle anuñ ḳılma yirin esfelāt

276

Selāmī

Medḥ-i Resūl Aleyhisselām

-.--/-.--/-.--/-.-

ey resūl-i faḫr-i ʿālem cāmiʿ-i ümmü'l-kitāb
maẓhar-ı ẕāt-ı Ḫudāsın maḳṣad-ı ʿālīcenāb

mebde-i ʿilm-i ilāhī mefḫar-i kevn ü mekān

[891] ‘‘Kur’an’ın 51. suresidir.’’

bābuña hep bende oldı enbiyā vü şeyh ü şāb

maʿden-i maḫlūḳ-ı ʿālem merciʿ-i küll-i ṣıfāt
mażhar-ı eltāf-ı ümmet maḥşer-i yevmü'l-ḥesāb

şānuña *levlāke levlāk*[892] geldi Ḥaḳdan şübhesiz
küntü kenzüñ[893] pertevine çün sen olduñ feṯḥ-i bāb

cümle eşyānuñ kemāli senden oldı āşikār
ḫūb cemālüñ ẕerresinden oldı şems ü āfitāb

nūr-ı ẕātından seni ḫalḳ eyleyüp ol pādişāh
eyledi nūr-ı vücūdın vech-i ẕātuña niḳāb

pertev-i ẕikrüñ ẓuhūrı nūr-ı Ḳurʿān-ı ʿazīm
ẓulmet-i ḳalbi münevver ḳıldı miṣl-i māhtāb

cümleye ṣāḥib-şefāʿatsin sen ey ṣāḥib-kerem
varsa lüṭfuñ bābına deryā olur bir ḳatre āb

ḫidmetüñe muntaẓırdur Ḫıżr u İlyās-ı Nebī
ol birisi İbn-i Meryem'dür ġulām-ı āsiyāb

hem Ebūbekir [ü] ʿÖmer ʿOṯmān üç dīn serveri
ṭutdular dāmān-ı şerʿin buldı anlar ḫoş ṣavāb

serverān-ı evliyā ṣāḥib-ḳırān-ı kāʾināt
ol ʿAlī'dür *şīr-i men* geldi aña Ḥaḳdan ḫiṭāb

ol Hüseyn ile Hasan şāh-ı şehīd-i Kerbelā
anlaruñ ḥaḳḳında geldi ḳurretü'l-ʿaynī cevāb

[892] ''Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.''
[893] ''Ben (gizli) bir hazineydim.''

cümle ʿāşıḳ ümmetüñe vaṣluñı eyle revā
ḫażretinden ayru düşmek anlara küllī ʿaẕāb

ḫażretüñe olmayısar aḳrab-ı ḳurb-ı ḳarīb
āteş-i ʿaşḳuñla dāʾim etmeyen baġrın kebāb
66b
kim seni inkār iderse ḥaḳ aña eyler ʿaẕāb
diyeler maḥşer güni *yāleytenī küntü türāb*[894]

sensin ol āyāt-ı ekber ẕāt-ı Ḥaḳḳı gösteren
luṭfuñ ile görünüp ʿāşıḳlaruñ göñlüni yap

ḳıl Selāmī'ye naẓar tā keşf ola nūr-ı ilāh
ḳalmaya olʿālem-i aṣliyesine bir ḥicāb

277
Ġazel-i Muḥibbī Taḫmīs-i Vaḥīdī[895]
-.--/-.--/-.--/-.-

I
terk-i ser iden ḳalender tāc-ı şāhān istemez
mūr-ı miskīnüm diyen taḫt-ı Süleymān istemez
meskenet yolın ṭutan ʿunvān-ı aʿyān istemez
iḫtiyār-ı faḳr iden dergāh-ı eyvān istemez
zād-ı ġamdan özge hergiz kendüye nān istemez

II
ʿārif-i ḥaḳ bīn ider künc-i ferāgāt iḫtiyār
lāşe-veş lā-şey'dür etmez dehr-i dūna iʿtibār

[894] ''Ah! Ne olurdu ben bir toprak olsaydım.''
[895]MHD. s. 742-743. // Vahîdî divanına ulaşılamamıştır. Muhibbî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. MHD.

Ḥaḳ dimiş el-ḥaḳ bu beyti pādişāh-ı kāmkār
şol ki istiġnā serīrine oturmuş şāh-vār
ser-te-ser olmaġa heft iḳlīme sulṭān istemez

III

sīnesinde mihr-i ḥaḳdan kimde kim vardır eṣer
ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi çāk eyler yaḳasın her seḥer
gün yüzünüñ virür āfāḳa żiyāsı nūr u fer
şuʿle-i āhı kimüñ kim ʿāleme pertev ṣalar
güni almaz ẕerreye[896] ol māh-ı tābān istemez

IV

ben o Mecnūnum ki buldum seyr ü ṣaḥrādan ferāġ
ey ṣaçı Leylī biter bu sünbülüñden belki bāġ
ḳalmadı ḳalbimde aṣlā arzū-yı bāġ u rāġ
sīnesine her ki kesdi naʿl yaḳdı tāze dāġ
eylemez bāġa naẓar seyr-i gülistān istemez

V

bārgāh-ı ʿaşḳa ṣıġmaz iʿtibār-ı mā vü men
bir ṣayılur ol ḥaremde Ḫüsrev ile Kūhken
kimseye red yoḳ ṣalādur ḫāṣṣ u ʿāmma cümleten
pādişāh-ı ʿaşḳ dergāhı açıḳ gelsün gelen
menʿ olunmaz hīç kes ʿaşḳ ehli der-bān istemez

67a

VI

ravża-i kūyuñdur ey ḥūrī baña bāġ-ı naʿīm
virmezem her kūşesin iki cihāna Ḥaḳ ʿalīm
eşigüñden başımı ırmam iderlerse dü nīm
ol ki ʿaşḳ ehlidür oldur kūy-ı dilberde muḳīm

[896]güni almazẕerreye: ẕerreye almaz güni MHD.

eyleyüp dīvānelik bāġ[897] [u] beyābān istemez

VII

mest olur kendin Vahīdī gibi bī-hūş eyleyen
rind olur bu bezmüñ āşūbın ferāmūş eyleyen
puḫte olur ḫām ḳalmaz cürʿa-veş cūş eyleyen
ey Muḥibbī yār elinden[898] bir ḳadeḥ nūş eyleyen
ger ölürse Ḫızr elinden[899] āb-ı ḥayvān istemez

278

Ġazel-i Muḥibbī Taḫmīs-i ʿAşḳī[900]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

ülfet-i ʿaşḳ eyleyen ünsiyyet-i cān istemez
iltifāt-ı ḫalḳ [u] teklīfāt-ı insān istemez
terk ider cümle cihānı mülk-i ʿunvān[901] istemez
iḫtiyār-ı faḳr iden dergāh [u] eyvān istemez
zād-ı ġamdan özge hergiz kendüye nān istemez

II

eyleyenler kūşe-i faḳr u fenāyı iḫtiyār
tāc-ı ḫūrşīd [ü] felek taḫtında eylerler ḳarār
mā-sivādur ʿayna almaz bu fenāyı kār [u] bār[902]
şol ki istiġnā serīrine oturdı şāhvār
ser-te-ser olmaġa heft-iḳlīme sulṭān istemez

III

[897] bāġ: taġ MHD.
[898] ey Muḥibbī yār elinden: yār elinden iy Muḥibbī MHD.
[899] ger ölürse Ḫıżr elinden: Ḫıżr elinden ger olursa MHD.
[900] AŞD. s.242-243-244.
[901] cihānı mülk-i ʿunvān: cihān mülkini ʿunvān AŞD.
[902] almaz bu fenāyı kār [u] bār: almazlar bu fānī kār u bār AŞD.

nūr-ı Allāh ile çünkim müʾminüñ ḳalbi ṭolar
feyż-i Ḥaḳdan ṭutar āfāḳı żiyāsı ser-te-ser
sāyesinde[903] mihr ü māh eyler temennā nūr u fer
şuʿle-i āhı kimüñ kim ʿāleme pertev ṣalar
güni almaz ẕerreye[904] ol māh-ı tābān istemez

IV

daġlarla lāle-zār-ı sīnem olmış bāġ u rāġ
cūybār-ı eşküm ol bāġ içre aḳar çaġ çāġ
n'ola gülzār-ı cihān seyrinden eylersem ferāġ
sīnesine her ki kesdi naʿl [ü] yaḳdı tāze dāġ
eylemez bāġa naẓar seyr-i gülistān istemez

67b[905]

چو صبح بیضۀ خورشید کر پرورد شکم
کر آشیا ن کنر شیرپیش بر د یوا ر

V

ḳılsalar kūyuñda cānā cism-i efgārım dü-nīm
eşigüñden bir ḳadem gitmem yabāna Ḥaḳ ʿalīm
çün buyurmuş Ḥażret-i Sulṭān Süleymān bin Selīm
ol ki ʿaşḳ ehlidür olur kūy-ı dilberde muḳīm
eyleyüp dīvānelik bāġ [u] beyābān istemez

VI

dāġ-ı ġamdan özge ʿaşḳ ehlinde olmaz pīrehen

[903]sāyesinde: sāyesinden AŞD.
[904]güni almaz ẕerreye: ẕerreye almaz güni AŞD.
[905] Derkenarda yer alan Farsça beyt:

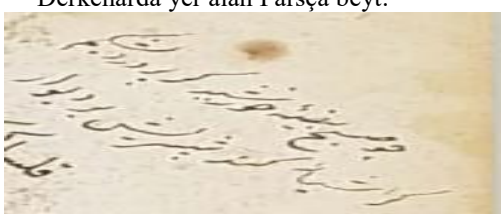

meclis-i ʿuşşāḳda bī-ṣavt olur lafẓ-ı suḫen[906]
bāb-ı Ḥaḳdan redd olınmaz kimse varur isteyen
pādişāh-ı ʿaşḳ dergāhı açuḳ gelsün gelen
menʿ olınmaz hīç kes ʿaşḳ ehli derbān istemez

VII

ʿAşḳiyā cām-ı ezeldür cānı bī-hūş eyleyen
yād ḳılmaz ʿālemi kendin ferāmūş eyleyen
ḳaṭreye ṣaymaz muḥīṭi ʿaşḳ ile cūş eyleyen
iy Muḥibbī yār elinden bir ḳadeḥ nūş eyleyen
Ḥıżr elinden ger ölürse[907] āb-ı ḥayvān istemez

279

Ġazel-i Ḫayālī Taḫmīs-i ʿAşḳī[908]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

künc-i ġam-muʿtād[909] bāġ u rāġa seyrān istemez
ḫāṭır-ı ġamnāk gül-geşt-i gülistān istemez
ʿaşḳ ile bīmār olan derdine dermān istemez
faḳr ile faḫr eyleyen dergāh-ı eyvān[910] istemez
dūd-ı āhı sāyesinden[911] ṭāḳ [u] eyvān istemez

II

ʿāşıḳ-ı bī-ḫˇāb peydā ḳılsa āh-ı ṣubḥgāh
fetḥ olur aña ṭılısm-ı genc-i esrār-ı İlāh
mülk-i fānīde bugün ehl-i fenādur pādişāh
şol gedā kim ḳıldı istiġnā serīrin taḫtgāh[912]

[906]bī-ṣavt olur lafẓ-ı suḫen: bī-lafẓ u ṣavt olur suḫen AŞD.
[907] ölürse: olursa AŞD.
[908] AŞD. s.244-245.
[909]ġam- muʿtād: ġam muʿtādı AŞD.
[910]dergāh-ı eyvān: dergāh-ı sulṭān AŞD.
[911] sāyesinden: sāyesinde ŞD.

genc-i Bād-āverd ile taḫt-ı Süleymān istemez

III

bu ḫarāb-ābāda baḳmaz ʿaşḳ ile maʿmūr olan
yüz çevürmez dār-ı zülf-i yārdan Manṣūr olan
bezm-i maḳṣūda yaḳīn olur özinden dūr olan
nār-ı ġamla dūd-ı āhı ẓulmetinden[913] nūr olan
āfitābı kendüye şemʿ-i şebistān istemez

68a

IV

baḥr-ı ġam ġavvāsına yoḳdur cihānda āşinā
ʿaşḳ bir pākize gevherdür aña olmaz bahā
zāhide mescid baña meyḫānedür ḫalvet-serā
mesned-i ḫūrşīde virmez künc-i tārīkin gedā
göz yuman seyr-i cihāndan mihr-i raḫşān istemez

V

şevḳdan ey ʿAşkī cān[914] ser-mest ü bī-hūş eyleyen
döne döne itdügi ʿahdi ferāmūş eyleyen
gör ne dimiş ehl-i diller bendini gūş eyleyen
ey Ḫayālī bī-tekellüf ḫūn-ı dil nūş eyleyen
minnet ile Ḫıżr elinden āb-ı ḥayvān istemez

280

Ġazel-i Nefʿī Taḫmīs-i Naḫīfī[915]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

[912] taḫtgāh: tekyegāh AŞD.
[913] ẓulmetinden: ẓulmetinde AŞD.
[914] Aşḳī cān: ʿAşḳīyi AŞD.
[915] NFD. s.241. // Nahîfî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Nefʿî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. NFD.

ṣancılupdur tīr-i müjgānı o yārüñ cāna hep
bir yüzi ḫūnāb çeşmümden boyandı ḳana hep
yandı kālā-yı vücūdum āteş-i ḥırmāna hep
bildirürdüm derdümi bir āhile cānāne hep
ḳorḳarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep

II

āteş-i hicrān ile yanup kül olmuşdur ciger
āh-ı dil-sūzum o tünd-ḫū yāre hīç itmez eṯer
cān virürsem külbe-i aḫzānuma ḳılmaz güzer
gün gibi bilmem kimüñ ġam-ḫānesin pür-şevḳ ider
ḫalḳ-ı ʿālem mübtelā bir āfet-i devrāna hep

III

cevr-i bī-pāyān ola her kāmil-i yektāya çarḫ
virmeyüp maḳṣūdunu dāʾim ṣalar ferdāya çarḫ
yoḳ ʿaceb irgürmese bir pāye-i ednāya çarḫ
dāne virmez ḫırmeninden merdüm-i dānāya çarḫ
beẕl ider varını ammā bulsa bir nādāna hep

IV

ʿandelīb-i dil ider feryād ol gül-ruḫsār içün
neylesün gülşen bu gülzāra enīn ü zār içün
yalıñız bir dil degül mecrūḥ olan dildār içün
cenk iderler dīdede her şeb ḫayāl-i yār içün
girseler müjgānlarum nola boyunca ḳana hep

68b

V

mülk-i naẓm içre olaldan mālik-i tīġ-i zebān
pehlevānum kim zebūnumdur Naḥīfī serverān
ger süvār olsa semend-i bāda ḫaṣm-ı şeb-revān

olmaz ey Nefʿī bu vādīde senüñle[916] hemʿinān
gelsün esb-i ṭabʿına maġrūr olan meydāna hep

281

Ġazel-i Meşāmī Taḫmīs-i ʿAbdī[917]

..--/..--/..--/..-

I

çarḫ-ı kec-rev bozulup gerdiş-i gerdān dükene
irişüp ebre fenā ḳaṭre-i bārān dükene
ḳalmaya dürr-i ṣadef baḥr-i firāvān dükene
boşala kīse-i kān kāse-i ʿummān dükene
ne ġam-ı dil ne ġam-ı dīde-i giryān dükene

II

rāh-ı miḫnetde göñül oldı ġamuñ pāmāli
ruḫlaruñ ṭıflı dile eyledi yüz biñ āli
hicr-i laʿlüñle nolur ḳan yudanuñ aḥvāli
dīdeden ḫūn-ı ciger olmaya bir dem ḫālī
baḥrlar berr ola deryā-yı firāvān dükene

III

eyle ṭālib olayum bulmaġa maʿbūdumı kim
cidd u saʿy eyleyeyüm bilmege mevcūdumı kim
şöyle pūyān olayum görmege meşhūdumı kim
şol ḳadar arayayum şāhid-i maḳṣūdumı kim
cüst ü cūda ṭalebüm raḫşına meydān dükene

IV

meskenüm olsa nola Kaʿbe-i kūy-ı ḥaremüñ
ḫayli demdür ki çekerdüm reh-i ʿaşḳuñda ġamuñ

[916] senüñle: benümle NFD.
[917] MEŞ. s.6. // Abdî divanına ulaşılamamıştır. Meşâmî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir. Bk. MEŞ.

tūtiyā olsa eger ṭopraġı bāġ-ı iremüñ
çekmezem ġam çekerüm gözüme ḥāk-i ḳademüñ
eger ey nūr-ı baṣar kuḥl-ı Ṣıfāhān dükene

V

sāḳīyā nūş idelim zevḳ-ile cāmı dilden
irişe zevḳ u ṣafā cāna müdāmı dilden
ʿAbdīyā zāʾil ola ʿaşḳ revā mı dilden
gide mi fikr-i leb-i yār Meşāmī dilden
k'andan hīç ola mı laʿl-i Bedeḫşān dükene

69a

282

Ġazel-i Raḥmī Taḫmīs-i Rūḥī[918]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

yek-dil olup Ḳays [u] Leylā Vāmıḳ [u] Azrā yatur
ʿāleminde her kişi yār ile bī-pervā yatur
niçe yıldur āferīnler ṣabrına tenhā[919] yatur
żaʿfdan künc-i ʿanāda kim dil-i şeydā yatur
ger ecel gelseydi görmez[920] şöyle nā-peydā yatur

II

ʿaşḳ cāmın nūş iden bulmaz ḥaḳīḳatde memāt
ʿaşḳdur ser-çeşme-i ʿilme'l-yaḳīn[921] āb-ı ḥayāt
ʿaşḳı inkār itme ey deryā-nihād u[922] pāk-ẕāt
cūşa[923] gelse kim habābıdur rüsūm-ı kāʾināt

---

[918] BRD. s.295.
[919] tenhā: şehā BRD.
[920] gelseydi görmez: gelse görinmez BRD.
[921] ser-çeşme-i ʿilme'l-yaḳīn:ʿayne'l-yaḳīn ser-çeşme-i BRD.
[922] nihād u: nihād-ı BRD.
[923] cūşa: şeh çü BRD.

ʿaşḳdur nāmı feżā-yı dilde bir deryā yatur

III

niceler İskender [u] Dārā yerine ḳor özin
devlete maġrūr olanuñ görmemek yegdür yüzin
gör ne dir üstād-ı kāmil ey göñül gūş it sözin
var fenā deştin temāşa ḳıl açup ʿibret gözin
niçe İskender türāb olmuş niçe Dārā yatur

IV

ḫākdan refʿ eyleyüp almış ele biñ cān-ile
yayḳamış fi'l-ḥāl āb-ı dīde-i giryān-ile
ḥāline raḥm eyleyüp iḥsān-ı bī-pāyān-ile
pāyınuñ ḫārın çıḳarmış sūzen-i müjgān-ile
deştde Mecnūn görince nāḳa-i Leylā yatur

V

baḳ gedā-yı kūy-ı ʿaşḳuñ Rūḥīyā dīvānına[924]
ser-fürū ḳılmaz gerekse[925] ʿālemüñ sulṭānına
duḫter-i rez meyl ider[926] anuñ gelelden yanına
şāh-ı ʿālem gelse çekmez pāyını dāmānına
künc-i istiġnāda Raḥmī şöyle bī-pervā yatur

283

Taḫmīs-i Ḫaylī Beg[927]

..--/..--/..--/..-

I

diñle aḥvālümi ey pādişeh-i mülk-i himem

[924]dīvānına: ʿünvānına BRD.
[925]ḳılmaz gerekse: itmez olursa BRD.
[926] ider: idüp BRD.
[927] HAYŞ. s.383. // Haylî'nin ilgili makalede yayımlanan manzumelerinde bu şiirin yalnızca ilk bendi yer almaktadır. Bk. HAYŞ.

ḥālime ḳıl naẓar ey dāfiʿ-i endūh u elem
dem-be-dem[928] baña ʿadū itmekiçün cevr ü sitem
elümi ḳanda çıḳarursa ʿaceb mi her dem
ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

69b

II

bāġ-ı ümmīdime teʾsīr ideli bād-ı fenā
ḳāmetüm naḫlini ḫam ḳılmadadur derd-i belā
etmegüm kesmege ḳaṣd eyledi gerçi aʿdā
kimsenüñ ṭoġramadum ḳanına etmek ammā
ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

III

dir iseñ devlet ü ʿizzetle ziyād ola demüñ
elemin defʿ ide gör luṭf ile erbāb-ı ġamuñ
ḳana ġarḳ eylemesün cismümi tīġ-i sitemüñ
ḳanı ḳanile yuma var iken āb-ı keremüñ
ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

IV

baña ayaḳ ṭolayup gerçi dir imiş düşmen
sāġaruñ ḳanın içer cāmı düşürmez elden
iʿtimād itme anuñ ḳavline sulṭānum sen
bu ṣaḥīḥ olduġı ḥāletde eyā şāh-ı suḫen
ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

V

Ḫayli-i ḫaste-dilüñ ḳan ile ṭoldu cigeri
demidür ḳan aḳıdırsa ġam-ıla dīdeleri
kesme benden meded ey kān-ı ʿadālet naẓarı

[928]dembedem: demidür HAYŞ.

bir elüm ḳanda ise ḫūn-ı sirişkümde biri
ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem

284

Ġazel-i ʿUlvī Müseddes-i Tīġī[929]

.---/.---/.---/.---

I

baña kemlük ṣatanlar dāʾimā eylükle yād olsun
zevālüm isteyenler gün gibi rūşen-nihād olsun
ḳuṣūrum gözleyen kāmillerüñ ʿömri ziyād olsun
mükāfātı dimem ber-muḳteżā-yı ʿadl[930] dād olsun
yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun
benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

II

sitemgerlikde çün ol bī-vefā yār oldı aġyāra
cefāsından ṣafālar kesb idüp ẕevḳ itmedür çāre
naṣīb olan belādur muttaṣıl çün ʿāşıḳ-ı zāra
dil-i zārum elemden ḫaẓẓ idüp[931] incinmez āzāra
70a
yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun
benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

III

göñül olduḳça pür-ġam cümle ḫalḳı şādmān ister
ne deñlü zār [ü] nā-kām olsa dehri kām-rān ister
cihānı kendü gibi ṣanma zār u nā-tüvān ister
meẕeldür gerçi dirler yıḳılanı yıḳılan ister

---

[929] TŞ. s.119-120. // Mecmuada ‘‘Tahmis’’ olarak kaydedilen bu şiir ‘‘Müseddes’’ olarak düzeltilmiştir.
[930] ber-muḳteżā-yı ʿadl: bir muḳteżā-yı ʿadl ü TŞ.
[931] ḫaẓẓ idüp: ḫaẓẓ alur TŞ.

yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun
benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

IV

revān olınca rūḥum ḫāne-i vīrāne-i tenden
kimesne istemem rencīde-ḫāṭır oldugın benden
ḳabūlümdür ne gelse cevr-i yār u ḳahr-ı düşmenden[932]
murādı bu dil-i nā-şād [u] kāmuñ[933] budurur[934] senden
yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun
benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

V

murād üzre felekde görmeyüp şenlik yüzin üstād
ḫarāb-ābād-ı ʿālemde çeker biñ cevrile bī-dād
olup derd-i belā-yı dehre döndi[935] Tīġīyā muʿtād
ḳoyup bu matlaʿı ḫüzn ile gitdi ʿUlvī-i nā-şād
yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun
benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

285

Terkīb-i Bend-i ʿĀlī [936]

.---/.---/.---/.---

I

gel ey nevk-i ḳalem mātem ser-encāmın beyān eyle
döküp evrāḳa derdüñ ḳara baḫtundan fiġān eyle
midād-āsā siyeh ḳanlar ṣaçılsun yine çeşmüñden
liḳā gibi müşevveş ḳışṣalar şerḥin ʿayān eyle

[932] ḳahr-ı düşmenden: ṭaʿn-ı düşmenden TŞ.
[933] kāmuñ: nā-kāmın TŞ.
[934] budurur: budur TŞ.
[935] derd-i belā-yı dehre döndi: derd ü belā vü dehr-i dūna TŞ.
[936] GAD. s.454-455-456. // Mecmuada ‘‘kasîde’’ olarak kaydedilen bu şiir bir ‘‘terkîb-i bend’’ örneğidir.

ḳażā lehvhine vāfir serzeniş ḳıl dest-i kātibden
ḳader mecmūʿasın yırtup perīşān dāstān eyle
kül eyler mermeri āteş gibi kem ḥarfini yazsañ
inanmazsañ bir āhen levḥa evvel imtiḥān eyle
ḥużūr erḳāmını ḥaḳḳ eyleyüp levḥ-i ḫavāṭırdan
meserret-nāmeler ẕevḳin göñüllerde nihān eyle

70b

siyeh giy ehl-i beytüñ Kaʿbe-veş rūz-ı ġazāsında
bu mātem ḫıdmetinde sen de dāmen-der-miyān eyle

yazarsañ Kerbelā yazısınuñ müşkil belāsın yaz
şehādet şehdin içmiş teşne-lebler[937] mā-cerāsın yaz

II

niçün ey çarḫ-i ẓālim[938] naḳd-i kevneyni hebā ḳılduñ
ʿAliyyü'l-Murtażā'nuñ nūr-ı çeşmin bī-żiyā ḳılduñ
güm itdüñ Kerbelā ḫākinde anuñ cevher-i ʿömrin[939]
ne kendinden ḥicāb itdüñ ne ceddinden ḥayā ḳılduñ
zülāl-ı pāk aḳan gülzāra zehr-āb eyledüñ[940] cārī
resūlüñ būsegāhın tīġ-i ḳahr ile cüdā[941] ḳılduñ
ḳoparduñ ġonca-i nev-restesin gülzār-ı Zehrā'nuñ
zehirler yutdurup pejmürde-ḥāl itdüñ cefā ḳılduñ
resūlüñ ālini şerm itmedüñ mi ġarḳ-ı ḫūn itdüñ
girüp ḳanına ol maẓlūmuñ ey ġāfil ḫatā ḳılduñ
söyindürdüñ risālet ḫānedānında yanan şemʿi
melāmet ẓulmetin taʿyīn-i beyt-i Muṣṭafā ḳılduñ

serin ol serverüñ dūr itdügüñ yitmez mi efserden
mürüvvetsizlik itdüñ niçün ayırduñ tenin serden

[937] teşne-lebler: teşne-diller GAD.
[938] çerḫ-i ẓālim: çerḫ-i ġāfil GAD.
[939] cevher-i ʿömrin: gevher-i ʿömrin GAD.
[940] eyledüñ: eyleyüp GAD.
[941] tīġ-i ḳahr ile cüdā: tīġ-i ḳahra mā-cerā GAD.

III

ne yazıdur ki deşt-i Kerbelā pür derd ü miḥnetdür
meger kerb [ü] belālardan mürekkeb bir muṣībetdür
niẓāmın bozdı çün kim ehl-i beyt-i Muṣṭafā'nuñ[942] ol
ne naẓm-ı bī-selāsetdür ne nā-mevzūn ḥikāyetdür
ḳopar her demde ġavgā-yı ḳıyāmet līk ʿāşūruñ
dem-i mātemde her bir rūzı üç nevbet ḳıyāmetdür
o gül-gūn ṭurfa sancaḳlar ki ṣaf bağlar ḥarīm içre
o bāġuñ serv-i ḫūnīn olduġından bir ʿālāmetdür
yatur gül gibi gülgūn perdesinde ravżanuñ bir gül
gezüp[943] mersiye-ḫˇānlar bülbülān-ı bāġ-ı cennetdür[944]
o ḳāmet düşdügi sāʿat ḳıyāmet ḳopmamaḳ maḥżā
anuñ tā ḥaşr olınca mātemin her yıl iḳāmetdür

71a

dögün ṭaşlarla sen ey sīne sen ḳan aġla ey dīde
dem-i mātem durur nehr eyle yaşuñ çaġla ey dīde

IV

şehīdān ḳanı ol dem ki Fırāt'ı ġarḳ-ı ḫūn itdi
ʿadū hem ḳanmasun andan diyü aḫker-nümūn itdi
felek ḳanına girdi bir içim ṣu virmedi aña
anuñçün kūzesin dest-i melāmet ser-nigūn itdi
ṣıdı ceng içre çengin öyle şīrüñ çerḫ rūbāhı
idüp ṣad ḥīle yitmiş zaḫm-ı mühlikden zebūn itdi[945]
ṣadā-yı el-ʿataşdan ḫuşḳ-leb ḳaldı melekler hep
ḥarāretden felek mātem libāsın nīl-gūn itdi
hele bir ḳaṭre ḳanı ḳalmayupdur yirde ol şāhuñ
ḳapup ḫūrşīd anı tāc-ı zerinde[946] laʿl-gūn itdi

[942]Muṣtāfā'nuñ: Murtażā'nuñ GAD.
[943]gezüp: gezen GAD.
[944] cennetdür: ḥasretdür GAD.
[945] Bu beyit, divan neşrinde bir önceki beyitle yer değiştirmiştir. Bk.GAD.
[946] tāc-ı zerinde: tāc-ı serinde GAD.

ṣanurlar dest-i pāki kūzeveş ṭolmışdı ḳanından
ecel cāmın ṣunup sāḳī-i ġam baġrını ḫūn itdi

kesilmiş gerden-i kāfūr-gūn peyveste aḳmış ḫūn
şebistān-ı şehādet şemʿ i virmiş şuʿ le nūr-efzūn

V

bu ġam bir özge ġamdur işbu mātem ṭurfa[947] mātemdür
bu eyyām içre ḫurremlik ḥarām oldu Muḥarrem'dür
ḳapansun çıḳsun ol gözler ki zehr-āb aḳmayup[948] andan
dem-i mātemde īṣār itdügi ya nem yāhūd demdür
bu ġam ḳanın ḳurıtmışdur[949] velī aṣḥāb-ı taḥḳīḳüñ[950]
anuñçün ekṣeriyyā nem degül dökdükleri demdür[951]
ʿazā vaḳtinde el ḳarşup gülen etfāl-i ʿayb etmeñ
bu istihzā[952] añadur kim yeri çāh-ı cehennemdür
mübārek başlarına nūr inüpdür zer-ʿalem ṣanmañ[953]
degüldür surḫ sancaḳlar birer meftūl-i[954] muʿ lemdür
yoluñdur[955] şerḫa çekseñ yol yol itseñ senüñ[956] ey abdāl
libās-ı cismi cāndan ṣoymayan ḥayrān u sersemdür[957]

bu mātemden delüp ney gibi baġruñ iñle ey Ālī
benüm bu naẓm-ı cān-sūzum[958] ḳulaḳ ṭut diñle ey ʿ Ālī

71b

286

[947] ṭurfa: özge GAD.
[948] zehr-āb aḳmayup: zehr aḳıtmayup GAD.
[949] ḳurıtmışdur: ḳurıtdurmış GAD.
[950] taḥḳīḳüñ: temkīnüñ GAD.
[951] demdür: nemdür GAD.
[952] istihzā: şöhretler GAD.
[953] ṣanmañ: ṣanma GAD.
[954] meftūl-i: maḳtūl-i GAD.
[955] yoluñdur: yolında GAD.
[956] senüñ: cismüñ GAD.
[957] sersemdür: ebkemdür GAD.
[958] naẓm-ı cān-sūzum: naẓm-ı pür-sūzum GAD.

Müseddes-i Ṣādıḳī

.---/.- - -/.---/.---

I

Ḫudāyā itme ḫālī dāʾimā dilden şekūr ismin
gözümden dūr kılma pertev-i envār-ı nūr ismin
enīs it dem-be-dem bu ḳalbi bī-ṣabra ṣabūr ismin
baña ġayret müyesser eyle virdüm ḳıl ġayūr ismin
ya maḥv it levḥ-i ʿışyāndan bu ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin
çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin

II

ʿuṣātuñ cürmini ʿafv itmekiken rūz [u] şeb kāruñ
ʿayāniken ẕünūb ehline remz-i nām-ı ġaffāruñ
ʿuyūbın kāʾinātuñ setr iderken ism-i settāruñ
kerīmen geçmemek lāyıḳ mı cürminden bu ġam-ḫˇāruñ
ya maḥv it levḥ-i ʿışyāndan ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin
çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin

III

gelelden ʿāleme cürm ü şenāʿatdur baña hep kār
ʿibādet ḳılmaġa ḳoymaz heves bu ḳalb-i nā-hemvār
iderken bir günāhı nādim olup biñ kez istiġfār
revā mı rūz-ı maḥşerde benüm hālüm ola düşvār
ya maḥv it levḥ-i ʿışyāndan ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin
çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin

IV

ola ḥāşā ki vaḥdāniyyetüñ ḥaḳḳında inkārum
resūlüñ Muṣṭafā'ya vardur cān ile iḳrārum
muṭābıkken ḳamu şerʿ-i şerīfe ṭavr [u] eṭvārum
revā mı dūzaḫ içre āh u zār olmaḳ benüm kārum

ya maḥv it levḥ-i ʿişyāndan ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin
çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin

V

duʿāsın müstecāb it Ṣādıḳuñ ṣubḥ u mesā ḥaḳḳı
resūlüñ Muṣṭafā ile cemīʿ-i enbiyā ḥaḳḳı
refīḳ it aña tevfīḳüñ gürūh-ı evliyā ḥaḳḳı
tevaḳḳufsuz ḳabūl-ı dergehüñ olan duʿā ḥaḳḳı
ya maḥv it levḥ-i ʿişyāndan ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin
çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin

72a

287

Ḥayretī

..--/..--/..--/..-

I

niçe bir zülfi gibi ḫāk-ile yeksān olalum
niçe bir ṭurraları gibi perīşān olalum
açılalum leb-i dilber gibi ḫandān olalum
curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

II

silelüm gel berü āyīne-i ḳalbüñ tozını
açalum kuhl-i cilā ile yine cān gözini
ḳulaġa koymayalum ḫˇāce fākihüñ sözüni
curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

III

zāhid-i ḫuşk bizim ile ider ise cengi
budalāyuz biz anuñ olımazuz hem-rengi
görimez cān gözi çün olmayıcaḳ kör bengi

curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

IV

ḳalmayup gülşen-i dilde eşer-i ḫār-ı melāl
yeridür açıla yer yer gül-i gülzār-ı ḫayāl
müftī-i ʿaşḳ çü fetvā virüben didi ḥelāl
curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

V

baḳmayup zühd ü ġamuñ mülkini vīrān idelüm
girelüm cān u göñül şehrini seyrān idelüm
cemʿ olup bir araya ṣoḥbet-i rindān idelüm
curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

VI

niçe bir āyīne-i cām ile ḫod-bīn olalum
niçe bir bāde-i ḥamrā ile rengīn olalum
şöyle yek-reng gedālar gibi şīrīn olalum
curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

VII

ʿaşḳ esrārınuñ añlamaġa keyfiyyetini
niʿmet-i ḫˇān-ı ġamuñ almaġa hem leẕẕetini
Ḥayretī'nüñ daḫı arturmaġ içün ḥayretini
curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum

288

Müfred

-.--/-.--/-.--/-.-

sevdigüm döğmek degül öldürse daḫı rāżıyam
ḳorḳarın ol bī-vefā ʿāşıḳlarına döğdürür

72b

289

Tercîʿ-i Bend-i Nevʿî[959]

.---/.---/.---/.---

I

dilā şimden girü sevdā-yı ʿuzlet ḳılsañ olmaz mı
olur olmaz hevālardan ferāġat ḳılsañ olmaz mı
sehī-ḳadlerle ḥaşr olmaḳ hevāsından geçüp bir dem
ʿaceb endīşe-i rūz-ı ḳıyāmet ḳılsañ olmaz mı
taʿalluḳ māsivā-yı Haḳḳa çünkim şirk-i muṭlaḳdur
ʿinād u şirki terk idüp ʿibādet ḳılsañ olmaz mı
unutsañ nev-cüvānlar ʿaşḳın añsañ pend-i pīrānı
simāʿ-ı[960] vaʿẓ idüp gūş-ı naṣīḥat ḳılsañ olmaz mı
ḳulaġuna ṣadā-yı kūs-ı rıḥlet çalınur āḫir
henūz irişmedin nevbet inābet ḳılsañ olmaz mı
İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı
yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı

II

ḫumār-ı bezm-i aġyār-ile hüşyār olmadum gitdüm
ḫilāf-ı müddeʿīden yār-ile yār olmadum gitdüm
ṣadā-yı naġme-i *yā hū*[961]ya dem-sāz oldı hep eşyā
ben ol sāzuñ maḳāmına hevā-dār olmadum gitdüm
göñül āyīnesin pāk itmedüm jeng-i küdūretden
ṣafā-yı bezm-i ʿirfāna sezāvār olmadum gitdüm
açılmaz dīde-i baḫtum şeb-i hecrüñ ṣabāḥı yoḳ
nesīm-i ṣubḥ-ı dīdār ile bīdār olmadum gitdüm

[959] ND. s.199-200-201-202. // Mecmuada ‘‘Terkîb-i Bend’’ olarak yazılan bu şiir bir ‘‘Tercîʿ-i Bend’’ örneğidir. Divan neşrinde de Tercîʿ-i Bend olarak geçmektedir. Bk.ND.
[960] simāʿ-ı: semāʿ-ı ND.
[961] ‘‘O; Allah’ın zâtına işaret eden ismi’’

sefer düşvār u menzil dūr u merkeb leng ü zādum yoḳ
bu esbāb-ı taʿalluḳdan[962] sebük-bār olmadum gitdüm
İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı
yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı

III

tecellī eylemiş nūr-ı cemālüñ cümle eşyāda
güzeller ʿarż-ı dīdār itmede ʿāşıḳ temāşāda
ne gülşen ẓāhir olmış çeşm-i İbrāhim'e[963] āteşden
ne ʿizzet añlamış Āzer liḳā-yı Lāt u ʿUzzāda
bu bezmüñ bādesi bir cāmı bir sāḳīsi bir ammā
kimi ceng ehli mestāne[964] kimi ṣulḥ u müdārāda

73a

ne ẕevḳ almış ʿaceb sevdā-yı Şīrīn'den dil-i Ferhād
ne görmiş Ḳays-ı mecnūn bilmezem hīç naḳş-ı Leylā'da
benüm yārem oñulmaz derdüme hergiz ʿilāc olmaz
ṭabībān-ı zamāne ʿāciz olmışdur müdāvāda
İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı
yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı

IV

ṣıfāt u ẕātuña[965] eşbāḥ-ı ʿālem gerçi maẓhardur
o maẓhardan güzer ḳaṣd itmeyen maḥcūb-ı ebterdür
göñül ṭıflını bir sīb-i zenāḫdan eyledi meftūn
mekānı çāh-ı miḥnet çeşme-i ṣabrı mükedderdür
hevā-yı ʿaşḳ-ile eflāke çıḳdı āteş-i şebnem[966]
işidüp āh u zārum ḥālüme raḥm idecek yerdür
elümde iḫtiyārum dilde ṣabrile ḳarārum yoḳ
göñül göz cān u ten bir şāh-ı bī-raḥma musaḫḫardur

[962] esbāb-ı taʿalluḳdan: eşkāl-i taʿalluḳdan ND.
[963] çeşm-i İbrāhim'e: cism-i İbrāhim'e ND.
[964] mestāne: mestānuñ ND.
[965] ṣıfāt u ẕātuña: ṣüʾūn-ı ẕātuña ND.
[966] āteş-i şebnem: āteş-i sīnem ND.

senüñ ʿavnüñden olmazsa eger bir ẕerrece çāre
hevā yolında ben üftāde ḫāk olmaḳ muḳarrerdür
İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı
yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı

V

bileydüm böyle düşvār olduġın ben derd-i hicrānı
firāḳı iḫtiyār itmez virürdüm ʿaşḳ ile cānı
dirīġā zehr-i ḳātil nūş idenler buldı hep ṣıḥḥat[967]
marīż-i derd-i hecre bulmadı hīç kimse[968] dermānı
göñül āteş gözüm yaş ʿaşḳ ile kārüm keş-ā-keşdür
kemān ebrūları cāna uraldan tīr-i müjgānı
vücūdum defterin ḳılmış müşevveş ḫaṭṭ-ı ruḫsārı
yazaldan ṣunʿ eli levḥ-i vücūda naḳş-ı insānı
ne rūz-ı vuṣlata şākir ne şām-ı firḳate ṣābir
tesellī bulmaġa yoḳ Nevʿī-i maḫzūnuñ imkānı
İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı
yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı

73b

290

Taḫmīs-i ʿĀlī[969]

.---/.---/.---/.---

I

süzilsün çeşm-i mestüñ devlet-i bī-dārı görsünler
bozılsun bend-i zülfüñ bendeler dīdārı görsünler
çözilsün dügmeler mirʾāt-ı pür-envārı görsünler
çıḳar pirāhenüñ tā ḳudret-i Settārı görsünler
meded rūḥ-ı muṣavver nic'olurmış bārı görsünler

[967] hep ṣıḥḥat: ṣıḫḫatler ND.
[968] hīç kimse: bir kimse ND.
[969] GAD. s.382.

II

lebüñden büse almaḳ mürde cān bulmaḳ ḳadar vardur
ṣaçuñ ḳoḳmaḳ ḥayāt-ı cāvidān bulmaḳ ḳadar vardur
miyānuñ ḳucmacıḳ genc-i nihān bulmaḳ ḳadar vardur
viṣālüñ cāna almaḳ rāygān bulmaḳ ḳadar vardur
ne var bir himmet it şeydālar ol āṯārı görsünler

III

ruḫuñ zülf içre[970] gösterdüñ ḳıyāmetden nişānsın sen
günüñ maġrībde ṭoġmış fitne-i āḫir zamānsın sen
ser-ā-ser[971] dehri vīrān eyleyen genc-i nihānsın sen[972]
ne māhiyyetsin āyā yā neden nā-mihrbānsın sen
müneccimler ḳosunlar ġayrı sen mekkārı görsünler

IV

meger[973] bir kāse içre müşk-i terdür[974] ḥırz içün ānı[975]
yaḫūd mülk-i melāḥat şāhınuñ tūġ-ı perīşānı
ḳonupdur başuña yāhūd humā-yı baḫt-ı sulṭānı
inanmaz görmeyen çaḳ başdan ey şūḫ-ı cihān anı
ʿaraḳ-çīnüñ çıḳar ol ṭurra-i ṭarrārı görsünler

V

o meh-rū baḫt-ı ʿĀlī gibi ġaddār olmaḳ istermiş
kerem semtinden el çekmiş cefā-kār[976] olmaḳ istermiş
ḳırup ʿāşıḳların cellād-ı ḫūn-ḫˇār olmaḳ istermiş
muḥaṣṣal ẓulme meyl itmiş sitem-kār[977] olmaḳ istermiş

[970] ruḫuñ zülf içre: ḳad-i bālāñı GAD.
[971] ser-ā-ser: ser-ā-pā GAD.
[972] Divan neşrinde bu bendin 2.ve3. mısraları takdim-tehirlidir. Bk. GAD.
[973] meger: dilā GAD.
[974] bir kāse içre müşk-i terdür: bir kāse-i pür-misk-i terdür GAD.
[975] ānı: cānı GAD.
[976] cefā-kār: sitem-kār GAD.
[977] sitem-kār: cefā-kār GAD.

yetişsünler meded üftādeler yalvarı görsünler

291

Kemāl Paşa-zāde

..--/..--/..--/..-

I

gūş-ı murġ-ı dile gökden gelür āvāz-ı ḫorūs
kendüñi eyleme tezyīn çü miṣāl-i ṭāvūs
deyr-i ʿālemde nedür añla ṣadā-yı nāḳūs
vaḳtidür naʿrelerüñ diñle ne dir ṭabl-ıla kūs
ḳanı Keyḫüsrev ü Dārā ḳanı yā Keykāvus

74a

II

murġ-ı dil bāz-ı ecelden olımaz istiḫlāṣ
cām-ı pür-zehrin içiser feleğüñ ʿāmm-ıla ḫāṣ
yoġ ecelden kişi ḳurtulmaġa bir cāy-ı menāṣ
olımadı ḳılıcından ecelüñ Zāl ḫalāṣ
bulımadı maraż-ı mevte şifā Cālīnūs

III

dime ḥükm eylemişüm dehre dilāverlik ile
ṭutmuşum ʿālemi başdan başa serverlik ile
server oldur ki geçe ʿömri ḳalenderlik ile
er degüldür o ki dünyāyı ṭuta erlik ile
er odur pīre-zen-i dehr-ile olmaz meʾnūs

IV

bülbül-i ḳudsī iken cāna ḳafes oldu bu ten
anı āzād idegör kesr-i ḳafes eyleyüben
ḳır emel şāḫını ḳıl sidre budaġında vaṭan

sen melekden ulu insān iken ol gökdevesen
ḫāk-i süflīde ḳalasın ḳatı ʿār u nāmūs

V

er iseñ pīre-zen-i dehre iñen aldañma
ṣūretā naḳş görüp anı civāndır ṣanma
āteş-i ḥīlesine key ṣaḳın anuñ yanma
ḳarı dünyā yüzüñe güldüğüne aldanma
ki olupdur o ʿacūze niçe dāmāda ʿarūs

292

ʿĀlī[978]

.---/.---/.---/.---

felekden kām alınmaz faż̧l ile noḳṣān ḥālüm var
faḳīr eksükliyem[979] mālum menālim yoḳ kemālüm var

viṣāl-i yāre farżan[980] iḫtimāl olmazsa ġam çekmem
göñül eglencesi birḳaç ḫayālāt-ı muḫālüm var

ʿiẕār-ı yāre ṭaʿn etmişsin ey ṣūfī ṣaḳın benden
cemāle münkir olmışsın saña ġāyet celālüm var

dehānuñla meyānuñdandur ekṣer ḳīl u ḳālüm hep
benüm bilinmedük dünyāda sulṭānum ne ḥālüm var

taḥammül bār-ı cevr-i yāra ʿĀlī ḫaylī müşkildür
benüm de kendü zuʿmumca bir özge iḫtimālüm var

74b

[978] GAD. s.612.
[979] eksükliyem: eksikliyin GAD.
[980] farżan: farżā GAD.

293

Bāḳī[981]

-.--/-.--/-.--/-.-

gitdi ḳaṣr-ı Ḳayṣerüñ[982] ṭāḳ [u] revāḳı ḳalmadı
niçe Kisrā geçdi ṭāḳı ṭumṭurāḳı ḳalmadı

bezm-i keṯretden bir el[983] evvel götürdük ayaġı
meclis āḫir oldı gitdi bāde bāḳī[984] ḳalmadı

ẕevḳ u şevḳ[985] ehli çekildi biz daḫı yā Hū didük
ẕevḳı gitdi ʿālemüñ ehl-i meẕāḳı ḳalmadı

ṭolu urmış tarlaya döndürdi devrān ṣoḥbeti
cām ṣınmış mey dökülmiş gitdi sāḳī[986] ḳalmadı

ġam degül Bāḳī beḳā semtine ḳılsa irtiḥāl
nice şehler bu fenā mülkinde bāḳī ḳalmadı

294

Medīḥī

..--/..--/..--/..-

niçe bir menzilimüz kūşe-i miḥnet olsun
niçe bir mūnisimüz dert ile firḳat olsun

seni sevdigüm içün şöyle cefā it ki baña
dostum ġayrılara mūcib-i ʿibret olsun

---

[981] BAD. s.431.
[982] ḳaṣr-ı Ḳayserüñ: Ḳayser ḳaṣrınuñ BAD.
[983] bir el: biz eñ BAD.
[984] bāḳī: sāḳī BAD.
[985] ẕevḳ u şevḳ: şevḳ u ẕevḳ BAD.
[986] gitdi sāḳī: dest-i sāḳī BAD.

sen raḳībüñ kerem it başını kes virme amān
arada ḳaṭʿ-ı nizāʿ faṣl-ı ḥuṣūmet olsun

beni ḳatl eyle sicill-i ḫaṭ-ı tezvīrüñ ile
yār her-cāyī seven ʿāşıḳa ḥüccet olsun

bī-vefā yāre göñül virme Medīḥī zinhār
saña ey ʿāşıḳ-ı şūrīde naṣīḥat olsun

295

Nefʿī[987]

-.--/-.--/-.--/-.-

göz ucıyla ʿāşıḳa geh luṭf ider gāhī ʿitāb
bir suʾāle yer ḳomaz ol ġamzesi ḥāżır-cevāb

çeşmi bezm-i fitne ḳurmuş ʿişve cām almış ele
bāde-i nāz ile etmiş ġamzesin mest ü ḫarāb[988]

lebleri üzre ġubār-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi degül
nāfe-i āhū-yı çeşminde[989] dökülmüş müşk-nāb

çeşm-i mesti tīġ çekmiş ġamzeden bir Ḳahramān
ebrū-yı müşgīni bir şemşīrden ḫālī ḳırāb

nice ṭutsun tīr-i yāre sīnesin Nefʿī nişān
anı ḳor mu bir ḳarār üzre dil-i pür-ıżṭırāb

75a

[987] NFD. s.239.
[988] mest ü ḫarāb: mest-i ḫarāb NFD.
[989] çeşminde: çeşminden NFD.

296

ʿUlvī[990]

-.--/-.--/-.--/-.-

ol şeh-i mülk-i melāḥat ben gedāsından ḳaçar
ʿādet ancaḳ dil-rübālar mübtelāsından ḳaçar

āh kim[991] bīgānelik idüp beni yād eylemez
yādlar ile seyre varur āşināsından ḳaçar

zāhid-i nādān[992] cemāl-i yāri görür[993] dūr olur
beñzer ol ḫuffāşa[994] kim ḫūrşīd[995] żiyāsından ḳaçar

ṭolu içsem ṭoluyı içmez o dilber nāz ider
bādeden ḥaẓẓ eyler ammā merḥabāsından ḳaçar

tevbe eylerdi şerāba sāḳīyā[996] ʿUlvī velī
ḫavfider pīr-i muġānuñ bed-duʿāsından ḳaçar

297

Bāḳī[997]

..--/..--/..--/..-

n'ola dehr içre nişānum yoġ ise ʿAnḳāyım
ne ʿaceb seyl gibi çaġlasam deryāyım

göze göstermez ise ṭañ mı beni her ednā

[990]UD. s. 256.
[991]āh kim: ol perī UD.
[992] zāhid-i nādān: zāhid-i ḫod-bīn UD.
[993] görür: görse UD.
[994]ḫuffāşa: ḫuffāş UD.
[995]ḫūrşīd: mihrüñ UD.
[996]sāḳīyā: ṣūfīyān UD.
[997] BAD. s.294-295.

ki naẕar farḳ idecek mertebeden aʿlāyım

iltifāt eylemezem ẕerre ḳadar nādāna
āsumān-ı hünere mihr-i cihān-ārāyım

ṣūretā gerçi gedā şeklin urundum ammā
mesned-i memleket-i maʿrifete Dārāyım

Bāḳīyā dīn-i Muḥammed ḥaḳ-içün ʿālemde
dem-i cān-baḫş ile naẓm içre bu gün ʿ Īsāyım

298

Veysī

..--/..--/..--/..-

genc-i vaṣlın o perī illere iḳrār eyler
bu ʿacebdür bize iḳrārını inkār eyler

çürüdüp naḳd-i sirişküm o cefā-kārı görüñ
ʿāşıḳumdur dimege şimdi baña ʿār eyler

yāre zaḫm-ı ġamı göstermek olurdu ammā
ser-i peykān-ı belā çaḳ ciğere kār eyler

ḫāne-i ḳalbe ḫayāl-i leb-i cānān geliyor
cān çıḳsun bedenimden o da yer tār eyler

Veysīyā salṭanat-ı dehri nider ʿāḳil olan
bir ḳadeḥ mey kişiyi ʿāleme ḫünkār eyler

75b

299

Mecdī

--./.--./.--./.--

ey ʿāşıḳını öldürüci serv-i bülendüm
ben bendesinüñ ḫāline raḥm itmez efendüm

reftārına güftārına destārına baḳdım
bu cünbiş [ü] bu şīve vü bu ṭarzı beğendüm

bir mertebe germiyyeti var āteş-i ʿaşḳuñ
ser-tābe-ḳadem şemʿ-i pür-āteş gibi yandum

pa-der-gil-i endūh [u] ġamum ḳaldum ayaḳda
dāmāna irişmez elüm ey lebleri ḳandum

inkār idemez Mecdī ḳuluñdur gerek öldür
vallāhi sever ol seni sulṭānum efendüm

300

Fevrī

-.--/-.--/-.--/-.-

kendü mikdāruñdan ey dil herkesi aʿlā gözet
ẕerreyi mihr-i münevver ḳaṭreyi deryā gözet

ʿārif-iseñ kimseye itme ḫaḳāretle naẓar
şırçayı gevher bil ey dil serçeyi ʿanḳā gözet

merd iseñ merdāne baḳ mūrı Süleymān añlayup
ʿākil-iseñ her gedā-yı bī-kesi Dārā gözet

meskenüñ saʿy it saray-ı meskenet ḳıl ey göñül

her neye olsa ḳanāʿat eyle istiġnā gözet

ʿaşḳ içinde kenz-i lā yefnā dilerseñ Fevriyā
mertebeñ eflākden biñ mertebe bālā gözet

301

Revānī[998]

-.--/-.--/-.--/-.-

ʿāşıḳa seyr etmege bir ḳāmeti[999] bālā gerek
ṣūfiyā dervīş olanuñ himmeti aʿlā gerek

gördügüñ her bir ḳamer-ruḫsāra meyl etme göñül
gün gibi dilber güzeller içre müstesnā gerek

cānum aġzuma gelür bir būsen alınca didüm
nāz-ile güldi didi[1000]ḥāẕır saña ḥelvā gerek

bezm-i ġamda gözlerüm yaşın şarāb etdim yine
ḫūn-ı dilden sāḳīyā çün sāġar-ı ṣahbā gerek[1001]

sīm ü zer ister Revānī şimdiki maḥbūblar
ḫāṭır-ı ʿāşıḳ gerekmez anlara dünyā gerek

76a

302

Berāy-ı Manavān

.---/.- - -/.---/.---

---

[998] RVD. s. 297.
[999] ḳāmeti: ḳāmet-i RVD.
[1000] nāz-ile güldi didi: güldi dil-ber didi kim RVD.
[1001] Divan neşrinde bu beyit yoktur. Bu beytin yerinde yer alan beyit şöyledir:
ʿışḳa uyma ey göñül kim ʿaşḳ yolında kişi / vālih ü āşüfte vü şūrīde vü şeydā gerek Bk. RVD.

İlāhī birligüñ ḥaḳḳı bizi ḳurtar Manavlardan
temāmet rubʿ-ı meskūnı ḫalāṣ eyle Manavlardan

ḥabīb-i ekremüñ yā Rab neler çekmişdür anlardan
niçeler eyledi şekvā cenābuña Manavlardan

cemīʿ-i enbiyā el-ḥaḳ bulardan çekdiler zaḥmet
ḫuṣūṣā evliyā ḫaylī ḳırılmışdur Manavlardan

senüñ evlādına ḳaṣdın bilürsin yā Resūlallāh
Yezīd'üñ ḫayline yardım irişmişdür Manavlardan

ki çār-ı yāre ʿāṣīdür bu ḳavmüñ ekṣeri yā Rab
bilürsin ehl-i İslāma żarar vardur Manavlardan

ḫuṣūṣā Ḳonya şehrinde yatan Monlā-yı Hünkāra
dil-āzār eylemiş çoḳdur o sulṭāna Manavlardan

ricā itmiş durur Monlā ki āb-ı çeşmesin Mevlā
müyesser itmeyüp Türke girift itsün Manavlardan

eger ʿābid eger monlā eger ʿabd [u] eger mevlā
eger aʿlā eger ednā degül rāzī Manavlardan

ol iki ḳutbu'l-aḳṭāb Hācı Bektāş [ile] Bayrām'a
bu iki hażrete çünkim atılmış ṭaş Manavlardan

ʿadālet tīġini çek gel eyā sulṭān-ı dehr olan
köküni ḳaz temiz eyle meded mülküñ Manavlardan

gözüñ aç Hüsrevā ṭolmuş ḥarem böyle Yezīdlerle

ṣaḳın kim devlete noḳṣān gelür bir gün Manavlardan

ʿ Acem Tātār-ile Kürd ü Fireng-ile Macar'dan hem
elem çekme bulardan hīç ṣaḳın şāhım Manavlardan

ihānetle fetāretler bularda çoḳ durur şāhım
ezelden bu deme geldi ḳılıç çıḳmaz Manavlardan

Celālī oldılar yekser ḳılıçdan geçdiler ekṣer
vilāyet ḫālīdür şimdi eṣer yoḳdur Manavlardan

ya nitsün çift bozanlarla sipāhī ḳullaruñ şāhum
köyünde ḳalmadı kimse ḥāṣal(?) yoḳdur Manavlardan
76b
kürek çekmez bedel virmez donanmadan ḳaçar gelmez
ekin ekmez ʿöşür virmez ḫarāc al sen Manavlardan

bu yerler pāk iken nā-pāk olup şimdi ḥadeṣlerden
ki böyle şeyṭanet ḥādis olupdur hep Manavlardan

şeḳāvet şirret ü bidʿat şehādet üzre kiẕb etmek
ṭalāḳa şart u baḥṣ etmek neden ḳalmış Manavlardan

kimi aşçı kimi başçı kimi mūmcı ile baḳḳāl
alur artıḳ ṣatar eksik şikāyet çoḳ Manavlardan

sözüm cān-ile gūş eyle derūnı cānda ḥıfẓ eyle
ʿ inād üzre başuñ kesseñ dönen yoḳdur Manavlardan

ḥaseble hem neseblerin eger kim bilmek isterseñ
kilāb aṣlı durur nesli eşek yegdür Manavlardan

odur kim Hażret-i Nūḥ'uñ duʿāsıyla oġuzlardur(?)
birisi kelb olup daḫı eşek oldu Manavlardan

budur aşlı ki yüzsüzdür köpek-ḫilḳat durur cümle
eşek gibi temerrüddür ḫayır gelmez Manavlardan

bu yetmez mi delīl ancaḳ ki altun ṭasuñ içinde
necāset yiyüben hazm eylemiş bir şaḫṣ Manavlardan

İlāhā sen müdemmer ḳıl Manavġātuñ pahıl Türkin
ki bir ferd gelmemişdür ṭoġrı īmāna Manavlardan

303

Tercīʿ-i Bend-i Ḥüseynī el-Gördösī(?)

..--/..--/..--/..-

I

ey göñül gel heves-i sīm-bedenden geçelüm
güle meyl etmeyelim zaḫm-ı dikenden geçelüm
göz açup baḳmayalum ṭanṭana-i devrāna
zīnet-i ḫayme-i gerdūn-ı kühenden geçelüm
uçmaġa uçmaġiçün itmeyelüm anca ḫayāl
zāhidüñ ḫavfı ṣırāṭ ise biz andan geçelüm
baġrımız matḳab-ı elmās-ı maḥabbetle dolup
rişte-i ʿaşḳa taḳup dürr-i ʿAdenden geçelüm
câme-i ʿāriyeti çāk idelim el-ḥāṣıl

77a

cān virüp şevḳ-ile cānāneye tenden geçelüm
miḥnet-ābād binādur bu sipihr-i ʿaẓamet
istinād itmeyelüm aña miḥenden geçelüm
geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm
ey göñül gel kerem it bāri geçenden geçelüm

II

felegüñ yoġuna mı varına mı şād olalum
vuṣlat-ı yār-ı cefā-kārına mı şād olalım
nesine ḫande idelim ḫānkah-ı dünyānuñ
ṣūfī-veş cübbe ü destārına mı şād olalım
hicr-ile baña ṭās-ı felek ṣundı zehr[ler]
leẕẕet-i laʿl-i şeker-bārına mı şād olalum
bu günüñ ġuṣṣası ḥayfā ki tamām itdi bizi
ẕevk-i cennetle ʿaceb yarına mı şād olalım
nuḳra-i eşkle bize çehre-i zerd oldı naṣīb
ʿālemüñ dirhem ü dīnārına mı şād olalım
gül-i maḳṣūdum açılmadı bāġ-ı cihānda[1002]
biz bu gülzāruñ eyā ḥārına mı şād olalım
geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm
ey göñül gel kerem it bāri geçenden geçelüm

III

bilmem ey dehr-i denī sende ne ḥālet görinür
bu göñül ṭıflına her gāhī ferāġat görinür
her ḳaçan çehre-i mirʾāt-ı sipihre baḳsam
ḫayme-i ẓıll-ı ḫayāl gibi cerā[ʾe]t görinür
meylimüz Tañrı'yadur maʿnā yüzinden baḳıcaḳ
ṣūretā zümre-i ḫūbāna muḥabbet görinür
biledür genc-ile ṭılsımla çü ṣuʿbān ʿaded(?)
güle baḳub nidelüm ḫār-ı meşaḳḳat görinür
ʿizzete irişe nola ḫar cāhiller[1003]
bu meẕāʾilde kemāl ehline ẕillet görinür
eyledüm ʿibret ile āyine-i dehre naẓar
ḫˇāce-i cāna reh-i aḫrete rıḥlet görinür

77b

[1002] Mısrada vezin bozuktur.
[1003] Mısra eksiktir.

geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm
ey göñül gel kerem it bāri geçenden geçelüm

IV

gelüñüz ʿişretile ʿayş-ı tamām eyleyelüm
bādeyi bāda virüp cām-ı müdām eyleyelüm
geçelüm sīm ü zerinden yıḳılası dehrüñ
ḳoyalum yiter anı daʿvī-yı ḫām eyleyelüm
cān u baş oyna begüm Haḳ yolına merdāne
ʿarṣa-i ʿaşḳda bugün bir eyü nām eyleyelüm
çekelüm ṣabr u riyāżet ḳılıcın Rüstem-vār
nefsümüz dīvini kendimize rām eyleyelüm
baġrımuz nār-ı muḥabbetde kebāb olsun tek
bezm-i ġamda dem-i bī-dīde-i cām eyleyelüm
giyelüm faḳr u fenā cāmesini ġayretle
varalum künc-i ḳanāʿatde maḳām eyleyelüm
geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm
ey göñül gel kerem it bāri geçenden geçelüm

V

niçe bir ġam çekelüm dilber-i raʿnā diyerek
niçe bir zāġ olalım ʿaşḳ-ı dilārā diyerek
leb-i cān-baḫşını ʿuşşāḳa perī-çehrelerüñ
niçeye dek ṣatalım sükker [ü] ḥelvā diyerek
ḳāmet-i vaṣfı ile ṭurma o servüñ başın
di bolay irgüresin göklere ṭūbā diyerek
māsivā rāhına ʿazm eyleme ey dil yāb-yāb
gel senüñle dönelim ḥażret-i Mevlā diyerek
meskenet ḫākine yüzler sürelüm aġlayalum
maġfiret ḳıl bize ey Bārī Teʿālā diyerek
gel Hüseynī bu maḳāmdan götür ayaġuñ sen
niçe bir nefs-i hevā zīnet-i dünyā diyerek

geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm
ey göñül gel kerem it bārī geçenden geçelüm

78a

304

Ġazel-i ʿUbeydī Taḫmīs-i Tīġī[1004]

..--/..--/..--/..-

I

kimseye taʿn oḳını atmaġa ʿādet etme
ʿaḳluñı başuña cemʿ eyle sefāhat etme
tīġ-pend ile ṣaḳın ḳaṭʿı meveddet etme
dime cānāneye aġyār ile ṣoḥbet etme
seni sevsin dir iseñ aña naṣīḥat etme

II

ḳaṣd-ı āzār-ı dil-i zār-ı ḥazīn eylerse
menʿi mümkin [mi]dür ol āfeti kīn eylerse
çāre ne kendüyi bir dīve ḳarīn eylerse
ġayra meyl eylemezim diyü yemīn eylerse
mümteniʿ dür inanup aña ḥamāḳat etme

III

başladı yār cefā eylemege baña göñül
neyleyim ḥālimi ʿarż etmeyeyim aña göñül
bī-kese cevr eyleme bir yaña göñül[1005]
iḫtiyār elde olaydı dir idüm saña göñül
ḫūblar zümresine hīç muḥabbet etme

IV

[1004] Bu şiir Tîgî şiirlerinde yer almamaktadır. Bk. TŞ. // Ubeydî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. UBD.
[1005] Mısra eksiktir.

ṣanma bu cevrleri aġyār-ı bed-aḫterdendür
ya bu serkeşligüñ[i] çarḫ-i sitemgerdendür
ya bu āvāreligüñ ṭāliʿ-i ebterdendür
her ne ḥālet ki ẓuhūr eylese[1006] dilberdendür
kimseye anuñ içün buġż [u] ʿadāvet etme

V

ḳadrüñi bilmedi Tīġī gibi ol yār [senüñ]
ʿāşıḳıysañ yaramaz eksüge baḳar senüñ
etdi nāmūsuñı tārāc o dildār senüñ
çünki bunlarda ʿUbeydī ġarażuñ var senüñ
ehl-i ʿırż[1007] olımadum diyü nedāmet etme

305

Tercīʿ-i [Bend-i] Kemāl Paşa-zāde

..--/..--/..-

I

gül yüzüñ görmeyeli ey meh-rū
gözime gelmez olupdur uyḫu
sen gülersin beni aġlar göricek
ḫūb-rūlarda bu mudur hep ḫū

78b

serv-i reftāruñı bu ḳanlu başum
cüst-cū eyleyüp arar her sū
ġam-ı hicrüñ dimege derd ile
cism üzre zebāndur her mū
dil-rubālar yüzine ey yüzi gül
dīde baḳmaduġına ḥikmet bu
dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin
iki ʿālemde murādum sensin

[1006]eylese: eyleye UBD.
[1007]ehl-i ʿırż: ehl-i dil UBD.

II

deli göñlüm ġam-ı cānān ister
elemi kendüye yārān ister
ʿīd-i vaṣlı içün ol ḳaşı hilāl
ten-i mecrūhımı ḳurbān ister
nev-bahār-ı gül-i ḥüsnüñe müdām
gözlerüm yaşını bārān ister
ḳandesin rūḥ-ı revānum ki seni
görmege dīde-i giryān ister
ne görinür gözüme nesne benüm
ne göñül seyr-i gülistan ister
dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin
iki ʿālemde murādum sensin

III

şādılık cāna cefādur sensüz
aġlasam baña revādur sensüz
öleyim künc-i ġam-ı ʿaşḳ içre
şaġlıḳ çünki ḫaṭādur sensüz
ḥaste-i ʿaşḳuñ olaldan rūḥum
her [...] belādur sensiz
niçe ḳan aġlamasun iki gözüm
derd [u] ġam cümle bañadur sensüz
gül-i nevrūzı cihān bāġınuñ
gözüme ḫār-ı ʿanādur sensüz

79a

dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin
iki ʿālemde murādum sensin

IV

her ḳaçan yüzine baḳsam gülerüm

gözümüñ ḳanlu yaşını silerüm
saġ esen geldi ṣabā kūyuñdan
getüre gibi viṣāli ḫaberüm
daḫı raḥm etme misin ʿuşşāḳa
niçe demdür ġam-ı hicrüñ çekerüm
yürüsem dilde ḥayālüñ fikri
söylesem vaṣf-ı dehānın iderim
çıḳmadım başa ġam-ı zülfüñle
gerçi çoḳdan bu hevāda yelerüm
dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin
iki ʿālemde murādum sensin

V

bir gice pister-i miḥnetde maḳām
eylemişdim gözüme geldi niyām
nāgehān gördüm idi ol meh-rū
gelüben virdi işāretle selām
deheni nāzile güftāra gelüp
dedi ey ʿāşıḳ-ı rüsvāyī tamām
sezerüm terk-i muḥabbet itdük
cām-ı ʿaşḳı idüben cāna ḥarām
aġlayu[1008] düşdü[m] ayaġına hemīn
didüm ey rūḥ-ı revān leylī-ḫırām
dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin
iki ʿālemde murādum sensin

VI

terk idüp cānumı buldum cānı[1009]
öldürürse ne ʿaceb derd anı
şöyledir żaʿfı anuñ ey yüzi gül
kimse beñzetmez aña insānı

[1008] Metinde ‘‘aġlayuben’’olarak geçmektedir.
[1009] Metinde ‘‘cānānı’’ olarak geçmektedir.

79b

ḳāmet-i servüñe bir ḳıl ḳalem
çekmez idi göre idi Mānī
çeşmümüñ merdümi ḳan aġladı çün
bir ṭıfıl gibi ki göre mercānı
yaşımuñ baḫrine teşbīh idemez
kim ki deryā-dil ola ʿummānı
dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin
iki ʿālemde murādum sensin

306

Fużūlī[1010]

.---/.- - -/.---/.---

işidüp pend-i pīrānı civānuñ terkini urmaz
göñül bir dilber ile çift olur elbette tek ṭurmaz

307

Nevʿī[1011]

--./.--./.--./.--

I

bu ʿaşḳ-ı mecāzuñ ġam-ı hicrānına laʿnet
dünyāda vü ʿuḳbādaki ḥüsrānına laʿnet
erbāb-ı ġamuñ nāliş [ü] efġānına laʿnet
dilberlerinüñ vaʿde-i iḥsānına laʿnet
yoḳ yirlere itdükleri peymānına laʿnet
ol ṭāʾifenüñ gerçek ü yalanına laʿnet
başdan bunı īcād idenüñ cānına laʿnet
ecdādına vü aṣlına erkānına laʿnet

[1010]Fużūlī divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. FD.
[1011] ND. s.206-207-208.

II

il yāri çeker sīnesine[1012] ʿāşıḳ-ı dīdār
sen girye vü zār eylemede senden o bīzār
sen ʿarż-ı niyāz itseñ ider nāzını[1013] tekrār
sen eyle gerek cismüñi[1014] yolında güher-bār
sen olmış iken naḳd-i vücūduñla ḫarīdār
il mālik olur vaṣlına bī-dirhem [ü] dīnār
başdan bunı īcād[1015] idenüñ cānına laʿnet
ecdādına vü aṣlına erkānına laʿnet

III

irmez ayaġın öpmege bir ʿāşıḳ-ı maḥzūn
vaṣlına iren dünyede hep Ehrimen-i dūn[1016]
sen eyle gerek nāleñi ney yaşuñı Ceyḫūn[1017]
ʿuşşāḳa cefā ġayra vefā bunlara ḳānūn

80a

gel olma ṣaḳın ādem iseñ bunlara meftūn
maḥbūbları[1018] hep mübtezel-i nā-kes ü maġbūn[1019]
başdan bunı[1020] īcād idenüñ cānına laʿnet
ecdādına vü aṣlına erkānına laʿnet

IV

ey dilbere ʿāşıḳ geçinen vālih ü ḫayrān[1021]
öldürse revādur seni tīġ-i ġam-ı hicrān
sen ṭālib ü rāġıb[1022] aña senden o girīzān[1023]

[1012]sīnesine: sīneye sen ND.
[1013] nāzını: nāzını o ND.
[1014] sen eyle gerek cismüñi: sen eyler iken çeşmüñi ND.
[1015]başdan bunı icād: bu ṣanʿati ND.
[1016]Divan neşrinde mısra ‘‘eller ser-i zülfin irişen Ehrimen-i dūn’’ şeklindedir. Bk.ND.
[1017] Ceyḫūn: mey-gūn ND.
[1018]maḥbūbları: maḥremleri ND.
[1019] maġbūn: melʿūn ND.
[1020]başdan bunı: bu ṣanʿati ND.
[1021] Divan neşrinde mısra ‘‘ey dilbere ʿāşıḳ dirilen ebleh ü nādān’’ şeklindedir. Bk.ND.
[1022] rāġıb: cūyān ND.
[1023] Sözcük mecmuda ‘‘gīrān’’ şeklindedir. Vezin gereği divan neşri esas alınmıştır. Bk. ND.

ol mest-i teġāfül sen aña vālih ü ḫayrān
inṣāf zehī cehl zehī nekbet ü nādān[1024]
hep oldı buña rāġıb olan[1025] ṣoñra pişmān
başdan bunı[1026] īcād idenüñ cānına laʿnet
ecdādına vü aṣlına erkānına laʿnet

V

yüz ḫayf bizüm çekdügümüz renc ü ʿanāya
hep saʿy-i belīġ itdügümüz gitdi hebāya
Nevʿīden irişsün bu naṣīḥat ẓurefāya
dil virmeyeler her ṣanem-i māh-liḳāya
duş[1027] olmayalar ġaflet ile tīġ-ı belāya
āmīn diyeler ḥāẓır olanlar bu duʿāya
başdan bunı[1028] īcād idenüñ cānına laʿnet
ecdādına vü alṣına erkānına laʿnet

308

Gazeliyyāt-ı Muhammed Et-Tesmiye Bi-Ṣābir Pārsā

.---/.- - -/.---/.---

pür olmış deşt-i ʿālem ṣayd ile ṣayyād nā-peydā
şehīdān-ı maḥabbet bī-ʿaded cellād nā-peydā

ayaḳ mı çekdi sāḳī bezm-i ʿālemden ne ḥāl oldı
cihān pür-şūr ṣāḥib-mesned-i irşād nā-peydā

nümāyān ġamze-i ḫūn-rīzi maḫfī laʿl-i cān-baḫşı
diyār-ı ḥüsnde bī-dād ẓāhir dād nā-peydā

[1024] nādān: ḫüsrān ND.
[1025] rāġıb olan: raġbet iden ND.
[1026] başdan bunı: bu sanʿati ND.
[1027] duş: ṭuş ND.
[1028] başdan bunı: bu sanʿati ND.

anuñçün bī-ser ü sāmāndur ehl-i derd kim olmış
ṭalebkārān- fenn-i ʿaşḳ içün üstād nā-peydā

gider inkārı Ṣābir Ḫıżr-ı rāh-ı ʿaşḳ peydādur
velī ʿālemde merd-i ṣāḥib-istiʿdād nā-peydā

80b

309

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1029]

-.--/-.--/-.--/-.-

himmet it ey sāḳī-i şīrīn bir iki cām-ı telḫ
kim şekerden yeg gelür bana mey-i gül-fām-ı telḫ

būs-ı laʿlüñ bīm-i ḫışm-ı ġamzeden terk eylemen[1030]
māniʿ olmaz çāşnī-i sükkere bādām-ı telḫ

hīç kem olmaz kemāl-i neşʿesinden olsa da
bāde-i laʿlüñ eger ālūde-i düşnām-ı telḫ

zāhid eylerse n'ola inkār ẕevḳ-i bādeyi
çāşnī-i sükkeri idrāk ider mi kām-ı telḫ

Ṣābirāsā dāmen-i ṣabrı ḳoma ey kām-cū
kim dimişler ṣabr ile şīrīn olur her ḫām-ı telḫ

310

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./-.-./.--./-.-

erbāb-ı dil ki āh-ı felek-pāye çekdiler

[1029] SPD. s.65-66.
[1030] eylemen: eylemem SPD.

rāyāt-ı āteşin ṣaff-ı aʿdāya çekdiler

ẕevḳ ü ṣafā-yı şuʿbede-bāzān-ı rūzgār
bilmem ne siḥr eyleyüp iḫfāya çekdiler

ḥayfā ki şimdi nevʿ-i beşerden ḥaḳīḳati
İdrīs gibi ʿālem-i bālāya çekdiler

emvāc-ı baḥr-ı ʿaşḳı görüp reh-revān- hūş
keştī-i baḫtı sāḥil-i deryāya çekdiler

dildār-ı nāzenīn gibi derd-i maḥabbeti
erbāb-ı ʿaşḳ sīne-i şeydāya çekdiler

ser- māyem aldı göñli siyeh kāse eyledi
ol sürmeler ki nergis-i şehlāya çekdiler

dīvānegān-ı ʿaşḳı ṭabībān-ı şehr-i ḥüsn
bend-i kemend-i zülf-i semen-sāya çekdiler

Ṣābir görünmez oldı bize yār ḳorḳarum
aġyār ol perī-ruḫı esmāya çekdiler

311

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.-.-/..--/.-.-/..-

ümīd-i vuṣlata düşdükçe yār nāz eyler
o fāriġ olsa eger rūzgār nāz eyler

o bülbül-i çemen-i nā-murādiyüz biz kim
gül-i ümīdimize nev-bahār nāz eyler

81a

fiġān ki gitdi dil-i bī-ḳarārdan ṭāḳat
o cevr-pīşe yine ber-ḳarār nāz eyler

ne fāʾide ṭutalum kʿolmış ārzū-yı helāk
çü tīġ-i ġamze-i bī-raḥm-ı yār nāz eyler

hezār naġme-i Manşūr var lisānumda
ne baḫtdur bu ki ben zāre dār nāz eyler

nice leked-ḫor-ı Şebdīz-i miḥnet olmayalum
bize o Ḫüsrev-i ʿāli-tebār nāz eyler

belī hemīşe olur pāy-māl ʿarşa-i ġam
kime ki Ṣābir ol şeh-süvār nāz eyler

312

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1031]

--. / -.-. / .--. / -.-

bezm-i meyüñ ṣafāları hep ḫāṭırumdadur
ol bezmüñ āşnāları hep ḫāṭırumdadur

mest-ṣadā-yı[1032] bülbül-i bāġ-ı elest idüm
ol bülbülüñ nevāları hep ḫāṭırumdadur

bir ḳāfileyle hem-reh idüm bir zamān henüz
hengāme-i verāları[1033] hep ḫāṭırumdadur

bī-hūde ey ṭabīb keder virme ṭabʿuña

[1031] SPD. s.83-84.
[1032] mest-ṣadā-yı:mest-i ṣadā SPD.
[1033] verāları: derāları SPD.

derd-i dilüñ devāları hep ḫātırumdadur

mümkin midür raḳībi ferāmūş eylemek
Ṣābir'le mā-cerāları hep ḫātırumdadur

313

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1034]

.---/.- - -/.---/.---

bilür şemʿ-i ruḫı pervāne-i ʿaşḳı kebāb eyler
anuñçün ʿāşıḳ-ı bī-şabrdan yār ictināb eyler

cihān dil-beste-i zencīr-i ʿaşḳ-ı yār iken bilmem
niçün dil-ber kemend-i zülfini pür-pīç ü tāb eyler

Teʿāla'llāh nedür ol neşe'e-i nūr-ı tecellī kim
eger Manṣūr görse müddeʿāsından ḥicāb eyler

o mürġ-ı dām-cū kim şest-i zülf-i yāre düşmişdür
eger eylerse de bīm-i rehādan[1035] ıżṭırāb eyler

cemāliyle celālin yār der-kār eyleyüp Ṣābir
dil-i vīrānı gāh ābād ider gāhī ḫarāb eyler

81b

314

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

çeküp cām-ı ġamı pinhān yine mesrūrlük göster
hemīşe mest ol ammā ʿāleme maḫmūrlük göster

[1034] SPD. s.87.
[1035] Rehādan: riyādan SPD.

tevāżūʿ şīme-i rindān-ı sāġar-keşdür ey zāhid
hemān ehl-i riyāya durma sen maġrūrlük göster

dilüñden ġamze-i ḫāṭır-şiken dūr olmasun dirseñ
ḫarāb-ābād ol ammā ẓāhiren maʿmūrluḳ göster

ne güş eylersin erbāb-ı dilüñ sırrın ne añlarsın
biraz ey ʿayb-bīn iġmāż-ı ʿayn it kürlük göster

süvār ol esb-i ṭabʿa ʿarṣa-i güftārda Ṣābir
yine merdān-ı naẓma Rüstem-i pür-zūrlük göster

315
[Muḥammed Ṣābir Pārsā]
..--/..--/..--/..-

bādenüñ mest-i riyā neşv ü nemāsın ne bilür
gülşen-i meykedenüñ āb u hevāsın ne bilür

görmeyen rū-yı dili āyīne-i sāġarda
bādenüñ miṣkale-i jeng ü zidāsın ne bilür

yār ʿuşşāḳı leked-kūb-ı teġāfül eyler
ṣorsañ ammā yine pā-māl-i cefāsın ne bilür

olmayanlar dem-i iʿcāz-ı lebinden zinde
o Mesīḥ'üñ nefes-i rūḥ-fezāsın ne bilür

baḳmayan sāġar-ı mīnā-yı meye sāḳīnüñ
ḫüsn-i yaḫ-pāre-i yāḳūt-nümāsın ne bilür

çekmeyen sāġar-ı zehr-āb-ı cefāsın Ṣābir
neşve-i dil-keş-i ṣahbā-yı vefāsın ne bilür

316

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1036]

.---/.- - -/.---/.---

ṣadāḳatle varursañ kūy-ı yāre gel beri dirler
ser-i mū şübhe eylerseñ ḳo gezsün serserī dirler

ne ḥāletdür ki şeh-bāzān-ı evc-i ḥüsne şāʿirler
maḥall-i medḥde ḫalṭ eyleyüp kebk-i derī dirler

dil-i ʿārifde naḳş-ı her-dü-ʿālem çün nümāyāndur
lisān-ı ʿaşḳda āyīne-i İskenderī dirler

göñül bir rāh-ı bī-pāyānda bī-ārām olmış kim
sülūk idenlerüñ Ḫıżr-ı zamāndur reh-beri dirler

82a

çerāgāh-ı maḥabbetde işitdük vaṣf idenlerden
zebūn eyler bir āhū-beççe biñ şīr-i neri dirler

nedīm-i bezmi Ṣābir gör nice dīvānelerdür kim
o şemʿ-i bezm-i ḥüsni hem görürler hem perī dirler

317

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

..--/..--/..--/..-

eşk ü āhum es̲er-i bāde-i ḥamrādandur
āb u tābum benüm ol neşve-i zībādandur

[1036] SPD. s.94.

sāḳīyā ṣafvet-i gül-gūne-i rūḫsār-ı ṭarab
ṣanʿat-ı māşıṭa-i cām-ı muşaffādandur

çekdik el meyve-ḫor-ı bāġ-ı viṣāl olmaḳdan
ḥiṣṣe ancaḳ bize gülzār-ı temāşādandur

açılur bād-ı nigāh ile perīşān olmaz
şekve-i ġonçe hemān dest-i temennādandur

her zamān böyle şikest oldıġı mirʿāt-ı niyāz
seng-i ḫāṭır-şiken-i vaʿde-i ferdādandur

ḫaṭṭ u ḫālüñ güzel ey serv-i ḫırāmān ammā
saña bu ḥüsn ü bahā ʿālem-i bālādandur

ol ḳadar mużṭarib itdi beni hengām-ı viṣāl
ṣandum ol ḥāleti Ṣābir dem-i cān-dādendür

318

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1037]

.---/.- - -/.---/.---

kelāmın diñlemekde zāhidüñ ṣad güne ġam vardur
gel ey dil dergeh-i pīr-i muġanda dem ḳıdem vardur

ṣafā-yı ḫāṭır isterseñ maḥabbet cāmını nūş it
ki her bir ḳaṭresinde neşve-i ṣad-cām-ı Cem vardur

kedersiz ʿişret isterseñ göñül bezminde mey nūş it
ki ʿişretgāh-ı ʿālemde feraḥ yoḳdur elem vardur

[1037] SPD. s. 97.

viṣāl-i yāre istiʿ dād yoḳdur bende ammā kim
dilümde āh-ı āteşnāk ile dīdemde nem vardur

tehī-destüm diyü āzürde-ḫāṭır olma ey Ṣābir
bu dünyādur ümīdüñ kesme bir ṣāḥib-kerem vardur

nice ṣāḥib-kerem ol mesned-ārā-yı ḥaḳīḳat kim
eñ ednā bendesinde devlet-i Kāvus [u] Cem vardur

82b

319

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.-.-/..--/.-.-/..-

göñül piyāde beyābānda kārvān geçeyor
meded meded yetiş ey Ḫızır kim zamān geçeyor

ne vaṣl-ı dil-bere irdük ne bir ḫaber geldi
o yoḳ bu yoḳ yazuġ evḳāt şāygān geçeyor

kesād bulmada bāzār-ı dehrde ḫāliş
züyüf dirhem ü dīnār rāygān geçeyor

zamāne tā o ḳadar kec-nihāda māʾil kim
bahāda tīr-i felek-sürʿ ati kemān geçeyor

o seng-dil giderek āhenīn ḥiṣār oldı
ne tīr-i āh aña ne ḫançer-i fiġān geçeyor

cevād-ı ṭāliʿ üm evvel alurdı öñdüller
kimüñle olur isem şimdi hem-ʿ inān geçeyor

tevekkül eyle hemīn bāb-ı Ḥaḳḳ'a ey Ṣābir
zamān-ı ġam daḫı çoḳḳalmadı hemān geçeyor

320
[Muḥammed Ṣābir Pārsā]
.-.-/..--/.-.-/..-

dilüñ ki cā-yı ṣafāsı mekān-ı āḫerdür
bu kār-ḫāneye uymaz cihān-ı āḫerdür

bu nükteler ʿArabī Fārisī ile olmaz
lisān-ı ehl-i maḥabbet zebān-ı āḫerdür

ʿurūc-ı bām-ı felek ḳaṣdın itmezüz zīrā
ḳarārgāhı dilüñ āsmān-ı āḫerdür

fiġān u girye-i bī-hūde eyleme ey mest
bu ḥāl şīve-i sāġar-keşān-ı āḫerdür

olurdı şehrde evvel ʿaẓīm ʿişretler
o bir zamān idi şimdi zamān-ı āḫerdür

hezār tecrübeden ṣoñra yār iderse cefā
taḥammül it ki o da imtiḥān-ı āḫerdür

şarāb u nuḳlı ʿarażdur bu ʿālemüñ Ṣābir
ġıdāyı cevher-i cān āb u nān-ı āḫerdür

83a
321
[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.-.-/..--/.-.-/..-

ne dem ki vuṣlat-ı cānāna bir zamān bulunur
gelür o demde hemān bir ḫırāş-ı cān bulunur

cihānda biz o ġarībü'd-diyāra döndük kim
ne kimse lehcesin añlar ne tercemān bulunur

fiġān ki her kimi ṣandumsa pīr-i pīş-ḳadem
tefaḥḥuş itseñ eger pey-rev-i muġān bulunur

o dem ki ʿārıż-ı dilden niḳābı refʿ ideler
ṣaḳın ki būse-i aġyārdan nişān bulunur

metāʿ-ı ẕevḳ bulunmaz bu kūçede Ṣābir
ḳumāş-ı miḥnet ararsañ cihān cihān bulunur

322

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1038]

.---/.- - -/.---/.---

o ʿāşıḳlar ki ḫāk-pā-yı yāre nāme yazmışlar
hezārān güft ü gū bī-ḳaġıd u bī-ḫāme yazmışlar

bu baḥs yazmamışlar erbāb-ı ḥikmet defter-i ʿaḳla
geçen ʿāşıḳlar ammā ṣafḥa-i eyyāma yazmışlar

degüldür ol ġubār-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i leb-i cānān
teb-i hicrān[1039] füsūnıdur ki bir bādāmā yazmışlar

ne ḥaletdür ki āġāz eyleyenler ḳıṣṣa-i ʿaşḳa

[1038] SPD. s.103.
[1039] teb-i hicrān: büt-i buḥrān SPD.

yazup encāmın evvel evvelin encāma yazmışlar

yazanlar dehri āḫir böyle taṣvīr eylemişler kim
türüş-rū bir ʿaceb pīr-i kebūdī-āme yazmışlar

bi-ḥamdi'llāh ki Ṣābir tā ezelden bendelik ḫaṭṭın
ser-i hem-vāre-teslīm-i cebīn-fersāma yazmışlar

323

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1040]

.---/.- - -/.---/.---

yeter medḥ eyledüñ sāḳī şarābı bildigüm şeydür
yeter vaṣf itdüñ ol laʿl-i müẕābı bildigüm şeydür

ġam-ı ʿaşḳuñ zemīn ü āsmānda bisteri dildür
o mest-i cām-ı nāzuñ āme-ḫˇābı bildigüm şeydür

neden āh eylemek sūz-ı derūnı ḫasta-i ʿaşḳuñ
meşāma gelmedin būy-ı kebābı bildigüm şeydür

derūn aḥvālini baḥs itmege bir yār yoḳ yoḫsa
kitāb-ı ülfetüñ her faṣl u bābı bildigüm şeydür

cemāl-i bā-kemālüñ tā-be-key setr eylemeñ cānā
hemān şimden girü refʿ it ḥicābı bildigüm şeydür

83b

ḳad-i ḫam-geşte-i ʿāşıḳla āh-ı süznāk olsa
deger nüh [1041] ʿālemüñ çeng ü rebābı bildigüm şeydür

[1040] SPD. s. 106-107.
[1041] deger nüh: ve-ger-ne SPD.

binā-yı ʿaşḳla maʿmūrdur göñlüm dime Ṣābir
gider ʿarż itme ol cā-yı ḫarābı bildigüm şeydür

tetebbuʿ eyledükde bu zemīn-i tāzeye yārān
icāzetdür eger kim dirse Nābī bildigüm şeydür

324

Ṣābir Ġazel[1042]

.---/.- - -/.---/.---

içüp bir cām dil bu bezme Cem olmaḳ muḳarrerdür
göñül mirʾatı bī-jeng ü elem[1043] olmaḳ muḳarrerdür

ne ġam ger zāhid olsa düşmen-i [cām-ı] neşāṭ-efzā
ḥarīf-i bāde ḫaşm-ı cān-ı ġam olmaḳ muḳarrerdür

ne deñlü olsa dil-ber şīve-i imsākde māhir
içüp bir sāġarı ṣāḥib-kerem olmaḳ muḳarrerdür

göñül feryāda ḥāżır çeşm ise āmāde-i girye
gelürse bezme dil-ber ḫayli dem olmaḳ muḳarrerdür

fiġān reşk-āverān-ı vaṣldan[1044] kim baḳsa mirʾāte
o dem ṣad-pāre-i seng-i sitem olmaḳ muḳarrerdür

ʿaceb bī-raḥmdür ol ġamze-i ḫūn-rīz kim bulsa
ḫadeng-endāz-ı āhū-yı Ḥarem olmaḳ muḳarrerdür

eger Cemşīdveş fermān-revā olsañ da ey Ṣābir

[1042] SPD. s.99. // Bu başlık müstensih kaynaklı bir hata olarak 2. beyitten sonra yazılmıştır. Tarafımızca düzeltilip şiirin başına eklenmiştir.
[1043] bī-jeng ü elem: bī-jeng-i elem SPD.
[1044] fiġān reşk-āverān-ı vaṣldan: fiġān-ı reşk uran vaṣldan SPD.

yine āvāre-i hāmūn-ı ġam olmaḳ muḳarrerdür

325
Ṣābir Ġazel
.-.-/..--/.-.-/..-

hemīşe ṭaʿne-i aġyārdan elem çekerüz
taḥammül eylemesek yārdan sitem çekerüz

o naḫl sāye-ber-endāz olursa başumıza
temūz-ı gerdiş-i eyyāmdan ne ġam çekerüz

o mest-i bāde-i mey-ḫāne-i dilüz biz kim
müdām bezm-i maḥabbetde cām-ı Cem çekerüz

tamām-ı ḳayd-ı tekellüfden olduḳ āzāde
ne bīm-i cevr ne ḫod minnet-i kerem çekerüz

ṣadā-yı muṭrıb-ı ʿaşḳa ne ḥāl ise Ṣābir
şikeste-beste hem-āheng olur da dem çekerüz

84a
326
[Muḥammed Ṣābir Pārsā]
..--/..--/..--/..-

bildüm ol mihr-i münīrümde maḥabbet var imiş
gül-i gülzār-ı mecāzumda ḥaḳīḳat var imiş

ẕevḳi ben cām-ı mey-i ġamla ṣanurdum ancaḳ
sāġar-ı bāde-i ʿişretde de leẕẕet var imiş

sükkerī nuḳl-ı lebin ṣundı pey-i sāġarda
levḥaşa'llāh ki sāḳīde ẕarāfet var imiş

medḥ ider nev-hevesān leẕẕet-i hicri ammā
ḥālet-i vaṣlda bir başḳa ḥalāvet var imiş

ser-fürū eylemiş ol ḳāmet-i dil-cūyı görüp
āferīn serv-i ḫırāmānda nezāket var imiş

rindler ḥalḳa-i ẕikr ehline döndi sāḳī
bilmezem gerdiş-i sāġarda ne ḥālet var imiş

istemez kūşe-i çeşm ile nigāhum ġayra
Ṣābir ol yār-i vefādārda ġayret var imiş

327

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1045]

-..-/-.-/-..-/-.-

āh ki dildār ile eyledigüm dem vedāʿ
oldı benümle ḥayāt māniʿ atü'l-ictimāʿ

ey dil-i bī-hūde-gerd[1046] gel berü āsūde ol
dil gibi olmaz saña zāviye-i inḳıṭāʿ

baḥs-i ġam-ı ʿaşḳda şöyle ḳıyās eyle kim
vaṣl ile s̱ābit olur mesʾele-i imtināʿ

ṭālib-i vaṣluñ ider ḥayretüm efzūn k'olur
mümteniʿ ü'l-infikāk mümteniʿ ü'l-ictimāʿ

[1045] SPD. s.125.
[1046] dil-i bī-hūde-gerd : ġam-ı bī-hūde-gerd SPD.

ceyş-i feraḥ bī-kerān olsa da virmez amān
görmedi çeşm-i cihān ġam gibi merd-i şücāʿ

Ṣābir-i şūrīdenüñ zemzemesin diñlese
zāhid-i efsürde-dil belki ideydi semāʿ

328
Ṣābir Ġazel
.---/.- - -/.---/.---

fiġān itdük ṣadā-yı nālemüzden ḥaẕ ider ṣanduḳ
ḫaṭā itdük ki yāri ḥāl-i dilden bī-ḫaber ṣanduḳ

niyāz-ālūd feryād u fiġān-ı sūznākinden
dil-i bī-ārzūyı ārzūmend-i eṣer ṣanduḳ

nihāl-i ḳaddi yārüñ dīde-i pervāne-i ʿaşḳa
hemān ol āteş-i Eymen'dür ammā biz şecer ṣanduḳ
84b
o leẕẕetden ki bulduḳ zaḫm-ı düzaḫ-yāb-ı tīrinden
ḫadeng-i ġamzesin cennetde bitmiş ney-şeker ṣanduḳ

zamānlardur ki Ṣābir zaḫm-ı ḫār-ı hicre ṣabr itdük
nihāl-i gül-bün-i ümmīdümüzden gül biter ṣanduḳ

329
Ṣābir-i Velī[1047]
-.--/-.--/-.--/-.-

her zamān bir güne söylerse n'ola mecnūn-ı ʿaşḳ
bir ḳarar üzre degül aḥvāl-i dīger-gūn-ı ʿaşḳ

[1047] SPD. s. 129-130.

ḫurde-i cām-ı feraḥla pür olurdı bezm-i dehr
āşkār olsaydı şādī-i dil-i maḥzūn-ı ʿaşḳ

bir ḳaçı Manṣūrveş meşhūr olmışlar velī
çoḳ cigerler yaḳdı bu şemşīr-i āteş-gūn-ıʿaşk

zır-i pāyumda ḳalurdı nice Ḫüsrev nice Cem
girse bir kez destüme nüh[1048] sāġar-ı gül-gūn-ı ʿaşḳ

sīnede cān gibi pinhān eyledün Ṣābir velī
sözlerümden añlanur keyfiyet-i mażmūn-ı ʿaşḳ

330

Ṣābir-i Velī[1049]

-.--/-.--/-.--/-.-

ṣubḥ- dem cānā nesīm-i zülf-i ḫoş-būyuñ senüñ
añdurur ʿuşşāḳa sevdā-yı ser-i kūyuñ senüñ

ḳanda baḳsam ḥayretüm artar ki zīrā āşikār
hep merāyā-yı ṣuverde cilveger rūyuñ senüñ

iltifāt-āmīz-i ḳatl-i ʿāşıḳāndur ṣanʿatuñ
ḳāʾilüz çün ki[1050] ezelden böyledür ḫūyuñ senüñ

ḥāṣılı ḳurtuldı sevdā-yı nihāl-i ġayrdan
cāy-gīr-i dil olaldan ḳadd-i dil-cūyuñ senüñ

şöyle irḫā-i ʿinān itdüñ semend-i ṭabʿa kim

[1048] nüh: bir SPD.
[1049] SPD. s.130.
[1050] ki: kim SPD.

çoḳ zamānlar añılur Ṣābir tekāpūyuñ senüñ

331

Ṣābir-i Velī

--.-/--.-/--.-/--.-

dīvāne oldum zülfine bī-hūde tedbīr eylemeñ
dest-i naṣīḥatle hemān taḥrīk-i zencīr eylemeñ

ʿömr-i cihān gūyā şeb-i kūtāh-ı māh-ı rūzedür
furṣatdur ey ehl-i ṭarab ʿişretde teʾḫīr eylemeñ

pīr-i muġān dergāhına mādām zāhid gelmeye
bir pāre bilsin ḥaddini gördükçe tevḳīr eylemeñ

85a

ser-pā bürehne ʿāşıḳuz dībā-yı luṭfı yoḳ yere
ey ehl-i cūd ālūde-i ḫayṭ-ı ṭebāşīr eylemeñ

ey ḫoş-nüvisān Ṣābirüñ bu şiʿr-i āteş-pāresin
ḫūn-ābe-i dilden midād olmazsa taḥrīr eylemeñ

332

Ṣābir-i Velī[1051]

-.--/-.--/-.--/-.-

her nigāh-ı dil-berüñ bir cām-ı nāz olmaḳ gerek
ʿāşıḳ ammā mest-i şahbā-yı niyāz olmaḳ gerek

bildi esrārum nigāh-ı iltifātın kesmedi
sevdügüm Allāhu aʿlem dil-nüvāz olmaḳ gerek

[1051] SPD. s. 132.

şevḳ der-dil dīde[1052]ḥayrān sīne çāk erbāb-ı ʿaşḳ
dest-i müjgānı yine hançer-firaz olmaḳ gerek

sīne deryā-yı ḥaḳīḳat olsun ammā ṣūretā
hem-dem-i sāḥil-nişīnān-ı mecāz olmaḳ gerek

her süḫan kim vaṣf-ı gīṣū-yı perīşānundadur
māye-i ʿömrümdür ey Ṣābir dırāz olmaḳ gerek

333

Ṣābir-i Velī[1053]

--. /.-.-/.--

ey dil ḥaẕer it ki tīr-i āhuñ
ḫāṭırcıġın incidür o māhuñ

hep sīnededür ḫadeng-i nāzı
ol nergis-āşnā nigāhuñ

āvāre ḳalursuñ ey dil-izār[1054]
ol dergehe uġramazsa rāhuñ

erbāb-ı dilüñ mekānı şimdi
kūyıdur o şāh-ı dil-penāhuñ[1055]

mey-ḫāne ki dūdmānımuzdur
ṣūfīleriyüz o ḫānḳāhuñ

[1052] şevḳ der-dil dīde: şevḳ der-dīlde SPD.
[1053] SPD. s.133-134.
[1054] dil-izār: dil-zār SPD.
[1055] Divan neşrinde bu beyitten sonra iki beyit daha yer almaktadır. Beyitler şöyledir:
hengām-ı cezā oḳursa dildār / ser-tā-pā nāme-i siyāhuñ; fermānına cān ile rıżā vir / çün bendesisin o pādşāhuñ Bk. SPD.

mey içmege tevbe itme yoḫsa
Ṣābir ḳatı çoḳ olur günāhūñ

334

Ṣābir-i Velī[1056]

-.--/-.--/-.--/-.-

biz henüz ol mehveşüñ ḫaṭṭ-ı ʿiẕārun görmedük
sāde-levḥ-i fitnenüñ naḳş u nigārın görmedük

āh kim ol şeh-süvār-ı nāz[1057] baḳmaz ʿāşıḳa
şāh-bāz-ı çeşminüñ ṭarz-ı şikārın görmedük
85b
gerçi gülzār-ı temāşādan dil oldı ḥiṣṣemend
ol ṣanavber-ḳāmetüñ ammā kenārın görmedük

şöyle ṣaḳlar sūzişin aġyārdan dil kim henüz
sīne-i āteş-nihād-ı dāġdārın görmedük

imtiḥānlar eyledük ey dil miḥekk-i sīnede
yār-ı sīm-endāmuñ ammā hem-ʿayārın görmedük

tā ki olduḳ āşnā-yı baḥr-ı bī-pāyān-ı ʿaşḳ
sāḥilinden bī-ḫaber düşdük kenārın görmedük

her kimi gördükse gördük āstān-ı yārda
Ṣābir-i üftādenüñ cism-i nizārın görmedük

335

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

..--/.-.-/..-

[1056] SPD. s.137.
[1057] şeh-süvār-ı nāz:şeh-süver-nāz SPD.

nice mümkin idem ümīd-i viṣāl
öldürür ʿaşıḳı nüvīd-i viṣāl

rūzedār-ı firāḳ iken göremem
gözime girse māh-ı ʿīd-i viṣāl

ġamze-i dil-firīb müjde-resān
ḫande-i nāzdur berīd-i viṣāl

dem-i hicrān siyāh-rūz mıdur
rūzdur her şeb-i sepīd-i viṣāl

eylesün Ṣābir'i o zülf-i siyeh
sāye-ber-dūş-ı müşg-i bīd-i viṣāl

336
[Muḥammed Ṣābir Pārsā]
-.--/-.--/-.--/-.-

bülbülüm feryād u āhum āteşīn-demdür benüm
mest-i ʿaşḳum her demüm bir başḳa ʿalemdür benüm

dāġ-ber-dāġum cefā-yı dehr ile ammā yine
ḫāṭırum āsūde göñlüm şād u ḫurremdür benüm

baña ḳalsa şermnāk itmezdüm ammā n'eyleyüm
gülşen-ārā-yı cemāl-i yār giryemdür benüm

tā ki ol dem rind-i sāġar-nūş-ı ʿişretgāh-ı dil
bezmimüñ her kūşesi bir mülket-i Cem'dür benüm

Ṣābir esrārum n’ola bilmezse ebnā-yı zamān
ism ü resmüm bir muʿammāyum ki mübhemdür benüm

86a

ʿarşa-i güftārda çāpük-süvār olsam n’ola
esb-i tabʿ-ı tīz-reftārum muʿallemdür benüm

337

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1058]

.---/.- - -/.---/.---

metāʿ-ı ʿaşḳuña naḳd-i dil-i şeydāyı ben virdüm
ġurūr-ı ḥüsni sana āh ey her-cāyī ben virdüm

dehānuñ yād olındı eyledüm tavṣīf[1059] dendānuñ
bilinmezken o beyt-i muġlaka maʿnāyı ben virdüm

maḥaldür çāk çāk itseñ[1060] dil-i maḥzūnumuz zīrā
eñ evvel destüñe şemşīr-i istiġnāyı ben virdüm

esīr oldum kemend-i zülf-i yāre iḫtiyārumla
dil-i dīvāneye ser-māye-i sevdāyı ben virdüm

cemʿüñ cemʿiyyetin dildāra yad itdüm didi Ṣābir
o bezm erbābına hem sāġar-ı ṣahbāyı ben virdüm

338

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./.--./.- -./.- -

virdüm dil ü cān naḳdini ammā neler aldum

[1058] SPD. s. 146.
[1059] tavṣīf: tavṣīf-i SPD.
[1060] itseñ: itsek SPD.

ez-cümle bu kim pīr-i muġāndan naẓar aldum

ṣarf eyleyüp eşküm güherin rāh-ı ṭalebde
peymāne-i ḫurşīde deger cām-ı zer aldum

güyā ki hemān āteş idüm bīm-i cefādan
bir para ışınmış hele dil-ber ḫaber aldum

ṭabl u ʿalem-i dāġ u elif leşker-i ġamla
iḳlīm-i dile aḳın idüp ser-te-ser aldum

virdüm ser ü cān gevher-i yek-dāne-i ʿaşḳa
gördüm ki metāʿ-ı dü-cihānı deger aldum

Ṣābir İrem-ābād-ı dil-i pīr-i muġāndan
el-minnetü li'llāh ki bir pāre yer aldum

339

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1061]

.---/.- - -/.---/.---

dil-i maḫmūrumuñ ser-mest-i dīdār olduġın görsem
felek el virse çeşm-i baḫt bīdār olduġın görsem

metāʿı vaṣla naḳd-i rūḥı virmek cāna minnetdür
bu yüzden yār ile bir kerre bāzār oldıġın görsem

müzāḥimsiz yine dest-i ṭaleb gül-çīn-i vaṣl olsa
gül-i ümmīdimüñ gülşende bī-ḫār olduġın görsem

86b

ʿinān-ı iḫtiyārum gitse dest-i iḳtidārumdan

[1061] SPD. s.147.

hücūm-ı şevḳden[1062] dīdem güherbār olduġın görsem

açılsa gül gibi yār eylesem bülbül gibi feryād
yine ġam-ḫāne Ṣābir reşk-i gülzār olduġın görsem

340

Ṣābir-i Velī

--. /.--. /.- -. /.- -

bir kerre mey-i ʿaşḳı yine nūş idebilsem
ol keyf ile mestāne-ṣıfat cūş idebilsem

dil mürde iken Ḫıżr ile hem-neşve olurdum
cānum gibi cānānı der-āġūş idebilsem

olsam yine mey-ḫāne- rind ide sebū-keş
ol ġāşiye-i hizmeti ber-dūş idebilsem

eylerler idi ḳıṣṣa-i Mecnūn'ı ferāmūş
efsānelerüm zīver-i her-gūş idebilsem

Ṣābir eṣer-i bāde-i taḥḳīḳ yetişse
defʿ-i keder-i maġlaṭa-i hūş idebilsem

341

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

görüp müjgānların meftūn-ı çeşm-i dil-fırīb oldum
çemenzār-leb-i deryā-yı nāza ʿandelīb oldum

[1062]hücūm-ı şevḳden: nücūm-ı şevḳden SPD.

olursam sākin-i dārü’ş-şifā-yı pīr-i mey-ḫāne
ʿaceb mi ey dil-i maḫmūr muhtāc-ı tabīb oldum

çü gördüm ehl-i dil dāmān-ı ṣabra dest urmışlar
hemān bir āh ile berhemzen-i bezm-i şekīb oldum

gönül pervāneveş sūzān olınca āteş-i ʿaşḳa
hezārān üft ü ḫiz itdüm baʿid oldum ḳarīb oldum

hezār-ı sāde-levḥ-i gülşen-i tecrīd iken Ṣābir
düşüp biñ fikre ḫāristān-ı ʿālemde ġarīb oldum

342

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

ben ol pervāneyüm kim şemʿ-i ḥüsnüñsüz ḳarār itmem
eger ḫākister olsam bülbülāsā āh u zār itmem

gönül bezminde ol sūdāger-i bāzār-ı ʿaşḳum kim
metāʿ-ı ʿāleme hergiz nigāh-ı iʿtibār itmem

derūnum gül-bün-i ʿirfāndur ammā dehr ser-tā-ser
bahār olsa gül-i ser-der-kemīnüm āşikār itmem

87a

ṣafā-yı bezm-i ehl-i ʿaşḳ ile meʾlūfdur gönlüm
cefā-yı ṣoḥbet-i ehl-i riyāyı iḫtiyār itmem

eger bu ḫākdāndan ḳurturlursam bir daḫı Ṣābir
ġubār-ı cismi hergiz ḫāṭır-ı cānāna bār itmem

343

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1063]

--. /.--. /.- -. /.- -

gülzār-ı ruḫuñdan süḫanum bir varaḳ olsun
tā ḥaşre dek erbāb-ı derūna sebaḳ olsun

ben ẕerre-i nā-çīzde cān ḳalmadı aṣlā
ʿarż eyle meded mihr-i ruḫuñ bir ramaḳ olsun

bir başḳa cihān eyle yine bezmümi sāḳī
sāġar felek olsun mey-i ḥamrā şafaḳ olsun

ol bādeyi vir kim içenüñ güft ü şinīdi
ber-ḳāʿide-i baḥṣ-i cünūn müttefaḳ olsun

itdükçe gözüm girye şeker-ḫandeler ile
mā-beynde bu ḳāʿide ber-yek-nesaḳ olsun

ey dil ṭaraf-ı bāṭıla ḳaṭʿā nigeh itme
ẕātuñ süḫanuñ her ʿamelüñ ʿayn-ı ḥaḳ olsun

olsun naẓaruñ ḳıble-i āmālde dāʾim
ḫāl ü ḫaṭı yaʿni saña ders ü sebaḳ olsun

dergāh-ı ber-ārende-i ḥācāta el aç kim
çarḫuñ siperi tīr-i niyāzuñla şaḳ olsun

bir vech ile ḳıl ḫˇāhiş o dergāhda Ṣābir
kim cümle tenüñ tāb u[1064]ḥayādan ʿaraḳ olsun

her ḳanda ise ḥāfıẓı ol şemʿ-i münīrüñ

[1063] SPD. s. 155-156.
[1064]ṭāb u: ṭāb-ı SPD.

fānūs-ı keremkārī-i Rabbü’l-felaḳ olsun

hem-vāre olup bāġ-ı cemāli ter ü tāze
ser-çeşme-i ḥayvāna lebi mā-ṣadaḳ olsun

344

Ṣābir-i Velī

.---/.- - -/.---/.---

virüp her tār-ı mūy-ı zülfe pīç-ü tāb n’eylersin
perīşān oldılar hep ḫāṭır-ı aḥbāb n’eylersin

göñül pür-āb u tāb-ı iştiyāḳ-ı cān-sipārīdür
tebessümle virüp tīġ-i nigāha āb n’eylersin

87b

ḳomaz dāmān-ı yāri bir nefes dest-i ḫayāl ammā
velī pāy-ı ṭalebde olmayınca tab n’eylersin

ġarīḳ-i baḥr-ı ḫūn-ı ʿaşḳ iken ey dīde-i giryān
idüp müjgānlarıñ ālūde-i ḫūn-āb n’eylersin

varursın kūy-ı yāre nāle vü efġān ile Ṣābir
bulunmazsa eger ol dil-ber-i kem-yāb n’eylersin

345

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./-.-./.--./-.-

ġam çekmesün de ʿāşıḳ-ı müştāḳ n’eylesün
yoḳ sende ẕerrece ġām-ı ʿuşşāḳ n’eylesün

rindān-ı bāde-nūş ki ʿayş-ı nihān ide

inṣāf eyle zāhid-i zerraḳ n’eylesün

tevfiḳ-i Haḳ ki vefḳ-i murād üzre olmaya
ey baḫt-ı vāj-gün saña vifāḳ n’eylesin

gül –ġonca-i semen gibi çün nā-şüküfteyüz
sāḳī-i gül-ʿiẕār-ı semen-sāḳ n’eylesün

Ṣābir ʿaceb mi ṭutmasa pinhān ḥikāyetin
ʿaşḳuñla oldı şöhre-i āfāḳ n’eylesün

346

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

göñül ḳaçma hevā-yı zülf-i ʿanber-sāya düşmekden
ḳaçar mı hīç ʿāḳil böyle bir sevdāya düşmekden

ne var menʿ eyleme ey şeh-süvār-ı ʿarşa-i behcet
ser-i zülfüñ gibi ʿuşşāḳı ḫāk-i pāya düşmekden

taḥammül eylemez dest-i niyāza ol gül-i nāzük
olur āzürde belki dīde-i bīnāya düşmekden

nice zīnet vire pīrāne belki buldı pīrāye
cemāl-i bā-kemāl-i dil-bere pīrāye düşmekten

eger ser-menzili gencīne-i vaṣl olduġın bilse
elem çekmezdi aṣlā ʿaḳl-ı ṣāḥib-māye düşmekden

hezārān sūd gördüm sālik-i rāh-ı niyāz oldum
żararlar çekdüm ammā semt-i istiġnāya düşmekden

olur fersūde Ṣābir ahen-i pūlāddan olsa
girībān-ı ṣabūrı pençe-i şekvāya düşmekden

88a
347
[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1065]
--. / -.-. / .--. / -.-

ṭabʿ ında ʿāşıḳuñ elem olduḳça n'eylesün
mey içmesin de dilde ġam olduḳça n'eylesün

dil mey-perest ü bāde müheyyā vü bezm-i ḫaṣ
ālüfte-ṭabʿ böyle dem olduḳça n'eylesün

biz kendi kendimiz ururuz āteş-i ġama
ol şemʿ-i meclis-i germ olduḳça n'eylesün

sende göñül ne derd-i ṭaleb var ne ḥavṣala
ṣāḳi-i bezmgāh-ı Cem olduḳça n'eylesün

bīrūn-ı derde sāġar-ı ḥasretle mest olan
gāhīce dāḫil-i ḥarem olduḳça n'eylesün

āsūdedür egerçi göñül zülf-i yārda
bād-ı seherle ḫam-be-ḫam olduḳça n'eylesün

Ṣābir şarāb ile ṭutalum neşve-yāb olur
her[1066] laḥẓa dilde neşve kem olduḳça n'eylesün

348

[1065] SPD. s.161-162.
[1066] her: bir SPD.

Ṣābir-ī Velī

.---/.- - -/.---/.---

dirīġ itmez şarāb-ı laʿlini sāḳī nedīminden
nihāyet gāhīce teʾḫīr ider nāz u naʿīminden

egerçi gösterür ruḫṣat nigāha ol kemān-ebrū
baḳılmaz līk tīr-i ġamze-i dil-dūzı bīminden

dimezdüm cānuma ṭarf-ı Yemenden bir nefes geldi
dimāġum būy-ı zülfüñ almasa ṣubḥuñ nesīminden

kemend-endāz-ı her naḫcīr olmaz kākülüñ ammā
nigeh şemşīrini der-kār ider luṭf-ı ʿamīminden

ser-ā-pā ġarḳ-ı deryā-yı günāh olsaḳ da ey Ṣābir
ümīdin kesmek olmaz bende sulṭān-ı kerīminden

349

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

nigāh-ı nāzı kim şemşīrdür çıḳmış niyāmından
dil-i ʿuşşāḳı ṣayda şīrdür çıḳmış künāmından

feraḥ yoḳ dilde aṣlā ḫasta-i renc-i ḫumār oldum
mey-i nābuñ yetişdür sāḳīyā yāḳūt-fāmından

taʿaccübden göñül şād ḫande-i bī-iḫtiyār eyler
görince zāhid-i peşmīne-puşuñ neng ü nāmından

88b

bize sāḳī gül-āb-ālud virdi bāde-i nābı

cihānuñ ḥişşedār olduḳḥelālinden ḥarāmından

teġāfül-günedür evżāʿı yārüñ her zamān ammā
yine būy-ı muḥabbat añlanur ey dil kelāmından

niyāz u girye-i mestānemüz ben bildigüm yegdür
riyā erbābınuñ Ṣābir namāzından ṣıyāmından

350

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.-.-/..--/.-.-/..-

fiġānı bülbüle-i ḫoş-nevāmuz artursın
ṣadā-yı ḫanceresiyle ṣafāmuz artursın

enīs-i hicr iken itsün cefāya hem-zānū
hemīşe yār bizüm āşināmuz artursın

yeter fiġān idelüm çīn-i ebrūvānuñdan
tebessüm eyle ki mālḫūlyāmuz artursın

teġāfül eyleme mıżrāb-ı ġamzeñe[1067] söyle
göñülde cilveler itsün nevāmuz artursın

günāh idenlere Ṣābir siyāset etmiş yār
Ḫudā hemīşe günāh u ḫaṭāmuz artursın

351

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1068]

-.--/-.--/-.--/-.-

[1067] mıżrāb-ı ġamzeñe: mıżrāb-ġamzeñe SPD.
[1068] SPD. s.165.

nūş-ı cāmı ṣanma ey ṣūfī ṣaḳın āsān sen
meyl mümkin mi ḫarābāta dil-i ābāddan[1069]

görmedim hergiz benüm gibi żaʿīf ü[1070] bī-mecāl
gerçi ḫayli görmişüm dünyāda bī-tābān ben

nūş idüp cām-ı mey-i lebrīzi itse cilveler
bezmde olsa yine ol şāh-ı ʿālī-şān şen

şol ḳadar bīgāne[1071] oldum bezmgāh-ı ġamda kim
der-ber itdi guyiyā bir āhenīn ḫaftān ten[1072]

kāvkāv-ı sīneden hergiz ferāġat eylemez
tişe-i ser-tīz-i ġamzeñ oldı gūyā kān-ken

Ṣābir ol zer-dūz-ı maʿnāyyum ki yanumda benüm
eylemez iẓhār hergiz būriyā-bāfān-ı fen[1073]

352

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1074]

--. / -.-. / .--. / -.-

dil pāre pāredür sitem-i rūzigārdan
ḫayfā ki bī-vücūd olavuz[1075] inkisārdan

89a

meʿyūs iken ümīd-i nigāh-ı ḳabūlden
dil kūyuñı uṣanmadı geşt ü güẕārdan

[1069] ābād den: ābāddan SPD.
[1070] żaʿīf ü: żaʿīf-i SPD.
[1071] bīgāne: peykān-zed SPD.
[1072] ḫaftān ten: ḫaftān-ı ten SPD.
[1073] būriyā-bāfān fen: būriyā-bāfān-ı fen SPD.
[1074] SPD. s. 165-166.
[1075] olavuz: olayor SPD.

çoḳdan bulurdı pençe-i şeh-bāzı kebk-i dil
ṣayyād-ı ġamze ḳaçmasa ḥāżır şikārdan

teʾs̱īr-i ʿaşḳdur felegi ḫūn-çekān iden
her ṣubḥ-dem ḥarāret-i āh-ı hezārdan

bir dil ki ülfet eyleye zehr-āb-ı derd ile
ḫoş dil olur mı cām-ı mey-i ḫoş-güvārdan

Ṣābir olurdı ḫāk-i reh ammā ki n'eylesün
eyler nigāh ḫāṭır-ı yari ġubārdan

353

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

viṣāl-i yāre himmet ḳoymaz illā mest ü şeydādan
bu kār-ı pür-ḫaṭar bī-gānedür huşyār u dānādan

baña ʿāḳıl gelür mīzān-ı ʿaḳlumla ʿayār itsem
esīr-i zülf-i Leylā beste-i zincīr-i dünyādan

didüm aġyār ile dest ü girībān olmadur ḳaşdum
didi ol nāz-perver kim ḳaçar ḥāżır temāşādan

görinse mihr-i ʿālem gibi ol gül-ġonca bir kere
yine gül-çīn-i kām olsak gülistān-ı temāşādan

bu cām-ı ʿaşḳ bezm-i dehrde gerdişdedür Ṣābir
deger bir mest-i ṣahbāya yine bir mest-i ṣahbādan

354

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./.--./.--./.--

aç ṭurrañı cānā o bināgūş görinsün
diller o bināgūşda mengūş görinsün

göster bize rūy-ı dil açup sīne-i ṣāfuñ
ol ġonca-i sīrāb-ı semen-pūş görinsün

her ḳanda ki bir dürr-i s̱emin var ise yā Rab
üftāde-i girdāb-ı der-āġūş görinsün

dīvāne ol ammā yine ḳānūn-ı cünūnuñ
erbāb-ı dilüñ dīdesine hūş görinsün

ser-tābe-ḳadem ḥavṣala ol bezmde Ṣābir
ammā beşerüñde es̱er-i cūş görinsün

89b

ol cūş ile ber-dāşte ḳıl dest-i duʿāyı
der-ḫ̆ast-ı tetebbuʿ la hem-āġūş görinsün

ol şāh-süvār-ı hünerüñ yā Rab öñünde
erbāb-ı süḫ̆an ġāşiye-ber-dūş görinsün

sūz-ı ġam ile dīde-i aʿdāsına dāʾim
gülzār-ı cihān nār-ı Siyāvūş görinsün

355

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.---/.---/.---

ne mümkindür çıḳa bir vechle dāmān-ı yār elden

ḫuṣūṣa çıḳdı her yüzden zimām-ı iḫtiyār elden

ḫayāle gerçi ṣıġmaz fikr-i maʿnā-yı viṣāl ammā
gelür yüz biñ taṣavvur ey dil-i ṣūret-nigār elden

o serv-i nāz ile gülzāra çıḳsaḳ çıḳmadan bārī
zamān-ı nev-bahār u mevsim-i geşt ü güẕār elden

356

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

gelür evvel meṭāʿ-ı ṣabrumı yaġmāya başlarsın
dönersin ṣoñra ammā vaʿde-i ferdāya başlarsın

idersin germ olup ʿarż-ı muḥabbet gāh gāh ammā
hemān bir şevḳ görseñ benden istiġnāya başlarsın

ḫarāb itdüñ cihānı ser-te-ser ey ġamze-i ḫūnī
bahāneñ ḳalmadı ẓāhir dil-i şeydāya başlarsın

niçün ẓāhid sefāhet eyleyüp eṣnā-yı vaʿẓuñda
bir ālāy rind-i sāġar-nūş ile ġavġāya başlarsın

357

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

-.--/-.--/-.--/-.-

tāze bir şeh-bāza kebk-i dil şikār oldı yine
sīne-i zaḫm-āşināmuz zaḫmdār oldı yine

çoḳ zamānlar sırr-ı ʿaşḳı ṣaḳlamışdum sīnede

āh kim rāz-ı derūnum āşikār oldı yine

90a

çözdi dil-ber zülfini açdı niḳāb-ı nāzını
ḳandadur Manṣūrlar tertīb-i dār oldı yine

eylemişdi ḫayli dem taḥsīl-i cemʿiyyet göñül
bir nigehde ḫayl-i ʿaḳlum tār u mār oldı yine

lālezar itdi ḫırāş-ı nāḫun-ı ġamzeyle yār
şūrezār-ı sīne Ṣābir nev-bahār oldı yine

358

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--. / -.-. / .--. / -.-

deryā-yı ʿaşḳ çünki geçilmez şināh ile
gel keştī-i dili sürelüm bād-ı āh ile

ey şeh-levend-i kec-küleh it ʿazm-i cilvegāh
diller şikeste olsun o ṭarf-ı külāh ile

dil ser-nigūn-ı tīr-i ʿitābuñ olur hemān
ḳaṣr-ı cemāle çıḳsa kemend-i nigāh ile

ʿāşıḳ bilürdü ʿālem-i vaṣluñ ṣafāsını
söyleşmek olsa ol şeh-i ʿālem-penāh ile

Ṣābir ne ġam çekerdüm eger şām-ı firḳatüm
irse kemāle rūşenī-i ṣubḥgāh ile

359

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./.--./.--.-./.--

gelse gözime ol ḳad-i dil-cūy görinse
āyīne-i ümmīdde bir rūy görinse

bir nefḥa ile virse meşāmm-ı dile rāḥat
baḫt el virüp ol zülf-i semen-būy görinse

rūy-ı dili döndürmez idüm bir yere aṣlā
bir kere daḫı ah o ser-i kūy görinse

ṭāḳat mı ḳalur dilde leb-i sāġarı görsem
ṣabr eyleyemez teşne leb-i cūy görinse

irḫā-i ʿinan itse semend-i dile Ṣābir
meydān-ı belāġatda tekāpuy görinse

360

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.---/.---/.---

yetişsek ʿīd-i vaṣla müddet-i firḳat tamām olsa
mey-i ʿişret ḥelāl u rūze-i hicrān ḥarām olsa

bize hergiz güẕār-ı bezm-i hūş el virmez ey sāḳī
olursa bārī gāhī olmasa lüṭfuñ müdām olsa

90b

dil olsa dāḫil-i ḫalvet-serā-yı pīr-i mey-ḫāne
yine ol tekyede bir ḥāl ile ṣāḥib-maḳām olsa

yine olmaz şüküfte ġonca-i ümmīd-i ehl-i dil
çemenzār-ı cihān başdan başa gülzār-ı ḳām olsa

ʿaceb nā-puḫtedür bāġ-ı ḫayālüñ meyvesi Ṣābir
görinse tāb-ı ḫūrşīd-i cemāl-i yār o ḫām olsa

361

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1076]

-.--/-.--/-.--/-.-

cān ile dil ārzūmend-i belādur çāre ne
ḥaẓẓın almış derdüñüñ bir mübtelādur çāre ne

ṭutmaduḳ ʿālemde bir ʿar ʿar-ḫırāmuñ dāmenin
çarḫ bir dūn-himmet-i bālā-nümādur çāre ne

sāde-rūlar ʿaşḳını dilden çıḳar derler baña[1077]
dil ise āyīne-i ʿālem-nümādur çāre ne

zāhidā hengāmemüz maʿẕūr ṭuṭ mestāneyüz
sākin-i kūy-ı melāmet bī-riyādur çāre ne

kūh-kenveş Bīsütūn-ı dilde saʿy itmek gerek
çünki Ṣābir eyledük bir müddeʿādur çāre ne

362

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./-.-./.--./-.-

ḥālüm dimezler ol şeh-i ʿālī-cenābuma
bilmem ne çāre eyleyeyüm ıżtırābuma

her bir ḳadehde ṭabʿuma yüz biñ keder virür

[1076] SPD. s.173-174.
[1077] baña: saña SPD.

sāḳī-i çarḫ zehr mi ḳatdı şarābuma

ey pādişāh-ı mülk-i kerem tāb ḳalmadı
min-baʿd ẓulm eyleme mülk-i ḫarābuma

ġamzeñ ki gāh ʿişve vü gāhī ʿitāb ider
her bir naẓarda bāʿiş olur inḳılābuma

rūyuñ siyāh ola dem-i teslīmde eger
ey ıẓṭırāb bāʿiş olursañ hicābuma

Ṣābir hemīşe girye-künān-ı āh eylerüm
ey vāy yār baḳmaz ise āb u tābuma

363
[Muḥammed Ṣābir Pārsā]
.-.-/..--/.-.-/..-

yine nedīm olalum cām-ı dil-güşāmuz ile
muṣāḥabet idelüm eski āşināmuz ile
91a
bu demde zühd-fürūşānda oldılar hem-reng
dil-i piyāle-keş ü çeşm-i pārsāmuz ile

cihānda ḳalmadı gördüm refīḳ imiş bildüm
ṣafā-yı ḫāṭır-ı ʿālem bizüm ṣafāmuz ile

o ʿandelīb-i riyāż-ı muḥabbetüz biz kim
felek semāʿa gelür naġme-i nevāmuz ile

ṣarīr-i bāb-ı cinān baḫşe girmesün Ṣābir
ṣarīr-i ḫāme-i ḫoş-tabʿ u ḫoş-edāmuz ile

364

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--. / -.-. / .--. / -.-

meclisde olsa ol meh-i nā-mihrbān bile
reşk eyleyeydi bezmüme mihr-i cihān bile

itdüñ süm-i semend-i teġāfülde pāy-māl
bir pāre ḥāl-i zārımı ey bī-emān bile

devlet refīḳ o ʿāşıḳa kim ḫāḳ-pāyuñı
ser-māye-i saʿdeti her-dü-cihān bile

raḥm eyle iḥtiyācuma ey serv-i ser-bülend
āh-ı faḳīre ḳarşu ḳomaz āsumān bile

künd oldı ḫançerüm dime ey şeh-süvār-ı nāz
mirʾāt-ı sīnem eyleyüp aña fesān bile

olmaz cihānda dil-ber-i dāna-dile naẓīr
Ṣābir ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ki rāz-ı nihān bile

365

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

viṣālüñ sırrını cānā dil-i dānāya ışmarla
temāşā-yı cemālüñ dīde-i bināya ışmarla

ayırma ey göñül dest-i dili dāmān-ı ʿişretden
girībān-ı ġamı ser-pençe-i ṣaḥbāya ışmarla

zen-i dünyā ile dād u sited ālāyiş-i cāndur
hemān naḳd-i dili bir dil-ber-i raʿnāya ışmarla

bu bezm-i bādedür sāḳīye bunda lā dimek yoḳdur
zimām-ı iḫtiyār-ı yār-ı müsteşnāya ışmarla

eger Sābir dilüñ pūlādveş serd olmasun dirseñ
anı sūz u güdāz-ı ʿaşḳ-ı āteş-zāya ışmarla

91b

366

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

-.--/-.--/-.--/-.-

fikr-i laʿlüñ bāde-nūş-ı ārzū eyler beni
ārzū ser-mest-i cām-ı cüst ü cū eyler beni

bende-i pīr-i ḫarābātum ki ḥüsn-i himmeti
ḫākden refʿ eyleyüp cām u sebū eyler beni

ʿāḳıbet ol lāle-ruḫsāruñ hevā-yı sünbüli
reh-neverd-i ʿālem-i bī-reng ü bū eyler beni

gerçi yoḳdur dilde taḥrīk-i zebāna tāb līk
şekve-i hicrān esīr-i güft ü gū eyler beni

ol ḫayālüm kim yiterdi dīdesinden derd-i ʿaşḳ
nice demlerdür ki Ṣābir cüst ü cū eyler beni

367

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1078]

--. / -.-. / .--. / -.-

gūş-ı felek ker oldı fiġānum tükenmedi
dünyāyı ṭutdı rāz-ı nihānum tükenmedi

ben şemʿ-i bezm-i miḥnetüm eksilmez āteşüm
zīrā henüz rişte-i cānum tükenmedi

der-kār eyle tīşe-i ġamzeñ ki sīnede
çoḳdur cevāhirum daḫı kānum tükenmedi

mānend-i çeşm olam gibi memnūn-ı feyż-i dil
kim çoḳ dem oldı eşk-i revānum tükenmedi

sūdegerān-ı ʿaşḳda üstād iken yine
Ṣābir metāʿ-ı dilde zebānum[1079] tükenmedi

368

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--. / .--. / .- -. / .- -

ey kāşki dil bezm-i ġama dāḫil olaydı
ser-ḥalḳa-i erbāb-ı dile vāṣıl olaydı

dünyāyı ṭutan pertev-i ḫūrşīd-i muḥabbet
ey kāşki peyġūle-nişīn-i dil olaydı

şīrīn-i zaḫmuñla göñül ʿayş idemezdi
Ferhād gibi küşte-i āb u gil olaydı

[1078] SPD. s.182.
[1079] zebānum: ziyānum SPD.

itmezdi ḳoyup dil-beri āhu ile ülfet
Mecnūn-ı melāmet-keş eger ʿāḳıl olaydı

Ādem nice terk eyler idi bāġ u behişti
Kūyuñ gibi bir rūḥ-fezā menzil olaydı

92a

bī-raḥm dilā mużṭarib-i tīġ-i tegāfül
virmezdi keder ḫāṭırına bismil olaydı

Ṣābir ne bu ṣad-pāre vü fersūde vü pür-zaḥm
āh eyledigüñ dil diyü bārī dil olaydı

369

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--. / -.-. / .--. / -.-

ten gerçi bir ḳarārdadur ḫākdān gibi
gerdişdedür hemişe göñül āsmān gibi

dünyā olurdı ḥażret-i şeyḫüñ mürīdi hep
bir neşʾe virse cām-ı mey-i erġuvān gibi

yā Rab ne ḥāldür ki ʿādū-yı muḫannesüñ
her bir kelāmı nīze-i ṣāḥib-ḳırān gibi

feryād bir perī bizi dīvāne itdi kim
gözden nihān göñülde ʿayāndur revān gibi

sāḳī meyüñ ṣaḥīfe-i ḳalbümde neşvesin
taḥrīre başla ḫāme-i raṭbü'l-lisān gibi

tā germ olup bu gülşen-i dünyāya neşr idem

gül-berg-i ʿaşḳı bülbül-i ʿazbü'l-beyān gibi

370

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

-.--/-.--/-.--/-.-

bir elümde dest-i sāḳī bir elümde cām-ı mey
şāh-ı ʿaşḳum reşk ider şimdi baña Kāvus u Key

leşker-i zühd ü salāhı bozdılar bi'l-ittifāḳ
köhne mey sāḳī-i nev ṭārf-ı çemen feryād-ı ney

çekmezüz bir vech ile dehrüñ fenāsından keder
ḳad ra'eynā veche sulṭāni'l-beḳā fi-külli şey

feyż-i cām-ı zindegānīden müdāvā eyle kim
olmaġ içün sāḳīyā bu ḫāṭır-ı pejmürde ḥay

reh-ber oldı ġam beyābānunda ser-gerdān iken
dirsem ey Ṣābir n'ola sāḳīye Ḫıżr-ı nīk-pey

371

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--./.--./.--.-/.--

yā Rab ḳadem-i yāre yüzüm sūde olur mı
eşkümle yine dāmeni ālūde olur mı
92b
mihr-i ruḫı mümkin mi ola sīnede pinhān
ḫūrşīd-i cihān-tāb gil-endūde olur mı

mādām ki tā bu ḫalecān sīnede vardur

renc-i ḥafaḳāndan göñül āsūde olur mı

rūyına nigāh eyleyerek cān virebilsem
yā Rab ʿacabā o da olur bu da olur mı

bir mertebe ifnā ideyor Ṣābir'i ġam kim
sūzān olaraḳ şemʿ meger dūde olur mı

372

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

bize sāḳī-i meclis luṭf idüp bir cām virmez mi
dil-i efsürdeye ṣahbā-yı āteş-fām virmez mi

ḫadeng-i cevrden zaḫm-ı elem pey-der-pey olmaḳda
o tīr-endāz-ı bī-inṣāf hīç ārām virmez mi

felek hengām-ı vaṣl-ı yārda bī-dād ider ammā
Ḫudā-yı Lem-yezel ol luṭfı bī-hengām virmez mi

irişse dest-i ḫˇāhiş dāmen-i ümmīde bir kerre
ne añlarsın ser ü cānın dil-i nā-kām virmez mi

ġubār-ı rāhı kim küḥlü'l-cilā-yı dīde-i cāndur
nesīm-i ṣubha Ṣābir eylesek ibrām virmez mi

373

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

-.--/-.--/-.--/-.-

bādenüñ ḫalḳ-ı cihān cümle giriftārı gibi

neşve-i pīr-i muġān dünyāya hep sārī gibi

yār ile dād u sited sevdāsına düşmiş raḳīb
ʿaḳlı ol bī-çārenüñ bir pāre bāzārī gibi

sīne-i pür-dāġumuz tīr-i cefā-yı yār ile
oldı māl-ā-māl ḳandīl-i ṣadefkārī gibi

ʿuḳde-i baḫt-ı siyāhum ḥall olurdı şübhesiz
yanına düşsem eger zülf-i siyehkārī gibi

görmemişdür dehrde çarḫ-ı kühen-sālüñ gözi
ʿaşḳ ile Ṣābir gibi ḥüsn ile dildārı gibi

374

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.---/.- - -/.---/.---

ʿaceb ben bī-dili erbāb-ı dil yād eylemezler mi
dil-i vīrānemi pürsişle ābād eylemezler mi
93a
ḫumār-ı cān-ḫırāş-ı derd-i firḳat cāna kār itdi
şarāb-ı vaṣl ile bir kerre dil-şād eylemezler mi

ṭutalum iḫtiyār-ı ġurbet itdük cevr-i dil-berden
meger hīç kimseye ġurbetde bī-dād eylemezler mi

delālet eyleyenler āstān-ı yāre bilmezken
yine güm-kerde-rāh olduḳça irşād eylemezler mi

ḫarāb oldı dil-i vīrānemüz bī-dād ile Ṣābir
ʿaceb bir kerre miʿ mārān-i dil dād eylemezler mi

375

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

-.--/-.--/-.--/-.-

ol meyüm kim cām-ı billūr ile itmem imtizāc
nūr-ı çeşmüm dīde-i kūr ile itmem imtizāc

ol ḫarābum kim dil-i vīrān ile hem-meşrebüm
bāġ-ı cennet olsa maʿmūr ile itmem imtizāc

ben o ġamnāküm ki ġam yār-i enīsümdür benüm
ṭūṭī-i ḳuds olsa mesrūr ile itmem imtizāc

rind-i ḫoş-ṭabʿum ki ṣad-sāl olsa hem-cūşum eger
zāhid-i ḫod-bīn-i maġrūr ile itmem imtizāc

ḫāk-i pāy-i ehl-i faḳr fāḳayum bi'ṭ-ṭabʿ ben
Ṣābir'üm ḫaḳan u faġfūr ile itmem imtizāc

376

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1080]

.---/.- - -/.---/.---

ne cān-ı nā-tuvānda bir ser-i mū ṣabra ṭāḳat var
ne derd-i ʿaşḳdan göñlümde bir laḥẓa ferāġat var

egerçi reşk-i güldür ol perīnüñ māh-ı ruḫsārı
tebessüm-rīzī-i çeşminde ammā başḳa ḥālet var

seḥergeh ol ḳadar feryād u efġān itdi bülbül kim

[1080] SPD. s.89-90.

başında derdmendüñ ṣanki sevdā-yı muḥabbet var

ʿaceb mi Bīsütūn'da tīşe dursa[1081] kūh-ken dāʾim
anuñ da kendi miḳdārı ḳadar göñlünde himmet var

ṣaḳın ey nev-heves vādī-yi ʿaşḳa düşme Ṣābirveş
ki anda derd dirler şimdi bir meşhūr ʿādet var

377

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

..--/..--/..--/..-

mey-keşān meclis ü nuḳl u mey-i nāb isterler
ehl-i dil derd ü ġam u ḳalb-i ḫarāb isterler

93b

neşve-i ġamze-i sāḳīden olanlar medhūş
ne ṣurāḥī vü ne sāġar ne şarāb isterler

levḥaşa'llāh süvārān-ı burāḳ-ı maʿnī
ki ne zīn ü ne licām u ne rikāb isterler

dirhem-i eşkdür iksīr-i fenānuñ kārı
aña ne nār u ne minfaḫ ne kitāb isterler

āgeh ol bezmgeh-i ʿaşḳda erbāb-ı derūn
dilde ġam serde şeġab dīdede āb isterler

fehm olınmadı dirīġā reviş-i ehl-i kerem
ne tekāsül ne teʾennī ne şitāb isterler

elüñe gerçi virürler zer ü sīm ü gevher

[1081] dursa: ursa SPD.

ṣoñra ammā ʿamel ü sūd u ḥisāb isterler

naġamāt-ı dili fehm eylemeyen bu'l-hevesān
gāh ney gāh def ü gāh rebāb isterler

müjde Ṣābir yine erbāb-ı hüner sencileyin
nükte-dān tāze-süḫan nādire-yāb isterler

ġazel-i pāk-i Meẕākī'ye işitdük zīrā
didiler tāze vü ter ḫūb cevāb isterler

378

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.-.-/..--/.-.-/..-

refīḳ olursa göñül kūy-ı yāra dek giderüz
ḳarārgāh-ı dil-i bī-ḳarāra dek giderüz

o gül-rūḫa el irişmezse ey dil-i pür-dāġ
bu ārzū ile biz lālezāra dek giderüz

derūnumuzdaki ser-māye-i maḥabbet ile
metāʿ-ı dil bulınur bir diyāra dek giderüz

reʾīs-i zevraḳumuz Nūḥ-ı vaḳt olursa eger
dem-i müsāʿade-i rūzgāra dek giderüz

o ḫasteyüz ki yine ġayret eyleyüp Ṣābir
ʿilāc-ḫāne-i vaṣl-ı nigāra dek giderüz

379

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

.-.-/..--/.-.-/..-

şikenc-i ṭurrası dām-ı belā mıdur bilmem
ḫadeng-i ġamzesi tīr-i ḳażā mıdur bilmem

94a

o zülf-i ḫam-be-ḫamuñ fitnesin iden taḥrīk
nesīm-i āh mı bād-ı ṣabā mıdur bilmem

semend-i nāz-ı ki ʿuşşāḳı pāy-māl itdi
tekāver-i felek-i bī-vefā mıdur bilmem

ḫarāb-ı bāde-i ʿaşḳum ki başum üstünde
felek midür bu dönen āsiyā mıdur bilmem

dil-i şikestemi bir nīm-ḫande itdi dürüst
tebessüm-i nigehi mūmyā mıdur bilmem

o aşnā nigehiyle teġāfülāne reviş
vefā mıdur dile Ṣābir cefā mıdur bilmem

380

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1082]

--./.--./.--./.--

cān u dile cevr ü sitemi cüft ü tek olsun
tek bağladığı rişte-i peymānı pek olsun

mihr-i ruḫıdur ḳıble-i dil ġayrıya baḳmam
isterse eger çehre-i māhı felek olsun

biz zülfine dil bağladuḳ ol merdüm-i çeşmüñ

[1082] SPD. s.157-158.

ḳo zāhidi dil-beste-i ḥūr u melek olsun

her āh idenüñ ṣanma zer-i ḳalbini ḫāliṣ
ṣarrāflıġ it ṭabʿ-ı münīrüñ mihek olsun[1083]

maḥşerde bize eyledigüñ cevri unutma
çoḳ ḳalmadı olsun bire ẓālim felek olsun

irḫā-i ʿinān eyle semend-i dile Ṣābir
min-baʿd kümeyt-i ḳalemüñ tīz-tek olsun

381

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--. /.--. /.- -. /.- -

miʿmār-ı kerem bir nigeh-i luṭf ile nā-gāh
yapdı dil-i vīrānemüzi ʿammerehu'llāh

gösterdi yine ḳuvvet-i bāzūsını el-ḥaḳ
sūz-ı dil ile eyledigüm āh-ı seḥergāh

döndürme ṣaḳın rūy-ı dili ḫāk-i derinden
sür ḳıble-i āmāle yüz ey ʿārif-i āgāh

tenhā giderüz kūçe-i cānāneye her şeb
bī-hem-rehī-i nāle vü bī-meşʿāle-i āh

94b

ser-menzil-i maḳṣūda çıḳar rāh-ı maḥabbet
Ṣābir ne bilür ḥālümizi zāhid-i bī-rāh

382

[1083] Divan neşrinde bu beyitten sonra bir beyit daha yer almaktadır. Beyit şöyledir:
tā sīneme ur tīr-i ciger-dūz-ı nigāhuñ / şiryānlarum ol nīştere müşterek olsun Bk. SPD.

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1084]

.-.-/..--/.-.-/..-

ne gülşen-i ser-i kūyında āşiyān idebildük
ne ʿandelīb-ṣıfat nāle vü fiġān idebildük

ne mürġ-i dāne-ḫor-ı ḫarmen-i zemīn olabildük
ne perr-i himmet ile ʿazm-i āsmān idebildük

dil-i belā-keşi ne kūşe-gīr-i tūde-i ġabrā
ne āşnā-yı ḥaremgāh-ı bezm-i cān idebildük

ne tīr gibi reh-i ʿaşḳa rast ʿazm olabildük[1085]
ne cevr-i dil-ber ile ḳaddimüz kemān idebildük

dürūġ söyleme Ṣābir ki biz bu cümleyi bir bir
zamān zamān ele girdi cihān cihān idebildük

383

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1086]

--./.--./.--./.--

ey şūḫ şebistān-ı dile dāda mı geldüñ
ya vaʿde-i ferdā ile bī-dāda mı geldüñ

ey ġam ruḫ-ı zerdüñde beşāşet eṣeri var
yoḫsa yine bu ḫāṭır-ı nā-şāda mı geldüñ

teklīfsiz alduñ elüñe sāġar-ı ʿaşḳı
dīvāne göñül ʿāleme āzāde mi geldüñ

[1084] SPD. s. 133.
[1085] rāst ʿazm olabildük: rāst-ı ʿazm idebildük SPD.
[1086] SPD. s.134.

gül-der-ber[1087] ü sāġar-be-kef ü yār-ı muvāfıḳ
geldüñ yine ey ʿişret-i ṣahbā demi[1088] geldüñ

keştī-i dil-i Ṣābir'i ey sāḳī-i reh-ber
ḫāk-i ḥarem-i ʿişrete irşāda mı geldüñ

384

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1089]

--. / -.-. / .--. / -.-

dey geldi ʿālemüñ dem-i gülzārı ḳalmadı
deştüñ giyāhı gülşenüñ ezhārı ḳalmadı

bülbül degül bu güne zemistān-ı buḫlde
ehl-i belāġatüñ bile güftārı ḳalmadı

mestānelik o mertebe erbāb-ı dilde kim
yaġmaya gitdi ḫırḳa vü destārı ḳalmadı

geldi ṭabīb kūçe-i rindāna ʿāḳıbet
dükkānı bozdı gördi ki çün kārı ḳalmadı

95a

ya ʿaşḳa ḳalmadı dil[üm]üñ ḳābiliyyeti
dil-berlerüñ ya ġamze-i seḥḥārı ḳalmadı

ancaḳ cihānda lāzım olan nām-ı nīkdür
yoḫsa hezār şehlerüñ āṣārı ḳalmadı

ehl-i dile ʿadāvet idenler ne buldılar

[1087] gül-der-ber: gel dur berü SPD.
[1088] ṣahbā demi: ṣahbāda mı SPD.
[1089] SPD. s.189.

Manṣūr buldı menzilini dārı ḳalmadı

Ṣābir bu rāhda kime pey-revlik eylesin
erbāb-ı himmetüñ daḫı reftārı ḳalmadı

385

[Muḥammed Ṣābir Pārsā]

--. / -.-. / .--. / -.-

maḫmūr çoḳ zamānede mey-ḫāne ḳalmadı
mey-ḫāne-i zamānede mestāne ḳalmadı

Ḥaḳḳā ki Kūh-ken daḫı bir ḫayli merd imiş
kim Bīsütūn'da ḳayd-ı ser ü cāna ḳalmadı

māt itdi ehl-i himmeti manṣūbe-i felek
natʿ-ı cihānda cünbiş-i ferzāne ḳalmadı

ey mest-i cāh derd-i ḫumārı unutma kim
bezm-i cihān gedāya vü sulṭāna ḳalmadı

Ṣābir metāʿ-ı kes-me-ḫar-ı ʿaḳl u hūşı hep
ṣatdum nuḳūd-ı ʿaşḳ ile bir dāne ḳalmadı

386

[Muḥammed Ṣābir Pārsā][1090]

-.-- / -.-- / -.-- / -.-

evvelā göñlümde senden ġayrı maṭlab ḳalmadı
ʿarża girdüm s̱āniyen[1091] ol şūḫ-meşreb ḳalmadı

[1090] SPD. s.191.
[1091] ʿarża girdüm s̱āniyen: s̱āniyen ʿarż itmege SPD.

tā seḥer ben ẕerre-i nā-çīz āh itsem n’ola
āfitābum beyt-i aḥzānumda bir şeb ḳalmadı

bāde-i ʿaşḳı nice nūş eylesün ol[1092] bī-meze
gülşen-i mey-ḫānede bir sīb-ġabġab ḳalmadı

çıḳdı hep meydāna ter-dāmānī-i ehl-i riyā
kürsi-i vaʿẓa çıḳar bir ḫuşḳ-ḳāleb ḳalmadı

gitdi hep bāzīçe-i eṭfāl olan dīvīneler
ʿaşḳ bāzārında bir şūrīde-meşreb ḳalmadı

telḫ güftār itmeyüp küstāḫī-i iḳdāmuma[1093]
ḥamdü li’llāh Ṣābir ol şūḫ-ı şeker-leb ḳalmadı

95b
387
Ġazeliyāt-ı Riyāżī
-.--/-.--/-.--/-.-

aġla ḥālüñ yāre çeşm-i ḫūn-feşānuñ ṭuymasun
sırr-ı ʿaşḳı şöyle taḳrīr it zebānuñ ṭuymasun

şöyle pinhānı nigāh it ʿāşıḳ-ı şeydāya kim
ġamze-i sertīz çeşm-i cān-sitānuñ ṭuymasun

rind iseñ bir ḥālet ile nūş ḳıl ṣahbāyı kim
dīde rengin görmesün ẕevḳin dehānuñ ṭuymasun

rāz-ı ʿaşḳı şöyle pinhān it derūn-ı sīnede
dil ḥaber-dār olmasun rūḥ-ı revānuñ ṭuymasun

[1092] ol: dil SPD.
[1093] küstāḫī-i iḳdāmuma: küstāḫī-i ibrāmuma SPD.

saña luṭf itmek geçermiş ḫāṭır-ı dil-dārdan
ey Riyāżī ṭāliʿ-i nā-mihribānuñ ṭuymasun

388
[Riyāżī]
--./.--./.--.-/.--

maḫmūrluġum mestī-i Mecnūn'a degişmem
mecnūnluġum ʿaḳl-ı Felāṭūn'a degişmem

tāc-ı zer-i Cemşīd'i eger virse de ser-ber(?)
ben ẕilletümi cāh-ı Ferīdūn'a degişmem

bī-rengī-i vaḥdetle bulup neşve-i cāvid
keyfiyetümi bāde-i gül-gūna degişmem

ḫūn-ābesi her demde aḳar yāresi bitmez
çeşm-i teri dāġ-ı dil-i pür-ḫūna degişmem

olursa Riyāżī sözi ḫasmuñ dür-i meknūn
ben naẓmumı ammā dür-i meknūna degişmem

389
[Riyāżī]
-.--/-.--/-.--/-.-

lā-mekān ol ey göñül çekme mekānuñ minnetin
gör hümāyı çekmedi bir āşiyānuñ minnetin

ey gözi ḫūnī görüp her zaḫm-kārı sīneye
cāna baṣ ol ḫātem-i gevher-nişānuñ minnetin

himmet-i ʿaşḳ eylesün cānı hümāyı lā-mekān
nice bir çekmek bir iki üstüḫ̆ānuñ minnetin

şöyle ʿālī himmetim baḥr-ı belā vü miḥnete
ġarḳ olursam ḍaḫı çekmem dest ü pānuñ minnetin

ey Riyāżī cāna yetsem ġuṣṣa vü ġamdan eger
boynuma almam o tīġ-i cān-sitānuñ minnetin

96a

390

[Riyāżī]

--. /.--. /.- -. /.- -

ṣun sāġarı sāḳī yine peymāne çekilsün
ḫ̆ān-ı keremüñ ḫayl-i ḥarīfāne çekilsün

mey-ḫ̆āreye anuñ gibi bir pīşkeş olmaz
ṭoldur ḳadeḥe bāde-i rindāne çekilsün

zühhādı görüp cām-ı meyi gizlemek olmaz
mey-ḫ̆āreye diñ ayaġı dāmāna çekilsün

şāyed ṭoḳına göñlüñe bir ʿāṣıḳ-ı zāruñ
ol zülfe uzatmaḳdan elin şāne çekilsün

bir pāre çekil sen de Riyāżī o perīden
nāmuñ niçe bir ey dil-i dīvāne çekilsün

391

[Riyāżī]

--.-/--.-/--.-/--.-

faṣl-ı bahār eyyām-ı gül āvāre göñlüm neylesün
sāḳī güzel mey dil-güşā mey-ḫˇāre göñlüm neylesün

dil nīm-cān bir nā-tüvān şemşīr-i ġamze bī-amān
bir nāza biñ cān isteyin mekkāra göñlüm neylesün

bād-ı hevā-yı ʿaşḳ ile kendin ṭaġıtdı ġonçe-vār
cemʿ olmaġa bir çāre yoḳ ṣad-pāre göñlüm neylesün

her ġamze biñ zaḫm urmada her ʿişve bir kār itmede
yoḳ çāre eyler kendüye bī-çāre göñlüm neylesün

hercāyi yār-ı bī-vefā bir ʿişve-kār-ı pür-cefā
her dem Riyāżī olmasun pür-yāre göñlüm neylesün

392
[Riyāżī]
--./.--./.--./.--

ġam künci benüm genc-i firāvān senüñ olsun
zindānı benüm Yūsuf-ı Kenʿān senüñ olsun

ḳısmet idelüm gel berü ey rind-i ḳadeḥ-ḫˇār
ḫūn-ābe benüm bāde-i raḫşān senüñ olsun

ḫūn-ābesin içdük dili sāḳī saña virdük
çekdük meyini cām-ı raḫşān senüñ olsun

biz maʿnī-i ḥüsn isterüz ey Mānī-i devrān
naḳş eyledigüñ ṣūret-i bī-cān senüñ olsun

dil virdigümi dirdüm o dil-dāra Riyāżī
ḳorḳum buña tā ki dir o fettān senüñ olsun

96b
393
[Riyāżī]
--. /.--. /.- -. /.- -

rāḥat bulamam ney gibi zār eylemeyince
ṭurmam ser-i kūyuñda ḳarār eylemeyince

ārām idemem ẕerre-ṣıfat cism-i nizārı
çaḳ ayaġuñ altında ġubār eylemeyince

ey rāh-rev-i ʿaşḳ ṣaḳın ḳalma yoluñdan
ser-menzilüñi kūy-ı nigār eylemeyince

fāriġ mi olur içmeden ol gözleri mestüm
āhūlarını şīr-şikār eylemeyince

kim vāṣıl ider derd-i dili yāre Riyāżī
kūyına varup nāle vü zār eylemeyince

394
[Riyāżī]
--. /-.-. /.--. /-.-

çekmek ne idi cevrüñi aġyāruñ olmasa
ey gül nażīrüñ olmaz idi ḫāruñ olmasa

var idi çāre ġamzeñ ile söyleşilmege

taḥrīk iden o çeşm-i siyeh-kāruñ olmasa

serv olmaz idi böyle leked-kūb-ı fāḫte
pā-māl-i luṭf-ı şīve-i reftāruñ olmasa

ʿaşḳuñda kim görür göze derdi göñül seni
firḳat şebinde dīde-i bīdāruñ olmasa

kim söyler idi ḥālüñi yāre Riyāżī
ḥüsn-i edā-yı naẓm-ı güher-bāruñ olmasa

395
[Riyāżī]
..--/..--/..--/..-

elin öpdürmez o şeh kūşe-i dāmānı bile
istemez pāyin öpe zülf-i perīşānı bile

bir efendi güzelüñ oldum esīri ammā
diller almaḳda ṣātar Yūsuf-ı Kenʿānı bile

şöyle göğsün geçürür derdüñ-ile ʿāşıḳ-ı zār
çāk olur sīnesi yanunda girībānı bile

şevḳine bādemüzüñ raḳṣa girer pervāne
belki yanınca anuñ şemʿ-i fürūzānı bile

sırrını ʿāşıḳ olan şöyle nihān itsün kim
ṭuymasun aġladuġun dīde-i giryānı bile
97a
bize bir cāna deger dilber-i raʿnā olsa
dil degül virse Riyāżī yolına cānı bile

396

[Riyāżī]

..--/..--/..--/..-

ser-be-ser ṭutsa eger ʿālemi bārān-ı kerem
düşmeye ehl-i dilüñ ḥişşesine bir şeb-nem

dil-i pür-zaḫmumuza yine çıḳar yoḳ andan
ḥoḳḳa-i çarḫ-ı felek olsa leb-ā-leb merhem

yalıñız bu dil-i şeydā nice söyleşsün kim
ġuṣṣa ber-ġuṣṣa sitem ber-sitem ü ġam ber-ġam

ġayrede atsa eger çarḫ-ı kec-endāz yine
ṭoġrılup cāna gelür nāvek-i sertīz-i elem

çeşm-i mestüñ nice ḫūnī imiş itmez ʿişret
bezm-i ʿayşında kebāb olmasa mürġān-ı Ḥarem

merkezüñden hele ayrılma Riyāżī zinhār
başma per-gār-ṣıfat dāʾireden ṭaşra ḳadem

397

[Riyāżī]

..--/..--/..--/..-

Ḳays'ı Leylā ile elbette bile yād idelüm
ol iki ḫaste-dilüñ rūḥların şād idelüm

dile seng-i reh olan cevher-i yāḳut ise de
biz anı bir nefes-i germ-ile berbād idelüm

dām-ı himmetle şikār itdigümüz ʿanḳāyı
çevirüp dāġ-ı dilüñ başına āzār idelüm

nāz-perverd-i ṣafā olmadan āḫir ne çıḳar
nefs-i bed-kīşi biraz ẕillete muʿtād idelüm

bulmuşum şöyle Riyāżī naẓar-ı himmeti kim
pīr-i meyḫāneyi de şimdi biraz şād idelüm

398

[Riyāżī]

--. / -.-. / .--. / -.-

zāhid el aldı ṭuydı mey-i ʿaşḳ ḥāletin
ṭapşırdı şimdi pīr-i muġāna irādetin

ṭayy itdirür bir ayaġ ile biñ mesāfeyi
gör saña pīr-i meykedenüñ şimdi himmetin

ʿazm ide kim ki kūy-ı belāda iḳāmete
itsün sirişk-i çeşmi ile pāk niyetin

97b

pīr-i muġāna bāde kerāmet yeter hemān
anuñ meger ki şimdi mi gördüñ kerāmetin

cevher-şinās-ı bāde-i ḫūn-ābe-i ġamuz
anuñ Riyāżī biz bilüriz yine ḳıymetin

399

[Riyāżī]

--. / -.-. / .--. / -.-

irdi bahār sāġara sāḳi şarābı ḳo
yaʿni nigīn-i cāma ol laʿl-i müẕābı ḳo

faṣl-ı gül irdi nüsḫa-i cām-ı şarābı gör
bir pāre ey faḳīh elüñden kitābı ḳo

reftārı nāza virme ḫalel göreyin seni
geldikçe rāst ʿāşıḳ-ı zāra şitābı ḳo

varsun ḳo ḫˇāb-ı nāza gözüñ ḳodı ʿālemi
bir dem niyāma ḫançer-i ḫışm u ʿıtābı ḳo

yārān biraz da şiʿr-i Riyāżī diñlesün
bir laḥẓa sen de muṭrīb elüñden rübābı ḳo

400
[Riyāżī]
-.--/-.--/-.--/-.-

ʿaşḳ odur ki dest-i ḥüsne ḫançer-i bürrān vire
ḫançer ammā ölmege yolında ʿĪsā cān vire

ʿaşḳ odur ki Yūsuf-ı Ṯānī de olsa dil-rübā
feyż-i ḥüsn ü āna bir ol deñlü ḥüsn ü ān vire

ʿaşḳ odur ki tīġ-i müjgāna ola seng-i fesān
tīr-i tīz-i ġamzeye teʾṯīrde peykān vire

ʿaşḳ odur kim dāʾimā ġam-ḫˇār olup ehl-i dile
şuʿle-i pür-tābdan zehr aḳıdur pistān vire

ʿaşḳ odur kim şuʿlesinden sāġar-ı raḫşān idüp
ehl-i derde mey yerine āteş-i sūzān vire

şöyle nā-kām-ı cihānum bāde-i feyż-i ezel
ḳonsa cām-ı ʿayşuma keyfiyyet-i ḫüsrān vire

ey Riyāżī pençesinde ola Rüstemler zebūn
ṭabʿa bir ḳuvvet ki anı himmet-i merdān vire

401

[Riyāżī]

.---/.- - -/.---/.---

o yāri vāḳıf itmezsem nola ḥāl-i perīşāna
taḥammül eylemez zīrā o lebler zaḫm-ı dendāna

98a

ṭolu içsek didükce bezme mey gelsün dime sāḳī
ḳo ölçüp dökmegi endāze olmaz luṭf-ı iḥsāna

dil-i derd-i belā-ālūdenüñ keyfiyet-i şevḳin
degişmem neşve-i terkīb-i Eflāṭūn u Loḳmān'a

yine ol pençe-i ḫūrşīd sāḳī oldı meclisde
nola inse girībānı riyānuñ çāk-i dāmāna

ḳosun anuñla baḥşi yoḳ yere baş aġrıdur ṣahbā
ḫumārı yoḳ bir özge bāde olmuş laʿl-i cānāna

Riyāżī deşt [ü] ṣaḥrāda gezerken buldı Leylāsın
dime āvāre gezmekden ne buldı Ḳays-ı dīvāne

402

[Riyāżī]

-.--/-.--/-.--/-.-

ẕerre isek de ġubār-ı kūy-ı cānānuz hele
ḫāk isek de ḫāk-pā-yı dīde-i cānuz hele

kem-şerār isek nola ʿaşḳ āteşinden çıḳmışuz
ḳaṭre isek ḳaṭre-i bārān-ı iḥsānuz hele

bende isek özge şāhuñ bende-i fermānıyuz
mūr isek de ġam degül mūr-ı Süleymānuz hele

ṭabʿumuz taʿyīn-i muḥtāc-ı Felāṭūn olmadı
biz ḫas-ı nāçīz isek çoḳ derde dermānuz hele

ey Riyāżī nīm-cān-ı ʿaşḳ bir bī-tāb iken
ḳuvvet-i ḳalb-i muḥabbet rūḥ-ı ʿirfānuz hele

403

[Riyāżī]

..--/..--/..--/..-

öpmesün görmeyeyüm laʿlüñi peymāne daḫı
istemem el ḳoduġın kākülüñe şāne daḫı

şeb-i ġamda şu ḳadar bī-kes ü tenhāyum kim
uġramaz şemʿimüzüñ yanına pervāne daḫı

āşināluḳ naẕarın eylemez oldı o perī
görse raḥm eyler iken ḫālüme bīgāne daḫı

ḫāṣıl-ı kām-ı emel olsa da ḫırmen ḫırmen

ʿ ārıżuñ ḥışṣesine düşmeye bir dāne daḫı

ey Riyāżī yıḳılup gitse de maʿ mūre-i dehr
değmez andan bize bir kūşe-i vīrāne daḫı

98b
404
[Riyāżī]
--. /.--. /.- -. /.- -

mey meclisidür bunda gedā bunda Cem olmaz
ḳānūn-ı muḥabbetde begüm zīr ü bem olmaz

sīnem gibi bir şūre-zemīn ola meger kim
her ḫākde naḫl-i gül-i gülzār-ı ġam olmaz

şābit-ḳadem it yāri hemān meclis-i meyde
sāḳī bize bir böyle yerinde kerem olmaz

eyler seri pā güy-ṣıfat ʿ āşıḳ-ı çālāk
şeh-rāh-ı muḥabbetde nişān-ı ḳadem olmaz

noḳṣān ḳabūl ola meger yoḫsa Riyāżī
feyż-i mey-i ʿ aşḳ ezelī bīş ü kem olmaz

405
[Riyāżī]
..--/..--/..--/..-

ṭālib-i nām u nişān-ı şöhre-i devrān degilüz
mūr isek de hele biz mūr-ı Süleymān degilüz

her ser-i şāḫda bir bülbül-i ṣad-destānuz
murġ-ı yek-naġme-i ṣad-naḫl-i gülistān degilüz

ṣarsar-ı bād-ı keder irmese temkīnimüze
bir nefesden ṭaġılur küḥl-i Ṣıfāhān degilüz

āteş-i ʿaşḳuñ-ile perveriş-i cān iderüz
yanmadan nāḳış olur şemʿ-i şebistān degilüz

feyżimiz olsa Riyāżī nola her müjde dile
Ḫıżr'a maḫṣuṣ olan çeşme-i hayvān degilüz

406
[Riyāżī]
..--/..--/..--/..-

ḥüsnle bir saña beñzer büt-i fettān olmaz
baḳsañ āyīneye ʿaksüñ de nümāyān olmaz

ḳul ider ʿişvelerüñ Yūsuf-ı ḥüsn olsa daḫı
nev-civānum saña kim bende-i fermān olmaz

ʿāşıḳuñ göñlin alan ḥāleti taʿbīr idemem
ḥüsn-i ṣūret bulınur ḥüsne göre ān olmaz

ṣaḳlarum cānda ġam-ı ʿaşḳuñı ammā nideyim
şemʿ-i fānūsda vü mey şīşede pinhān olmaz

ey Riyāżī kişi şāʿir mi olur maḫlaṣla
mühre mālik olan elbette Süleymān olmaz

99a

407

Terkīb-i Bend-i Şeyḫī[1094]

-.--/-.--/-.--/-.-

I

rāġıb olma şöhrete meyl etme ey dil şevkete
sīret-i inṣānı gözle nāẓır olma ṣūrete
her denīye eyleme iḳdām ʿarż-ı ḥācete
aġlama aḥvālüñi bildürme her bī-şefḳate
aġlamaḳla çāre bulmazsın belā vü fürḳate
Ḥaḳka şükrüñ dāʾim it irmek dilerseñ rifʿate

II

gel gel ey çerḫ-i sitemgerden şikāyet eyleyen
kendüni ālūde-i endūh u miḥnet eyleyen
her leʾīme ḥālini aʿlāma raġbet eyleyen
illere ṣabr itmeyüp iẓhār-ı ḥācet eyleyen
devlet isterseñ taḥammül eyle nār-ı fürḳate
niçeler ḫāk-i meẕelletde irişdi devlete

III

gel açıl şād ol dilā bülbül-veş olma zār zār
şanma açmaz ġonçe-i ḳalb-i ḥazīnüñ rūzgār
jeng-i ġamdan ḳalbüñi ṣāf it yüri āyīne-vār
çekme ġuṣṣa ḥāl-i ʿālem böyle ḳalmaz ber-ḳarār
irişe bir gün gele endūh-ı miḥnet ġāyete
olasın ḫandān vaṣl-ı yāre ṣabr it firḳate

IV

itme eşʿāruñ gibi var ey göñül işʿāra ḥırṣ
ḳıl ḥazer eyler seni mahrūm vaṣl-ı yāre ḥırṣ

[1094] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ŞEYD.

ṣanma teʾsīr eylemez ḳılmaz ẓuhūr āṣāre ḥırṣ
eyleme cām-ı şarāb-ı laʿline iẓhāra ḥırṣ
ṭālib ol ey dil hemān nūş-ı şarāb-ı vuṣlata
Cem-şıfat bir gün irersin sen de cām-ı ʿişrete

V

bu muḳarrerdür cihānda gün gibi meşhūrdur
Ḥaḳḳa kim ḳılsa tevekkül dāʾimā mesrūrdur
kimini gör kim Cenāb-ı Hażretinden dūrdur
ehl-i ʿirfān içre bir ḳadri zelīl ü ḫūrdur
irmek isterseñ iki ʿālemde Şeyḫī devlete
var ḫulūṣ-ı ḳalble yalvar Cenāb-ı Hażrete

99b

Bi-Mennihi'l-ʿālī

hüccetü nizāʿü't-ṭuyūr el-emrü'l-mezbūr kemā hüve'l-mesṭūr nemaḳahu eżʿafü't-ṭuyūr yūsūfçuḳ bi-medīneti Ḳuşaṭası.

işbu sebeb-i taḥrīrü'l-ṭāʾif ü bāʾiṯ-i tasṭīr-i ẓarāʾif oldur kim Gögercinlik ḳaṣabası maḥallātından Üveyik maḥallesi temkīn ṭāʾife-i ṭuyūrdan işbu bāʾiṯü'l-vesīḳa Ḳaragöz Çelebi ibni Atmaca-nām murġ-ı żaʿīf ḳuş Ḳuşaṭası maḥkemesine iḥżār itdürdigi Ḳazṭaġlı Çaḳırpençeli dimekle meşhūr Şāhin Aġā İbni Ṣunġur ve Balaban Bölükbaşı ibni Ṭoġan-nām zī-muḥabbetlerin muvācehesinden üzerlerinde daʿvā ve taẓallüm ḥāllerin işbu ḥāżırun bi'l-meclīs yoldaşımız Çaylaḳ Sipāhī ile Ḳazovası ṭarafından gelirken esnā-yı rāhda vāḳıʿan Ṭurnagölü üstü ṭarafından Ḳartal Depesi-nām mevżiʿe li-ecli'l-istirāha ḳuşluḳ vaḳti ḳonup kesb-i yedimiz ile tedārük ü mālik olduġumuz Ṭūṭī ve Ḳumrī ve Ḳanarya **(100a)** ve İskete ve İspinos-nām cāriyye-i memlūkelerimize Ṭavşancıl Türkīsi eydüp Keklik-nām ġulāmumızı ḳarşumızda sekeseke oynarken Şāhin-i ḫūn-rīz ve Balabān-ı bī-āmān bir çaḳır gözlü semüz bıldırcın kibi çil bārgīrlere süvār ve bī-müheyyā üzerimize gelüp bālāpervāz ile mevzīʿ-i mezbūra ḳonup ve ḳondukları sāʿat bizden izīn ve icāzet ṭaleb etmeden ẓikr olunan ġulām ve cāriyyelerimizin fużūlī ḳuzġuncu düşmen murād eylediler biz

ikimiz birbirümize ḳol ve ḳanad olup mezbūrlara ricā ṭarīḳiyle elhamdülillāhi Teʿālā ḳocayup ve ḳartaldıñız ve iḫtiyārlıḳda bize ẓulm u ġadr eylemek inṣāf degildür didügümüzde cevāb eylediler kim ʿayyārlıḳla bizi ḳaz zannidüp daʿvādan düşürmek içün daḫı ḳorḳu sanlıḳ ve ḥīlebāzlıḳ idersiz ve işbu şikārımızı elimizden laḳlaḳa ile almaḳ istersiz...[1095]

100b

408

Şeyḫ-i ʿArżī-i Mevlevī

..--/..--/..--/..-

seḥerī geldi o meh ḫāneme ḫūrşīd gibi
başladı ditremege sīnede dil bīdgibi

rūzedār-ı ġam-ı hicrāna irişdi nāgāh
ṣalını ṣalını ol naḫl-i ṣafā ʿīd gibi

felege çıḳsa nola zemzeme-i nūşā nūş
cām-ı mey almış ele her kişi Cemşīd gibi

olur elbetde keşākeşde küşāyiş ey dil
var mıdur dest-i ṭaleb dāne-i ümmīd gibi

āfitāb oldı yine kevkeb-i baḫtum ʿArżī
seḥerī geldi o meh ḫāneme ḫurşīd gibi

409

ʿĀrif Çelebī

-.--/-.--/-.--/-.-

[1095] Bu metin 18. yüzyıla ait bir mahkeme hükmü suretidir. Detaylı bilgi için Bk. Ceylan, Ömür (2007). Kuşlar Divanı: Osmanlı Şiir Kuşları, Kapı Yayınları, İstanbul, s. 15-18. // Yurdaydın, G. Hüseyin (1984). XVIII. Yüzyıla Ait İlginç Bir Mahkeme Hükmü. *Belleten, XLVIII*(189-190), 00257-00270.

mihre baḳdum āfitāb-rūlar geldi yādıma
servi gördüm ḳāmet-i dil-cūyı geldi yādıma

sūz-ı dilden dāġ-dāġ olmuş ser-i sīnem görüp
kūh-ı deşt-i lāle-i ḫod-rūyı geldi yādıma

ḫˇāhişin gördüm behişte zāhidüñ ser-germ olup
ārzū-yı geşt-i ṣaḥn-ı kūyı geldi yādıma

iḫtiyār etdim ruḫ-ı yāri bu nüzhetgāhda
ne gül [ü] lāle vü ne reng būyı geldi yādıma

hūy [u] hāyın zāhidüñ ʿĀrif gece gūş eyledim
ʿāşıḳuñ mestāne hāy u hūyı geldi yādıma

410

Ṣābit Efendī[1096]

..--/..--/..--/..-

südde-i dilberi terk eylemek ādāb degül[1097]
mest-i ʿaşḳuz der-i meyḫāne bize yāb[1098] degül

süzdiginden bilinür nergis-i mestin yoḫsa
ḳaṣdı mestānelıġın ʿāşıḳa işrāb degül

ṭamaʿ-ı ḫāma düşüp sirkelenürsin zāhid
bir[1099] ḳoruḳ yoḳ gözüñe[1100] bunda mey-i nāb[1101] degül

[1096] SABD. s.527.
[1097] Mısra divan neşrinde ‘‘südde-i yāri ḳomaḳ şīve-i aḥbāb degül ’’ şeklindedir. Bk. SABD.
[1098] yāb: bāb SABD.
[1099] bir: ya SABD.
[1100] gözüñe: gözike SABD.
[1101] mey-i nāb: mey-nāb SABD.

hele Cemşīdi imiş ṣanʿatınuñ pīr-i muġān
işin altun ideyor ḥāṣılı ḳullāb degül

yine Ṣābit ṭayanup gāhī ʿaṣā-yı ḳaleme
bāġ-ı ʿirfāna çıḳarmış[1102] ḳatı bītāb degül

411

Ṭālib Efendī

--./-.-./.--./-.-

eyyām-ı ʿıydda öpüşüp nev-resīdeler
birbirlerine ṣunmada laʿlīn ʿaḳīdeler

ʿuşşāḳ-ı telḫ-kāma aġız miski ʿarż ider
sükker-fürūş-ı ḫaṭṭ-ı leb-i nev-demīdeler

yād-ı ruḫuñla girye-i mestāne itmeden
döndi gül-ābdāna sirişk ile dīdeler

mey-keşler itdi pāy-ı ḫum-ı bādede ḳarār
bir yere geldiler yine ḥasret-keşīdeler

yārān-ı naẓm-ı ʿarż ide Ṭālib zamānıdur
ol şāh-ı ḥüsne tāze ġazeller ḳaṣīdeler

412

Ḳıṭʿa-yı Muṭāyebe

-.--/-.--/-.--/-.-

bir bıçaḳ virdüm Bıçaḳçı-zādeye
itdi baña dürlü dürlü reng ü āl

[1102]çıḳarmış: varurmış SABD.

diyicek ol ḫīre vir siḳkīnümi
döndürüp yüzin didi siḳkīnüñ āl

101a
413
ʿĀrif Çelebī
-.--/-.--/-.--/-.-

buldı o meh gūn gibi günden güne
iştehere yeştehirü iştihār

eylemedi cūşiş-i eşküm görüp
iʿtibera yaʿtebiruiʿtibār

seng-i cefā ile dil āyīnesi
inkesare yenkesirü inkisār

414
Ġazeliyāt-ı Merḥūm Yaḥyā Efendī[1103]
.--/-.--/-.--/-.-

dīdeden ṣu sepdigüm bu sīne-i sāzānuma
ḳorḳarın sūz-ı dilüm[1104] teʾsīr ide cānānuma

ḳurṣ-ı dāġum tīġ-i ḫūn-rīz ile eyler çāk çāk
ṭurmaz ekmek[1105] ṭoġrar ol[1106] bī-raḫm dil-ber ḳanuma

ġayrdan dil ḫānesin dil-dār içün ḳıldum tehī

[1103] ŞYD. s.377.
[1104] ‘‘sūz-ı dilüm’’ ve ‘‘teʾsīr ide’’ sözleri divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. ŞYD.
[1105] ekmek: etmek ŞYD.
[1106] ol: o ŞYD.

yer ider ḳalbümde ol dil-ber gelürse yanuma

seyre çıḳsa[1107] her ḳaçan ṣatmak diler ben bendesin
ḳul gerekmez mi ʿaceb ol ḫüsrev-i ḫūbānuma

söyle ey Yaḥyā[1108] kime ʿāşıḳsın elbette diseñ
biñ ḥicāb ile cevābını disem sulṭānuma

415

Yaḥyā Efendī[1109]

--. /.--. /.- -. /.- -

açılmaduñ incitdi seni āh[ı][1110] hezāruñ
ey ġonçe-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ

bülbüller öter güller açıḳ şād göñül yoḳ
hīç böyleligin görmemişüz faṣl-ı bahāruñ

aġāzı güzel eyledüñ ey bülbül-i şeydā
ḫoş gelmedi ammā dil-i pür-şevke ḳarāruñ

ḫālüñ ideli ġamze-i ḫūn-ḫāˇra taḳarrüb
ḫūn itdi [dilin][1111] nāfice-i misk-i Tātāruñ

Yaḥyā ḳo dili pārelesün lāle-ṣıfat yār
gülzār-ı ġamuñ revnaḳıdur ḳalb[-]i[1112] figāruñ

416

[1107] çıḳsa: gitse ŞYD.
[1108] ‘‘ey Yaḥyā’’ ve ‘‘elbette’’ sözcükleri divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. ŞYD.
[1109] ŞYD. s.222.
[1110] āhı: zārı ŞYD.
[1111] Sözcük divan neşrinde yer alıyor ancak mecmuada yer almıyor. Vezin gereği eklenmiştir. Bk. ŞYD.
[1112] ḳalb[-]i: cism-i ŞYD.

Yaḥyā Efendī[1113]

--. /.--. /.- -. /.- -

ʿanber ḫaṭın ögdüm ṭamaʿ-ı ḫāma düşürdüm
mürġ-ı dili[1114] ḳurtulmayacaḳ dāma düşürdüm

kūyında yitirdüm dili ġāyet elemüm var
gūyā ṭolı esrār ile bir nāme düşürdüm

gül şevḳine bülbüller ider nāle vü feryād
şūrīdeligi ben de o hengāma düşürdüm[1115]

gördüm ki düşer güllere gülzārda şeb-nem
ben gönlümi ol ʿārıż-ı gül-fāma düşürdüm

Yaḥyā dili ol zülf-i girih-gīre ki virdüñ[1116]
gird-āb-ı ġam u lücce-i ālāma düşürdüm

417

Nāʾilī [Efendī][1117]

--. /.--. /.- -. /.- -

ḫār-ı ġama rencīdeligüñ vaḳtı degildür
bu bāġda gül-çīdeligüñ vaḳtı degildür

taḳlīd idüp ey baḫt-ı siyeh çeşm-i bütāna
nāz itme ki ḥˇābideligüñ vaḳtı degildür

ey fāḫte çıḳ serve ki saña dimek olmaz

[1113] ŞYD. s.264.
[1114] mürġ-i dili: dil mürġini ŞYD.
[1115] Divan neşrinde 3. ve 4. beyitler takdim-tehirlidir. Bk. ŞYD.
[1116] virdüñ: virdim ŞYD.
[1117] NAİD. s.314.

bülbül gibi şūrīdeligüñ vaḳtı degildür

cām-ı[1118] mey-i şādī ṭarāb-engīz-i ʿasesdür
āgehlere lagzīdeligüñ vaḳtı degildür[1119]

meh gibi hemān Nāʾilīyā gūş u zebān ol
āyīne-sıfat dīdeligün vaḳtı degildür

Der-kenār
--. / -.-. / .- -. / -.-

yārab küşāde ḳıl dil-i ḫasret-keşīdemi
göster gözümle görmegi ol nūr-ı dīdemi
pek özledim pek özledim āh ol füsūngeri

101b
418
Li-rāḳımihi'l-fakīr
--. / -.-. / .--. / -.-

o māha hāle-i āġūş dām idi evvel
şikārımız elümüzde müdām idi evvel

ayāġ-ı bezme gelürdi naşīb-i şīşe-i mey
ḳuṣūr-ı meclis-i ʿişret tamām idi evvel

o tünd-ḫūya egerçi ḥelāl oldı şimdi[1120]
cefā vü cevri teʾemmül ḥarām idi evvel

[1118] cām-ı: ġam-ı NAİD.
[1119] Divan neşrinde bu beyitten sonra bir beyit daha yer almaktadır. Beyit şu şekildedir: ey rūh-ı izāfī çıḳa gör çāh-ı bedenden / teʾhīr ile pūşīdeligüñ vaḳtı degildür Bk. NAİD.
[1120] Mısrada vezin bozuktur.

degüldi böyle remīde ġazāl-i deşt-i ṭaleb
semend-i serkeş-i ümmīd rām idi evvel

ġaraẕ mülāzemet-i ser-i kūy-ı dilberden[1121]
hemān taṣavvurumuz bir selām idi evvel

ne tānelerle olurdı Belīġ ülfetimüz
bizi bu şöhrete bāʿis o nām idi evvel

419

Şeyḫülislām Yaḥyā Efendī[1122]

-.--/-.--/-.--/-.-

ʿazm ider gülzāra ʿāşıḳ nev-cevānın gezdürür
bir ölümlü ḫastedür bī-çāre cānın gezdürür

ʿāşıḳ-ı ḫam-geşteden dil-dār kim olmaz cüdā
bir kemān-keşdür ki yanınca kemānın gezdürür

ẕerreden[1123] ḫūrşīde zencīr-i şuʿāʿı bend idüp
pehlevān-ı çarḫı gör şīr-i jiyānın gezdürür

berg-i gül bār oldı mı añlar ki diñlensün diyü
şeh-süvārum eşheb-i çābük-ʿinānın gezdürür

gösterür Yaḥyā maʿārif ehline mecmūʿasın
gūyiyā bir bāġbāndur gülsitānın gezdürür

420

Velehu

[1121] Mısrada vezin bozuktur.
[1122] ŞYD. s.124.
[1123] ẕerreden: gerden-i ŞYD.

[Şeyḫülislam Yaḥyā Efendī][1124]

--. / -.-. / .--. / -.-

hem-rāh idüp ʿadūları ḫoş-ḥāl ider yürür
ḫāk-i reh-i maḥabbeti pā-māl ider yürür

ümmīdvār vaṣluñ olunca[1125] ḳaçar müdām
seyr eylenüz ol lāle-ruḫı āl ider yürür

ʿahd eylemişdi gelmege eglendi gelmedi
ol şāh-ı ḥüsn gelmede ihmāl ider yürür

ol şāhı āh u nāle yürütmez belā budur
varur raḳīb yanına iḍlāl ider yürür

hicriyle bī-ḳarār [idügin][1126] yāre arż içün
Yaḥyā sirişk-i çeşmini irsāl ider yürür

421

Velehu

[Şeyḫülislām Yaḥyā Efendī][1127]

-.-- / -.-- / -.-- / -.-

gün yüzüñ māhiyyet-i ḥüsni kemāhī gösterür
nūr-ı Haḳḳı yine ol şemʿ-i ilāhī gösterür

bir alay olsa güzeller hep teveccüh yāredür

[1124] ŞYD. s.93.
[1125] olunca: önünce ŞYD.
[1126] ‘‘idügin’’sözü mecmuada yer almıyor. Divan neşrinde yer almaktadır. Vezin gereği eklenmiştir. Bk. ŞYD.
[1127] ŞYD. s.129. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
çīn-i ebrūdan inen raġbet görünmez ʿāşıḳa / meylini ʿuşşāḳa luṭfile nigāhı gösterür; ey hilāl-ebrū cemālün ḥaḳḳı baḳ āyīneye / bir muṣaffā nūrdur kim ʿaks-i māhı gösterür Bk. ŞYD.

ḫalḳ-ı ʿālem birbirine pādişāhı gösterür

her ne deñlü dilde pinhān eylese ʿaşḳ āteşin
ʿāşıḳuñ sūz-ı derūnın dūd-ı āhı gösterür

ṭoġru yoldur maḳṣada ṣapmañ reh-i mey-ḫāneden
zāhide ṣormañ ṭarīḳ-i ḫānḳāhı gösterür

menbaʿ-ı iḥsānı[1128] Yaḥyā kimden eylerse suʾāl
hep şehā ol dergeh-i devlet-penāhı gösterür

102a

422

Bahāyī Efendī[1129]

-.--/-.--/-.--/-.-

būse-i laʿlin hüner cān ile erzān almadur
şīve-i ehl-i maḥabbet cān virüp cān almadur

cūy-veş her yaña pūyān olmadan maḳṣūd-ı dil
yanına bir sīm-ten serv-i ḫırāmān almadur

ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye sermāye-i ʿömr-i ebed
cān virüp āġūşuna bir āfet-i cān almadur

ey gül-i nev-ḫīz agāh ol ki berbād eyleyen
devlet-i şāh-ı güli hep āh u efġān almadur[1130]

zaḫm-ı peykānın dirīġ eyler reg-i dilden o şūḫ

[1128] iḥsānı: iḥsānuñ ŞYD.
[1129] ŞBD. s.171.
[1130] Divan neşrinde bu beyitten sonra bir beyit daha yer almaktadır. Beyit şu şekildedir:
al ele göñlüm ki ḳaṣd-ı ʿārifān-ı rūzgār / gevher-i ḳān olmadur yā gevher-i ḳan almadurBk.ŞBD.

bāʿ iş-i ṣıḥḥat bilür bīmāra çün ḳan almadur

nev-ʿarūs-ı naẓma zīnet virmenüñ sermāyesi
ey Bahāyī destüñe kilk-i dūr efşān almadur

423

Neşāṭī[1131]

--. /.--. /.- -. /.- -

sensiz meze yoḳ bāġda aḫbāb da olsa
her gül ṭolu bir cām-ı mey-i nāb da olsa

müjgānlaruñ eyler yine her fitneyi icrā
mestāne gözüñ nāz ile der-ḫˇāb da olsa

bāġlar ser-i rāhın yine ādāb-ı muḥabbet
dil pāyüñe yüz sürmek içün āb da olsa

ḳābil mi ḳaçılmaḳ yine bār-ı sitemüñden[1132]
ʿāşıḳ ne ḳadar derd ile bī-tāb da olsa

ḳāṣır mı degüldür yine vaṣfuñda Neşāṭī
her bir sözi bir gevher-i nā-yāb da olsa

424

Vaḥīd Çelebī

-.--/-.--/-.--/-.-

ḫˇāhiş-i ehl-i niyāzı yār bilmez kim bilür
meşreb-i nāzı o şīrīn-kār bilmez kim bilür

[1131] NEŞD. s.201-202.
[1132] sitemüñden: sitemkerde NEŞD.

zaḫm-ı dildür feḫm iden remz-i zebān-ı ġamzeyi
birbiri ḥālin iki ġamḫ̌ār bilmez kim bilür

istemez bir laḥẓa miḥnetden rehā-yāb olduġın
yoḫsa ḥāl-i ʿāşıḳı dildār bilmez kim bilür

maḥzen-i esrār-ı ḥikmetdür Felātūn-ı ḫıred
cümleten bu fenni ol hüşyār bilmez kim bilür

ṣubḥ-veş mihrinde ṣādıḳ olduġum bilmez dime
ey Vaḥīd ol maṭlaʿu'l-envār bilmez kim bilür

102b
425
Dervīş Faṣīḥ[1133]
.-./..--/.-./..-

o şūḫı hem-dem-i[1134] şāh u gedāyımış bildük
miṣāl-i ġonçe hezār-āşināyımış[1135] bildük

biz anı şāneden[1136] eyler idük ḳıyāṣ ammā
meger bu fitneye bādī ṣabāyımış bildük

bilelden ʿaşḳumı itdi cefāsını efzūn
o şūḫa ʿarż-ı muḥabbet ḫaṭāyımış bildük

dirīg āh ile geçdi bu deñlü ʿömr-i ʿazīz
henüz ʿaşḳ-ı cevānān hevāyımış bildük

[1133] FSHD. s.167.
[1134] şūḫı hem-dem-i: şūḫ-ı maḥrem-i FSHD.
[1135] miṣāl-i ġonçe-i hezār-āşināyımış: miṣāl-i neşve-i mey bī-vefā imiş FSHD.
[1136] şāneden: şāne dek FSHD.

raḳībe luṭf[1137] u vefādan murādı ol şūḫuñ
Faṣīḥ-i bī-dile cevr ü cefāyımış bildük

426

Ṣābit[1138]

--. / -.-. / .--. / -.-

gel câme-ḫˇāba gir diyü çoḳ minnet eyledim
yıḳdum netīce yalvararaḳ himmet eyledim

nāz ile didi mum yapışdur buracıġa
şemʿüñ yanında gerdenine diḳḳat eyledim

gel āḫret ḳızım diyü çekdim kenārıma
ẕāt-ı kerīme-i ʿinebe ḥürmet eyledim

bir dest-būsa ruḫṣat alunca o şūḫdan
peymānçe-i niyāzda çoḳ ḥıḍmet eyledim

gördüm zamāne ḫalḳı nifāḳ üzre Ṣābitā
nāçār cümleden çekilüp ʿuzlet eyledim

427

Rāsiḫ

--. / -.-. / .--. / -.-

ey şūḫ ʿaceb ki derd-i nihānı bilir misin
ʿaşḳuñ ne ḫālete ḳodı cānı bilir misin

[1137] luṭf: mihr FSHD.
[1138] SABD. s.538. // Divan neşrinde bu gazel 6 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada olmayan beyit şöyledir:
şāhinşeh-i maḥabbete ṭābiʿ olup yine / uydum imāna ṭāʿatını niyyet eyledüm Bk. SABD.

aġyāra luṭf baña sitem öldürür beni
itme efendüm itme amānı bilir misin

luṭfuñ dirīġ itmez idüñ bir zamān idi
ḳurbānı olduġum o zamānı bilir misin

erbāb-ı ʿaşḳa taʿnı ḳo zāhid ṣaḳın ṣaḳın
ol āfeti o şūḫ-ı cihānı bilir misin

Rāsiḫ şikāyet itme kerem bil cefāsını
kimdür o şāh-ı memleket anı bilir misin

103a

Ṣūret-i Ḥüccet-i ʿĀşıḳ u Maʿşūḳ

Sebeb-i taḥrīr-i kiṭāb ve mūcīb-i tasṭīr-i ḫiṭāb oldur ki vilāyet-i Burusa'da olan ṭāʾife-i ʿāşıḳāndan bir niçe ʿāşıḳlar meclis-i şerʿ-i şerīfe ḥāżırūn olup maʿşūḳ-ı dil-rübādan şöyle kelām eylediler ki biz kendü ʿālemimüzde āsūde-ḥāl ve taḥṣīl-i ʿilm ü kesb-i māl iderken mezbūr maḥbūblar her birimizüñ ʿaḳlını yaġmalayup ve güftārlarıyla dillerimiz dem-beste ḳılup ve göñlümüzi zülfleri zincirlerine bend idüp min-baʿd ḥareket itmege ṭākatimiz ḳalmayup muḳaddemā şīveler gösterüp andan ṣoñra bizlere cefāʾen raġmen varup yādlar ile ʿıyş u ʿişret ve ẕevḳ-i ṣoḥbet eyledüklerine ṭākat getüremeyüp astāne-i saʿādetüme ʿarż-ı ḥāl idüp ḥaḳlarundan gelinmek maṭlūbumuzdur didüklerinde mezbūr maḥbūbları daʿvet-i şerʿi şerīf idüp bil-muvācehe suʾāl olunduḳda didiler ki ḥāṣā biz bunlaruñ göñüllerin almaduḳ velākin iltifātı sebeb idüp şeb ü rūz hem-nişīn olduġumuza ḳanāʿat itmeyüp ruḫlarımuza dendānlarıyla zaḫm urup ve nāzik leblerimize envāʿ-ı işkenceler idüp sāde pehlūya ḳanāʿāt olunmayup kendülere uyḳu ḥarām olduġı gibi bizlere daḫı uyḳu uyutmayup ve daḫı baʿżı taḥammül olunmaz teklīflerden menʿ ü defʿ olunmaḳ bābında fermān buyrulmuş diyücek suʾāl olunduḳda ḥāşā bizüm bunlaruñ taḳrīrlerinden aṣlā ḫaberimiz yoḳdur lakin biz bunlardan bir nesne 103b istemezüz bizim daḫı bu ḥuṣūṣda emr-i şerīfimiz vardur diyü ibrāz idicek ḳırāʾat olunup merḳūm ʿāşıḳları ol

taḥammül olunmaz teklīflerden menʿ ü defʿ olunmuş fermān-ı ʿālī-şān mūcibince haftadan haftaya sekiz būse virüp ve sāde pehlūya ḳanāʿat idüp şeb ü rūz hem-nişīn olan raḳībleri engelleri ḳapuları öñünde bir delü idüp ve bunlara ḥayf olmuş diyen ādemlerüñ muḥkem ḥaḳlarından geline ola ki maḥbūblara mūcib-i ʿibret olup ʿāşıḳlarına iltifāt itmekle ʿāmil olalar

Hurrire fi-Rebīʿü'l-Evvel sene 1069

Ṣūret-i Fetvā-yı ʿUşşāḳ

Bir ʿāşıḳ kendü diyārın terk idüp ṭālib-i dīdār ve żaʿīf ü nāçār olup bir şīve-kāruñ ḥüsni bağına icāre ile mīve-dār olduḳda ḥaḳḳına ṭuta bir şeftālū ṭaleb itdükde ol ġonçe-i fettān ʿāşıḳ-ı bīçāreye ẓulm idüp ḥaḳḳını virmese meẕkūr ʿāşıḳ-ı bīçāre bi-ḥasebi'ş-şerʿ ve'l-ḳānūn mezbūr şīve-kārdan şeftālūyı almağa ḳādir olur mu?

El-cevābbiñ dürlü tażarruʿ u niyāz u ricā ide eger cefā idüp virmez-ise güçle almağa ḳādir olur bu ṣūretde żaʿīf-i bīçāreye cefā-yı fırāvan itdükden ṣoñra güçle degül belki ışırup ḳanatmağa daḫı ḳādir olur.

Der-kenār

Bāb

Bel ağrısı içün vesāʾir ağrılar içün ġāyet mücerrebdür

Afyon	Nişadır
Rūhu	Rūhu
Dirhem	Dirhem
2	2

Bu eczāları birbirlerine ḳarışdırup ağrıyan yere oğa oğa süreler bi-iznillāh ḥalās olur tecrübe olınmışdur

104a

428

[Tīġī][1139]

.---/.- - -/.---/.---

I

niçe bir arzū-yı vaṣl ile çekmek cefā senden
niçe bir bezm-i ġamda görmemek rūy-ı vefā senden
[n]aṣībim oldı dāʾim cürʿa-i ḳahr u belā senden
müyesser olmadı çün kim baña bir merḥabā senden
ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden
ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

II

ġam-ı ʿaşḳuñla itdüm niçe demler nāle vü zārı
hevā-yı vaṣl ile āvāre ḳıldum cān-ı bīmārı
yoluñda hāke yeksān eyledikçe cism-i efgārı
ḳaçup benden ʿadū-yı nākesüñ olduñ hevā-dārı
ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden
ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

III

ʿaceb mi derd-i hicrān ile ḳapuñdan baʿīd olsam
miyānuñ gibi gitsem ortalıḳdan nā-bedīd olsam
idüp kaṭʿ-ı taʿalluḳ tīġ-i firḳatle şehīd olsam
kesilsem āsitānuñdan yeridir nā-bedīd olsam
ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden
ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

IV

olup cūy-ı sirişkim gibi serv-i ḳaddüñe māʾil
reh-i gülzār-ı kūyuñ içre oldum hicrüñe vāṣıl
harīm-i vaṣluña çün dāḫil olmaḳ olmadı ḳābil

[1139]Tîgî şiirlerinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. TŞ.

çıḳup gitsem ʿaceb mi vādi-i hicrāna el-ḥāṣıl
ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden
ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

V

ṣalup ferdāya cānā bir zamān Tīġī-i müştāḳī
dir idüñ ġuṣṣa çekme luṭf u iḥsānum saña bāḳī
beni yād itmeyüp yād itdüñ āḫir ġayrı ʿuşşāḳı
demidür ben de ṭutsam āh u efġān ile āfāḳı
ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden
ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden

429

Ṣalāḥī

..--/..--/..--/..-

kimi ḫalḳuñ lebüñi laʿl-i Bedaḫşān didiler
kimine ṣordum idi çeşme-i ḥayvān didiler

kimisi zülfüñi dāl eyledi cānā kimi lām
kimisi ṭob-ı seri çalmaġa çevgān didiler

kimi ter-ġonçeye beñzetdi dehānın yārüñ
kimisi sırrı ṭuyup mühr-i Süleymān didiler

kimisi Ḳays ile bir ṭutdı beni ʿaşḳ içre
kimi Ferhād ile ġam çekmede yeksān didiler

kimi yoḳdur diyü baḫş itdi Ṣalāḥī femini
kimi gevherle ṭolu ḥoḳḳa-i mercān didiler

104b

430

[Lebībī]

.---/.- - -/.---/.---

I

[…] nevbet nev-bahāruñdur
olupdur yemyeşil baḥr-ile ber ʿālem kenāruñdur
ṣalın deryā-yı ʿaşḳa çünki ol māhī şikāruñdur
tevekkül ber-Ḫudā eyle ʿināyet Kirdgāruñdur
vücūduñ zevraḳın ṣal baḥr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur
Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzigāruñdur

II

açıldı gül gibi gülzār-ı ʿālem sebzezār oldı
ṣalındı serv-ḳadler seyr-i bāġa der-kenār oldı
nevāya başladı bülbül çemende ṣad hezār oldı
hevālar iʿtidāl üzre muvāfıḳ rūzigār oldı
vücūduñ zevraḳın ṣal baḥr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur
Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzigāruñdur

III

bu gülzār-ı fenāda bir sehī ḳāmet ele girmez
bu yolda virmeyince başuñı devlet ele girmez
ġanīmet bil bu güni mevsim-i vuṣlat ele girmez
gözüñ aç dem bu demdür biñde bir furṣat ele girmez
vücūduñ zevraḳın ṣal baḥr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur
Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzigāruñdur

IV

bugün meydān-ı ʿaşḳ içre ḫünerverlik idem dirseñ
ḳoyup ortaya başuñ yaʿnī serverlik idem dirseñ
bu çarḫ-ı pīre-zende ben de bir erlik idem dirseñ

bu deryāyı ḥaḳīḳatde şāhverlik idem dirseñ
vücūduñ zevraḳın ṣal baḥr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur
Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzgāruñdur

V

Lebībī kūşe-i firḳatde işiñ āh u vāveylā
ḫayāl-i kākül-i dilberle düşdi başuña sevdā
güzeller zevraḳ-ı ṣaḥbā ile çekdürmede tenhā
niçe bir āh idersüñ giñ yaḳada vālih ü şeydā
vücūduñ zevraḳın ṣal hicr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur
Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzigāruñdur

431

Merḥūm Esīrī Efendi

--. /.--. /.- -. /.- -

kem neşʾesini cāmumuzuñ Cem bile bilmez
bīgāne degül rāzumı maḥrem bile bilmez

āşüfte hezā ḫaymesine gülşen-i dehrüm
ruḫsār-ı gül-i ʿayşumı şebnem bile bilmez

tenhā giderüm kūyına gitdükce o yārüñ
aġyār degül sırrumı sāyem bile bilmez

itlāfa sebeb neydügini naḳd-i sirişküm
beyhūde ṣanur merdüm-i dīdem bile bilmez

maḫfī iderüm nāleyi erbāb-ı ḥasedden
zīrinde olan naġmemüzi bem bile bilmez

maġrūr o ḳadar ḥüsnine dilber ki Esīrī

sebzī gibi zülfünde olan ḫam bile bilmez

105a

432

Dervīş Ṣāḥib[1140]

..--/..--/..--/..-

çeşm-i baḫtum olalı yeʾs-ile ḫ̆āb-ālūde
nigeh-i ġamze-i yār oldı ʿitāb-ālūde

feyż-i iʿcāż ile eylerdi murād itse lebüñ
bī-sebeb rūḥ-ı Meṣīḥāyı cevāb-ālūde

ʿārıż-ı mehde degül cāy-ı peri Cibrīlüñ
ḫaclet-i ḥüsnüñ ile oldı ḥicāb-ālūde

nūr-ı ḫūrşīdi ider olsa muḳābil sūzān
neşve-i mey ki ʿizāruñ ide tāb-ālūde

berḳ-i ṣad-ḫarmen-i ṣabr-ı dil olurdı rūyuñ
olmasa perde-i zülfüñle niḳāb-ālūde

dün yine Ṣāḥib-i rüsvāyı yaturken gördüm
der-i meyḫānede ser-mest-i ḥarāb-ālūde

433

Velehu

[Dervīş Ṣāḥib][1141]

.---/.- - -/.---/.---

[1140]Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. SAHD.
[1141]SAHD. s. 128. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada olmayan beyit şöyledir:
hemān keyfiyet-i ṣahbā baña dünbālevār olsun / benüm yanumda ey sāḳī sifāl ü cām hep birdür Bk. SAHD.

dil-i ʿuşşāḳa zülf [ü] rūy-ı āteş-fām hep birdür
belī rindān-ı ʿaşḳa küfr ile İslām hep birdür

ne ḥācet zülfüñe ḫālüñ daḫı eyler şikār anı[1142]
göñül murġına[1143] ister dāne ister dām hep birdür[1144]

ʿizāruñ saña olmış mūydan yā [kim] ḫaṭ-āverde[1145]
ne māniʿ ʿāşıḳuñ yanında ṣubḥ u şām hep birdür

ḳaçılmaz luṭf u ḳahrına nigāh-ı çeşminüñ[1146] zīrā
dil-i nā-kāma ger ikrām ger[1147] düşnām hep birdür

ʿıtāb u iltifātından taġayyür eyleme çarḫuñ
bu bezmüñ zehr ü ḳandı ey dil-i nā-kām hep birdür

dimem ben Ṣāḥibā ḳadr-i kemālüm añlasun ʿālem[1148]
bañaolmaḳ cihānda[1149] müştehir bī-nām hep birdür

434

Li-muḥarririhi'l-faḳīr

-.--/-.--/-.--/-.-

miḥnet-i deh-rūze-i dehr[e] ṣabūr ol çekme ġam
maḳṣaduñ ey dil eger āsāyiş-i ʿuḳbā ise

[1142]şikār anı: dili naḫçīr SAHD.
[1143] göñül murġına: hümā-yı ʿaşḳa SAHD.
[1144]Bu beyit divan neşrinde 4. sıradadır. Bk. SAHD.
[1145]Mısra divan neşrinde'' ya ḥüsnüñ pāk imiş müdām yāḫūd olmuş ḫatt-āverde''şeklindedir. Bk. SAHD.
[1146]ḳahrına nigāh-ı çeşminüñ: ḳahrından nigāh u ġamzenüñ SAHD.
[1147]dil-i nā-kāma ger ikrām ger: dil-i zāra nevāzişgārı SAHD.
[1148]ʿālem: yārān SAHD.
[1149] baña olmaḳ cihānda: benüm yanumda olmaḳ SAHD.

pādişāh-ı ʿālem olsañ yine olmaz pāyidār
bī-vefā dünyā eger ben bildigüm dünyā ise

435
Ġazel
[Luṭfī]
.---/.- - -/.---/.---

şerār-i ḫırmen-i dil şuʿle-i ḫāşāk-i cānsın sen
ne āteş-pāresin sūz-efken-i ṣad ḫānümānsın sen

zevāl-i ḥüsnüñi yād it ḫazer ḳıl dād-ı āhumdan
daḫı nev-restesin nāzendesin mihr-i tāze civānsın sen

dile reng-i ruḫuñ berk-efken-i āşub iken şimdi
ḫaṭuñla kār-sāz-ı fitne-i devr-i zamānsın sen

nigāh-ı āşināyı cilve-rīz oldukça aḥyānen
ne ḫācet keşf-i rāza vāḳıf-ı sırr-ı nihānsın sen

neḥāfetden hilāle döndi cismüñ ey Luṭfī
ne ġam erbāb-ı ʿaşḳ içre müşārün bi'l-benānsın sen

105b
436
Muʿaşşer-i Ḳıyāsī
-.--/-.--/-.--/-.-

I
[…] yüzüm ṭurdum yerimden bir seḥer
cübbeye muḥtāc pālās içre her ehl-i hüner
ʿayn-ı ʿibretle bu fānī ʿāleme ḳıldım naẓar

her ne deñlü var ise nādān elinde sīm ü zer
[zā]ġlar gülzārda ṭūṭī ḳafesde āh ider
ẓulmeti āb-ı ḥayāta eylemiş devrān maḳar
ehl-i dil ayaḳda [vü] nādānlar olmuş tāc-ı ser
gencler vīrānede ḳaʿr-ı biḥār içre güher
her kime kim dost olsañ ol saña düşmān çıḳar
giryesine ʿāşıḳuñ maʿşūḳ eyler ḫandeler
bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider

II

[se]yre çıḳdum kim göreydüm niçe olmuş gülsitān
servler ʿālemden el çekmiş bunı söyler hemān
dehr elinden kıpḳızıl ḳana boyanmış erġuvān
kimse āzād olmadı ġamdan ki fānīdür cihān
[…]ler bu meskenüñ virüp ḳażāsından nişān
ditreşür eşcār bir gün irişür diyü ḫazān
ḫārdan ḫār üzre yaymışlar fenāyı āşiyān
gül güler bir iki gün ʿömrine olmuş şādumān
kūşe-ber-kūşe durup bülbüller eylerler fiġān
bu ne ḥāletdür didüm çıḳdı didi bir bāġbān
bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider

III

[bu] cihānuñ bir ʿaceb bezmine irdüm ben gedā
çeng iki bükülmüş olmuş bir nigāra mübtelā
nāylar virür ḫaber idüp ervāḫdan ṣadā[1150]
gūş-ı ṭanbūrı burup taʿlīm eylerler hevā
[eyley]üp ʿuryān defi darbeyle eylerler cefā
ehl-i ʿaşḳuñ ʿaḳlını almış bu bezm-i bī-beḳā
çārpāre ġuṣṣadan cıḳ cıḳ diyü eyler nidā
kimi aġlar kimi iñler kimisi sürer ṣafā

[1150] Mısra eksiktir.

bu ne ʿālemdür didügümce cevāb içün baña
bir güzel sāḳī durup tekrār idüp dir dāʾimā
bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider

106a

IV

gāh olur kim bir gedāyı bu felek sulṭān ider
kimin öldürür kimini dirgürür çoḳ ḳan ider
gāh sulṭānı gedā-veş ḫāk-ile yeksān ider
maḫv ider deryāları bir ḳaṭre-i ʿummān ider
ḳanġı pür-maʿmūr olursa ʿāḳıbet vīrān ider
gāh olur pür-şevḳ oluban bir mehi tābān ider
mārı pür-zehr eyleyüp gencīneye derbān ider
gāh olur giryān oluben göz yaşın bārān ider
kiminüñ yārini vuṣlat kiminüñ hicrān ider
aġladur Yaʿḳūbı ammā Yūsūfı ḫandān ider
bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider

V

ey Ḳıyāsī şehr-i İstanbul'da ben leyl ü nehār
bir nice yıllar kelāmum dürlerin idüp niṣār
eyledüm taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet çoḳ rūzigār
ḳande kim insān ola ben anda buldum iştihār
nideyim ammā ki baḫtum olmadı iḳbāle yār
dāʾimā bu ḫālüme aġlayup i[t]düm āh u zār
ṭālib olursam bir avuç ḫāke olur tārumār
ġayret-i aḳrān ile ġam cānuma itmişdi kār
nāgehān bir kūşeden bir pīr oldı āşikār
didi budur resm-i devr-i rūzgār-ı zūr-kār
bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider

437

Ġazel-i Cemālī

..--/.-.-/..-

meclis-i meyde būse ʿādetdür
cān-ı ʿuşşāḳa bu saʿādetdür

āb-ı kevs̱er didükleri ḥalḳuñ
leb-i cānāndan kināyetdür

ṣaçları maḥşer ebrūvānı ṣırāṭ
ḳāmeti ol mehüñ ḳıyāmetdür

vaṣf-ı ḳaddüñden ey elif-sīret
ġarażum ʿarż-i istiḳāmetdür

geçüren bādeden Cemālī beni
leb-i dilberdeki ḥalāvetdür

438

İsḥaḳ[1151]

.---/.- - -/.---/.---

elüñden cām düşmezmiş begüm ʿayşuñ müdām olsun
lebüñsüz ḳaṭresin içdümse ḳan olsun ḥarām olsun

ḳuluñ bir cürʿaya degmez mi ol cām-ı muḥabbetden
vefāsuz dil-rübālarda begüm saña selām olsun

esirger cān-ı mehcūrum beni bir dem ḳomaz tenhā
dil-i ġamgīnümi egler ḫayālüñ müstedām olsun

[1151] İD. s. 273.

Ḫudādan dilerem[1152] kimse[1153] giriftār olmasun ʿaşḳa[1154]
güzellik sende ḫatm olsun belā bende tamām olsun

yazuḳdur āsitānuñdan begüm redd itmeİsḥāḳı
ḳapuñda ḳullaruñ çoḳdur o da[1155] kemter ġulām olsun

106b
439
[Manṭıḳī][1156]
--. /.--. /.- -. /.- -

[is]terse söyünsün felegüñ meşʿal ü māhı[1157]
dünyāya yeter sīnemüzüñ şuʿle-i āhı

[şim]dengirü yāhu size[1158] ey ṣabr u taḥammül
ṣulṭān-ı ġamuñ ḳalbe hücūm itdi sipāhı

[zāhi]d yüregüñ ṭaş ise de gör ṭayanur mı
bir kez hele gözden geçür ol tīr-i nigāhı

[bir] gün düşürür ʿaşḳ seni cāh-ı belāya
elden ḳoma ey dil resen-i zülf-i siyāhı

[ḫāki]ster-i pervāneyi gör neyledi şemʿe
tāc-ı zer iken bir nemede itdi külāhı

[her] nesnede hem-rengine var idi teʿalluḳ
şimdi sezemem kāh-rübā ceẕb ide kāhı

[1152] dilerem: isterem İD.
[1153] kimse: ʿaşḳa İD.
[1154] ʿaşḳa: kimse İD.
[1155] çoḳdur o da: çoḳ ol da bir İD.
[1156] MAND. s.139.
[1157] meşʿal ü māhı: meşʿal-i māhı MAND.
[1158] size: sizi MAND.

[gör]mez gözimüz Manṭıḳīyā ḫˇāb-ı ferāġat
bād-ı seḥer-i ġaflet eger esmese gāhī

440

Müseddes-i Yaḥyā Beg[1159]

.---/.- - -/.---/.---

I

nice bir mācerāmuz dostāna dāsitān olsun
nice bir nār-ı ʿaşḳum dūd-ı āhumdan ʿayān olsun
mekānum ʿayn-ı ʿālemden nihān-ender-nihān olsun
kilāb-ı kūyuña cism-i żaʿifüm armaġān olsun
ne kūyuñ āh ile ṭolsun ne ḳapuñda fiġān olsun
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

II

iki dest duʿā gibi baña seng-i mezār itme
mezārum nā-bedīd it ʿayn-ı ʿuşşāḳa ġubār itme
ölüm bir ḫˇāb-ı rāḥatdur ḫayāta iʿtibār itme
enīnümden emīn ol adum añılduḳca ʿār itme
ne deñlü zaḥmet ise iḫtiyār eyle firār itme
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

III

viṣāl-i dil-güşāsından firāḳ-ı dil-rübā yegdür
celālinden cemālin gör vefāsından cefā yegdür
yoġ olmadın var olmak ölmedin ölmek baña yegdür[1160]
muḥassal sālik-i rāh-ı ʿadem oldum Ḫudā yegdür
bu der-bend-i fenādan ṣaḥn-ı ṣaḥrā-yı beḳā yegdür
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

[1159] TYD. s.186-187.
[1160] Divan neşrinde bu mısra ile sonraki mısra takdim-tehirlidir. Bk. TYD.

IV

seni rencīde-ḫāṭır eyler imiş nāle vü zārı
niyāz ehlin helāk eyler[1161] gider yanuñdan aġyārı[1162]
yumulmayınca ten gözi açılmaz yār dīdārı
eyā ḫüsn ilinüñ ṣāḥib-ḳırānı ḫışmla bārı[1163]
ṣevābın ḳaṣd idüp ḳurtar belālardan bu bīmārı
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

V

muḥabbet ehline yāruñ cefāsı imtiḥānıdur
ölümlü ʿāşıḳa cevr eylemek[1164] devlet nişānıdur
baña Yaḥyā gibi ölmek ḥayāt-ı cāvidānīdür
beḳā bilme felek āyīnesini cümle fānidür
begüm ḫayr işi teʾḫir eyleme billāh zamānıdur
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

107a

441

Żuhūrī[1165]

.---/.- - -/.---/.---

ḳanāʿat pīşesinde şīr-i nerdür mūrı söyletseñ
hümā-yı evc-i istiġnā geçer ʿusfūrı söyletseñ

ne çenberlerde ḥallāc olduġın bir bir beyān itse
ne söyler görseñ ey dil dārda Manṣūrı söyletseñ

ne ḥāletle fenā bulduḳların añlarduñ ey ġāfil

[1161] eyler: eyle TYD.
[1162] yanuñdan aġyārı: yolundaġı ḫārı TYD.
[1163] Divan neşrinde bu mısra ile sonraki mısra takdim-tehirlidir. Bk. TYD.
[1164]eylemek: oḳları TYD.
[1165]Zuhûrî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZHD.

dil aġız virse ḥāk-i Ḳayṣer [ü] Faġfūrı söyletseñ

ne leẕẕet añlamış şehd-i maḥabbetden ʿaceb ṣorsañ
nedür bāʿiṣ fiġān u zārına zenbūrı söyletseñ

nevā-yı erġanūn-ı nāle-i dem-sāzımı görseñ
biraz bursañ ḳulaġın muṭribā ṭanbūrı söyletseñ

Ẓuhūrī bendesine söylemez küsmüş meded sāḳī
biraz mestāne itseñ ol gözi maḫmūrı söyletseñ

442

Naẓīre-i Rūḥī[1166]

.---/.- - -/.---/.---

Süleymānlıḳda ben bir dāneyüm dir mūrı söyletseñ
ben ol ʿanḳā-şikārum dir eger ʿuṣfūrı söyletseñ

fenā-dārında bāzār-ı muḥabbetde aṣup ṣanʿat
hemān ʿaşḳa dest urmuş geçer Manṣūrı söyletseñ

ne ḳaldı çaldılar mestān-ı bezm-i ʿaşḳ olan erler
ne dir irşādı muṭrib añlasın ṭanbūrı söyletseñ

ne şevḳ-i ḥālet irmiş vādī-i Eymen'de Mūsā'ya
ne vādīden tecellī eylemiş Haḳ Tūr'ı söyletseñ

ḥarāret var gibi şehd-i muḥabbetden derūnunda
nedür bāʿiṣ enīn ü zārına zenbūrı söyletseñ

ne feyż itmiş ʿaceb pīr-i ḥarābāt anlara Rūḥī

[1166] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk.BRD.

neden bulmuş bu zevḳ-i ḥāleti maḫmūrı söyletseñ

443

Ḥayretī

-.--/-.--/-.--/-.-

ey benüm ḥālüm ṣoran ben bilmezem cānāna ṣor
bendenüñ aḥvālini var ḥażret-i sulṭāna ṣor

ġuṣṣa vü endūh-ı ġamdan bil nedür ḥālüm benüm
dostum baña inānmazsañ eger yārāna ṣor

ol çerāġ-ı ḥüsn-i ʿālem-tāba var ey peyk-i rāh
bu dil-i dīvānenüñ ḥālini yana yana ṣor

var yüri ey ʿaşḳ-ı ḫāliṣ isteyen ḳalbinde bul
gel gel ey genc-i firāvān anı ben vīrāna ṣor

değme bir ḥayvān ne bilsün leẕẕet-i ʿaşḳı nedür
Ḥayretī ol niʿmetüñ dādın bilen ḥayrāna ṣor

107b

444

[Ḳabūlī][1167]

--./.--./.--./.--

[nā]dān olımaz meclis-i ʿirfān arasında
ḫar-mühre ṣıġar mı dürle[1168] mercān arasında

[mū]lar aġarup göz ḳararup yaş ile ṭoldı
ḳaldum yalıñuz berk-ile[1169] bārān arasında[1170]

[1167] KD. s.698.
[1168] dürle: dür ü KD.

ʿuşşāḳa cefā ġayra vefā eylemek āḫir
bir ḳāʿidedür ḳaldı cüvānān arasında

[dil]-dāra didüm būse kenār ola mı ḳābil
didi ne tekellüf aña yārān arasında

eşʿār u ġazel söyle hemān ṭurma Ḳabūlī
tek añdurı[1171] gör nāmuñı aḳrān arasında

445

Naẓīre-i [Tācī]

--. /.--. /.- -. /.- -

ey ġonçe açılma yürü nādān arasında
hīç gül mi biter ḥār-ı muġaylān arasında

aġyār-ı siyeh-rūya niçün māʾil olursun
olur mı melek ey perī şeytān arasında

iḫvān ṣanup sırruñı fāş itme raḳībe
gör noldı şehā Yūsufʿa iḫvān arasında

zülfüñle ḫaṭuñ serv ḳadüñ bāġ-ı ruḫuñda
şol gül gibidür kim bite reyḥān arasında

alışımadı ṣūfī-i ḫar-ı ṭabʿ-ıla Tācī
mümkin müdür insān ola ḥayvān arasında

446

[1169] berk-ile: bir fele KD.
[1170] Divan neşrinde 2. ve 3. beyitler takdim-tehirlidir. Bk. KD.
[1171] añdurı: añdura KD.

Ġazel-i Ẕevḳī[1172]

..--/..--/..--/..-

murġ-ı cān ey ḳaşı yā yoluna ḳurbān olsun
sīneme çekmege tek tīrüñe imkān olsun

beni terk eyledi dil ʿaşḳuña yoldaş oldı
ḫˇācesin buldı gedā başına sulṭān olsun

çünki maʿmūre-i dil hicrüñ-ile oldı ḫarāb
ġam degül cümle cihān ben gibi vīrān olsun

dür-i dendānına yārüñ deheni oldı ṣadef
baḥr-ı eşküm içine lebleri mercān olsun

Ẕevḳīyā bir güzele göñlüñi vir dünyede kim
ehl-i ḥüsn ola vü ṣāḥib-edeb ü ān olsun

447

Ḳabūlī[1173]

.---/.---/.---/.---

[naẓar] ḳıldum vücūdumda ġamuñdan bir eṣer buldum
nice şād olmayam kim ḫāk içinde bir güher buldum

gözin ırmaz kevākib āsumān-ı āsitānuñdan
bi-ḫamdi'llāh felekde ben de bir ṣāḥib-naẓar buldum

ʿaraḳla bādeyi dün gice meclisde çekişdürdüm
birinüñ ter mizācın birinüñ daḫı[1174] beter buldum[1175]

[1172] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZEVD.
[1173] KD. s.656.
[1174] daḫı: andan KD.

ayaġ altı degül mey-ḫāne gibi uġramaz kimse
ḳanāʿat kūşesidür anı[1176] bir ḥālīce yer buldum

zen-i dünyā Ḳabūlī gördi kim semtiyle ḳullandum
dimiş dünyā sarāyında daḫı ben şimdi er buldum

108a
448
[Müseddes-i Ṣabrī]
-.--/-.--/-.--/-.-

I
sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ
ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ[1177]

II
luṭfuñı çoḳ görmüşüm cānā ʿadāvet idemem
firḳatüñden illere varup şikāyet idemem
ʿaḳl [u] fikrüm sendedür ġayre muḥabbet idemem
sen ferāġat eyledüñse ben ferāġat idemem
sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ
ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ

III
bir iki gün çekmek-ile derd-i hicrānuñ senüñ
yād olunmaz mı ṣanırsın dāʾim iḫsānuñ senüñ
unudur muyum şehā luṭf-ı firāvānuñ senüñ
hīç çıḳar mı ḥāṭırumdan ʿahd ü peymānuñ senüñ
sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdükleriñ

[1175] Divan neşrinde 2. ve 3. beyitler takdim-tehirlidir. Bk. KD.
[1176] anı: nāmı KD.
[1177] Kurt yeniği sebebiyle 1. bendin ilk dört mısraı yoktur.

ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ

IV

nola olsam ben saña cān-ile dilden mübtelā
dostum sen itdigüñ ʿālemde kim itdi baña
iltiyām idüp ezelden her dem eylerdüñ vefā
bunca ḫaḳḳ-ı sābıḳ añılmaz mı hīç ey dil-rübā
sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ
ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ

V

künc-i firḳatde nice bir eyleyim āh u fiġān
ṣabra ṭāḳat ḳalmadı oldum żaʿīf ü nātüvān
Ṣabrī-veş senden nola ayrıldım-ise nāgehān
ẓāyiʿ oldı gitdi mi bu āşinālıḳlar hemān
sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ
ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ

449

[Ḳabūlī][1178]

..--/..--/..--/..-

ġulġule[1179] [ṣaldı ṣadā-yı suḥanum āfāḳa]
çıḳdı āvāze-i naẓmum felek-[i nüh-ṭāḳa]

ẓannum oldur ki temāşā içün anı yir yir
her melek ṭāḳ-ı felekden çıḳa bir bir baḳa

baḥr-i ḥayretde-iken daḫi muttaṣıl çekerüz[1180]

[1178] KD. s.711.
[1179] ġulġule: velvele KD.
[1180] Mısranın vezni bozuktur. Divanda mısra ‘‘baḥr-i ḥayretde daḫı muttaṣıl engin çekerüz’’ şeklindedir. Bk. KD.

düşeli keştī-i dil[1181] ʿālem-i istiġrāḳa

ey göñül kendüñi alçaḳ ṭutagör kim [saña]
şāyed ol serv-ḳadüñ su gibi göñli aḳa

ey Ḳabūlī baña meyl eylemez ol yār dime
ḫūblar māʾil olur ġāyet ile[1182] ʿuşşāḳa

108b

450

[Müseddes-i (?)]

..--/..--/..--/..-

I

Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum[1183]

II

ben varup kūyuña ʿazm eylemege ḳudret yoḳ
sen gelüp ʿarż-ı cemāl eylemege şefḳat yoḳ
ʿarż-ı ḥāl itmege aʿdādan ise ruḫṣat yoḳ
çekmege bār-ı ġamuñ ẕerre ḳadar ṭāḳat yoḳ
ḳalmadı cevrüñe ṣabr eylemege dermānum
Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

III

[o]la bir gün ki bu aḥvāle peşīmān olasın
kākülüñ gibi her añduḳca perīşān[1184] olasın
saña düşmez ki varup hem-ser-i nādān olasın
sen bu inṣāf-ile ḥāşā ki Müselmān olasın

[1181]keştī-i dil: keştī ü dil KD.
[1182] ‘‘māʾil olur’’ ve ‘‘ġāyet ile’’divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. KD.
[1183] Kurt yeniği sebebiyle 1. bendin ilk beş mısraı yoktur.
[1184] Sözcük metinde ‘‘peşīmān’’ şeklindedir.

ḳalmadı cevrüñe ṣabr eylemege dermānum
Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

IV

[merdü]m-i dīde iken bir iki ḥayvānlar-ile
ḥaşr olup gezmedesin şām u seḥer añlar-ile
herm-ser olmaḳ niçe bī-ser ü sāmānlar-ile
ḥayf kim vaṣluña dil rāġıb iken [c]ānlar-ile
ḳalmadı cevrüñe ṣabr eylemege dermānum
Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

V

[...] nola oldıysa ḳuluñ ḳurbānuñ
öldürüp cevrüñ-ile alma vebālin anuñ
ḳuvveti ḳalmadı żaʿīf-ile ten-i bī-cānuñ
raḥm ḳıl var ise gögsüñde eger īmānuñ
ḳalmadı cevrüñe ṣabr eylemege dermānum
Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum

451

Faḫrī

.---/.- - -/.---/.---

güzellik taḫtgāhında bugün bir pādişāsın sen
bulunmaz saña hem-sāye meger nūr-ı Ḫudāsın sen

[ḳad-i bā]lāña nisbet serv [ü] ʿarʿar görinen el-ḥaḳ
[c]inān bāġında naḫl-i sidre gibi müntehāsın sen

[…] necm-āsā şimdi yanunda
[…] mānend bugün bir meh-liḳāsın sen

nola cān u göñülden benden olsa ḫalḳ-ı dünyānuñ
şehā bir bī-bedel mümtāz-ı ʿālem dil-rübāsın sen

ʿAlī-sīret Ḥasan-ṣūret diyü medḫini eylersin
meger sulṭān-ı ḥüsne şimdi Faḫrī mübtelāsın sen

109a
452
[Müseddes / Tesdīs][1185]
.---/.- - -/.---/.---

I
dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm
günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm[1186]

II
telef ḳıldum vücūdum yoḳ yire bir ḫāk-sārum ben
bu ʿömr-i nāzenīnüm gitdi ṣanmañ behre-dārum ben
hevā yolında geçmiş bir perīşān-rūzigārum ben
dirīġā sehv ile itdüklerüñden şerm-sārum ben
dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm
günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm

III
fenā dārına geldim niçe kār-ı nā-sezā ḳıldım
reh-ı ʿişyāna düşdüm kendü kendüme ezā ḳıldım
bu ʿālemden çeküp el ʿāḳıbet ʿazm-i beḳā ḳıldım
günāhum keşretinden kūşe-i vaḥdetde cā ḳıldım
dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm

[1185]Manzumede tahallushane eksiktir. Bununla birlikte manzumedeki mütekerrir beytin Tuhfetü'l-İhvân adlı eserde Nağmî adına kayıtlı olduğu bilgisi yer alıyor. Detaylı bilgi için Bk. Okuyucu, Cihan ve Sadık Yazar (2020). Bosnalı İntizâmî, Tuhfetü'l-İhvân- XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 166, İstanbul, s. 139.
[1186] Kurt yeniği sebebiyle 1. bendin ilk dört mısrası yoktur.

günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm

IV

vefāsuz bī-beḳādur iʿtimād itmeñ bu devrāna
ṭayanmañ devletine aldanup bu çarḫ-i gerdāna
aşurdum cism-i zārum vādi-i ḥāmuş-ı ʿişyāna
zebān-ı ḥāl-ile söyler mezārum cümle yārāna
dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm
günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm

V

[yü]rekden āh idüp derd-i dili eflāke ṭapşırdum
dögündüm seng-i hicrī sīne-i ṣad-çāke ṭapşırdum
[melāmet] ḫırḳasın giydüm teni ḥāşāke ṭapşırdum
türāb-ı maʿşıyet-ālūde cismüm ḫāke ṭapşırdum
dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm
günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm

453

[ʿĀlī][1187]

-.--/-.--/-.--/-.-

bunca bīmāruñ meger [fikr eylemez hīç çāresin]
ol ṭabīb-i cān çoġaldur [muttaṣıl āvāresin]

tīġı diller yaralar peykānı cānlar pāresin[1188]
dindi ādem nʾeylesün nʾitsün o cānlar pāresin

ʿārıż-ı cānāna ḫaṭ geldiyse zāʾid aġlama
yuyamaz deryā daḫı ey dil[1189] bu yüzler ḳarasın

[1187] GAD. s.1031.
[1188] pāresin: pāreler GAD.
[1189] ey dil: yuyamaz GAD. // Vezin gereği divan neşri esas alınmıştır. Bk.GAD.

saña beñzer bir Mesīḥā-dem bulınmaz sevdügüm
yir ile gök arasın[1190] āhum gerekse arasın

yār ile ṣoḥbet budur ʿĀlī leṭāfet bundadur
ol saña düşnām ide sen varasın[1191] yalvarasın

109b
454
[.?.]
-.--/-.--/-.--/-.-

geçmezem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan
dönmezem *ḳālu belā*[1192]da itdügüm iḳrārdan

meyl idersem cennete ruḫsār-ı yāri terk idüp
rūz-ı maḫşer zāhidā maḥrūm olam dīdārdan

455
[.?.]
.---/.---/.---/.---

seg-i nefse uyup meʾyūs olma raḥmet-i Haḳdan
günāh-ı bī-gerānum var diyü ḳalma gümānlardan

girüp Aṣḥāb-ı Kehf'üñ güli bāġ-ı ʿadne de ḥāşā
Resūl-i kibriyānuñ ümmeti ḳala yabanlarda

456
[.?.]

[1190] Metinde ‘‘arasında’’.
[1191] varasın: ṭurmaya GAD.
[1192] ‘‘Evet (Rabbimizsin) dediler.’’

-.-- / -.- - / -.- - / -.-

ger günāhum kūh-ı Ḳāf olsa ne ġamdur yā Celīl[1193]
raḥmetüñ baḥrine nisbet *innehu şey ʾün ḳalīl*[1194]

110a

457

[Ẕevḳī][1195]

..-- / ..-- / ..-- / ..-

murġ-ı cān ey ḳaşı yā yoluña ḳurbān olsun
sīneme çekmege tek tīrüñe imkān olsun

beni terk eyledi dil ʿaşḳuña yoldaş oldı
ḫˇācesin buldı gedā başına sulṭān olsun

çünki maʿmūre-i dil-i hicrüñ-ile oldı ḫarāb
ġam degül cümle cihān ben gibi vīrān olsun

dür-i dendānına yārüñ deheni oldı ṣadef
baḥr-i eşküm içine lebleri mercān olsun

Ẕevḳīyā bir göz ile göñlüñi vir dünyede kim
ehl-i ḥüsn ola vü ṣāḥib-edeb ü ān olsun

458

[Necātī][1196]

..-- / ..-- / ..-- / ..-

[1193]Bu beyt derkenarda da yer almaktadır.
[1194]‘‘Çok küçük bir şey ’’
[1195] Bu gazel divan neşrinde yer almamaktadır. Bk. ZEVD. // Ayrıca aynı gazel mecmuada 108.varakta da yer almaktadır.
[1196] NECD. s. 334.

ḳo göñül būseñe cān ile ḫarīdār [olsun]
biʾllah ey ġonca-dehen yoḳ dime [bāzār olsun]

görüp āşüftelerüñ[1197] ḥāline raḥm eylemeyen
göreyim bencileyin derde giriftār olsun

būse peymānesinüñ cürʿa-i cān-baḫşından
hele ol ġonçe-dehen[1198] yoḳ dimedi var olsun

kimse beglerde vefā görmedi dünyā ṭuralı
niçe ʿāḳil diye dil-dāra[1199] vefā-dār olsun

öpmege ḳocmaġa yir yoḳ dir iseñ ey yüzi gül
ḳo Necātī ḳuluñı ʿāşıḳ-ı dīdār olsun

459
[Rāhī][1200]
Ġazel-i Laṭīf
..--/..--/..--/..-

[di di dīvā]ne ṣanduñ ṣa ṣa ṣalduñ reseni
zü zü zülfüñ ne sebebden be be bend itdi beni

[şu şu ḥüsn]üni göricek me me meyl itdi göñül
ne ne nitdüm ne ṣuçum var se se sevdümse seni

[...] ḳad-i bālā re re reftār idicek
i i iḥyā ider ol dem ṣa ṣa ṣaḥrā çemeni

[1197] görüp āşüftelerüñ: zülfün āşüfteleri NECD.
[1198] ġonçe-dehen: piste-dehen NECD.
[1199] niçe ʿāḳil diye dil-dāra: kim diye sen meh-i bī-mihre NECD.
[1200] Râhî divançesinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. RAHD.

[...] oḳı deldi ba ba baġrum ṣanma
ḳu ḳu ḳullara naẓar ḳıl ke ke kerem kānı

ʿa ʿa ʿaşḳuñda gedālar ço ço çoḳdur güzelüm
ża ża żarar saña yoḳdur se se sevgil seveni

[şi] şi şīrīn dehenüñden gü gü güftāruñ yoḳ
ce ce cevr itme yaḳarsın ṣa ṣa ṣaḳın [...]

ra ra Rāhī gibi şāʿir na na nādir bulınur
va va vaṣluñda çıḳardı […]

110b
460
[…]
..--/..--/..--/..-

çıḳmasun āhum odı aġzumı açdurma benüm
yaḳmasun āhum odı seni söyletme beni

cān virür bülbül dil görmez ise gül yüzini
döyemez hicrüñe cānum seven ölsün mi seni

düşmeyince ġam-ı ʿaşḳuña seni bilmedüm āh
neyimişsin neye uġramışım ey vāy beni

beni sāyeñ gibi ey serv-ḳad ayaḳda ḳoma
ḳatı ḫāk itme iñen de yoluña cān vireni

461
[ʿUbeydī][1201]

[1201] UBD. s.461.

.---/.- - -/.---/.---

bu fānī [evde tāḳ-ı künbed-i gerdānı n'eylersin]
yerüñ zīr-i zemīn [olur bülend eyvānı n'eylersin]

ʿadem mülkine bir gün yalıñuz gitseñ gerek şāhum
öñüñce şimdi ḳullar yüriyüp[1202] ʿünvānı n'eylersin

ölürsin ġayret-i aḳrān-ıla iy tālib-i manṣıb
ya ʿuḳbāda merātib ḳatʿ iden yārānı n'eylersin

esīr-i cāh olanlar silsile dīvānesi olur
alup boynuña ḳayd-ı ḫayret-i aḳrānı[1203] n'eylersin

ʿUbeydī ḫāne-i tenden ʿurūc it beyt-i maʿmūra
deli olma yüri bu menzil-i vīrānı n'eylersin

462

[Raḥmī][1204]

-.--/-.--/-.--/-.-

mey şafaḳ devr-i felek meyḫāne [şeklin bağlamış]
hāle içre māh-ı nev[1205] peymāne şeklin [bağlamış]

ser-fürū gördüm çemen bezminde tāc-ı lāleyi
elde cāmın güç ṭutup mestāne şeklin bağlamış

şemʿ-i meclis göricek cānā müselsel kākülüñ
dūdını zincir-vār[1206] dīvāne şeklin bağlamış

[1202] yüriyüp: yüridüp UBD.
[1203] ḳayd-ı ḫayret-i aḳrānı: ḳayd-ı ʿizzet-i devrānı UBD.
[1204] RHD. s.209.
[1205] nev: ṣan RHD.
[1206] dūdını zincir-vār: devrden zinciri var RHD.

bir perīdür her biri bāġ-ı İrem'den geldiler
şemʿüñe per yaḳmaġa pervāne şeklin bağlamış

bir büt-i ferḫāre[1207] resmin[1208] dilde naḳş idüp ḫayāl
Raḥmīyā sīneñ senüñ büt-ḫāne şeklin bağlamış

463

Ġazel-i ʿAṭā

..--/..--/..--/..-

ey güzellik göğünüñ mihr-i münevver ḳameri
şād ḳıl göñlümi gün gibi ṭulūʿ it seḥerī

seḥerī ʿaşḳ ile meydāna ṭurup seyr iderin
ola kim peyk-i ṣabādan gele yārüñ ḫaberi

ḫaberi olsa nigāruñ yolına öldügüme
baña raḥm eyleyüben [eyleye idi naẓarı]

naẓarı var ola şol ʿāşıḳ-ı dīvāne-dilüñ
göricek ġamzeñ oḳın sīnesin eyler siperi

siperi sīnesi olmayanuñ ey şāh-ı cihān
boynuna tīġ-i Ālī başuna Müslim teberi

teberi almış eline meh-i nev gökte [durur]
tā ki defʿ eyleyesin şāha [irişen żarārı]

[żarārı var sanemā ben] ḳula cevr eylemenüñ
[çünki eflāke irür āteş-i āhum] şereri

[1207] ferḫāre: ferḫār RHD.
[1208] resmin: şeklin RHD.

şerer-i āhumı ey dost benüm ṣanma güzāf
yaḳdı ḳandīl-i gögi āteş-i āhum eṣeri

eserī ḳılca belürmez belinüñ çün [ṣanemā]
yine yoḳ yire ḳuşanırsun o zerrīn [kemeri]

[kemer-i ġayreti ʿaşḳ ile] ṭolayup belüñe
ṭolanur kūy-ı dil-ārāyı ʿAṭā seḥerī

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABKE 24 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ MESTAP'A GÖRE TASNİFİ

1.Mecmuanın MESTAP'a Göre Tasnifi

TABLO 7: Manzum Bölümler Tablosu

		Yer Nu.: Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivi / Almanya Nu.24 , Mecmua-i Eş'âr					
Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1a	Rūḥī	mā'ilim[1209] ol meh-i bī-mihre[1210] diyü zevḳ itmeż ẕevḳ odur ki[1211] saña ol māh-liḳā[1212] mā'il ola[1213]	naẓar it ḥāline ḳaçma güzelüm Rūḥīden devlet ol serv-ḳadüñ kim şu'arā mā'il ola	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	[Rūḥī][1214]
1a	Medḥī	benem āşüfte ü[1215] sevdā-zede-i zülf-i ʿizār[1216] yaḳdı yandurdı beni āteş-i rūy-ı dildār baña ẓulm oldı meded ḥusrev-i ʿāli-miḳdār dün ü gün[1217] ṣubḥa degin eyler iken[1218] āh ile zār[1219] bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār[1220] dün yolum başdı benüm yaġmaladı her ne ki var	ḳulı ḳurbānı olup bir şeh-i ʿāli-şānuñ umaram ḳahrını[1221] her dem[1222]o meh-i tābānuñ elem ü[1223] faḳr u[1224] firāḳ-ile çıkarsa cānuñ Medḥīyā nām-ı şerīfin dime zinhār anuñ bir siyeh-pūş u siyeh-çeşm ü siyeh-çerde nigār dün yolum başdı benüm yaġmaladı her neki var	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i Medḥī
1b	Rūḥī	her kimüñ dünyāda fikri manṣıb-ı aʿlādadur ġuṣṣadan ḫāli degül tā bir nefes dünyādadur	dün dimiş bir ʿāşıḳı ḳatl eylemekdür niyyetüm ekṣer ammā iḫtimāli Rūhi-i şeydādadur	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Rūḥī[1225]
1b	Niʿmetī	maʿrifet ehline ʿālemde dilā raġbet yoḳ miḥnet ü derd ise çoḳ ẕerre ḳadar rāḥat yoḳ	vaṣlına irmek olurdı o şeh-i ḫūbānun neyleyim Niʿmetīyā başda ise devlet yoḳ	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Niʿmetī
2a	Seyfī	dilerseñ idesüñ ẕevḳ ü sürūrı dilā ʿazm-i sefer eyle żarūrī	yüri Seyfī murāduñ Haḳ'dan iste efendüñdür sever ġāyet ṣabūrı	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	Seyfī
2a	Ḳabūlī	dil-ber-i şīvekārı kim sevmez naḫl-i pür-berg ü bārı kim sevmez	mā'ilüz ey Ḳabūlī Rūm iline dilberi çoḳ diyārı kim sevmez	Gazel/7		..-- / .-.- / ..-	Ḳabūlī[1226]
2a	ʿĀlī	dil-ber-i pākīze sāḳī cām-ı bī-ġışdur baña bāʿiş oldur kim ḥabāb-ı bāde gözdeşdür baña	māh-rūlardan sitārem yoḳdur ey ʿĀlī benüm il mülāyim ṣanduġı elbette ser-keşdür baña	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿĀlī
2b	Bahāyī	geh baña vü geh ol ḫançer-i bürrāne baḳarsuñ maḳṣūduñ eger cān ise cānā ne baḳarsun	söyleşmek olurdı ġam u miḥnetle Bahāyī ammā yine sen ḫāṭır-ı yārāna baḳarsun	Gazel/5		--. / .- -. / .- -. / .- -	Bahāyī[1227]

[1209] mā'ilim: māyilüz BRD.
[1210] bī-mihre: bed-mihre BRD.
[1211] ki: kim BRD.
[1212] māh-liḳā sözü mecmuada liḳā şeklindedir. Vezin gereği divan neşri esas alınmıştır. Bk. BRD.
[1213] Bu beyit divan neşrinde 5. sıradadır. Bk. BRD.
[1214] BRD. s. 946-947. // Gazel divan neşrinde 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
düşme ol semte ki erbāb-ı riyā māyil ola/aña meyl eyle ki erbāb-ı ṣafā māyil ola; yāra derd-i dili şerḥ eyleyelüm nolsa gerek/ ġāyeti yā bize ḳahr eyleye yā māyil ola Bk.BRD.
[1215] āşüfte ü: āşüfte-i MD.
[1216] zülf-i ʿizār: zülf ü ʿizār MD.
[1217] dün ü gün: dün gice MD.
[1218] eyler iken: eyler idüm MD.
[1219] āh ile zār: nāle vü zār MD.
[1220] Divan neşrinde mısra ''bir siyeh-çeşm ü siyeh-pūş u siyeh-çerde nigār''şeklindedir. Bk.MD.
[1221] ḳahrını: mihrini MD.
[1222] her dem: dilden MD.
[1223] elem ü: elem-i MD.
[1224] faḳr u: hecr ü MD.
[1225] Divan neşrinde bu gazele rastlanmamıştır. Bk. BRD.
[1226] KD. s. 600. // Bu gazel divan neşrinde 10 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
çeşm-i āhū nigārı kim sevmez / ṣayda ḳābil şikārı kim sevmez; seyl-i seyl-āb-ı eşke kim gelmez / ṭaraf-ı cūybārı kim sevmez; severüz elde sāġarı sāḳī / ele gelmiş şikārı kim sevmez Bk. KD.
[1227] ŞBD. s. 81. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
şād ḫayf ü ṣad efsūs ki ol çeşm-i siyehle / dānāyı ḳoyup merdüm-i nādāna baḳarsuñ; ābād ola dersüñ olur ol daḫi perīşān / ol çeşm ile kim bu dil-i virāna baḳarsuñ Bk. ŞBD.

2b	Celālī	ṣunsa ben ḫastasına nāz ile cānān ḳahve cān ḳatar cānımıza şevḳ ile ol ān kahve	ey Celālī diler iseñ idesin defʿ-i melāl bir yiyüm berşi yiyüp iç iki fincān ḳahve	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Celālī
2b	ʿArşī	ʿāşıḳuñ meşrebi fütāde gerek dil-berüñ şefḳati ziyāde gerek	ʿāşıḳuñ ṭarzı dil-berüñ revīşi ʿArşīyā cümle istifāde gerek	Gazel/5		..-- /.-.- / ..-	ʿArşī
3a	Şīrī	urdı nevbet ṣubḥ-dem Keyḫüsrev-i ḫāver-zemīn ḫayme-i zerrīn-sütūnın ḳurdı çarḫ-ı çārümīn manẓar-ı fīrūzeden zer ḥalḳa ṭaḳdı laʿlgīn inse vü cinne Süleymān ʿarż ḳıldı ḫātemin dīdeden gitdi sebel açıldı çeşm-i dūr-bīn ḫākiyān urdı yine lāf-ı hevā-yı āteşīn çıḳdı nīl-i ḥoḳḳadan bir gevher-i ʿāli-nigīn ṭoġdı mihr-i ʿālem-ārā nūr ile ṭoldı zemīn	Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i ekberdür emīr-i yār-ı ġār oldı iḳdām-ı ʿÖmerle dīn-i Aḥmed āşikār cemʿ-i Ḳurʾān itdi ʿOṯmān ḳaldı andan yādigār lā feta illā ʿAli lā seyfe illā Zülfikār sāʿideyn-i ʿarşdur sıbṭeyn-i maʿṣūm-ı süvār Ḥamza vü ʿAbbās ʿammeyn-i Resūl-i Kirdigār āl ü aṣḥābına anuñ Şīrīyā leyl ü nehār virdüñ olsun raḥmetullāhi aleyhim ecmaʿīn	Müsemmen/5		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Müẕemmen-i Şīrī Manzumeni n 3. bendinin ilk iki mısrası Arapçadır.
3b	Nādirī	ey cemālüñ şemʿ-i bezm-ārā-yı ḫuld-ı Kirdigār[1228] Cebre'īl āvāre-i nūr-ı ruḫuñ pervāne-vār	yā Resūlallāh bir edna çākerüñdür Nādirī gerçi çoḳdur cürmi ammā luṭfuña yoḳdur şumār	Gazel/7		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Nādirī
3b	-	yazmadan mecmūʿalar eglence ise ger ġaraż ʿārife mecmūʿa-yı ʿālem ʿaceb eglencedür	-	Müfred		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Müfred
4a	Bāḳī	müşkīl imiş ki dil-rübā ṭıfl ola dil-sitān ola ʿāşıḳ-ı zār [u] mübtelā pīr ola nā-tevān ola	Bāḳī'ye sāḳīyā ferāḥ vir ki fenā bula teraḥ şol meyi ṣun ki bir ḳadeḥ pīr içe nev-cevān ola	Gazel/5		-..- /.-.- / -..- /.-.-	Bāḳī
4a	Sākinī	müşkil odur ki mehliḳā ḫūni ü bī-amān ola ʿāşıḳıyım diyen gedā bī-kes ü bī-nişān ola	Sākinī-i şikeste-dil zülfüñe baġladı göñül kārı ġamuñla muttaṣıl niceye dek fiġān ola	Gazel/5		-..- /.-.- / -..- /.-.-	Naẓīre-i Sākinī
4a	Nevʿī	güzel el güzel göz[1229] güzellik maḥal naẓīrüñ bulunmaz güzelsin güzel	seni māʾil itmiş gibi o ġazāl neden düşdi Nevʿī bu gūne ġazel	Gazel/5		.- - /.- - / .- - /.-	Nevʿī
4b	ʿĀlī	manṣıbum gitse ṣanurlar beni maʿzūl olurum[1230] ḫalḳa merdūd oluben Ḫāliḳa maḳbūl olurum	der-be-der sāʾile döndüm gezerim[1231] ey ʿĀlī ḳorḳarum[1232] şirk-i ḫafīden daḫı[1233] mesʾūl olurum	Gazel/5		..-- /..-- / ..-- /..-	ʿĀlī
4b	Yaḥyā T.	bu āhum ile yaşum bu nāle vü efġānum cānāna beyān eyler aḥvāl-i perīşānum	yaşı gibi Yahyā'nuñ ḳarşuña[1234] çıḳar cānı nāz ile ḳaçan gelseñ ey ḫusrev-i ḫūbānum	Gazel/5		--. /.--- /-. / .---	Yaḥyā[1235]
4b	Nevʿī	dün gice ṣoḥbetümiz yār ile rindāne idi sāġar idi ben idüm şemʿ idi pervāne idi	her gedā-meşreb olan ol deme irmez Nevʿī o da bir luṭf-ı Ḫudā baḫşiş-i şāhāne idi	Gazel/5		..-- /..-- / ..-- /..-	Nevʿī
5a	Bāḳī	sāḳıyā ḳalmaz imiş çünki bu ṣoḥbet bāḳī mey-i gül-gūn içelüm bāde-i cennet bāḳī	Bāḳī ölsün yoluña pādişehüm sen ṣaġ ol baḫt pāyende Ḫudā yār saʿādet bāḳī	Gazel/5		..-- /..-- / ..-- /..-	Bāḳī
5a	Żaʿfī	ser-ā-ser gülşen-i dehrüñ dilā ẕevḳini sorduñ ṭut temāşāgāh-ı ʿālemde ne kim var ise gördüñ ṭut	zebūn idüp beni ḫāke ṣalar merd-i ecel Żaʿfī maḥabbet ʿarṣasında pençe-i maḥbūbı burduñ ṭut	Gazel/5		.--- /.--- / .--- /.---	Żaʿfī

[1228] ḫuld-ı Kirdigār: ḳurb-ı Kirdigār GND.
[1229] güzel el güzel göz: güzel göz güzel el ND.
[1230] ''olurum'' redifi divan neşrinde ''olurın'' şeklindedir. Ayrıca bu gazel divan neşrinde 7 beyitten oluşmaktadır. Bk. GAD.
[1231] gezerim: gezerin GAD.
[1232] ḳorḳarım: ḳorḳarın GAD.
[1233] daḫı: bile GAD.
[1234] ḳarşuña: ḳarşuya TYD.
[1235] TYD. s. 457.

5a	Firāḳī	cihānda şāh olup şāhum cihān ṭurduḳca ṭurduñ ṭut cihān mülkine şeddādī binā bünyādın urduñ ṭut	ayaġı bezm-i keşretden götürür her kişi āḫir Firāḳī bir el öñdin ʿālem-i rıḥletde yurduñ ṭut	Gazel/5		.---/.---/ .---/.---	Firāḳī
5b	Nevʿī	bugün[1236] aḳ sāde geymişsin yine var māh-peykerlik güzellenmişsin ey āfet nedür bu tāzelik terlik	taʿalluḳ resmini gel ṣafḥa-i dilden tırāş eyle ḫalāṣ ol ḳayd-ı nefsüñden budur Nevʿī ḳalenderlik	Gazel/5		.---/.---/ .---/.---	Nevʿī
5b	ʿUlvī	nedür bu serv-ḳadlik lāle-ḫadlik māh-peykerlik nedür bu sīm-tenlik nāzenīnlik nāz-perverlik	belā vādilerinde[1237] geşt idenler[1238] post-pūş olsun[1239] yaraşur ʿUlvī'yā seyyaḥ olanlara ḳalenderlik	Gazel/5		.---/.---/ .---/.---	Naẓīre-i ʿUlvī
5b	Āhī	derd-i ḥasret bu degül kim ola fürḳat bāḳī derd odur kim ben ölem ḳala bu ḥasret bāḳī	ṣoḥbeti var mey-i nāb ile bu gün Āhī'nüñ[1240] yüri ey ṣūfī[1241] senüñle yine ṣoḥbet bāḳī	Gazel/5		..--/..--/ ..--/..-	Āhī
6a	-	gitme yābāna meded ḫˇāceñ ile yārānsız seni pehlūya çeker key ṣaḳın ol ṭumansız	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	Müfred
6a	-	işidüp pend-ı pīrānı civānuñ terkini urmaz göñül bir dilber ile çift olur elbette tek ṭurmaz	-	Müfred		.---/.---/ .---/.---	Müfred
6a	-	kelle-pūşa ḳoculan dilbere dilber mi dinür hele dülbend ile destāra ṣarılmaḳ bir cins	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	Müfred
6a	-	seri pā itmeyince baḥr-ı ʿaşḳa ṭalıbilmezsin nefes ṭutmaz iseñ dürr-i yetīmi alıbilmezsin	-	Müfred		.---/.---/ .---/.---	Müfred
6a	-	niye ḫalḳ itdi dime Ḥażret-i Mevlā nāyı añdırur ḫalḳa hele Ḥazret-i Mevlānā'yı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	Müfred
6a	ʿĀlī	ẓerreden yüz gösteren mihr-i cihān-ārā nedür ḳaṭreler içre temevvüc eyleyen deryā nedür	bir yire cemʿ eyleme nefsüñle rūḥ-ı pāküñi bilmeye ʿĀlī gibi hīç pīr[1242] ü nā-peydā nedür	Kaside/ 15		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ḳasīde-i ʿĀlī
6b	Cinānī	ol sīm-ber virmez ḫaber tenhā gezer ḳılmaz ḫazer ḳıl bir naẓar dirsem eger biñ nāz ider baḳmaz geçer	rengīn edā olur[1243] şehā rūḥa ġıdā cāna ṣafā dirsem revā bu ḫoş-nevā ḳalsun Cinānī'den eşer	Kaside/ 20		--.-/--.-/ --.-/--.-	Ḳasīde-i Cinānī[1244]
7a	Beyānī	ṭut ḳanāʿat yolını her dem dilā diñle beni ẕillet-i seyl-i fenāya gel düşürmesin seni iḥtiyā[r]-ı künc-i ʿuzlet ḳıl çek elden dāmeni ḳılma teklīf-i ʿabā ʿüryān ḳalsun ḳo teni minnet-i nādān ile giyme libās-ı sūseni geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsın ṣu seni	ḳalenderlik iẓhār eyleyüp ḫalḳa dime oldum faḳīr[1245] ider isen kendü kendüñ yok yere ḥor [u] ḥaḳīr ḳısmet olan ḫod gelür saña ḳalīl ü ger keşīr gāh bī-minnet nemed giy ey Beyāni geh ḥarīr minnet ile gül ṭaḳınma al elüne sūseni geçme nāmerd köprüsünden ḳo aparsun ṣu seni	Müsed des/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Müseddes-i Beyānī[1246]

[1236] bugün: yine ND.
[1237] vādilerinde: vādilerin UD.
[1238] idenler: eyleyenler UD.
[1239] olsun: olmış UD.
[1240] Āhī'nün: yārānuñ AD.
[1241] ṣūfī: Āhī AD.
[1242] bilmeye ʿĀlī gibi hīç pīr: bilme hīç ʿĀlī gibi peydā GAD.
[1243] olur: oldur CİD.
[1244] CİD. s. 67-68-69. // Divan neşrinde bu kaside 21 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir: gitsün ḳamu ḳavm-i ʿadū sen gel beru ey māh-rū / şimden girü ṭolsun sebū ḳılsun kedū defi kederBk.CİD.
[1245] Mısrada vezin kusurludur. Mısra ''eyleyüp iẓhār Ḳalenderlik dime oldum faḳīr'' şeklinde düzeltilirse vezin kusuru giderilmiş olur.
[1246] Beyânî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.BD.

7b	Cinānī	ḫalḳ-ı ʿālem ġamdan āzād olduġından baña ne yā esīr-i ḳayd-ı bīdād olduġından baña ne herkesüñ mesrūr u dilşād olduġından baña ne kāʾinātuñ luṭfa muʿtād olduġından baña ne ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne	illeri ḫandān ider devr-i felek giryān iken ḳalbümi ammā benüm maḫzūn ider şādān iken pāymāl oldum Cinānī-veş refiʿü'ş-şān iken ah kim ḳaṣr-ı felek[1247] maʿmūr u ābādan iken ben yıḳıldum ġayruñ ābād olduġından baña ne ġam beni öldürdi il şād olduġından baña ne	Müsed des/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müseddes-i Cinānī
8a	ʿUlvī	şanemā sencileyin dilber-i raʿnā bulamam bāġ-ı ḥüsnüñ gibi bir özge temāşā bulamam rāzumı açmaġa göñlüm gibi şeydā bulamam saña derdüm dimesem gerçi tesellā bulamam ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[1248]	ḫāl-i dil miḫnet-i ʿaşḳ ile diger-gūn olalı ḫātırum ġuṣṣa vü hicrān[1249] ile maḥzūn olalı ḥayret-i laʿl-i lebüñle[1250] cigerüm ḫūn olalı leylī-i zülfüñe ʿUlvī gibi meftūn[1251] olalı ʿarż-ı ḥāl itmege cānā seni tenhā bulamam seni tenhā bulıcaḳ kendümi aṣla bilemem[1252]	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i ʿUlvī
8b	Nādirī	yā İlāhī baña şādī vü melāḥat[1253] senden dile zaḫm u elem[1254] [ü] merhem ü rāḥat[1255] senden cāna düşdi yine bir nār-ı melālet[1256] senden dāġ-ı fürḳatle irişdi dile āfet senden meded Allāh meded luṭf u ʿināyet senden bu firāḳ āteşine döymege[1257] ṭāḳat senden	Nādirī ḫasteyi öldürdi meded renc ü firāḳ dūd-ı āhı olup āteş-fiken-i sebʿ-i ṭıbāḳ oldı her laḥẓā belā çekmek ile ṭāḳat ṭāḳ görinen ṣanma şafaḳ yandı serāser āfāḳ meded Allāh meded lutf u ʿināyet senden bu firāḳ āteşine döymege ṭākaṭ senden	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i Nādirī[1258]
9a	Cinānī	nigāra derd-i ʿaşḳuñ[1259] nice bir dilde nihan olsun bilinsün mihr-i ʿaşḳuñ[1260] cümle aḥvāli ʿayān olsun[1261] demidür ʿāleme ṣıdḳ-ı derūnum dāstān olsun ḳapuñda[1262] imtiyāzum ḫalḳ içinde bī-gümān olsun gerek derviş-i dil-rīş gerek şāh-ı cihān olsun saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun	ḳapuñda pādişāhum ḳullaruñ çok gerçi kim sādıḳ[1263] Cinānīyem ḳanı bir baña beñzer ʿāşıḳ-ı sādıḳ benem aḳrān içinde hamdüli'llāh ʿaşḳ ile fāiḳ maḥabbet[1264] ḳullesinde[1265] pīr-i ʿaşḳ oldum disem lāyıḳ gerek dervīş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḥān olsun	Müsed des/5		.--- / .--- / .--- / .---	Müseddes-i Cinānī[1266]
9b	Hāşimī	dime viṣāl [ü] fürḳati eyyāma baġludur ḫūbānı ṣayd şöhret ile nāma baġludur açmaḳ o şūḫı bāde-i gül-fāma baġludur	iḳdām imiş vaṣl-ı nigāra hemān ʿamel ṭopraḳ ḳapuyı Hāşimī açmaz ḳo bir sehel var kūy-ı yāre anda idin mesken ü maḥal	Müsed des/5		--. / -.-. / .--. / -.-	Müseddes-i Hāşimī[1267]

[1247] ḳaṣr-ı felek: ḳaṣr-ı beden CİD.
[1248] bilemem: bulımam UD.
[1249] ġussa vü hicrān: ġussa-i hicrān UD.
[1250] ḫayret-i laʿl-i lebüñle: ʿişret-i laʿl-i lebüñle UD.
[1251] meftūn: mecnūn UD.
[1252] bilemem: bulımam UD.
[1253] melāḥat: melālet GND.
[1254] zaḫm u elem: zaḫm-ı elem GND.
[1255] merhem ü rāḫat: merhem-i rāḫat GND.
[1256] melālet: melāmet GND.
[1257] Divan neşrinde şiirin mütekerrir mısralarında sözcük ''dögmeye'' şeklindedir. Bk. GND.
[1258] GND. s. 212-213. // Divan neşrinde bu şiir 6 bendden oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan bend şöyledir:
raḫmetüñ ābını yā Rab dile bārān eyle / külḫān-ı sīne-i sūzānı gülistān eyle / Nādirīḫastayı ġarḳ-ı yem-i iḫsān eyle / söndürüp āteşini derdine dermān eyle / meded Allāh meded luṭf u ʿināyet senden / bu firāḳ āteşine döymege ṭāḳat sendenBk.GND.
[1259] derd-i ʿaşḳuñ: ʿışḳ-ı pāküñ CİD.
[1260] mihr-i ʿaşḳuñ: müddeʿīnüñ CİD.
[1261] Divan neşrinde bu bendin ikinci ve üçüncü mısraları takdim-tehirlidir. Bk.CİD.
[1262] ḳapuñda: benüm de CİD.
[1263] ṣādıḳ: ʿāşıḳ CİD.
[1264] maḥabbet: melāmet CİD.
[1265] ḳullesinde: tekyesinde CİD.
[1266] CİD. s. 289-290. // Divan neşrinde şiir 6 bentten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan bend şöyledir:
aḳup dil cūy-ı gülşen gibi sen serv-i dilārāya / ṣafā-yıḳalb ile kāniʿ dürür ancaḳ temāşāya / girüp meydān-ı ʿışḳa başlayup cān ile daʿvāya / direm bī-bāk olup her ʿāşıḳ-ı miskīn ü şeydāya / gerek dervīş-i dil-rīş ü gerek şāh-ı cihān olsun / Saña ʿāşıḳ geçen evvel benümle imtiḫān olsunBk.CİD.
[1267] Hâşimî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.HD.

		irmek murāda bir sehl-i ibrāma baġludur yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur	cānuñ çıḳınca bekle ḳapusını gitme gel yarüñ viṣāli el virür iḳdāma baġludur elbette feṯḥ-i bāb olur ibrāma baġludur				
10a	Medḥī	vefāsız dil-rübālardan begüm hergiz vefā gelmez[1268] anuñçün ḳalb-i maḫzūna niçe demdür ṣafā gelmez bu pendi[1269] güş iden dānālara derd ü belā gelmez ki yaʿni yaḫşı ādemden yeriyle kem edā gelmez vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez aṣıl[1270] azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez	gerek bir ḳāmeti ṭūba gerekse bir melek-ḫūdur[1271] ya ḫod baġ-ı melāḥatde açılmış[1272] serv-i dil-cūdur gerek ednā gerek aʿlā gerekse bir semen-būdur[1273] hele ey Medḥī-i şeydā benüm de bildügüm budur vefā resmin mücerred fehm idenlerden cefā gelmez aṣıl azmaz cihānda merd-i kāmilden ḫaṭā gelmez	Müsded es/5		.---/.---/ .---/.---	Müseddes-i Medḥī
10b	Hüdāyī	ey ruḫı bāġ-ı leṭāfetde gül-i ḫandānum ṭutdı bülbül gibi dünyā yüzini efġānum az ḳalupdur ki çıḳa burc-ı bedenden[1274] cānum ey lebi derd-i dile hikmet ile Loḳmānum şerbet-i vaṣluñ ile eyle benüm dermānum düşmesün boynuña hicrüñle olürsem ḳanum	varayım[1275] ʿaşḳuñ-ile ʿāleme destān olayım[1276] düşeyim[1277] ṭaġlara Mecnūn gibi ʿüryān olayım sāyeveş mihrüñ-ile hākile yeksān olayım[1278] genc-iʿaşḳuñla Hüdāyī gibi vīrān olayım bāġ-ı ḥüsn içre ṣalın serv gibi ey ḫānum ṣulasun yollaruñı dīde-i ḫūn-efşānum	Müsded es/5		..--/..--/ ..--/..-	Müseddes-i Hüdāyī
11a	ʿAskerī	çünki zeyn oldı şükūf ile çemen eṭrāfı sāḳiyā bezme şürūʿ eyle Ḫudādur ʿāfī ʿārife mevsim-i gülde bu işāret kāfī muṭribā çünki el ur bezme getür deffāfı jeng-i ġamdan diler-iseñ ola göñlüñ ṣāfī ḳoma elden ḳoma bir laḥẓa ṣarāb-ı ṣāfı	ʿAskerī çekse sitem tīġini ḳaṣduña nigār itme teʾḫīr işigüñe yüri yüz[ler] süri var eyle Ferhād gibi cānuñı yolında īṯār ḫoş dimişdür bu sözi Ḫüsrev-i şīrīn-güftār ḳanumı içmege geldükçe benüm ḳaṣd-ı nigār[1279] bu Muḥibbī dir aña cān-ile ṣıḥḥā ʿāfī	Tesdis/ 5		..--/..--/ ..--/..-	Ġazel-i Muḥibbī-i Tesdīs-i ʿAskerī[1280]
11b	Muḥyī	temāşa eyledüm gezdüm serāser mülk-i ʿOṯmānı ne şehre uġradumsa sevdi dil bir māh-ı tābānı didiler geşt idenler Çīn ü Māçīn [ü] Ḫorāsānı sen olduñ rubʿ-ı meskūnuñ bugün sulṭān-ı ḫūbānı ḫaber aldum görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı naẓīrüñ görmedüm işitmedüm ey Yūsuf-ı ṣānī	görüp kāküllerüñ başdan perīşān oldı sünbüller ruḫuñ şevḳ ile yer yer daġlar yaḳdı ḳaranfüller oḳur medḥ-i ruḫuñ Muḥyī gibi gülşende bülbüller ḳulaḳdan ʿāşıḳuñ oldı yaḳasın çāk idüp güller ḫaber aldım görenlerden ʿIrāḳ ile Ṣıfāhānı naẓīrüñ görmedüm işitmedüm ey Yūsūf-ı ṣānī	Müsded es/5		.---/.---/ .---/.---	Müseddes-i Muḥyī
12a	Tīġī	ne mümkindür ṭurup[1281] ol şāhdan yolda selām almaḳ ne ḳābildür varup vaṣl içün aġzından peyām almaḳ naṣīb olmadı[1282] laʿl-i yārdan ẕevḳ-i müdām almaḳ olaydı bārī aʿdā raġmına gül gibi cām almaḳ egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ bütün dünyā deger ammā ʿadūdan intiḳām almaḳ	bekā yoḳdur cihān içinde[1283]cümle gerçi[1284] fānìdür ʿadūdan şoñra bir dem zindegānī cāvidānīdür olanlar düşmene ġālib cihānuñ ḳahramānıdur[1285] dimişler Tīġīyā anlar ki dehrüñ ḳām-rānıdur egerçi ḫayli müşkildür kişi dünyāda kām almaḳ bütün dünyā deger ammā ʿadūdan intiḳām almak	Müsded es/5		.---/.---/ .---/.---	Müseddes-i Tīġī
12b	Hāşimī	bī-beḳādur ġāfil olma dehr-i bī-bünyāddan bir ribāṭ-ı köhnedür ḳalmış Ṣemūd u ʿĀddan ḳıṣṣa-i İskenderi gör ḥiṣṣe al Ṣeddāddan neyledi taḫt-ı Süleymānı suʾāl it bāddan	başa ilter kārını devrān gehī ḫoş-ḥāl ider luṭf ile yüz gösterüp iḳbāl ü istiḳbāl ider gāh döner ey Hāşimī ḫāke ṣalup pāmāl ider güne güne ḥāṣılı insāna mekr ü āl ider	Müsded es/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Müseddes-i Hāşimī[1286]

[1268] Divan neşrinde mısra ‘‘çü gördüm dil-rübālardan dilā vefā gelmez’’ şeklindedir.Bk. MD.
[1269] pendi: ḳavli MD.
[1270] aṣıl: uṣul MD.
[1271] melek-ḫūdur: semen-būdur MD.
[1272] açılmış: gerekse MD.
[1273] Divan neşrinde mısra‘‘gerek aʿlā gerek ednā gerekse bir melek-ḫūdur’’Bk. MD**.**
[1274] ki çıḳa burc-ı bedenden: çıḳa burc-ı bedenümden HÜD.
[1275] varayım: varayın HÜD.
[1276] Bu bentte her dizenin sonundaki ‘‘olayım’’sözü divan neşrinde ‘‘olayın’’ şeklindedir.
[1277] düşeyim: düşeyin HÜD.
[1278] Bu dize ile bir sonraki dize divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk.HÜD.
[1279]ḳaṣd-ı nigār: ġamze-i dost MHD.
[1280] MHD. s. 1702. //Askerî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.ASD. // Muhibbî divanı esas alınarak bentlerin son iki mısraı mukayese edilmiştir. Bk. MHD.
[1281]ṭurup: urup TŞ.
[1282] olmadı: olmaz çü TŞ.
[1283] içinde: mülkine TŞ.
[1284] cümle gerçi: gerçi cümle TŞ.
[1285]ḳahramānıdur: pehlevānıdur TŞ.
[1286] Hâşimî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. HD.

		merḥamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan kimse maʿmūr olmamışdur bu ġarāb-ābāddan	merhamet umma göñül bu gerdiş-i bī-dāddan kimse maʿmūr olmamışdur bu ġarāb-ābāddan				
13a	Lemʿī	gūş idüp her cāhil-i dūnuñ sözin çekme elem pādişāh-ı dehr olursañ da iderler yine ẕem böyledür böyle ezel aḥvāl-i dehr-i pür-sitem oḳuyup bu maṭlaʿ-ı ġarrāyı ey dil çekme ġam dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem	oldı sevdā-yı ġam-ı zülfüñde dil Mecnūn miṣāl olmazam ṭaʿn-ı ʿadū-yıla o fiʿle pür-melāl mū-miyānuñ fikri ile cismüm oldı bir-hilāl vaṣf-ı ḥālüm düşdi ey Lemʿī bu naẓm-ı ḫoş maḳāl dost medḫinden ne ışṣı ẕemm-i düşmenden ne ġam fāriġ-i āzadeyüm birdür yanumda medḥ ü ẕem	Müsed des/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müseddes-i Lemʿī
13b	Cinānī	ḫalḳuñ ne ʿaceb ḥikmet olur ʿaḳl[1287] ile ḥalli her ḫāle münāsib görinür cümle maḥalli eyler kimisi fikr-i teraḳḳī vü teʿallī gelmiş kimine ʿālem-i süflīde tesellī ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī her şaḫṣı[1288] birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī	erbāb-ı ġınā devlet-i[1289] iḳbāl ile maġrūr aṣḥāb-ı hüner fażl u kemālāt ile meşhūr[1290] zühhād[1291] Cinānī ḥarem ü[1292] cennet ile ḥūr ʿuṣṣāḳa ṣadā-yı ney [ü] āvāze-i ṭanbūr ḫallāḳ-ı cihān ʿāleme ḳılduḳda tecellī her şeyi birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī	Müsed des/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Müseddes-i Cinānī
14a	Āzerī	göñüller ṣayd iden yārüñ ṣaçı müşgīn-kemend olsa iki gīsūları cāna birer zincīr-bend olsa getürse ṭūṭi-i ṭabʿ-ı maḳāle laʿl-ḳand olsa dil alsa dil-rubālıḳ itse dāʾim dil-pesend olsa söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa	inansa Āzerī ʿarż-ı niyāza iʿtimād itse cefālar itmese ʿuṣṣāḳı iḥsān ile yād itse vefā resmin çıḳarsa ʿāleme luṭf ile dād itse hezārān nüktelerle ḫāṭır-ı maḥzūnı şād itse söz añlasa güzel ḳaddi gibi ṭabʿı bülend olsa peder māder ġamın çekmez bize bir şeh-levend olsa	Müsed des/5		.--- / .--- / .--- / .---	Müseddes-i Āzerī
14b	Maḥvī	eyledüñ bir nigeh-i nāz ile bīmār beni zülf-i pür-çīn-i ḳażā bende giriftār beni ārzū-yı elem-i ʿaşḳuñ ile yār beni heves-i vaṣl-ı ġam-ı ʿaşḳa sezāvār beni sergüzeşti dil-i bī-tāba ḥikāyet güçdür senden ey ṣūḫ-ı cihān ʿacz u şikāyet güçdür	bunca yıldır ki senüñ ʿāşıḳ-ı nālānuñ olam bülbül-i naġme-zen-i ġonce-i bostānuñ olam nā-murād-ı dil olam bende-i fermānuñ olam hīç mümkin mi senüñ münkir-i iḥsānuñ olam dil-i Maḥvīye baḳup ben de ferāġat idemem ġayrı ṣūḫuñ elem-i ʿaşḳuna ṭāḳāt idemem	Terkib-i Bend/ 6		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Terkīb-i Bend-i Maḥvī
15a	Zihnī	teʿālallāh nedür bu ḥüsn-i dil-keş çehre-i zībā ne maṭlaʿdan ṭulūʿ itdi ʿaceb ol ṭalʿat-i ġarrā nedür bu ġonce-i ḫandān nedür bu nergis-i şehlā nedür bu ḫandeler bu şīveler bu nāz u istiġnā nedür bu ʿişveler bu cilveler bu ḳāmet-i bālā	yoluñda tīġ-veş Zihnī senüñ yek-dil muvāfıḳdur ne mümkindür ki cevrüñden döne ʿaşḳuñda ṣādıḳdur disem vaṣluñ ʿināyet ḳıl iderseñ daḫı lāyıḳdur vefā ummaz cefādan yüz çevürmez Bāḳī ʿāşıḳdur niyāz itmek aña cānā yaraşur saña istiġnā	Tahmis /5		.--- / .--- / .--- / .---	Taḫmīs-i[1293] Zihnī-i Ġazel-i Bāḳī
15b	Ālī	yine nakkāş-ı ezel naḳş-ı ruḫuñ sāde ḳodı yüzüñe ḳarşu göñül murġını feryāda ḳodı beni göz yaşı gibi bir ulu deryāda ḳodı seni cān gülşenine serv-veş āzāde ḳodı kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı	göreli sen güli dīdem gibi ḳan oldu yürek göge yer yer dikilür āh-ı duḫānumla derek ḥāl-i Ālīye naẓar eyle gel ey ḳatı yürek beni aġlatma didüm didi o dilber gülerek kimini sevdi Ḫudā kimini sevdāda ḳodı güli ārāyiş idüp bülbülü ġavġāda ḳodı	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i Ālī
16a	Raḥmī	irmedin[1294] vuṣlat-ı nigāra daḫı bitmeden[1295] sīnemizde yāre daḫı devr idelden meh [ü] sitāre daḫı	düşdi gird-āb-ı ʿaşḳa keştī-i ten anda mellāḥ açamaz yelken Raḥmiyā lengerüñ gözet hele sen	Müsed des/5		..-- / .-.- / ..-	Müseddes-i Raḥmī

[1287] ʿaḳl: ʿaḳd CİD.
[1288] Mecmuadaki müseddesin her bendinin mütekerrir mısraında ‘‘şaḫṣı’’ şeklinde geçen bu sözcük divan neşrinde ‘‘şeyʾi’’ şeklindedir. Bk.CİD.
[1289] devlet-i iḳbāl: devlet ü iḳbāl CİD.
[1290] meşhūr: mesrūr CİD.
[1291] zühhād: zühhāda CİD.
[1292] ḫarem ü: ḫarem-i CİD.
[1293] Mecmuada müseddes olarak yazılan bu şiir bir tahmis örneğidir.
[1294] irmedin: irmeden RHD.
[1295] bitmeden: bitmedi RHD.

		dönmedi çarḫ bir ḳarāra daḫı fülk-i dil çıḳmadın[1296] kenāra daḫı rūzgār atdı bir diyāra daḫı	iregör sāḥiline saġ u esen fülk-i dil çıḳmadın kenāra daḫı rūzgār atdı bir diyāra daḫı				
16b	Nāmī	şehsüvār-ı ʿarṣa-i ḥüsnüm bugün meydan benüm ṭop [u] çevgānum durur şimdi meh-i tābān benüm ḳullarumdan ṣayılur bay u gedā sulṭān benüm ger süvār olsam rikābumda yürür ḫūbān benüm yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm	var mı bir kimse baña ʿālemde ṭālib olmaya yā ayaġum öpmege cān ile rāġıb olmaya bāña hīç Nāmī gibi yār ü muṣāḥib olmaya ḳullarum çoḳdur velī andan münāsib olmaya yedi ıḳlīm içre adum añılur her ān benüm pādişāh-ı mülk-i ḥüsnüm şimdilik devrān benüm			-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müseddes-i Nāmī[1297]
17a	-	alma āh-ı dil-i ʿuşşāḳı şehā eyle ḥazer ser-i kūyuñda görüp itme şitāb ile güẕer dime ḳapumda nedür bunça gedā-yı aḥḳar terk-i tecrīd yarar meşrebi ṣāfī diller itme dervīş-i ʿabā-pūşa ḥaḳāretle naẓar o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer	idüp iḥsān ile şermende gedā ṭāʾifesin hem-dem ü mūnisüñ eyle fuḳarā ṭāʾifesin ḳılma taʿyīb bürehne budalā ṭāʾifesin sūʾ-i ẓan itme görüp ehl-i fenā ṭāʾifesin itme dervīş-i ʿabā-pūşe ḥaḳāretle naẓar o da ḥālince fenā mülketinüñ şāhı geçer	Tesdis/ 6		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Tesdīs Mecmuada tesdis adıyla yer alan bu manzumede mahlas yoktur.
17b	Sāʿī	ʿālemde ṣafā seyr-i ruḫ-ı yāri bilürsin ġam gelse sebeb ḫīle-i aġyārı bilürsin māʿil saña ol ṣūḫ-ı cefākārı bilürsin kec-revlik ider çarḫ-ı sitemkārı bilürsin ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin	gülşende açılsa ḳaçan ol ġonce-i zībā feryād u fiġān eylese her bülbül-i güyā ey Sāʿī-i dil-ḫaste idüp rāzuñı ifşā ṣanursın ola cümle muḳayyed saña dünyā ne kūyına bir furṣat olup varıbilürsin ne yāri bulup ḳapuda yalvarıbilürsin	Müsed des/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Müseddes-i Sāʿī
18a	Cinānī	ne dilberde bir iki mübtelā ile ḳanāʿat var[1298] ne bu gerdūn-ı dūn-perverde aġyāra nihayet var ne bende iḫtimāl-i terk ü imkān-ı ferāġat var ne tende tāb-ı hicrāna taḥammül ṣabr u ṭāḳat var ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var ne peyvend-i taʿalluḳ ḳaṭʿına ḫātırda ruḫṣat var	Cinānī niçe gündür firḳat-i dildār ile zārem belā küncinde ḳaldum bister-i miḥnetde bīmārem cefā-yı yār u cevr-i taʿn-ı aġyār ile efkārem bu efkār[1299] ile her şeb ṣubḥa dek bī-ḫāˇb u bī-dārem ne aġyār ile yāri iḫtiyāra ḳābiliyet var ne peyvend-i taʿalluḳ ḳaṭʿına ḫātırda ruḫṣat var	Müsed des/5		.--- / .--- / .--- / .---	Müseddes-i Cinānī
18b	ʿAhdī	yine sevdi dil-i dīvāne bir ṣūḫ-ı sitem-kārı ḥalāl olsun içerse ḳanumı şol çeşm-i ḫūn-ḫˇārı beni yād eyledi dilber alup yanına aġyārı baña[1300] her dem söger yārüñ leb-i laʿl-i şeker-bārı kim acırdı anı emmiş[1301] ya öpmüş olsavuz bārī	ʿaceb mi ʿAhdiyā dilber saña ʿarż eylese Ḫallāḳ[1302] mülāyimdür anuñ laʿlin emüpdür cümle-i ʿuşşāḳ dimişdür āfitāb-ı naẓma olan maṭlaʿ-ı āfāḳ güzellerden birer būse alurdı[1303] şiʿrine İsḥāḳ anuñçün böyle ṭatludur anuñ ebyāt [ü] eşʿārı	Tahmis /7		. - - - /. - - - /. - - - /. - - -	Taḫmīs-i ʿAhdī-i Ġazel-i İsḥaḳ
19a	Beyānī	görenler sen melek-sīmāyı cāna ḥūrdur dirler yüzüñ nūr-ı tecellīdür mekānuñ Ṭūrdur dirler bu elde muʿciz-i Mūsā gibi meşhūrdur dirler yed-i beyżāñı seyrān eyleyenler nūrdur dirler baḳanlar sīneñe āyīne-i billūrdur dirler	Beyānī bāde-i nāba muʿādil var mı keyfiyyet ḥayāt ābı gibi virür ölümlüsine ol şıḥḥat ʿaceb ḥikmet degül mi gūş ḳıl kim bundadur ṣoḥbet ḫarābātīlıġ-ile şöyle Rāmī bulmuşuz şöhret ḳażā-yıla olursak ḫasta da maḥmūrdur dirler	Tahmis /5		.--- / .--- / .--- / .---	Taḫmīs-i Beyānī-i Ġazel-i Rāmī[1304]
19b	Meylī	saña lāyıḳ mıdur ṣalmaḳ beni ferdāya sulṭānum revā mıdur gülünç itmek ḳamu aʿdāya sulṭānum iderken luṭflar aʿlā ile ednāya sulṭānum	eger nāz ile şīveyse yiter ey dilber-i raʿnā eger cevr ü cefā ise nihāyet yoḳ mıdur cānā ġam-ı hicrānuñ itdi Meylī[yi] ʿālemlere rüsvā	Müsed des/5		.--- / .--- / .--- / .---	Müseddes-i Meylī

[1296] çıḳmadın: çıḳmadan RHD.
[1297] Nâmî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. NAMD.
[1298] Mısra divanda ‘‘ne meyl-i keşret-i ʿuşşāḳa dilberde ḳanāʿat var ’’ şeklindedir. Bk.CİD.
[1299] efkār: eẕkār CİD.
[1300] baña: bize AHD.
[1301] emmiş: emsek AHD.
[1302] Ḫallaḳ: aḫlaḳ AHD.
[1303] alurdı: alur her AHD.
[1304] Bu şiire Beyânî divanında rastlanmamıştır. Bk. BD. // Tahmis edilen gazel de Râmî divanında mevcut değildir. Bk. RMD.

		beni ḳahruñla rüsvā eyledüñ dünyāya sulṭānum neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum	güzel gel barışalum bāḳī ḳalmaz kimseye dünyā neden çāḳ böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum nedür bāʿis bu deñlü nāz u istiġnāya sulṭānum				
20a	Hātifī	ey benüm burc-ı melāḥatde meh-i tābānum raʿd-veş gök yüzüni ṭutdı yine efġānum niçe bir yaş döke bu dīde-i ḫūn-efşānum aldı ġam āteşi bu dūd-ı dil-i büryānum a benüm ḥüsn serīrinde şeh-i ḫūbānum niçe bir olmaya taʿmīr dil-i vīrānum	Hātifī bendeñüñ itme işini nāle vü āh neye dek ẓulm idesin bir gün esirge beni şāh luṭf idüp ʿayn-ı ʿināyetle baña eyle nigāh dostum ẕerre ḳadar itdüm ise cürm ü günāh tīġ-i hicrüñ ile çāk eyle ten-i bī-cānum ḫançer-i ġamzeñ ile yire dökülsün ḳanum	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i Hātifī
20b	ʿİlmī	şehr zīnet buldı maʿmūr oldı hep vīräneler başladı mestāne reftār itmege cānāneler ʿayş u ʿişret oldı yer yer yüridi peymāneler hāy u hūy-ı mest ile güm güm öter kāşāneler ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler	ʿİlmiyā ʿālem ayaġ üzre ṣafāda kām-kār ṭurma ʿālem ide gör ʿālem degildür ber-ḳarār kimisin gördüm nigār ile ider seyr-i kenār bāde-nūş olmuş kimi derd ile eyler āh u zār ʿālemüñ raʿnālıġı var işledi meyḫāneler velvele ṣaldı cihāna naʿre-i mestāneler	Müsed des/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müseddes-i ʿİlmī[1305]
21a	Naḳşī	liyāḳāt olmayınca ṣadre geçmek key ḳabāḥatdür ḳabāḥāt nidügin fehm itmemek ʿayn-ı sefāhatdür sefāhat vaż-ı nā-hemvār ile ʿarż-ı vecāhatdür vecāhat cübbe vü destār-ı şöhretden ʿibāretdür miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür	misāfir ḫānedür dār-ı fenā lābüdd ḳonan göçdi göçünce bi'z-żarūrī niçe dürlü vādiler geçdi geçenler var ise ḳatʿ-ı menāzil nidügin seçdi seçildi Naḳşī-i dāʿī bu yolda cān gözin açdı miyān-ı ḫalḳ-ı ʿālemde tekellüf gerçi ʿādetdür biz ol rindüz ki ʿādet yanımuzda terk-i ʿādetdür	Müsed des/5		.--- / .--- / .--- / .---	Müseddes-i Naḳşī
21b	Cemālī	maḥabbet baḥrine düşdüm başumda mevc-i miḥnet var selāmet yaḳasın geçdim benümçün çoḳ melāmet var dil ü cān ile aġyāra ḳapuñda ḫaylī raġbet var yoluñda cān virem kimi derūnumda ʿalāmet var şehīd-i tīġ-i ʿaşḳ olmaġa göñlümde şehādet var	Cemālī mest-i ʿaşḳ oldı anıñçün cān fedā eyler metāʿ-ı vaṣluñı naḳd-i ḥayāt ile ricā eyler meṣeldür bāde insānı begüm ehl-i seḫā eyler gedāyı ʿāleme sulṭān vü sulṭānı gedā eyler şarāb-ı laʿl-i dilberde Fużūlī özge ḫālet var	Tahmis /5		.--- / .--- / .--- / .---	Taḫmīs-i Cemālī-i Ġazel-i Fużūlī
22a	Vaḥdetī	vāḳıf-ı esrār olan insānı her cān añlamaz ṣūret-i maʿnā[1306] nedür peydā vü pinhān añlamaz dilberüñ māhiyetini dīv-i nādān añlamaz rūḥ-ı insān neydügin her ṭabʿ-ı ḥayvān añlamaz yaʿni nūr-ı Aḥmedi Būcehl [ü] Mervān añlamaz	rāz-ı ʿaşḳı ben nice tesvīd ü taḥrīr ideyüm nūr-ı pāki yā nice aʿmāya taḳrīr ideyüm āftābı yā nice ḫuffāşa taʿbīr ideyüm ḫāl ü ḥaṭṭın dilberüñ ben kime tefsīr ideyüm Vaḥdetī her bir denī teʾvīl-i bürhān[1307]anlamaz	Tahmis /7		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Taḫmīs-i Vaḥdetī
22b	Āgehī	düşme ey dil sīm ü zer sevdāsına fırʿavn gibi aṭlas u zer-beft ile zeyn itme kendüñ zen gibi germe gögsüñ germ olup sen merd-i şīr-efken gibi māl u cāha ġırre olma dime yokdur ben gibi sür yüzüñ yire tevāzuʿ ehli ol dāmen gibi	ʿāḳil olan zāl-i dehre hergiz olmaz āşinā merd olan ey Āgehī nā-merde olmaz āşinā bir nefes luṭf itse eyler nice biñ cevr [ü] cefā ey Muḥibbī dār-ı dünyā kimseye ḳılmaz vefā gösterür kendüsini[1308] ol[1309] ziynet ile zen gibi	Tahmis /6		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Sulṭān Süleymān Taḫmīs-i Āgehī[1310]
23a	Rifʿatī	her gedā kim irişür ʿaşḳuña ʿizzet dilemez düşer ayaġuña ol pāye-i rifʿat dilemez bezm-i ʿaşḳuñda olan bir daḫı ṣoḥbet dilemez ʿaşḳ derdine düşen dünyede ṣıḥḥat dilemez faḫr iden faḳr ile sīm ü zer-i devlet dilemez	ʿizzet-i ḫalḳ-ıla şol kimse ki ḥürmetde olur ṣūretā miḥnet ü maʿnāda o ḥürmetde olur başı eflāka irüp sāye-i rifʿatde olur ḫalḳdan vaḫşet iden vaḥdet ü rahmetde olur Rifʿatī gibi şu kim ṣıḳlet ü keṣret dilemez	Tahmis /5		.. -- / .. -- / .. -- / .. -	Taḫmīs-i Rifʿatī

[1305] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. İLD.
[1306] ṣūret-i maʿnā: ṣūret ü maʿnā VD.
[1307] bürhān: Ḳur'ān VD.
[1308] kendüsini: kendüyi MHD.
[1309] ol: evvel MHD.
[1310] Âgehî divanına ulaşılamadığı için Muhibbî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir. Muhibbî divanında bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada Âgehî tarafından tahmis edilmiş 6 beyit vardır. Tahmis edilmemiş beyit divan neşrinde 5.beyit olarak yer almaktadır. Bu beyit şöyledir:
ḳanı İskender Ferīdūn Ḫusrev ü Dārā vü Cem / ḳanda gitdi Zāl u Rüstem Gīv-ile Bījen gibi Bk.MHD.

23b	-	bu leṭāfet ki Ḫudā çehre-i dilberde ḳodı ne ḳamerde bunı ne mihr-i münevverde ḳodı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	Müfredāt
23b	-	bu leṭāfet ki Ḫudā ʿārıż-ı dilberde ḳodı ne gül-i terde ne ḫod lāle-i aḥmerde ḳodı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	-
23b	-	bu leṭāfet ki Ḫudā kākül-i dilberde ḳodı bunı ne müşg-i ḫatunda vü ne ʿanberde ḳodı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	-
23b	-	bu leṭāfet ki Ḫudā laʿl-i leb-i terde ḳodı bunı ne laʿl-i bedaḫşānda ne gevherde ḳodı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	-
23b	-	bu leṭāfet ki Ḫudā sīne-i dilberde ḳodı anı ne berg-i semende ne gül-i terde ḳodı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	-
23b	-	bu leṭāfet ki Ḫudā ḳāmet-i dilberde ḳodı anı ne serv-i sehīde ne ṣanavberde ḳodı	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	-
23b	-	irmek isterseñ eger mertebe-i aʿlāya sür yüziñ ḫāk-i der-i Hażret-i Mevlānāya	-	Müfred		..--/..--/ ..--/..-	-
24a	Ḫālī	yoluñda ne ḫarc eylemege sīm ü zerüm var ne bār-ı ġamuñ çekmege fermān u ferüm var bīmār-ı ġarībim şeb-i ġamda seḥerüm var āḫir nefesümdür saña gel bir ḫaberüm var gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var bir boynı uzak yola giderven seferüm var	bir dem ki benüm ḫāneme luṭf eyle güẕer ḳıl aḥvāl-i diger-gūnuma şefḳatle naẓar ḳıl sen būse-i laʿl-i lebüñi nuḳl u şeker ḳıl ḫālī ḳulıña tehniye-i zār-ı sefer ḳıl gel gel öpeyin gerdenüñi derd-i serüm var bir boynı uzak yola giderven seferüm var	Müsed des/5		--.∕.--.∕ .- -.∕.- -	Müseddes-i Ḫālī
24b	Aḥmed Paşa (Ahmedī)	ey büt-i şīrīn-zebān ḳāmet-i serv-i revān bir gice sen gelesin bizüm oṭaya hemān	her ṣabāḥın gelesin Aḥmedī'ye viresin ḫˇāce selāmun ʿaleyk şāhum ʿaleykümselām	Gazel/9	Güfte	?	Güfte-i Aḥmed Paşa
24b	Tīġī	çekerim[1311] cevrini bir ḳaşı kemānı severim[1312] ġamzesi tīrine olmaġa nişānı severim baġlanup zülfine ol müy-miyānı severim māʾilem ceẕbe-i dīdāra bem[1313] anı severim bir güzel çehrede ān olsa ben anı severim	Tīġīyā ḳalbe ṣafā virse küdūret defʿi mümkin olmaz idi hīç mihr ü maḥabbet refʿi olsa ʿaşḳuñ żararı maḥż-ı miṣāl-i efʿī çāre yoḳ bir güzeli sevmemege ey Nefʿī saña lāzım mı dimek işte fülānı severim	Tahmis /7		..--/..--/ ..--/..-	Ġazel-i Nefʿī Taḫmīs-i Tīġī
25a	ʿAbdī	yoḳdur ey dil saña ḳısmetde belādan ġayrı mihnet ü derd ü ġam ü hicr [ü] ʿanādan ġayrı ger ṣorarsa saña erbāb-ı ṣafādan ġayrı dime kim yārda yoḳ cevr [ü] cefādan ġayrı ne dilerseñ bulınur mihr [ü] vefādan ġayrı	baña öpdürmedi çün el meyil-i vuṣlat elin örtüben dāmen-i hicri öpeyin firḳat elin ʿAbdiyā bir seḥer āh ile açup himmet elin ne ʿaceb ṭutsa Necātī yüzine ḫaclet elin[1314] nesi var yüze[1315] gelür dest-i duʿādan ġayrı	Tahmis /5		..--/..--/ ..--/..-	Taḫmīs-i ʿAbdī-i Ġazel-i Necātī[1316]
25b	Żaʿfī	ḳanı bir ṭālib-i ḥaḳ şimdi fenā şeklinde şūret uġrusı çoġaldı fuḳarā şeklinde	Ẓaʿfiyā mülk-i fenāda ḳatı nādir bulınur şimdi bir mürşid-i kāmil budalā şeklinde	Gazel/5		..--/..--/ ..--/..-	Żaʿfī[1317]

[1311] çekerim: çekerin TŞ.
[1312] ''severim'' sözü makalede tüm bentlerde ''severin'' şeklindedir. Bk. TŞ.
[1313] ben: hem TŞ.
[1314] Divan neşrinde mısra ''yüzüne tutsa Necātī ne ʿaceb ḫaclet elin'' şeklindedir. Bk. NECD.
[1315] yüze: yüzü NECD.
[1316] NECD. s. 418. //Abdî divanına ulaşılamadığı için Necâtî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir. Bk. NECD.
[1317] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZD.

25b	Nefʿī	bildirirdüm derdümi bir āh ile cānāna hep ḳorḳarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep	olmaz ey Nefʿī bu vādīde senüñle[1318] hemʿinān çıḳsun[1319] esb-i ṭabʿına maġrūr olan meydāna hep	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Nefʿī
25b	Nābī	yāri açdum açıl ey gonce-dehānum diyerek bezme geldi gele ey serv-i revānum[1320] diyerek	yār söyletdi baña bu ġazeli ey Nābī söyleye söyleye ey tāze-zebānum diyerek	Gazel/4		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Nābī[1321]
26a	ʿUlvī	her kimi görse göñül kendüsine yār ṣanur her vefāsuz güzeli yār-ı vefā-dār ṣanur	n'ola ʿUlvī ḳuluna virmese ol şāh selām żaʿf-ı cismin göricek ṣūret-i dīvār ṣanur	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	ʿUlvī
26a	Yaḥyā Ş.	aşḳa ḳābil dil mi yoḳ şehr içre yā dil-ber mi yoḳ mest mi[1322] yoḳ meclisde bilmem mey mi yok sāgar mı yoḳ	niçün ebkār-ı maʿāni b[es]lemez erbāb-ı nazm yohsa Yaḥyā gibi üstād-ı suḥan-perver mi yoḳ	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Yaḥyā Efendī[1323]
26a	Rüsūḫī	şehrimizde aşḳa ḳābil dil de var dilber de var mest-i ʿaşḳ-ı meclis içre mey de var sāġar da var	Rūm ilidür bunda ebkār-ı maʿāni bilinür bu Rüsūḫī bendeñiz gibi süḫan-perver de var	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Naẓīre-i Rüsūḫī
26b	Ṣabrī	düşüp gül ḥasretinden ḫārḫāra bülbül-i şeydā seḥer başlar hezārān āh u zāra bülbül-i şeydā	ġurūr-ı ḥüsn ile nāz u niyāz itmekde sulṭānum saña gül öykünür Ṣabrī-i zāra bülbül-i şeydā	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	Ṣabrī
26b	Ḫulūṣī	seḥer gülşende başlar āh u zāra bülbül-i şeydā ider rāz-ı nihānın āşikāre bülbül-i şeydā	Ḫulūṣī ārzū-mend-i viṣāli-i yār olur her dem belī māʾildür eyyām-ı bahāra bülbül-i şeydā	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	Ḫulūṣī
26b	ʿĀlī	söylesem söyleme dir yār baña nʾeyleyeyim[1324] aña ʿarż itmeyeyin ḥālümi yā n'eyleyeyim	ḥamdü liʾllāh kime incinse dir olmış hele yār seni ʿĀlī gibi rüsvā-yı fenā[1325] eyleyeyim	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	ʿĀlī
27a	ʿUlvī	sevdüñ ey dil yine bir tāze gül-i raʿnāyı artırırsuñ n'ola bülbül gibi vāveylāyı mesken it künc-i ḫarabātı olup rüsvāyı defʿ-i ġam itmek[1326] içün al elüñe ṣaḥbāyı ʿayş u nūş eyle dilā[1327] añma ġam-ı ferdāyı saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı	ʿUlvī'yā ḫırḳa giyüp[1328] cismüñi ʿuryān eyle dest-i şevḳ ile çeküp çāk-ı girībān eyle ber-ḳarār olma gezüp ʿālemi seyrān eyle her gice kendüñi bir kūşede pinhān[1329] eyle ʿayş u nūş eyle bu gün añma ġam-ı ferdāyı saña ışmarlamadılar bu yalan dünyāyı	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i ʿUlvī
27b	Fevrī Çelebī	cān çıkarsa kūy-ı firḳatde ġam-ı dildārdan baş giderse ʿaşḳ içinde cünbüş-i aġyārdan cāme-i ten yansa nār-ı sīne-i bīmārdan tāc-ı ser-hoşa hevā-yı āh-ı āteş-bārdan el çeküp hep baş u cān u cübbe vü destārdan geçmeyem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan dönmeyem ḳālū belāda itdügüm iḳrārdan	cān u dildür varı yoġı ʿāşıḳuñ didüm aña virsem olmaz mı dehān-ı laʿliñe ey bī-vefā didi ancaḳ anlara dünyā vü ʿuḳbādur bahā ben tereddüd eyleyüp baḳup ṭururken her yaña gūş-ı cāna irdi hātifden bu beyt-i cān-fezā irmek isterseñ dehān-ı laʿl-i yāre Fevriyā geç iki ʿālemden el çek cümle yoḳdan vardan	Müseb baʿ/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müsebbaʿ-ı Fevrī Çelebī
28a	Cinānī	ḳapuñda çāker olmaḳ dehre ṣultān olmadan yegdür işigüñde gedālıḳ şāh-ı devrān olmadan yegdür	ḥarīm-i cennet-i kūyında ol yārüñ[1330] vaṭan ṭutmaḳ Cinānī gūşe-gīr-i bezm-i Rıḍvān[1331] olmadan yegdür	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	Cinānī

[1318] senüñle: benimle NFD.
[1319] çıḳsun: gelsin NFD.
[1320] serv-i revānum: şūḫ-ı cihānum NAD.
[1321] Divan neşrinde bu gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir: pāyine bāri bu taḳrīb ile düşsem yārüñ/ ḳalmadı āh meded tāb ü tüvānum diyerek Bk. NAD.
[1322] mest mi: mest ŞYD.
[1323] ŞYD. s. 205.
[1324] n'eyleyeyim redifi divan neşrinde ''n'eyleyeyin'' şeklindedir. Bk. GAD.
[1325] rüsvā-yı fenā: rüsvā-yı cihān GAD.
[1326] itmek: ḳılmaġ UD.
[1327] dilā: bu gün UD.
[1328] giyüp: giyinüp UD.
[1329] pinhān: mihmān UD.
[1330] yārüñ: ḫūruñ CİD.

28a	ʿUlvī	ber-murād itdi felek gerçi dil-i nā-kāmı şundı ammā nideyin[1332] zehr ile ṭolu cāmı[1333] irdi cān ḳulaġına peyk-i ecel[1334] peyġāmı āh kim geldi meded ġuṣṣa vü ġam eyyāmı[1335] ne ʿaceb tiz geçer zevḳ-ı sürūr eyyāmı irmedin[1336] nıṣf-ı nehārı irişür aḫşāmı	cān virüp hicr ile Ulvī[1337] olıcaḳ mürde tenüm ṭolıcak şīven-i ahbāb ile beytü'l-ḥazenüm yazalar seng-i mezārumda bu ebyātı benim baña telḳīn idicek oḳıyalar bu süḫanum ne ʿaceb tiz geçer ẕevḳ-ı sürūr eyyāmı irmedin nıṣf-ı nehārı irişür aḫşamı	Müsed des/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müseddes-i ʿUlvī
28b	ʿĀlī	tāze dilber sevse ʿāşıḳ eski derdin tāzeler tāzeler keyfiyyetin erbāb-ı ʿaşḳın tāzeler	rū-siyehler ḫāmeveş şimdi el[1338] uzatsa ne ġam vaḳt ola ʿĀlī sözüñ altun ḳalemle yazalar	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿĀlī
28b	ʿĀlī	öldi gitdi hicr ile bir tāze cān ister göñül eski derdin tāzeler bir nev-civān ister göñül	ḳollamaġa hāleveş ʿĀlī felekde her gice bir hilāl-ebrū meh-i nā- mihrbān ister göñül	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿĀlī
29a	ʿAzmī	dilā her ne murād isterseñ ol dergāhdan iste dimezler saña var bir mürşid-i gümrāhdan iste ne baḫt-ı ṭāliʿ-i bedden ne mihr ü māhdan iste ne şeyḫ-i şöhret-i āyīn ne ehl-i cāhdan iste ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste yüri yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste	ümīdüñ cāmesin ʿAzmī ḳatı teng eyleyüp ḳaşma atup tīr-i murādātı nişāna yayını yaşma ḳılıcuñ bunda diyüp şaḳın el dīvārına aşma menāşıb isteyü kimse ḳapusuna ayaḳ başma ne dervīş ü ne zāhidden ne mīr ü şāhdan iste yürü yoḳdan seni var eyleyen Allāhdan iste	Müsed des/5		.--- / .--- / .--- / .---	Müseddes-i ʿAzmī
29b	Ḳadrī	çıḳarduñ başa cānā bāliş-i rüzgāra yüz virdüñ ḳoparduñ fitneler yer yer ḫaṭ-ı jengāra yüz virdüñ	elüñ ḳo sīneye inṣāfa gel bu Ḳadrī-i zāra aña bir dest-būsun virmedüñ aġyāra yüz virdüñ	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	Ḳadrī
29b	ʿUbeydī	dime cānāneye aġyār ile ṣoḥbet itme seni sevsin dir iseñ aña naṣīḥat itme	çünki bunlarda ʿUbeydī ġarażuñ var senüñ ehl-i ʿırż olımadum diyü nedāmet itme	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	ʿUbeydī
29b	ʿĀlī	lebüñi öpmede cānā ne ʿaceb leẕẕet var bā-ḫuṣūṣ ince belüñ ḳucmada çoḳ ḫālet var	ayaġuñ tozını baş üzre ṭutarmış ʿĀlī iʿtiḳādum bu ki başında anuñ devlet var	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	ʿĀlī Efendī
30a	ʿĀlī	di ey bād-ı ṣabā[1339] ol ġonca- leb gülden ḫaber yoḳ mu[1340] perīşān bülbüle ol zülf-i sünbülden haber yoḳ mu	güm oldı ortalıḳda hecr-ile ʿĀlī gibi şeydā o verd-i nāz-perverde o bülbülden ḫaber yoḳ mu	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	ʿĀlī
30a	Yaḥyā Ş.	ṣun ṣāġarı sākī bize[1341] mestāne disünler uṣlanmadı gitdi gör o dīvāne disünler	Yaḥyānuñ olup sözleri esrār-ı maḫabbet[1342] yārān işidüp söyleme yābāne disünler	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Yaḥyā[1343]
30a	ʿUbeydī	ayaġum adım atmaz bir ḳadem[1344] meyḫāneden gayrı elüm bir nesne ṭutmaz sāḳīyā peymāneden ġayrı	ʿUbeydīnüñ mekānını ṣorarsañ ey perī-peyker yataġı yoḳdur ol dīvānenüñ vīrāneden ġayrı	Gazel/5		.--- / .- - - / .- - - / .- - -	ʿUbeydī
30b	ʿĀlī	yine bir şāha esīr itdi beni devr-i zemān yine bir āteş ile oldu vücūdum sūzān	ṭutalım şīve vü nāz ile helāk ide seni düşmeye[1347] gerdenüñe kākül-i ʿanber-şikeni	Müsem men/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müsemmen-i ʿĀlī

[1331] bezm-i Rıḍvān: bāġ-ı Rıḍvān CİD.
[1332] nideyin: yine UD.
[1333] ṭolu cāmı: ṭolu bir cāmı UD.
[1334] peyk-i ecel: peyk-i ʿadem UD.
[1335] eyyāmı: hengāmı UD.
[1336] Mütekerrir mısraların tamamında ‘‘irmedin’’ olarak yer alan kelime divan neşrinde ‘‘olmadın’’ şeklindedir. Bk. UD.
[1337] cān virüp hecr ile ʿUlvī: ʿUlvīyā derd ü ġam ile UD.
[1338] el: dil GAD.
[1339] bād-ı ṣabā: bād-ı ṣubḥ GAD.
[1340] ‘‘-den ḫaber yoḳ mu’’ redifi divan neşrinde ‘‘-den ḫaber var mı’’ şeklindedir. Bk. GAD.
[1341] bize: baña ŞYD.
[1342] esrār-ı maḥabbet: hep sırr-ı maḥabbet ŞYD.
[1343] ŞYD. s. 117.
[1344] ḳadem: yire UBD.

		ne nazīri bulınur ne olur aña aḳrān iʿtiḳādum bu durur miṣli bulınmaz el-ān nedir ol ḳāmet-i bālā nedür ol ḥüsn ile[1345] ān ṭoġrısın söyleyeyim[1346] aña ḳıyās ile hemān hecr-i Yūsufda benüm bu Yūsufumı görse ʿayān giryeden el yur idi Ḥażret-i Pīr-i Kenʿān	dem-i vuṣlatda girüp aramuza pīreheni ḳoymaya sīneye ṣarmaġa o nāzük bedeni o maḥalde baña yüz virmeye vech-i ḥaseni ne beni[1348] ḳoya anuñ ġamzesi ʿĀlī ne seni[1349] yine hīç cevr ü cefāsından anuñ aġlamazam[1350] terk idüp ol ṣanemi ġayrıya meyl eylemezem[1351]				
31a	Hāşimī	bilinmez ṣanup itme ġayrılarla ʿahd u peymānı bilinmez nesne olmaz her ne deñlü olsa pinhānı meṣeldür gözlüye yoḳ gizlü dirler cānımuñ cānı kerem ḳıl göz göre itme raḳībe luṭf-ı iḥsānı dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī	elüñ yüze ṭutup aġyāra açmazdan vefā itme bu yüzden Hāşimī miskīne ṣulṭānum eẕā itme el altından eyle[1352] luṭf u bize cevr ü cefā itme ṭuyulmaz ġayre meylüñ ṣanma yañlışdur ḫaṭā itme dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı olur rāz-ı nihānī ʿāşıḳa ilhām-ı Rabbānī	Müsed des/5		.--- /.--- / .--- /.---	Müseddes-i Hāşimī[1353]
31b	Ḥayātī	yā İlāhī beni bu ġuṣṣadan āzād eyle keremüñden dil-i ġam-gīnimizi şād eyle	bu duʿāyı umarım ḥażret-i Ḫaḳ ide ḳabūl ṭurmayup sen okı bu maṭlaʿı feryād eyle	Gazel/5		..-- /..-- / ..-- /..-	Ḥayātī
31b	ʿĀlī	yine bir serv-i bālāya ḳul oldum iḫtiyārumla görinmez derde düşdüm dīde-i gevher-niṣārumla ṭuyurdum rāz-ı pinhānı[1354] cihāna āh u zārumla ʿadū oldum dil-i dīvāne gibi yār-ı ġārumla[1355] müyesser olmadum hem-bezm olam ṣabr u ḳarārumla[1356] göñül bir yaña gitdi ḳalmadı bu[1357] cism-i zārumla[1358] barışmaz yıldızum ḥayfā o māh-ı tābdārumla[1359] ʿaceb ḥālim n'olur āḫir benüm bu intiẓārumla eger ḥaşr olmaz isem[1360] ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla gezem maḥşerde sīnem[1361] dögerek seng-i mezārumla	gören rūyın o māhuñ māʾil olmaz ḥūr-ı ġılmāna rıżāsın gözleyen baḳmaz riyāż-ı ḫuld [u] Rıḍvāna eger dünyāda derd-i firḳati irmezse pāyāna żiyā virmezse mihr-i vaṣl-ı dil-ber şām-ı hicrāna zebānum bir nefes yād itmezem[1362] feryād u efġāna suʾāl itsün felekler çekdügüm ālāmı yārāna[1363] nice bir[1364] zaḫm irişsün bu dem içre cism-i ʿuryāna benüm bu ʿahdüm ey ʿĀlī irişdür cümle iḫvāna[1365] eger ḥaşr olmaz isem ol ḳıyāmet-ḳad nigārumla gezem maḥşerde sīnem dögerek seng-i mezārumla	Terci-bend/5		.--- /.--- / .--- /.---	Tercīʿ-i Bend-i ʿĀlī[1366]
32b	Kāmī	egerçi ṣūretā cānā melek-sīmāya beñzersin velī bu ṭarz ile daḫı nice eşyāya beñzersin giyersüñ lāle-veş allar gül-i ḥamrāya beñzersin yeşiller giydigüñce ṭūṭi-i gūyāya beñzersin siyeh-pūş olduġuñca Kaʿbe-i ʿUlyāya beñzersin	kelāmum müstedām olsun daḫı ṣāḥib-nevālarla mülebbes oldı ol meh-rū ḳatı rengīn ḳabālarla ġaraẕ tezyīn ise Kāmī yeter medḥ ü ṣenālarla o gül-ruḫsārı vaṣf itdük ʿaceb rengīn edālarla sözüñden Ḫüsrevā sen bülbül-i şeydāya beñzersin	Tahmi/ 5		.--- /.- - - /.--- /.---	Ġazel-i Ḫüsrev Taḫmīs-i Kāmī
33a	Niṣārī	nār-ı hicre şemʿ-veş yansam ʿaceb mi ben ġarīb yüz çevirdi ben ġarīb üftādesinden ol ḫabīb	yārüñ aʿdāya ḳarīn olsa Niṣārī çekme ġam ʿādet ancaḳ dil-rubālar olmaḳ aġyāra ḳarīb	Gazel/5		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Niṣārī

[1347] düşmeye: düşmege GAD.
[1345]ḥüsn ile: nāz ile GAD.
[1346] söyleyeyim: söyleyeyin GAD.
[1348] beni: seni GAD.
[1349] seni: beni GAD.
[1350] aġlamazam: aġlamazın GAD.
[1351] meyl eylemezem: dil baġlamazam GAD.
[1352] Vezin gereği ''idüp'' olmalıdır.
[1353] Hâşimî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk.HD.
[1354] rāz-ı pinhānı: rāz-ı pinhānum GAB.
[1355] Bu mısra divan neşrinde yoktur. Bentte yer alan mısra ''dem-ā-dem ḫāṭırum maḥzūn ḳaldum inkisārumla''şeklindedir ve bendin 7. mısraında yer almaktadır. Bk. GAD.
[1356] Divan neşrinde bendin 4. mısraıdır. Bk. GAD.
[1357]ḳalmadı bu : ḳaldı cān GAD.
[1358] Divan neşrinde bendin 5. mısraıdır. Bk. GAD.
[1359] māh-ı tābdārumla: mihr-i tābdārumla GAD. // Divan neşrinde bendin 6. mısraıdır. Bk. GAD.
[1360] Mecmuada ''olmaz isem'' olarak yer alan ibare divan neşrinde şiirin tüm mütekerrir beyitlerinde ''olamazsam'' şeklindedir. Bk. GAD.
[1361] Divan neşrinde şiirin mütekerrir beyitlerinin tamamında ''gögsüm'' şeklindedir. Bk. GAD.
[1362] itmezem: itmezin GAD.
[1363] yārāna: mīzāna GAD.
[1364] bir: biñ GAD.
[1365] iḫvāna: yārāna GAD.
[1366] Divan neşrinde bu şiir ''Tercīʿ-i Bend'' olarak değil; ''Muʿaşşerler'' başlığı altında ''Muʿaşşer-i Merġub'' ismiyle yer almaktadır. Bk. GAD.

33a	Niṣārī	yoġise sende ger vefāya meded çekmege bende yoḳ cefāya meded	şeb-i hicrānda bu Niṣārī-i zār çağırır durma Muṣtafāya meded	Gazel/5		..-- / .-.- / ..-	Niṣārī
33b	Niṣārī	rāh-ı ʿaşḳın içre cismim eyledi ber-bād bād olmadı bir dem ḳatuñda itdigüm feryād yād	ġamla varanlar Niṣārī gibi hep ġamsız gelür sākiyā meyḫāne-i pīr-i muġān ābād bād	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Niṣārī
33b	Niṣārī	hevā-yı ʿaşḳa yeltenmek dilā ʿayn-ı melāmetdür zamāne dilberine mübtelā olmaḳ sefāhatdür	kemend-i zülfüne boynum uraldan bir cefākāruñ Niṣārī sergüzeştim şerḥ olunmaz bir ḥikāyetdür	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	Niṣārī[1367]
33b	Niṣārī	laʿlüñ hevesi bağrumı ḳan eylemek ister pinhān ġamımı ḫalḳa ʿayān eylemek ister	ḳapuñda Niṣārī güzelim yahşi ḳuluñdur aʿdā-yı bed-endīş yamān eylemek ister	Gazel/7		--. / .--. / .- -. / .- -	Niṣārī
34a	Niṣārī	ol ṭabīb-i cān u dil ben ḫastasın yād eylemez künc-i ġamda ḫāṭır-ı nā-şādımı şād eylemez	bend-i ġamda ol ṣanem ḫāṭır-ı perīşān görse ger ey Niṣārī raḥm idüp hīç terk-i bīdād eylemez	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Niṣārī
34a	Niṣārī	gül-ʿizār [u] ġonca-femdür dil-rübāsı Bursanuñ bülbüli ḫoş-naġmedür ṣāḥib-nevāsı Bursanuñ	n'ola itdiyse Niṣārī Bursada cāy-ı ḳarār hep mesīreyle ser-ā-serdür feżāsı Bursanuñ	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Niṣārī
34a	Fehīm Çelebī	ey nigāh-gażabı mest-i mey-i naḫvet-i nāz ġamzesi sāki-i cām-ı ecel-i ehl-i niyāz ey furūġ-ı ruh-ı ḫūy-gerdesi ḫūrşīd-güdāz ey leb-i nādire gül-berg-i gül-i gülşen-i rāz ḳorḳarım rāzumı fāş ide o çeşm-i ġammāz āşinā oldı dile ġamze-i peykāne-nüvāz şeb-i hicr [ü] ġam-ı zülf [ü] dil-i sevdā-perdāz iḫtiyārī degül āh eyler-isem dūr [u] dırāz āh idersem n'ola sevdāñ ile ṭolmuş göñlüm ḫaberüm[1368] yoḳ ki senüñ ʿāşıḳuñ olmuş göñlüm	ḫüsnüñi görse eger Yūsuf olur bende saña ʿāşıḳ olurduñ eger görse idüñ sen de saña ḫayl-i ʿuşşāḳ nice olmasun efgende saña[1369] böyledür ḳısmet-i Ḥaḳ girye bağa ḫande saña[1370] bu[1371] naṣīḥatdür ider ʿāşıḳ-ı şermende saña ḳorḳarum yār olur aġyār-ı firībende saña ḫande it aġlasa ḫālüñ dil-i nālende saña baʿdezīn bendeyim ey ḫūb-ı cihān bende saña girde-bālīn gül-āgendüñ olup[1372] pūte-i ḫār derd-i ġayretle helāk ola Fehīm-i bīmār	Muaşşer/7		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Muʿaşşer-i Fehīm Çelebī[1373]
35b	Veysī	yeter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kār yeter yeter ey cān-ı belā-dīde bu efkār yeter ceyb-i endīşeye çek başuñı fikr it ḫālüñ ḫalḳla eyledügüñ bī-hūde güftār yeter rişte-i fikre dür-i eşk-i nedāmet nazm it ārzū-yı dil içün didigüñ eşʿār yeter murġ-ı anḳā-per-i ʿazmüñ yitür ol yirlere kim şāh-bāz-ı naẓar-ı himmet-i ebrār yeter der-i Mevlāya yüzüñ sür yeter itdüñ kendüñ bende-i halḳa-be-gūş-ı der-i eşrār yeter yeter oldı bu hevā vü hevesi terk idelüm yönelüp Ḥaḳḳa reh-i ṣıdḳ u sedāda gidelüm	yā İlāhī şeref-i ḫażret-i peyġamber içün siper-i māhı iki pāre iden server içün şeb-i İsrāda olan sırr-ı muḳaddes ḥaḳḳı leyle-i Ḳadrdeki vaḳt-i ṣafā-güster içün ḫande-i ḫüsn-i cihān-sūzı içün Ṣıddīḳuñ girye-i Haẓret-i Yaʿḳūb-ı belā-perveriçün nūr-ı Ṣıddīḳ-ı Nebī maʿdelet-i Fārūḳī ḥilm-i ʿOsmān [u] kerem-güsterī-i Ḥayderiçün ol iki dürr-i dil-efrūz-ı bīnā-gūş-ı felek yaʿni ol ḳurretü'l-ʿayn-ı şeh-i Ḥayberiçün luṭf idüp eyledügi cürm ü fesāda baḳma Veysī-i rū-siyehi nār-ı caḥīme yaḳma	Terci-bend/9		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Tercīʿ-i Bend-i Veysī
37a	ʿĀlī	ʿālem içre ʿāşıḳuñ bir şīvekār eglencesi ḫ˘āce-i ṣāḥib-vaḳāruñ kār u bār eglencesi zāhidüñ tesbīḥ ü fikr-i kirdigār eglencesi fāsıḳuñ cām-ı şarāb-ı ḫoş-güvār eglencesi kimi şāh olmuş cihānda iftiḫār eglencesi kiminüñ künc-i belāda ḫārḫār eglencesi	ʿĀlīyā ḥalḳ-ı cihānuñ kimi ḫāṣ u kimi ʿām ḥāl-i ʿālem buldı bu minvāl üzre intiẓām kimi İskender kimi Dārā kimisi oldı Sām her biri bir ḥālet ile ḳor gider ʿālemde nām gebr ü tersādur kimisi kimisi Aḥmed'e rām kimine nūr-ı hidāyet kimine ermiş ẓalām	Terci-bend/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Tercīʿ-i Bend-i ʿĀlī[1374]

[1367] NSD. s. 111-112. // Divan neşrinde bu gazel 6 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir: saçuñ zincirine dil virdigüm günden berü hergiz/ ṣafā-yı ḫātırum yoḳ rūz u şeb kārım nedāmetdür Bk. NSD.
[1368] ḫaberüm: ḫaberüñ FÇD.
[1369] Divan neşrinde bu mısra ile bir önceki mısra takdim-tehirlidir. Bk. FÇD.
[1370] Divan neşrinde bu mısra ile 8. mısra takdim-tehirlidir. Bk. FÇD.
[1371] bu: bir FÇD.
[1372] gül-āgendüñ olup: gül-āgende idüp FÇD.
[1373] FÇD. s. 264-270. // Bu şiir divan neşrinde terkib-bend olarak geçmektedir. Bk. FÇD.
[1374] Bu şiir Gelibolulu Mustafâ Âlî divanında yer almamaktadır. Bk. GAD.

		kimi bülbül gibi zār olmuş bahār eglencesi kimi gül gibi ṣafāda var hezār eglencesi kiminüñ Yaʿḳūb-veş feryād u zār eglencesi kiminüñ Mecnūn-āsā kūhsār eglencesi kiminüñ Ferhād-veş ʿaşḳ-ı nigār eglencesi ḥasret-i yār ile kimüñ intiẓār eglencesi kiminüñ dildār ile seyr-i kenār eglencesi bu fenāda kiminüñ ʿizz ü vaḳār eglencesi herkesüñ ḥālī degül ḥālince var eglencesi bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi	kimisi zühd ile zāhid işi tevḥīd ü ṣıyām kimisi nūş ider alup cām-ı Cem gibi müdām kimisi maġrūr-ı ʿālem kimseye virmez selām bār-ı miḥnet kiminüñ ḳılmış elif ḳaddini lām kimisi ẕevḳ u ṣafāda kimine olmuş ḥarām dār-ı dünyā kimine zindān kimine ḫoş maḳām her kişiye gösterüp bir şāh-rāhı lā-yenām her biri bir semt ile bulmuş cihān içinde nām herkesüñ ḥālī degül ḥālince var eglencesi bülbülüñ gül ʿāşıḳuñ ruḫsār-ı yār eglencesi				
38b	İsḥaḳ	bize her dem söger yārüñ leb-i laʿl-i şeker-bārı kim acırdı anı emsek[1375] ya öpmüş olsavuz bārī	güzellerden birer būse alur her şiʿrine İsḫaḳ anuñçün böyle ṭatludur ḳamu ebyāt [u] eşʿārı	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	İsḥaḳ[1376]
38b	Rūḥī	gül gitdi ise sāġar-ı ṣahbā elimüzde bāġ olmazise dāmen-i ṣaḥrā elimüzde	Rūḥī dil-i dīvānede[1377] biñ genc ü güher[1378] var ṣarf itmege bir ḥabbe yoḳ ammā elimüzde	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Rūḥī[1379]
39a	Ẓuhūrī	bugün seyr eyledüm bir ḫūb-ı dilber nihāl-i ḳaddi olmuş serve hem-ser	Ẓuhūrīnüñ yanunda yatma yoḫsa ḳuzucāġım hemān ḳoynuña sürter	Gazel/5		.--- / .--- / .--	Ẓuhūrī[1380]
39a	Mānī	ḫātem-i laʿlini göstermiş idi dün gice yār ġāʾib oldu yine öpmiş gibi anı aġyār	bilmezüz cürmümüzüñ n'eydügini ey Mānī naġmeler itdi murabbaʿlar oḳurken bize yār	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Mānī
39a	Nevʿī	yine ʿārifce güzel şīvelü dilbercik olur yine fettān u cefā-pīşe sitemgercik olur	yine ʿārif yine kāmil yine ʿāḳil Nevʿī yoluña cān virecek sevmeli dilbercik olur	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Nevʿī[1381]
39b	Ḳabūlī	nādān olımaz meclis-i ʿirfān arasında ḫar-mühre ṣıġar mı dür ü mercān arasında	eşʿār u ġazel söyle hemān ṭurma Ḳabūlī tek añdıra gör nāmuñı aḳrān arasında	Gazel/5		--. / .--. / .--. / .--	Ḳabūlī
39b	Medīḥī	nice bir derd-ile dil mūnis-i firḳat olsun nice bir menzilimiz kūşe-i miḥnet olsun	bī-vefā yāre göñül virme Medīḥī zinhār saña ey ʿāşıḳ-ı şūrīde naṣīḥat olsun	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Medīḥī Mükerrer gazeldir. 75a'da da yer almaktadır.
39b	Cevrī	rind-i ʿaşḳum mescid ü meyḫāne yeksāndur baña ṣavt-ı sūfī naʿre-i mestāne yeksāndur baña	bī-tekellüf ʿāşıḳ-ı dīvāneyem Cevrī gibi ḳaṣr-ı şāhī kūşe-i vīrāne yeksāndur baña	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Cevrī
40a	ʿĀlī	virmezse ʿāşıḳa ol bī-amān amān el virmez ehl-i ʿaşḳa her zamān zamān[1382]	yaḫşı ṣanup viṣālüne meyl etme ḳıl ḥaẕer ʿĀlī ṣaḳın ki ol büt-i raʿnā yamān yamān	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	ʿĀlī[1383]
40a	Resmī	meh-i bedrüm semā-ḳadrüm münīrüm mihr-i raḫşānum sitārem ṭāliʿüm baḫtum fürūġum māh-ı tābānum	fiġānum nālişüm zārum enīnüm işidüp Resmī dimiş ol yüzi gülzārum ġazel-ḫānum ḫoş-elḥānum	Gazel/11		.--- / .- - - / .--- / .---	Resmī

[1375] emsek: emmiş İD.
[1376] İD. s. 345-346. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
dil ü cān ise maḳṣūduñ biri yetmez mi bu zülfüñ / behey kāfir iki yerden ḳuşanmaḳ neyki zünnārı; senüñle māhı vezn itdüm terāzū-yı ḫayālümle / öbür yanı göge aġdı ḳo maʿlūm oldı miḳdārı İD.
[1377] dįvānede: vįrānede BRD.
[1378] genc ü güher: genc-i güher BRD.
[1379] BRD. s. 910-911. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:
eylerdi bizi çarḫ-ı denī ḫākile yeksān/ olmasa idi dāmen-i Pāşā elimüzde; ʿOṡmān-ı felek-ḳadr ki devr-i kereminde/ ḫākile berāber zer-i dünyā elimüzde Bk. BRD.
[1380] Zuhûrî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZHD.
[1381] Divan neşrinde bu gazel yokdur. Bk. ND.
[1382] Her iki mısra da eksiktir.
[1383] Gelibolulu Âlî divanında bu gazel yer almamaktadır. Bk. GAD.

40b	Nesīmī	nigārum dilberüm yārüm enīsüm mūnisüm cānum refīḳum hem-demüm ʿömrüm revānum derde dermānum	çerāġum şemʿüm ü nūrum ḥayātum dirligüm şemʿüm[1384] hezārum bülbülüm zārum Nesīmī-veş ḫoş- elḫānum[1385]	Gazel/7		.---/.- - - /.---/.---	Nesīmī[1386]
40b	Bāḳī	merḥaba eylesem ol şūḫ ile bayrām olsa devlet el virse yüzin gördüğüm eyyām olsa[1387]	Bāḳīyā ʿayş-ı bahār eyler idük meclisde sāḳī-i lāle-ʿiẕār u mey-i gül-fam olsa	Gazel/5		..--/..--/ ..--/..-	Bāḳī
40b	Ḳabūlī	dil alsa gördügüñ demde dil-ārāda kemāl olsa murāduñ añlasa ʿālemde dil-dār ehl-i ḥāl olsa	Ḳabūlī māh-rūlarda viṣāle vaʿde olmasa dem-i vaṣl-ı dil-ārā her dem ü her māh u sāl olsa	Gazel/5		.---/.---/ .---/.---	Ġazel-i Bī- Nuḳat-ı Ḳabūlī
41a	Fehīm	her mürde-dil ki mālik-i mülk-i viṣāl olur ḥükm-i ʿadem ol ādeme emr-i muḥāl olur	olsam rüsūm-kār-ı ṭılısm her kelām-ı dil kilk-i Fehīm mevrid-i siḥr-i helāl olur	Gazel/7		--./-.-./ .--./-.-	Naẓīre-i Fehīm[1388]
41a	Rūḥī	dildār odur ki kāmil ola ehl-i ḥāl ola server odur ki mālik-i mülk-i kemāl ola [1389]	Rūḥī müdām laʿlüñe meddāḥdur[1390] eger kār aña medḥüñ olmasa ʿālemde lāl ola	Gazel/5		--./-.-./ .--./-.-	Naẓīre-i Rūḥī[1391]
41b	Fehīm	ben ki āzāde-dilim ḳayd-ı taṣarruf ne belā yāre[1392] aġyāra müdāra vü telaṭṭuf ne belā	merd-i bī-bāk levendim şuʿarā içre Fehīm zen-ṭabīʿat süfehā gibi taẓarruf ne belā	Gazel/7		..--/..--/ ..--/..-	Fehīm[1393]
41b	Fehīm	ey nīş-i ġamze zaḫm-ı nigāhı yeter bana her mūyum etme sen daḫı bir nīşter bana	sen de Fehīm yaḳma beni ṭaʿn-ı ʿaşḳla yetmez mi derd-i sūziş-i dāġ-ı ciger bañ	Gazel/7		--./-.-./ .--./-.-	Fehīm
41b	Fehīm	meclis-i ʿuşşāḳda ol meh ki sāġar nūş ider çeşm ü ġamze bāde-i nāzı beraber nūş ider	maḥrem-i bezm-i viṣāl-i yār olmazsa Fehīm cām-ı zehr-i firḳati tā rūz-ı maḥşer nūş ider	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Fehīm
42a	Fehīm	bir ḥayāt içün ḳażā bilmem ne nāz eyler bana ben şehīd-i ġamzeyim ʿİsā niyāz eyler bana	şāh-ı istiġnā-sipāhım ben Fehīmā çarḫ-i dūn ḫavfla biñ dürlü vazʿ-ı dil-nüvāz eyler bana	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Fehīm
42a	Fehīm	ehl-i ʿaşḳa ġamze-i cānāne olmaz āşinā ġāfil olma mest ile dīvāne olmaz āşinā	maḥrem-i rāz eyleme Cibrīl olursa ger Fehīm rind-i ʿaşḳa āḳil ü ferzāne olmaz āşinā	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Fehīm
42a	Fehīm	giriftār olmasa āsūde olmaz bir nefes ʿāşıḳ hümā-yı dil hevā-düşmen olur lābüd ḳafes-ʿāşıḳ	cevāb-ı *lenterānī* bāʿiş-i ibrām-ı ṭālibdür Fehīm-āsā ne çāre ġayrı bilmez mültemes ʿāşıḳ	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	Fehīm
42b	Fehīm	çeşm-i siyeh mesti ki maḫmūrdur nīm nigāh eylese maʿẕūrdur	muʿcize-i şiʿr-ile şimdi Fehīm şehrde bir şāʿir-i meşhūrdur	Gazel/8		-..-/-..-/- .-	Fehīm
42b	Fehīm	ġam-ı cāvid-i dildür bār-ı ʿāşıḳ yine ġamdur olan ġamḫār-ı ʿāşıḳ	ne ḥācetdür Fehīmā nefḫa-i ṣūr[1394] yaḳar[1395] dünyāyı āh u zār-ı ʿāşıḳ	Gazel/7		.---/.---/ .--	Fehīm[1396]
43a	Fehīm	nigeh-i şūḫı ile ġamze-i ġammāzına baḳ nice fāş olmadadur cān u dilüñ zārına[1397] baḳ	olsa ḫāmūş Fehīmā-[yı] süḫan-sāz n'ola	Gazel/6		..--/..--/ ..--/..-	Fehīm[1398]

[1384] ḥayātum dirligüm şemʿüm: żiyāʾüm yulduzun şemsüm NESD.
[1385] zārum Nesīmī-veş ḫoş-elḫānum: kebküm Nesīmī yaḫşı elḫānum NESD.
[1386] NESD. s. 485.
[1387] Divan neşrinde bu beytin mısraları takdim-tehirlidir. Bk. BAD.
[1388] FÇD. s. 414.
[1389] mālik-i mülk-i kemāl ola: kāmil ola ehl-i māl ola BRD.
[1390] meddāḥdur: meddaḥ durur BRD.
[1391] Divan neşrinde ''ġazel-i bī-nuḳaṭ'' örneği olarak yer alan bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Bk. BRD.
[1392] yāre: yār u FÇD.
[1393] FÇD. s. 308-309.
[1394] nefḫa-i Ṣūr: nefḫ-i Ṣūr'a FÇD.
[1395] yaḳar: yıḳar FÇD.
[1396] FÇD. s. 524-526.
[1397] zārına: rāzına FÇD.

			ḳalem-i nüktever-i nāṭıḳa-perdāzına baḳ				
43a	Fehīm	ẕülfün o mest ḫāk ile yeksān idüp gelür ʿāşıḳı pāymāl ü[1399] perīşān idüp gelür	ol şeh bu ḥāl ile gelür ammā Fehīm ise başın yolında[1400] şevḳ ile ġaltān idüp gelür	Gazel/7		--. / -.-. / .--. / -.-	Fehīm[1401]
43b	Fehīm	her kāküle ṣad-pāre göñül şānelik eyler her silsile-i ṭurreye dīvānelik eyler	āġūş-ı ḫayālinde iken meskeni her şeb gördükçe Fehīmi yine bīgānelik eyler	Gazel/6		--. / .--. / .- -. / .- -	Fehīm
43b	Fehīm	nigehiyle yine bir dilber-i Mirrīḫ-nijād eyledi leşker-i pür-şūr-ı belāya imdād	ne belā āfet olur kim[1402] göricek kākülini bend-i zencīr-i cünūn oldı Fehīm-i āzād	Gazel/10		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Fehīm[1403]
44a	Fehīm	vālih-i ʿaşḳum cünūn yār-ı ḳadīmümdür benüm şāh-ı sevdā-leşkerüm Mecnūn nedīmümdür benüm	diye ḫākümde görüp dūd-ı dilüm bir gün o māh nev-şüküfte[1404] sünbül-i ḳabr-i Fehīmümdür benüm	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Fehīm[1405]
44a	Fehīm	bī-ṭāḳat ider ehl-i dili bār-ı tekellüf mestāneye düşvār gelür kār-ı tekellüf	küstāḫ ise maʿzūr ṭutuñ bende Fehīmi dīvāne bilür mi nedür eṭvār-ı tekellüf	Gazel/7		--. / .--. / .- -. / .- -	Fehīm
44b	Fehīm	yeter olduñ dile ḫançer-zen-i bīdād yeter yeter itdüñ beni bīdāduña muʿtād yeter	fenn-i iʿcāzı serāpā bileyim[1406] dirse Fehīm ġamze-i sāḥir-i cānān aña üstād yeter	Gazel/9		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Fehīm Çelebī[1407]
44b	Fehīm	gele ey nāme-i efsūn-ger-i iʿcāz-nümā gülşen-i midḥate bülbül gibi ol naġme-serā	Fehim-i çāker-i meddāḥ-ı resūl-i ʿaşkum ʿāşıḳım eyledüm ʿaşkıyla vücūdum ifnā	Kaside/37	Miʿrāc nāme	..-- / ..-- / ..-- / ..-	Miʿrāciyye-i Fehīm[1408]
46a	ʿAzmī	seḥer bād-ı ṣabā ṭurmaz eser āheste āheste ṣafādan serv başını ṣalar āheste āheste	viṣāl-i yāri isterseñ taḥammül eyle ey ʿAzmī murāda ṣabr iden kişi irür āheste āheste	Gazel/5		.--- /.- - - /.--- /.---	ʿAzmī
46a	Rūḥī	ṣanma ey hˇāce ki[1409] senden zer ü sīm isterler *yevme lā-yenfaʿu*da ḳalb-i selīm isterler	ezber it ḳıṣṣa-i esrār-ı dili ey Rūḥī ḥāẓır ol bezm-i İlāhīde nedīm isterler	Gazel/13		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Rūḥī
46b	Rūḥī	kimi mestāne seḥer yār ile gülşende yatur kimi derd ü ġam-ı hicrān ile külḫanda yatur	ḫāk-rāh[1410] içre yatur derd [u] ġamuñla Rūḥī yād idüp anı dimezsin ki ʿaceb ḳande yatur	Gazel/7		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Rūḥī
46b	Cinānī	dilā bāḳī degildür şevket-i Dārāyı n'eylersin libās-ı ʿāriyetdür aṭlas [u] dībāyı n'eylersin ġam-ı ʿazline degmez manṣıb-ı aʿlāyı n'eylersin çün āḫir ḳor gidersin devlet-i dünyāyı n'eylersin riyāset ʿadd idüp bu ḫalḳ ile ġavġāyı n'eylersin	Cinānī çün sever ʿarż-ı niyāzı ḫażret-i ʿizzet demidür aġla ḥālüñ ġāfil olma geçmesün furṣat cihānda cürm ile ālūde iken eyleyüp rıḥlet meşī-i[1411] muḥsine taʿyīn olınca dūzaḫ ü cennet ʿaceb ol demde Fevrī bu dil-i şeydāyı n'eylersin	Tahmis/6		.--- /.- - - /.--- /.---	Ġazel-i Fevrī Taḫmīs-i Cinānī
47a	Fevrī	Ḫudāyā kullaruñdan kimine tāc u ḫilāfet vir kimin sulṭān-ı ʿālem-gīr idüp küllī riyāset vir kimin bir şāh-ı gerdūn-ḳadr[e] düstūr it vezāret vir kimin ṣāḥib-menāṣıb eyle devlet vir saʿādet vir cihānı ehline sevḳ eyle baña şevḳ ü ḥālet vir keşāfet ḳalbi jeng itdükce ṣayḳal ḳıl leṭāfet vir kemāl-i faẓl-ı ḳūt-ı lā-yemūt ile siyādet vir dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir	Ḫudāyā Fevrinüñ itdügi āh u vāh ḥaḳḳıyçün yoluña baş [u] cān viren gedā vü şāh ḥaḳḳıyçün müsemmā-yı maḳam-ı ḳurb olan dergāh ḥaḳḳıyçün o dergāh içün olan nāle ile āh haḳḳıyçün ḫavāṣṣı ṭapuña irişdiren şeh-rāh ḥaḳḳıyçün o rāh içre bulınan faẓl u ʿizz ü cāh ḥaḳḳıyçün cemīʿ-i enbiyā ile Resūlullāh ḥaḳḳıyçün dem-i āḫirde īmān dünyede ṣabr u ḳanāʿat vir	Terci-bend/5		.--- /.- - - /.--- /.---	Tercīʿ-i Bend-i Fevrī

[1398] FÇD. s. 520.
[1399] ʿāşıḳı pāymāl ü: ʿuṣṣāḳ-ı pāymāli FÇD.
[1400] yolında: yolına FÇD.
[1401] FÇD. s.452-454.
[1402] āfet olur kim: āfet-i dildür FÇD.
[1403] FÇD. s. 352-354. // Bu gazel divan neşrinde 11 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
ne nigeh ṣāʿiḳā-i ḫāne-ber-endāz-ı verāʿ / ne nigeh bāriḳa-i ḫırmen-i zühd ü zühhād Bk. FÇD.
[1404] nev-şüküfte: nev-şükūfe FÇD.
[1405] FÇD. s. 600.
[1406] bileyim: bilmeyim FÇD.
[1407] FÇD. s. 384-386.
[1408] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. FÇD.
[1409] ḫˇāce ki: ḫˇāce BRD.
[1410] ḫāk-rāh: ḫāk u ḫūn BRD.
[1411] meşī-i: Mūsī [vü] CİD.

48a	Bāḳī	çeşm-i pür-ḫūnum yoluñda eşk-bār itsem gerek ayaġun tozına gevherler niṣār itsem gerek	bezm-i keşretden çekildi cām-veş Bāḳī göñül tekye-i ʿuzletde vaḥdet[1412] ihtiyār itsem gerek	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bāḳī
48a	Bāḳī	bir lebi ġonca yüzi gül-zār dirseñ işte sen ḫār-ı ġamda ʿandelīb-i zār dirseñ işte ben	Bāḳīyā Ferhad ile Mecnūn-ı şeydādan bedel ʿāşıḳ-ı bī-ṣabr u dil kim var dirseñ işte ben	Gazel/7		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bāḳī
48a	Fużūlī	baña bād-ı ṣabā ol serv-i gül-ruḫdan ḫaber virmez açılmaz ġonçe-i baḫtum ümīdüm naḫli ber virmez	Fużūlī dehrden kām almaḳ olmaz olmadan giryān ṣadef ṣu almayınca ebr-i nīsāndan güher virmez	Gazel/6		.--- / .- - - / .--- / .---	Fużūlī
48b	Bāḳī	lāleler bezm-i çemende cām-ı ʿişret gösterür devletinde ḫusrev-i gül ʿayşa fırṣat[1413] gösterir	Bīsütūn-ı ġamda Bāḳī seng-i miḥnet kesmege[1414] şöyle üstād oldı kim Ferhāda ṣanʿat gösterür	Gazel/6		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bāḳī
48b	Bāḳī	zaḫm-ı sīnem ol gözi fettāna ġāyet hoş gelür yaralar açsam[1415] revādur yāre ġāyet hoş gelür	cāna rāḥatdur ser-i kūyunda āh itdükleri ol hevālar Bāḳī-i bīmāra ġāyet ḫoş gelür	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bāḳī
48b	Necātī	cihānda ādem olan bī-ġam olmaz anuñçün bī-ġam olan ādem olmaz	Necātī tevbeyi[1416] bozmaḳ dilerler çemende lāle vü gül epsem olmaz	Gazel/6		.--- / .--- / .--	Necātī[1417]
49a	Bāḳī	merḥabā eylesem ol şūḫ ile bayrām olsa devlet el virse yüzin gördügüm eyyām olsa[1418]	Bāḳīyā ʿayş-ı bahār eyler idik meclisde sāḳī-i lāle-ʿiẕār u mey-i gül-fām olsa	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Bāḳī
49a	Necātī	ḥalḳ-ı ʿālem bir yaña bīçāre tenhā[1419] bir yaña cennet-i kūyuñ ḳomazam olsa dünyā bir yaña	cānına oldı Necātīnüñ ḥavāle ʿaşḳ-ı yār ey ecel sen de gelüp itme teḳāżā bir yaña	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Necātī[1420]
49b	Selīḳī	gāh firḳat bir yañadan göñlüme virür elem gāh ḥasret bir yañadan cānuma eyler sitem gāh miḥnet bir yañadan gösterür rāh-ı ʿadem gāh ġam bir yaña cānum almaḳ ister dem-be-dem dört yañadan baña oldılar[1421] ḥavāle neyleyem gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam	ey Selīḳī gāh firḳatden n'ola ḳılsañ fiġān gāh ḥasretden yeridür yaşuñ olursa revān gāh miḥnetden n'ola olsañ żaʿif-i nā-tüvān gāh ġamdan n'ola olursa vücūduñ bī-nişān rāh-ı ʿaşḳa girenüñ olur yolunda her zamān gāh firḳat gāh ḥasret gāh miḥnet gāh ġam	Müsed des/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müseddes-i Selīḳī[1422]
50a	Bāḳī	sabr eyle dilā derdüñi cānāna ṭuyurma cān içre nihān eyle velī cāna ṭuyurma	Yaʿḳūb-ṣıfat Bāḳīyi ol Yūsuf-ı ṣānī ḫüzn içre ḳomaz ḳıṣṣayı iḫvāna ṭuyurma	Gazel/5		--. / .--. / .--. / .--	Bāḳī
50a	Nevʿī	meclisde öpüp laʿlini rindāna ṭuyurma ol ḥāleti aġzuñdaki dendāna ṭuyurma	mey içme güzel sevme dimezler saña Nevʿī ol zevḳi hemān zümre-i nādāna ṭuyurma	Gazel/5		--. / .--. / .--. / .- -	Naẓīre-i Nevʿī
50a	Ḳabūlī	o nezāket o leṭāfet o ṭarāvet o ṣafā o riyāset o siyādet o saʿādet o edā[1423]	nedür ol yāre Ḳabūlī bu ḳadar ʿizzet-ile[1424] o teşevvuḳ o taʿaşşuḳ o taʿalluḳ o hevā	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ḳabūlī
50b	Ḳabūlī	gedā-yı dergehüñ olan muḳīme ḳıyma sulṭānım saḳīme eyle cevri mustaḳīme ḳıyma sulṭānım	Ḳabūlī ḳapuña geldi ider ʿayn-ı ʿubūdiyyet[1425] naẓar ḳıl rāfiʿ-i refʿ-i[1426] raḳīme ḳıyma sulṭānım	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	Ḳabūlī

[1412] tekye-i ʿuzletde vaḥdet: tekye-i vaḥdetde ʿuzlet BAD.
[1413] fırṣat: ruḫṣat BAD.
[1414] kesmege: kesmede BAD.
[1415] yaralar açsam: yara açarsam BAD.
[1416] tevbeyi: tevbeni NECD.
[1417] NECD. s. 249. // Divan neşrinde gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
dikildüm serv gibi doġru geldim/eşiginden bir adım gitsem olmaz NECD.
[1418] Divan neşrinde bu beytin mısraları takdim-tehirlidir. Bk.BAD.
[1419] bīçāre tenhā: oldu bu şeydā NECD.
[1420] NECD. s. 151-152. // Bu gazel divan neşrinde 9 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
ermesin dersen cemāl-i ber-kemāle bir zevāl/gün gibi ey şāh-ı ʿālem gitme tenhā bir yaña; devlet-i ʿaşḳında senden artıḳ olur leşkerim / bir yaña tursa żaʿīf olan tüvānā bir yaña; ʿaşḳa mānīʿ olamaz nāsiḫ kelām-ı hūş-mend / kimsene ḳarşı duramaz aḳsa deryā bir yaña; ġamzeñ üstündür lebinden söz yoḳ ammā ḫastana / iki raḥmetden birisin eyle cānā bir yaña NECD.
[1421] oldılar: olurlar SLKŞ.
[1422] Müseddesin 2. 3. ve 4. bentleri Selîkî'nin yayımlanan şiirlerinde yer almamaktadır. Bk. SLKŞ.
[1423] o edā: o kerem KD. // Divan neşrinde bu mısra ile 2. beytin 1. mısrası takdim-tehirlidir. Bk.KD.
[1424] ʿizzet-ile: ʿizzetler KD.
[1425] geldi ider ʿayn-ı ʿubūdiyyet: ʿarż-ı ʿubūdiyyet ider dāʾim KD.
[1426] refʿ-i: raḳm-ı KD.

50b	Ḳabūlī	ey göñül āvāresin pür-yāresin ṣad-pāresin derdi çoḳ dil-ḫastesin dermānı yoḳ bī-çāresin	müttehemdür kākül-i dil-ber göñül almaġ ile söyle dil-dāra Ḳabūlī anı yusun ṭarasın	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳabūlī
50b	Behiştī	sīneye[1427] bir sāde-rū dil-dārı muḥkem ṣarasın derd-i ʿaşḳuñ görmedim bir[1428] bundan özge çāresin	ġamzesin añma Behiştīye kemān-ebrūsunuñ[1429] baġrına[1430] oḳlar ursun tāzelersin yāresin[1431]	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Behiştī
51a	Ḳabūlī	dilā ol sevdigüñ dil-ber nesinde güzellik tāzelik terlik nesinde	Ḳabūlī fāriġ ol ṭūl-i emelden saña ne bunda rāḥat var ne sinde	Gazel/5		.--- / .--- / .--	Ḳabūlī
51a	ʿAşḳī	geymiş ol meh-çehre[1432] bir zībā serāser cumʿa gün yaḳmaḳ içün ḫalḳ-ı dünyāyı serāser cumʿa gün	ʿAşḳiyā cumʿa namāzın ḳıl da gel mey-ḫāneye terk ider mi ṣohbetin ʿāḳiller ekṣer cumʿa gün	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿAşḳī
51a	İsḥaḳ	gerçi Yūsuf gibi mümtāz güzel nādir olur iki ʿālemde naẓīrüñ daḫı yoḳ söz bir olur	yalıñuz cān ile cānān ele girmez İsḥaḳ devlet ol ʿāşıḳa[1433] kim sīm ü zere ḳādir olur	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	İsḥaḳ[1434]
51b	Fevrī	öp lebin yārüñ dilā aġyār ṭuysun ṭuymasun gül ḳo bir gülşenden ammā ḫār ṭuysun ṭuymasun	ḥasb-i ḥālüñ yāre eşʿār ile işʿār it yüri Fevrīyā amma dilüñ zinhār ṭuysun ṭuymasun	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Fevrī
51b	Bāḳī	bilini ḳucmadadur ol ṣanemüñ derd ü belā yoḫsa[1435] şīrīn lebi ʿāşıḳlara[1436] ḥāżır helvā	lūle-i ḫāme ile çeşme-i dilden Bāḳī eyledi ḳāʿide-i āb-ı ḥayātı icrā	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Bāḳī[1437]
51b	Ḥayretī	niçe bir virmeye el vuṣlat-ı cānān niçe bir niçe bir yana fırāḳ āteşine cān niçe bir	niçe bir vādi-i hicrāna düşüp ser-gerdān gezesin Hayretiyā bī-ser [ü] sāmān niçe bir	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ḥayretī
52a	Maḳālī	şikāyet rūzigārumdan ki bir dem olmadum ḫoşnūd fiġān baḫt-ı siyāhumdan ki ḳılmaz ṭāliʿüm mesʿūd yumuldı ġonçe-i baḫtum elümde cām-ı Cem fersūd bu ḫāristān-ı ʿālemde açılmaz bir[1438] gül-i maḳṣūd ne ġam ey bülbül-i cān çünki[1439] gülzār-ı ʿadem mevcūd	Maḳālī laʿl-i dilber var iken yāḳūt-ı aḥmerden yudum al çeşme-i āb-ı ḥayāt-ı bāde-i terden ne olur cām-ı Cemşīd ile mirʾāt-i Sikenderden tecellī-i ṣafāyı ṣayḳal-ı mirʾāt-ı ḫāverden o māhuñ ʿaks-i ḥüsnidür Fiġānī mā hüve'l-maḳṣūd	Tahmis /5		.--- / .- - - / .--- / .---	Ġazel-i Fiġānī Taḫmīs-i Maḳālī[1440]
52a	Lāmiʿī	şunda bir bikr-i ḳız oġlān bulınur mı dellāl dili sükker sözi şīrin yañaġı gül gibi al	ṭaleb it şehri yüri bul bu ṣıfatlı güzeli Lāmiʿī'den ne bahā ister iseñ gel berü al	Gazel/10		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Lāmiʿī
52b	Bāḳī	ḥalḳa ḥalḳa zülf kim ol ḫaṭṭ u ḫāl üstindedür şekl-i ṭuġrādur miṣāl-i bī-miṣāl üstindedür	çarḫ yüz döndürmedin gül-şende ʿayş it Bāḳīyā sebzeler zībā hevālar iʿitidāl üstindedür	Gazel/7		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bāḳī[1441]
53a	Uṣūlī	İlāhī ʿāşıḳı mülk-i cihāna pādişā eyle ki yaʿnī ben gedāyı ḫāk-i rāh-ı Muṣṭafā eyle	demüñden bezm-i ʿuşşāḳuñ ḥarāret bulsun ey muṭrib Uṣūlī şiʿrin oḳı ʿāşıḳāne bir ṣadā eyle	Gazel/8		.--- / .- - - / .--- / .---	Uṣūlī
53a	Muḥibbī	güzeller nāz ile reftār iderler dönerler ġonçe-veş güftār iderler	Muḥibbī sırr-ı ʿaşḳı itme iẓhār ṣaḳın Manṣūr-veş ber-dār iderler	Gazel/5		.--- / .--- / .--	Muḥibbī

[1427] sịneye: sịneñe BHŞD.
[1428] görmedim bir: bulmadum ben BHŞD.
[1429] kemān-ebrūsunuñ: kemān-ebrūsunı BHŞD.
[1430] baġruna: baġruma BHŞD.
[1431] yāresin: yarasın BHŞD.
[1432] meh-çehre: meh-pāre AŞD.
[1433] ʿāşıḳa: kişiye İD.
[1434] İD. s. 176. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
zülfüñe hey de ruḫuñda yine serkeşlik ider/ ḳıbleden yüz çevüren göz göre ḫod kāfir olur; şimdi dünyāda ḥużūr ol kişinüñdür cānā / ki itüñ gibi ḳapuñda dün ü gün ḫāżır olur Bk. İD.
[1435] yoḫsa: yoġsa BAD.
[1436] şīrīn lebi ʿāşıḳlara: ʿāşıḳlara şīrīn lebi BAD.
[1437] BAD. s. 107. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan beyitler şöyledir:
Āteş urmış yüzi gül ḫırmenine ol māhuñ / devr-i sāgarda ruḫı ʿaksini ḳılmış peydā; öykünürdi lebüñe cām-ı mey ammā dönmiş / bu gün almışlar ele bir yire gelmiş ẓürafāBk. BAD.
[1438] açılmaz bir: açılmazsa FGD.
[1439] çünki: işte FGD.
[1440] FGD. s. 40. // Makâlî divanı olmadığı için Figânî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir.
[1441] BAD. s. 177-178. // Divan neşrinde bu gazel 8 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada ise gazel 7 beyittir. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:
Naḳş-ı ḫadd-i lāle-reng ol ʿārız-ı pākīzede / berg-i güldür gūyiyā āb-ı zülāl üstindedür Bk. BAD.

53a	ʿAmrī	ḳomaduñ baġrumı çün yarmayınca ḳomazam ben de āḫir ṣarmayınca	güzellerde budur ʿādet ki ʿAmrī işi bitmez kişi yalvarmayınca	Gazel/5		.---/.---/ .--	ʿAmrī
53b	Fehīm	geçmişem ben ki şehīd olmaġ içün cānumdan geçme ḳurbānuñ olam başuñ içün ḳanumdan	ben Fehīmem o sebebden[1442] felek-i lā-yefhem tīġ-i cehliyle ayırdı ser ü sāmānumdan	Gazel/7		..--/..--/ ..-	Fehīm[1443]
53b	Bāḳī	göñül bir rind-i ʿālem-sūz şūh u şeh-levend[1444] ister ki ʿaşḳ odına yaḳmaġa dil ü cāndan sipend ister	murādı sīneye ol serv-i sīm-endāmı çekmekdür semend-i ṭabʿ-ı Bāḳī bir gümüşden sīne-bend ister	Gazel/5		.---/.---/ .---/.---	Bāḳī
54a	-	nāgehan gördüm güzel bir ḫoş ḥışār ol ḥışāruñ bir zeberced burcı var	yaz olıcak gider aşlıḳ işine her biri bir ḳalʿa yapar başına	Lugaz/ 4		-.--/-.--/ -.--/-.-	Der-Beyān-ı Luġaz Ḳarpūz
54a	-	cihān içre nedür ol bir ġarāʾib iki nesne biribirine ṭālib	ikişer başlu ikişer ayaḳlu yürekleri delik iki ḳanatlu	Lugaz/ 2		.---/.---/ .--	Raḥle
54a	-	ol nedür kim bikdür anuñ neşteri leẕẕetine cümle ʿālem müşteri	giydigi ḳaftān ḳara gömlek ṣarı anası var yüz yaşında bir ḳarı	Lugaz/ 2		-.--/-.--/ -.--/-.-	Kestāne
54a	-	nedür ol kim ile dizgīn ṭayaḳdur teni başdan başa cümle ayaḳdur	ne yire varır ise yayıḳ olmaz ḳamular aña biner ol yayaḳdur	Lugaz/ 2		.---/.---/ .--	Nerdübān
54a	-	ol nedür kim çāpük ü çālāk u cüst gicede ʿayyār olur gündüz süst	gice ol raḳḳāṣ olur ṣan çengidür gündüz ol maḫmūr olur ṣan bengidür	Lugaz/ 2		-.--/-.--/ -.--/-.-	Pire
54a	-	bir siyeh perçemlü yaluñ yüzlü yār sīm ü sīma sīm zerrīn tācı var	ṣubḥ olınca çün uyur ḫˇāba varur yine bir zengī irişüp uyarur	Lugaz/ 4		-.--/-.--/ -.--/-.-	Şemʿ
54b	Ġubārī	ol nedür kim dört ayaḳlı cānı yoḳ ṣanki bir ḳurı deridür ḳanı yoḳ	ey Ġubārī bu rumūzı kim bilür ehl-i dildendür anuñ noḳṣānı yoḳ	Lugaz/ 5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Gergef
54b	-	ol nedür kim biri biñdür biñi bir cānı yoḳdur zindedür bu ṭurfe sır	bī-ser ü pādur vü illā ki zuġal degme bir ṣāḥib-kemāle virmez el	Lugaz/ 4		-.--/-.--/ -.--/-.-	Cīve
54b	-	nedür ol kim uçarlar şol hevāda yatur ellisi ḳırḳı bir yuvada	kime kim uġrarise ḳuṣdurur ḳan teni mecrūḥ olur yāḫūd virür cān	Lugaz/ 2		.---/.---/ .--	Oḳ
54b	-	nedür ol kim ṣıfatda ḳuş gibidür kimi ṭolu kimisi boş gibidür	başında ḫortumı var file beñzer velīkin incelikde ḳıla beñzer	Lugaz/ 4		.---/.---/ .--	Sivrisiñek
55a	-	ol nedür kim yüzdür anuñ parmaġı sekiz ayaḳ üstünedür ṭurmaġı	beş başı var beş dili var dört cānı anı da öyle yaratmış ol ġanī	Lugaz/ 2		-.--/-.--/ -.--/-.-	Cenāze
55a	-	nedür ol nīm-ḳubbe kim müdevver içi kāfūrī mumdur ṭaşı ʿanber	iñen çoḳ fikre varma bengiyāne çerezdür puḫte olsa dāne dāne	Lugaz/ 4		.---/.---/ .--	Kestāne
55a	-	nedür ol kim kimesne görmez anı ṣadā ile pür eyler bu cihānı	ṣabā şehrinden ol gelse nihānī getürür ehl-i ʿaşḳa armaġānı	Lugaz/ 3		.---/.---/ .--	Rūzgār
55a	-	bugün arḳasına urmuş bir ādem çıḳar ṣaḥrāyı seyr eyler demādem	eli vü ayaġı yoḳ boynuzı var velī her ḳande giderse izi var	Lugaz/ 2		.---/.---/ .--	Sümüklü Böcek

[1442] sebebden: cihetden FÇD.
[1443] FÇD. s. 606.
[1444] şūḫ u şeh-levend: şūḫ-ı şeh-levend BAD.

55a	-	nedür ol kim yürür bir yirde ṭurmaz eli yoḳ ayaġı yoḳ hem uyumaz	ne aġzı var anuñ ne ḫod lisānı gice gündüz ider ammā fiġānı	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Ṣu
55a	-	ol ne ḳalʿadur ki anuñ leşkeri vardur dü-reng cānı yoḳdur ḳavminüñ geh ṣulḥ iderler gāh ceng	ṣulḥ olıcaḳ ḳalʿa vīrān ceng olunca yapılur maʿnīye var kim bu remzi fehm idüp itme direng	Lugaz/ 2		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Saṭranc
55b	Cinānī	nedür ol çeşme kim yapduḳda üstād ʿaceb sanʿatla[1445] urmış aña bünyād	anı kim ḥall iderse ey Cinānī müyesser ola her sāʿat emānī	Lugaz/ 13		.--- /.--- / .--	Sāʿat
55b	-	nedür ol bir aġaç kim tutdı bāġı kim anuñ vardur on iki budaġı	ki her bir budaġuñ yapraġı otuz degildür artıḳ eksik cümle düpdüz	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Sene ve Aylar ve Evḳāt-ı Ḫamse
56a	-	dir suˇāl itseydüm ismin dilbere dişlenen limānın altısı bire	-	Muam ma/1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Süleymān
56a	-	ḥamīdüñ kim yer ise içi yaġın yidürürler aña başın ayaġın	-	Lugaz/ 1		.--- /.--- / .--	Bāde
56a	Nesīmī	-	ey Nesīmī kimse bilmez bu muʿammā sırrını iki noḳṭa üç ḥurūf vü dört kitāb andan çıḳar	Lugaz/ 1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Ḳalem[1446]
56a	-	aduñ üstine ḳalem başını ḳo ẓāhir ola saña nām-ı meh-rū	-	Muam ma/1		..-- /..-- / ..-	Ḳāsım
56a	Lāmiʿī	ol nedür kim isminüñ ʿunṣur gibi çārdur ḥarfi kaçan etseñ şümār	ḫıdmetinde bende ol çadır gibi Lāmiʿī bu ismi kim feṯḥ itse var	Lugaz/ 5		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Çadır
56a	-	ney içinde vardurur yaz u bahār anuñçün ʿāşıḳı ıṭrāb ider	-	Muam ma/1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Niyāzī
56a	-	dilsüze ṭavşan ayaġı oldı tāc bulıgör işbu muʿammāya ʿilāc	-	Muam ma/1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Bilāl
56a	-	bilem dirseñ bu ism-i nāzenīni çıḳar ḥamsīn içinden erbaʿīni	-	Muam ma/1		.--- /.--- / .--	Ḫüseyin
56a	-	yārimüñ ismi dizüm altındadır dizimi döndür ki maʿlūm ola tā	-	Muam ma/1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Mezīd
56a	-	dilberümüñ adı dört harfdür didüm giderirseñ birisin yedi ḳalur	-	Muam ma/1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Seydī
56a	-	nedür ol kim anuñ rengi ḳaradur teni başdan başa pāreperādur	ayaġundan aşupdur Tañrı anı el ursañ ṣaçılur üstüñe ḳanı	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Ḳara Tut
56b	-	ol nedür kim baḳduġunca göz anı gehī ṣarı görür gāh ḳızıl anı	dirligi insānuñ ansuz daḫı yoḳ ṣıġınan Allāh'a andan ʿaḳlı çoḳ	Lugaz/ 3		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Āteş
56b	-	nedür ol kim anuñ çoḳ gözleri var aḳıdur yaşları şöyle ki pıñar	yider bir kör öñünce anı her dem bunuñ gibi ʿaceb görmedi deyyār	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Dolāb ve Öküz
56b	-	nedür ol kim anuñla ḳılsa ṣoḥbet	ne rengi var ne cismi var ne heyʾet	Lugaz/		.--- /.--- /	Āb

[1445] ṣanʿatle: ṣunʿ ile CİD.
[1446] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. NESD.

		anuñ rengīni ṭutar zehi ḳudret	velīkin Tañrıdandur ḫalḳa raḥmet	3		.--	
56b	-	ḳudret-i yezdāndur serḫānesi oġlunuñ ḳarnında yatur ānesi	oldur oġlunı göresin ānesi tā ki yüz oġlān vire her dānesi	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳarpuz
56b	-	nedür ol kim ola bir ḳubbe maʿmūr ne ḳapu var ne baca aña meşhūr	velīkin içi anuñ ṭopṭoludur yarusı zaʿferān yarusı kāfūr	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Yumurta
56b	-	ol nedür kim bir ṭutamdan artıcaḳ başı yarıḳ boynı dibi kerticek	hem siñirdür hem süñükdür hem deri yerler anı işbu ḫalḳuñ ekşeri	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Paça
57a	-	bu kez her yapraġuñ üstünde ey cān yaratmış beş yemiş ol yüce Sübḥān	üçü gölgede ikisi güneşde nedür söyle bunı ḳuruda yaşda	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	[İncir][1447]
57a	-	bir ḳalʿa-i muʿallaḳ vardur içinde deryā deryā içinde cānā bir balıḳ eylemiş cā	ṭutar balıḳ aġzında bir gevher-i yegāne ṭurduḳça gevher anda balıġı ider ifnā	Lugaz/ 2		-.. / -.- - / -.. / -.- -	Ḳandīl
57a	-	bir gümüşden ḳalʿadur maḥbūs olupdur anda āb geldi zerrīn top-ıla fetḫ itdi anı āfitāb	-	Lugaz/ 1		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Yüz
57a	-	ḳarşudan gördi gözüm bir ḫoş ḥışār eli yoḳdur cānı yoḳdur donı var	ṣūretā yoḳdur başında ulu tāc ṭursa ṭoḳdur gitse ḳarnı olur aç	Lugaz/ 3		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḫayme
57a	-	nedür ol ḳalʿa aşılmış ḳılla birisin şerḥ idemezüm dille	ḳaçan kim üstüne gelmez yağı ölür begi ḳalur ol kalʿa ḥālī	Lugaz/ 3		.--- / .--- / .--	Ḳandīl
57a	-	nedür ol ṣuffe-i pāk u mücellā cihān naḳşı olur ḳalbinde peydā	alurlar nāzile zenler dizine gice olınca baḳmazlar yüzine	Lugaz/ 3		.--- / .--- / .--	Āyīne
57a	-	ne güldür ol ki baḳmaz ḳışa yaza açılur her nefesde tāze tāze	çıḳar ṭaşdan ider ḫāk içre mesken ḳararur ṣudan u semrür hevādan	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Āteş
57b	-	nedür ol kim anuñ yoḳdur lisānı velī söyler ḳamu dilce beyānı	ayaġı yoḳ durur eyler teferrüc gehī Rum'u gehī Hindüstān'ı	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Mektūb
57b	-	ol nedür kim ayaġı başındadur ṣūret [ü] maʿnā anuñ işindedür	aġzı birdür dili iki cānı yoḳ ʿömrü hem otuz iki yaşındadur	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳalem
57b	-	ol nedür kim sīm ü zerden ṭatludur nūn ile hem vāv ile mīm adludur	-	Lugaz/ 1		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Uyḳu
57b	-	nedür ol kim açılur tāze tāze bahār olur o baḳmaz ḳışa yaza	gehī açar zebercedden o dükkān ṣatar miskince ḥablar ḫūb u ḫandān	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Şarmaşıḳ
57b	-	nedür ol kimi surḫ u kimi aḳdur serinde tāc-ı zībāsı varaḳdur	ider ol merḥabā bay u gedāya ṣalavāt vir Muḥammed Muṣṭafā'ya	Lugaz/ 4		.--- / .--- / .--	Gül
57b	-	ne māhīdür ki anuñ ḳarnı boşdur ḳarada yüzmeg-ile başı ḫoşdur	baġırsaġı dökilür göbeginden başı āhen anuñ cismi aġaçdur	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Mekik
57b	-	ne ejderhā durur ṭutmuş ḳarār ol başından ayaġa naḳş-ı nigār ol	oyını günde beş kez ādemīdir aşaġıdan yir aġzından ḳuṣar ol	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Mināre
58a	-	ol nedür kim bir ḳarından biñ çıḳar biñi daḫı ṭurmayup ezgi ḳurar	her birisi baş kesici uġrıdur şöyle bil kim ḥaḳ ḳatında ṭoġrıdur	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Arı

[1447] Başlık musannif tarafından unutulmuş yahut silinmiş olabilir. Başlığın ''incir'' olabileceği tarafımızca düşünülüp eklenmiştir.

58a		nedür ol kim ḍalāletdür aña ḫū ḍalālet ġālib olıcaḳ diler ṣu	ḍalālet defᵏ olunca ḳuṣar anı ki hīçbir ẕerre irgürmez ziyānı	Lugaz/ 4		.---/.---/ .--	Furūn
58a	-	ol nedür kim ẕerre ẕerre kān olur toḫmı azdur mīvesi çendān olur	aġzı birdür dili iki cānı yoḳ çoḳ kişi bu maʿnide ḫayrān olur	Lugaz/ 2		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ḳalem
58a	-	ol nedür kim ḳırḳ ayaḳlı cānı yoḳ yer yüzünde durmaġa imkānı yoḳ	ṭoldurup āb u hevā ile başın ḳuş gibi varur bitürür her işin	Lugaz/ 2		-.--/-.--/ -.--/-.-	Gemi
58a	-	kes müderris ayaġını hem muʿīdüñ başını ayaġı ḳo baş yerine tā bilesin nāmını	-	Muam ma/1		-.--/-.--/ -.--/-.-	Muʿammey āt Saʿīd
58a	-	ḳo etmek üstüne bir parça balı biline bu muʿammānın ḫayāli	-	Muam ma/1		.---/.---/ .--	Sinān
58a	-	didüm maḥbūbuma adıñı bilsem didi bir noḳṭa ile ẓāhir olur	-	Muam ma/1		.---/.---/ .--	Ṭāhir
58a	-	yarım ṭaş üstüne bir göz ḳomuşlar anı bir dilberüñ adı dimişler	-	Muam ma/1		.---/.---/ .--	ʿÖmer
58a	-	benüm dildārımuñ beş ḥarfi vardur sekiz ḳalur birini giderirseñ	-	Muam ma/1		.---/.---/ .--	ʿOṯmān
58b	-	bilmek istersen habībüñ nāmını meksūr oḳu harf-i cerrüñ lāmını	-	Muam ma/1		-.--/-.--/ -.--/-.-	ʿAlī
58b	-	üç olur dilber adı ḥarf idecek otuz olur ikisin ṣarf idecek	-	Muam ma/1		..--/..--/ ..-	ʿAlī
58b	-	selām virüp ḥabībe ṣordum adın ʿaleyk alup didi senden geçesin	-	Muam ma/1		.---/.---/ .--	ʿAlī
58b	-	üç otuzla bir otuz bir ad olur bu muʿammāyı bilen üstād olur	-	Muam ma/1		-.--/-.--/ -.--/-.-	Celāl
58b	-	gülüñ ortasına ṣu gelse ey cān olur bir dilberüñ ismi nümāyān	-	Muam ma/1		.---/.---/ .--	Kemāl
58b	-	yoluñ başına ṣu çıḳmış ayaġında deñiz olmuş muʿammādan murād olan bedilber aduñuz olmuş	-	Muam ma/1		.---/.- - - /.---/.---	İbrāhīm
58b	-	iki hā vü iki cīm ü iki lām iki daḫı mīmle olur tamām	-	Muam ma/1		..--/..--/ ..-	Yūsuf
58b	-	bir ʿadū bir cānān bir müddeʿī baş ḳoşdular cümlesinüñ başını kes daḫı divşür bir yere	-	Muam ma/1		-.--/-.--/ -.--/-.-	ʿAcem
58b	-	ben bu gün bāġ içre bir ḳuş görmüşüm yedi baş bir gövde biñ ayaġı var	-	Lugaz/ 1		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ḳarġa
58b	-	yaşı yetmiş beli ḳırḳ ayaġı vardur iki yüz bu muʿammāyı bilen yārāna olmaz hīç söz	-	Muam ma/1		..--/..--/ ..--/..-	ʿÖmer
58b	-	aġzına aldıḳda zülfün ol ṣanem kim görürse ciğerinden ḳan ṭamar	-	Muam ma/1		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ḥabīb

58b	-	eger ṭutmaḳ dilerseñ pīr etegin żamīrüñden çıḳarma fikrini sen	-	Muam ma/1		.--- / .--- / .--	Ḫızr
58b	-	kes ḳarınca ayaġını seyfle cemʿ idicek bir ḥabībe nām olur	-	Muam ma/1		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Mūsa
58b	-	dedenüñ beline ṣoḳduḳda düdük anı bir dilberüñ adını didük	-	Muam ma/1		..-- / ..-- / ..-	Cüneyd
58b	-	ʿacāib görmek isterseñ biyāre sekiz yüz kişi binmiş bir ḥımāra	-	Muam ma/1		.--- / .--- / .--	Ḫızr
59a	-	ol nedür kim yoḳdurur cisminde cān ḳarnı içi ṭopṭolu yılān çıyān	aġzı yoḳdur yetmiş iki dil bilür kesicek başını dil söyler hemān	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳalem
59a	-	ol nedür kim ḳırḳ ayaḳlı cānı yoḳ yeryüzünde ṭurmaġa imkānı yoḳ	ṭoldurup āb u hevā ile başın ḳuş gibi varur yetürür her işin	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳaṭırġa
59a	-	nedür ol kim sever anı civānlar alurlar ortaya ṣāḥib-ḳırānlar	dögerler def gibi sīnesin anuñ iderler dāʾimā ẕevḳ u ṣafālar	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Tavla
59a	-	ol nedür kim dāʾimā devrān ider ʿālemi başdan başa seyrān ider	yoḳ ḳarārı arzū-yı yār ider yüzüni yerden götürmez ʿār ider	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ṣu
59a	-	ol nedür kim elli altmış gözi var gice gündüz çaġırur ol zār zār	ġuṣṣa-i dehrile bükmüş belini kimse ṭutmaz gözlerinüñ selini	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Dollāb
59a	Sulṭān Murād	bir ḳalʿa-i muʿallaḳ içinde oldu[1448] deryā ol ḳalʿanuñ[1449] içinde bir balıḳ oldu peydā[1450]	[didüm Murādī bunı tāb-ile ehl-i ʿirfān][1451] her kim dilerse manṣıb feṯḥ ide bunı raʿnā[1452]	Lugaz/ 3		-.. / -.- - / -.. / -.- -	Ḳandil Luġaz-ı Sulṭān Murād
59a	Cihādī Beg	ḳandīl ḳalʿa şāhum içinde oldu[1453] deryā balıḳ fetīl olupdur içinde eylemiş cā	[Vaʿd eylemişsüñ ey şāh kāşiflere ʿināyet][1454] çavuşluġ u zeʿāmet ister Cihādī şāhā	Lugaz/ 3		-.. / -.- - / -.. / -.- -	Cevāb-ı Cihādī Beg
59b	-	nedür ol iki hümām kim ʿıyāndur ikisi birbiriyle tevʾemāndur	bu ikinüñ n'ola żamm olsa ḥāli degül bir beyt bulardan hīç ḫālī	Lugaz/ 5		.--- / .--- / .--	Ḳapu
59b	-	ʿālem içre görmüşüm bir ṭurfa-sūret cānver diyeyin şekl-i şemāyilin saña ben āşikār	bu luġazı kim ki fehm eylerse istiḫrācla miṣli yoḳ kāmil durur ol āferīnler ṣad hezār	Lugaz/ 4		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Çekirge
59b	-	ḫidmete bel baġlamış bir niçe yār birlige yetmiş ḳamusı āşikār	meskenet yüzin yere urur müdām pes der-i dildār olur aña maḳām	Lugaz/ 2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Süpürge
59b	-	nedür ol ḳubbesi çoḳ dāne dāne müdevverdür bināsı ḫāne ḫāne	açılmaz ḳapusı berkdür bināsı meger bāb bāb yaḳıla yana yana	Lugaz/ 2		.--- / .--- / .--	Fıstıḳ
59b	Ḫulūṣī	bir ʿacāib nesne gördüm ey civān raḫṣa beñzer cānı yoḳ olur revān	sinni artar līk aġarmaz ḫaṭı ey Ḫulūṣī bu lüġaz müşkil ḳatı[1455]	Lugaz/		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Terāzū

[1448] oldu: iki SML.
[1449] ḳalʿanuñ: deryānuñ SML.
[1450] oldu peydā: eylemiş cā SML.
[1451] Mecmuada bu mısra yoktur. İlgili makale esas alınarak eklenmiştir. Bk. SML.
[1452] raʿnā: aʿlā SML.
[1453] içinde oldu: rūġān içinde SML.
[1454] Mecmuada bu mısra yoktur. İlgili makale esas alınarak eklenmişitir. Bk. SML.

				10			
60b	-	nedür ol kim vücūdı tāb-bende gözi ṣubḥ u mesā Mülk-i ʿArab'da	neye degse ʿaṣāsın aña cehd it ġubārın ṭıfl-ı cān u cisme mihr it	Lugaz/ 6		.--- /.--- / .--	Luġaz-ı Ḳıble-nümā
61a	-	nedürür ol ṣaḳallu pīr-i maʿnā ṣaḳalını virür ʿavret eline	ṣaḳalından eger bir ḳıl çekerseñ döner ol dem ṣaḳalı eñsesine	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Öreke
61a	-	nedür ol kim ḳamu cismi çıyāndur uzundur şekli gūyā kim yılandur	ayaġı yaṣṣıdır hem başı sivri ṣaḳalı ṣaçı aġarmışca cāndur	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Öreke
61a	-	nedür ol başı büyük gözleri çoḳ giceyle aç oturur gündüzin ṭoḳ	vücūdı ber-devām olsun demādem cihānda ansız olmasun bir ādem	Lugaz/ 4		.--- /.--- / .--	Ḥammām
61a	-	nedür ol bir alay ḫūn-ḫār ḳara yüzlü ʿArablar kim ḥaremde ḥacıya anlar belā-yı āsumānīdir	belānuñ büyügi bu kim birin biñ saʿyile ṭutup helāk iden herīfüñ dökdügi ḳan kendü ḳanıdır	Lugaz/ 2		.--- /.- - - /.--- /.---	Pire
61a	-	nedür ol kim ṭaşı aḳ içi ḳara ṣovuḳdur gerçi beñzer fiʿli nāra	ḳatı ḳuvvetlüdür hem nā-tuvāndur teʾemmül ḳıl ki gün gibi ʿayāndur	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Ḳar
61a	-	nedür ol kim meṭāʿ-ı ins ü cāndur cihānda ṣu gibi ḥükmi revāndur	yaratmamışdur anı Ḥaḳ Teʿālā yüz on dört pāre ḳılmış līk Mevlā	Lugaz/ 2		.--- /.--- / .--	Ḳurʾān
61b	-	yoluñ üzre şol ḳadar āb aḳıdur bu gözlerim ger teraḥḥüm eylemezseñ ʿāḳıbet deryā olur	-	Lugaz/ 1		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	İbrāhīm
61b	Żaʿfī	ey ruḫuñ levh-i ilahī k'anda naḳş olmuş suṭūr ʿārıżun şerḫindedür İncīl ü Furḳān u Zebūr ṣūret-i insānda Ḥaḳ sen eyledüñ Ḥaḳ'dan ẓuhūr ey saçuñ ẓıll-ı ilahī v'ey ruḫuñ Allāhü nūr ravżanuñ servi boyuñdur ʿindehā cennātü ḥūr	Żaʿfīyā bir pūte ṣanma bu ṭılısm-ı āb u gil iʿtidāl ile olupdur çār ʿunṣur muʿtedil irişüp fażl-ı ilahī cism ü cāna muṭṭaṣıl rūḥ-ı ḳudsīdür Nesīmīnüñ sözi ey zinde-dil ger Mesīḥā tek dirilseñ yatma kim çalındı ṣūr	Tahmis /11		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Ġazel-i Nesīmī Taḫmīs-i Żaʿfī[1456]
62b	ʿĀṣıḳī	iden naḳḳāṣ-ı ḳudretdür ḳamu ṣeyde ṣuver peydā muḥaḳḳaḳ nūr-ı ḥaḳdur eyleyen gözde naẓar peydā ki her söz nuṭḳ-ı ḥaḳdur ḥaḳdan oldı bu ḫaber peydā vücūd-ı muṭlaḳuñ baḥri ne mevcī kim ider peydā ene'l-Ḥaḳ sırrını söyler eger maḥfī eger peydā	kemāl ü maʿrifet ehline mīr olan o serverdür bugün meydān-ı naẓmuñ pehlevānı gerçek er[ler]dür meʿānī ehli içre ʿĀṣıḳī bir pīr-perverdür ḳamu nezẓārede ebkār-ı maʿnī muntaẓırlardur Uṣūlī gibi tā kim ola bir ṣāḥib-naẓar peydā	Tahmis /13		.--- /.- - - /.--- /.---	Ġazel-i Uṣūlī Taḫmīs-i ʿĀṣıḳī[1457]
63b	ʿĀlī	ne deryā sāḥilinden[1458] oldı yā Rab ḫuşk u ter peydā ne baḥruñ mālikindendür melek ẓāhir beşer peydā ṣanasın ḳatrelerdür anda her pinhān u her peydā vücūd-ı muṭlaḳuñ baḥri ne mevci kim ider peydā ene'l-ḥaḳ sırrını söyler eger maḫfī eger peydā	sevād-ı mülk-i maʿna ehl-i ʿirfāna musaḫḫardur anuñçün[1459] her biri manẓur-ı sulṭān-ı hünerverdür suḫan bir gencdürür[1460] nāẓır aña ʿĀlī gibi[1461] erdür[1462] ḳamu nezzārede ebkār-ı maʿnā muntaẓırlardur Uṣūlī gibi tā kim ola bir ṣāḥib-naẓar peydā	Tahmis /12		.--- /.--- / .--- /.---	Ġazel-i Uṣūlī Taḫmīs-i ʿĀlī[1463]
64b	Hāşimī	yā Resūlallāh çü sensin ṣadr-ı bedr-i kāʾināt mefḫar-i peyġamberān u maẓhar-ı ẕāt u ṣıfāt	āl-i Aḥmed ḥürmetiyçün yā İlāhe'l-ʿālemīn cürmini ʿafv eyle anuñ ḳılma yirin esfelāt	Kaside/ 41		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Kaṣīde-i Hāşimī[1464]

[1455] Bu lugazdan sonra görsel silik ve kesik olduğu için birer beyitlik iki muamma okunamadı (Bk. 61b).
[1456] Divan neşrinde bu şiir yer almamaktadır. Ancak Nesîmî'ye ait olan bu gazelin Zaʿfî-i Gülşenî tarafından tahmis edildiği ve bu tahmisin bazı şiir mecmualarında yer aldığı bilgisi Zaʿfî üzerine yapılan başka bir çalışmada yer almaktadır. Bk. Adak, Abdurrahman (2006). *''Zaʿfî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divanının İncelenmesi''* , Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, s. 154.
[1457] Âşıkî divanına ulaşılamadığı için Usûlî'ye ait mısralar mukayese edilmiştir.
[1458] sāḥilinden: sāḥilinde GAD.
[1459] anuñçün: ḫuṣūṣā GAD.
[1460] gencdürür: gencdür GAD.
[1461] gibi: bir GAD.
[1462] erdür: ejderdür GAD.
[1463] Bu şiir divan neşrinde 13 bentten oluşmaktadır. Mecmuada yer almayan bent şöyledir:
biter naḫl-i vücūduñ mīvesi geh telḫ ü geh ḫoş-ter / görinür berg ü bārı gāhi her-dem tāze geh bī-fer / nice ḫām u nice puḫte nice kāmil nice ebter / naẓar ḳıl nevʿ-i insāna kimi zehr ü kimi sükker / ʿaceb ḥikmet bir aġaçdan olur dürlü ṣemer peydā Bk. GAD.
[1464] Divan neşrinde bu kasideye rastlanmamıştır. Bk.HD.

66a	Selāmī	ey resūl-i faḫr-i ʿālem cāmiʿ-i ümmü'l-kitāb maẓhar-ı ẕāt-ı Ḫudāsın maḳṣad-ı ʿālīcenāb	ḳıl Selāmī'ye naẓar tā keşf ola nūr-ı ilāh ḳalmaya ol ʿālem-i aṣliyesine bir ḥicāb	Gazel/17	Methiye	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Medḥ-i Resūl Aleyhisselām
66b	Vaḥīdī	terk-i ser iden ḳalender tāc-ı şāhān istemez mūr-ı miskīnüm diyen taḫt-ı Süleymān istemez meskenet yolın ṭutan ʿunvān-ı aʿyān istemez iḫtiyār-ı faḳr iden dergāh-ı eyvān istemez zād-ı ġamdan özge hergiz kendüye nān istemez	mest olur kendin Vahīdī gibi bī-hūş eyleyen rind olur bu bezmüñ āşūbın ferāmūş eyleyen puḫte olur ḫām ḳalmaz cürʿa-veş cūş eyleyen ey Muḥibbī yār elinden[1465] bir ḳadeḥ nūş eyleyen ger ölürse Ḫızr elinden[1466] āb-ı ḥayvān istemez	Tahmis /7		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Muḥibbī Taḫmīs-i Vaḥīdī[1467]
67a	ʿAşḳī	ülfet-i ʿaşḳ eyleyen ünsiyyet-i cān istemez iltifāt-ı ḫalḳ [u] teklīfāt-ı insān istemez terk ider cümle cihānı mülk-i ʿunvān[1468] istemez iḫtiyār-ı faḳr iden dergāh [u] eyvān istemez zād-ı ġamdan özge hergiz kendüye nān istemez	ʿAşḳiyā cām-ı ezeldür cānı bī-hūş eyleyen yād ḳılmaz ʿālemi kendin ferāmūş eyleyen ḳaṭreye ṣaymaz muḥīṭi ʿaşḳ ile cūş eyleyen iy Muḥibbī yār elinden bir ḳadeḥ nūş eyleyen Ḫıżr elinden ger ölürse[1469] āb-ı ḥayvān istemez[1470]	Tahmis /7		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Muḥibbī Taḫmīs-i ʿAşḳī
67b	ʿAşḳī	künc-i ġam-muʿtād[1471] bāġ u rāġa seyrān istemez ḫāṭır-ı ġamnāk gül-geşt-i gülistān istemez ʿaşḳ ile bīmār olan derdine dermān istemez faḳr ile faḫr eyleyen dergāh-ı eyvān[1472] istemez dūd-ı āhı sāyesinden[1473] ṭāḳ [u] eyvān istemez	şevḳdan ey ʿAşḳī cān[1474] ser-mest ü bī-hūş eyleyen döne döne itdügi ʿahdi ferāmūş eyleyen gör ne dimiş ehl-i diller bendini gūş eyleyen ey Ḫayālī bī-tekellüf ḫūn-ı dil nūş eyleyen minnet ile Ḫıżr elinden āb-ı ḥayvān istemez	Tahmis /5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Ḫayālī Taḫmīs-i ʿAşḳī
68a	Naḫīfī	şancılupdur tīr-i müjgānı o yārüñ cāna hep bir yüzi ḫūnāb çeşmümden boyandı ḳana hep yandı kālā-yı vücūdum āteş-i ḥırmāna hep bildirürdüm derdümi bir āhile cānāne hep ḳorḳarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep	mülk-i naẓm içre olaldan mālik-i tīġ-i zebān pehlevānum kim zebūnumdur Naḫīfī serverān ger süvār olsa semend-i bāda ḫaşm-ı şeb-revān olmaz ey Nefʿī bu vādīde senüñle[1475] hemʿinān gelsün esb-i ṭabʿına maġrūr olan meydāna hep	Tahmis /5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Nefʿī Taḫmīs-i Naḫīfī[1476]
68b	ʿAbdī	çarḫ-ı kec-rev bozulup gerdiş-i gerdān dükene irişüp ebre fenā ḳaṭre-i bārān dükene ḳalmaya dürr-i ṣadef baḥr-i fīrāvān dükene boşala kīse-i kān kāse-i ʿummān dükene ne ġam-ı dil ne ġam-ı dīde-i giryān dükene	sāḳīyā nūş idelim zevḳ-ile cāmı dilden irişe zevḳ u ṣafā cāna müdāmı dilden ʿAbdīyā zāʾil ola ʿaşḳ revā mı dilden gide mi fikr-i leb-i yār Meşāmī dilden kʾandan hīç ola mı laʿl-i Bedeḫşān dükene	Tahmis /5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ġazel-i Meşāmī Taḫmīs-i ʿAbdī[1477]
69a	Rūḫī	yek-dil olup Ḳays [u] Leylā Vāmıḳ [u] Azrā yatur ʿāleminde her kişi yār ile bī-pervā yatur niçe yıldur āferīnler ṣabrına tenhā[1478] yatur żaʿfdan künc-i ʿanāda kim dil-i şeydā yatur ger ecel gelseydi görmez[1479] şöyle nā-peydā yatur	baḳ gedā-yı kūy-ı ʿaşḳuñ Rūḥīyā dīvānına[1480] ser-fürū ḳılmaz gerekse[1481] ʿālemüñ sulṭānına duḫter-i rez meyl ider[1482] anuñ gelelden yanına şāh-ı ʿālem gelse çekmez pāyını dāmānına künc-i istiġnāda Raḥmī şöyle bī-pervā yatur	Tahmis /5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazel-i Raḥmī Taḫmīs-i Rūḫī
69a	Ḫaylī Beg	diñle aḥvālümi ey pādişeh-i mülk-i himem ḥālime ḳıl naẓar ey dāfiʿ-i endūh u elem dem-be-dem[1483] baña ʿadū itmekiçün cevr ü sitem	Ḫayli-i ḫaste-dilüñ ḳan ile ṭoldu cigeri demidür ḳan aḳıdırsa ġam-ıla dīdeleri kesme benden meded ey kān-ı ʿadālet naẓarı	Tahmis /5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Taḫmīs-i Ḫaylī Beg[1484]

[1465] ey Muḥibbī yār elinden: yār elinden iy Muḥibbī MHD.
[1466] ger ölürse Ḫızr elinden: Ḫızr elinden ger olursa MHD.
[1467] Vahîdî divanına ulaşılamamıştır. Muhibbî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. MHD.
[1468] cihānı mülk-i ʿunvān: cihān mülkini ʿunvān AŞD.
[1469] ölürse: olursa AŞD.
[1470] Derkenarda Farsça bir beyit yer almaktadır (Bk. 68a).
[1471] ġam- muʿtād: ġam muʿtādı AŞD.
[1472] dergāh-ı eyvān: dergāh-ı sulṭān AŞD.
[1473] sāyesinden: sāyesinde ŞD.
[1474] ʿAşḳī cān: ʿAşḳīyi AŞD.
[1475] senüñle: benümle NFD.
[1476] Nahîfî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Nefʿî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. NFD.
[1477] Abdî divanına ulaşılamamıştır. Meşâmî'ye ait beyitler mukayese edilmiştir. Bk. MEŞ.
[1478] tenhā: ṣehā BRD.
[1479] gelseydi görmez: gelse görinmez BRD.
[1480] dīvānına: ʿünvānına BRD.
[1481] ḳılmaz gerekse: itmez olursa BRD.
[1482] ider: idüp BRD.
[1483] dembedem: demidür HAYŞ.

		elümi ḳanda çıḳarursa ʿaceb mi her dem ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem	bir elüm ḳanda ise ḫūn-ı sirişkümde biri ṭutalum iki elüm ḳanda imiş ḳanı kerem				
69b	Tīġī	baña kemlük ṣatanlar dāʾimā eylükle yād olsun zevālüm isteyenler gün gibi rūşen-nihād olsun ḳuṣūrum gözleyen kāmillerüñ ʿömri ziyād olsun mükāfātı dimem ber-muḳteżā-yı ʿadl[1485] dād olsun yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun	murād üzre felekde görmeyüp şenlik yüzin üstād ḫarāb-ābād-ı ʿālemde çeker biñ cevrile bī-dād olup derd-i belā-yı dehre döndi[1486] Tīġīyā muʿtād ḳoyup bu matlaʿı ḫüzn ile gitdi ʿUlvī-i nā-şād yıḳanlar ḫāṭır-ı nā-şādumı yā Rabbi şād olsun benüm-çün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun	Müsed des/5		.--- /.--- / .--- /.---	Ġazel-i ʿUlvī Müseddes-i Tīġī[1487]
70a	ʿĀlī	gel ey nevk-i ḳalem mātem ser-encāmın beyān eyle döküp evrāḳa derdüñ ḳara baḫtundan fiġān eyle midād-āsā siyeh ḳanlar ṣaçılsun yine çeşmüñden liḳā gibi müşevveş ḳışşalar şerḥin ʿayān eyle ḳażā lehvhine vāfir serzeniş ḳıl dest-i kātibden ḳader mecmūʿasın yırtup perīşān dāstān eyle kül eyler mermeri āteş gibi kem ḥarfini yazsañ inanmazsañ bir āhen levḥa evvel imtiḥān eyle ḫużūr erḳāmını ḥaḳḳ eyleyüp levḥ-i ḫavāṭırdan meserret-nāmeler ẕevḳin göñüllerde nihān eyle siyeh giy ehl-i beytüñ Kaʿbe-veş rūz-ı ġazāsında bu mātem ḫıdmetinde sen de dāmen-der-miyān eyle yazarsañ Kerbelā yazısınuñ müşkil belāsın yaz şehādet şehdin içmiş teşne-lebler[1488] mā-cerāsın yaz	bu ġam bir özge ġamdur işbu mātem ṭurfa[1489] mātemdür bu eyyām içre ḫurremlik ḥarām oldu Muḥarrem'dür ḳapansun çıḳsun ol gözler ki zehr-āb aḳmayup[1490] andan dem-i mātemde īṣār itdügi ya nem yāhūd demdür bu ġam ḳanın ḳurıtmışdur[1491] velī aṣḫāb-ı taḥḳīḳüñ[1492] anuñçün ekṣeriyyā nem degül dökdükleri demdür[1493] ʿazā vaḳtinde el ḳarṣup gülen etfāl-i ʿayb etmeñ bu istihzā[1494] añadur kim yeri çāh-ı cehennemdür mübārek başlarına nūr inüpdür zer-ʿalem ṣanmañ[1495] degüldür surḫ sancaḳlar birer meftūl-i[1496] muʿlemdür yoluñdur[1497] şerḫa çekseñ yol yol itseñ senüñ[1498] ey abdāl libās-ı cismi cāndan ṣoymayan ḥayrān u sersemdür[1499] bu mātemden delüp ney gibi baġruñ iñle ey Ālī benüm bu naẓm-ı cān-sūzum[1500] ḳulaḳ ṭut diñle ey ʿĀlī	Terkib-bend/5		.--- /.--- / .--- /.---	Terkīb-i Bend-i ʿĀlī[1501]
71b	Ṣādıḳī	Ḫudāyā itme ḫālī dāʾimā dilden şekūr ismin gözümden dūr kılma pertev-i envār-ı nūr ismin enīs it dem-be-dem bu ḳalbi bī-ṣabra ṣabūr ismin baña ġayret müyesser eyle virdüm ḳıl ġayūr ismin ya maḥv it levḥ-i ʿişyāndan bu ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin	duʿāsın müstecāb it Ṣādıḳuñ ṣubḥ u mesā ḥaḳḳı resūlüñ Muṣṭafā ile cemīʿ-i enbiyā ḥaḳḳı refīḳ it aña tevfīḳüñ gürūh-ı evliyā ḥaḳḳı tevaḳḳufsuz ḳabūl-ı dergehüñ olan duʿā ḥaḳḳı ya maḥv it levḥ-i ʿişyāndan ʿabd-i pür-ḳuṣūr ismin çıḳar yā Rabbi yā esmā-i ḥüsnādan ġaffūr ismin	Müsed des/5		.--- /.- - - /.--- /.---	Müseddes-i Ṣādıḳī
72a	Ḥayretī	niçe bir zülfi gibi ḫāk-ile yeksān olalum niçe bir ṭurraları gibi perīşān olalum açılalum leb-i dilber gibi ḫandān olalum curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum	ʿaşḳ esrārınuñ añlamaġa keyfiyyetini niʿmet-i ḫʷān-ı ġamuñ almaġa hem leẕẕetini Ḥayretī'nüñ daḫı arturmaġ içün ḥayretini curʿa-dānı getür abdāl yine ḥayrān olalum	Şarkı/7		..-- /..-- / ..-- /..-	Ḥayretī

[1484] Haylî'nin ilgili makalede yayımlanan manzumelerinde bu şiirin yalnızca ilk bendi yer almaktadır. Bk. HAYŞ.
[1485] ber-muḳteżā-yı ʿadl: bir muḳteżā-yı ʿadl ü TŞ.
[1486] derd-i belā-yı dehre döndi: derd ü belā vü dehr-i dūna TŞ.
[1487] Mecmuada ''Tahmis'' olarak kaydedilen bu şiir ''Müseddes'' olarak düzeltilmiştir.
[1488] teşne-lebler: teşne-diller GAD.
[1489] ṭurfa: özge GAD.
[1490] zehr-āb aḳmayup: zehr aḳıtmayup GAD.
[1491] ḳurıtmışdur: ḳurıtdurmış GAD.
[1492] taḥḳīḳüñ: temkīnüñ GAD.
[1493] demdür: nemdür GAD.
[1494] istihzā: şöhretler GAD.
[1495] ṣanmañ: ṣanma GAD.
[1496] meftūl-i: maḳtūl-i GAD.
[1497] yoluñdur: yolında GAD.
[1498] senüñ: cismüñ GAD.
[1499] sersemdür: ebkemdür GAD.
[1500] naẓm-ı cān-sūzum: naẓm-ı pür-sūzum GAD.
[1501] Mecmuada ''kasîde'' olarak kaydedilen bu şiir bir ''terkîb-i bend'' örneğidir.

72a	-	sevdigüm döğmek degül öldürse daḫı rāżıyam ḳorḳarın ol bī-vefā ʿāşıḳlarına döğdürür	-	Müfred		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Müfred
72b	Nevʿī	dilā şimden girü sevdā-yı ʿuzlet ḳılsañ olmaz mı olur olmaz hevālardan ferāġat ḳılsañ olmaz mı sehī-ḳadlerle ḥaşr olmaḳ hevāsından geçüp bir dem ʿaceb endīşe-i rūz-ı ḳıyāmet ḳılsañ olmaz mı taʿalluḳ māsivā-yı Haḳḳa çünkim şirk-i muṭlaḳdur ʿinād u şirki terk idüp ʿibādet ḳılsañ olmaz mı unutsañ nev-cüvānlar ʿaşḳın añsañ pend-i pīrānı simāʿ-ı[1502] vaʿẓ idüp gūş-ı naṣīḥat ḳılsañ olmaz mı ḳulaġuna ṣadā-yı kūs-ı rıḥlet çalınur āḫir henūz irişmedin nevbet inābet ḳılsañ olmaz mı İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı	bileydüm böyle düşvār olduġın ben derd-i hicrānı firāḳı iḫtiyār itmez virürdüm ʿaşḳ ile cānı dirīġā zehr-i ḳātil nūş idenler buldı hep ṣıḥḥat[1503] marīż-i derd-i hecre bulmadı hīç kimse[1504] dermānı göñül āteş gözüm yaş ʿaşḳ ile kārüm keş-ā-keşdür kemān ebrūları cāna uraldan tīr-i müjgānı vücūdum defterin ḳılmış müşevveş ḫaṭṭ-ı ruḫsārı yazaldan ṣunʿ eli levḥ-i vücūda naḳş-ı insānı ne rūz-ı vuṣlata şākir ne şām-ı fırḳate ṣābir tesellī bulmaġa yoḳ Nevʿī-i maḫzūnuñ imkānı İlāhī çāresüz ḳaldum ʿināyet ḳılsañ olmaz mı yol azdum rāh-ı ʿaşḳuñda hidāyet ḳılsañ olmaz mı	Terci-bend/5		.--- / .--- / .--- / .---	Terciʿ-i Bend-i Nevʿī[1505]
73b	ʿĀlī	süzilsün çeşm-i mestüñ devlet-i bī-dārı görsünler bozılsun bend-i zülfüñ bendeler dīdārı görsünler çözilsün dügmeler mirʾāt-ı pür-envārı görsünler çıḳar pirāhenüñ tā ḳudret-i Settārı görsünler meded rūḥ-ı muṣavver nicʾolurmış bārı görsünler	o meh-rū baḫt-ı ʿĀlī gibi ġaddār olmaḳ istermiş kerem semtinden el çekmiş cefā-kār[1506] olmaḳ istermiş ḳırup ʿāşıḳların cellād-ı ḫūn-ḫˇār olmaḳ istermiş muḥaṣṣal ẓulme meyl itmiş sitem-kār[1507] olmaḳ istermiş yetişsünler meded üftādeler yalvarı görsünler	Tahmis /5		.--- / .--- / .--- / .---	Taḫmīs-i ʿĀlī
73b	Kemāl Paşa-zāde	gūş-ı murġ-ı dile gökden gelür āvāz-ı ḫorūs kendüñi eyleme tezyīn çü miṣāl-i ṭāvūs deyr-i ʿālemde nedür añla ṣadā-yı nāḳūs vaḳtidür naʿrelerüñ diñle ne dir ṭabl-ıla kūs ḳanı Keyḫüsrev ü Dārā ḳanı yā Keykāvus	er iseñ pīre-zen-i dehre iñen aldañma ṣūretā naḳş görüp anı civāndır ṣanma āteş-i ḥīlesine key ṣaḳın anuñ yanma ḳarı dünyā yüzüñe güldüğüne aldanma ki olupdur o ʿacūze niçe dāmāda ʿarūs	Muhammes/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Kemāl Paşa-zāde
74a	ʿĀlī	felekden kām alınmaz faẓl ile noḳṣān ḫālüm var faḳīr eksükliyem[1508] mālum menālim yoḳ kemālüm var	taḥammül bār-ı cevr-i yāra ʿĀlī ḫaylī müşkildür benüm de kendü zuʿmumca bir özge iḫtimālüm var	Gazel/5		.--- / .--- / .--- / .---	ʿĀlī
74b	Bāḳī	gitdi ḳaṣr-ı Ḳayṣerüñ[1509] ṭāḳ [u] revāḳı ḳalmadı niçe Kisrā geçdi ṭāḳı ṭumṭurāḳı ḳalmadı	ġam degül Bāḳī beḳā semtine ḳılsa irtiḥāl nice şehler bu fenā mülkinde bāḳī ḳalmadı	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bāḳī
74b	Medīḥī	niçe bir menzilimüz kūşe-i miḥnet olsun niçe bir mūnisimüz dert ile firḳat olsun	bī-vefā yāre göñül virme Medīḥī zinhār saña ey ʿāşıḳ-ı şūrīde naṣīḥat olsun	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Medīḥī Mükerrer gazeldir. 40a'da da yer almaktadır.
74b	Nefʿī	göz ucıyla ʿāşıḳa geh luṭf ider gāhī ʿitāb bir suʾāle yer ḳomaz ol ġamzesi ḥāżır-cevāb	nice ṭutsun tīr-i yāre sīnesin Nefʿī nişān anı ḳor mu bir ḳarār üzre dil-i pür-ıżṭırāb	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Nefʿī
75a	ʿUlvī	ol şeh-i mülk-i melāḥat ben gedāsından ḳaçar ʿādet ancaḳ dil-rübālar mübtelāsından ḳaçar	tevbe eylerdi şerāba sāḳīyā[1510] ʿUlvī velī ḫavfider pīr-i muġānuñ bed-duʿāsından ḳaçar	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿUlvī
75a	Bāḳī	n'ola dehr içre nişānum yoġ ise ʿAnḳāyım ne ʿaceb seyl gibi çaġlasam deryāyım	Bāḳīyā dīn-i Muḥammed ḫaḳ-içün ʿālemde dem-i cān-baḫş ile naẓm içre bu gün ʿ Īsāyım	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Bāḳī

[1502] simāʿ-ı: semāʿ-ı ND.
[1503] hep ṣıḥḥat: ṣıḫḫatler ND.
[1504] hīç kimse: bir kimse ND.
[1505] Mecmuada ''Terkîb-i Bend'' olarak yazılan bu şiir bir ''Tercîʿ-i Bend'' örneğidir. Divan neşrinde de Tercîʿ-i Bend olarak geçmektedir. Bk.ND.
[1506] cefā-kār: sitem-kār GAD.
[1507] sitem-kār: cefā-kār GAD.
[1508] eksükliyem: eksikliyin GAD.
[1509] ḳaṣr-ı Ḳayserüñ: Ḳayser ḳaṣrınuñ BAD.
[1510] sāḳīyā: ṣūfīyān UD.

75a	Veysī	genc-i vaṣlın o perī illere iḳrār eyler bu ʿacebdür bize iḳrārını inkār eyler	Veysīyā salṭanat-ı dehri nider ʿāḳil olan bir ḳadeḥ mey kişiyi ʿāleme ḫünkār eyler	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Veysī
75b	Mecdī	ey ʿāşıḳını öldürüci serv-i bülendüm ben bendesinüñ ḫāline raḥm itmez efendüm	inkār idemez Mecdī ḳuluñdur gerek öldür vallāhi sever ol seni sulṭānum efendüm	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Mecdī
75b	Fevrī	kendü mikdāruñdan ey dil herkesi aʿlā gözet ẕerreyi mihr-i münevver ḳaṭreyi deryā gözet	ʿaşḳ içinde kenz-i lā yefnā dilerseñ Fevriyā mertebeñ eflākden biñ mertebe bālā gözet	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Fevrī
75b	Revānī	ʿāşıḳa seyr etmege bir ḳāmeti[1511] bālā gerek ṣūfiyā dervīş olanuñ himmeti aʿlā gerek	sīm ü zer ister Revānī şimdiki maḥbūblar ḫāṭır-ı ʿāşıḳ gerekmez anlara dünyā gerek	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Revānī[1512]
76a	-	İlāhī birligüñ ḥaḳḳı bizi ḳurtar Manavlardan temāmet rubʿ-ı meskūnı ḫalāṣ eyle Manavlardan	İlāhā sen müdemmer ḳıl Manavġātuñ pahıl türkin ki bir ferd gelmemişdür ṭoġrı īmāna Manavlardan	Kaside/ 25		.--- / .- - - / .--- / .---	Berāy-ı Manavān
76b	Ḥüseynī el- Gördösī(?)	ey göñül gel heves-i sīm-bedenden geçelüm güle meyl etmeyelim zaḫm-ı dikenden geçelüm göz açup baḳmayalum ṭanṭana-i devrāna zīnet-i ḫayme-i gerdūn-ı kühenden geçelüm uçmaġa uçmaġiçün itmeyelüm anca ḫayāl zāhidüñ ḫavfı ṣırāṭ ise biz andan geçelüm baġrımız matḳab-ı elmās-ı maḥabbetle dolup rişte-i ʿaşḳa taḳup dürr-i ʿAdenden geçelüm cāme-i ʿāriyeti çāk idelim el-ḥāṣıl cān virüp şevḳ-ile cānāneye tenden geçelüm miḫnet-ābād binādur bu sipihr-i ʿaẓamet istinād itmeyelüm aña miḥenden geçelüm geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm ey göñül gel kerem it bāri geçenden geçelüm	niçe bir ġam çekelüm dilber-i raʿnā diyerek niçe bir zāġ olalım ʿaşḳ-ı dilārā diyerek leb-i cān-baḫşını ʿuşşāḳa perī-çehrelerüñ niçeye dek ṣatalım sükker [ü] ḥelvā diyerek ḳāmet-i vaṣfı ile ṭurma o servüñ başın di bolay irgüresin göklere ṭūbā diyerek māsivā rāhına ʿazm eyleme ey dil yāb-yāb gel senüñle dönelim ḥażret-i Mevlā diyerek meskenet ḫākine yüzler sürelüm aġlayalum maġfiret ḳıl bize ey Bārī Teʿālā diyerek gel Hüseynī bu maḳāmdan götür ayaġuñ sen niçe bir nefs-i hevā zīnet-i dünyā diyerek geçdi bizden bu felek biz daḫı andan geçelüm ey göñül gel kerem it bārī geçenden geçelüm	Terci- bend/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Tercīʿ-i Bend-i Ḥüseynī el- Gördösī
78a	Tīġī	kimseye taʿn oḳını atmaġa ʿādet etme ʿaḳluñı başuña cemʿ eyle sefāhat etme tīġ-pend ile ṣaḳın ḳaṭʿı meveddet etme dime cānāneye aġyār ile ṣoḥbet etme seni sevsin dir iseñ aña naṣīḥat etme	ḳadrüñi bilmedi Tīġī gibi ol yār [senüñ] ʿāşıḳısañ yaramaz eksüge baḳar senüñ etdi nāmūsuñı tārāc o dildār senüñ çünki bunlarda ʿUbeydī ġarażuñ var senüñ ehl-i ʿırż[1513] olımadum diyü nedāmet etme	Tahmis /5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ġazel-i ʿUbeydī Taḫmīs-i Tīġī[1514]
78a	Kemāl Paşa- zāde	gül yüzüñ görmeyeli ey meh-rū gözime gelmez olupdur uyḫu sen gülersin beni aġlar göricek ḫūb-rūlarda bu mudur hep ḫū serv-i reftāruñı bu ḳanlu başum cüst-cū eyleyüp arar her sū ġam-ı hicrüñ dimege derd ile cism üzre zebāndur her mū dil-rubālar yüzine ey yüzi gül dīde baḳmaduġına ḥikmet bu dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin iki ʿālemde murādum sensin	terk idüp cānumı buldum cānı[1515] öldürürse ne ʿaceb derd anı şöyledir żaʿfı anuñ ey yüzi gül kimse beñzetmez aña insānı ḳāmet-i servüñe bir ḳıl ḳalem çekmez idi göre idi Mānī çeşmümüñ merdümi ḳan aġladı çün bir ṭıfıl gibi ki göre mercānı yaşımuñ baḫrine teşbīh idemez kim ki deryā-dil ola ʿummānı dün [ü] gün fikrim ü yādum sensin iki ʿālemde murādum sensin	Terci- bend/6		..-- / ..-- / ..-	Tercīʿ-i Kemāl Paşa- zāde
79b	Fużūlī	işidüp pend-i pīrānı civānuñ terkini urmaz göñül bir dilber ile çift olur elbette tek ṭurmaz	-	müfred		.--- / .- - - / .--- / .---	Fużūlī[1516]

[1511] ḳāmeti: ḳāmet-i RVD.
[1512] RVD. s. 297.
[1513] ehl-i ʿırż: ehl-i dil UBD.
[1514] Bu şiir Tîgî şiirlerinde yer almamaktadır. Bk. TŞ. // Ubeydî'ye ait beyitler divan neşriyle mukayese edilmiştir. Bk. UBD.
[1515] Metinde ''cānānı'' olarak geçmektedir.
[1516] Fuzûlî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. FD.

79b	Nevʿī	bu ʿaşḳ-ı mecāzuñ ġam-ı hicrānına laʿnet dünyāda vü ʿuḳbādaki ḥüsrānına laʿnet erbāb-ı ġamuñ nāliş [ü] efġānına laʿnet dilberlerinüñ vaʿde-i iḥsānına laʿnet yoḳ yirlere itdükleri peymānına laʿnet ol ṭāʾifenüñ gerçek ü yalanına laʿnet başdan bunı īcād idenüñ cānına laʿnet ecdādına vü aşlına erkānına laʿnet	yüz ḥayf bizüm çekdügümüz renc ü ʿanāya hep saʿy-i belīġ itdügümüz gitdi hebāya Nevʿīden irişsün bu naṣīḥat ẓurefāya dil virmeyeler her ṣanem-i māh-liḳāya duş[1517] olmayalar ġaflet ile tīġ-ı belāya āmīn diyeler ḥāẓır olanlar bu duʿāya başdan bunı[1518] īcād idenüñ cānına laʿnet ecdādına vü alşına erkānına laʿnet	Terci-bend/5		--. / .--. / .--. / .--	Nevʿī
80a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	pür olmış deşt-i ʿālem ṣayd ile ṣayyād nā-peydā şehīdān-ı maḥabbet bī-ʿaded cellād nā-peydā	gider inkārı Ṣābir Ḫıżr-ı rāh-ı ʿaşḳ peydādur velī ʿālemde merd-i ṣāḥib-istiʿdād nā-peydā	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	Gazeliyyāt-ı Muhammed Et-Tesmiye Bi-Ṣābir Pārsā
80b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	himmet it ey sāḳī-i şīrīn bir iki cām-ı telḫ kim şekerden yeg gelür baña mey-i gül-fām-ı telḫ	Ṣābirāsā dāmen-i ṣabrı ḳoma ey kām-cū kim dimişler ṣabr ile şīrīn olur her ḫām-ı telḫ	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
80b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	erbāb-ı dil ki āh-ı felek-pāye çekdiler rāyāt-ı āteşin ṣaff-ı aʿdāya çekdiler	Ṣābir görünmez oldı bize yār ḳorḳarum aġyār ol perī-ruḫı esmāya çekdiler	Gazel/8		--. / -.-. / .--. / -.-	-
80b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ümīd-i vuṣlata düşdükçe yār nāz eyler o fārigˇ olsa eger rūzgār nāz eyler	belī hemīşe olur pāy-māl ʿarşa-i ġam kime ki Ṣābir ol şeh-süvār nāz eyler	Gazel/7		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
81a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bezm-i meyüñ ṣafāları hep ḫāṭırumdadur ol bezmüñ āşnāları hep ḫāṭırumdadur	mümkin midür raḳībi ferāmūş eylemek Ṣābir'le mā-cerāları hep ḫāṭırumdadur	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
81a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bilür şemʿ-i ruḫı pervāne-i ʿaşḳı kebāb eyler anuñçün ʿāşıḳ-ı bī-ṣabrdan yār ictināb eyler	cemāliyle celālin yār der-kār eyleyüp Ṣābir dil-i vīrānı gāh ābād ider gāhī ḫarāb eyler	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
81b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	çeküp cām-ı ġamı pinhān yine mesrūrlük göster hemīşe mest ol ammā ʿāleme maḫmūrlük göster	süvār ol esb-i ṭabʿa ʿarṣa-i güftārda Ṣābir yine merdān-ı naẓma Rüstem-i pür-zūrlük göster	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
81b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bādenüñ mest-i riyā neşv ü nemāsın ne bilür gülşen-i meykedenüñ āb u hevāsın ne bilür	çekmeyen sāġar-ı zehr-āb-ı cefāsın Ṣābir neşve-i dil-keş-i ṣahbā-yı vefāsın ne bilür	Gazel/6		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
81b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ṣadāḳatle varursañ kūy-ı yāre gel beri dirler ser-i mū şübhe eylerseñ ḳo gezsün serserī dirler	nedīm-i bezmi Ṣābir gör nice dīvānelerdür kim o şemʿ-i bezm-i ḥüsni hem görürler hem perī dirler	Gazel/6		.--- / .- - - / .--- / .---	-
82a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	eşk ü āhum eşer-i bāde-i ḫamrādandur āb u tābum benüm ol neşve-i zībādandur	ol ḳadar muẓṭarib itdi beni hengām-ı viṣāl ṣandum ol ḫāleti Ṣābir dem-i cān-dādendür	Gazel/7		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
82a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	kelāmın diñlemekde zāhidüñ ṣad güne ġam vardur gel ey dil dergeh-i pīr-i muġanda dem ḳıdem vardur	nice ṣāḥib-kerem ol mesned-ārā-yı ḥaḳīḳat kim eñ ednā bendesinde devlet-i Kāvus [u] Cem vardur	Gazel/6		.--- / .- - - / .--- / .---	-
82b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	göñül piyāde beyābānda kārvān geçeyor meded meded yetiş ey Ḫıżr kim zamān geçeyor	tevekkül eyle hemīn bāb-ı Ḥaḳḳ'a ey Ṣābir zamān-ı ġam daḫı çoḳḳalmadı hemān geçeyor	Gazel/7		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
82b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	dilüñ ki cā-yı ṣafāsı mekān-ı āḫerdür bu kār-ḫāneye uymaz cihān-ı āḫerdür	şarāb u nuḳlı ʿarażdur bu ʿālemüñ Ṣābir ġıdāyı cevher-i cān āb u nān-ı āḫerdür	Gazel/7		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
83a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ne dem ki vuṣlat-ı cānāna bir zamān bulunur gelür o demde hemān bir ḫırāş-ı cān bulunur	metāʿ-ı ẕevḳ bulunmaz bu kūçede Ṣābir ḳumāş-ı miḫnet ararsañ cihān cihān bulunur	Gazel/5		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
83a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	o ʿāşıḳlar ki ḫāk-pā-yı yāre nāme yazmışlar hezārān güft ü gū bī-ḳaġıd u bī-ḫāme yazmışlar	bi-ḥamdi'llāh ki Ṣābir tā ezelden bendelik ḫaṭṭın ser-i hem-vāre-teslīm-i cebīn-fersāma yazmışlar	Gazel/6		.--- / .- - - / .--- / .---	-

[1517]duş: ṭuş ND.
[1518]başdan bunı: bu şanʿati ND.

83a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	yeter medḥ eyledüñ sāḳī şarābı bildigüm şeydür yeter vaṣf itdüñ ol laʿl-i müẕābı bildigüm şeydür	tetebbuʿ eyledükde bu zemīn-i tāzeye yārān icāzetdür eger kim dirse Nābī bildigüm şeydür	Gazel/8		.---/.- - - /.---/.---	- Müşterek gazel örneğidir.
83b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	içüp bir cām dil bu bezme Cem olmaḳ muḳarrerdür göñül mirʾatı bī-jeng ü elem[1519] olmaḳ muḳarrerdür	eger Cemşīdveş fermān-revā olsañ da ey Ṣābir yine āvāre-i hāmūn-ı ġam olmaḳ muḳarrerdür	Gazel/7		.---/.- - - /.---/.---	Ṣābir Ġazel[1520]
83b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	hemīşe ṭaʿne-i aġyārdan elem çekerüz taḥammül eylemesek yārdan sitem çekerüz	ṣadā-yı muṭrıb-ı ʿaşḳa ne ḥāl ise Ṣābir şikeste-beste hem-āheng olur da dem çekerüz	Gazel/5		.-.-/..--/ .-.-/..-	Ṣābir Ġazel
84a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bildüm ol mihr-i münīrümde maḥabbet var imiş gül-i gülzār-ı mecāzumda ḥaḳīḳat var imiş	istemez kūşe-i çeşm ile nigāhum ġayra Ṣābir ol yār-i vefādārda ġayret var imiş	Gazel/7		..--/..--/ ..--/..-	-
84a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	āh ki dildār ile eyledigüm dem vedāʿ oldı benümle ḥayāt māniʿatü'l-ictimāʿ	Ṣābir-i şūrīdenüñ zemzemesin diñlese zāhid-i efsürde-dil belki ideydi semāʿ	Gazel/6		-..-/-.-/ -..-/-.-	-
84a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	fiġān itdük ṣadā-yı nālemüzden ḥaẕ ider ṣanduḳ ḫaṭā itdük ki yāri ḥāl-i dilden bī-ḫaber ṣanduḳ	zamānlardur ki Ṣābir zaḫm-ı ḫār-ı hicre ṣabr itdük nihāl-i gül-bün-i ümmīdümüzden gül biter ṣanduḳ	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	Ṣābir Ġazel
84b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	her zamān bir güne söylerse n'ola mecnūn-ı ʿaşḳ bir ḳarar üzre degül aḥvāl-i dīger-gūn-ı ʿaşḳ	sīnede cān gibi pinhān eyledün Ṣābir velī sözlerümden añlanur keyfiyet-i mażmūn-ı ʿaşḳ	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ṣābir-i Velī
84b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ṣubḥ- dem cānā nesīm-i zülf-i ḫoş-būyuñ senüñ añdurur ʿuşşāḳa sevdā-yı ser-i kūyuñ senüñ	şöyle irḫā-i ʿinān itdüñ semend-i ṭabʿa kim çoḳ zamānlar añılur Ṣābir tekāpūyuñ senüñ	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ṣābir-i Velī
84b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	dīvāne oldum zülfine bī-hūde tedbīr eylemeñ dest-i naṣīḥatle hemān taḥrīk-i zencīr eylemeñ	ey ḫoş-nüvisān Ṣābir'üñ bu şiʿr-i āteş-pāresin ḫūn-ābe-i dilden midād olmazsa taḥrīr eylemeñ	Gazel/5		--.-/--.-/ --.-/--.-	Ṣābir-i Velī
85a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	her nigāh-ı dil-berüñ bir cām-ı nāz olmaḳ gerek ʿāşıḳ ammā mest-i şahbā-yı niyāz olmaḳ gerek	her süḫan kim vaṣf-ı gīṣū-yı perīşānundadur māye-i ʿömrümdür ey Ṣābir dırāz olmaḳ gerek	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ṣābir-i Velī
85a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ey dil ḥaẕer it ki tīr-i āhuñ ḫāṭırcıġın incidür o māhuñ	mey içmege tevbe itme yoḫsa Ṣābir ḳatı çoḳ olur günāhūñ	Gazel/6		--./.-.-/ .--	Ṣābir-i Velī
85a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	biz henüz ol mehveşüñ ḫaṭṭ-ı ʿiẕārun görmedük sāde-levḥ-i fitnenüñ naḳş u nigārın görmedük	her kimi gördükse gördük āstān-ı yārda Ṣābir-i üftādenüñ cism-i nizārın görmedük	Gazel/7		-.--/-.--/ -.--/-.-	Ṣābir-i Velī
85b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	nice mümkin idem ümīd-i viṣāl öldürür ʿaşıḳı nüvīd-i viṣāl	eylesün Ṣābir'i o zülf-i siyeh sāye-ber-dūş-ı müşg-i bīd-i viṣāl	Gazel/8		..--/.-.-/ ..-	-
85b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bülbülüm feryād u āhum āteşīn-demdür benüm mest-i ʿaşḳum her demüm bir başḳa ʿalemdür benüm	ʿarşa-i güftārda çāpük-süvār olsam n'ola esb-i tabʿ-ı tīz-reftārum muʿallemdür benüm	Gazel/6		-.--/-.--/ -.--/-.-	-
86a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	metāʿ-ı ʿaşḳuña naḳd-i dil-i şeydāyı ben virdüm ġurūr-ı ḥüsni sana āh ey her-cāyī ben virdüm	cemʿüñ cemʿiyyetin dildāra yad itdüm didi Ṣābir o bezm erbābına hem sāġar-ı şahbāyı ben virdüm	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	-

[1519] bī-jeng ü elem: bī-jeng-i elem SPD.
[1520] Bu başlık müstensih kaynaklı bir hata olarak 2. beyitten sonra yazılmıştır. Tarafımızca düzeltilip şiirin başına eklenmiştir.

86a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	virdüm dil ü cān naḳdini ammā neler aldum ez-cümle bu kim pīr-i muġāndan naẓar aldum	Ṣābir İrem-ābād-ı dil-i pīr-i muġāndan el-minnetü li'llāh ki bir pāre yer aldum	Gazel/6		--. /.--. / .- -. /.- -	-
86a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	dil-i maḫmūrumuñ ser-mest-i dīdār olduġın görsem felek el virse çeşm-i baḫt bīdār olduġın görsem	açılsa gül gibi yār eylesem bülbül gibi feryād yine ġam-ḫāne Ṣābir reşk-i gülzār olduġın görsem	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	-
86b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bir kerre mey-i ʿaşḳı yine nūş idebilsem ol keyf ile mestāne-ṣıfat cūş idebilsem	Ṣābir eşer-i bāde-i taḥḳīḳ yetişse defʿ-i keder-i maġlaṭa-i hūş idebilsem	Gazel/5		--. /.--. / .- -. /.- -	Ṣābir-i Velī
86b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	görüp müjgānların meftūn-ı çeşm-i dil-firīb oldum çemenzār-leb-i deryā-yı nāzaʿandelīb oldum	hezār-ı sāde-levḥ-i gülşen-i tecrīd iken Ṣābir düşüp biñ fikre ḫāristān-ıʿālemde ġarīb oldum	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	-
86b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ben ol pervāneyüm kim şemʿ-i ḥüsnüñsüz ḳarār itmem eger ḫākister olsam bülbülāsā āh u zār itmem	eger bu ḫākdāndan ḳurturlursam bir daḫı Ṣābir ġubār-ı cismi hergiz ḫāṭır-ı cānāna bār itmem	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	-
87a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	gülzār-ı ruḫuñdan süḫanum bir varaḳ olsun tā ḥaşre dek erbāb-ı derūna sebaḳ olsun	hem-vāre olup bāġ-ı cemāli ter ü tāze ser-çeşme-i ḥayvāna lebi mā-ṣadaḳ olsun	Gazel/11		--. /.--. / .- -. /.- -	-
87a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	virüp her tār-ı mūy-ı zülfe pīç-ü tāb n'eylersin perīşān oldılar hep ḫāṭır-ı aḥbāb n'eylersin	varursın kūy-ı yāre nāle vü efġān ile Ṣābir bulunmazsa eger ol dil-ber-i kem-yāb n'eylersin	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	Ṣābir-i Velī
87b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ġam çekmesün deʿāşıḳ-ı müştāḳ n'eylesün yoḳ sende ẕerrece ġām-ıʿuşşāḳ n'eylesün	Ṣābirʿaceb mi ṭutmasa pinhān ḥikāyetin ʿaşḳuñla oldı şöhre-i āfāḳ n'eylesün	Gazel/5		--. /-.-. / .--. /-.-	-
87b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	göñül ḳaçma hevā-yı zülf-iʿanber-sāya düşmekden ḳaçar mı hīçʿāḳil böyle bir sevdāya düşmekden	olur fersūde Ṣābir ahen-i pūlāddan olsa girībān-ı ṣabūrı pençe-i şekvāya düşmekden	Gazel/7		.---/.- - - /.---/.---	-
88a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ṭabʿında ʿāşıḳuñ elem olduḳça n'eylesün mey içmesin de dilde ġam olduḳça n'eylesün	Ṣābir şarāb ile ṭutalum neşve-yāb olur her[1521] laḥẓa dilde neşve kem olduḳça n'eylesün	Gazel/7		--. /-.-. / .--. /-.-	-
88a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	dirīġ itmez şarāb-ı laʿlini sāḳī nedīminden nihāyet gāhīce teʾḫīr ider nāz u naʿīminden	ser-ā-pā ġarḳ-ı deryā-yı günāh olsaḳ da ey Ṣābir ümīdin kesmek olmaz bende sulṭān-ı kerīminden	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	-
88a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	nigāh-ı nāzı kim şemşīrdür çıḳmış niyāmından dil-iʿuşşāḳı ṣayda şīrdür çıḳmış künāmından	niyāz u girye-i mestānemüz ben bildigüm yegdür riyā erbābınuñ Ṣābir namāzından ṣıyāmından	Gazel/6		.---/.- - - /.---/.---	-
88b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	fiġānı bülbüle-i ḫoş-nevāmuz artursın ṣadā-yı ḫanceresiyle ṣafāmuz artursın	günāh idenlere Ṣābir siyāset etmiş yār Ḫudā hemīşe günāh u ḫaṭāmuz artursın	Gazel/5		.-.-/..--/ .-.-/..-	-
88b	Muḥammed	nūş-ı cāmı ṣanma ey ṣūfī ṣaḳın āsān sen	Ṣābir ol zer-dūz-ı maʿnāyyum ki yanumda benüm	Gazel/6		-.--/-.--/	-

[1521] her: bir SPD.

	Ṣābir Pārsā	meyl mümkin mi ḫarābāta dil-i ābāddan[1522]	eylemez iẓhār hergiz būriyā-bāfān-ı fen[1523]			-.-- / -.-	
88b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	dil pāre pāredür sitem-i rūzigārdan ḥayfā ki bī-vücūd olavuz[1524] inkisārdan	Ṣābir olurdı ḫāk-i reh ammā ki n'eylesün eyler nigāh ḫāṭır-ı yari ġubārdan	Gazel/6		--. / -.-. / .--. / -.-	-
89a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	viṣāl-i yāre himmet ḳoymaz illā mest ü şeydādan bu kār-ı pür-ḫaṭar bī-gānedür huşyār u dānādan	bu cām-ı ʿaşḳ bezm-i dehrde gerdişdedür Ṣābir deger bir mest-i şahbāya yine bir mest-i şahbādan	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
89a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	aç ṭurrañı cānā o bināgūş görinsün diller o bināgūşda mengūş görinsün	sūz-ı ġam ile dīde-i aʿdāsına dāʾim gülzār-ı cihān nār-ı Siyāvūş görinsün	Gazel/8		--. / .--. / .- -. / .- -	-
89b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ne mümkindür çıḳa bir vechle dāmān-ı yār elden ḫuṣūṣa çıḳdı her yüzden zimām-ı iḫtiyār elden	o serv-i nāz ile gülzāra çıḳsaḳ çıḳmadan bārī zamān-ı nev-bahār u mevsim-i geşt ü güẕār elden	Gazel/3		.--- / .- - - / .--- / .---	-
89b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	gelür evvel meṭāʿ-ı ṣabrumı yaġmāya başlarsın dönersin ṣoñra ammā vaʿde-i ferdāya başlarsın	niçün ẓāhid sefāhet eyleyüp eṣnā-yı vaʿẓuñda bir ālāy rind-i sāġar-nūş ile ġavġāya başlarsın	Gazel/4		.--- / .- - - / .--- / .---	-
89b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	tāze bir şeh-bāza kebk-i dil şikār oldı yine sīne-i zaḫm-āşināmuz zaḫmdār oldı yine	lālezar itdi ḫırāş-ı nāḫun-ı ġamzeyle yār şūrezār-ı sīne Ṣābir nev-bahār oldı yine	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
90a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	deryā-yı ʿaşḳ çünki geçilmez şināh ile gel keştī-i dili sürelüm bād-ı āh ile	Ṣābir ne ġam çekerdüm eger şām-ı fırḳatüm irse kemāle rūşenī-i ṣubḥgāh ile	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
90a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	gelse gözime ol ḳad-i dil-cūy görinse āyīne-i ümmīdde bir rūy görinse	irḫā-i ʿinan itse semend-i dile Ṣābir meydān-ı belāġatda tekāpuy görinse	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
90a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	yetişsek ʿīd-i vaṣla müddet-i fırḳat tamām olsa mey-i ʿişret ḥelāl u rūze-i hicrān ḥarām olsa	ʿaceb nā-puḫtedür bāġ-ı ḫayālüñ meyvesi Ṣābir görinse tāb-ı ḫūrşīd-i cemāl-i yār o ḫām olsa	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
90b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	cān ile dil ārzūmend-i belādur çāre ne ḥaẕẕın almış derdüñüñ bir mübtelādur çāre ne	kūh-kenveş Bīsütūn-ı dilde saʿy itmek gerek çünki Ṣābir eyledük bir müddeʿādur çāre ne	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
90b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ḥālüm dimezler ol şeh-i ʿālī-cenābuma bilmem ne çāre eyleyeyüm ıżtırābuma	Ṣābir hemīşe girye-künān-ı āh eylerüm ey vāy yār baḳmaz ise āb u tābuma	Gazel/6		--. / -.-. / .--. / -.-	-
90b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	yine nedīm olalum cām-ı dil-güşāmuz ile muṣāḥabet idelüm eski āşināmuz ile	ṣarīr-i bāb-ı cinān baḫşe girmesün Ṣābir ṣarīr-i ḫāme-i ḫoş-tabʿ u ḫoş-edāmuz ile	Gazel/5		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
91a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	meclisde olsa ol meh-i nā-mihrbān bile reşk eyleyeydi bezmüme mihr-i cihān bile	olmaz cihānda dil-ber-i dāna-dile naẕīr Ṣābir ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ki rāz-ı nihān bile	Gazel/6		--. / -.-. / .--. / -.-	-
91a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	viṣālüñ sırrını cānā dil-i dānāya ışmarla temāşā-yı cemālüñ dīde-i bināya ışmarla	eger Sābir dilüñ pūlādveş serd olmasun dirseñ anı sūz u güdāz-ı ʿaşḳ-ı āteş-zāya ışmarla	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
91b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	fikr-i laʿlüñ bāde-nūş-ı ārzū eyler beni ārzū ser-mest-i cām-ı cüst ü cū eyler beni	ol ḫayālüm kim yiterdi dīdesinden derd-i ʿaşḳ nice demlerdür ki Ṣābir cüst ü cū eyler beni	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-

[1522] ābād den: ābāddan SPD.
[1523] būriyā-bāfān fen: būriyā-bāfān-ı fen SPD.
[1524] olavuz: olayor SPD.

91b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	gūş-ı felek ker oldı fiġānum tükenmedi dünyāyı ṭutdı rāz-ı nihānum tükenmedi	sūdegerān-ı ʿaşḳda üstād iken yine Ṣābir metāʿ-ı dilde zebānum[1525] tükenmedi	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
91b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ey kāşki dil bezm-i ġama dāḫil olaydı ser-ḥalḳa-i erbāb-ı dile vāṣıl olaydı	Ṣābir ne bu ṣad-pāre vü fersūde vü pür-zaḥm āh eyledigüñ dil diyü bārī dil olaydı	Gazel/7		--. / .--. / .- -. / .- -	-
92a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ten gerçi bir ḳarārdadur ḫākdān gibi gerdişdedür hemişe göñül āsmān gibi	tā germ olup bu gülşen-i dünyāya neşr idem gül-berg-i ʿaşḳı bülbül-i ʿazbü'l-beyān gibi	Gazel/6		--. / -.-. / .--. / -.-	-
92a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bir elümde dest-i sāḳī bir elümde cām-ı mey şāh-ı ʿaşḳum reşk ider şimdi baña Kāvus u Key	reh-ber oldı ġam beyābānunda ser-gerdān iken dirsem ey Ṣābir n'ola sāḳīye Ḫıżr-ı nīk-pey	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
92a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	yā Rab ḳadem-i yāre yüzüm sūde olur mı eşkümle yine dāmeni ālūde olur mı	bir mertebe ifnā ideyor Ṣābir'i ġam kim sūzān olaraḳ şemʿ meger dūde olur mı	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
92b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bize sāḳī-i meclis luṭf idüp bir cām virmez mi dil-i efsürdeye ṣahbā-yı āteş-fām virmez mi	ġubār-ı rāhı kim küḥlü'l-cilā-yı dīde-i cāndur nesīm-i ṣubha Ṣābir eylesek ibrām virmez mi	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
92b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	bādenüñ ḫalḳ-ı cihān cümle giriftārı gibi neşve-i pīr-i muġān dünyāya hep sārī gibi	görmemişdür dehrde çarḫ-ı kühen-sālüñ gözi ʿaşḳ ile Ṣābir gibi ḥüsn ile dildārı gibi	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
92b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ʿaceb ben bī-dili erbāb-ı dil yād eylemezler mi dil-i vīrānemi pürsişle ābād eylemezler mi	ḫarāb oldı dil-i vīrānemüz bī-dād ile Ṣābir ʿaceb bir kerre miʿmārān-i dil dād eylemezler mi	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
93a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ol meyüm kim cām-ı billūr ile itmem imtizāc nūr-ı çeşmüm dīde-i kūr ile itmem imtizāc	ḫāk-i pāy-i ehl-i faḳr fāḳayum bi'ṭ-ṭabʿ ben Ṣābir'üm ḫaḳan u faġfūr ile itmem imtizāc	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
93a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ne cān-ı nā-tuvānda bir ser-i mū ṣabra ṭāḳat var ne derd-i ʿaşḳdan göñlümde bir laḥẓa ferāġat var	ṣaḳın ey nev-heves vādī-yi ʿaşḳa düşme Ṣābirveş ki anda derd dirler şimdi bir meşhūr ʿādet var	Gazel/5		.--- / .- - - / .--- / .---	-
93a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	mey-keşān meclis ü nuḳl u mey-i nāb isterler ehl-i dil derd ü ġam u ḳalb-i ḫarāb isterler	ġazel-i pāk-i Meẕākī'ye işitdük zīrā didiler tāze vü ter ḫūb cevāb isterler	Gazel/10		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Müşterek gazel örneğidir.
93b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	refīḳ olursa göñül kūy-ı yāra dek giderüz ḳarārgāh-ı dil-i bī-ḳarāra dek giderüz	o ḫasteyüz ki yine ġayret eyleyüp Ṣābir ʿilāc-ḫāne-i vaṣl-ı nigāra dek giderüz	Gazel/5		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
93b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	şikenc-i ṭurrası dām-ı belā mıdur bilmem ḫadeng-i ġamzesi tīr-i ḳażā mıdur bilmem	o aşnā nigehiyle teġāfülāne reviş vefā mıdur dile Ṣābir cefā mıdur bilmem	Gazel/6		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
94a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	cān u dile cevr ü sitemi cüft ü tek olsun tek bağladığı rişte-i peymānı pek olsun	irḫā-i ʿinān eyle semend-i dile Ṣābir min-baʿd kümeyt-i ḳalemüñ tīz-tek olsun	Gazel/6		--. / .--. / .- -. / .- -	-
94a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	miʿmār-ı kerem bir nigeh-i luṭf ile nā-gāh yapdı dil-i vīrānemüzi ʿammerehu'llāh	ser-menzil-i maḳṣūda çıḳar rāh-ı maḥabbet Ṣābir ne bilür ḥālümizi zāhid-i bī-rāh	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
94b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ne gülşen-i ser-i kūyında āşiyān idebildük ne ʿandelīb-ṣıfat nāle vü fiġān idebildük	dürūġ söyleme Ṣābir ki biz bu cümleyi bir bir zamān zamān ele girdi cihān cihān idebildük	Gazel/5		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	-
94b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	ey şūḫ şebistān-ı dile dāda mı geldüñ ya vaʿde-i ferdā ile bī-dāda mı geldüñ	keştī-i dil-i Ṣābir'i ey sāḳī-i reh-ber ḫāk-i ḥarem-i ʿişrete irşāda mı geldüñ	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
94b	Muḥammed Ṣābir Pārsā	dey geldi ʿālemüñ dem-i gülzārı ḳalmadı deştüñ giyāhı gülşenüñ ezhārı ḳalmadı	Ṣābir bu rāhda kime pey-revlik eylesin erbāb-ı himmetüñ daḫı reftārı ḳalmadı	Gazel/8		--. / -.-. / .--. / -.-	-

[1525] zebānum: ziyānum SPD.

95a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	maġmūr çoḳ zamānede mey-ḫāne ḳalmadı mey-ḫāne-i zamānede mestāne ḳalmadı	Ṣābir metāʿ-ı kes-me-ḫar-ı ʿaḳl u hūşı hep ṣatdum nuḳūd-ı ʿaşḳ ile bir dāne ḳalmadı	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
95a	Muḥammed Ṣābir Pārsā	evvelā gönlümde senden ġayrı maṭlab ḳalmadı ʿarża girdüm ṣāniyen[1526] ol şūḫ-meşreb ḳalmadı	telḫ güftār itmeyüp küstāḫī-i iḳdāmuma[1527] ḥamdü li'llāh Ṣābir ol şūḫ-ı şeker-leb ḳalmadı	Gazel/6		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
95b	Riyāżī	aġla ḥālüñ yāre çeşm-i ḫūn-feşānuñ ṭuymasun sırr-ı ʿaşḳı şöyle taḳrīr it zebānuñ ṭuymasun	saña luṭf itmek geçermiş ḫāṭır-ı dil-dārdan ey Riyāżī ṭāliʿ-i nā-mihribānuñ ṭuymasun	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazeliyāt-ı Riyāżī
95b	Riyāżī	maġmūrluġum mestī-i Mecnūn'a degişmem mecnūnluġum ʿaḳl-ı Felāṭūn'a degişmem	olursa Riyāżī sözi ḫasmuñ dür-i meknūn ben naẓmumı ammā dür-i meknūna degişmem	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
95b	Riyāżī	lā-mekān ol ey göñül çekme mekānuñ minnetin gör hümāyı çekmedi bir āşiyānuñ minnetin	ey Riyāżī cāna yetsem ġuṣṣa vü ġamdan eger boynuma almam o tīġ-i cān-sitānuñ minnetin	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
96a	Riyāżī	şun sāġarı sāḳī yine peymāne çekilsün ḫˇān-ı keremüñ ḫayl-i ḥarīfāne çekilsün	bir pāre çekil sen de Riyāżī o perīden nāmuñ niçe bir ey dil-i dīvāne çekilsün	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
96a	Riyāżī	faṣl-ı bahār eyyām-ı gül āvāre göñlüm neylesün sāḳī güzel mey dil-güşā mey-ḫˇāre göñlüm neylesün	hercāyi yār-ı bī-vefā bir ʿişve-kār-ı pür-cefā her dem Riyāżī olmasun pür-yāre göñlüm neylesün	Gazel/5		--.- / --.- / --.- / --.-	-
96a	Riyāżī	ġam künci benüm genc-i firāvān senüñ olsun zindānı benüm Yūsuf-ı Kenʿān senüñ olsun	dil virdigümi dirdüm o dil-dāra Riyāżī ḳorḳum buña tā ki dir o fettān senüñ olsun	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
96b	Riyāżī	rāḥat bulamam ney gibi zār eylemeyince ṭurmam ser-i kūyuñda ḳarār eylemeyince	kim vāṣıl ider derd-i dili yāre Riyāżī kūyına varup nāle vü zār eylemeyince	Gazel-5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
96b	Riyāżī	çekmek ne idi cevrüñi aġyāruñ olmasa ey gül nażīrüñ olmaz idi ḫāruñ olmasa	kim söyler idi ḥālüñi yāre Riyāżī ḥüsn-i edā-yı naẓm-ı güher-bāruñ olmasa	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
96b	Riyāżī	elin öpdürmez o şeh kūşe-i dāmānı bile istemez pāyin öpe zülf-i perīşānı bile	bize bir cāna deger dilber-i raʿnā olsa dil degül virse Riyāżī yolına cānı bile	Gazel/6		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
97a	Riyāżī	ser-be-ser ṭutsa eger ʿālemi bārān-ı kerem düşmeye ehl-i dilüñ ḥışṣesine bir şeb-nem	merkezüñden hele ayrılma Riyāżī zinhār başma per-gār-şıfat dāʾireden ṭaşra ḳadem	Gazel/6		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
97a	Riyāżī	Ḳays'ı Leylā ile elbette bile yād idelüm ol iki ḫaste-dilüñ rūḥların şād idelüm	bulmuşum şöyle Riyāżī naẓar-ı himmeti kim pīr-i meyḫāneyi de şimdi biraz şād idelüm	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
97a	Riyāżī	zāhid el aldı ṭuydı mey-i ʿaşḳ ḥāletin ṭapşırdı şimdi pīr-i muġāna irādetin	cevher-şinās-ı bāde-i ḫūn-ābe-i ġamuz anuñ Riyāżī biz bilüriz yine ḳıymetin	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
97b	Riyāżī	irdi bahār sāġara sāḳi şarābı ḳo yaʿni nigīn-i cāma ol laʿl-i müẕābı ḳo	yārān biraz da şiʿr-i Riyāżī diñlesün bir laḥẓa sen de muṭrīb elüñden rübābı ḳo	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	-
97b	Riyāżī	ʿaşḳ odur ki dest-i ḥüsne ḫançer-i bürrān vire ḫançer ammā ölmege yolında ʿĪsā cān vire	ey Riyāżī pençesinde ola Rüstemler zebūn ṭabʿa bir ḳuvvet ki anı himmet-i merdān vire	Gazel/7		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-
97b	Riyāżī	o yāri vāḳıf itmezsem nola ḥāl-i perīşāna taḥammül eylemez zīrā o lebler zaḫm-ı dendāna	Riyāżī deşt [ü] ṣaḥrāda gezerken buldı Leylāsın dime āvāre gezmekden ne buldı Ḳays-ı dīvāne	Gazel/6		.--- / .- - - / .--- / .---	-
98a	Riyāżī	ẕerre isek de ġubār-ı kūy-ı cānānuz hele ḫāk isek de ḫāk-pā-yı dīde-i cānuz hele	ey Riyāżī nīm-cān-ı ʿaşḳ bir bī-tāb iken ḳuvvet-i ḳalb-i muḥabbet rūḥ-ı ʿirfānuz hele	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	-

[1526] ʿarża girdüm ṣāniyen: ṣāniyen ʿarż itmege SPD.
[1527] küstāḫī-i iḳdāmuma: küstāḫī-i ibrāmuma SPD.

98a	Riyāżī	öpmesün görmeyeyüm laʿlüñi peymāne daḫı istemem el ḳoduġın kākülüñe şāne daḫı	ey Riyāżī yıḳılup gitse de maʿmūre-i dehr değmez andan bize bir kūşe-i vīrāne daḫı	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
98b	Riyāżī	mey meclisidür bunda gedā bunda Cem olmaz ḳānūn-ı muḥabbetde begüm zīr ü bem olmaz	noḳṣān ḳabūl ola meger yoḫsa Riyāżī feyż-i mey-i ʿaşḳ ezelī bīş ü kem olmaz	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	-
98b	Riyāżī	ṭālib-i nām u nişān-ı şöhre-i devrān degilüz mūr isek de hele biz mūr-ı Süleymān degilüz	feyżimiz olsa Riyāżī nola her müjde dile Ḫıżr'a maḫṣuṣ olan çeşme-i hayvān degilüz	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
98b	Riyāżī	ḥüsnle bir saña beñzer büt-i fettān olmaz baḳsañ āyīneye ʿaksüñ de nümāyān olmaz	ey Riyāżī kişi şāʿir mi olur maḫlaṣla mühre mālik olan elbette Süleymān olmaz	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	-
99a	Şeyḫī	rāġıb olma şöhrete meyl etme ey dil şevkete sīret-i inṣānı gözle nāẓır olma ṣūrete her denīye eyleme iḳdām ʿarż-ı ḥācete aġlama aḥvālüñi bildürme her bī-şefḳate aġlamaḳla çāre bulmazsın belā vü fürḳate Ḫaḳḳa şükrüñ dāʾim it irmek dilerseñ rifʿate	bu muḳarrerdür cihānda gün gibi meşhūrdur Ḫaḳḳa kim ḳılsa tevekkül dāʾimā mesrūrdur kimini gör kim Cenāb-ı Hażretinden dūrdur ehl-i ʿirfān içre bir ḳadri zelīl ü ḫūrdur irmek isterseñ iki ʿālemde Şeyḫī devlete var ḫulūṣ-ı ḳalble yalvar Cenāb-ı Hażrete	Terkib-bend/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Terkīb-i Bend-i Şeyḫī[1528]
100b	ʿArżī	seḥerī geldi o meh ḫāneme ḫūrşīd gibi başladı ditremege sīnede dil bīd gibi	āfītāb oldı yine kevkeb-i baḫtum ʿArżī seḥerī geldi o meh ḫāneme ḫurşīd gibi	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Şeyḫ-i ʿArżī-i Mevlevī
100b	ʿĀrif Çelebī	mihre baḳdum āfītāb-rūlar geldi yādıma servi gördüm ḳāmet-i dil-cūyı geldi yādıma	hūy [u] hāyın zāhidüñ ʿĀrif gece gūş eyledim ʿāşıḳuñ mestāne hāy u hūyı geldi yādıma	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿĀrif Çelebī
100b	Ṣābit	südde-i dilberi terk eylemek ādāb degül[1529] mest-i ʿaşḳuz der-i meyḫāne bize yāb[1530] degül	yine Ṣābit ṭayanup gāhī ʿaṣā-yı ḳaleme bāġ-ı ʿirfāna çıḳarmış[1531] ḳatı bītāb degül	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Ṣābit Efendī
100b	Ṭālib Efendī	eyyām-ı ʿıydda öpüşüp nev-resīdeler birbirlerine ṣunmada laʿlīn ʿaḳīdeler	yārān-ı naẓm-ı ʿarż ide Ṭālib zamānıdur ol şāh-ı ḥüsne tāze ġazeller ḳaṣīdeler	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	Ṭālib Efendī
100b	-	bir bıçaḳ virdüm Bıçaḳçı-zādeye itdi baña dürlü dürlü reng ü āl	diyicek ol ḫīre vir siḳkīnümi döndürüp yüzin didi siḳkīnüñ āl	Kıt'a/2		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ḳıṭʿa-yı Muṭāyebe
101a	ʿĀrif Çelebī	buldı o meh gün gibi günden güne iştehere yeştehirü iştihār	seng-i cefā ile dil āyīnesi inkesare yenkesirü inkisār	Kıt'a/3		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	ʿĀrif Çelebī
101a	Yaḥyā Ş.	dīdeden ṣu sepdigüm bu sīne-i sāzānuma ḳorḳarın sūz-ı dilüm[1532] teʾsīr ide cānānuma	söyle ey Yaḥyā[1533] kime ʿāşıḳsın elbette diseñ biñ ḥicāb ile cevābını disem sulṭānuma	Gazel/5		.-- / -.-- / -.-- / -.-	Ġazeliyāt-ı Merḥūm Yaḥyā Efendī
101a	Yaḥyā Ş.	açılmaduñ incitdi seni āh[ı][1534] hezāruñ ey ġonçe-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ	Yaḥyā ḳo dili pārelesün lāle-ṣıfat yār gülzār-ı ġamuñ revnaḳıdur ḳalb[-]i[1535] figāruñ	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Yaḥyā Efendī
101a	Yaḥyā Ş.	ʿanber ḫaṭın ögdüm ṭamaʿ-ı ḫāma düşürdüm mürġ-ı dili[1536] ḳurtulmayacaḳ dāma düşürdüm	Yaḥyā dili ol zülf-i girih-gīre ki virdüñ[1537] gird-āb-ı ġam u lücce-i ālāma düşürdüm	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Yaḥyā Efendī

[1528] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ŞEYD.
[1529] Mısra divan neşrinde ''südde-i yāri ḳomaḳ şīve-i aḥbāb degül '' şeklindedir. Bk. SABD.
[1530] yāb: bāb SABD.
[1531] çıḳarmış: varurmış SABD.
[1532] ''sūz-ı dilüm'' ve ''teʾsīr ide'' sözleri divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. ŞYD.
[1533] ''ey Yaḥyā'' ve ''elbette'' sözcükleri divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. ŞYD.
[1534] āhı: zārı ŞYD.
[1535] ḳalb[-]i: cism-i ŞYD.
[1536] mürġ-i dili: dil mürġini ŞYD.
[1537] virdüñ: virdim ŞYD.

101a	Nāʾilī	ḫār-ı ġama rencīdeligüñ vaḳtı degildür bu bāġda gül-çīdeligüñ vaḳtı degildür	meh gibi hemān Nāʾilīyā güş u zebān ol āyīne-sıfat dīdeligün vaḳtı degildür	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Nāʾilī
101a	-	yārab küşāde ḳıl dil-i ḫasret-keşīdemi göster gözümle görmegi ol nūr-ı dīdemi pek özledim pek özledim āh ol füsūngeri	-	-		--. / -.-. / .- -. / -.-	Der-kenarda yer alan bu mısraların bendlerden oluşan bir manzume nin parçası olduğu anlaşılıyor. İstinsah sırasında sehven kaydedilmiş olabilir.
101b	Belīġ (Musannif)	o māha hāle-i āġūş dām idi evvel şikārımız elümüzde müdām idi evvel	ne tānelerle olurdı Belīġ ülfetimüz bizi bu şöhrete bāʿis o nām idi evvel	Gazel/6		--. / -.-. / .--. / -.-	Li-rāḳımihi'l-fakīr
101b	Yaḥyā Ş.	ʿazm ider gülzāra ʿāşıḳ nev-cevānın gezdürür bir ölümlü ḫastedür bī-çāre cānın gezdürür	gösterür Yaḥyā maʿārif ehline mecmūʿasın gūyiyā bir bāġbāndur gülsitānın gezdürür	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Şeyḫülislām Yaḥyā Efendī
101b	Yaḥyā Ş.	hem-rāh idüp ʿadūları ḫōş-ḥāl ider yürür ḫāk-i reh-i maḥabbeti pā-māl ider yürür	hicriyle bī-ḳarār [idügin][1538] yāre arż içün Yaḥyā sirişk-i çeşmini irsāl ider yürür	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	Velehu
101b	Yaḥyā Ş.	gün yüzüñ māhiyyet-i ḥüsni kemāhī gösterür nūr-ı Ḥaḳḳı yine ol şemʿ-i ilāhī gösterür	menbaʿ-ı iḥsānı[1539] Yaḥyā kimden eylerse suʾāl hep şehā ol dergeh-i devlet-penāhı gösterür	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Velehu
102a	Bahāyī	būse-i laʿlin hüner cān ile erzān almadur şīve-i ehl-i maḥabbet cān virüp cān almadur	nev-ʿarūs-ı naẓma zīnet virmenüñ sermāyesi ey Bahāyī destüñe kilk-i dūr efşān almadur	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bahāyī Efendī
102a	Neşāṭī	sensiz meze yoḳ bāġda aḫbāb da olsa her gül ṭolu bir cām-ı mey-i nāb da olsa	ḳāṣır mı degüldür yine vaṣfuñda Neşāṭī her bir sözi bir gevher-i nā-yāb da olsa	Gazel/5		--. / .--. / .- -. / .- -	Neşāṭī
102a	Vaḥīd Çelebī	ḫˇāhiş-i ehl-i niyāzı yār bilmez kim bilür meşreb-i nāzı o şīrīn-kār bilmez kim bilür	ṣubḥ-veş mihrinde ṣādıḳ olduġum bilmez dime ey Vaḥīd ol maṭlaʿu'l-envār bilmez kim bilür	Gazel/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Vaḥīd Çelebī
102b	Dervīş Faṣīḥ	o şūḫı hem-dem-i[1540] şāh u gedāyımış bildük miṣāl-i ġonçe hezār-āşināyımış[1541] bildük	raḳībe luṭf[1542] u vefādan murādı ol şūḫuñ Faṣīḥ-i bī-dile cevr ü cefāyımış bildük	Gazel/5		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	Dervīş Faṣīḥ
102b	Ṣābit	gel cāme-ḫˇāba gir diyü çoḳ minnet eyledim yıḳdum netīce yalvararaḳ himmet eyledim	gördüm zamāne ḫalḳı nifāḳ üzre Ṣābitā nāçār cümleden çekilüp ʿuzlet eyledim	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	Ṣābit[1543]
102b	Rāsiḫ	ey şūḫ ʿaceb ki derd-i nihānı bilir misin ʿaşḳuñ ne ḫālete ḳodı cānı bilir misin	Rāsiḫ şikāyet itme kerem bil cefāsını kimdür o şāh-ı memleket anı bilir misin	Gazel/5		--. / -.-. / .--. / -.-	Rāsiḫ
104a	Tīġī	niçe bir arzū-yı vaṣl ile çekmek cefā senden niçe bir bezm-i ġamda görmemek rūy-ı vefā senden	ṣalup ferdāya cānā bir zamān Tīġī-i müştāḳī dir idüñ ġuṣṣa çekme luṭf u iḥsānum saña bāḳī	Müsed		.--- / .- - - / .--- / .---	[Tīġī][1544]

[1538] ‘‘idügin’’sözü mecmuada yer almıyor. Divan neşrinde yer almaktadır. Vezin gereği eklenmiştir. Bk. ŞYD.
[1539] iḥsānı: iḥsānuñ ŞYD.
[1540] şūḫı hem-dem-i: şūḫ-ı maḥrem-i FSHD.
[1541] miṣāl-i ġonçe-i hezār-āşināyımış: miṣāl-i neşve-i mey bī-vefā imiş FSHD.
[1542] luṭf: mihr FSHD.
[1543] SABD. s. 538. // Divan neşrinde bu gazel 6 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada olmayan beyit şöyledir: şāhinşeh-i maḥabbete ṭābiʿ olup yine / uydum imāna ṭāʿatını niyyet eyledüm Bk. SABD.
[1544] Tîgî şiirlerinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. TŞ.

		[n]aṣībim oldı dāʾim cürʿa-i ḳahr u belā senden müyesser olmadı çün kim baña bir merḥabā senden ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden	beni yād itmeyüp yād itdüñ āḫir ġayrı ʿuşşāḳı demidür ben de ṭutsam āh u efġān ile āfāḳı ümīdim ḳalmadı şimdengerü ey bī-vefā senden ferāġat eyledüm bildüm vefā gelmez baña senden	des/5			
104a	Ṣalāḥī	kimi ḫalḳuñ lebüñi laʿl-i Bedaḫşān didiler kimine ṣordum idi çeşme-i ḥayvān didiler	kimi yoḳdur diyü baḫṣ itdi Ṣalāḥī femini kimi gevherle ṭolu ḥoḳḳa-i mercān didiler	Gazel/5		..-- /..-- / ..-- /..-	Ṣalāḥī
104b	Lebībī	[…] nevbet nev-bahāruñdur olupdur yemyeşil baḫr-ile ber ʿālem kenāruñdur ṣalın deryā-yı ʿaşḳa çünki ol māhī şikāruñdur tevekkül ber-Ḫudā eyle ʿināyet Kirdgāruñdur vücūduñ zevraḳın ṣal baḫr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzigāruñdur	Lebībī kūşe-i firḳatde işiñ āh u vāveylā ḫayāl-i kākül-i dilberle düşdi başuña sevdā güzeller zevraḳ-ı ṣaḥbā ile çekdürmede tenhā niçe bir āh idersüñ giñ yaḳada vālih ü şeydā vücūduñ zevraḳın ṣal hicr-i ʿaşḳa rūzigāruñdur Ḫudānuñdur oñarmaḳ ṣanma ey dil rūzigāruñdur	Müsed des/5		.--- /.- - - /.--- /.---	-
104b	Esīrī	kem neşʾesini cāmumuzuñ Cem bile bilmez bīgāne degül rāzumı maḥrem bile bilmez	maġrūr o ḳadar ḫüsnüne dilber ki Esīrī sebzī gibi zülfünde olan ḫam bile bilmez	Gazel/6		--. /.--. / .- -. /.- -	Merḥūm Esīrī Efendi
105a	Dervīş Ṣāḥib	çeşm-i baḫtum olalı yeʾs-ile ḫˇāb-ālūde nigeh-i ġamze-i yār oldı ʿitāb-ālūde	dün yine Ṣāḥib-i rüsvāyı yaturken gördüm der-i meyḫānede ser-mest-i ḥarāb-ālūde	Gazel/6		..-- /..-- / ..-- /..-	Dervīş Ṣāḥib[1545]
105a	Dervīş Ṣāḥib	dil-i ʿuşşāḳa zülf [ü] rūy-ı āteş-fām hep birdür belī rindān-ı ʿaşḳa küfr ile İslām hep birdür	dimem ben Ṣāḥibā ḳadr-i kemālüm añlasun ʿālem[1546] baña olmaḳ cihānda[1547] müştehir bī-nām hep birdür	Gazel/6		.--- /.- - - /.--- /.---	Velehu[1548]
105a	Belīġ (Musannif)	miḫnet-i deh-rūze-i dehr[e] ṣabūr ol çekme ġam maḳṣaduñ ey dil eger āsāyiş-i ʿuḳbā ise	pādişāh-ı ʿālem olsañ yine olmaz pāyidār bī-vefā dünyā eger ben bildigüm dünyā ise	Kıt'a/2		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Li- muḥarririhi' l-faḳīr
105a	Luṭfī	şerār-i ḫırmen-i dil şuʿle-i ḫāşāk-i cānsın sen ne āteş-pāresin sūz-efken-i ṣad ḫānümānsın sen	neḥāfetden hilāle döndi cismün ey Luṭfī ne ġam erbāb-ı ʿaşḳ içre müşārün bi'l-benānsın sen	Gazel/5		.--- /.- - - /.--- /.---	Ġazel
105b	Ḳıyāsī	[…] yüzüm ṭurdum yerimden bir seḥer cübbeye muḥtāc pālās içre her ehl-i hüner ʿayn-ı ʿibretle bu fānī ʿāleme ḳıldım naẓar her ne deñlü var ise nādān elinde sīm ü zer [zā]ġlar gülzārda ṭūṭī ḳafesde āh ider ẓulmeti āb-ı ḥayāta eylemiş devrān maḳar ehl-i dil ayaḳda [vü] nādānlar olmuş tāc-ı ser gencler vīrānede ḳaʿr-ı biḥār içre güher her kime kim dost olsañ ol saña düşmān çıḳar giryesine ʿāşıḳuñ maʿşūḳ eyler ḫandeler bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider	ey Ḳıyāsī şehr-i İstanbul'da ben leyl ü nehār bir nice yıllar kelāmum dürlerin idüp nisār eyledüm taḥṣīl-i ʿilm ü maʿrifet çoḳ rūzigār ḳande kim insān ola ben anda buldum iştihār nideyim ammā ki baḫtum olmadı iḳbāle yār dāʾimā bu ḥālüme aġlayup i[t]düm āh u zār ṭālib olursam bir avuç ḫāke olur tārumār ġayret-i aḳrān ile ġam cānuma itmişdi kār nāgehān bir kūşeden bir pīr oldı āşikār didi budur resm-i devr-i rūzgār-ı zūr-kār bülbül aġlar gül güler ʿālem temāşādur gider	Muaşşe r/5		-.-- /-.-- / -.-- /-.-	Muʿaşşer-i Ḳıyāsī
106a	Cemālī	meclis-i meyde būse ʿādetdür cān-ı ʿuşşāḳa bu saʿādetdür	geçüren bādeden Cemālī beni leb-i dilberdeki ḥalāvetdür	Gazel/5		..-- /.-.- / ..-	Ġazel-i Cemālī
106a	İsḥaḳ	elüñden cām düşmezmiş begüm ʿayşuñ müdām olsun lebüñsüz ḳaṭresin içdümse ḳan olsun ḥarām olsun	yazuḳdur āsitānuñdan begüm redd itme İsḥāḳı ḳapuñda ḳullaruñ çoḳdur o da[1549] kemter ġulām olsun	Gazel/5		.--- /.- - - /.--- /.---	İsḥaḳ
106b	Manṭıḳī	[is]terse söyünsün felegüñ meşʿal ü māhı[1550] dünyāya yeter sīnemüzüñ şuʿle-i āhı	[gör]mez gözimüz Manṭıḳīyā ḫˇāb-ı ferāġat bād-ı seḥer-i ġaflet eger esmese gāhī	Gazel/7		--. /.--. / .- -. /.- -	-

[1545] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. SAHD.
[1546] ʿālem: yārān SAHD.
[1547] baña olmaḳ cihānda: benüm yanumda olmaḳ SAHD.
[1548] SAHD. s. 128. // Divan neşrinde bu gazel 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada olmayan beyit şöyledir: hemān keyfiyet-i ṣahbā baña dünbālevār olsun / benüm yanumda ey sāḳī sifāl ü cām hep birdür Bk. SAHD.
[1549] çoḳdur o da: çoḳ ol da bir İD.
[1550] meşʿal ü māhı: meşʿal-i māhı MAND.

106b	Yaḥyā T.	nice bir mācerāmuz dostāna dāsitān olsun nice bir nār-ı ʿaşḳum dūd-ı āhumdan ʿayān olsun mekānum ʿayn-ı ʿālemden nihān-ender-nihān olsun kilāb-ı kūyuña cism-i żaʿifüm armaġān olsun ne kūyuñ āh ile ṭolsun ne ḳapuñda fiġān olsun beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun	muḥabbet ehline yāruñ cefāsı imtiḥānıdur ölümlü ʿāşıḳa cevr eylemek[1551] devlet nişānıdur baña Yaḥyā gibi ölmek ḥayāt-ı cāvidānīdür beḳā bilme felek āyīnesini cümle fānidür begüm ḫayr işi teʾḫir eyleme billāh zamānıdur beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun	Müsed des/5		.--- /.- - - /.--- /.---	Müseddes-i Yaḥyā Beg[1552]
107a	Żuhūrī	ḳanāʿat pīşesinde şīr-i nerdür mūrı söyletseñ hümā-yı evc-i istiġnā geçer ʿusfūrı söyletseñ	Ẓuhūrī bendesine söylemez küsmüş meded sāḳī biraz mestāne itseñ ol gözi maḫmūrı söyletseñ	Gazel/6		.--- /.- - - /.--- /.---	Żuhūrī[1553]
107a	Rūḥī	Süleymānlıḳda ben bir dāneyüm dir mūrı söyletseñ ben ol ʿanḳā-şikārum dir eger ʿuṣfūrı söyletseñ	ne feyż itmiş ʿaceb pīr-i ḥarābāt anlara Rūḥī neden bulmuş bu zevḳ-i ḥāleti maḫmūrı söyletseñ	Gazel/6		.--- /.- - - /.--- /.---	Naẓīre-i Rūḥī[1554]
107a	Ḥayretī	ey benüm ḥālüm ṣoran ben bilmezem cānāna ṣor bendenüñ aḥvālini var ḥażret-i sulṭāna ṣor	değme bir ḥayvān ne bilsün leẕẕet-i ʿaşḳı nedür Ḥayretī ol niʿmetüñ dādın bilen ḫayrāna ṣor	Gazel/5		-.-- /-.-- /-.-- /-.-	Ḥayretī
107b	Ḳabūlī	[nā]dān olımaz meclis-i ʿirfān arasında ḫar-mühre ṣıġar mı dürle[1555] mercān arasında	eşʿār u ġazel söyle hemān ṭurma Ḳabūlī tek añdurı[1556] gör nāmuñı aḳrān arasında	Gazel/5		--. /.--. /.--. /.--	-
107b	Tācī	ey ġonçe açılma yürü nādān arasında hīç gül mi biter ḥār-ı muġaylān arasında	alışımadı ṣūfī-i ḫar-ı ṭabʿ-ıla Tācī mümkin müdür insān ola ḥayvān arasında	Gazel/5		--. /.--. /.- -. /.- -	Naẓīre-i [Tācī]
107b	Ẕevḳī	murġ-ı cān ey ḳaşı yā yoluna ḳurbān olsun sīneme çekmege tek tīrüñe imkān olsun	Ẕevḳīyā bir güzele göñlüñi vir dünyede kim ehl-i ḥüsn ola vü ṣāḥib-edeb ü ān olsun	Gazel/5		..-- /..-- /..-- /..-	Ġazel-i Ẕevḳī[1557] Mükerrer gazeldir. 110b'de de yer almaktadır.
107b	Ḳabūlī	[naẓar] ḳıldum vücūdumda ġamuñdan bir eşer buldum nice şād olmayam kim ḫāk içinde bir güher buldum	zen-i dünyā Ḳabūlī gördi kim semtiyle ḳullandum dimiş dünyā sarāyında daḫı ben şimdi er buldum	Gazel/5		.--- /.--- /.--- /.---	Ḳabūlī
108a	Ṣabrī	sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ[1558]	künc-i firḳatde nice bir eyleyim āh u fiġān ṣabra ṭāḳat ḳalmadı oldum żaʿīf ü nātüvān Ṣabrī-veş senden nola ayrıldım-ise nāgehān ẕāyiʿ oldı gitdi mi bu āşinālıḳlar hemān sen unutduñsa beni luṭfuñla yād itdüklerüñ ben unutmam bu dil-i nāşādı şād itdüklerüñ	Müsed des/5		-.-- /-.-- /-.-- /-.-	Kurt yeniği sebebiyle varağın baş kısmı tahrip olmuştur.
108a	Ḳabūlī	ġulġule[1559] [ṣaldı ṣadā-yı suḥanum āfāḳa] çıḳdı āvāze-i naẓmum felek-[i nüh-ṭāḳa]	ey Ḳabūlī baña meyl eylemez ol yār dime ḫūblar māʾil olur ġāyet ile[1560] ʿuşşāḳa	Gazel/5		..-- /..-- /..-- /..-	-
108b	-	Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum[1561]	[...] nola oldıysa ḳuluñ ḳurbānuñ öldürüp cevrüñ-ile alma vebālin anuñ ḳuvveti ḳalmadı żaʿīf-ile ten-i bī-cānuñ raḥm ḳıl var ise gögsüñde eger īmānuñ ḳalmadı cevrüñe ṣabr eylemege dermānum Ḥaḳ Teʿālā saña inṣāf vire sulṭānum	Müsed des/5		..-- /..-- /..-- /..-	Kurt yeniği sebebiyle varağın baş kısmı tahrip olmuştur.

[1551] eylemek: oḳları TYD.
[1552] TYD. s. 186-187.
[1553] Zuhûrî divanında bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZHD.
[1554] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk.BRD.
[1555] dürle: dür ü KD.
[1556] añdurı: añdura KD.
[1557] Divan neşrinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. ZEVD.
[1558] Kurt yeniği sebebiyle 1. bendin ilk dört mısraı yoktur.
[1559] ġulġule: velvele KD.
[1560] ''māʾil olur'' ve ''ġāyet ile''divan neşrinde takdim-tehirlidir. Bk. KD.
[1561] Kurt yeniği sebebiyle 1. bendin ilk beş mısraı yoktur.

108b	Faḫrī	güzellik taḫtgāhında bugün bir pādişāsın sen bulunmaz saña hem-sāye meger nūr-ı Ḫudāsın sen	ʿAlī-sīret Ḥasan-ṣūret diyü medḫini eylersin meger sulṭān-ı ḥüsne şimdi Faḫrī mübtelāsın sen	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	Faḫrī
109a	-	dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm[1562]	[yü]rekden āh idüp derd-i dili eflāke ṭapşırdum dögündüm seng-i hicrī sīne-i ṣad-çāke ṭapşırdum [melāmet] ḫırḳasın giydüm teni ḥāşāke ṭapşırdum türāb-ı maʿṣıyet-ālūde cismüm ḫāke ṭapşırdum dem-i āḫirde ṣanmañ menzilüm zīr-i türāb itdüm günāhum çoḳluġından yirlere geçdüm ḥicāb itdüm[1563]	Müsed des/Tes dis/5		.---/.- - - /.---/.---	Kurt yeniği sebebiyle varağın baş kısmı tahrip olmuştur.
109a	ʿĀlī	bunca bīmāruñ meger [fikr eylemez hīç çāresin] ol ṭabīb-i cān çoġaldur [muttaṣıl āvāresin]	yār ile ṣoḥbet budur ʿĀlī leṭāfet bundadur ol saña düşnām ide sen varasın[1564] yalvarasın	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	-
109b	-	geçmezem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan dönmezem *ḳālu belā*da itdügüm iḳrārdan	meyl idersem cennete ruḫsār-ı yāri terk idüp rūz-ı maḫşer zāhidā maḥrūm olam dīdārdan	Kıt'a/2		-.--/-.--/ -.--/-.-	-
109b	-	seg-i nefse uyup meʾyūs olma raḥmet-i Haḳdan günāh-ı bī-gerānum var diyü ḳalma gümānlardan	girüp Aṣḥāb-ı Kehf'üñ güli bāġ-ı ʿadne de ḥāşā Resūl-i kibriyānuñ ümmeti ḳala yabanlarda	Kıt'a/2		.---/.- - - /.- - -/.- - -	-
109b	-	ger günāhum kūh-ı Ḳāf olsa ne ġamdur yā Celīl raḥmetüñ baḥrine nisbet *innehu şeyʾün ḳalīl*[1565]	-	müfred		-.--/-.- - /-.- -/-.-	Bu beyt derkenârda yer almaktadır.
110a	Ẕevḳī	murġ-ı cān ey ḳaşı yā yoluña ḳurbān olsun sīneme çekmege tek tīrüñe imkān olsun	Ẕevḳīyā bir göz ile göñlüñi vir dünyede kim ehl-i ḥüsn ola vü ṣāḥib-edeb ü ān olsun	Gazel/5		..--/..--/ ..--/..-	[Ẕevḳī][1566] Mükerrer gazeldir. 108a'da da yer almaktadır.
110a	Necātī	ḳo göñül būseñe cān ile ḫarīdār [olsun] biʾllah ey ġonca-dehen yoḳ dime [bāzār olsun]	öpmege ḳocmaġa yir yoḳ dir iseñ ey yüzi gül ḳo Necātī ḳuluñı ʿāşıḳ-ı dīdār olsun	Gazel/5		..--/..--/ ..--/..-	-
110a	Rāhī	[di di dīvā]ne ṣanduñ ṣa ṣa ṣalduñ reseni zü zü zülfüñ ne sebebden be be bend itdi beni	ra ra Rāhī gibi şāʿir na na nādir bulınur va va vaṣluñda çıḳardı […]	Gazel/7		..--/..--/ ..--/..-	[Rāhī][1567] Ġazel-i Laṭīf Kekeme gazel örneğidir.
110b	-	çıḳmasun āhum odı aġzumı açdurma benüm yaḳmasun āhum odı seni söyletme beni	beni sāyeñ gibi ey serv-ḳad ayaḳda ḳoma ḳatı ḫāk itme iñen de yoluña cān vireni	Gazel/4		..--/..--/ ..--/..-	Kurt yeniği sebebiyle manzume nin matla beyti yoktur.
110b	ʿUbeydī	bu fānī [evde tāḳ-ı künbed-i gerdānı n'eylersin] yerüñ zīr-i zemīn [olur bülend eyvānı n'eylersin]	ʿUbeydī ḫāne-i tenden ʿurūc it beyt-i maʿmūra deli olma yüri bu menzil-i vīrānı n'eylersin	Gazel/5		.---/.- - - /.---/.---	-
110b	Raḥmī	mey şafaḳ devr-i felek meyḫāne [şeklin bağlamış] hāle içre māh-ı nev[1568] peymāne şeklin [bağlamış]	bir büt-i ferḫāre[1569] resmin[1570] dilde naḳş idüp ḫayāl Raḥmīyā sīneñ senüñ büt-ḫāne şeklin bağlamış	Gazel/5		-.--/-.--/ -.--/-.-	-

[1562] Kurt yeniği sebebiyle 1. bendin ilk dört mısraı yoktur.
[1563] Mecmuada tahallushane eksiktir. Bununla birlikte manzumedeki mütekerrir beytin Tuhfetü'l-İhvân adlı eserde Nağmî adına kayıtlı olduğu bilgisi yer alıyor. Detaylı bigi için Bk. Okuyucu, Cihan ve Sadık Yazar (2020). Bosnalı İntizâmî, TUHFETÜ'L-İHVÂN- XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 166, İstanbul, s. 139.
[1564] varasın: ṭurmaya GAD.
[1565] Bu beyt derkenarda da yer almaktadır.
[1566] Bu gazel divan neşrinde yer almamaktadır. Bk. ZEVD. // Ayrıca aynı gazel mecmuada 108.varakta da yer almaktadır.
[1567] Râhî divançesinde bu şiire rastlanmamıştır. Bk. RAHD.
[1568] nev: ṣan RHD.

110b	ʿAṭā	ey güzellik göğünüñ mihr-i münevver ḳameri şād ḳıl gönlümi gün gibi ṭulūʿ it seḥerī	[kemer-i ġayreti ʿaşḳ ile] ṭolayup belüñe ṭolanur kūy-ı dil-ārāyı ʿAṭā seḥerī	Gazel/10		..--/..--/ ..--/..-	Ġazel-i ʿAṭā

TABLO 8: Mensur Bölümler Tablosu

Yp. Nu.	Müellif	Eser Adı (varsa)	Baş	Son	Konu	Açıklamalar
60b	-	-	Bāb bel aġrısı vesāir aġrılar içün ġāyet mücerreb Afyon Nişadır Rūhu Rūhu Dirhem Dirhem 7 7	Bu eczāları birbirlerine ḳarışdırup aġrıyan yere oġa oġa oġa süreler defʿa defʿa tecrübe olınmışdur nice ādemlere ṣaġlıḳ virdüm anlar daḫı tertīb üzre eylediler derdlerinden ḫalāṣ buldılar efendim Fī 5 Za. (Zilḳaʿde) sene 225	Bel ağrısı için iyi gelebilecek ilaç tarifi anlatılmaktadır.	Derkenarda yer alan bu fevayid örneğinin mecmuaya sonradan eklenmiş olabileceğini düşünüyoruz.
99b	-	Bi-Mennihi'l-ʿālī	hüccetü nizāʿü't-ṭuyūr el-emrü'l-mezbūr kemā hüve'l-meṣṭūr nemaḳahu eżʿafü't-ṭuyūr yüsūfçuḳ bi-medīneti Ḳuşaṭası. işbu sebeb-i taḥrīrü'l-ṭāʾif ü bāʾiṯ-i tasṭīr-i ẓarāʾif oldur kim Gögercinlik ḳaṣabası maḥallātından Üveyik maḥallesi temkīn ṭāʾife-i ṭuyūrdan işbu bāʾiṯü'l-vesīḳa Ḳaragöz Çelebi ibni Atmaca-nām murġ-ı żaʿīf ḳuş Ḳuşaṭası maḥkemesine iḥżār itdürdigi Ḳazṭaġlı Çaḳırpençeli dimekle meşhūr Şāhin Aġā İbni Ṣunġur ve Balaban Bölükbaşı ibni Ṭoġan-nām zī-muḥabbetlerin muvācehesinden üzerlerinde daʿvā ve taẓallüm ḫāllerin işbu ḫāżırun bi'l-meclīs yoldaşımız Çaylaḳ Sipāhī ile Ḳazovası ṭarafından gelirken esnā-yı rāhda vāḳıʿan Ṭurnagölü üstü ṭarafından Ḳartal Depesi-nām mevżiʿe li-ecli'l-istirāha ḳuşluḳ vaḳti ḳonup kesb-i yedimiz ile tedārük ü mālik olduġumuz Ṭūṭī ve Ḳumrī ve Ḳanarya ve İskete ve İspinos-nām cāriyye-i memlūkelerimize Ṭavşancıl Türkīsi eydüp Keklik-nām ġulāmumızı ḳarşumızda sekeseke oynarken...	Şāhin-i ḫūn-rīz ve Balabān-ı bī-āmān bir çaḳır gözlü semüz bıldırcın kibi çil bārgīrlere süvār ve bī-müheyyā üzerimize gelüp bālāpervāz ile mevzīʿ-i mezbūra ḳonup ve ḳondukları sāʿat bizden izīn ve icāzet ṭaleb etmeden ẕikr olunan ġulām ve cāriyyelerimizin fużūlī ḳuzġuncu düşmen murād eylediler biz ikimiz birbirümize ḳol ve ḳanad olup mezbūrlara ricā ṭarīḳiyle elhamdülillāhi Teʿālā ḳocayup ve ḳartaldıñız ve iḫtiyārlıḳda bize ẓulm u ġadr eylemek inṣāf degildür didügümüzde cevāb eylediler kim ʿayyārlıḳla bizi ḳaz zannidüp daʿvādan düşürmek içün daḫı ḳorḳu sanlıḳ ve ḫīlebāzlıḳ idersiz ve işbu şikārımızı elimizden laḳlaḳa ile almaḳ istersiz...[1571]	Kazdağlı Çakır Pençeli dimekle meşhur Şahin Ağa İbni Sungur ve Balaban Bölükbaşı adlı iki kuş önderliğinde kuşlar arasındaki mahkeme hükümleri anlatılmaktadır.	Bu metin mecmuada farklı bir hatla yazılmıştır. Mecmuanın genel muhtevasına da uymayan bu metnin sonradan mecmuaya eklenmiş olabileceğini düşünüyoruz.
103a	-	Ṣūret-i Ḥüccet-i ʿĀşıḳ u Maʿşūḳ	Sebeb-i taḥrīr-i kiṭāb ve mūcīb-i tasṭīr-i ḫiṭāb oldur ki vilāyet-i Burusa'da olan ṭāʾife-i ʿāşıḳāndan bir niçe ʿāşıḳlar meclis-i şerʿ-i şerīfe ḥāżırūn olup maʿşūḳ-ı dil-rübādan şöyle kelām eylediler ki biz kendü ʿālemimüzde āsūde-ḥāl ve taḥṣīl-i ʿilm ü kesb-i māl iderken mezbūr maḥbūblar her birimizüñ ʿaḳlını yaġmalayup ve güftārlarıyla dillerimiz dem-beste ḳılup ve gönlümüzi zülfleri zincirlerine bend idüp min-baʿd ḥareket itmege ṭākatimiz ḳalmayup muḳaddemā şīveler gösterüp	sāde pehlūya ḳanāʿāt olunmayup kendülere uyḳu ḥarām olduġı gibi bizlere daḫı uyḳu uyutmayup ve daḫı baʿżı taḥammül olunmaz teklīflerden menʿ ü defʿ olunmaḳ bābında fermān buyrulmuş diyücek suʾāl olunduḳda ḫāṣā bizüm bunlaruñ taḳrīrlerinden aṣlā ḫaberimiz yoḳdur lakin biz bunlardan bir nesne istemezüz bizim daḫı bu ḥuṣūṣda emr-i şerīfimiz vardur diyü ibrāz idicek	Sebeb-i tahrir olan bu metinde âşık ve maşuk arasında geçen tavırlar mizahi bir şekilde anlatılmaktadır.	-

[1569] ferḫāre: ferḫār RHD.
[1570] resmin: şeklin RHD.
[1571] Bu metin 18. yüzyıla ait bir mahkeme hükmü suretidir. Detaylı bilgi için Bk. Ceylan, Ömür (2007). Kuşlar Divanı: Osmanlı Şiir Kuşları, Kapı Yayınları, İstanbul, s. 15-18. ; Hüseyin G. Yurdaydın (1984). XVIII. Yüzyıla Ait İlginç Bir Mahkeme Hükmü. *Belleten, XLVIII*(189-190), 00257-00270.

			andan ṣoñra bizlere cefāʾen raġmen varup yādlar ile ʿıyş u ʿişret ve ẕevḳ-i ṣoḥbet eyledüklerine ṭākat getüremeyüp astāne-i saʿādetüme ʿarż-ı ḥāl idüp ḥaḳlarundan gelinmek maṭlūbumuzdur didüklerinde mezbūr maḥbūbları daʿvet-i şerʿi şerīf idüp bil-muvācehe suʾāl olunduḳda didiler ki ḥāşā biz bunlaruñ göñüllerin almaduḳ velākin iltifātı sebeb idüp şeb ü rūz hem-nişīn olduġumuza ḳanāʿat itmeyüp ruḫlarımuza dendānlarıyla zaḫm urup ve nāzik leblerimize envāʿ-ı işkenceler idüp	ḳırāʾat olunup merḳūm ʿāşıḳları ol taḥammül olunmaz teklīflerden menʿ ü defʿ olunmuş fermān-ı ʿālī-şān mūcibince haftadan haftaya sekiz būse virüp ve sāde pehlūya ḳanāʿat idüp şeb ü rūz hem-nişīn olan raḳībleri engelleri ḳapuları öñünde bir delü idüp ve bunlara ḥayf olmuş diyen ādemlerüñ muḥkem ḥaḳlarından geline ola ki maḥbūblara mūcib-i ʿibret olup ʿāşıḳlarına iltifāt itmekle ʿāmil olalar Hurrire fi-Rebīʿü'l-Evvel sene 1069		
103b	-	Ṣūret-i Fetvā-yı ʿUşşāḳ	Bir ʿāşıḳ kendü diyārın terk idüp ṭālib-i dīdār ve żaʿīf ü nāçār olup bir şīve-kāruñ ḥüsni baġına icāre ile mīve-dār olduḳda ḥaḳḳına ṭuta bir şeftālū ṭaleb itdükde ol ġonçe-i fettān ʿāşıḳ-ı bīçāreye ẓulm idüp ḥaḳḳını virmese meẕkūr ʿāşıḳ-ı bīçāre bi-ḥasebi'ş-şerʿ ve'l-ḳānūn mezbūr şīve-kārdan şeftālūyı almaġa ḳādir olur mu?	**El-cevāb**biñ dürlü tażarruʿ u niyāz u ricā ide eger cefā idüp virmez-ise güçle almaġa ḳādir olur bu ṣūretde żaʿīf-i bīçāreye cefā-yı firāvan itdükden ṣoñra güçle degül belki ışırup ḳanatmaġa daḫı ḳādir olur.	Aşık ve maşuk arasındaki bir husus mizahi bir üslupla anlatılmıştır.	Mecmuada yer alan tek fetvâ örneğidir.
103b	-	-	Bāb Bel aġrısı içün vesāʾir aġrılar içün ġāyet mücerrebdür Afyon Rūhu Dirhem 2 Nişadır Rūhu Dirhem 2	Bu eczāları birbirlerine ḳarışdırup aġrıyan yere oġa oġa süreler bi-iznillāh ḥalās olur tecrübe olınmışdur	Bel ağrısı için iyi gelebilecek ilaç tarifi anlatılmaktadır.	Derkenarda yer alan bu fevâyid örneğinin mecmuaya sonradan eklenmiş olabileceğini düşünüyoruz.

SONUÇ

Alevî-Bektâşî Kültür Enstitüsü Arşivi 24 numarada kayıtlı şiir mecmuası 110 varaktan oluşmaktadır. Mecmuada 101b'de yer alan ''Li-râkımihi'l-fakîr'' başlıklı gazel ve 105a'de bulunan ''Li-muharrihi'l-fakîr'' başlıklı kıt'a, mürettibe ait olan şiirlerdir. 101b'deki gazelde kullanılan mahlasla birlikte mecmua mürettibinin Belîğ adında biri olduğu anlaşılmaktadır. Beliğ adındaki tüm şairler tarafımızca araştırılmış ve eserlerine bakılmıştır. Ancak eserlerde bu iki şiire de rastlanmamıştır. Mecmuada dikkati çeken unsurlardan biri ''Bursa''dır. Mürettib mecmuanın bazı yerlerinde Bursalı şairleri art arda vermiştir. (13a - Lem'î; 13b - Cinânî; 14a – Azerî). Yine mecmuada Bursalı şairlerin çok olması, Haylî'ye ait ''Bursanuñ'' redifli bir gazelin olması ve ''Sûret-i Hüccet-i Âşık u Maʿşûk'' başlıklı mensur metinde Bursa vilayetinden bahsedilmesi, bizde; mürettibin Bursalı olabileceği fikrini uyandırmaktadır. Bu bağlamda, zihnimizde Bursalı İsmail Belîğ ismi belirmiş olsa da yaptığımız araştırmalar neticesinde kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Mecmuada ferağ kaydı yoktur. Ancak 3 farklı tarih kaydı bulunmaktadır. Bu 3 tarih kaydının farklı yüzyılları göstermeleri bizleri tertip tarihinin ne zaman olduğuna dair net bir sonuca götürmemektedir. Bu kayıtlara ve şairlerin doğum/ölüm tarihlerine bakılarak mecmuanın 18. yüzyılın başlarından sonraki tarihlerde tertip edilmiş olabileceği söylenebilir.

Mecmuada 16 nazım şekli/türü ile yazılmış toplam 464 şiir ve 5 adet mensur metin yer almaktadır. Gazelden sonra lugaz, müseddes ve muamma mecmuada ağırlıkta olan türlerdir. Mecmuadaki 464 şiirin şairi tespit edilmiştir. 109 şiirin ise kime ait olduğu tespit edilememiştir. Şairi tespit edilemeyen manzumelerin büyük çoğunluğunu lugaz ve muammalar oluşturmaktadır. Kimliği tespit edilen şair sayısı 117'dir. Bu şairler ağırlıklı olarak 16. ve 17. yüzyıl şairleridir. En çok şiiri bulunan isim ise Muhammed Sâbir Pârsâ'dır.

Mecmuada, divan neşirlerinde yer almayan 34 şiir tespit edilmiştir. Bu şiirler, neşri yapılan divanlara olan katkıları bakımından oldukça önemlidir.

Söz konusu mecmuadan hareketle mecmuanın derlendiği dönemde okur kitlesinin ve estetik beğeninin muhtelif olduğu sonucuna ulaşmaktayız. Her kesimden okurun kendine ait bir şeyler bulabileceği bu mecmua; devrin umûmî zevki, musannifin estetik beğenisi, kültür ve edebiyat tarihine önemli malzemeler sunması bakımından oldukça değerlidir.

KAYNAKÇA

Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (1985). *İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l- Eş'âr*, Gazi Üniversitesi Yayın No:62, Ankara.

Adak, Abdurrahman (2006). *Za'fî-i Gülşenî, Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divanının İncelenmesi,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ak, Coşkun (2001). *Bağdatlı Rûhî Divanı* (C.1-2), Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

Akarsu, Kamil (1989). *Za'îfî Divanı, Metin-Tahlil ve Sistematik Endeks,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Akkuç, Metin (2018). *Nef'î Divanı*, KTB Yay., Ankara.

Aksoyak İ. Hakkı (2018). *Gelibolulu Mustafâ Âlî Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Arslan, Ömer (2013). *Ubeydî Divanı (Metin ve İnceleme),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Avşar, Ziya (2017). Revânî Divanı, KTB. Yay. e-kitap, Ankara.

Ayan, Hüseyin (2002). *Nesîmî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni C.I, II,* TDK Yayınları, Ankara.

Aydemir Yaşar (2018). *Behiştî Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Ayhan, Emrah (200). *Nakşî Divanı,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Aypay, A. İrfan (1992). *Nahifî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni) C. 1,* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Bedestani, Ayşe (2018).*XVI. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Divanı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ünv., İstanbul.

Bilkan, Ali Fuat (1993). *Nâbî'nin Türkçe Divanı (Karşılaştırmalı Metin*), Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Biltekin, Halit (2019). *Şeyhî Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Bulan, Ayşe (1993). *Hâşimî, Hayatı Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Ceylan, Ömür (2007). *Kuşlar Divanı: Osmanlı Şiir Kuşları,* Kapı Yayınları, İstanbul, s. 15-18.

Ceylan, Ömür ve Mehmet Ersal (2019). *Alevi-Bektaşi Kültür Enstitüsü Arşivi Yazma Eserler Kataloğu I,* Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, Sayı: 20, s. 173-208.

Çağlayan, Nagihan (2007). *Nisârî Divanı,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Çavuşoğlu, Mehmet (1977). *Yahyâ Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul.

Çetin, İsmail (1993). *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Çetinkaya, Bekir (2003). *İlmî Divanı,*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Çıpan, Mustafa (1991). *Fasîh Ahmed Dede, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni,* (*C.1-2)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Demiralay, Mehmet (2017). *Hüdâyî-i Kadîm ve Divanı, İnceleme-Tenkitli Metin,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Demirel, Şener (2017). *Mânî Divanı ve Bursa Şehrengizi*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Derdiyok, İ.Çetin (1998). *Cemâlî Divanı (İnceleme-Metin*), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Dilçin, Cem (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Ekinci, Ramazan (2020). *Bursalı Haylî Ahmed Çelebi ve Şiirleri,* Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 6 (3), s. 356-390, DOI: 10.20322/littera.734777

Elmalı, Hüseyin (2002). *''el-Keşkül''*, TDV İslam Ansiklopedisi, C.25. s. 324-325, Ankara.

Erdoğan, Mustafa (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı (C. 1),* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Erdoğan, Mustafa (2017). *Bursalı Rahmî Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Ersöz, Gülden Esra (2007). *Ni'metî Divanı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Gökyay, Orhan Şaik (1993). *''Cönk''*, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 8. s. 73-75, İstanbul.

Gürbüz, Mehmet (2012). *Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 97-113.

İpekten, Haluk (2017). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay., İstanbul.

İpekten, Haluk (2019). *Nâilî-i Kadîm Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

İsen, Mustafa (2020). *Usûlî Divanı.* Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul.

Kaçalin, S. Mustafa, *Âhî Divan*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Kahraman, Asiye (2002). *İshâk-zâde Zuhûrî Divanı, İnceleme-Metin*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Kaplan, Mahmut (2019). Neşâtî Divanı, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Kaplan, Yunus (2018*). Divanı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tîğî ve Şiirleri.*Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 7/16, s.104-147.

Karaca, Okan Selim (1995). *Hâşimî Divanı (Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Karşılaştırmalı Metni)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Karacan, Turgut (1981). *17. yy. Şairlerimizden Sâbit ve Edisyon Kritikli Divan Metni,* Erzurum.

Karagöz, Halil (1997). *Askerî Divanı'nın Tenkitli Metni 1-2*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Karahan, Abdülkadir (1966). *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi*, İÜEF Yayınları, İstanbul.

Karaman, Bahaaddin (1989). *Arşî Divanı'nın Tenkitli Metni 1-2,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Kavruk, Hasan. *Şeyhülislâm Yahyâ Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Kavukçu, Fatma Zehra (2000). *Râmî Divanı,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Kaya, Bilge (1991). *Mantıkî Ahmet Efendi ve Divançesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Keklik, Murat (2014). *Üsküplü İshak Çelebi Divanı,(Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin*), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek,

Kılıç, Atabey (2012). *"Mecmûaların Tasnifine Dair"*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 75-96.

Köksal, M. Fatih (2010). *"Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzî Mecmuası"* Klasik Türk Edebiyatında Biyografi (Mustafa İsen Adına Uluslararası Sempozyum), AKM Yay., s. 449-468.

Köksal, M. Fatih (2012). "*Şiir Mecmualarının Önemi ve "Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP)"*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, haz. Hatice Aynur vd. , İstanbul: Turkuaz, s. 421-431.

Köksal, M. Fatih. (2018) *"Yazma Mecmualara Dair Yeni Bir Tasnif Denemesi*" 2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS 2018) s. 87-92. Antalya.

Kut, Günay (1986). *''Mecmûa''*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler), C.6, s. 170-172, Dergâh Yay., İstanbul.

Küçük, Sabahattin*, Bâkî Divanı,* KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Külekçi, Numan (1995). *Gani-zâde Nâdirî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri: Divanı ve Şehnamesi'nin Tenkitli Şerhi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Levend, Âgâh Sırrı (2018). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Levend, Agâh Sırrı (2018). *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Akçağ Yayınları, s.166-176.

Nalbat, Muhammet (2016). *Zevkî Divanı (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Okuyucu, Cihan (1994). *Cinânî (Hayatı- Eserleri-Divanının Tenkitli Metni),* Türk Dil Kurumu Yayınları: 570, Ankara.

Okuyucu, Cihan ve Sadık Yazar (2020). *Bosnalı İntizâmî, TUHFETÜ'L-İHVÂN- XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: 166, İstanbul, s. 139.

Özkat, Mustafa (2020). *Sultân 3.Murad'ın Lugazları ve Bu Lugazlara Yazılan Cevaplar*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi 43, İstanbul, s. 209-288.

Öztürk, Yılmaz (2006). *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî Divanı'nın Tenkitli Metni*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Parlatır, İsmail (2014). *Fuzûlî-Türkçe Divan*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Saraç, M. A. Yekta (2017), *Muallim Nâcî, Istılâhât-ı Edebiyye*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Seyhan, Nezihe (2000). *Medhî Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Tari, Benal (2011). *Ref'et Mehmet Divanı (İnceleme-Metin),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1948). *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri,* İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 356, İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1945). *Hayâlî Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul.

Tarlan, Ali Nihat (1992).*Necâtî Beg Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Topal, Meral (2004). *Pîrî-zâde Mehmed Sâhib, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Tulum, Mertol ve M. Ali Tanyeri (1977). *Nev'î Divanı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul.

Turan, Muhittin (2015). *Tâhirü'l-Mevlevî Tedrisât-ı Edebiyyeden Nazm ve Eşkâl-i Nazm,* Kesit Yayınları, İstanbul.

Uludağ, Erdoğan (1992). *Şeyhülislâm Bahâyî Divanı(İnceleme-Karşılaştırmalı Metin),* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Uludağ, Süleyman (2001). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü (Genişletilmiş Yeni Basım),* Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Uzun, Mustafa (2003). *''Mecmua''*, TDV İslam Ansiklopedisi, XXVIII, s. 265-268, Ankara.

Uzun, Süreyya (2011). *Üsküdarlı Aşkî Divanı, Tenkitli Metin, Nesre Çevirisi ve 16. yy. Osmanlı Hayatının Divandaki Yansımaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Ünal, Mehmet ve Mehmet Pektaş. *16.yy Şairi Kebeci-zâde Râhî ve Divançesi,* TSA, S:3, Aralık 2013

Ünver, İsmail (1993). "*Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, s. 51-90, Ankara.

Üzgör, Tahir (1991). *Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Divan'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

Yavuz, Kemal ve Orhan Yavuz (2016). *Muhibbî Divanı (C. 1-2)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul.

Yenikale, Ahmet (2017). *Ahmed Nâmî Divanı*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

Yeniterzi, Emine (2001). *On Altıncı Yüzyılda Konyalı Bir Şair: Meşâmî,* Türk Dili Dergisi, sayı: 591, s. 317-328.

Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler(Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Yılmaz, Ozan (2008). *"Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası"*, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, s. 255- 280, İstanbul.

Yoldaş, Kazım (2015). *Sâbir Pârsâ Divanı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin-Dizin)*, Kitabevi Yayınevi, İstanbul.

Yurdaydın, G. Hüseyin (1984). *XVIII. Yüzyıla Ait İlginç Bir Mahkeme Hükmü*, Belleten, 48(189-190), 257-270.

Zülfe, Ömer (2009). *16.yy Şairi Selîkî ve Şiirleri*, KTB Yay. e-kitap, Ankara.

https://mestap.com/mestap/(erişim tarihi: 15.03.2022).

https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/(erişim tarihi: 15.03.2022).

http://ekitap.yek.gov.tr/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

http://teis.yesevi.edu.tr/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

https://islamansiklopedisi.org.tr/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

https://sozluk.gov.tr/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

https://alam.cagdassozluk.com/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

https://ekitap.ktb.gov.tr/ (erişim tarihi: 15.03.2022).

EK
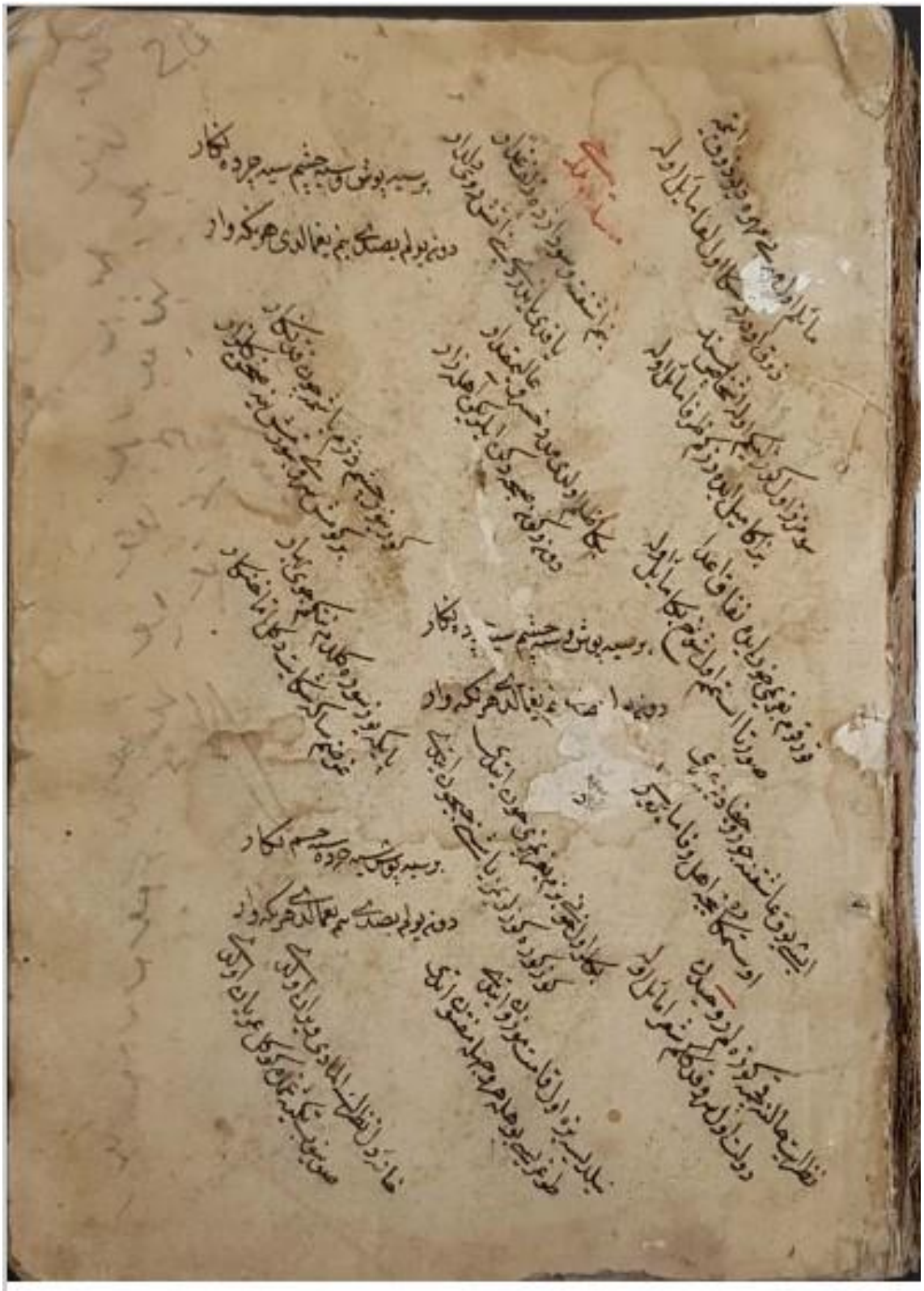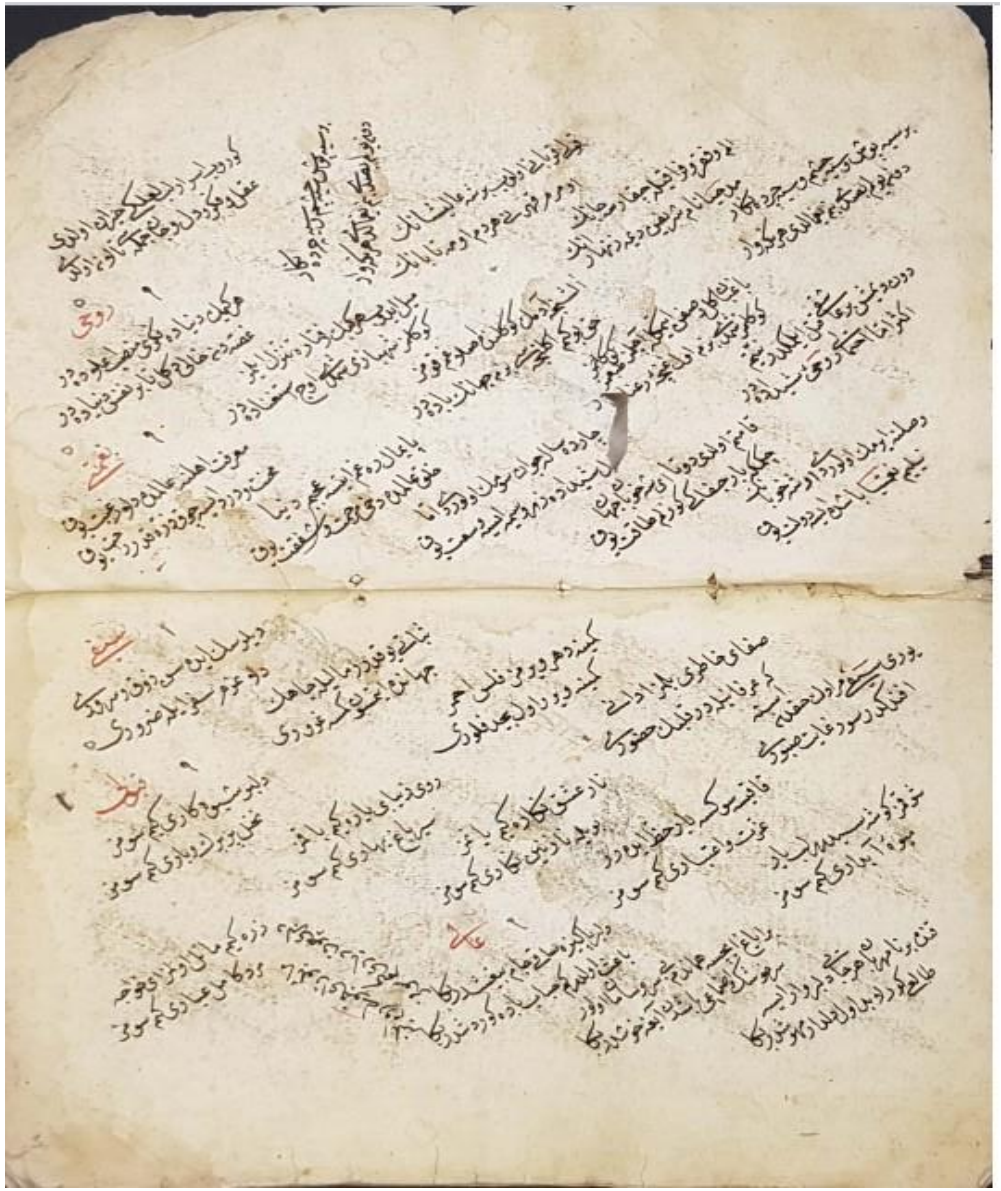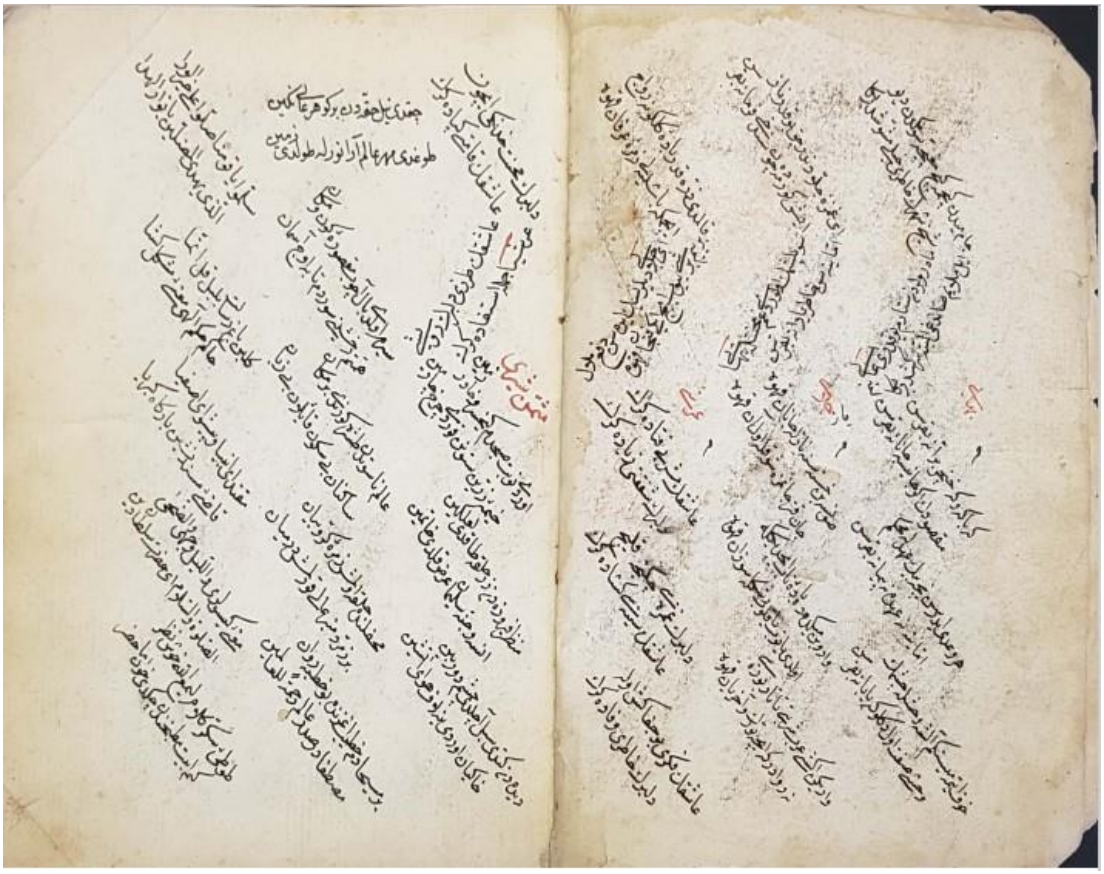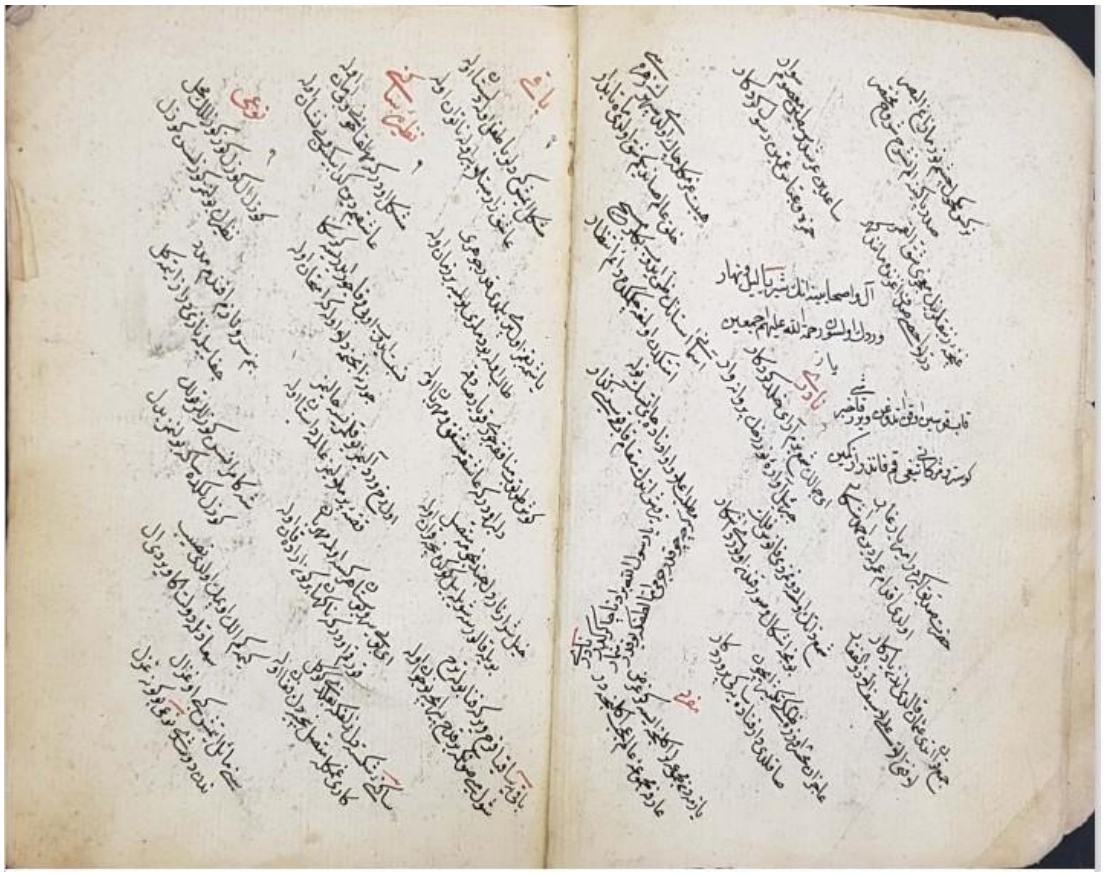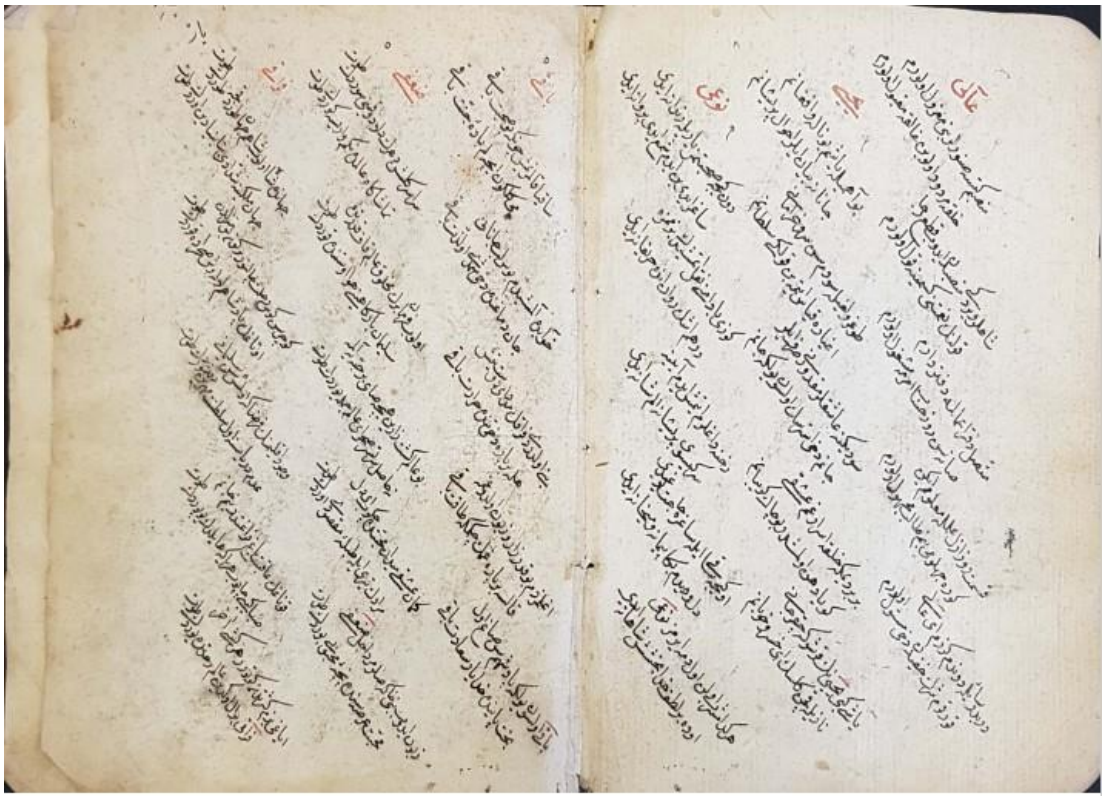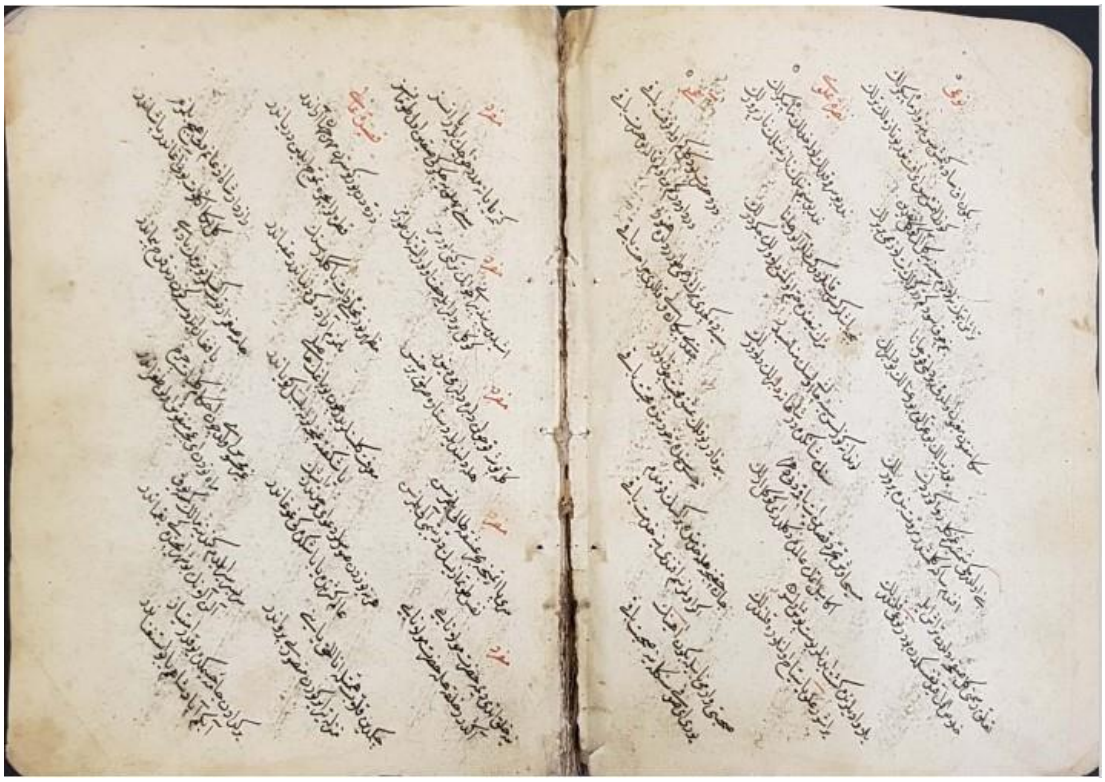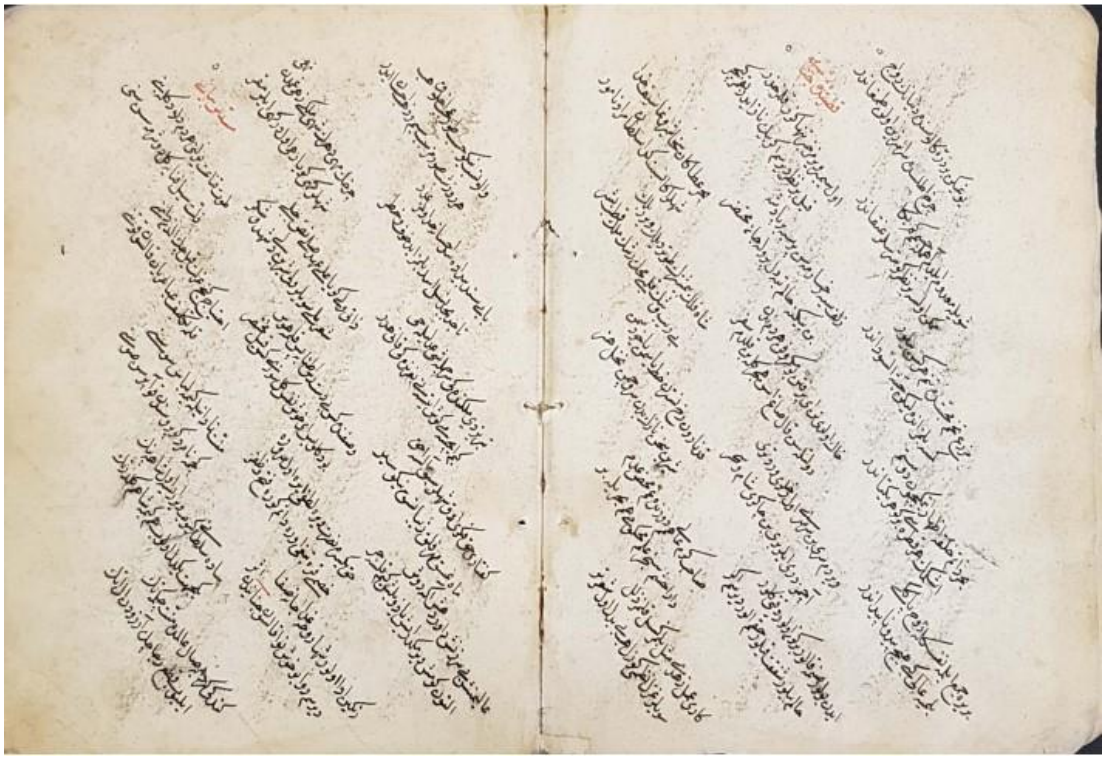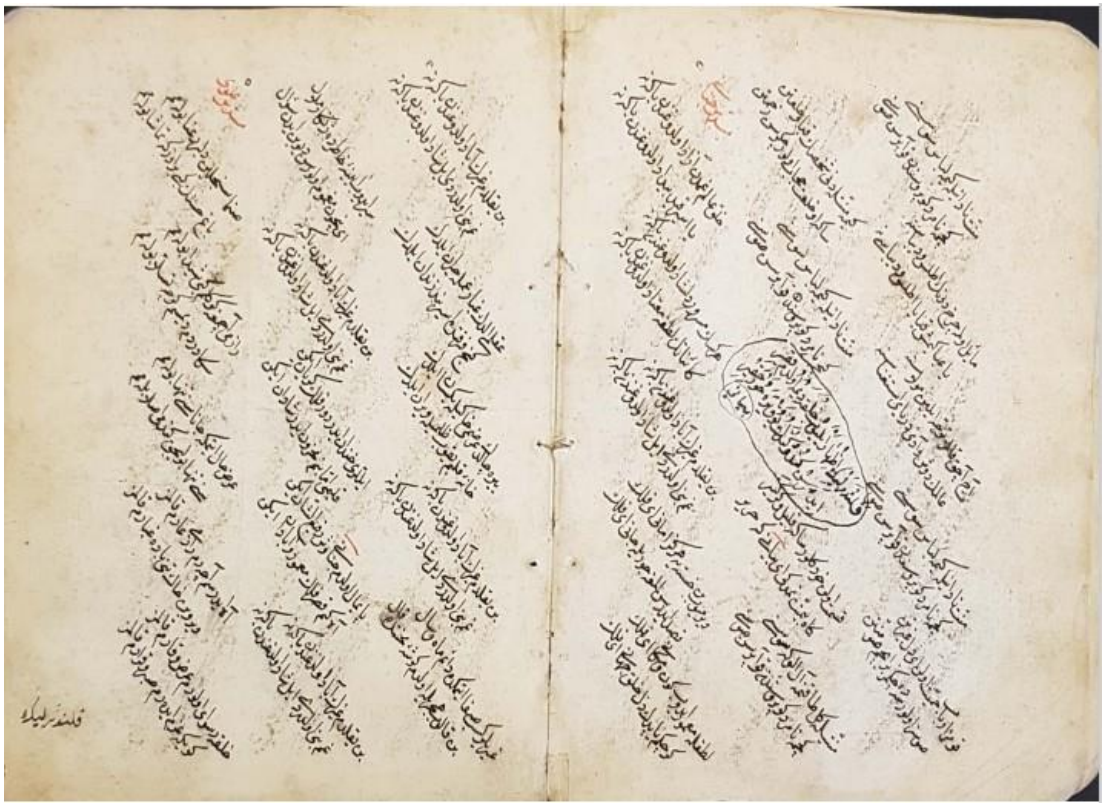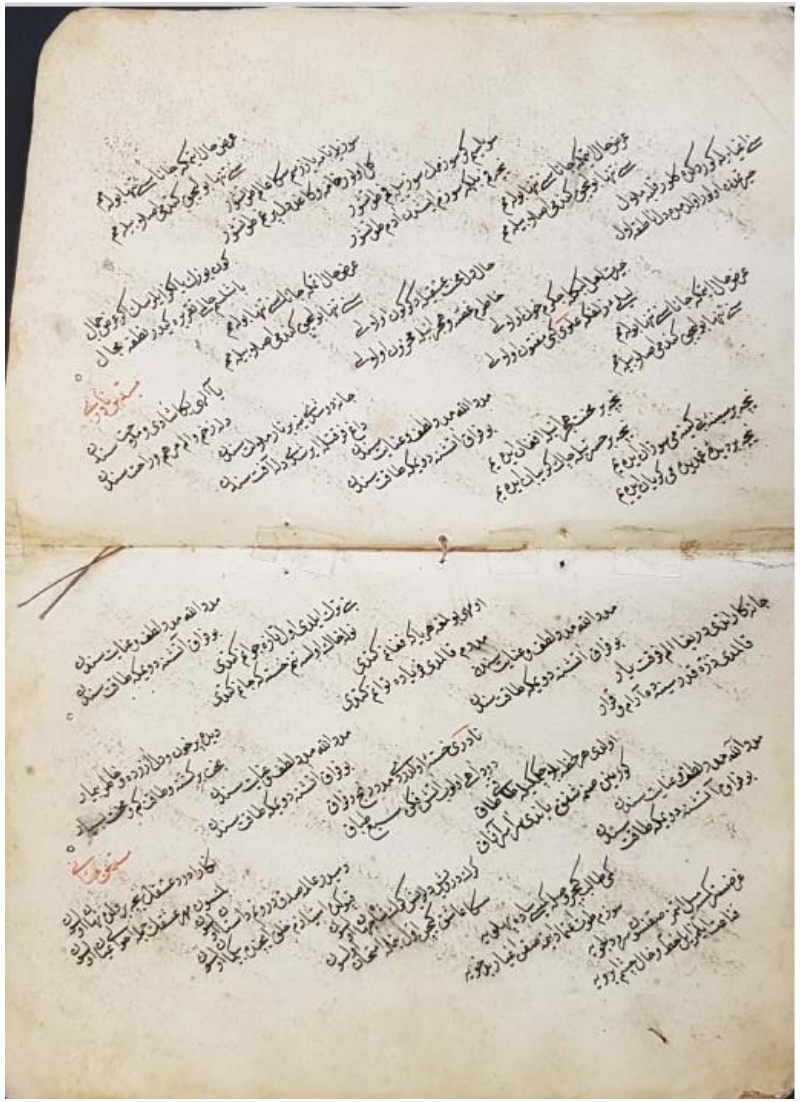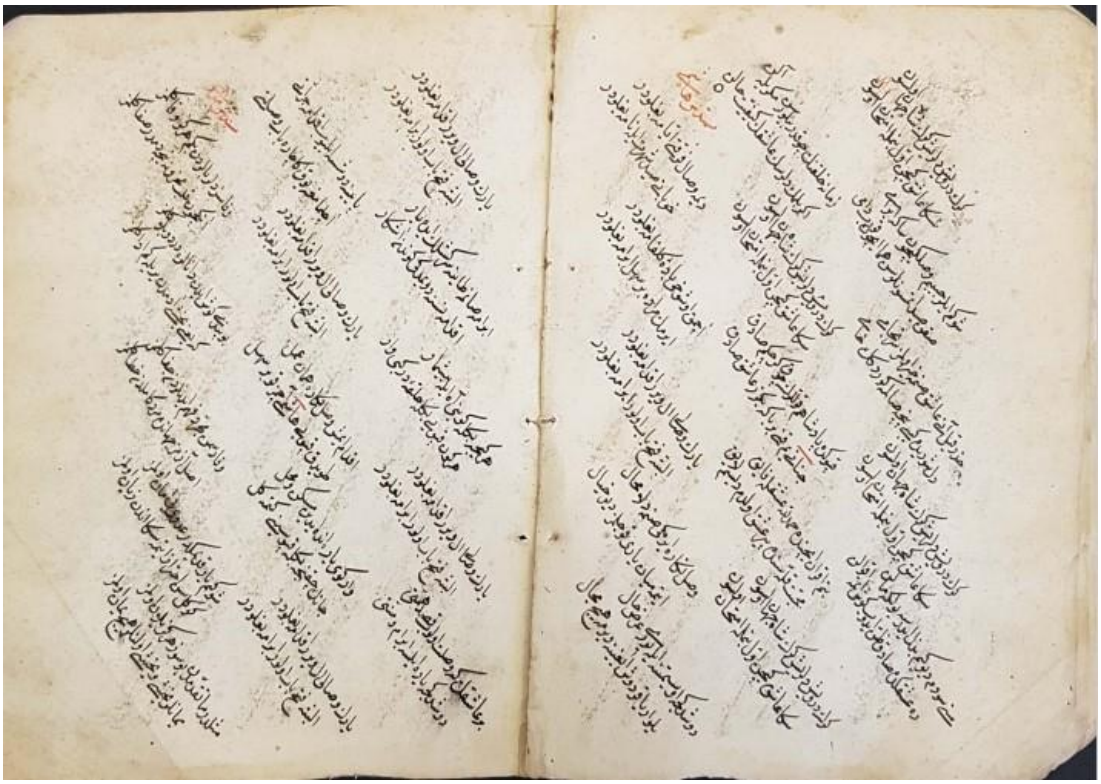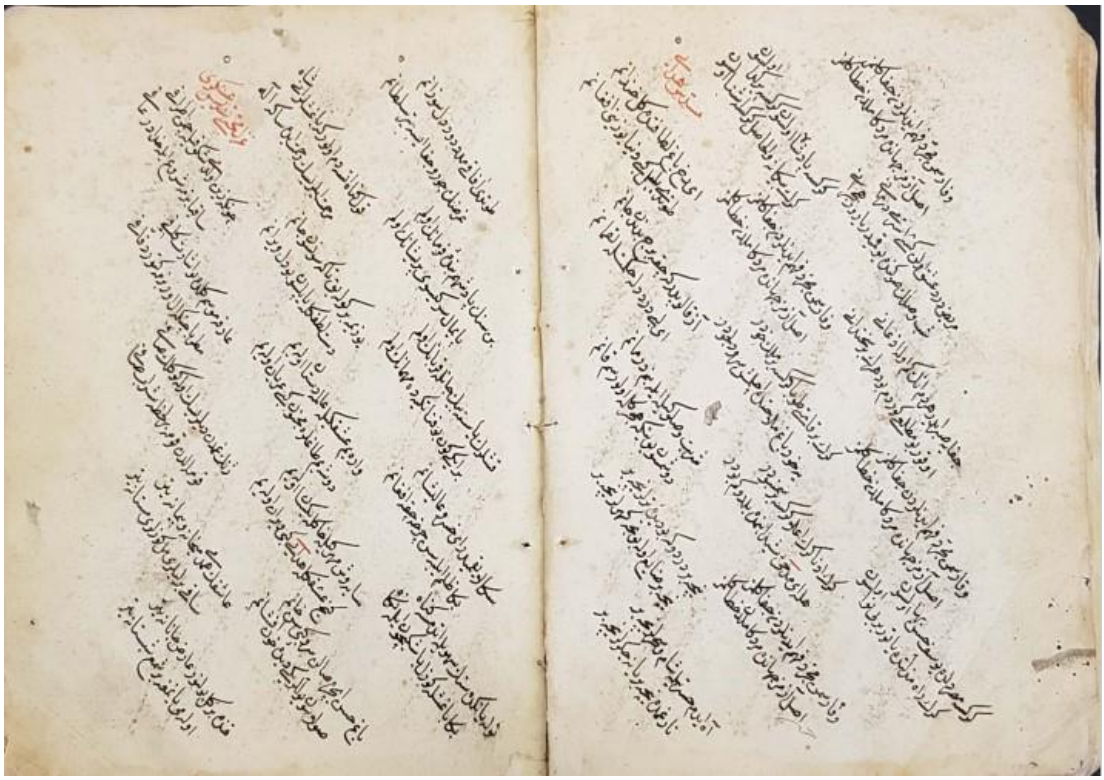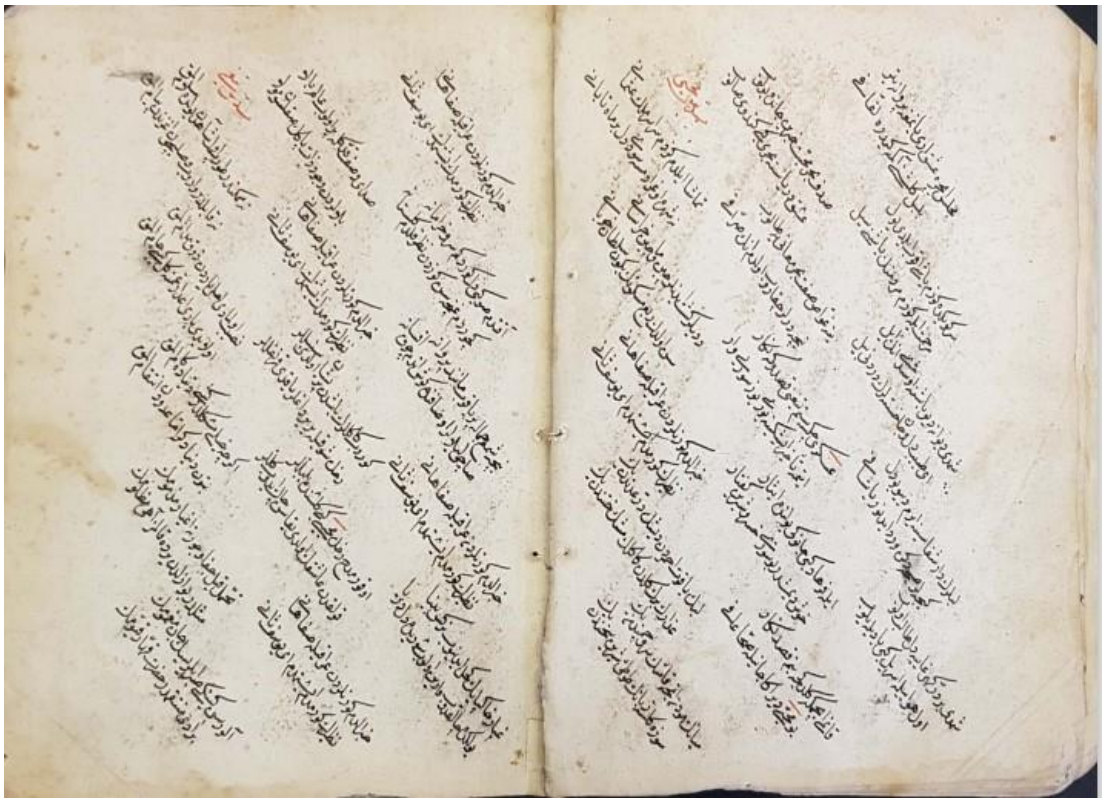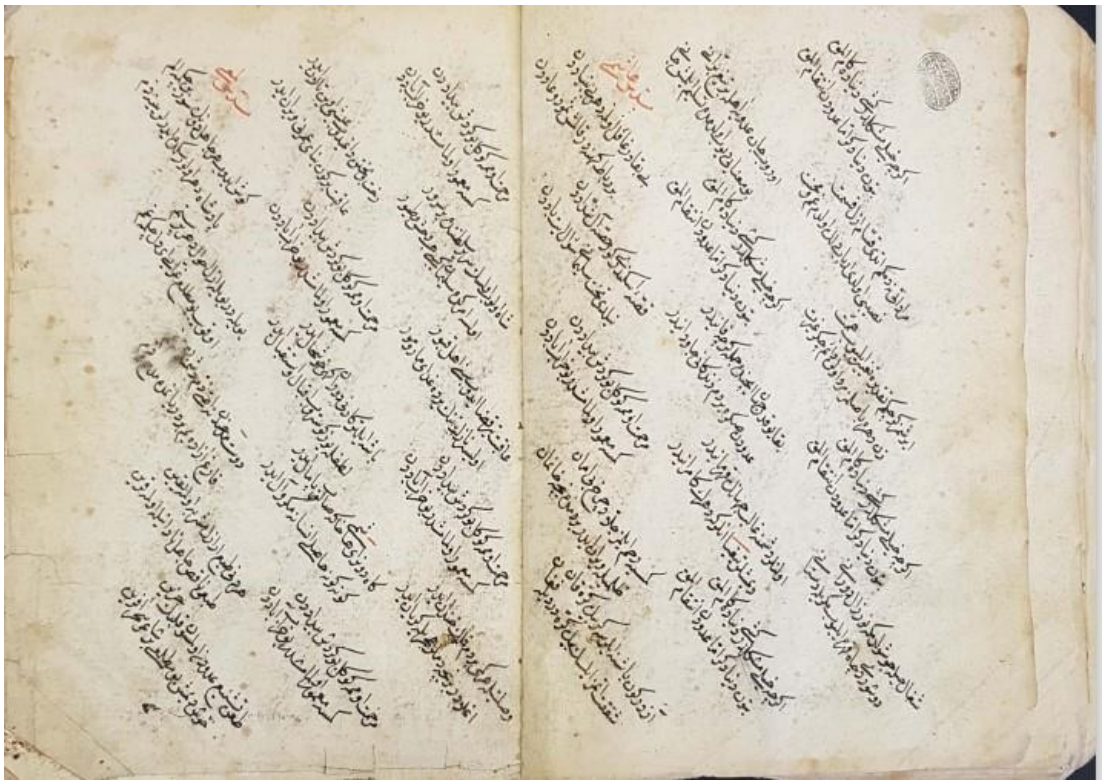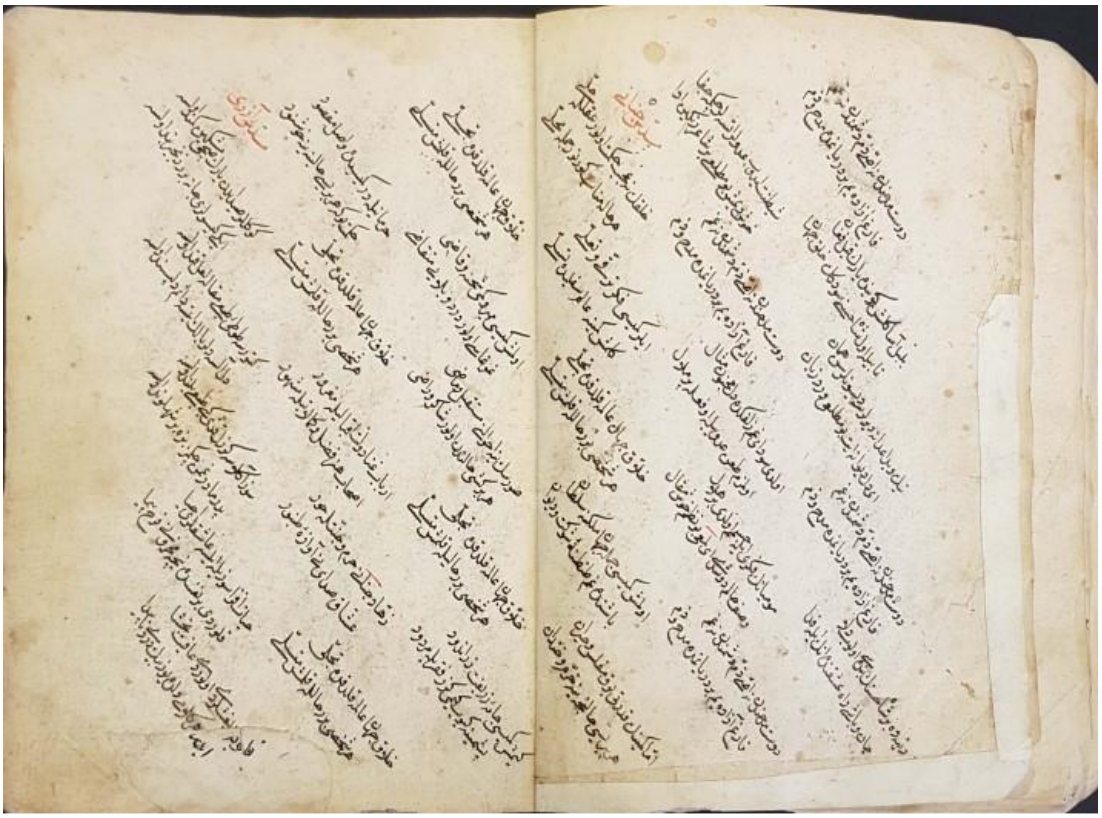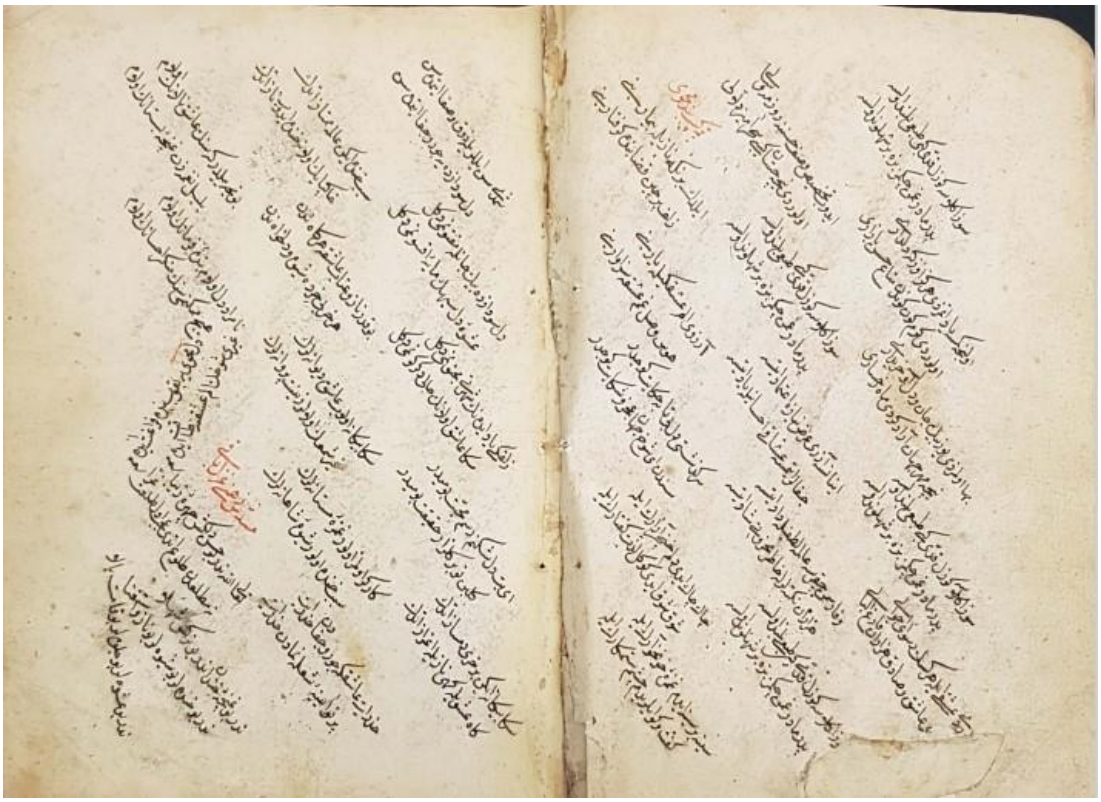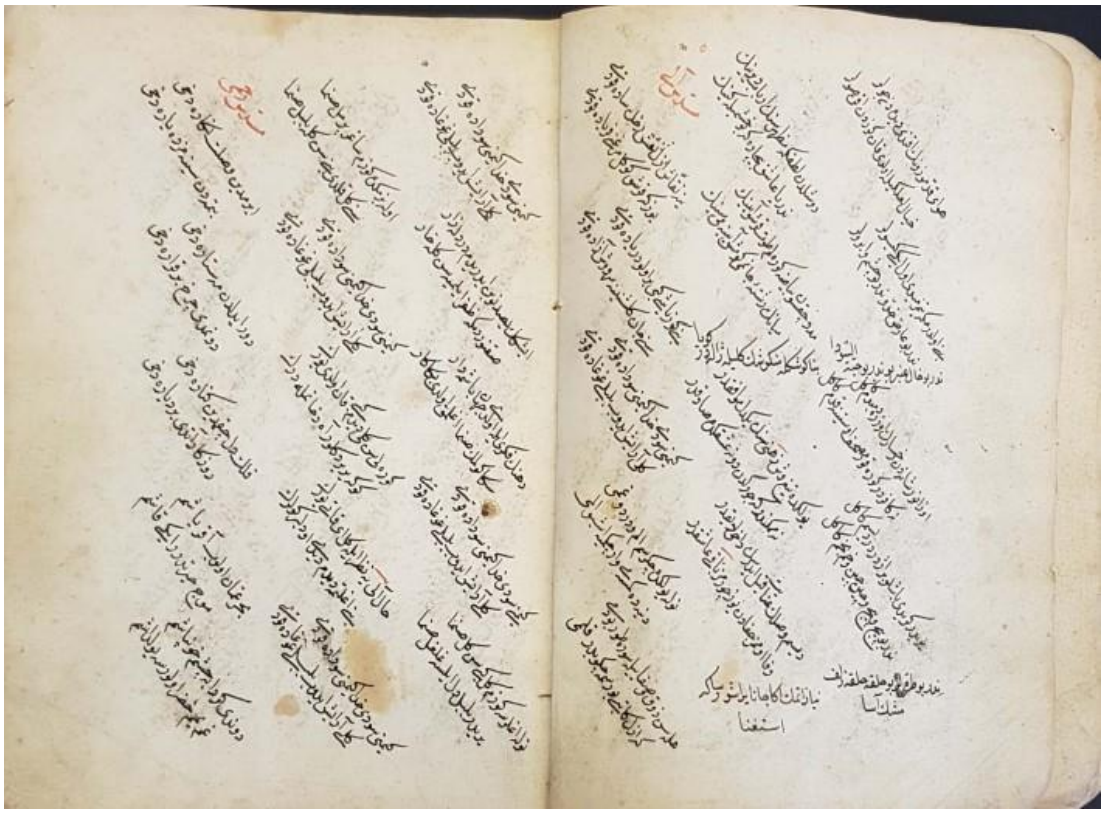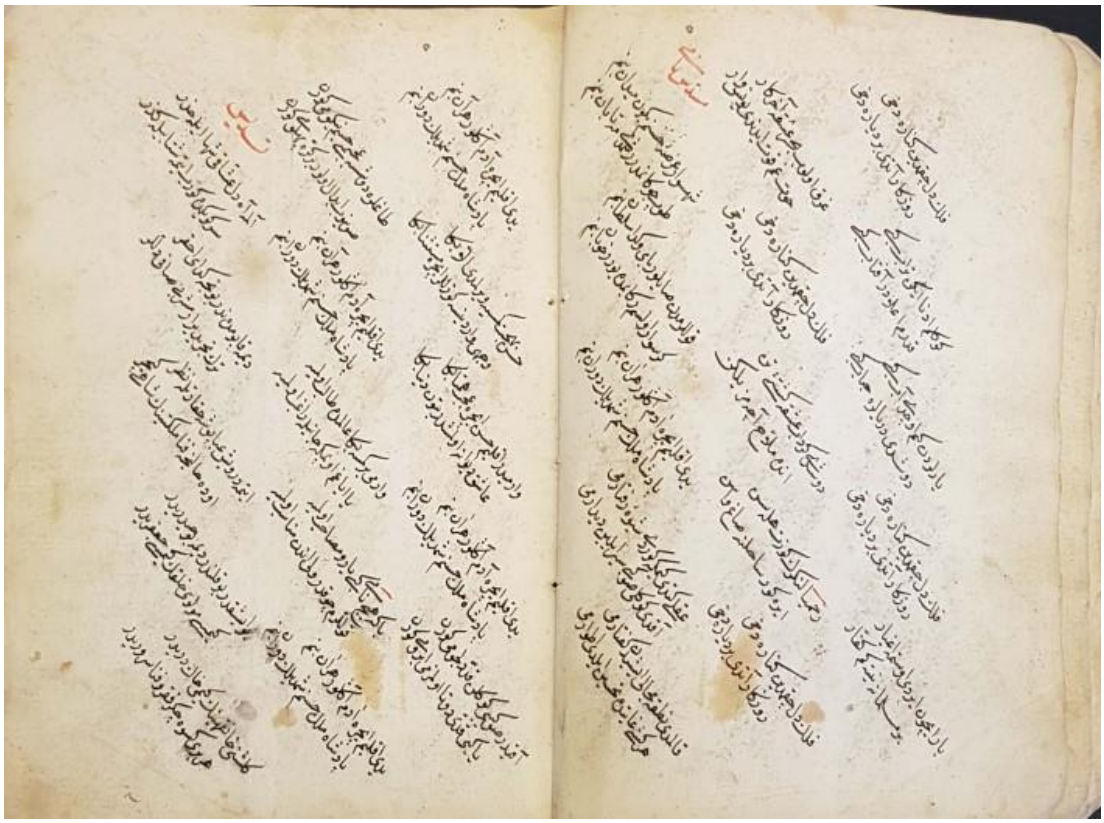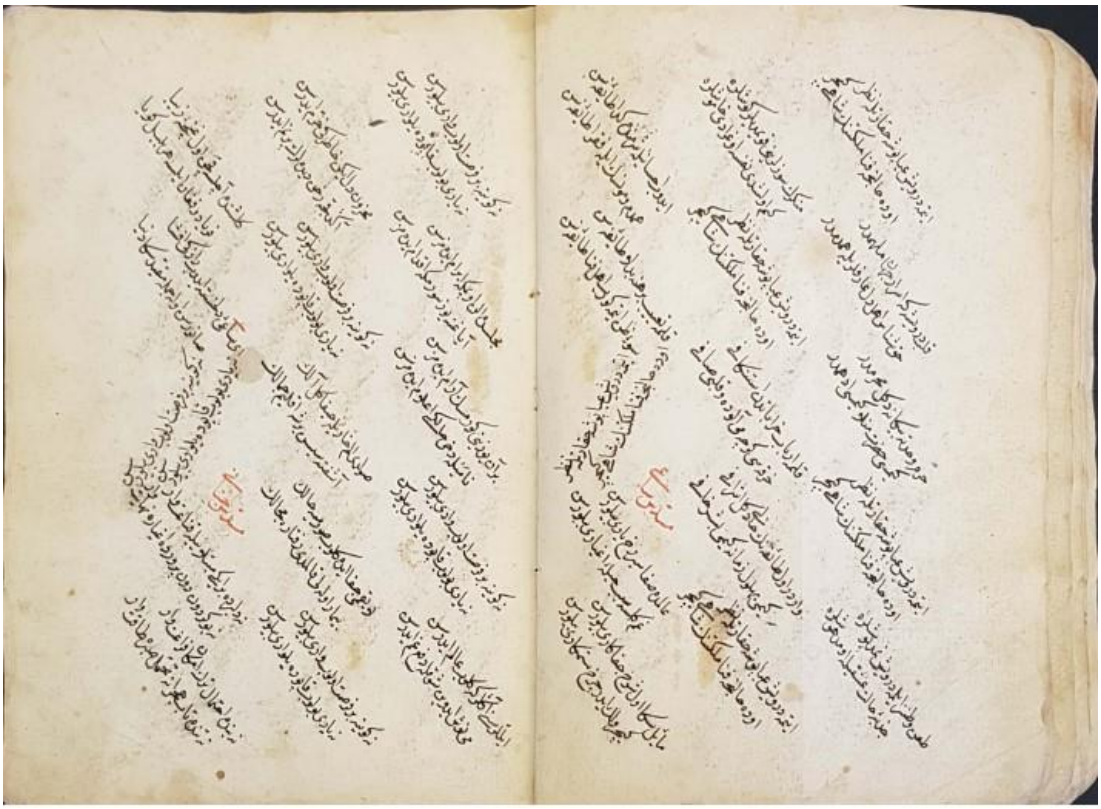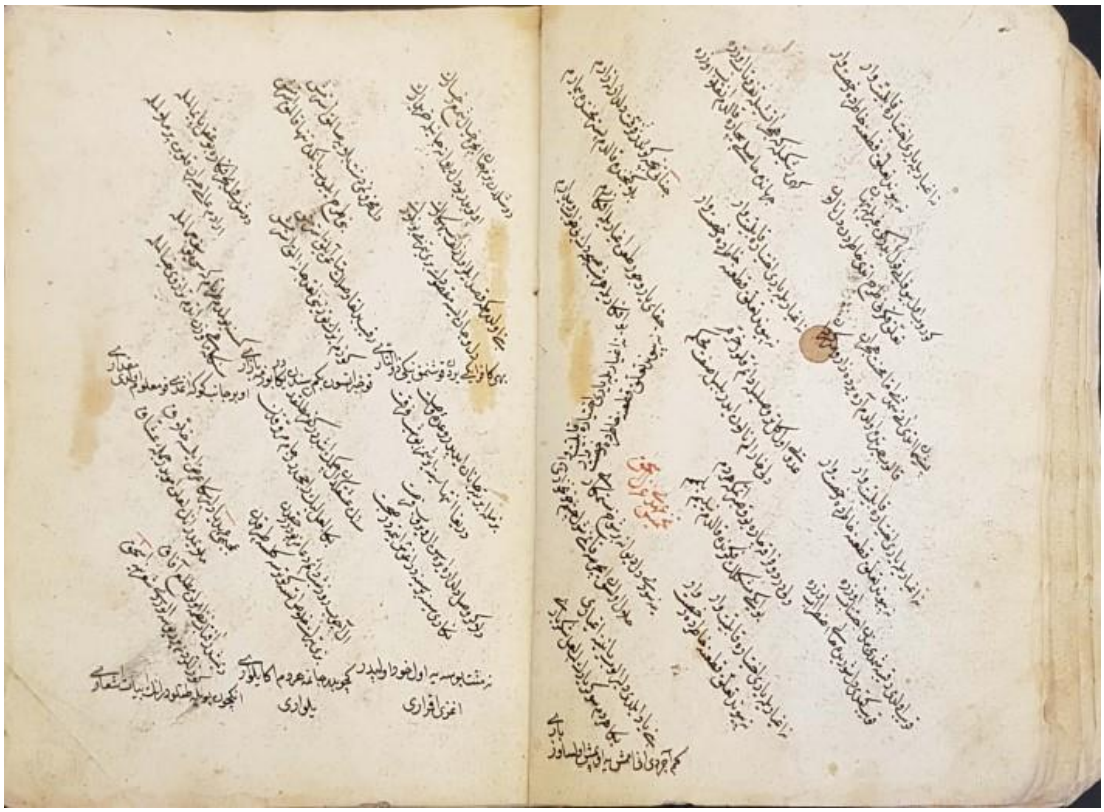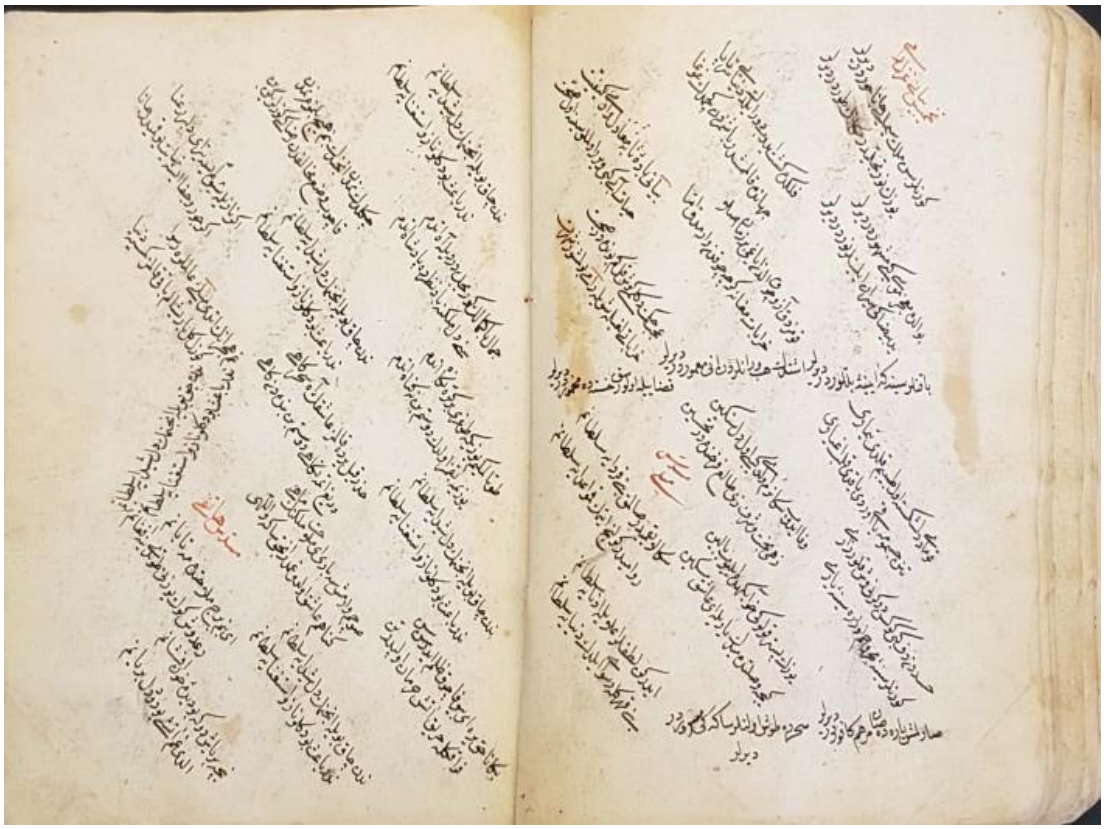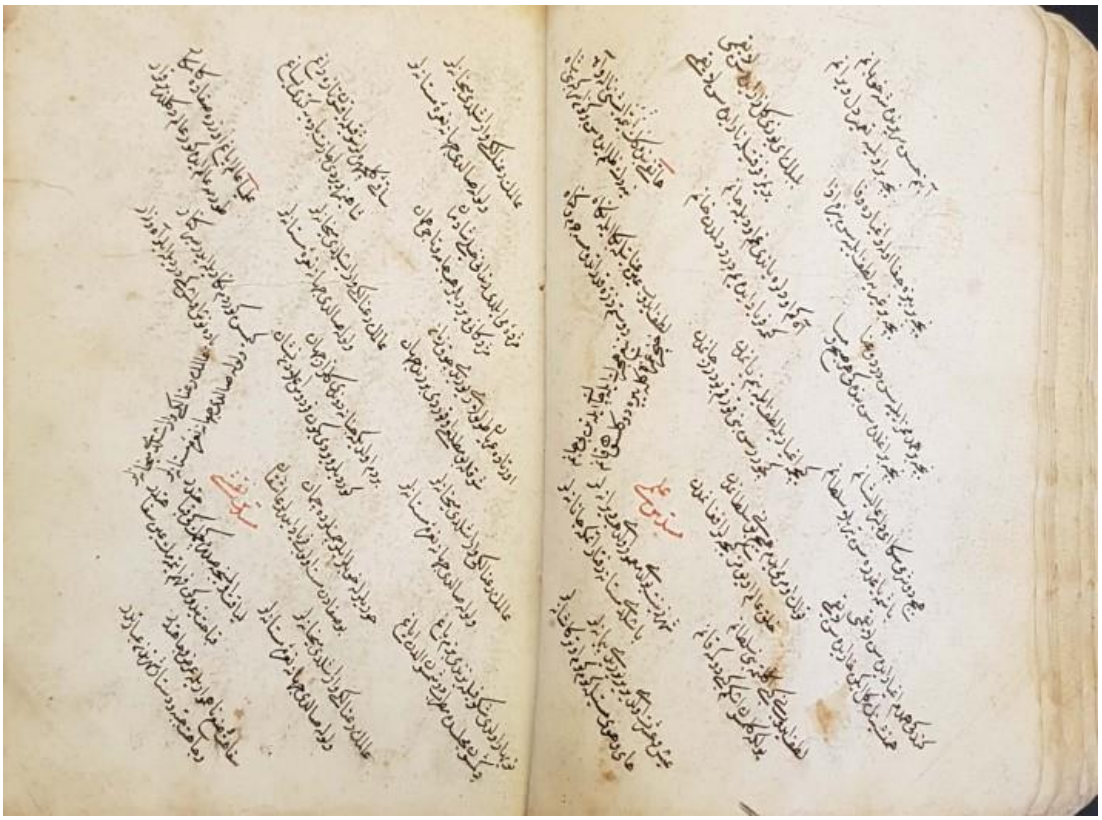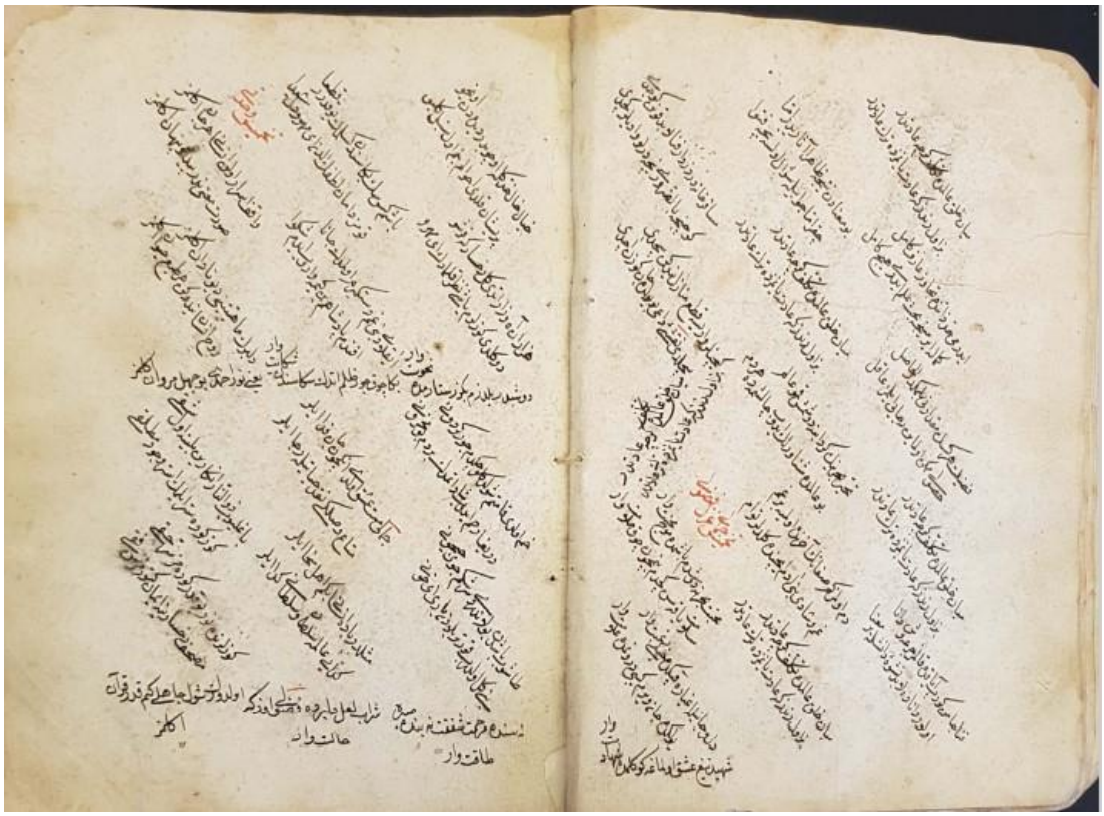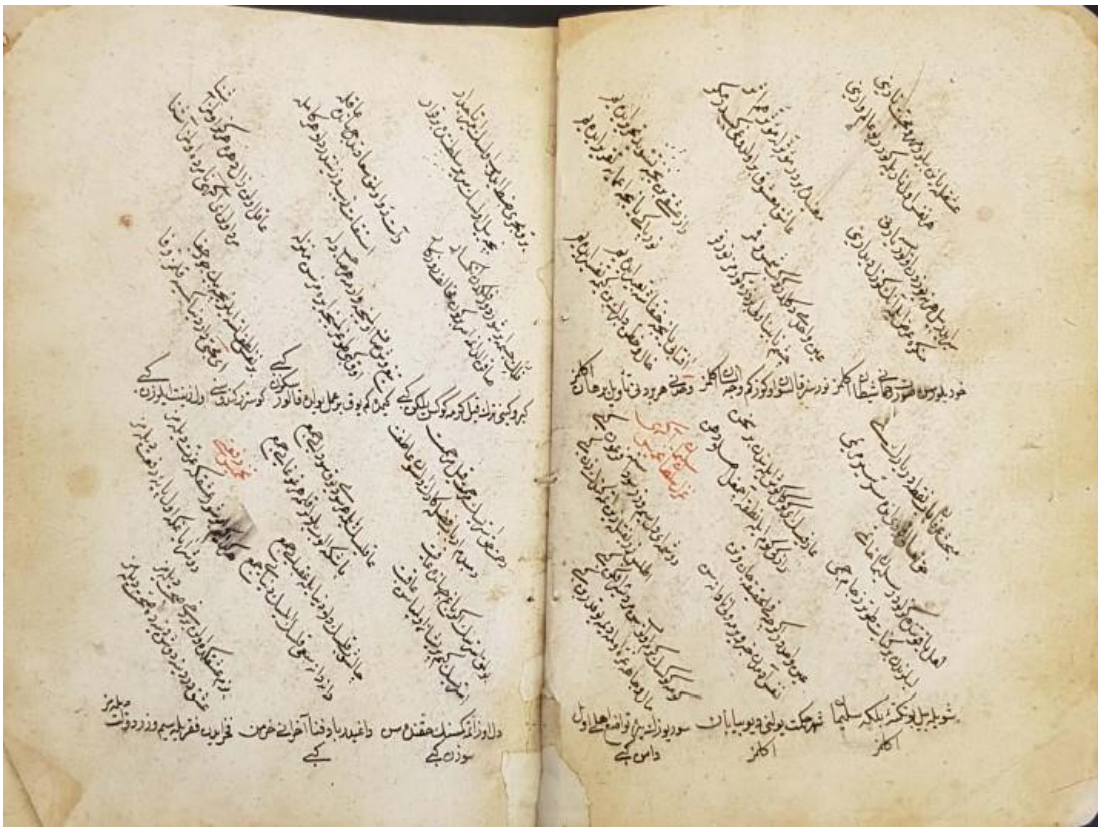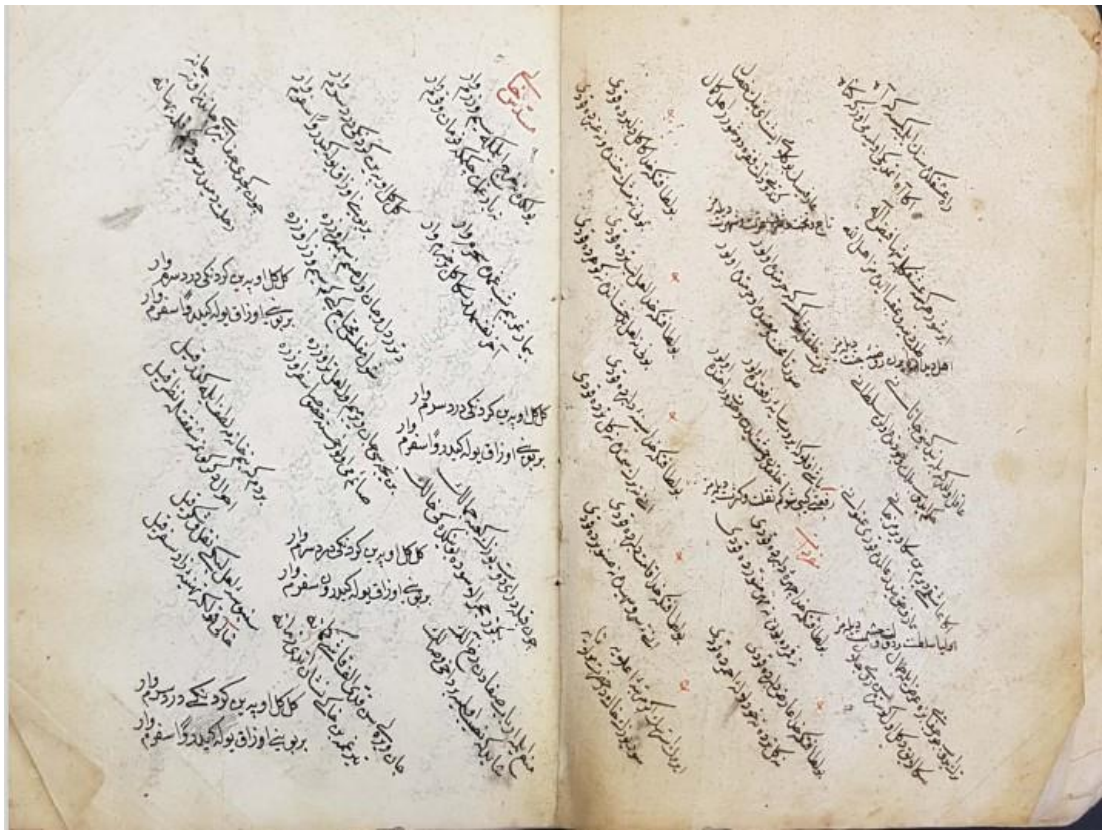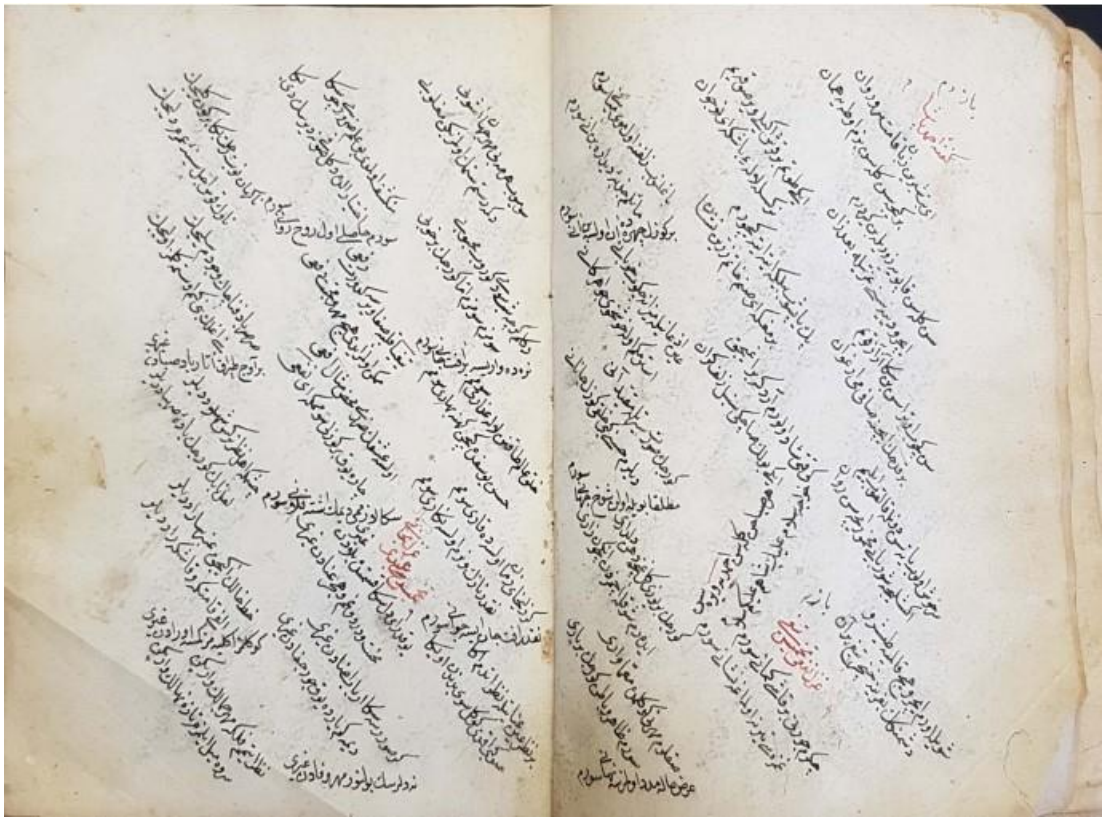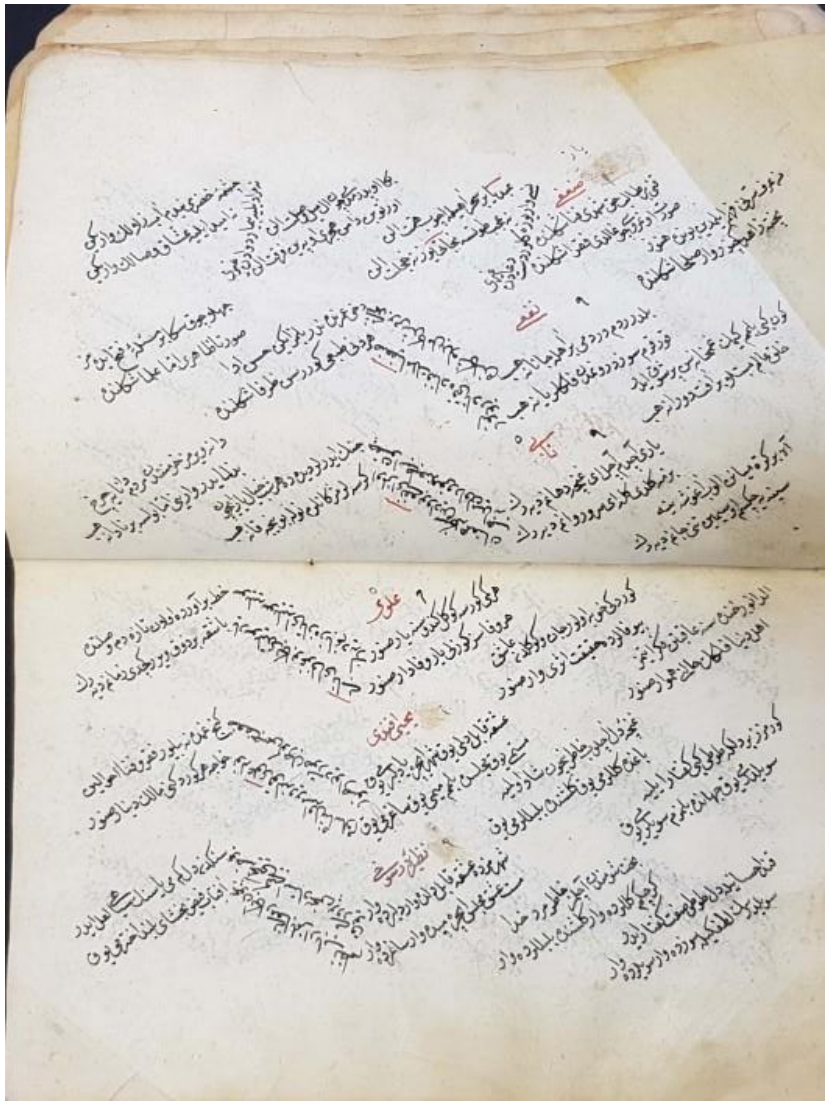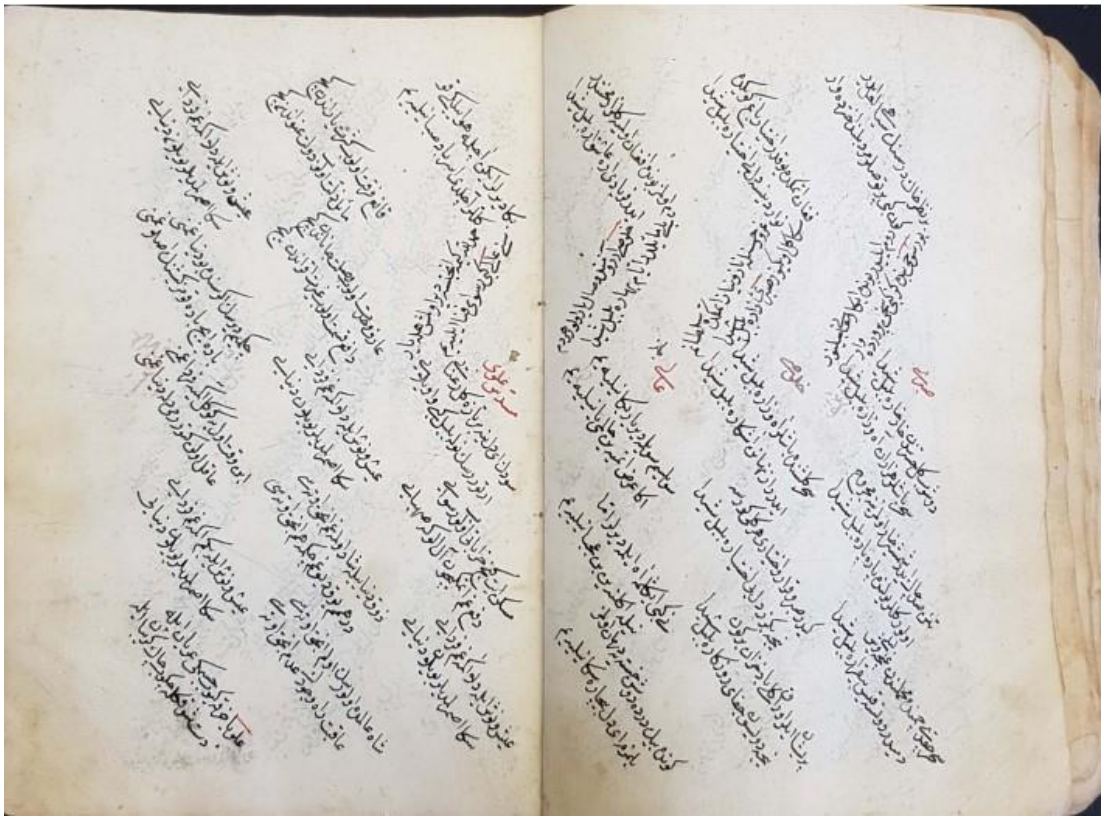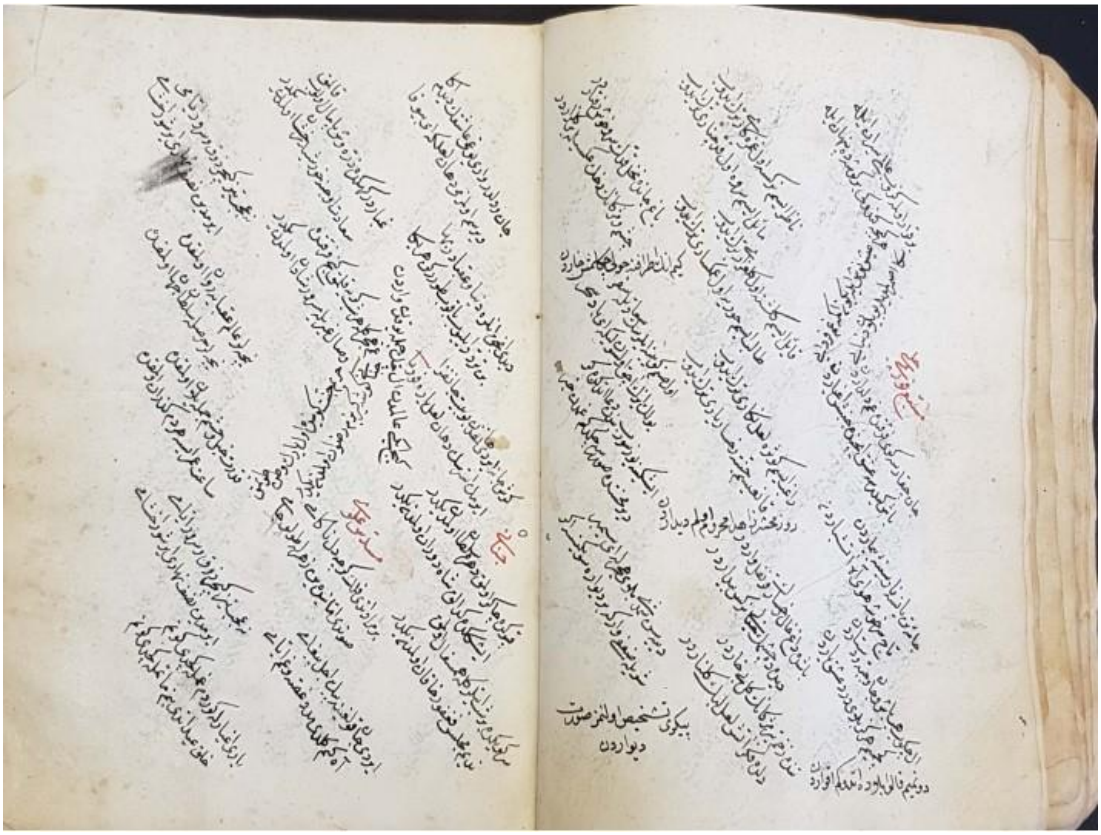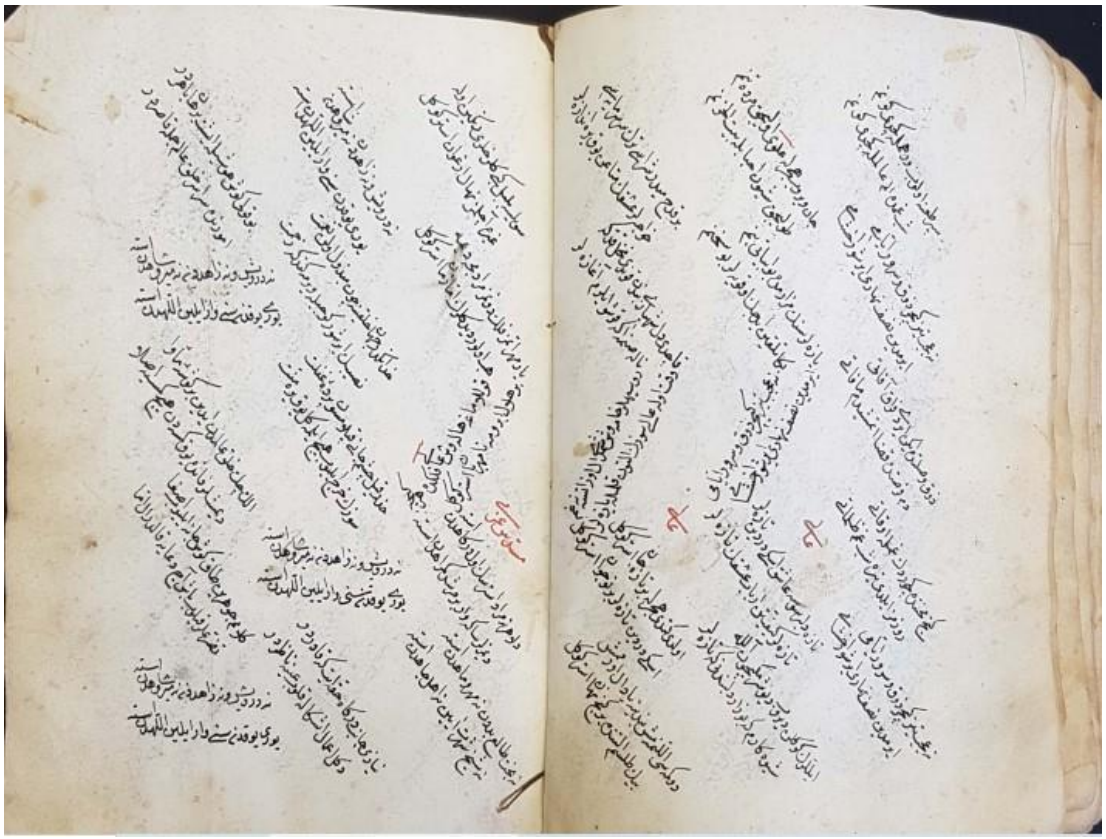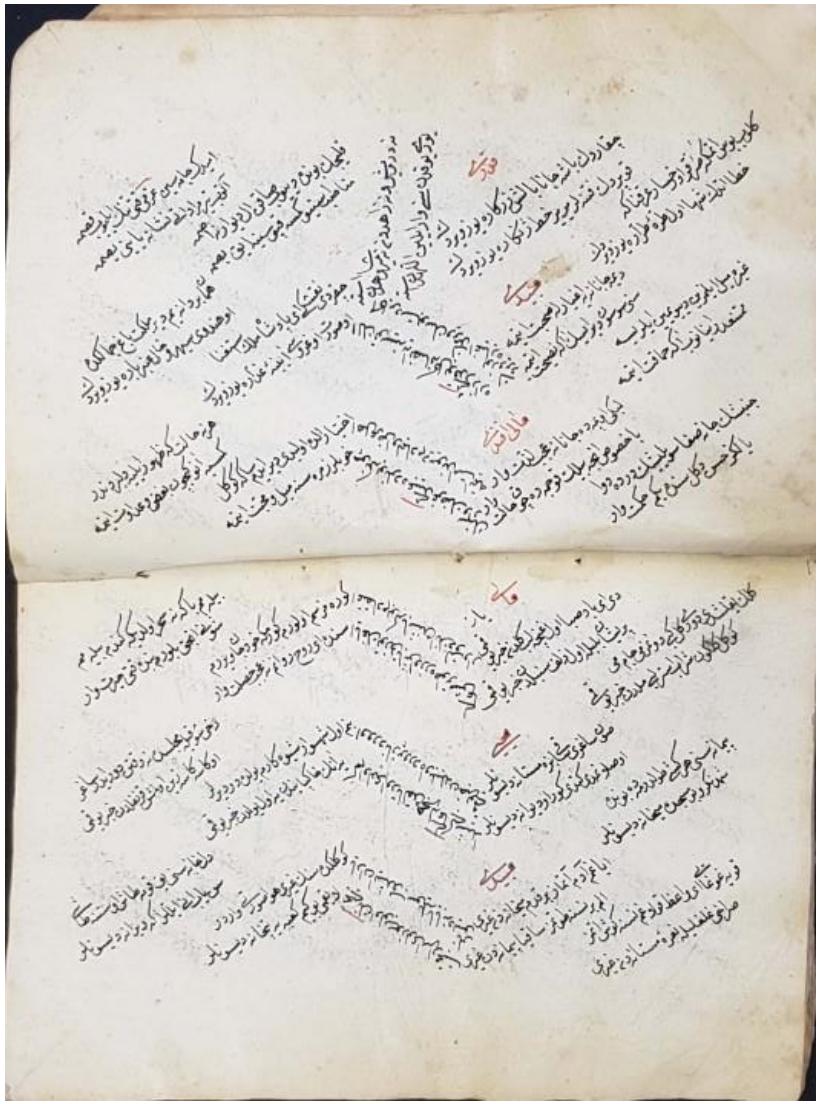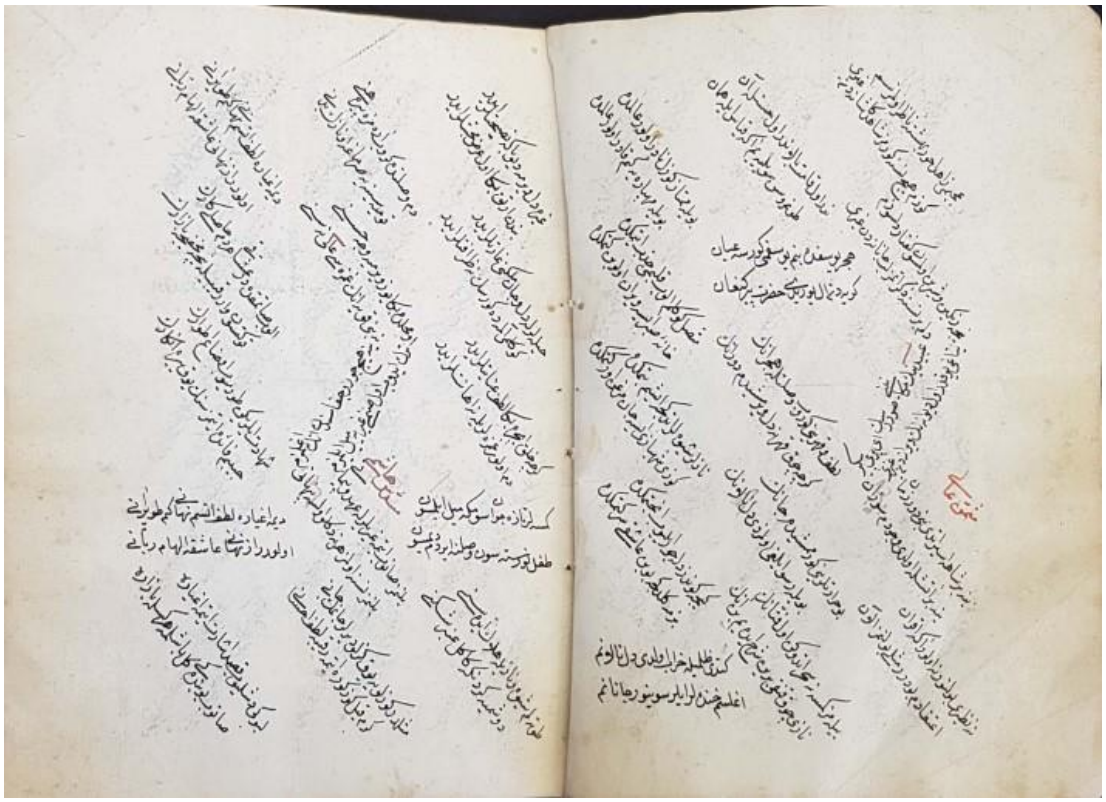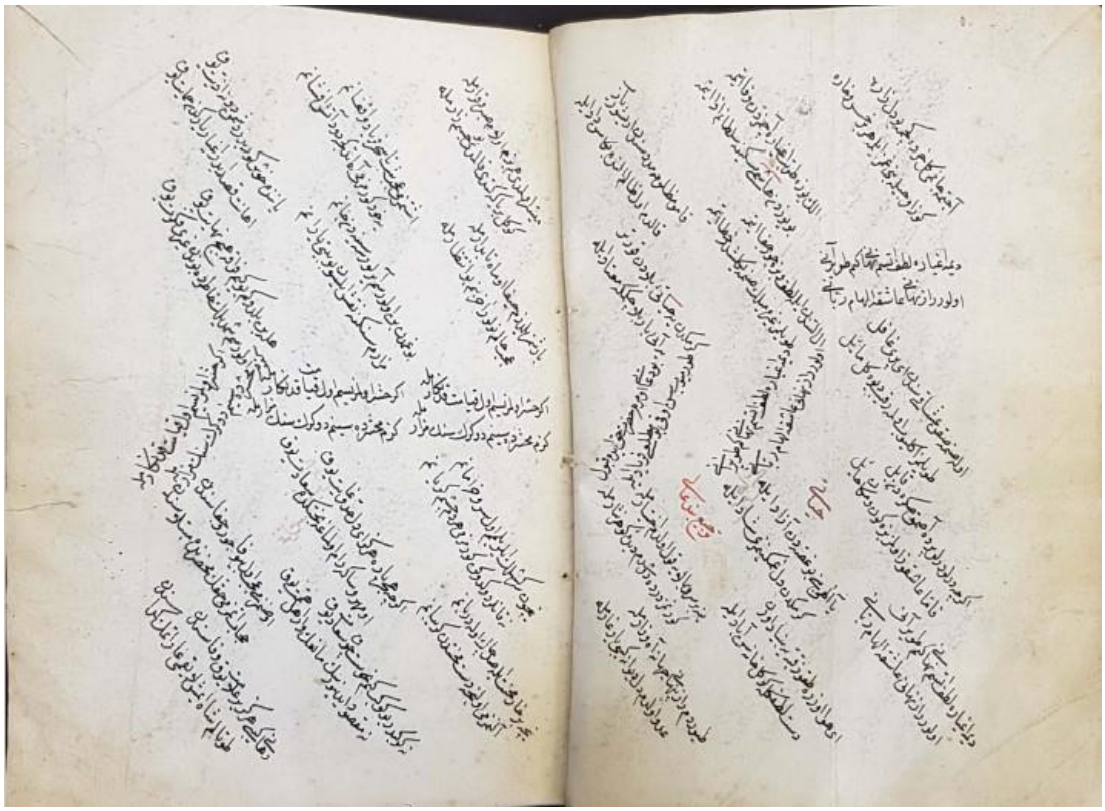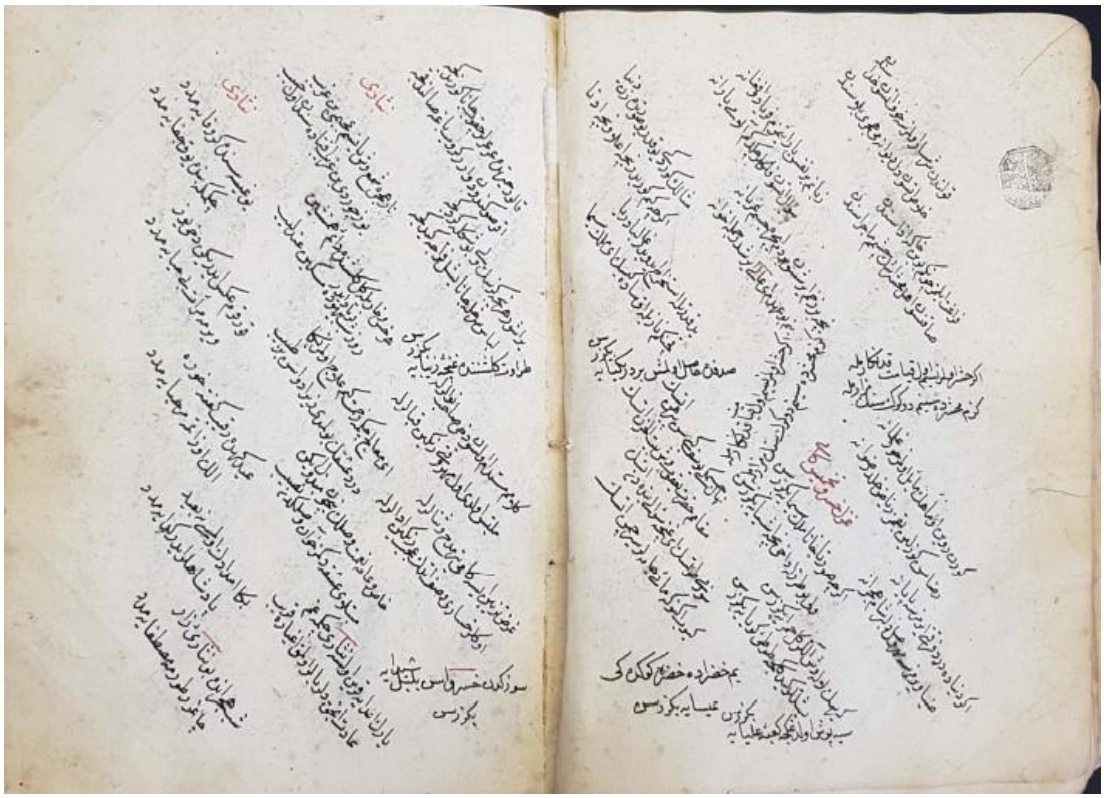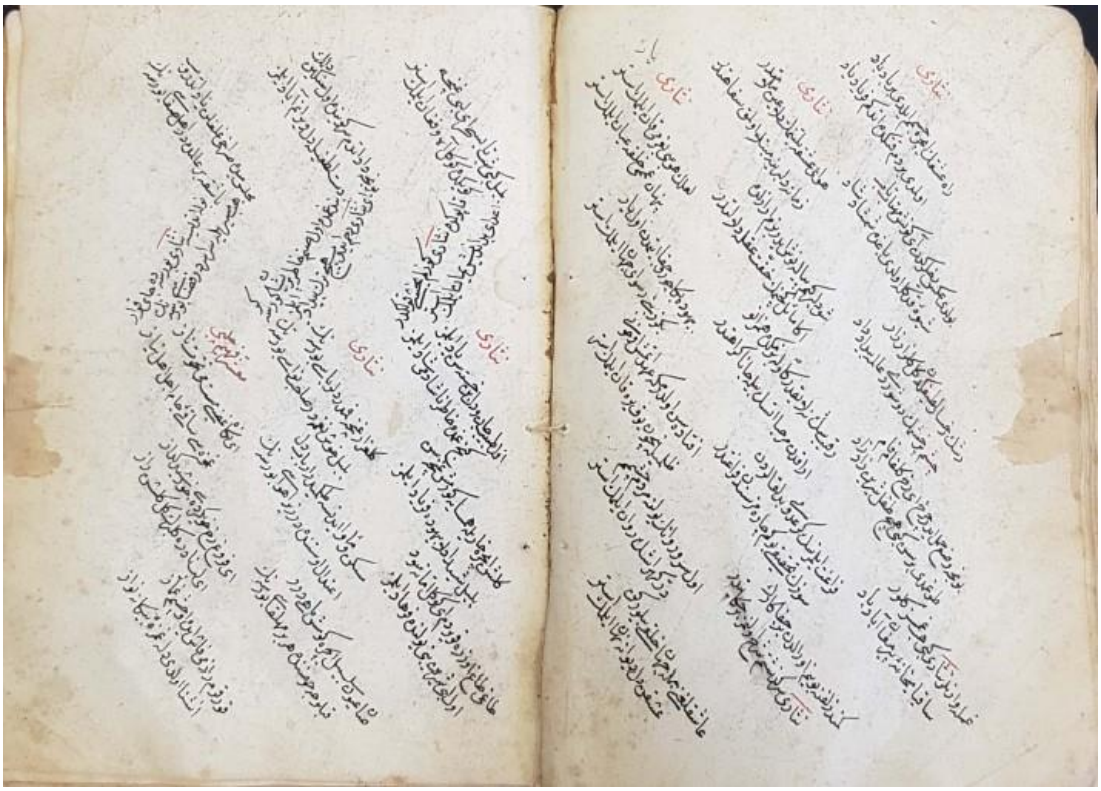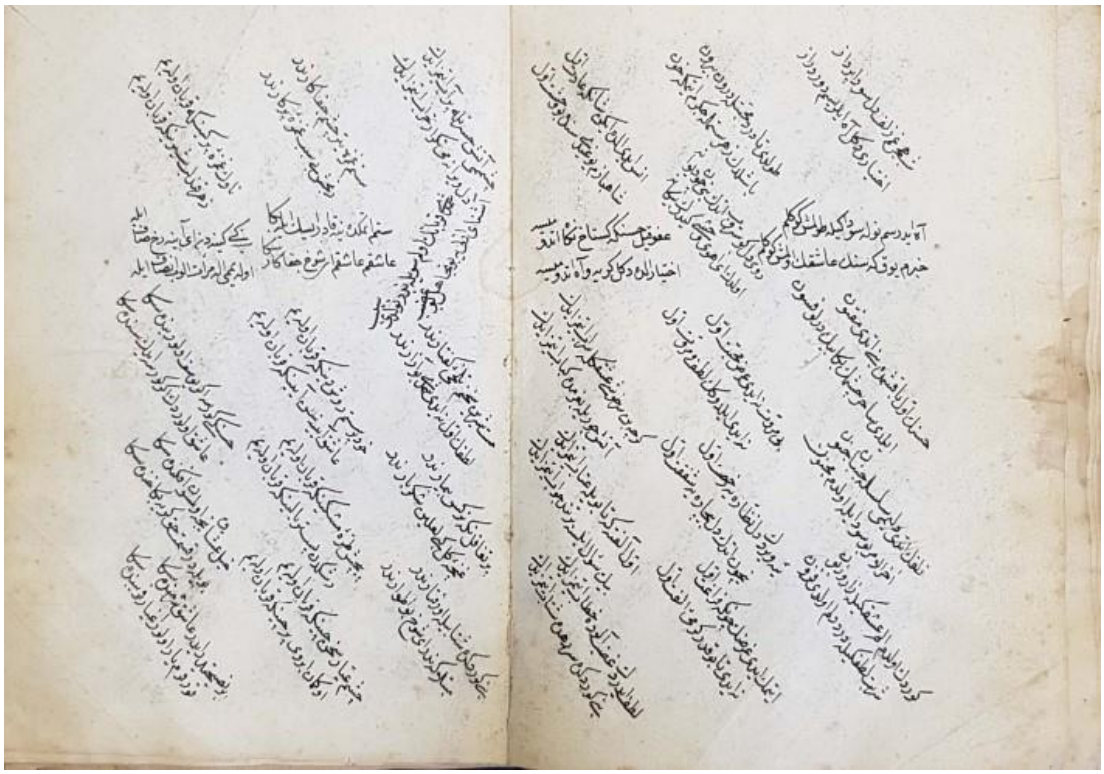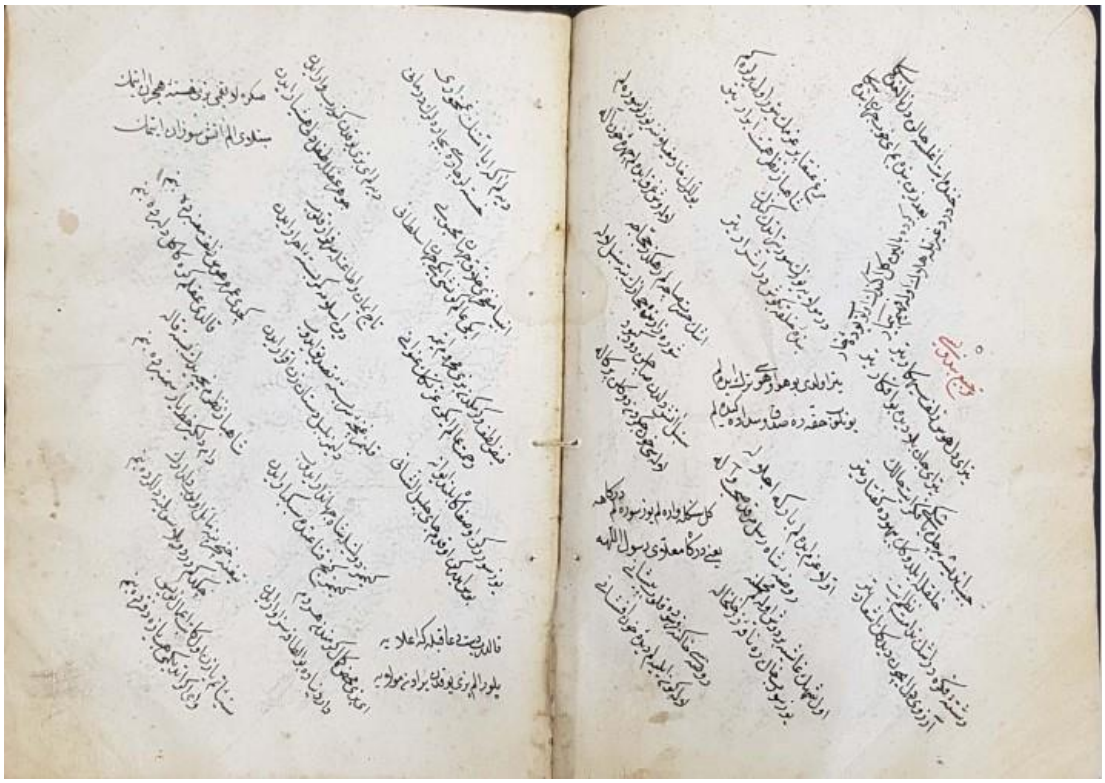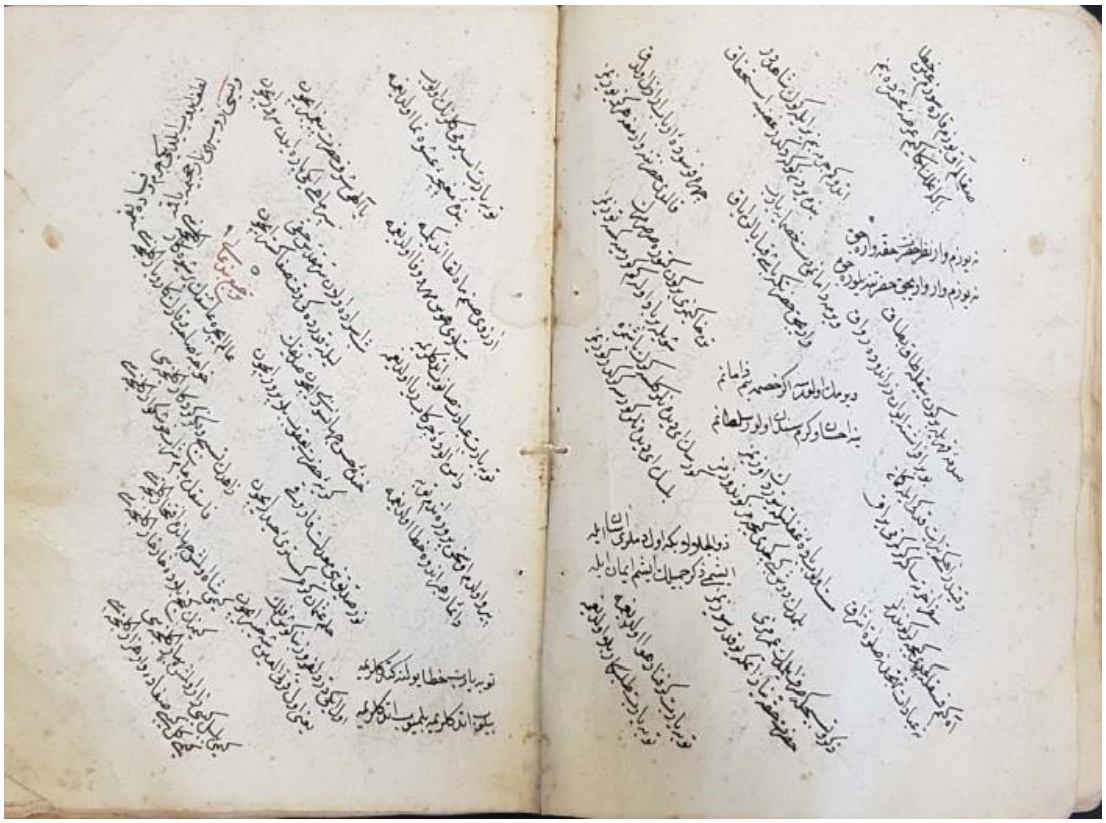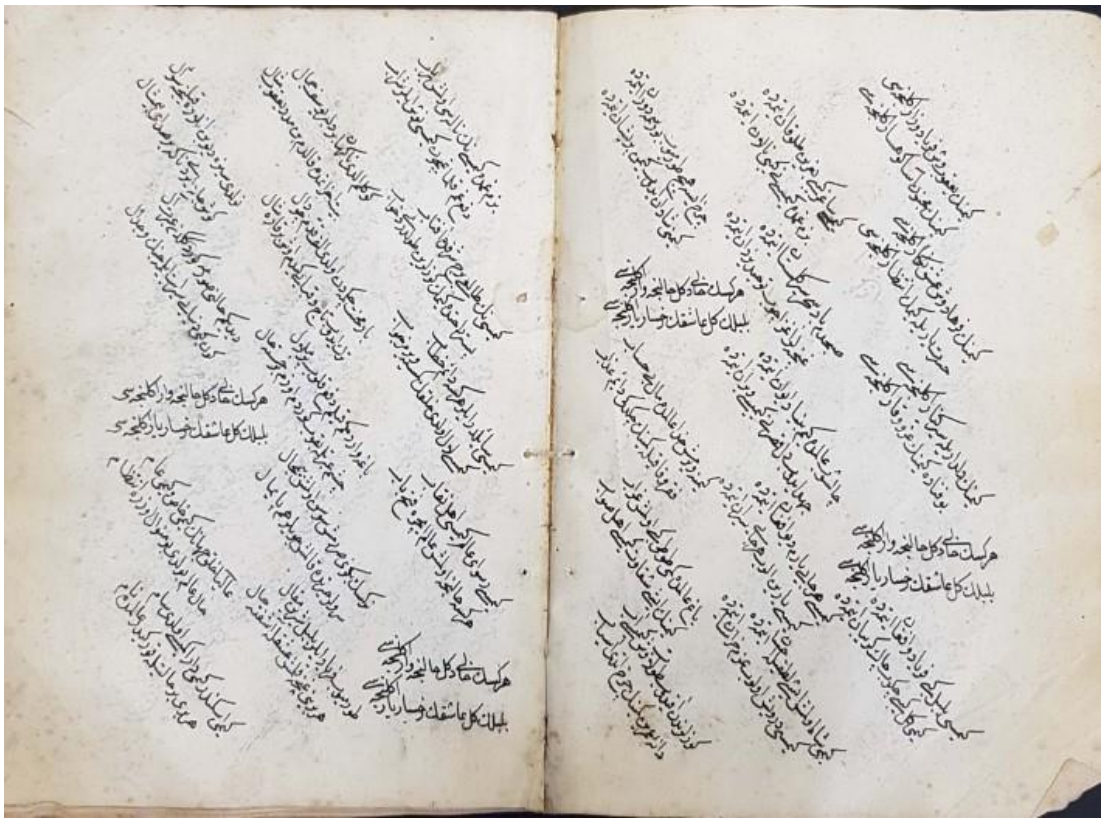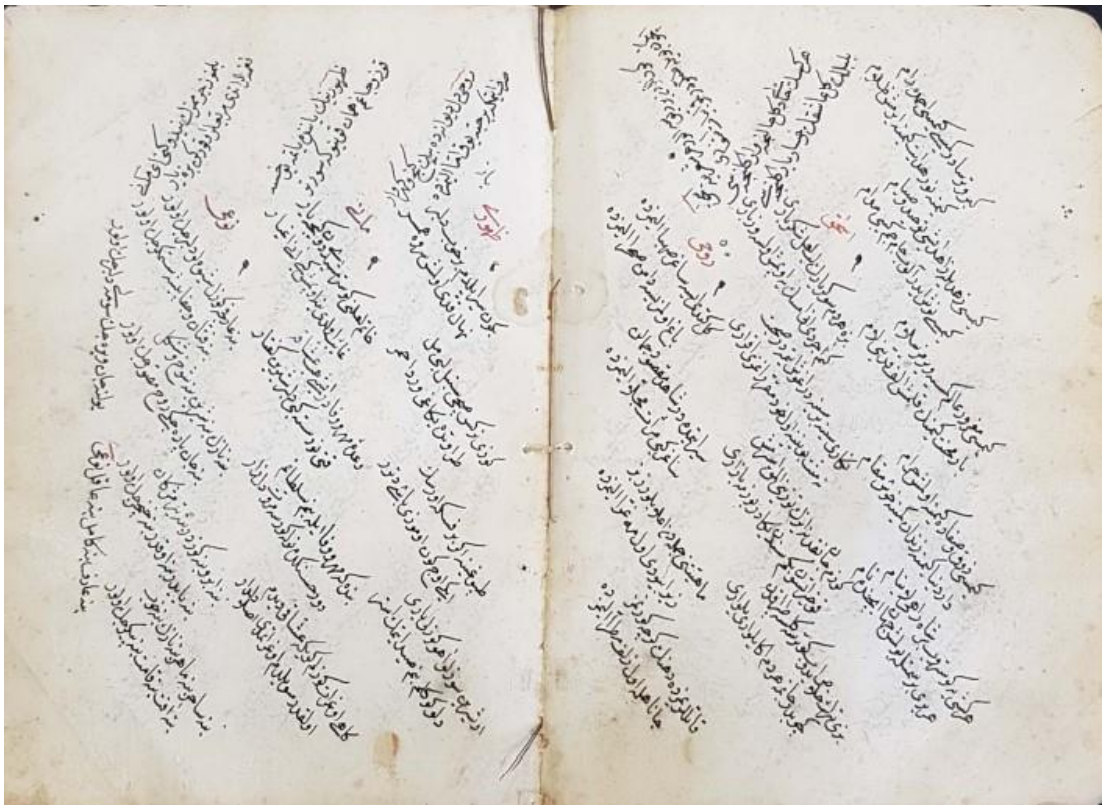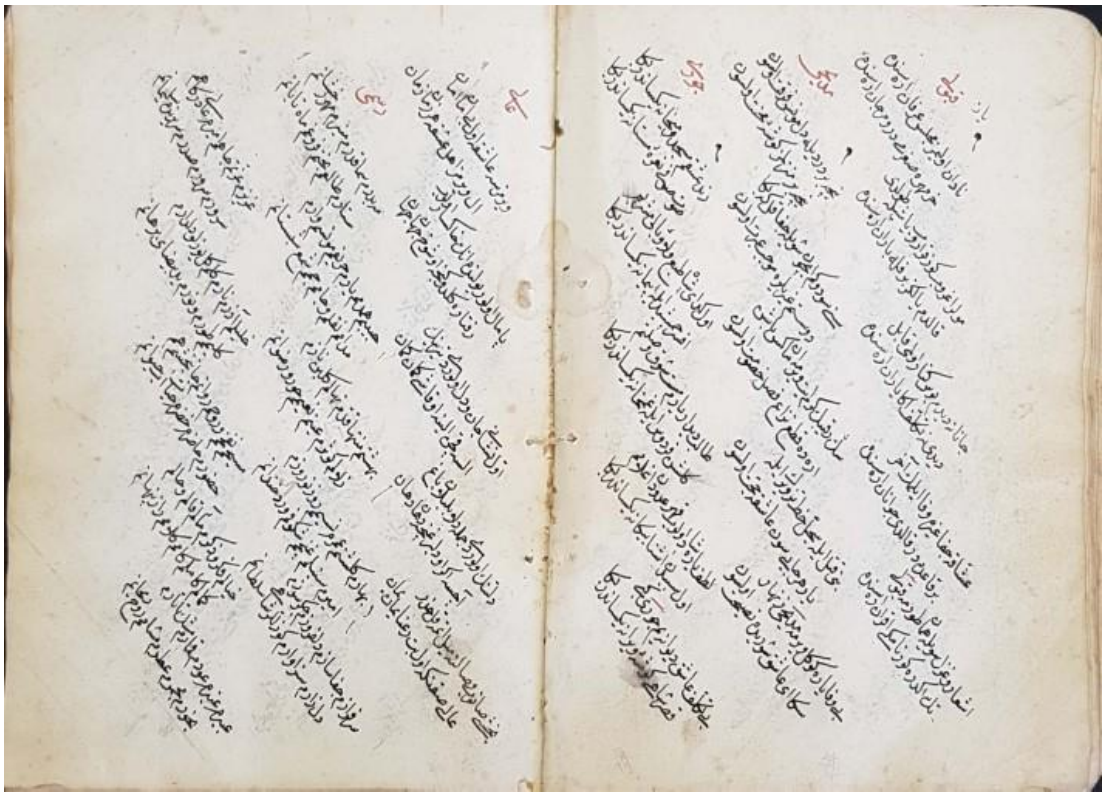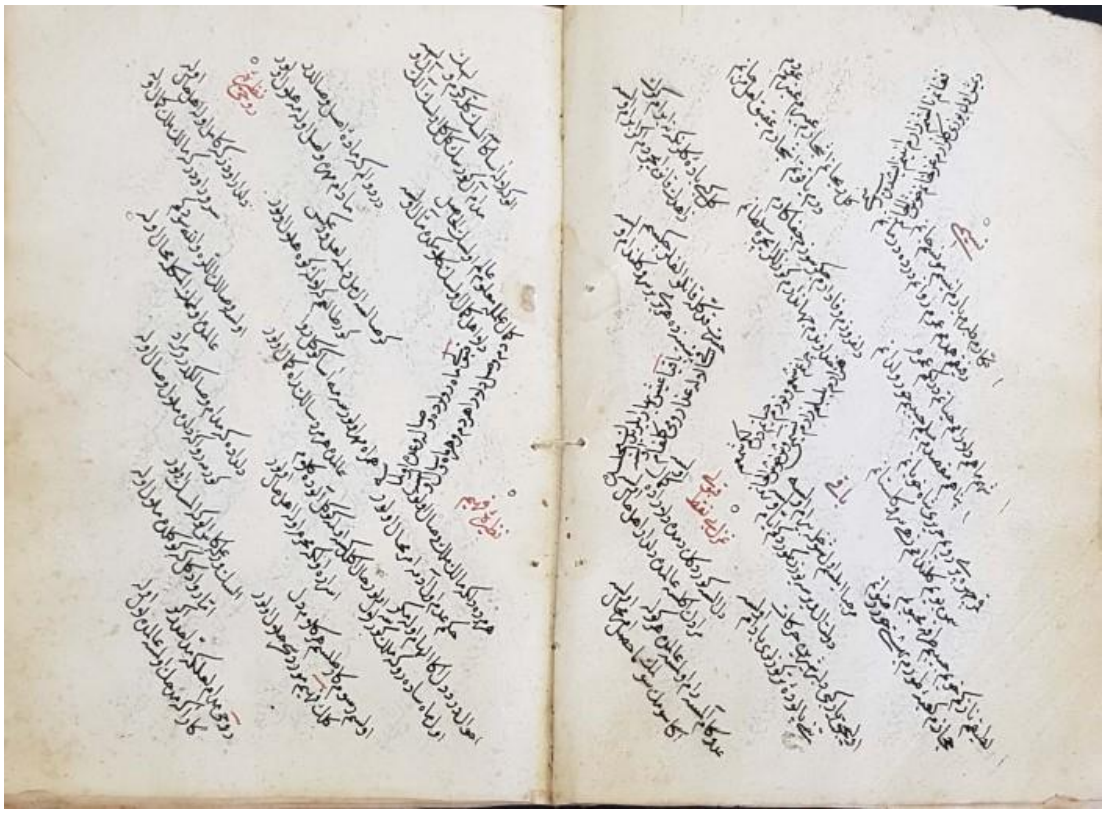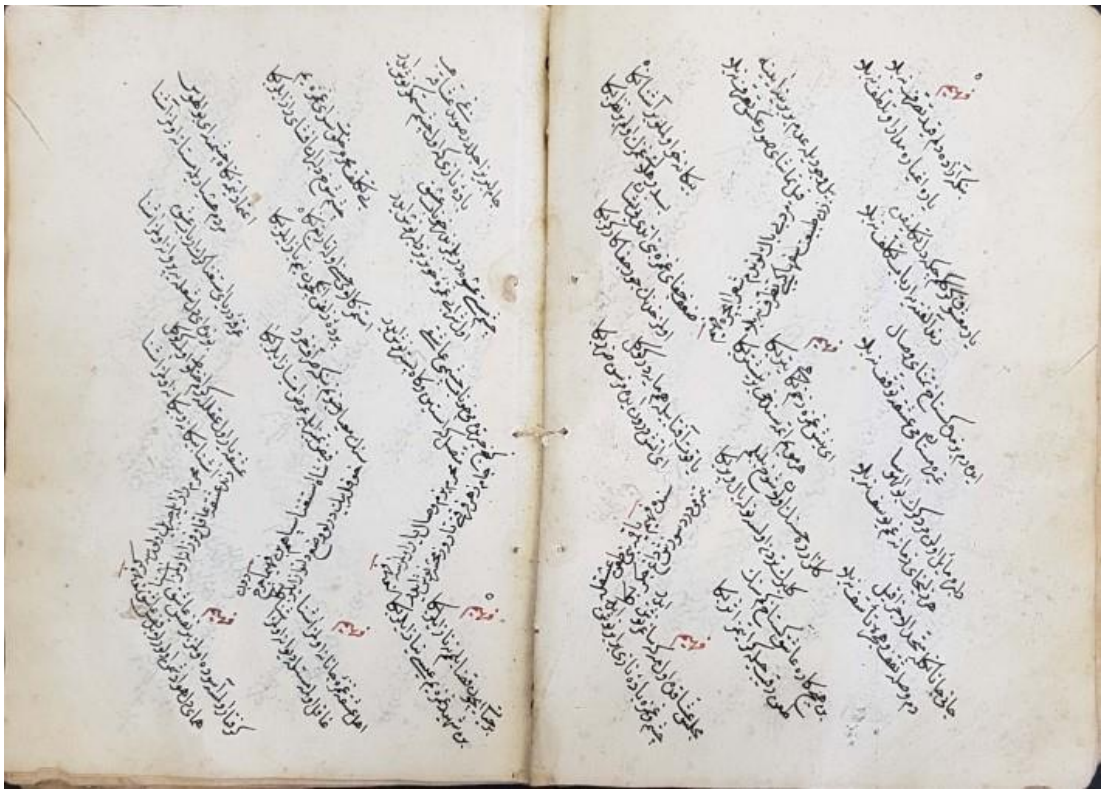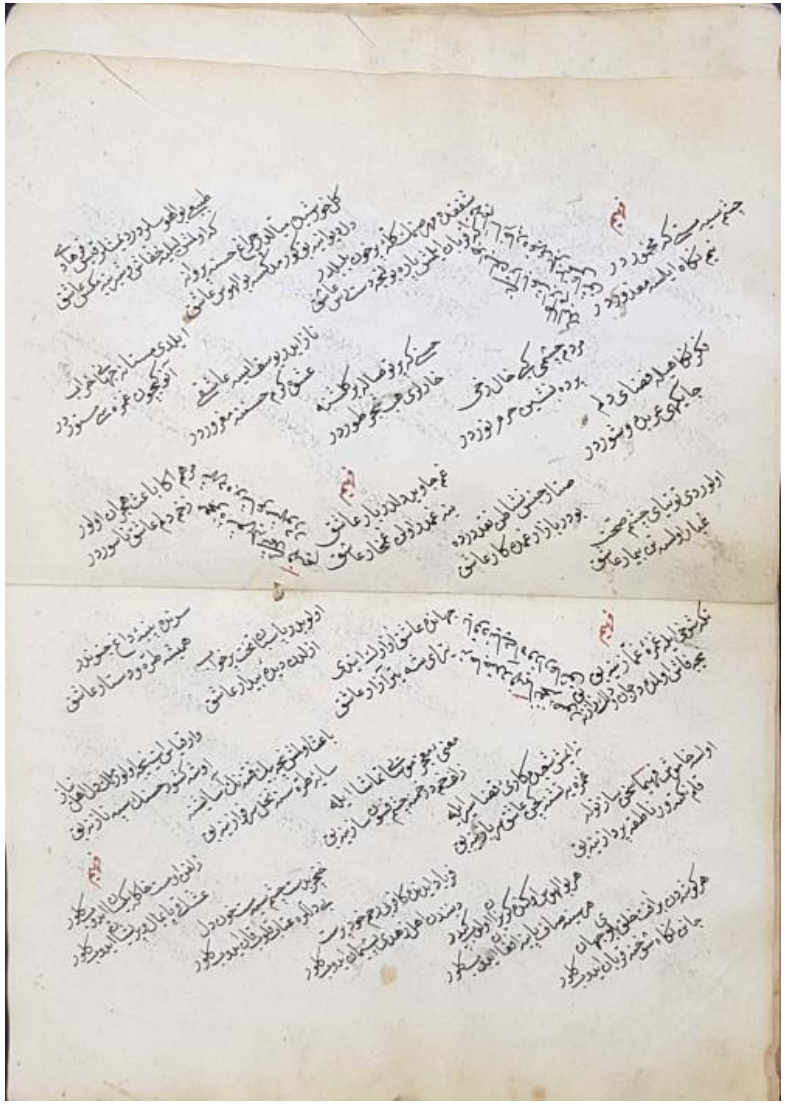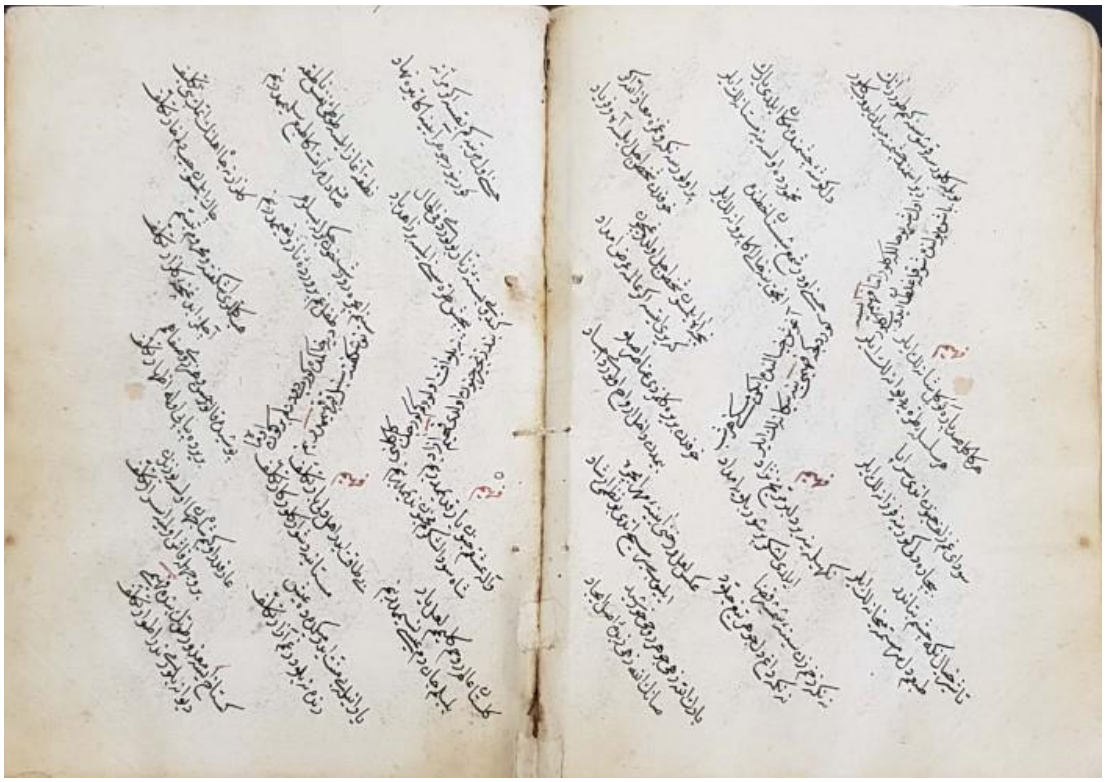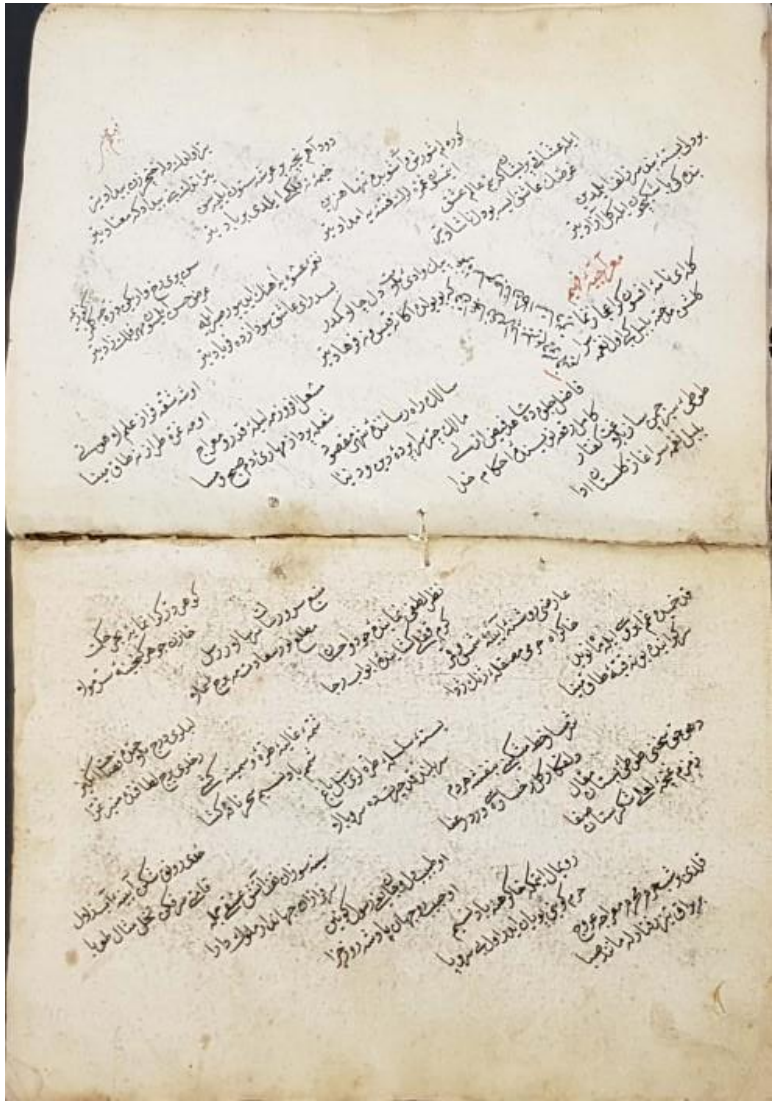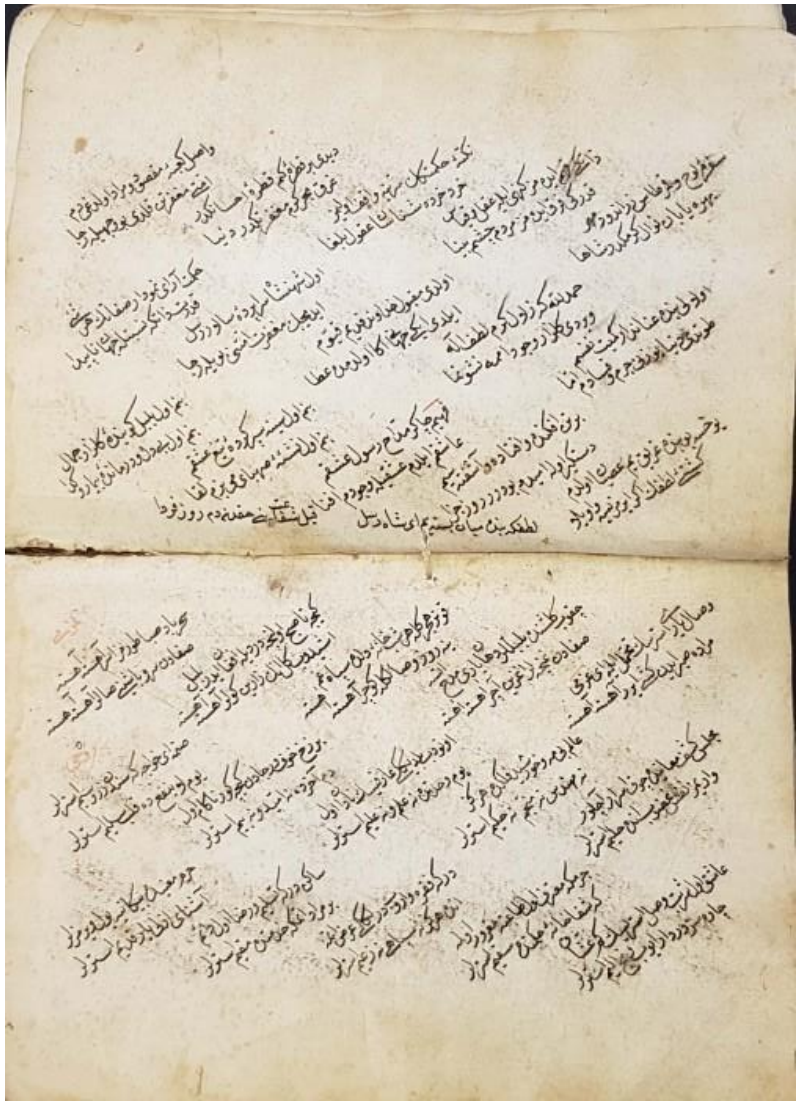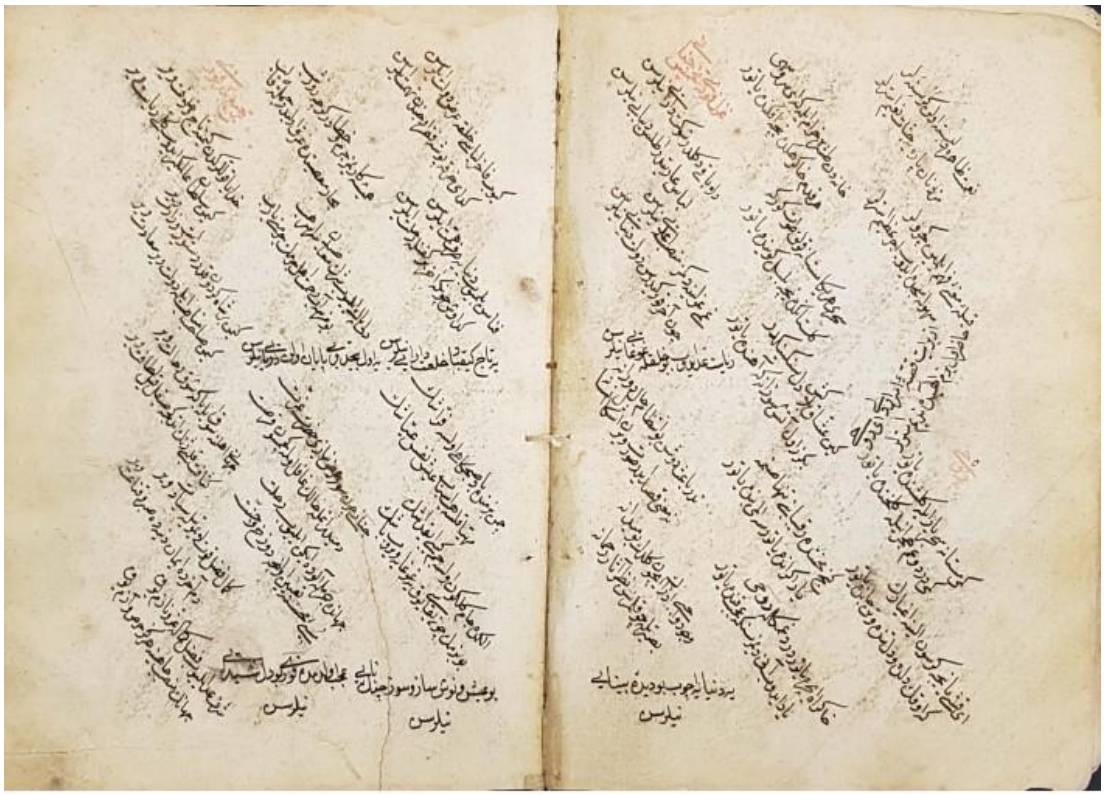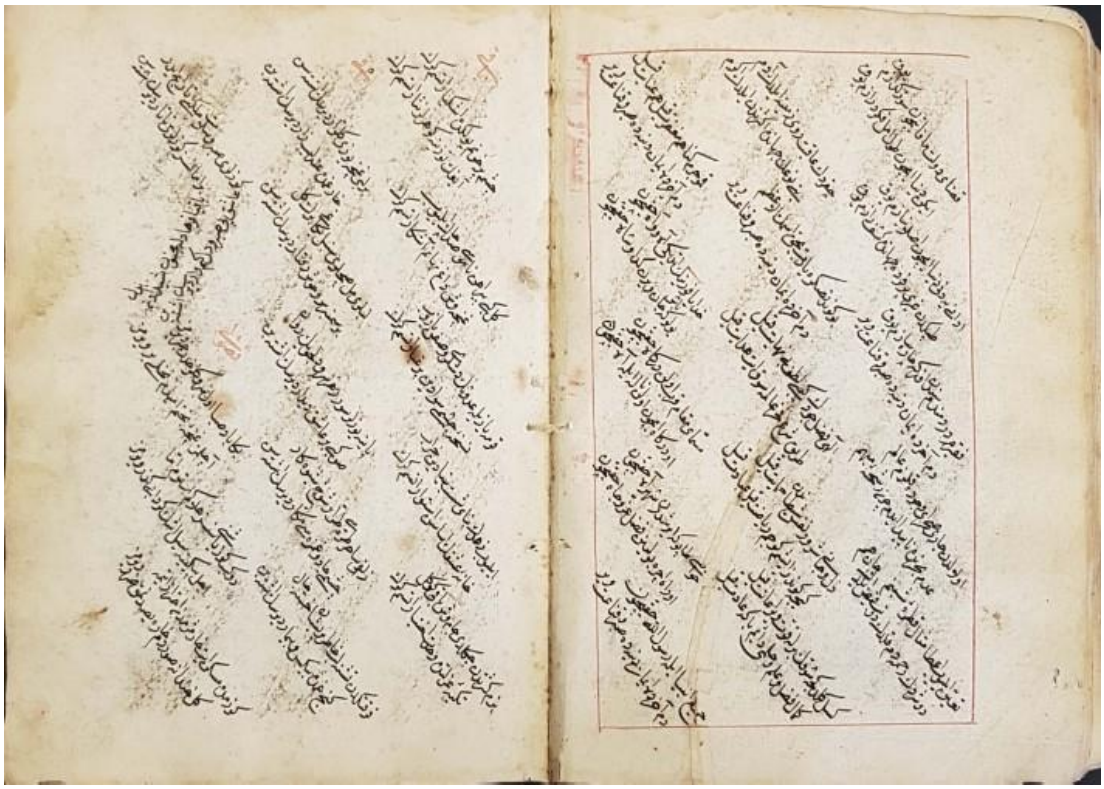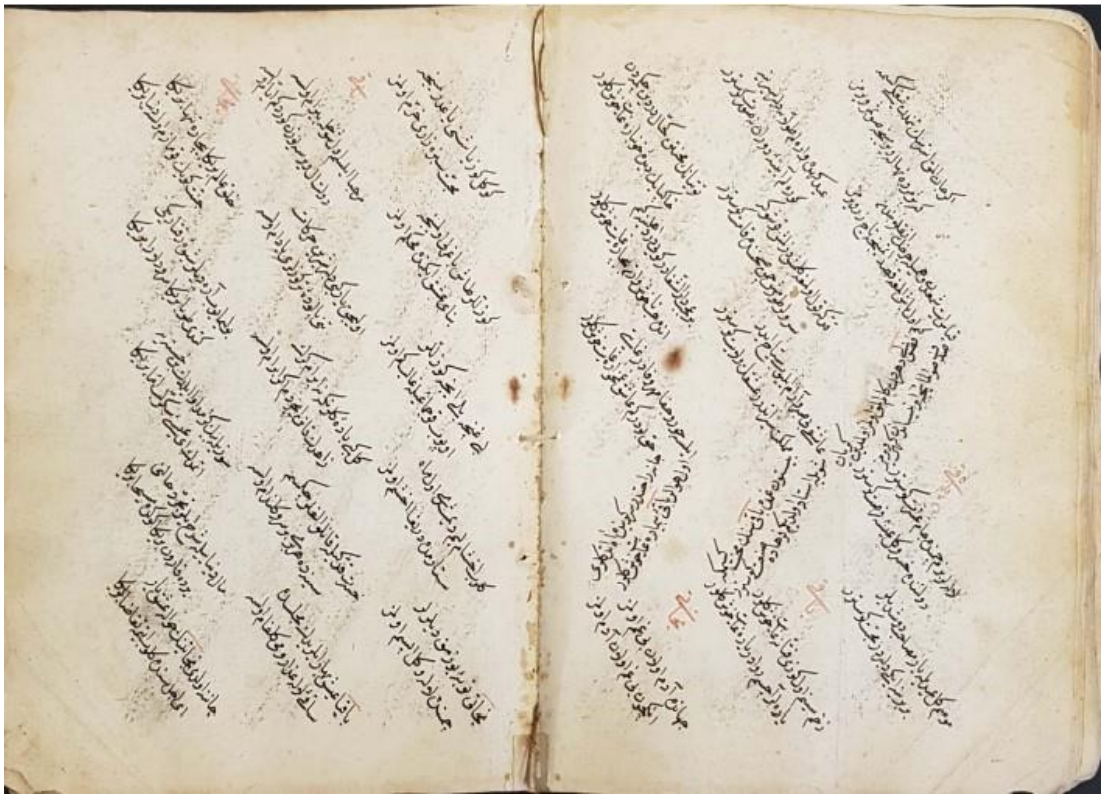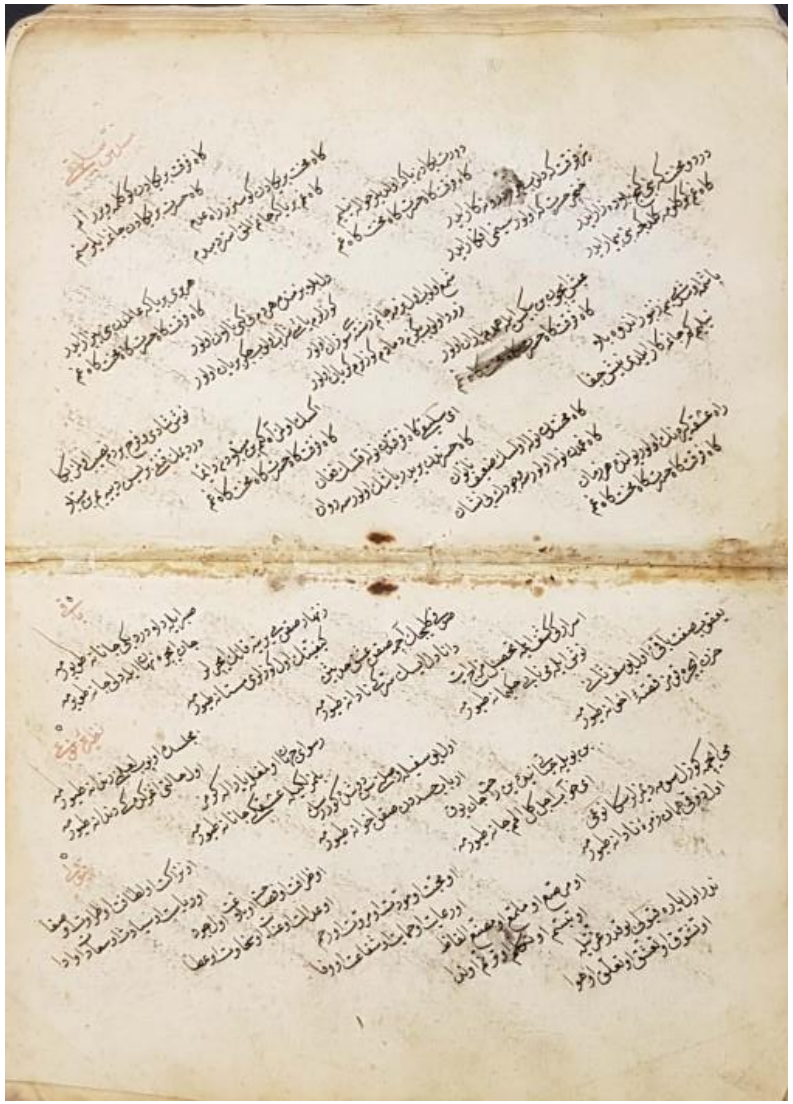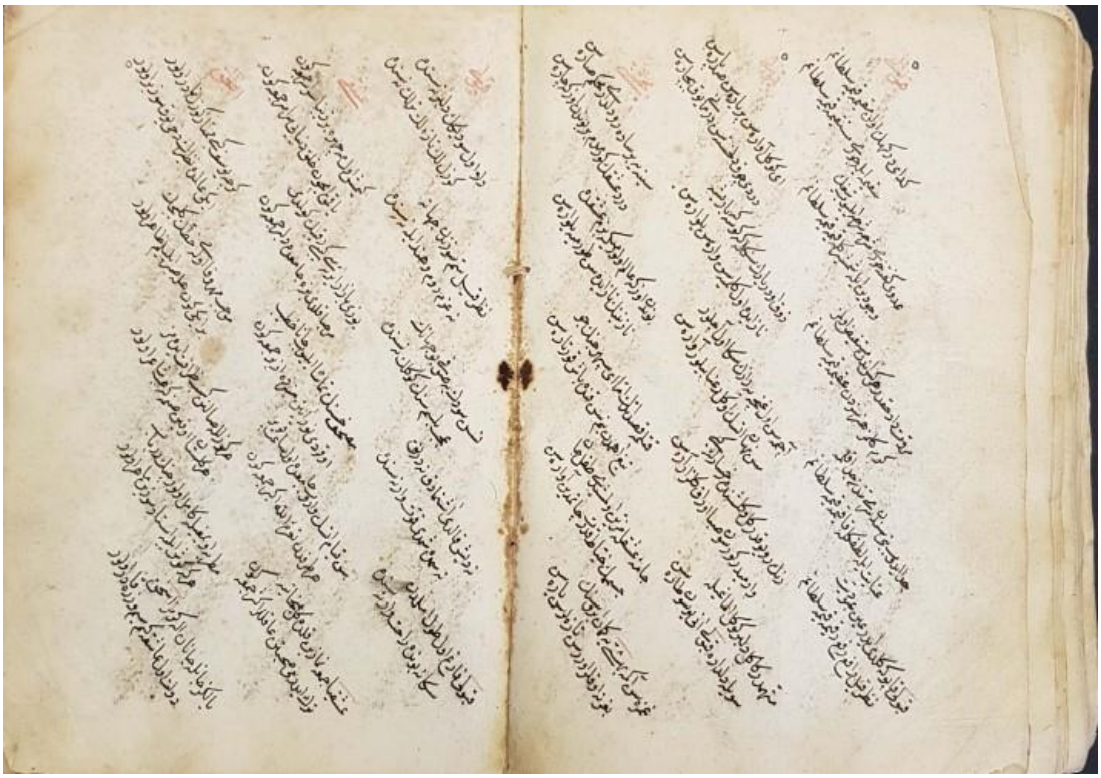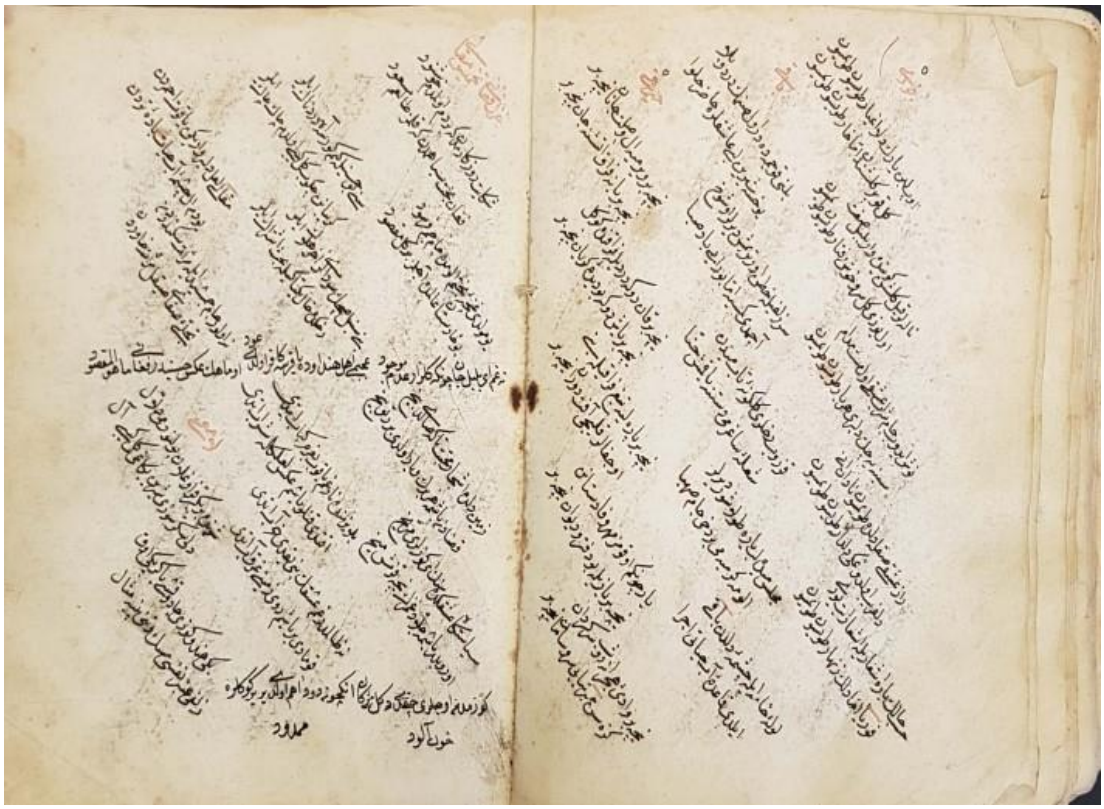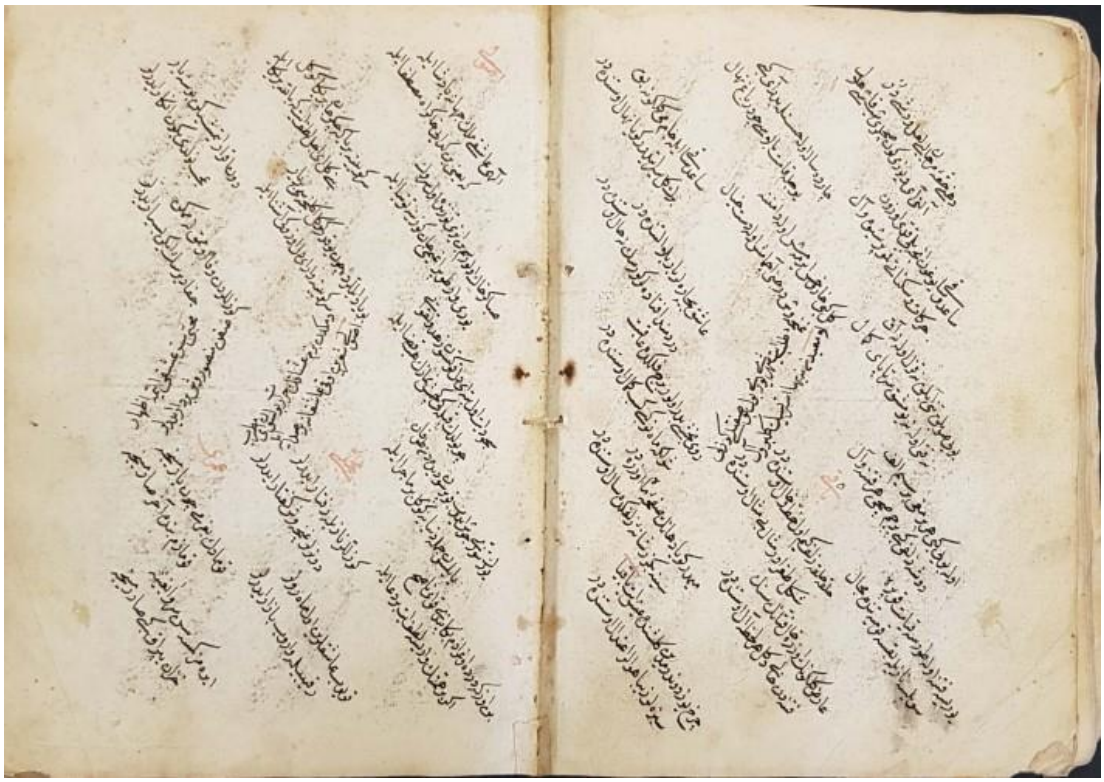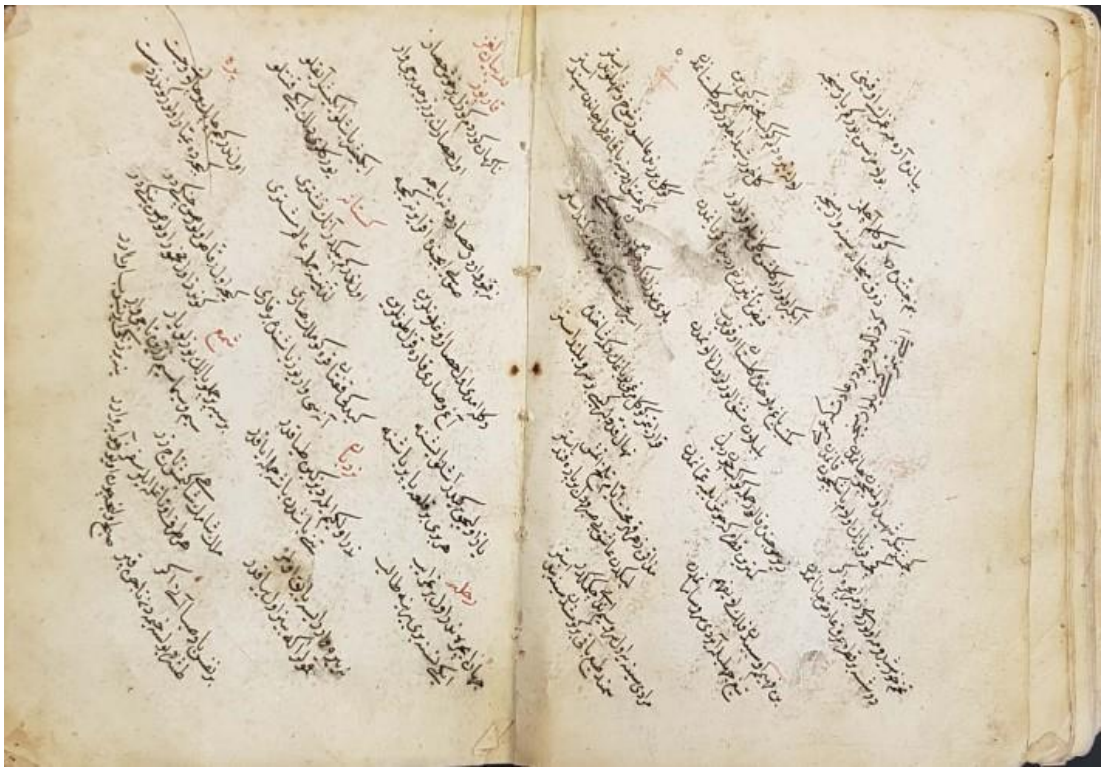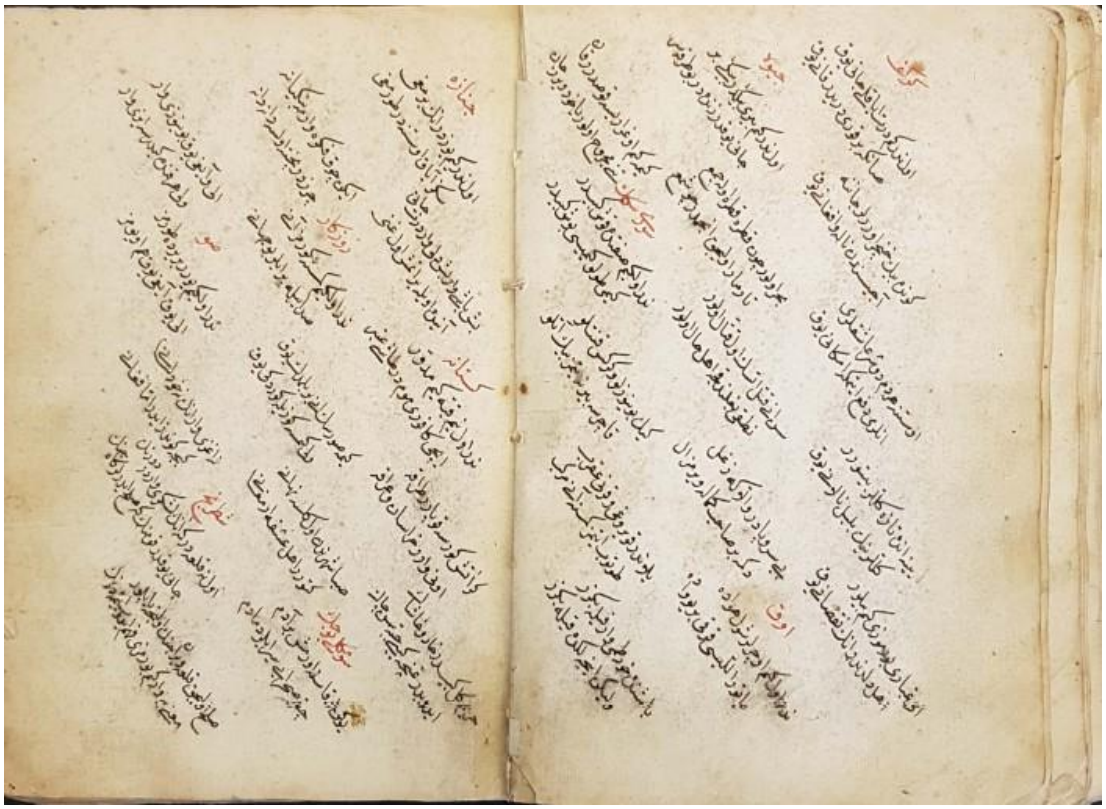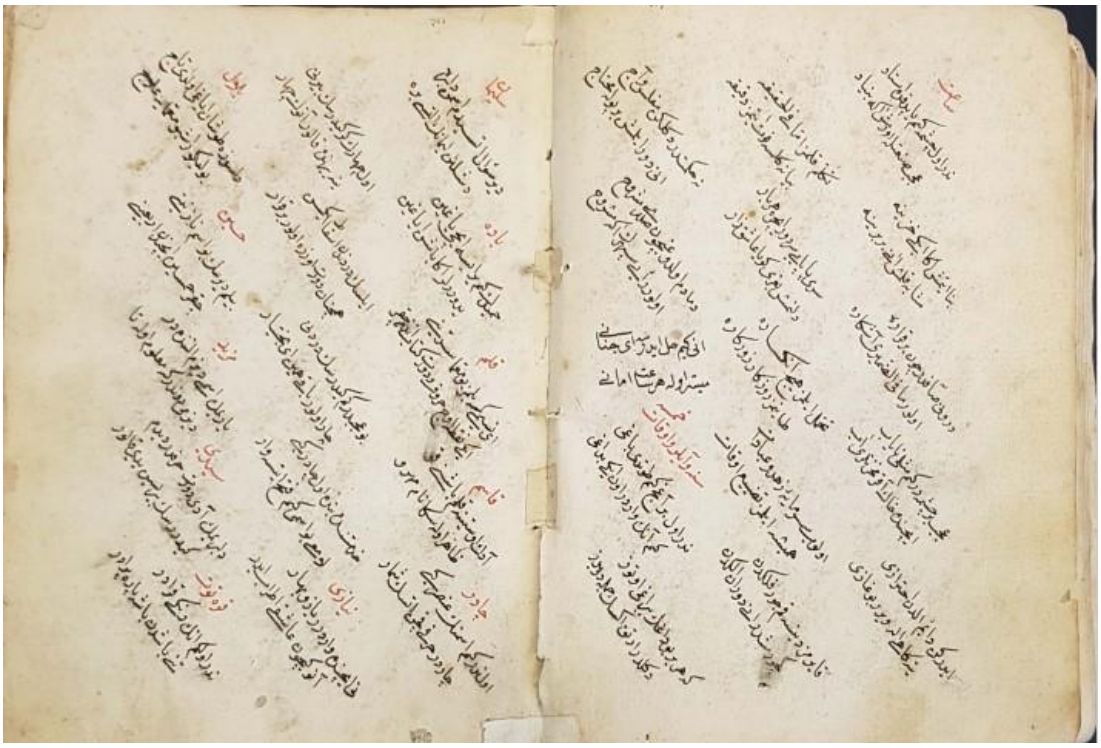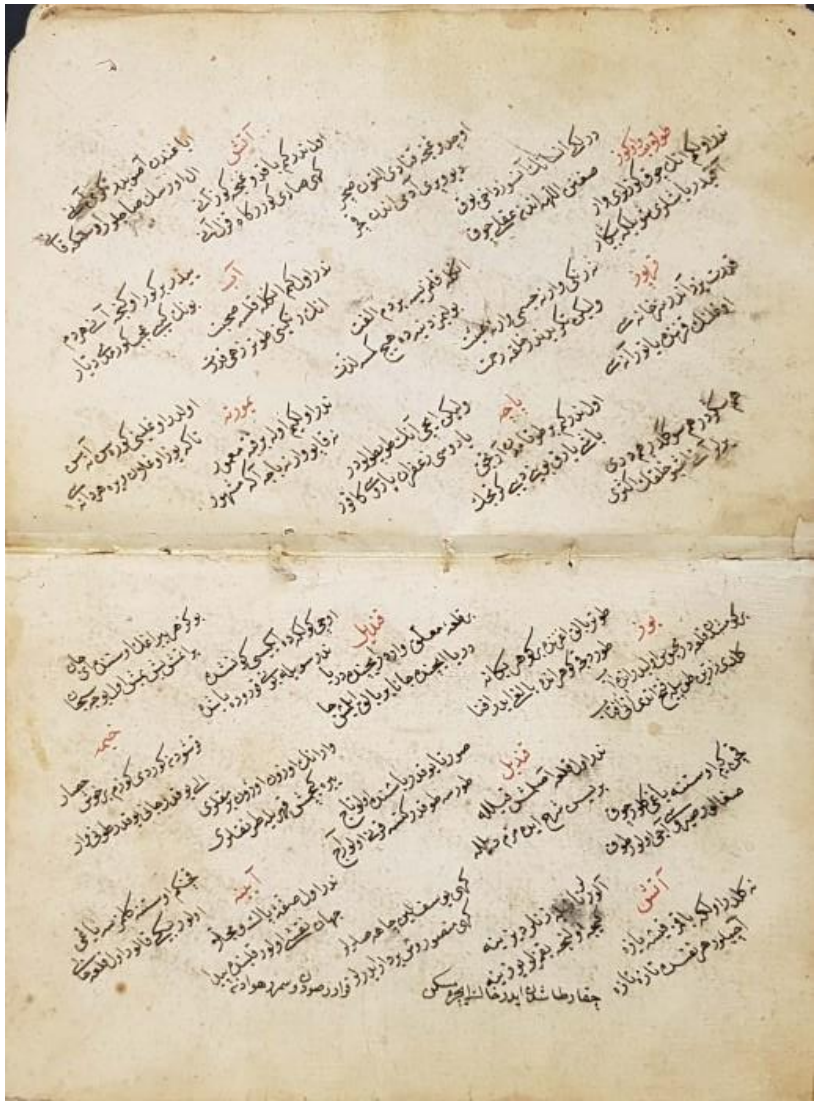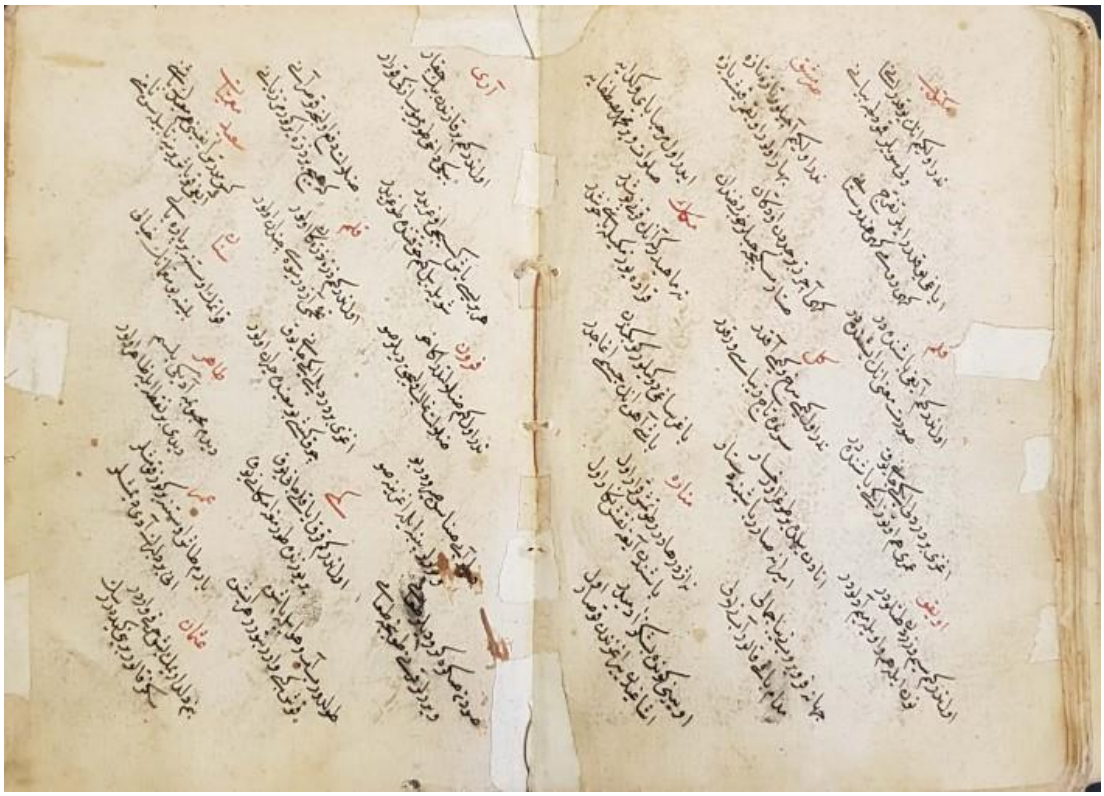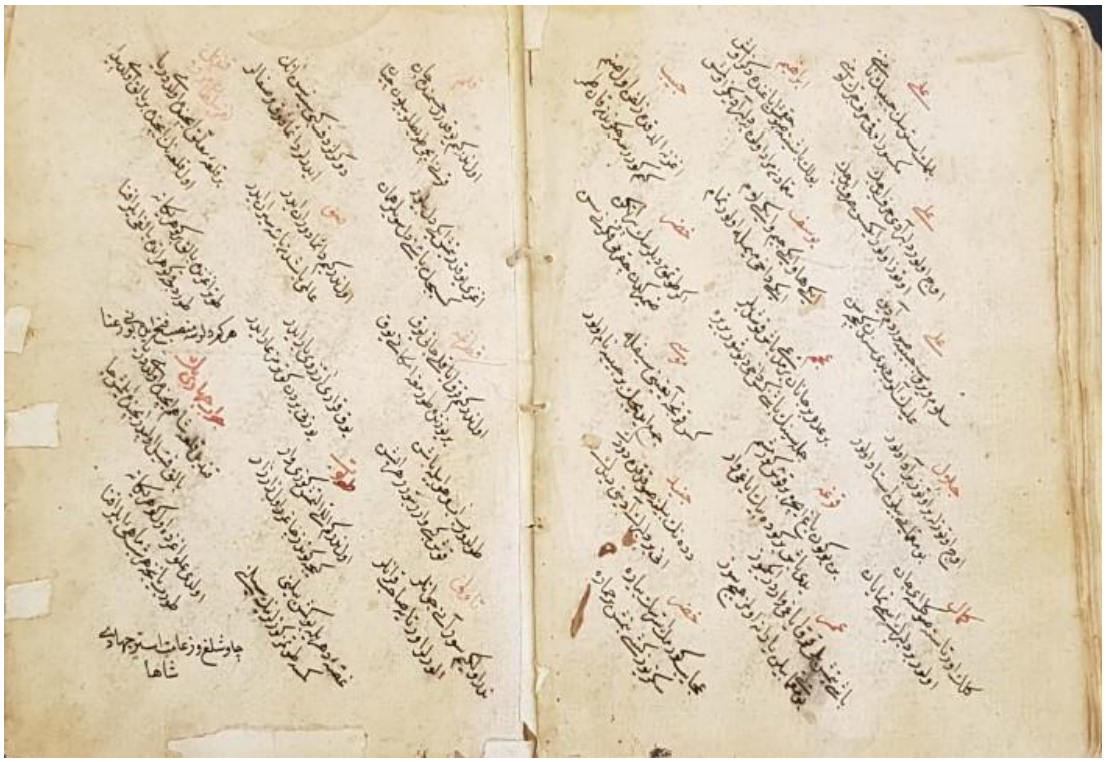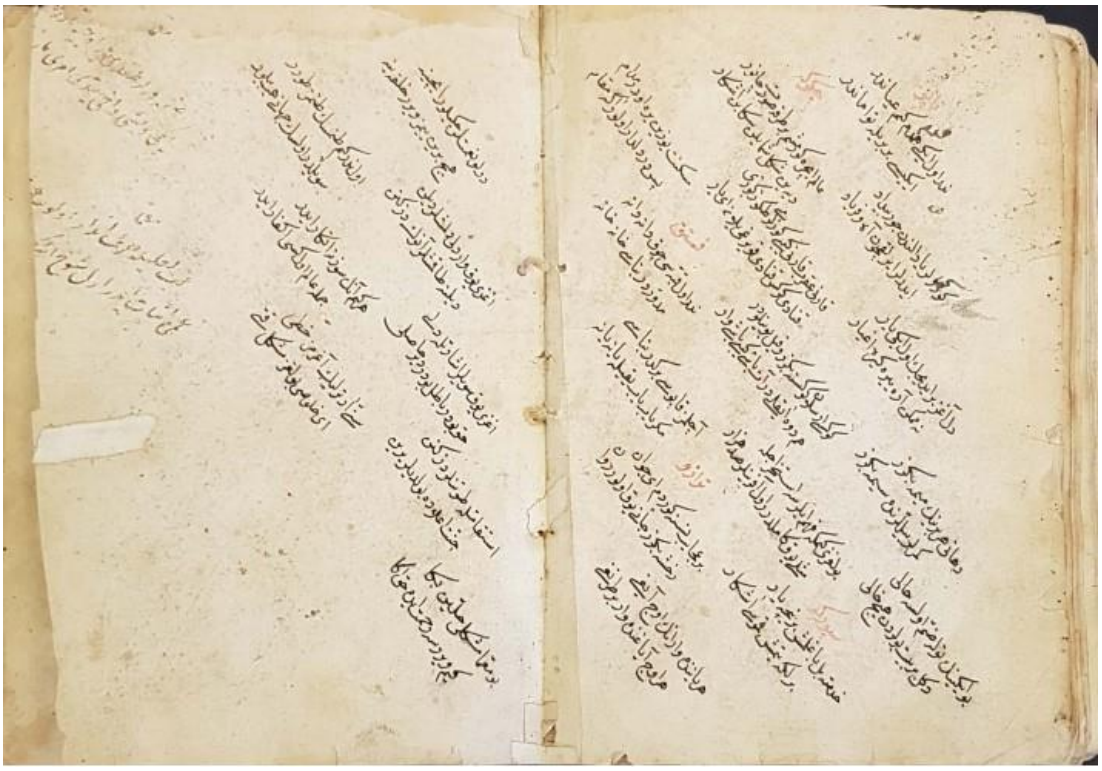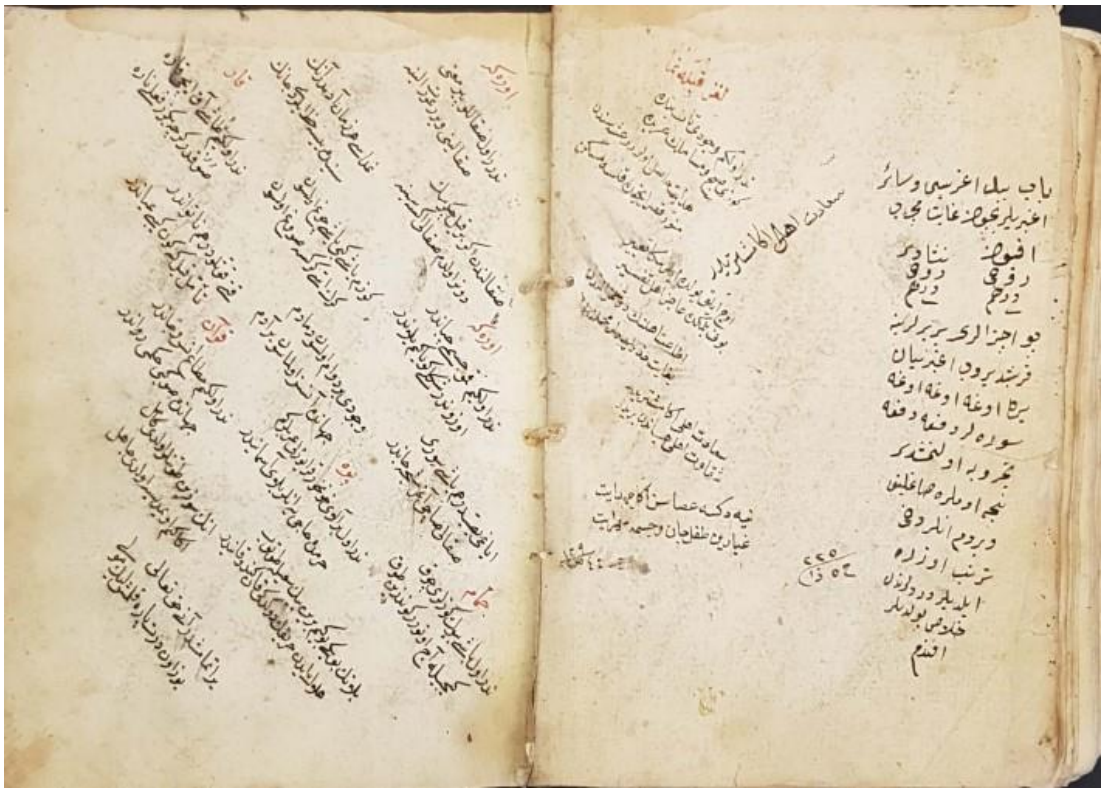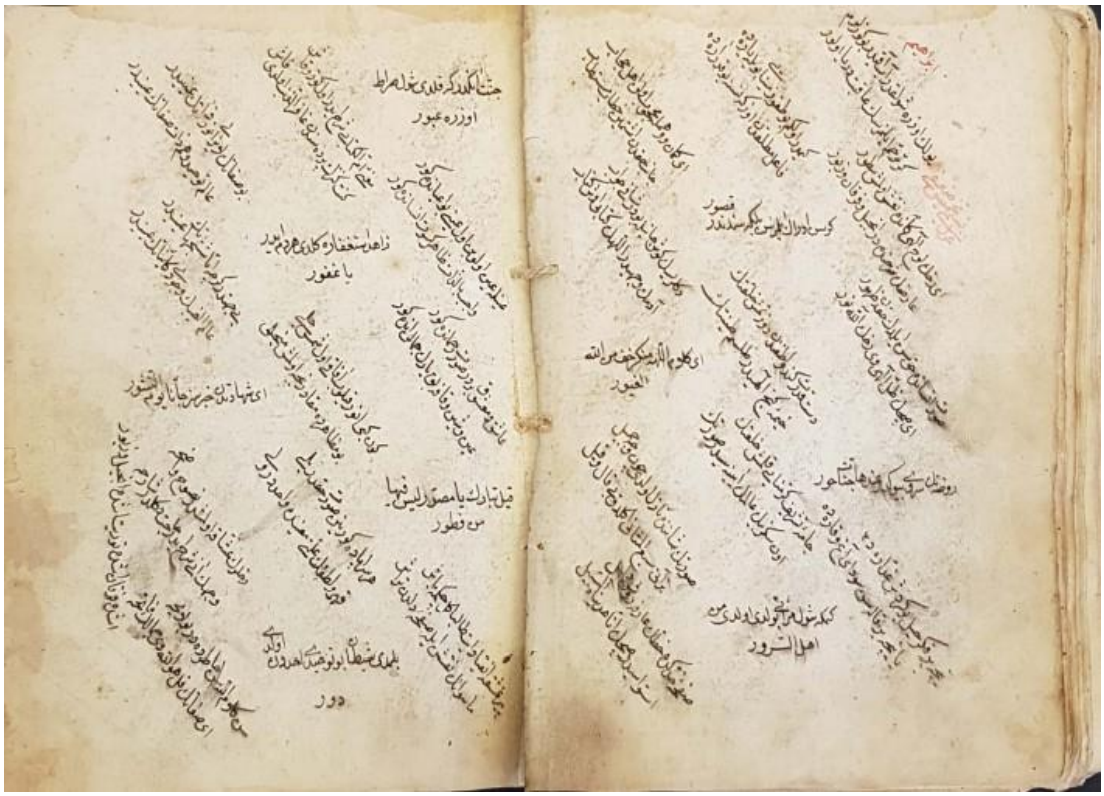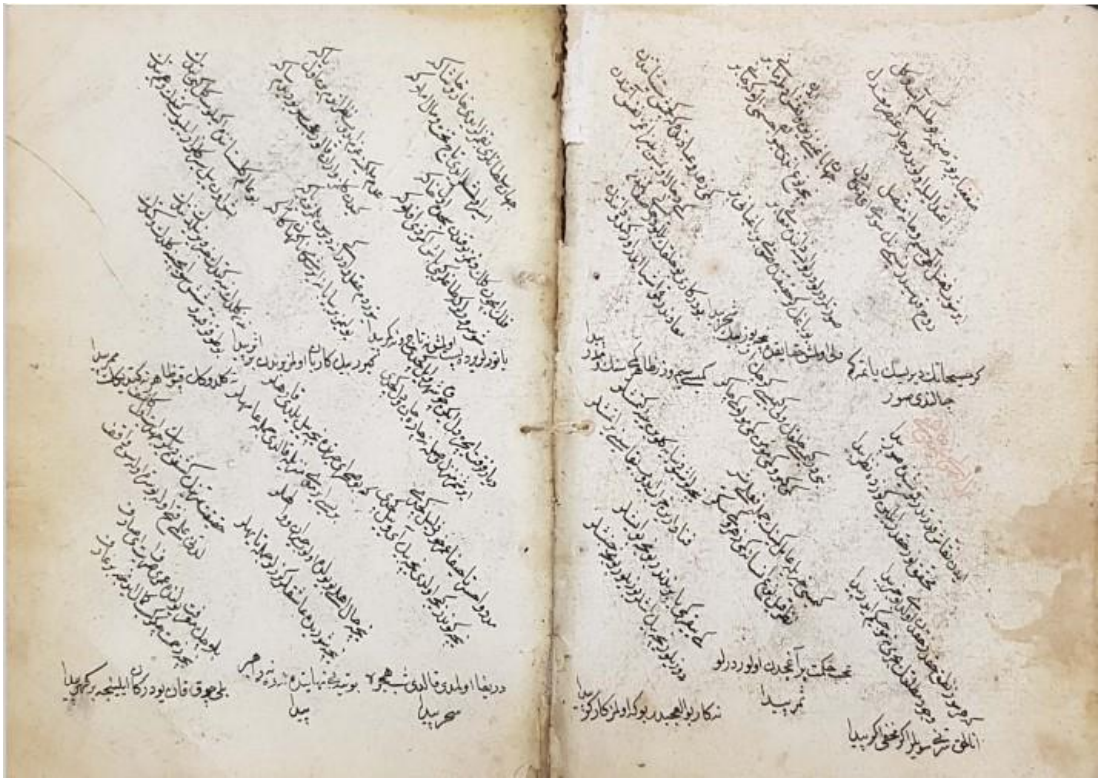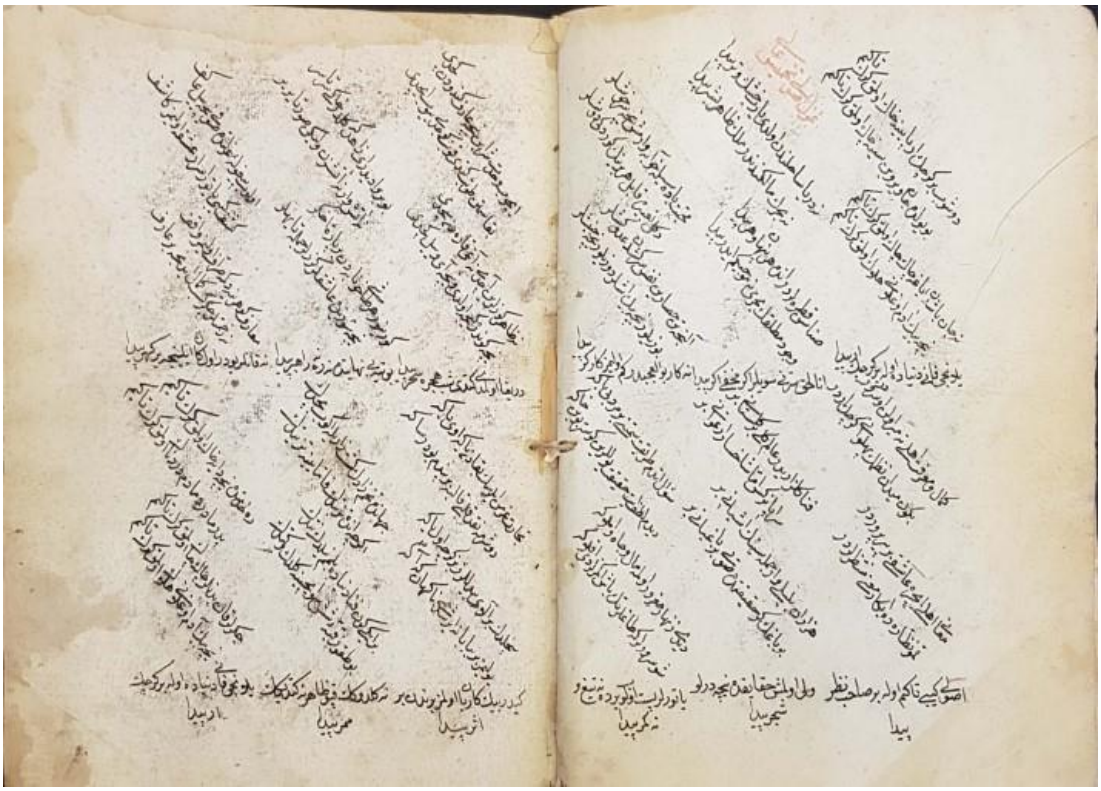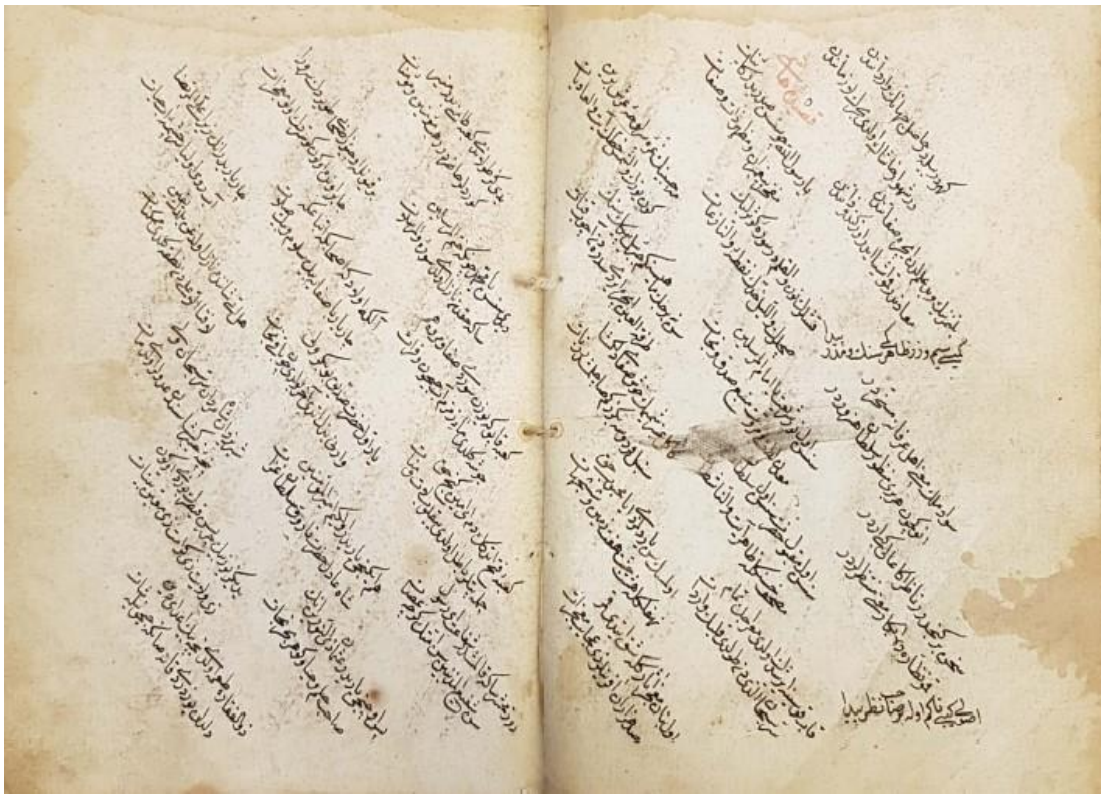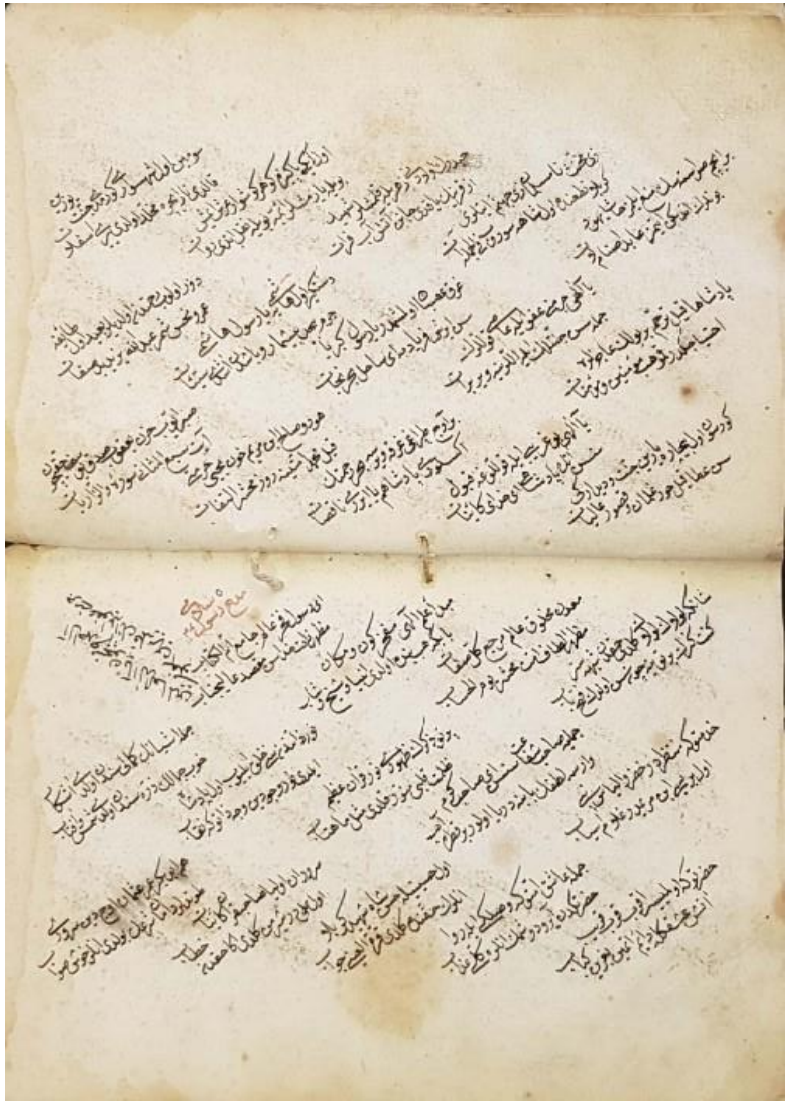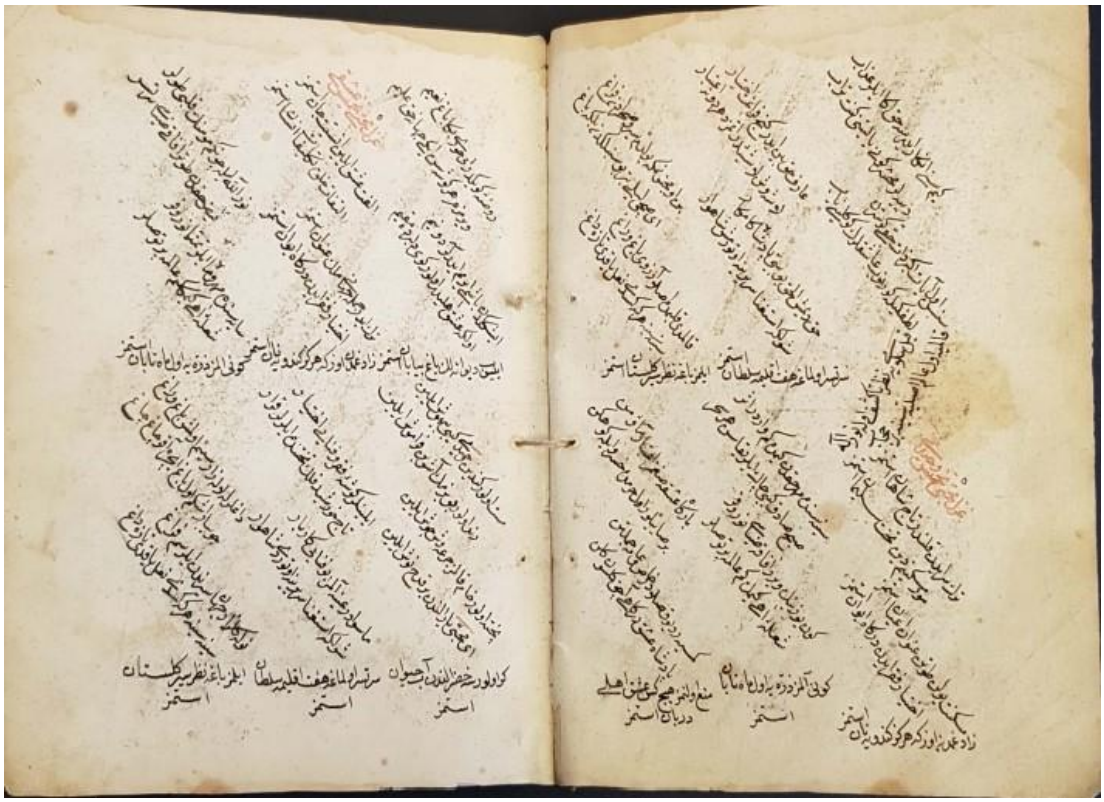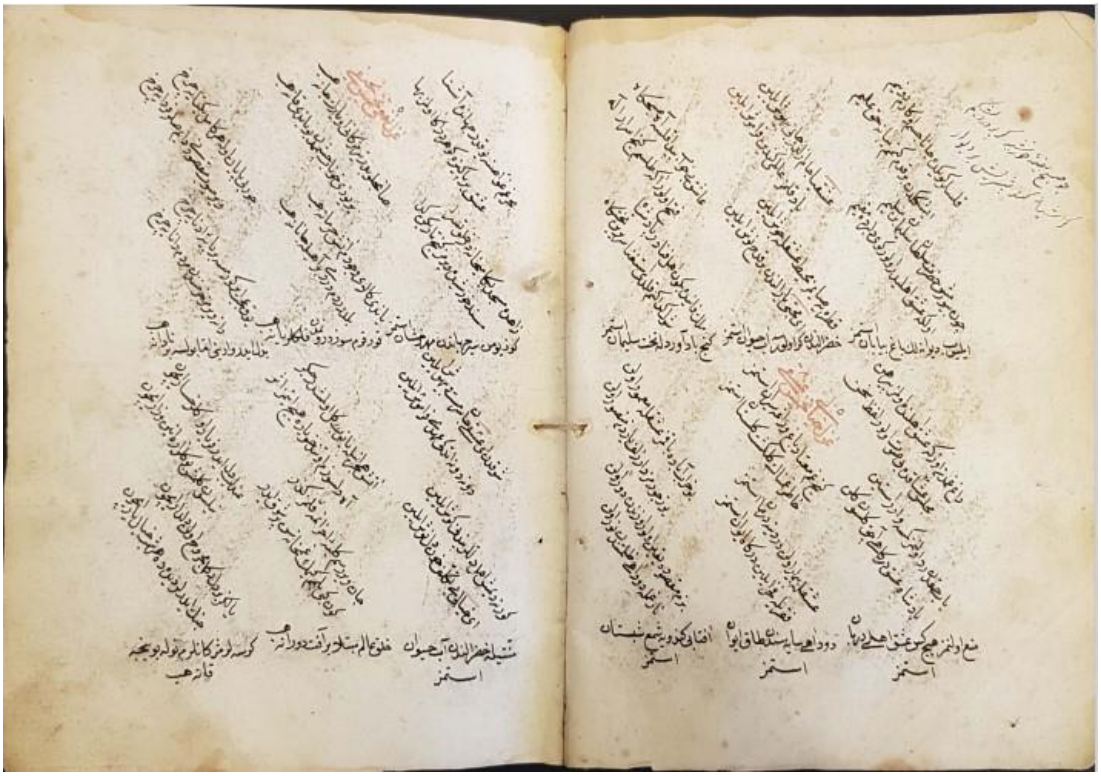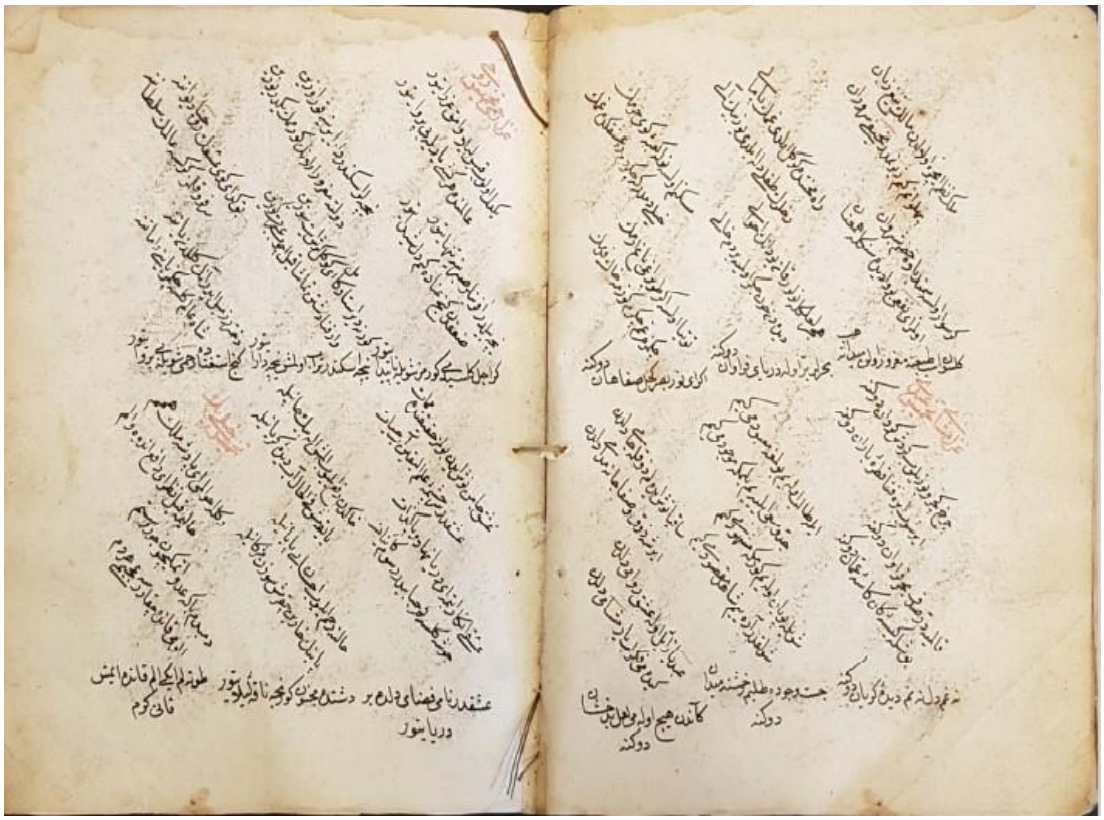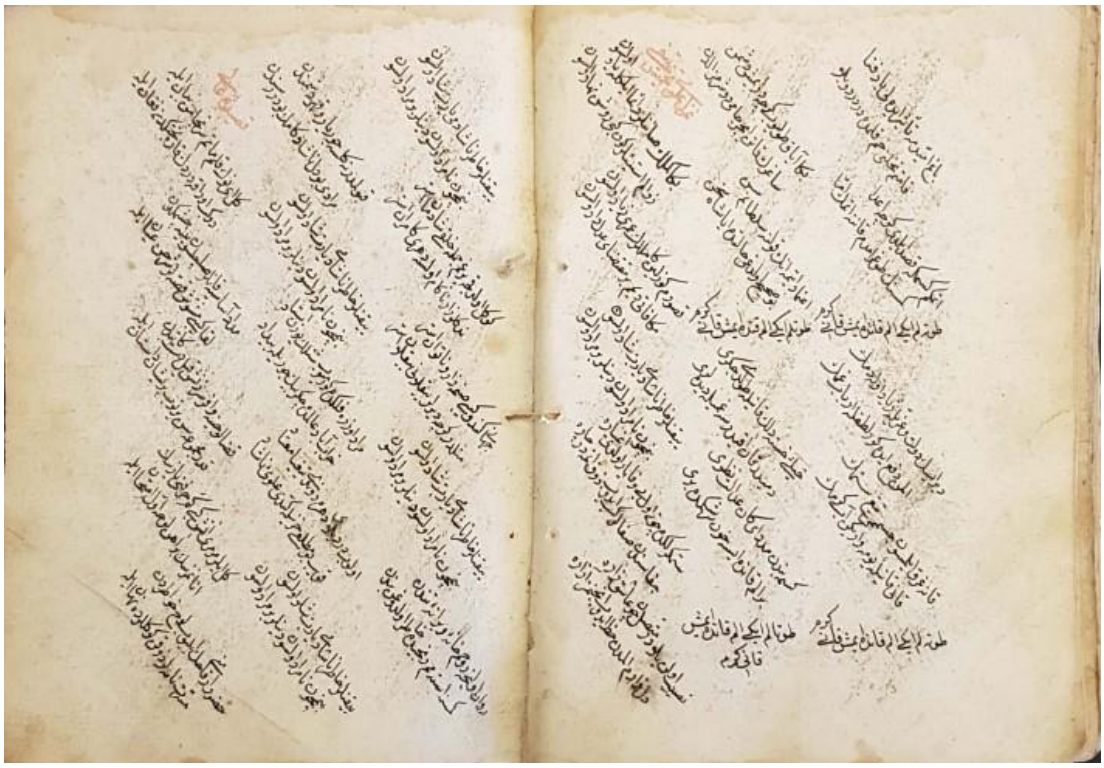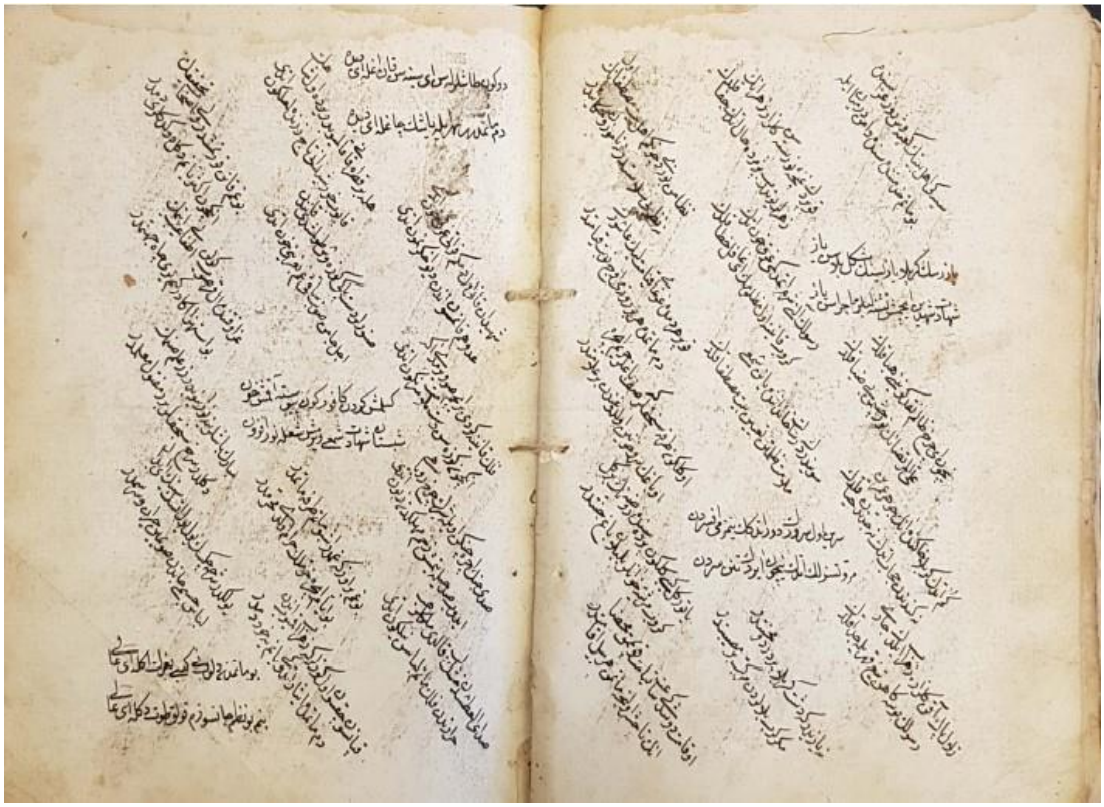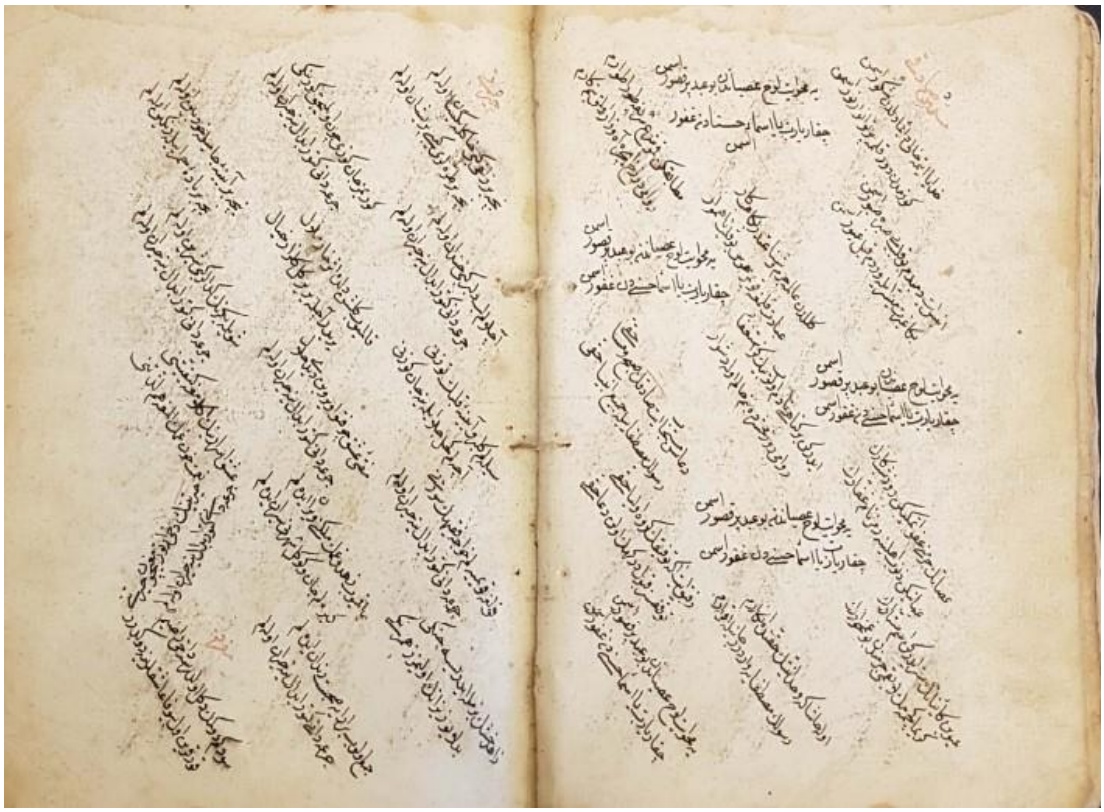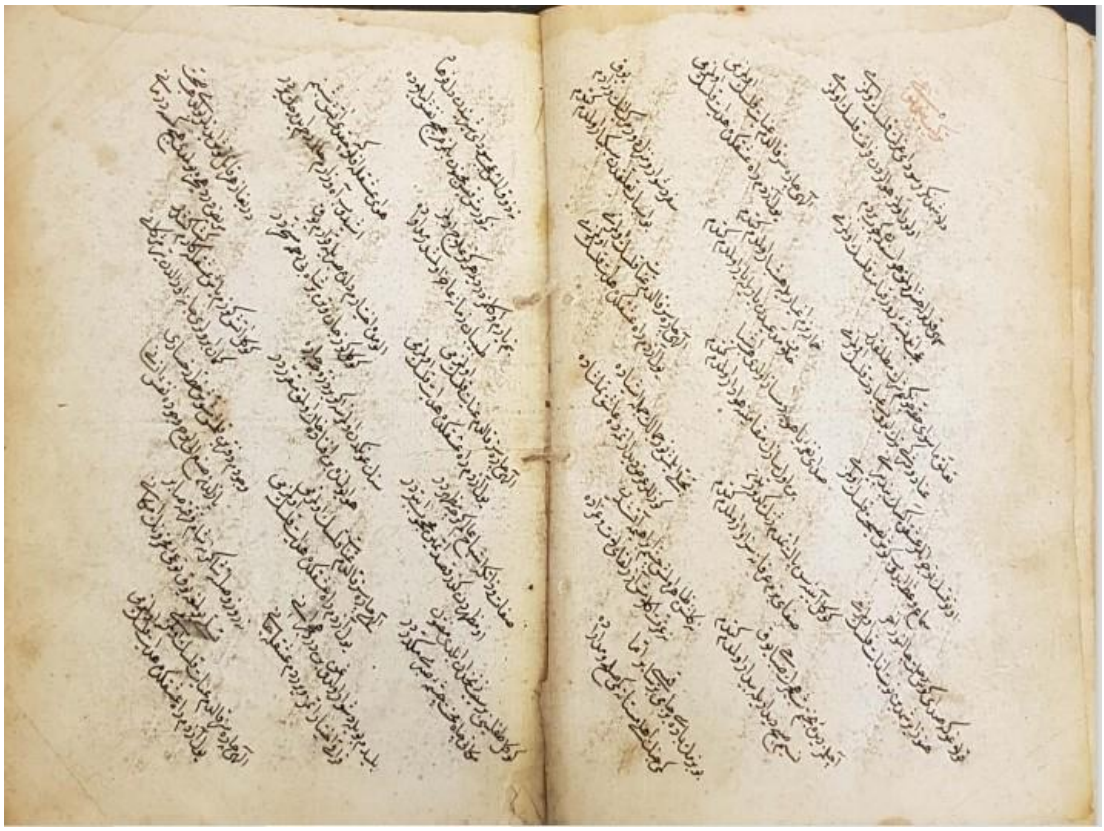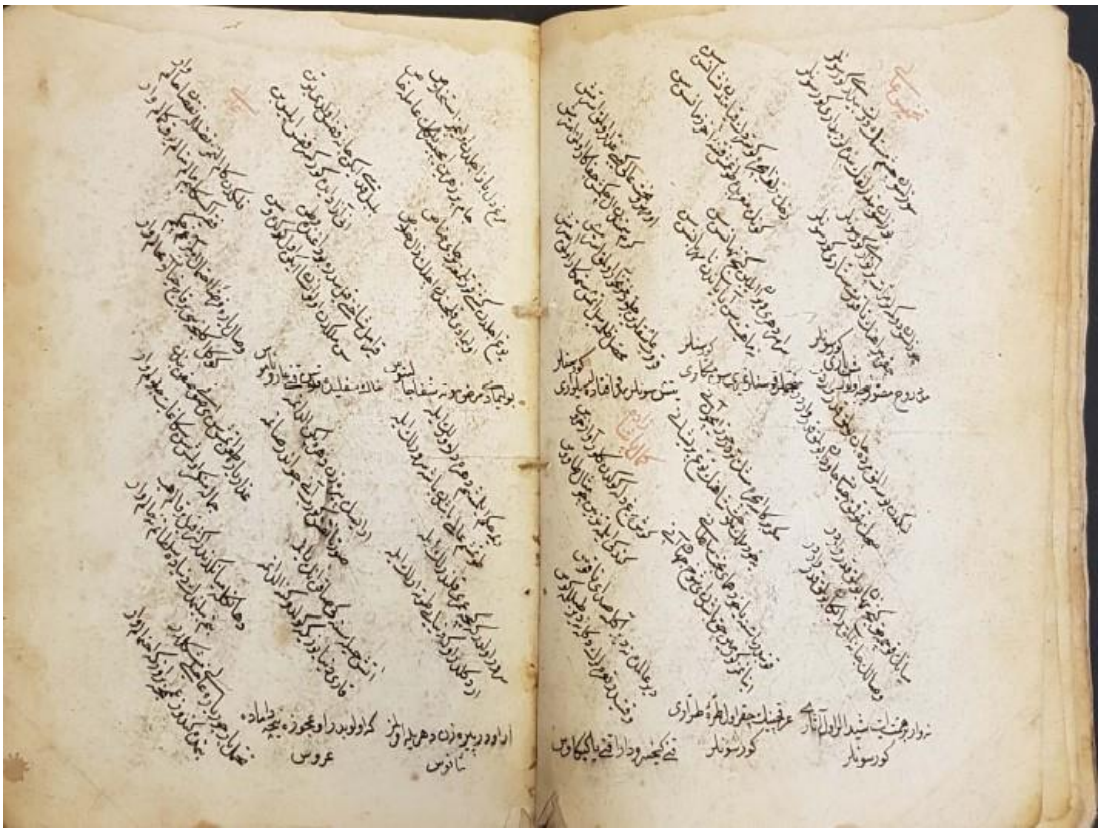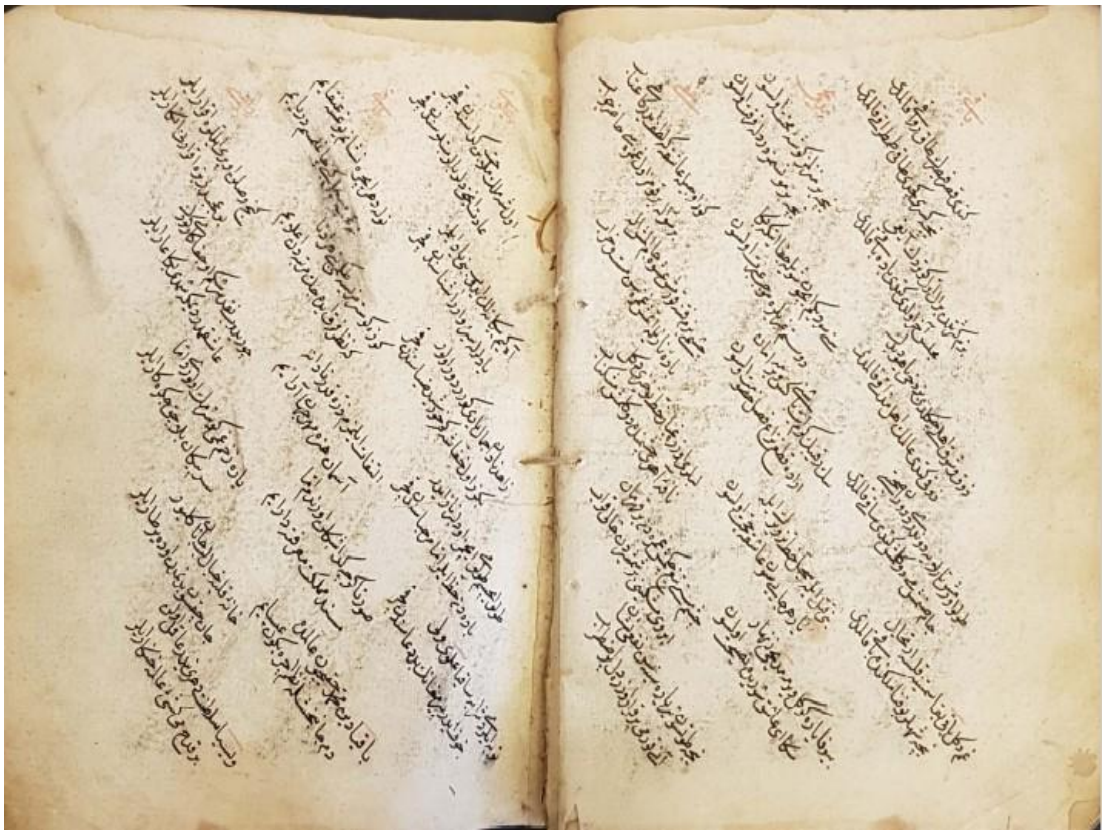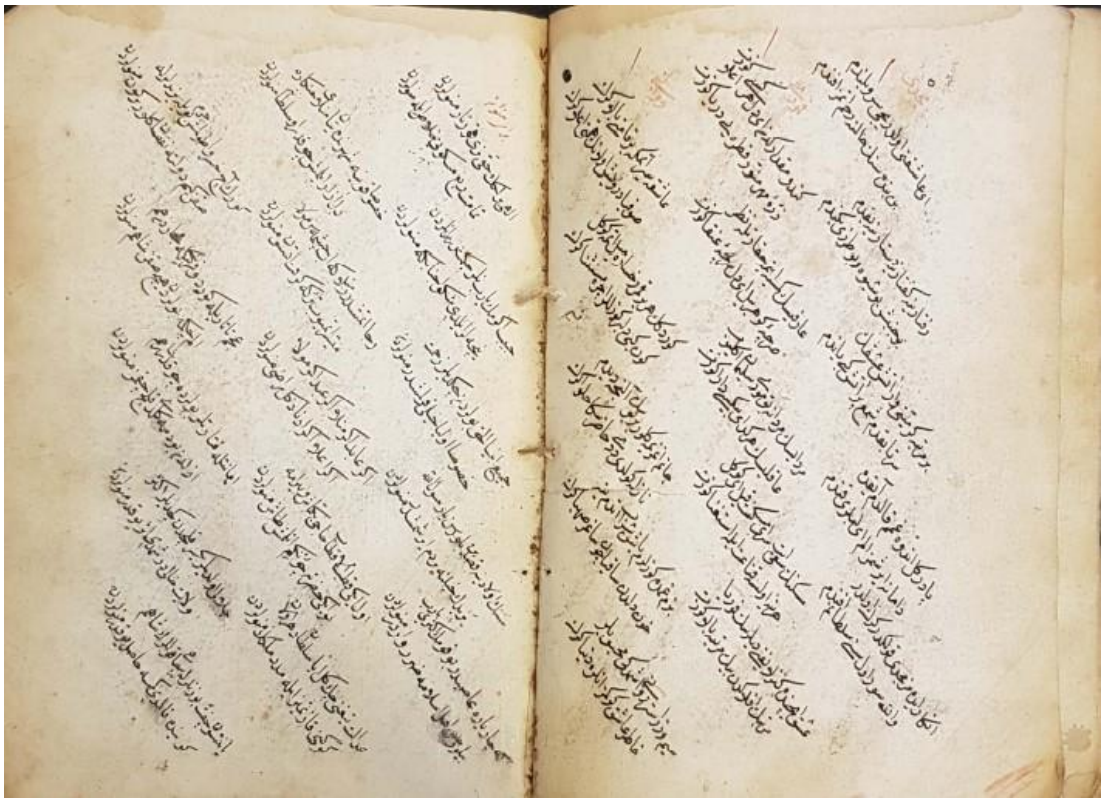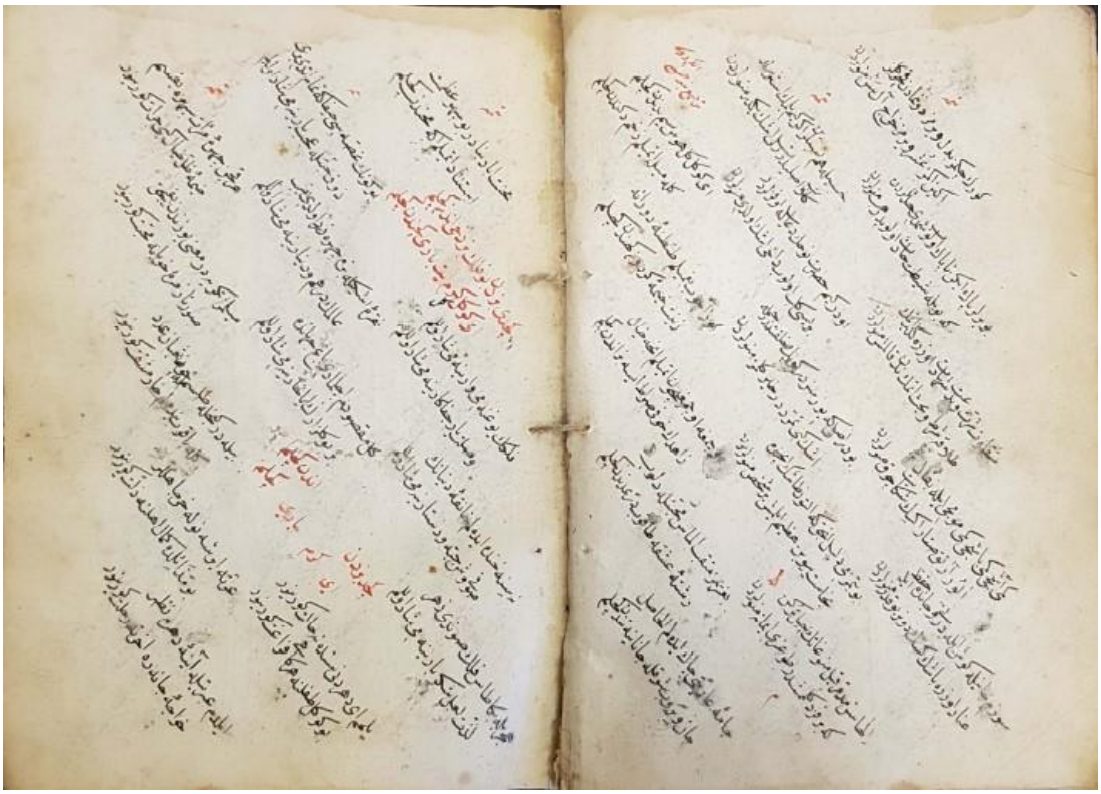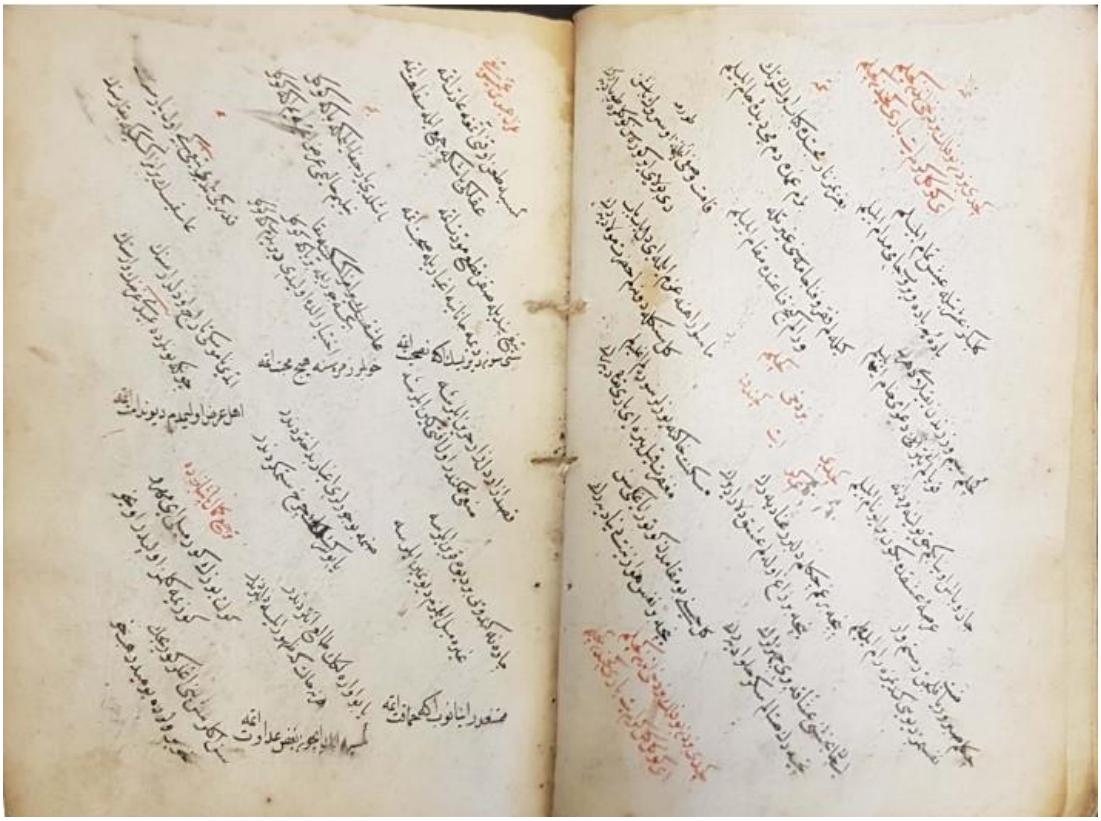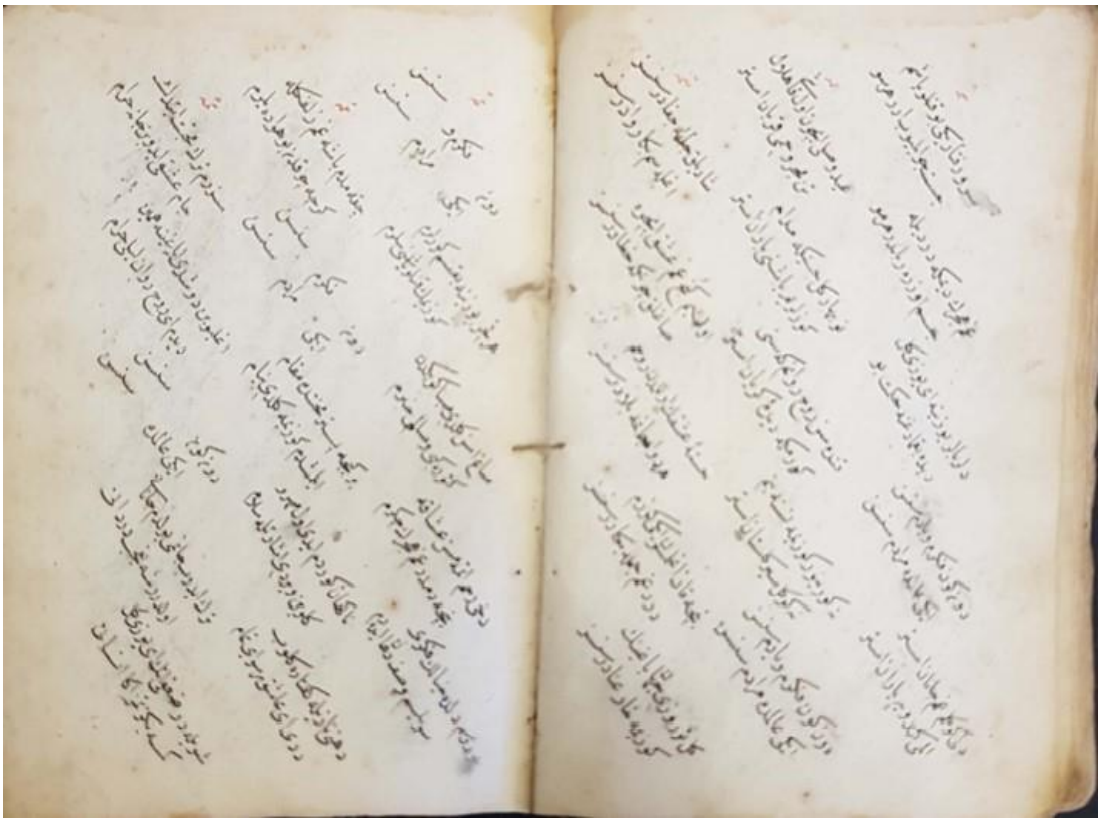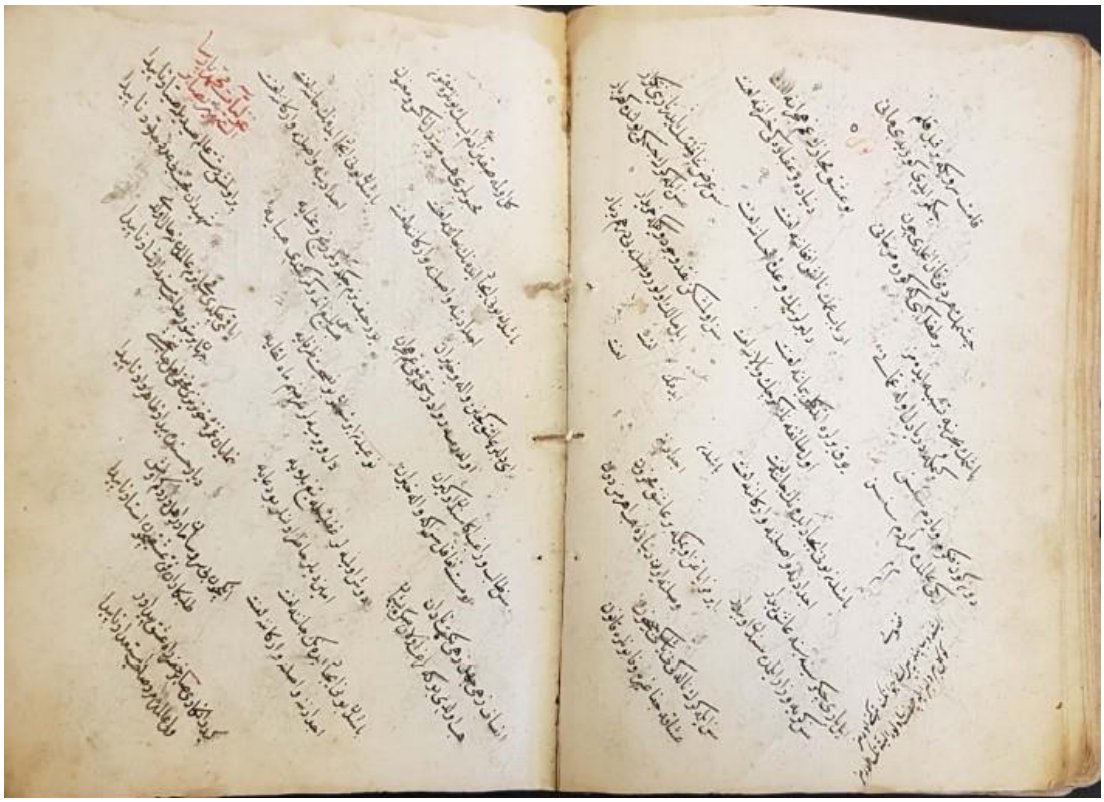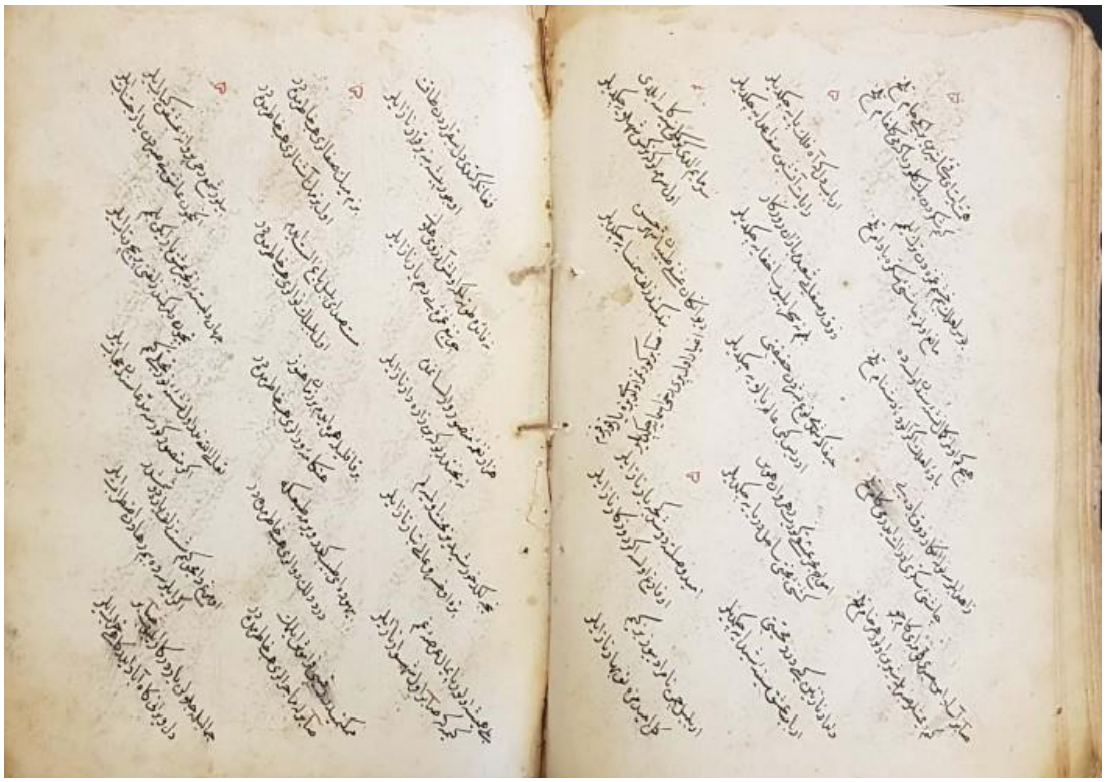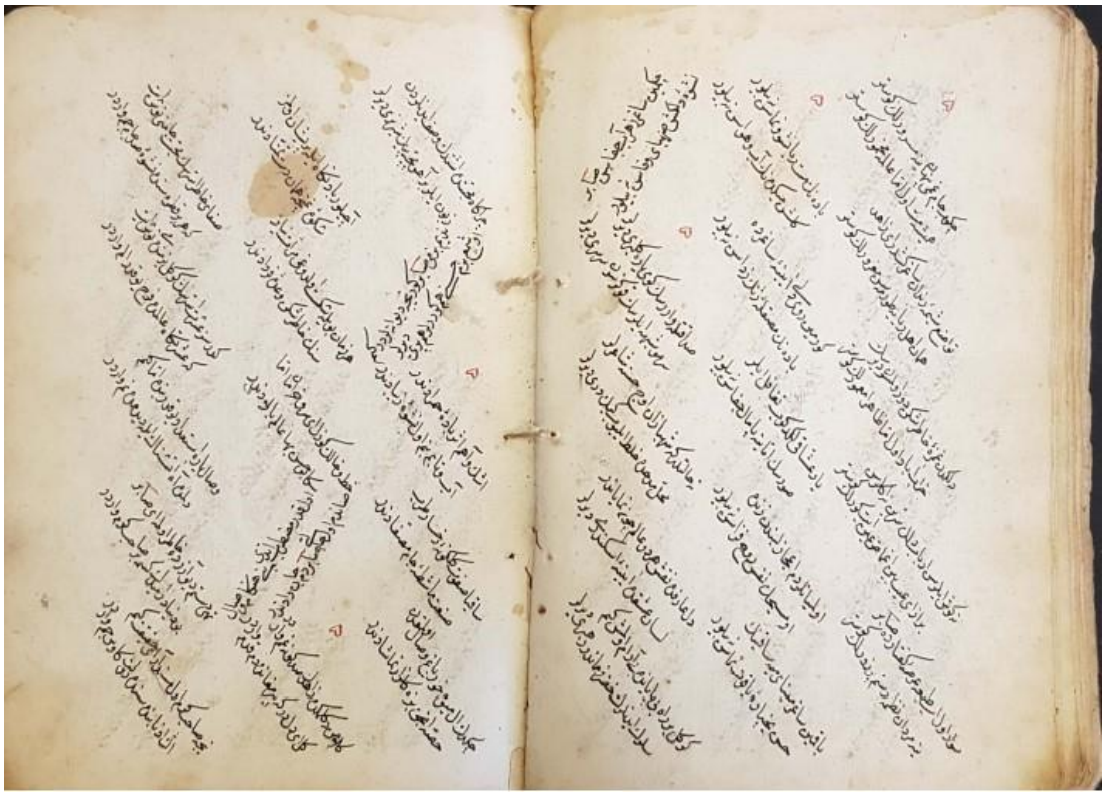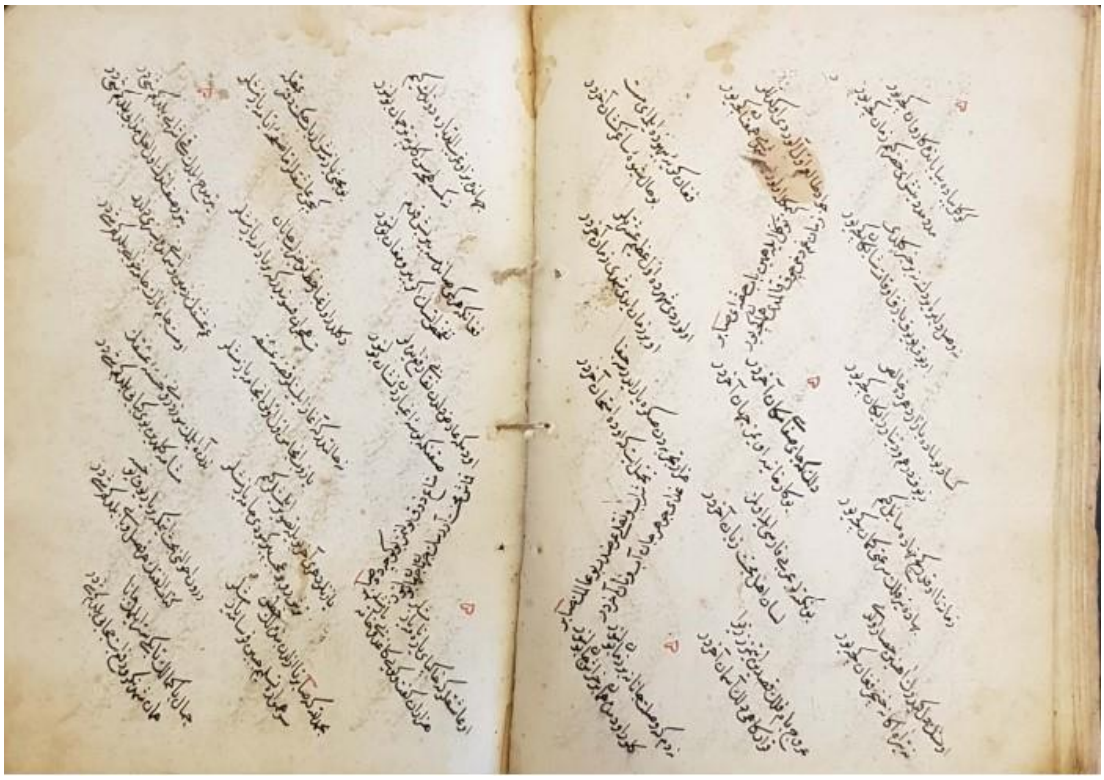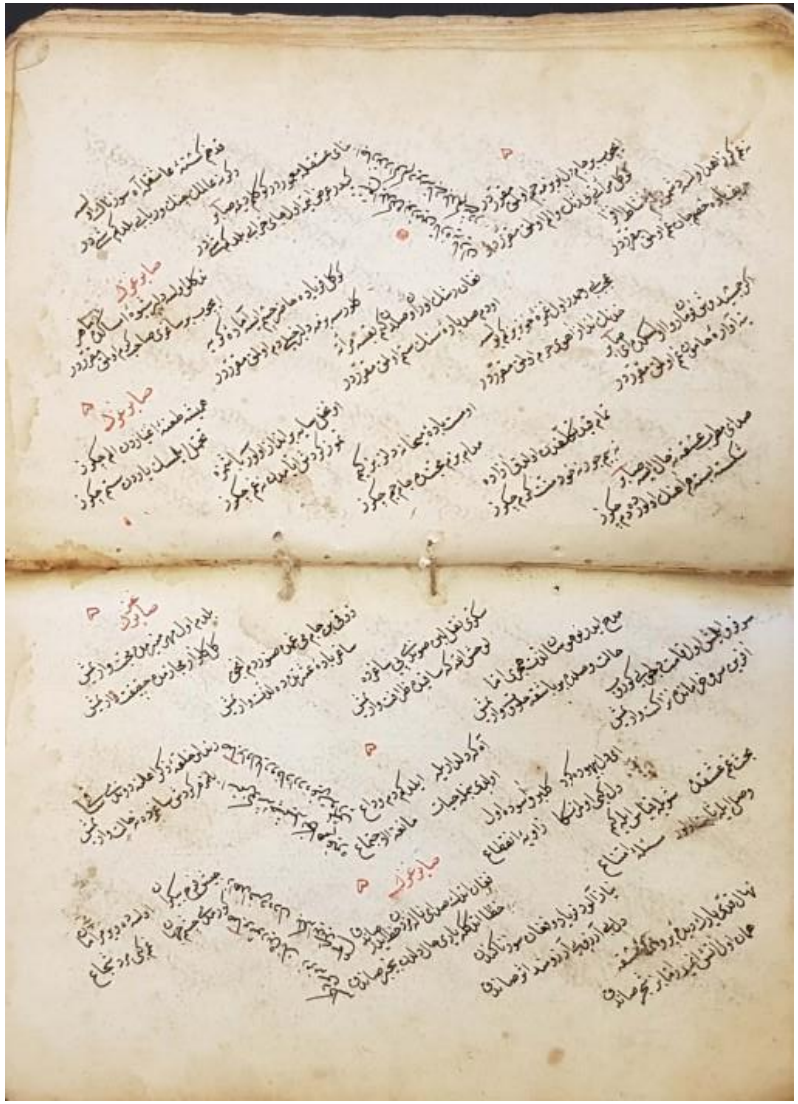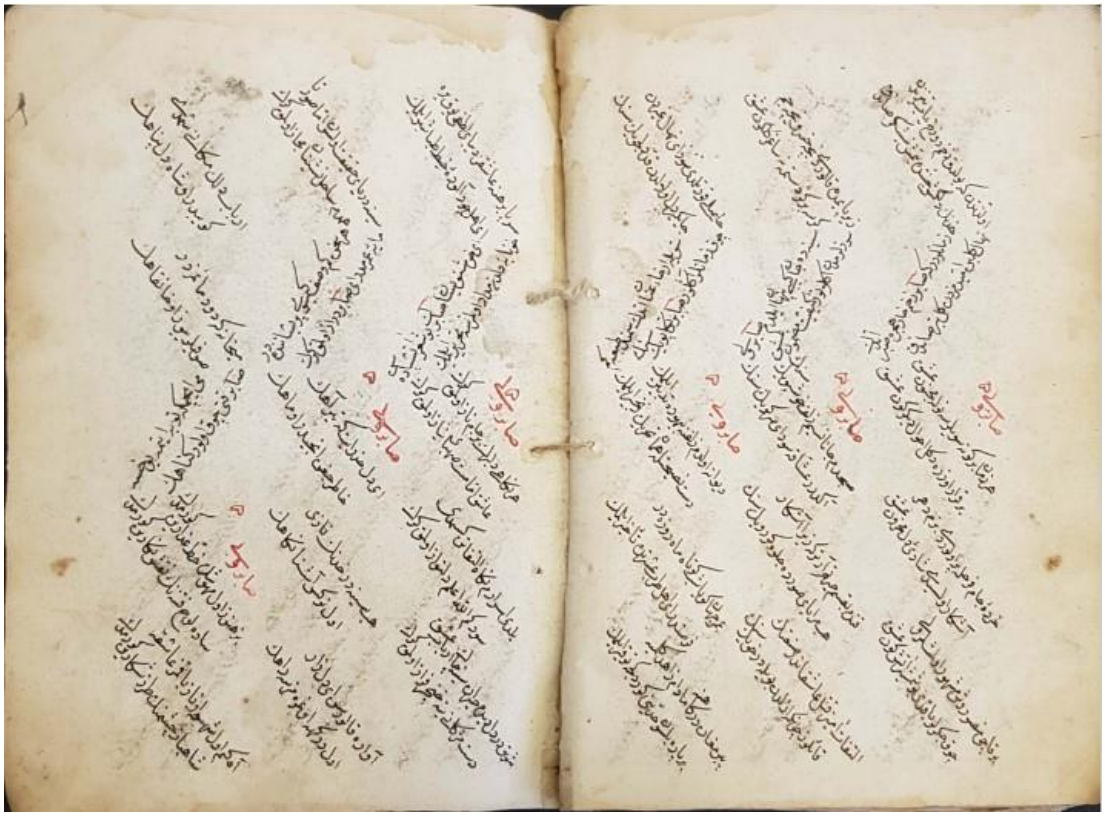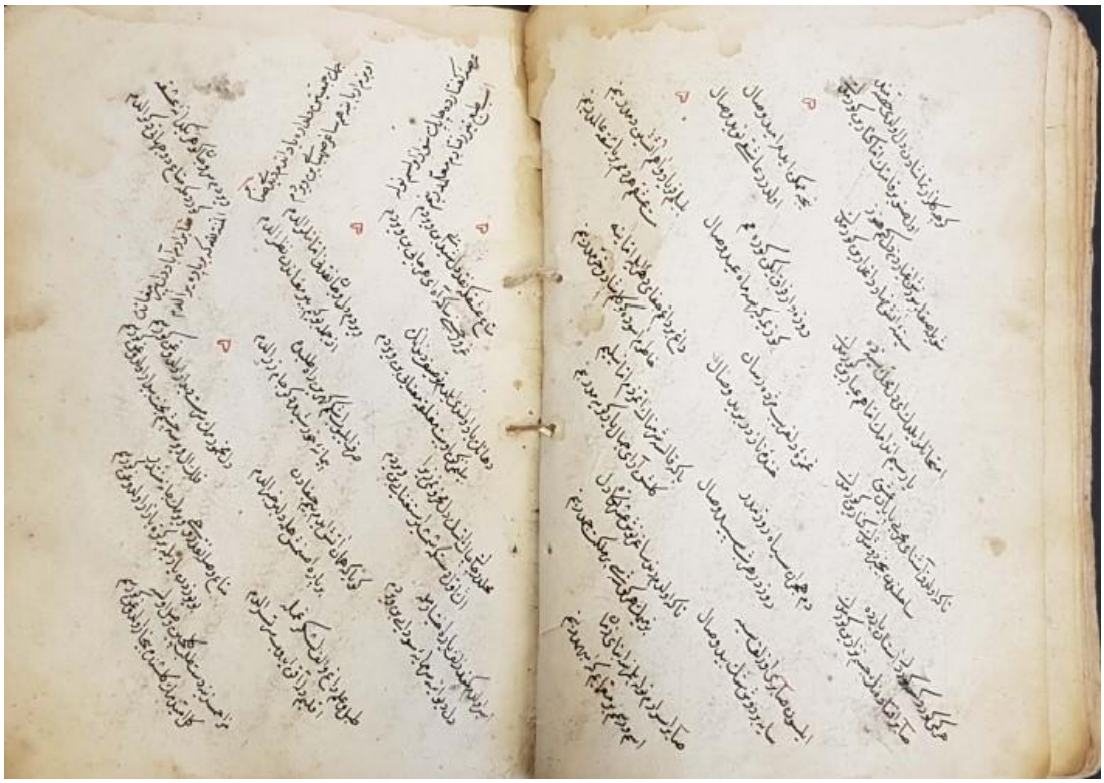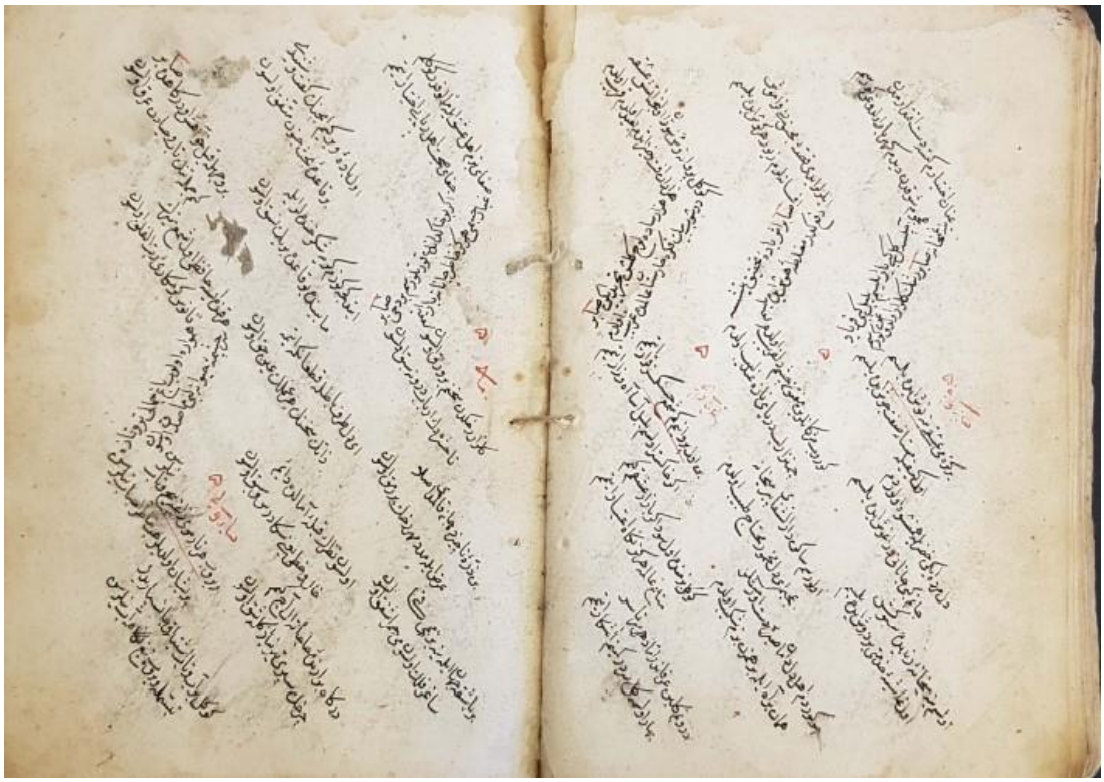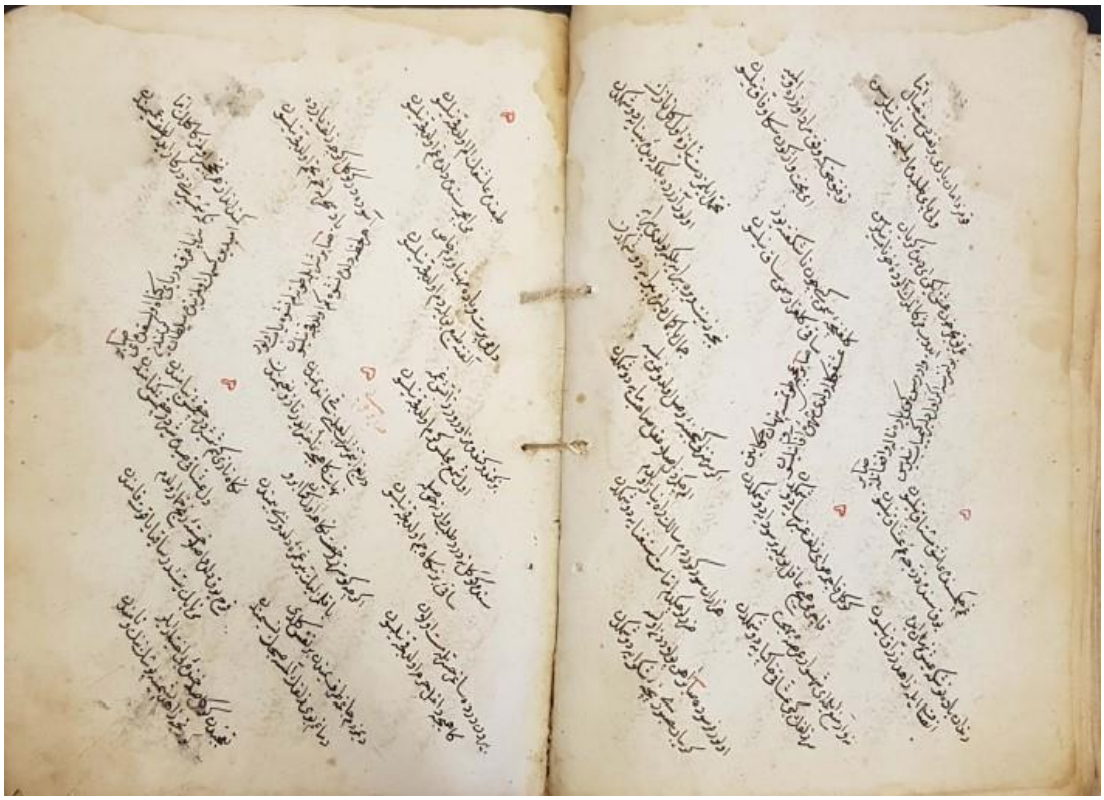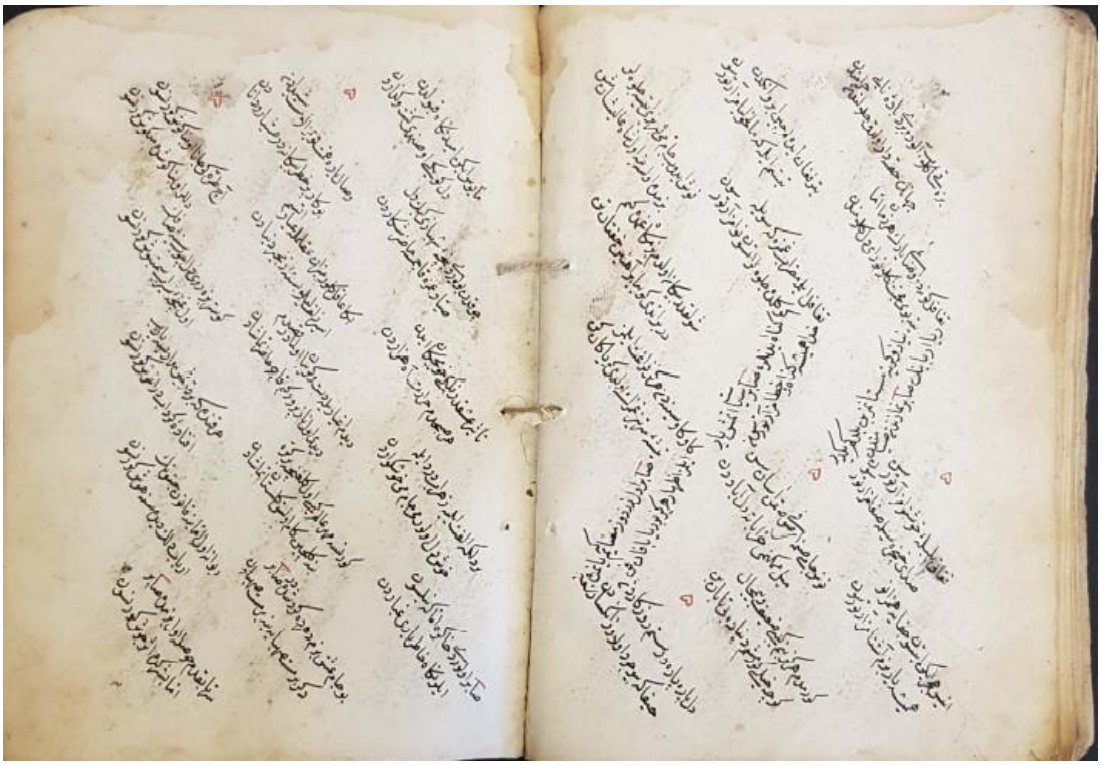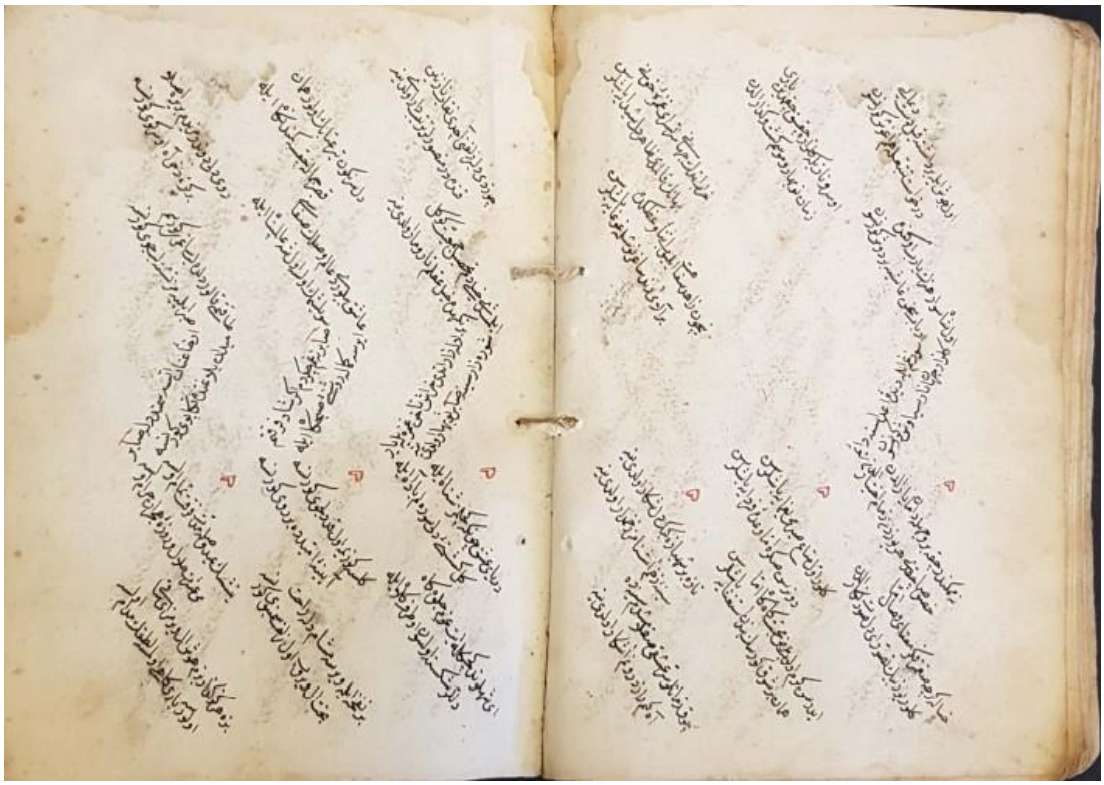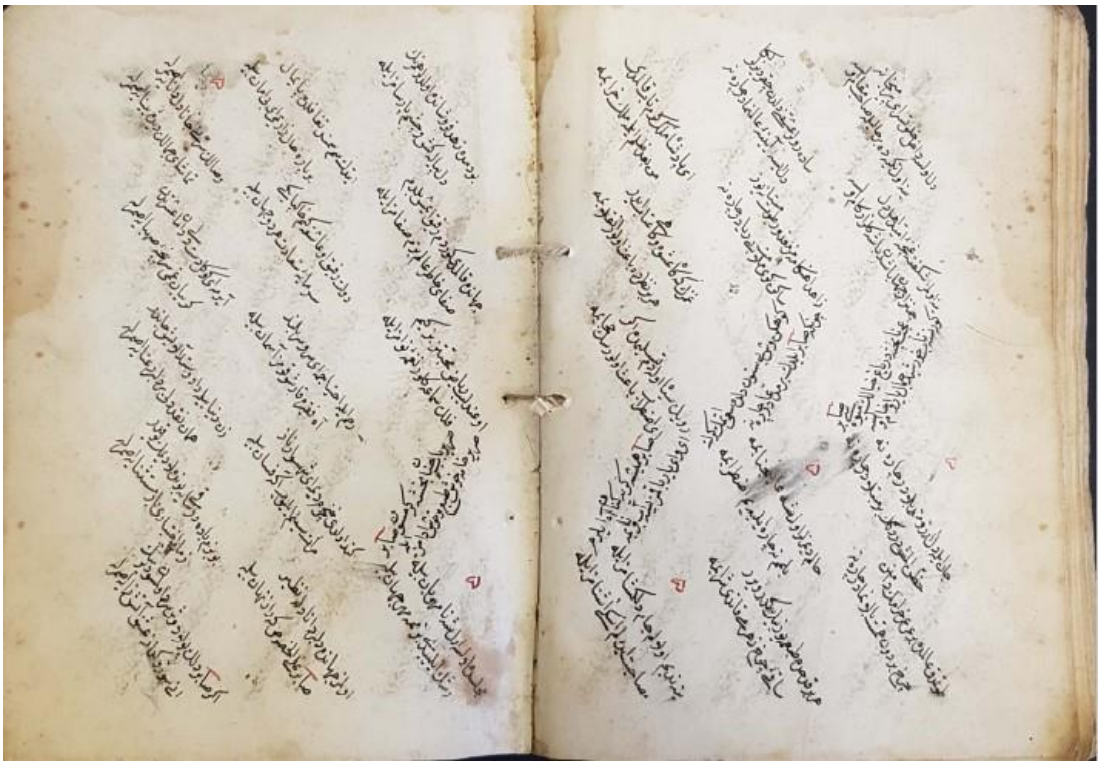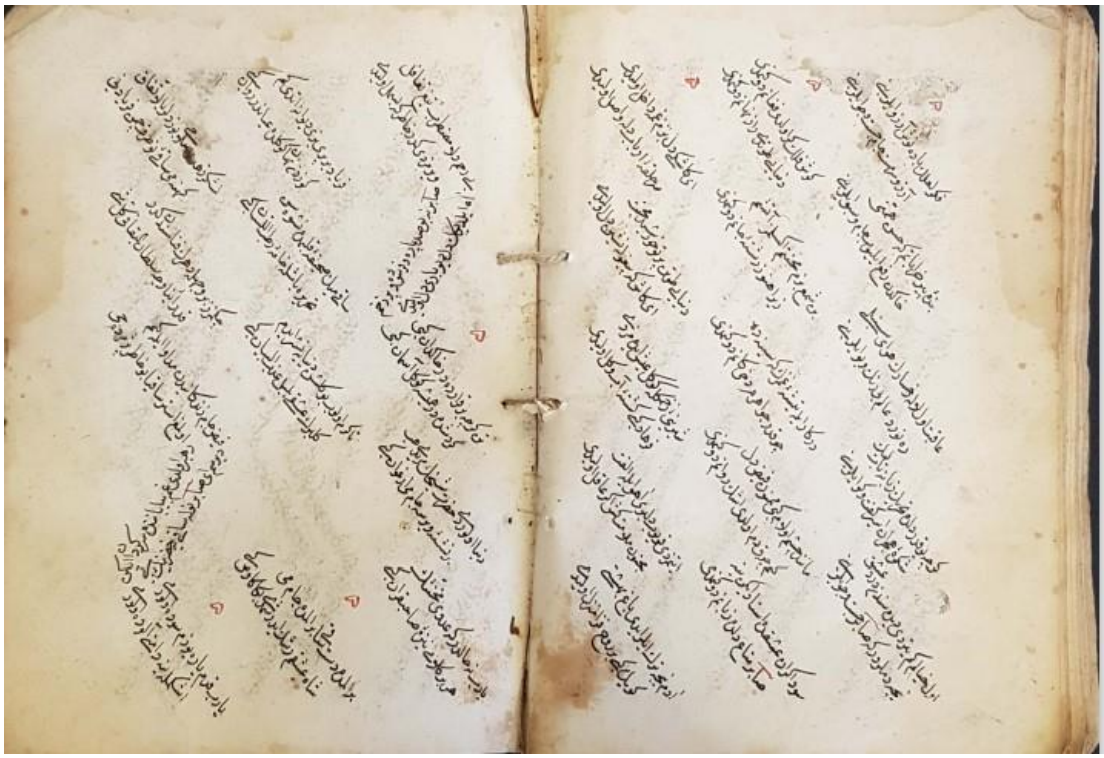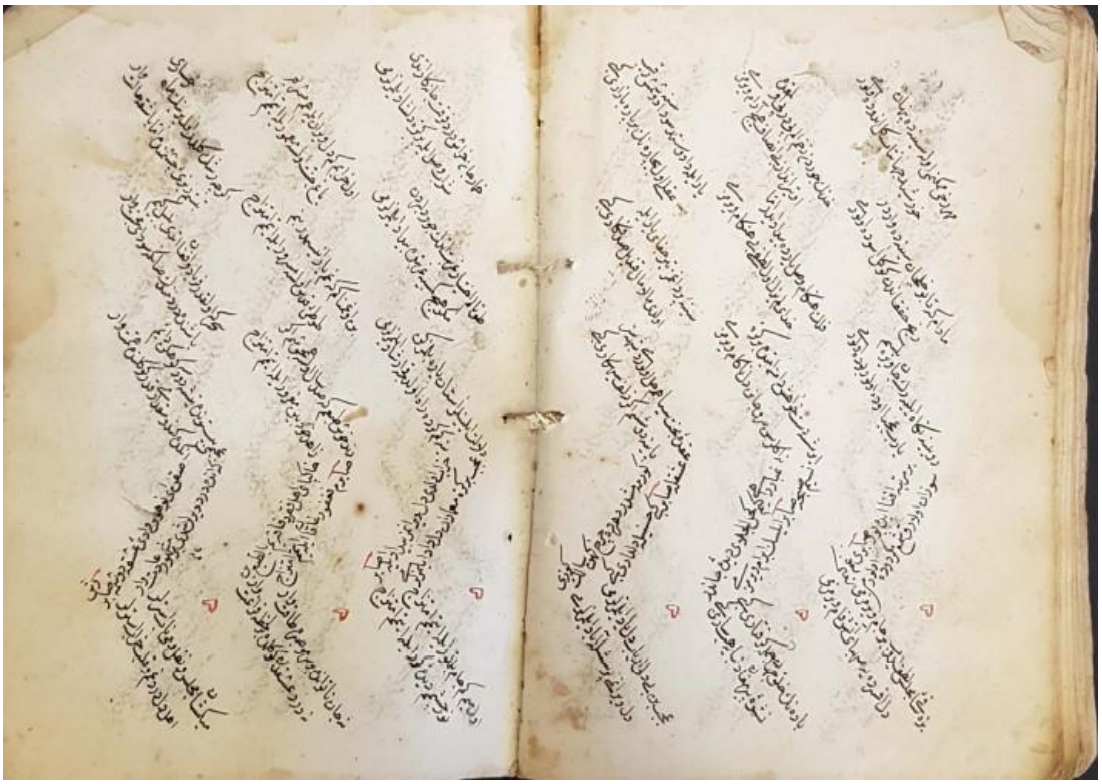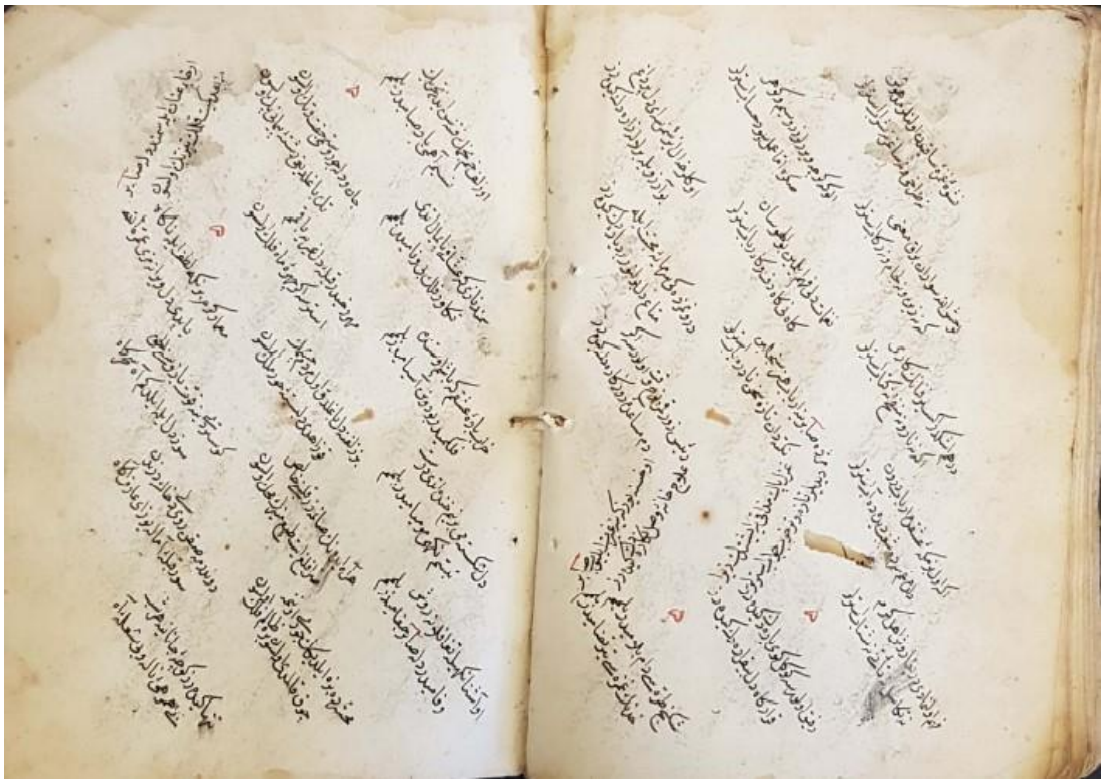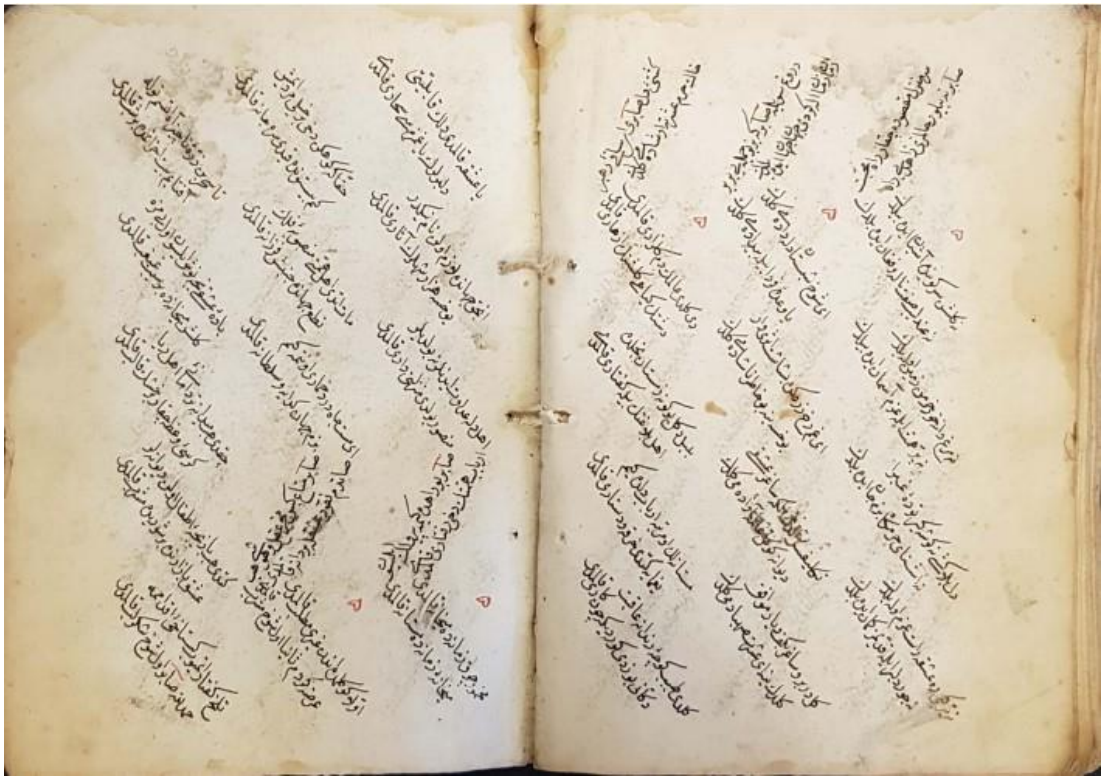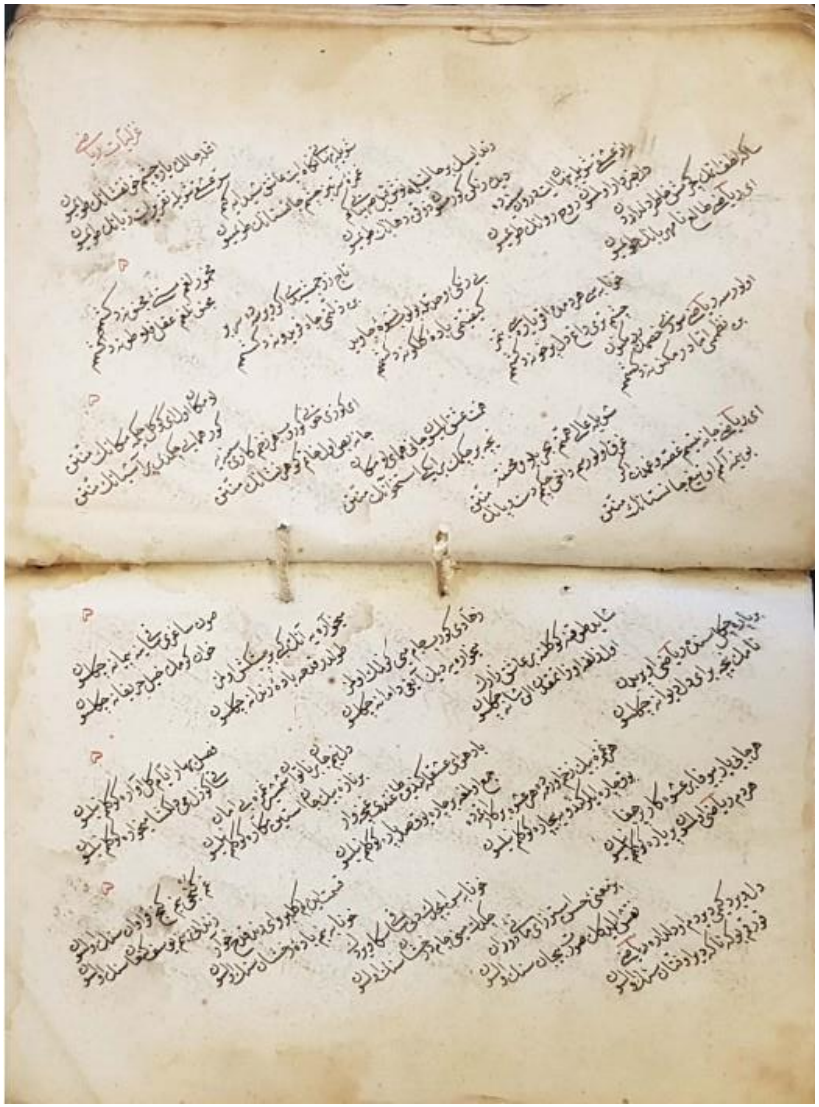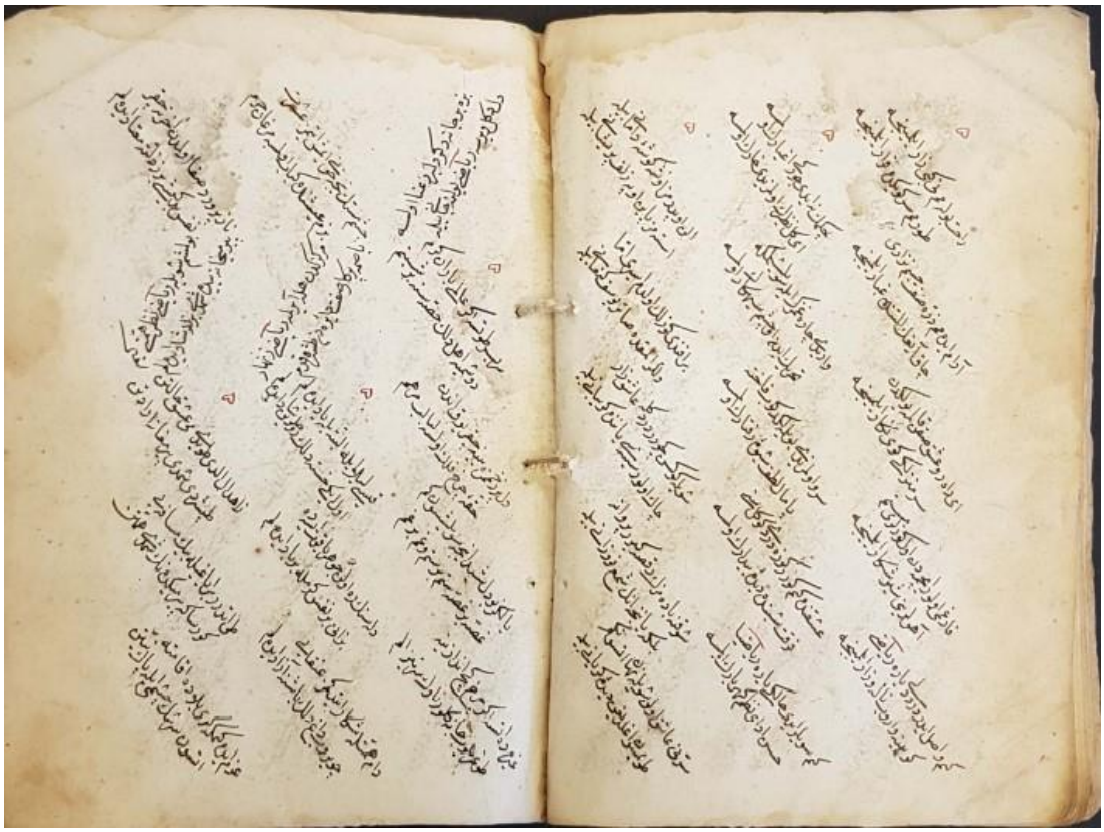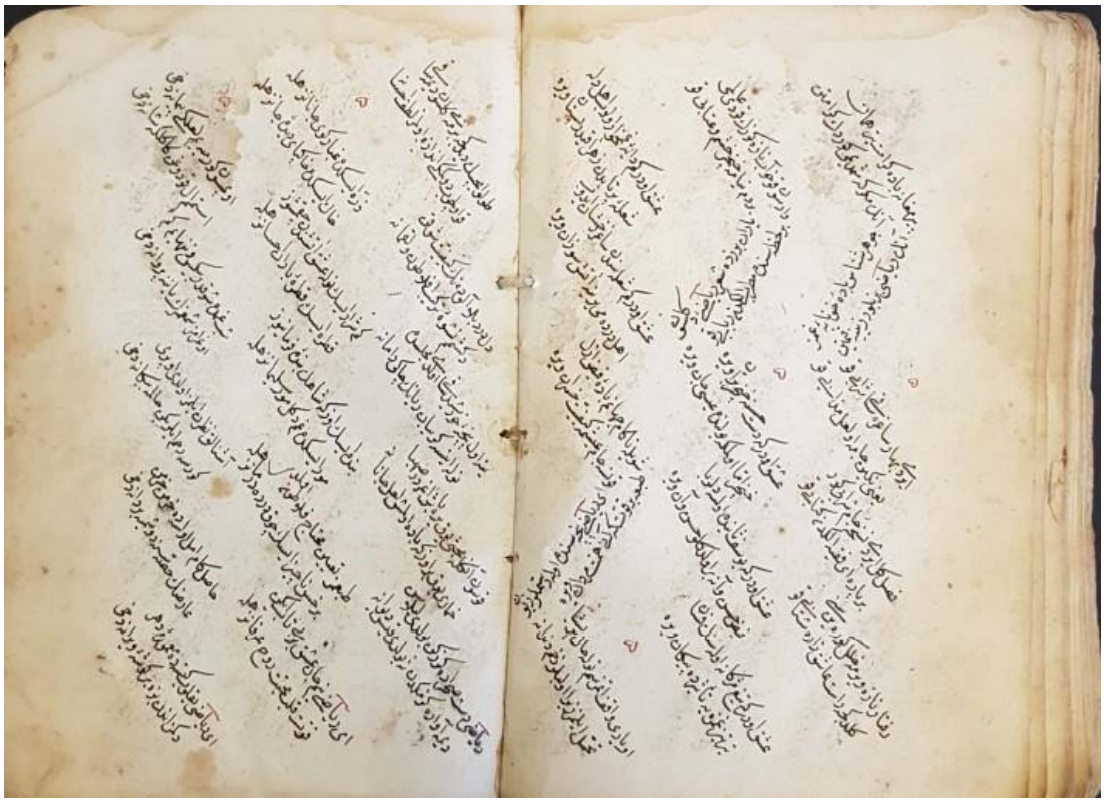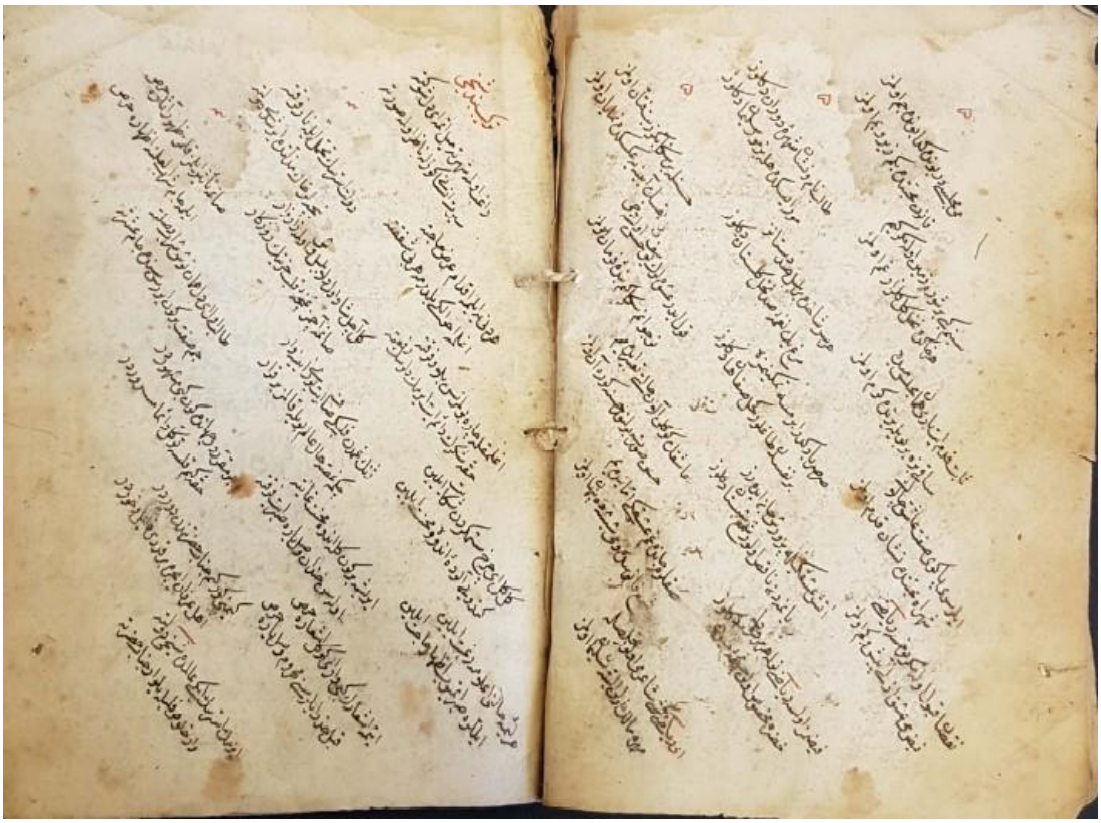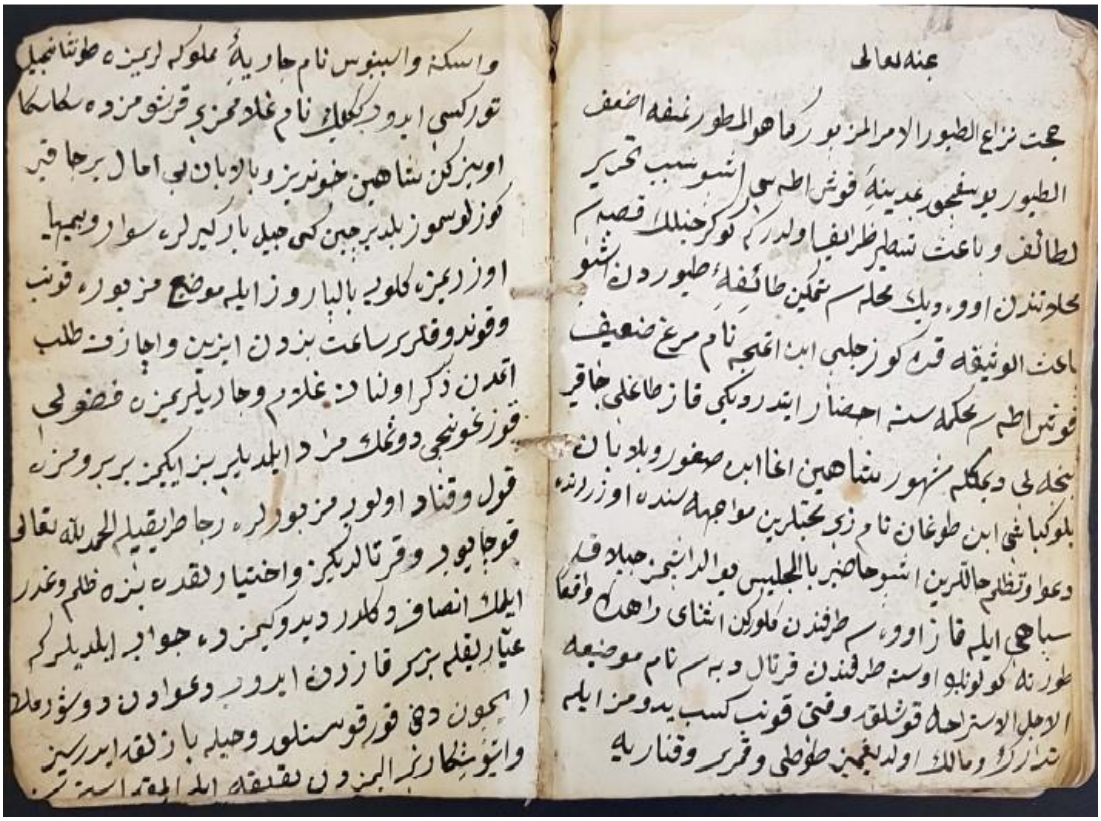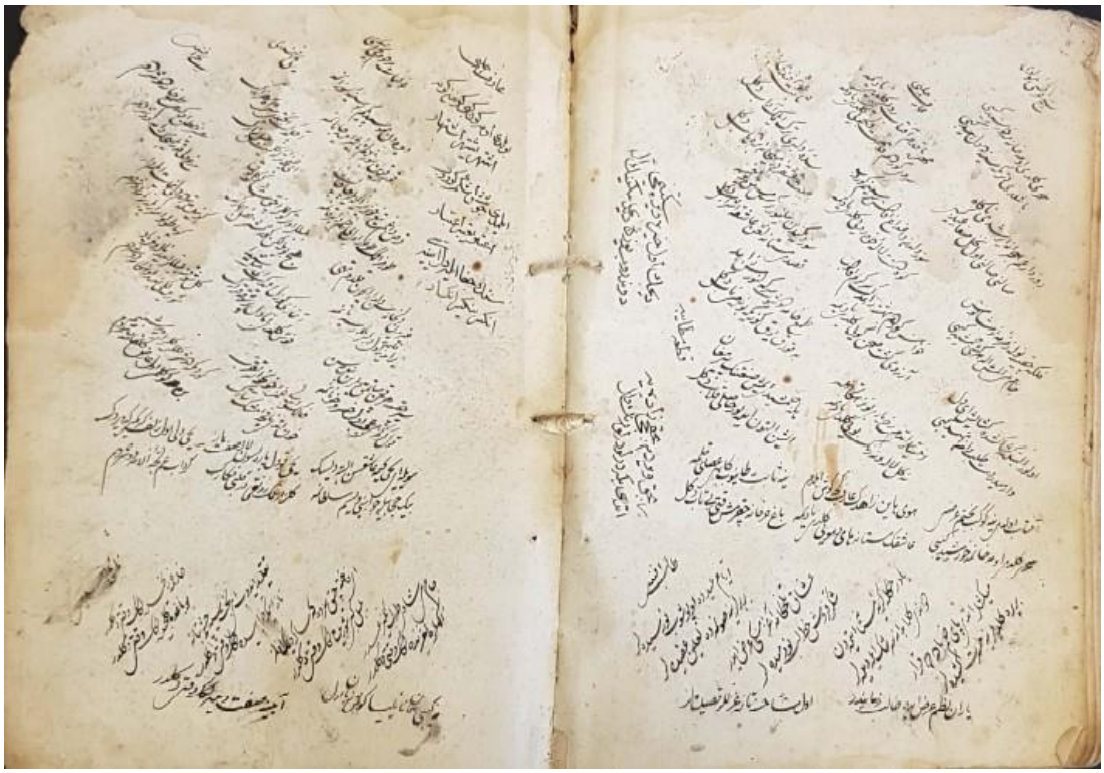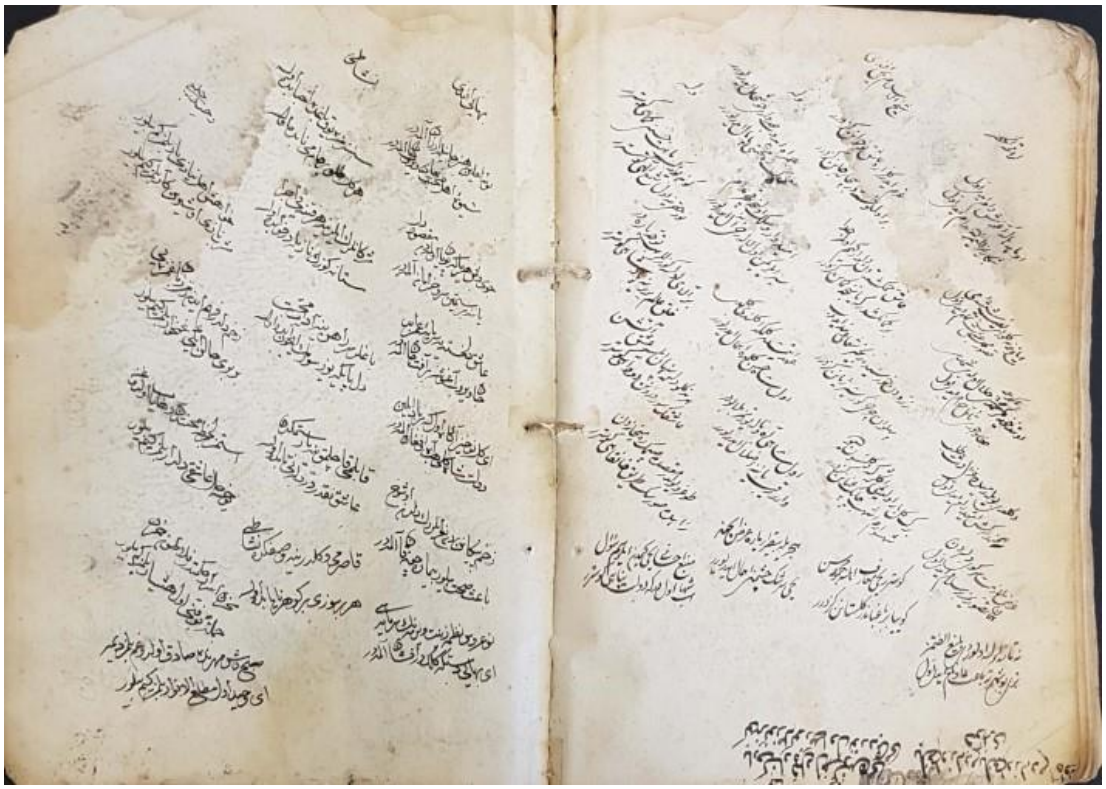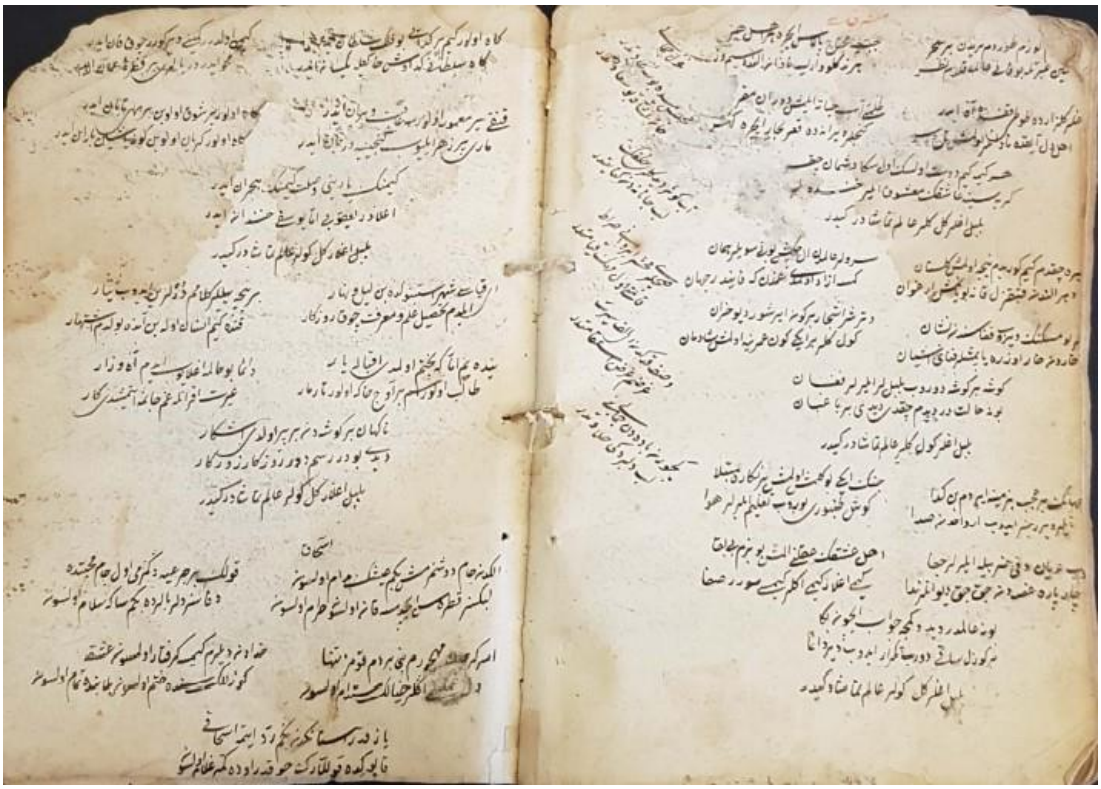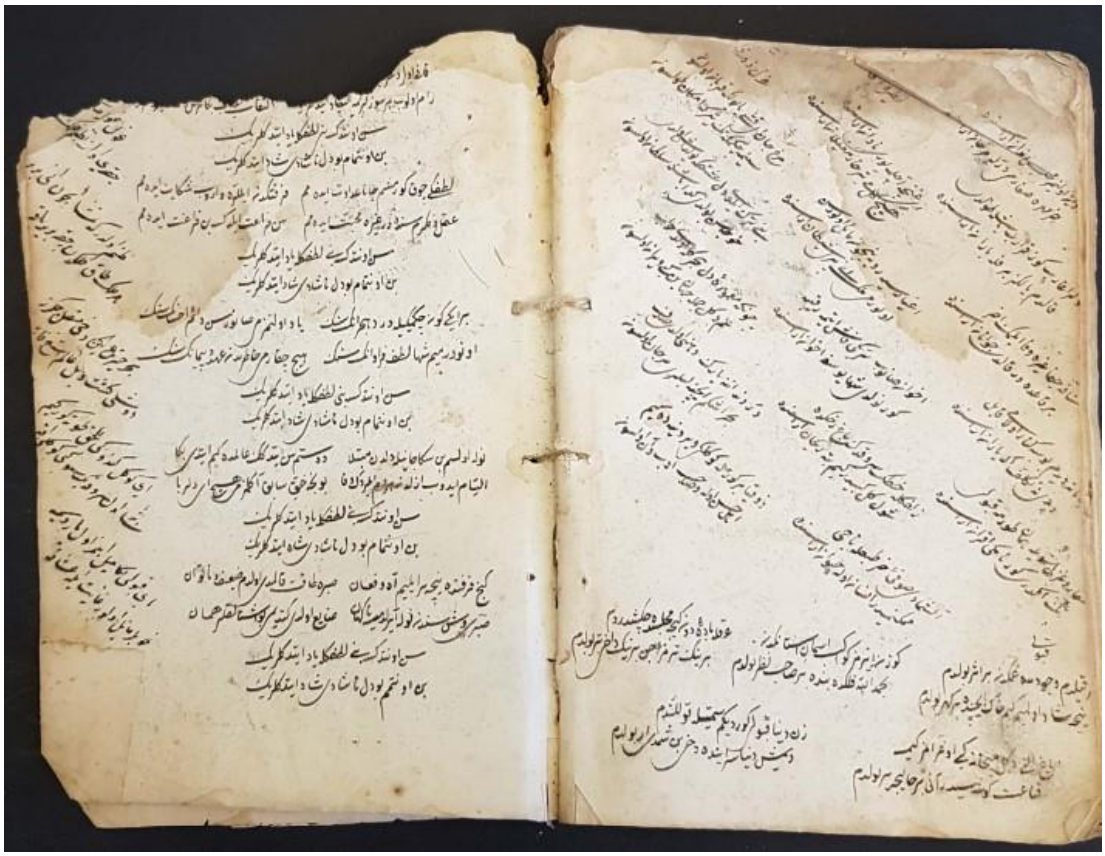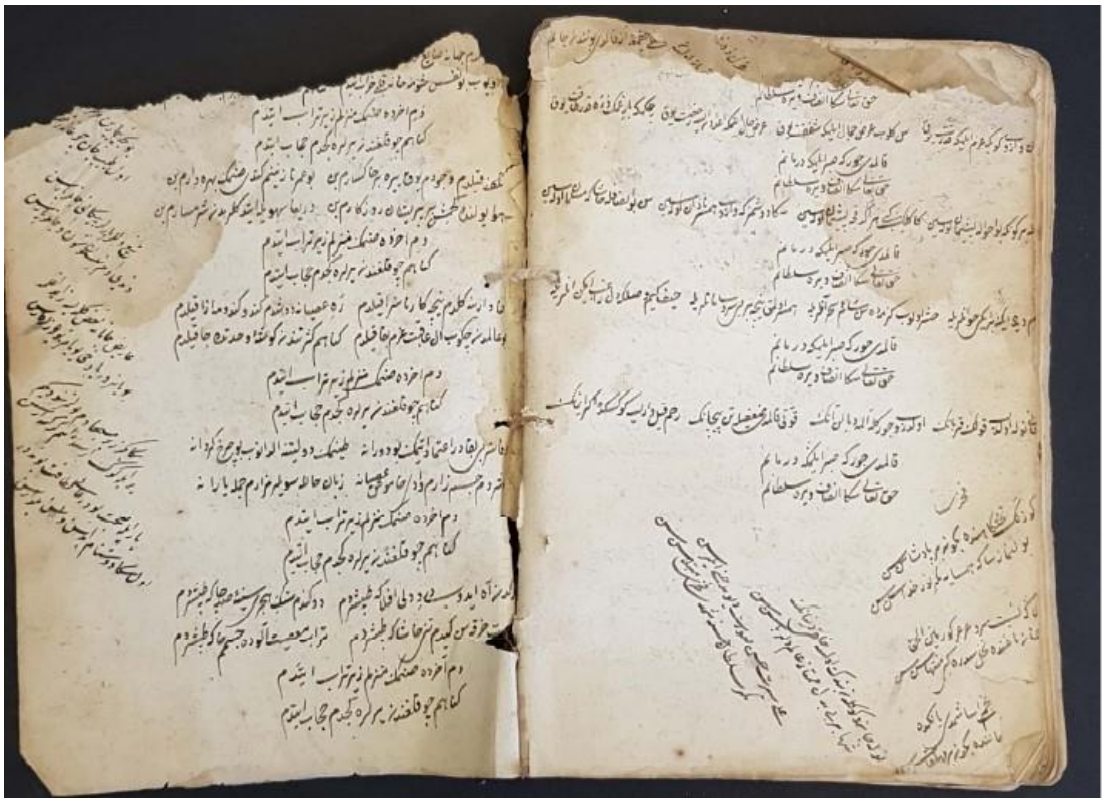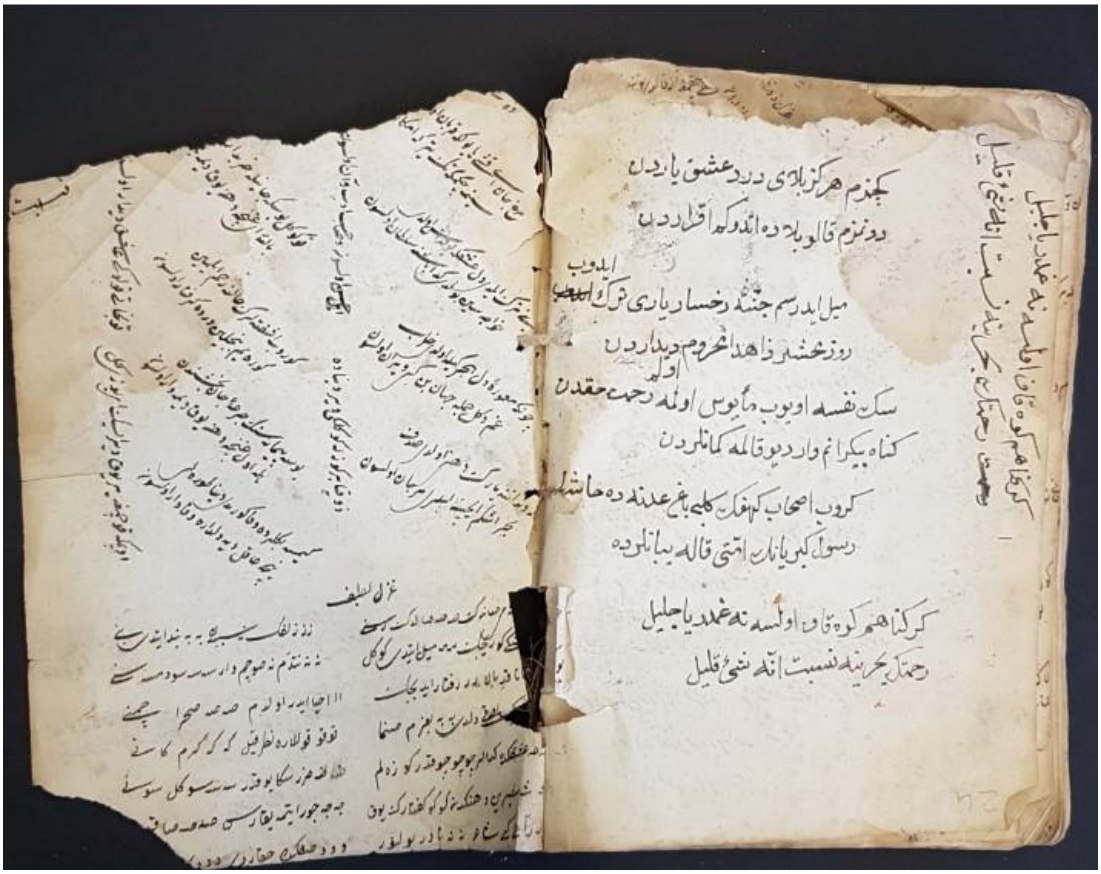
EK 1: TIPKIBASIM